

***OCENA STANU PRZYGOTOWANIA INFRASTRUKTURY
SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO
DLA POTRZEB WSZYSTKICH POKOLEŃ, ZE SZCZEGÓLNYM
UWZGLĘDNIENIEM USŁUG KIEROWANYCH DO OSÓB STARSZYCH***

Etap I

Ocena stanu przygotowania infrastruktury społecznej województwa kujawsko-pomorskiego dla potrzeb wszystkich pokoleń, ze szczególnym uwzględnieniem usług kierowanych do osób starszych

Etap I – obszar województwa kujawsko-pomorskiego z wyłączeniem 5 największych miast

Opracowanie wynikające ze Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego - „Plan Modernizacji 2020+”

Zespół autorski

Opracowanie zostało wykonane przez Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Zespół analityczny

Patryk Biczkowski, Szymon Piotr Bryzgalski, Joanna Chodynicka, Katarzyna Glinkowska,
Konrad Kaszuba, Adam Stańczyk, Iwona Stańczyk, Daria Wiśniewska

Prace analityczne zostały wykonane w Oddziale KPBPPiR w Bydgoszczy

Współpraca

Izabela Budzyńska, Ewa Chróstowska, Edyta Gadalińska, Małgorzata Grzelak, Beata Klajbor,
Przemysław Lewandowski, Katarzyna Podlaska-Krzywiec, Tomasz Rabeszko, Karol Tomczyk, Agata Żmuda-Tarnowska

oraz

Wydział Analiz i Ewaluacji Departamentu Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu

1. Wstęp	8
1.1. Geneza opracowania	8
1.2. Zakres i cel badania	10
1.3. Grupy pokoleniowe i grupy specjalne jako przedmiot analiz	12
1.4. Metody badawcze i źródła danych	13
1.5. Źródła danych referencyjnych	15
1.6. Ocena ryzyka popełnienia błędów lub pominięcia istotnych dla badania zagadnień	16
1.7. Wykorzystane oprogramowanie	16
2. Prognoza rozwoju ludności jako uwarunkowanie realizacji usług publicznych	17
2.1. Konsekwencje prognozy demograficznej dla kształtowania usług publicznych	17
3. Rozmieszczenie ludności jako uwarunkowanie dostępu do usług publicznych	21
3.1. Założenia teoretyczne	21
3.2. Wyniki analiz w aspekcie wpływu rozkładu wielkościowego sieci osadniczej na możliwości efektywnej obsługi ludności w zakresie usług publicznych	25
4. Miejscowości wyposażone w usługi publiczne	52
4.1. Opieka żłobkowa	52
4.2. Opieka przedszkolna	53
4.3. Szkolnictwo na poziomie podstawowym i gimnazjalnym	56
4.4. Szkolnictwo ponadgimnazjalne i szkolnictwo dla dorosłych	60
4.5. Placówki kultury i aktywności społecznej	63
4.6. Infrastruktura sportowa i rekreacyjna	66
4.7. Opieka zdrowotna	70
4.8. Usługi opiekuńcze	73
4.9. Mieszkania socjalne	74
4.10. Porządek publiczny	74

5. Charakterystyka usług publicznych	124
5.1. Opieka żłobkowa	124
5.1.1. Struktura placówek świadczących opiekę żłobkową według form organizacyjnych	124
5.1.2. Struktura placówek świadczących opiekę żłobkową według form własnościowych	124
5.1.3. Stan zapewnienia miejsc w placówkach świadczących opiekę żłobkową	124
5.1.4. Placówki świadczące opiekę żłobkową z oddziałami integracyjnymi	125
5.2. Opieka przedszkolna	125
5.2.1. Struktura placówek przedszkolnych według form organizacyjnych	125
5.2.2. Struktura placówek przedszkolnych według form własnościowych	125
5.2.3. Stan zapewnienia miejsc w placówkach przedszkolnych	126
5.3. Szkoły podstawowe	127
5.3.1. Struktura placówek według form własnościowych	127
5.3.2. Stan zapewnienia miejsc w szkołach podstawowych	127
5.3.3. Szkoły podstawowe prowadzące dwa języki obce	129
5.3.4. Wyposażenie szkół podstawowych w infrastrukturę sportową	130
5.4. Szkoły gimnazjalne	131
5.4.1. Struktura placówek gimnazjalnych według form własnościowych	131
5.4.2. Stan zapewnienia miejsc w szkołach gimnazjalnych	131
5.4.3. Szkoły gimnazjalne realizujące program z zakresu doradztwa zawodowego	133
5.4.4. Wyposażenie szkół gimnazjalnych w infrastrukturę sportową	133

5.5.	Szkoły ponadgimnazjalne	135	5.8.3.	Stan zapewnienia miejsc w szkołach ponadgimnazjalnych specjalnych	142
5.5.1.	Struktura szkół ponadgimnazjalnych według rodzaju	135	5.8.4.	Szkoły ponadgimnazjalne specjalne realizujące program z zakresu doradztwa zawodowego	143
5.5.2.	Struktura placówek ponadgimnazjalnych według form własnościowych	135	5.8.5.	Wypożenie szkół ponadgimnazjalnych specjalnych w pracownie przedmiotowe, tematyczne	143
5.5.3.	Stan zapewnienia miejsc w szkołach ponadgimnazjalnych	135	5.8.6.	Wypożenie szkół ponadgimnazjalnych specjalnych w infrastrukturę sportową	143
5.5.4.	Szkoły ponadgimnazjalne realizujące program z zakresu doradztwa zawodowego	136	5.9.	Szkoły artystyczne	144
5.5.5.	Wypożenie szkół ponadgimnazjalnych w sale i pracownie	136	5.9.1.	Struktura szkół podstawowych artystycznych według form własnościowych	144
5.5.6.	Wypożenie szkół ponadgimnazjalnych w infrastrukturę sportową	137	5.9.2.	Stan zapewnienia miejsc w szkołach podstawowych artystycznych	144
5.6.	Szkoły podstawowe specjalne	138	5.9.3.	Szkoły podstawowe artystyczne prowadzące dwa języki obce	144
5.6.1.	Struktura placówek według form własnościowych	138	5.9.4.	Wypożenie szkół podstawowych artystycznych w infrastrukturę sportową	145
5.6.2.	Stan zapewnienia miejsc w szkołach podstawowych specjalnych	138	5.10.	Szkoły sportowe	145
5.6.3.	Szkoły podstawowe specjalne prowadzące dwa języki obce	140	5.10.1.	Struktura szkół gimnazjalnych sportowych według form własnościowych	145
5.6.4.	Wypożenie szkół podstawowych specjalnych w infrastrukturę sportową	140	5.10.2.	Stan zapewnienia miejsc w szkołach gimnazjalnych sportowych	145
5.7.	Szkoły gimnazjalne specjalne	140	5.10.3.	Szkoły gimnazjalne sportowe realizujące program z zakresu doradztwa zawodowego	145
5.7.1.	Struktura placówek według form własnościowych	140	5.10.4.	Wypożenie szkół gimnazjalnych sportowych w infrastrukturę sportową	146
5.7.2.	Stan zapewnienia miejsc w gimnazjach specjalnych	141	5.11.	Opieka nad osobami w podeszłym wieku oraz osobami niesamodzielnymi	146
5.7.3.	Gimnazja specjalne prowadzące dwa języki obce	141	5.11.1.	Placówki opiekuńcze prowadzące opiekę całodobową ...	146
5.7.4.	Wypożenie gimnazjów specjalnych w infrastrukturę sportową	141	5.11.2.	Placówki opiekuńcze prowadzące opiekę dzienną	147
5.8.	Szkoły ponadgimnazjalne specjalne	142			
5.8.1.	Struktura szkół ponadgimnazjalnych specjalnych według rodzaju	142			
5.8.2.	Struktura placówek ponadgimnazjalnych specjalnych według form własnościowych	142			

5.11.3. Usługi opiekuńcze w domu osoby starszej i osoby niesamodzielnej.....	148
5.12. Zagospodarowanie wolnego czasu i aktywność kulturalna organizowana przez samorządy gminne	148
5.12.1. Placówki i obiekty kultury prowadzące cykliczne zajęcia organizowane przez samorządy gminne	148
5.12.2. Struktura placówek prowadzących cykliczne zajęcia dla mieszkańców	149
5.12.3. Pozaszkolne placówki biblioteczne.....	154
5.12.4. Inne miejsca spotkań mieszkańców służące rozwojowi zainteresowań	156
5.12.5. Pozostałe placówki kultury.....	156
5.12.6. Stowarzyszenia i grupy związane z kulturą współfinansowane przez samorządy gmin.....	156
5.13. Zajęcia sportowo-rekreacyjne prowadzone przez organy gminne.....	157
5.13.1. Kluby sportowe.....	157
5.13.2. Cykliczne zajęcia sportowo-rekreacyjne.....	157
5.14. Administracja.....	158
5.14.1. Usługi administracyjne z zakresu zadań własnych gmin realizowane poza miejscowością gminną	158
5.14.2. Usługi administracyjne z zakresu zadań własnych powiatów realizowane poza miejscowością powiatową	159
5.14.3. Bezpłatne porady prawne dla mieszkańców gmin	159
5.14.3. Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych.....	160
6. Ocena dostępności usług publicznych dla grup pokoleniowych i grup specjalnych.....	161
6.1. Analiza dostępności usług publicznych istotnych dla kształtowania jakości życia grup pokoleniowych	162
6.1.1. Dzieci w wieku żłobkowym.....	162
6.1.2. Dzieci przedszkolne	162

6.1.3. Dzieci szkolne	164
6.1.4. Młodzież gimnazjalna.....	165
6.1.5. Młodzież ponadgimnazjalna.....	165
6.1.6. Osoby dorosłe	166
6.1.7. Grupa senioralna	168
6.2. Analiza aktywności samorządów w zakresie oferty dedykowanej grupom pokoleniowym	169
6.2.1. Dzieci w wieku żłobkowym	170
6.2.2. Dzieci w wieku przedszkolnym.....	170
6.2.3. Dzieci w wieku szkolnym	170
6.2.4. Młodzież w wieku gimnazjalnym	170
6.2.5. Młodzież w wieku ponadgimnazjalnym	171
6.2.6. Osoby dorosłe młodsze (do ok. 50 roku życia), osoby dorosłe starsze (od ok. 50 do ok. 75 lat), osoby starsze (seniorzy).	171
6.3. Analiza dostępności usług publicznych istotnych dla kształtowania jakości życia osób niepełnosprawnych	171
6.3.1. Dostępność usług publicznych dla osób niepełnosprawnych	171
6.3.2. Dostosowanie architektoniczne placówek opieki żłobkowej do potrzeb osób niepełnosprawnych.....	173
6.3.3. Dostosowanie architektoniczne placówek opieki przedszkolnej do potrzeb osób niepełnosprawnych.....	173
6.3.4. Dostosowanie architektoniczne placówek szkolnych do potrzeb osób niepełnosprawnych.....	174
6.3.5. Dostosowanie architektoniczne obiektów kultury do potrzeb osób niepełnosprawnych.....	178
6.3.6. Dostosowanie architektoniczne budynków administracji publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych	179
6.3.7. Wybrane ważne usługi dla osób niepełnosprawnych	179
6.4. Analiza rozwiązań organizacyjnych istotnych dla kształtowania jakości życia dużych rodzin.....	181

6.5.	Analiza działań prowadzonych na rzecz aktywizacji osób bezrobotnych.....	184
7.	Problemy i zamierzenia rozwojowe zgłaszane przez samorządy gminne i powiatowe	200
7.1.	Opieka żłobkowa	200
7.1.1.	Aktualnie prowadzone procesy inwestycyjne	200
7.1.2.	Planowane przedsięwzięcia w zakresie rozwoju infrastruktury.....	201
7.2.	Opieka przedszkolna.....	203
7.2.1.	Identyfikacja potrzeb w zakresie opieki przedszkolnej	203
7.2.2.	Planowane przedsięwzięcia w zakresie rozwoju infrastruktury.....	203
7.3.	Szkoły podstawowe i gimnazjalne	207
7.3.1.	Identyfikacja potrzeb infrastrukturalnych w szkołach podstawowych i gimnazjalnych.....	207
7.4.	Szkoły ponadgimnazjalne	208
7.4.1.	Identyfikacja potrzeb infrastrukturalnych w szkolnictwie ponadgimnazjalnym	208
7.4.2.	Problemy z dostępem do szkół ponadgimnazjalnych	208
7.5.	Pomoc społeczna	209
7.5.1.	Identyfikacja potrzeb w zakresie prowadzonej opieki społecznej.....	209
7.6.	Zagospodarowanie wolnego czasu i aktywność kulturalna	218
7.6.1.	Identyfikacja potrzeb w zakresie kultury.....	218
7.7.	Sport i rekreacja	231
7.7.1.	Identyfikacja potrzeb w zakresie infrastruktury sportowej, rekreacyjnej	231
7.8.	Budownictwo socjalne.....	233
7.8.1.	Skala zapotrzebowania na lokale socjalne	233

7.8.2.	Aktualnie prowadzone procesy inwestycyjne.....	235
7.9.	Administracja i bezpieczeństwo	236
7.9.1.	Identyfikacja potrzeb w zakresie dostosowania budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych	236
8.	Przepływy osób związane z realizacją potrzeb w zakresie wybranych usług publicznych	239
8.1.	Oddziaływanie usług przedszkolnych.....	240
8.2.	Oddziaływanie szkół podstawowych i gimnazjalnych	249
9.	Szczegółowa analiza dostępności przestrzennej wybranych usług publicznych	259
9.1.	Analiza obszaru 139 gmin województwa kujawsko-pomorskiego	262
9.1.1.	Placówki przedszkolne	262
9.1.2.	Szkoły podstawowe i gimnazjalne.....	263
9.1.3.	Place zabaw	264
9.1.4.	Boiska programu „Moje Boisko – Orlik 2012”	264
9.2.	Studium przypadku – powiat chełmiński	290
9.2.1.	Wprowadzenie	290
9.2.2.	Wyniki analiz	294
10.	Rekomendacje	305
10.1.	Rekomendacje.....	306
10.1.1.	Rekomendacje w zakresie kierunków i priorytetów polityki regionalnej	306
10.1.2.	Rekomendacje dotyczące działań organizacyjnych usprawniających politykę regionalną.....	308
10.1.3.	Rekomendacje dotyczące działań na rzecz poprawy stanu wiedzy i rozwoju metodologii analiz na potrzeby polityki regionalnej	311

1 Wstęp

1.1. Geneza opracowania

Niniejsze opracowanie stanowi realizację zadania nałożonego przez *Strategię rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+* w zakresie monitorowania realizacji jej ustaleń. W myśl zapisów tego dokumentu monitoring realizacji strategii ma być powiązany z monitoringiem stanu rozwoju województwa, a ten realizowany między innymi przy pomocy cyklicznie opracowywanych raportów analitycznych wykorzystujących dane zebrane np. z pogłębionych badań ankietowych. Jedną z propozycji zagadnień, które powinny być przedmiotem raportów jest ocena stanu przygotowania infrastruktury społecznej województwa kujawsko-pomorskiego do potrzeb starzejącego społeczeństwa.

Dla planowania działań z zakresu szeroko rozumianego rozwoju społecznego bardzo duże znaczenie ma rozpoznanie faktycznego stanu funkcjonowania usług publicznych. Dzięki takiej wiedzy odpowiednio można promować i/lub stymulować działania na rzecz poprawy dostępności do usług publicznych oraz programować działania na rzecz ustanowienia regionalnych standardów w zakresie dostępności i funkcjonowania bazy usług publicznych tak aby w całym województwie zapewnić satysfakcjonujący i porównywalny dostęp do placówek i prowadzonych przez nie działalności. Dla podejmowania tego typu działań niezbędne jest rozpoznanie stanu w aspektach innych niż tylko statystyczne.

Prace przygotowawcze do sporządzenia opracowania rozpoczęły się w pierwszej połowie 2016 roku. Idea i założenia badawcze uzyskały akceptację Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego, który wyraził wolę realizacji badania na posiedzeniu w dniu 25 maja 2016 roku. Opracowanie zrealizowane zostało przez Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku odpowiadające za analizy merytoryczne we współpracy z Biurem Analiz Wydziału Analiz i Ewaluacji Departamentu Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, koordynującym tryb formalny i zagadnienia organizacyjne.

Jest to pierwsza w historii województwa tak szeroka analiza wszystkich aspektów mających wpływ na jakość życia mieszkańców, powiązanych z funkcjonowaniem usług publicznych.

**List uwierzytelniający prowadzenie badania
pt. „Ocena stanu przygotowania infrastruktury społecznej województwa kujawsko-pomorskiego dla potrzeb
wszystkich pokoleń, ze szczególnym uwzględnieniem usług kierowanych do osób starszych”**

Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego wspólnie z Kujawsko-Pomorskim Biurem Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku, decyzją Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 25 maja 2016 r., przystąpił do realizacji badania pn. **„Ocena stanu przygotowania infrastruktury społecznej województwa kujawsko-pomorskiego dla potrzeb wszystkich pokoleń, ze szczególnym uwzględnieniem usług kierowanych do osób starszych”** – opracowywanego w ramach monitorowania Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020. Plan Modernizacji 2020+.

Celem analizy jest zdiagnozowanie elementów infrastruktury społecznej oraz ocena dostępności oferowanych usług w kontekście potrzeb „wszystkich pokoleń”. Badanie skupia się na usługach publicznych – czyli tej sferze, która jest prowadzona przez samorządy lub jest przez nie współfinansowana.

Podstawowym narzędziem realizacji badania jest ankieta skierowana do władz gmin i powiatów w województwie kujawsko-pomorskim. Pytania zawarte w ankiecie dotyczą wyposażenia jednostek samorządu terytorialnego w szeroko rozumianą infrastrukturę społeczną dla 8 grup docelowych (zróżnicowanych pod względem wieku) objętych badaniem. Analiza danych pozyskanych w trakcie realizacji badania stanowić będzie wsparcie decyzji strategicznych podejmowanych przez Zarząd Województwa przy wdrażaniu polityki rozwoju regionalnego.

W związku z powyższym, zwracam się z prośbą o podjęcie współpracy i okazanie możliwej pomocy osobom odpowiedzialnym za realizację badania w trakcie jego trwania, o wypełnienie przekazanej ankiety, a także gotowość do spotkania w Państwa instytucjach oraz udostępnienie wszystkich niezbędnych informacji i danych związanych z przedmiotem badania.

Zapewniam, że wszystkie osoby związane z realizacją badania w osobach pracowników Departamentu Rozwoju Regionalnego, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz pracowników Kujawsko-Pomorskiego Biura Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku, zobowiązały się do zachowania poufności danych uzyskiwanych w trakcie trwania badania i gromadzenia jedynie informacji bezpośrednio związanych z celem badania. Informacji na temat przedmiotowego badania udzielają:

- ze strony Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego – Pani Jolanta Rudnicka, Naczelnik Wydziału Analiz i Ewaluacji w Departamencie Rozwoju Regionalnego, e-mail: j.rudnicka@kujawsko-pomorskie.pl
- ze strony Kujawsko-Pomorskiego Biura Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku – Pan Adam Stańczyk, Z-ca Dyrektora Oddziału w Bydgoszczy, e-mail: adam.stanczyk@biuro-planowania.pl

Liczę na Państwa zaangażowanie w realizację badania, zrozumienie i przychylność w odniesieniu do zadań realizowanych przez osoby wchodzące w skład zespołu badawczego.

1.2. Zakres i cel badania

Badanie skupia się na usługach publicznych – czyli sferze szeroko rozumianych usług, infrastruktury, zadań, za których realizację odpowiadają samorządy, a realizacja tych zadań jest dokonywana przez jednostki samorządu lub przez współfinansowanie przez samorządy działalności prowadzonych przez inne podmioty. W nielicznych przypadkach analizy odnoszą się także do działalności realizowanych komercyjnie, ale dotyczących zagadnień powszechnie realizowanych przez samorządy i uzupełniających ofertę placówek publicznych.

Opracowanie ma kilka zasadniczych celów:

- Dokonanie identyfikacji dostępności usług w kontekście prawidłowej realizacji potrzeb wszystkich *pokoleń*. W tym kontekście celem jest przede wszystkim pozyskanie informacji na temat stanu usług w województwie. W szczególności analizuje aspekty, które zazwyczaj są podejmowane tylko w skali lokalnej, ale (przez wzgląd na ogromny zakres wymaganych prac) niezwykle trudno jest je wykonać w skali regionalnej.
- Sformułowanie rekomendacji dla polityki regionalnej w zakresie pożądanego zakresu wsparcia rozwoju usług na terenie województwa.
- Rozwój metodologii analiz regionalnych w województwie kujawsko-pomorskim poprzez zastosowanie narzędzi analiz przestrzennych, nie wykorzystywanych dotąd w polityce regionalnej ze względu na brak danych o wymaganym stopniu szczegółowości.

Ze względu na wysoki poziom skomplikowania zagadnienia oraz różnice w funkcjonowaniu obszarów wiejskich i miast, a w szczególności największych ośrodków miejskich, badanie podzielono na dwa etapy. Pierwszy etap obejmuje obszary wiejskie i małe miasta województwa (139 gmin i 19 powiatów ziemskich), natomiast etap drugi 5 największych miast województwa: Bydgoszcz, Toruń, Włocławek, Grudziądz i Inowrocław. Niniejsze opracowanie obejmuje wyniki badań pierwszego etapu. Drugi etap zostanie wykonany w roku 2017.

Etapowanie badania jest niezbędne ze względu na fakt, że zakres zagadnień które obejmuje jest zbyt szeroki by jednocześnie przebadać całe województwo. Jednocześnie problematyka usług w dwóch wyodrębnionych grupach jest nieporównywalna - nie można zastosować do nich tych samych kryteriów oceny, a immanentną cechą największych miast jest realizacja zadań o innym charakterze, niż w miastach małych i na obszarach wiejskich. Ocena dostępności tych samych rodzajów usług jest w tych jednostkach odmienna. Zakres zagadnień dla największych miast jest znacznie szerszy i bardziej skomplikowany - pojawiają się usługi o znaczeniu regionalnym, zróżnicowania pomiędzy częściami miast, w szerszym stopniu rozwijają się pewne rodzaje usług komercyjnych mających znaczenie dla jakości życia. Należy również wspomnieć, że dotychczasowe diagnozy stanu rozwoju województwa wskazują, że interwencja na obszarach wiejskich i w małych miastach w zakresie rozwoju społecznego jest ważniejsza dla rozwiązywania problemów rozwojowych, niż interwencja w dużych miastach, dlatego należy je przeanalizować w pierwszej kolejności.

W związku z podziałem prac na dwa etapy należy pamiętać, że część wyników analiz na obecnym etapie jest niepełna i nie oddaje całościowej sytuacji na obszarze województwa. Przez wzgląd na brak w tej części analizy informacji na temat usług znajdujących się na obszarze największych miast (Bydgoszczy,

Torunia, Włocławka, Grudziądz i Inowrocławia) niepełny obraz sytuacji przedstawiają charakterystyki dojazdów do przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych.

Należy również zaznaczyć, że podczas opracowywania zabranego materiału nie uwzględniono placówek i usług wymienionych przez urzędy gmin i starostwa powiatowe, a znajdujących się na obszarze wspomnianych miast (dotyczy to zwłaszcza placówek wymienianych przez gminy wiejskie Inowrocław, Grudziądz i Włocławek oraz powiaty ziemskie bydgoski, toruński, włocławski i grudziądzki), a także placówek administracji zespolonej powiatów ziemskich i grodzkich mających siedziby w tych 5 miastach. Przyjęto, że jeżeli urzędy gmin i starostwa powiatowe podawały za miejsce realizacji usług jedno z 5 największych miast województwa tym samym znajduje się ono poza badanym obszarem i zostaje wyłączone z analizy. Obiekty te zostaną uwzględnione w wynikach badań drugiego etapu. Powyższe bardzo znacząco wpływa zwłaszcza na ocenę niektórych aspektów funkcjonowania powiatu inowrocławskiego, w którym (w przeciwieństwie do pozostałych powiatów „podmiejskich”) Inowrocław, wyłączony z analiz na tym etapie, jest integralną częścią powiatu, pełniąc jako jego stolica, szereg zadań kluczowych dla kształtowania jakości życia mieszkańców. Te zagadnienia zostaną uwzględnione w drugim etapie prac, który szczególnie dla powiatu inowrocławskiego będzie stanowił dopełnienie informacji i wniosków zawartych w tej części analiz.

W opracowaniu wyodrębniono główne rodzaje usług – należące do tzw. *zadań własnych* samorządów gminnych i powiatowych - dla obszaru objętego badaniem, które zostały poddane analizie. Są to:

- o opieka żłobkowa,
- o opieka przedszkolna,
- o szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne, ponadgimnazjalne, specjalne, sportowe, artystyczne, dla dorosłych,
- o opieka nad osobami w podeszłym wieku i osobami niesamodzielnymi,
- o usługi związane z zagospodarowaniem wolnego czasu i aktywnością kulturalną (domy kultury, świetlice, biblioteki oraz inne obiekty kultury),
- o usługi związane ze sportem i rekreacją (w tym infrastruktura sportowa i rekreacyjna),
- o usługi związane z administracją i bezpieczeństwem,
- o budownictwo socjalne,
- o programy wsparcia dla dużych rodzin,
- o programy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych (poza organizowanymi przez Powiatowe Urzędy Pracy),
- o ochrona zdrowia.

Analiza stanu i dostępności usług publicznych została wykonana na kilku płaszczyznach:

- analizy rozmieszczenia ludności województwa jako uwarunkowania rozwoju usług publicznych,
- inwentaryzacji miejscowości wyposażonych w wyszczególnione usługi wraz z określeniem jaka część ludności gmin zamieszkuje miejscowości, w których są zlokalizowane usługi,

- charakterystyki zakresu oferty poszczególnych rodzajów usług w kontekście realizacji zadań dla poszczególnych *pokoleń* i *grup specjalnych*,
- syntezy rozmieszczenia usług w kontekście realizacji potrzeb poszczególnych *pokoleń* i *grup specjalnych*,
- identyfikacji problemów i zamierzeń rozwojowych zgłaszanych przez urzędy gmin, starostwa powiatowe,
- analizy przepływów osób związanych z realizacją wybranych usług.

Dodatkowo dokonano pogłębionej, bardzo szczegółowej analizy dostępności terytorialnej kilku wybranych rodzajów usług, wykonanej w oparciu o rzeczywistą lokalizację obiektu i rzeczywiste miejsca zamieszkania ludności (z dokładnością do punktu adresowego), polegającej na określeniu liczby i udziału ludności zamieszkującej oraz liczby i udziału budynków mieszkalnych położonych w strefach dogodnej dostępności do analizowanych obiektów. Ze względu na dosyć istotne braki danych występujące w rejestrach publicznych, nie było możliwe dokonanie pełnej analizy wszystkich zagadnień dla obszaru całego województwa, ale na uwagę zasługuje wykonane studium przypadku – szczegółowa analiza powiatu chełmińskiego oraz szczegółowa analiza wybranych rodzajów usług dla całego analizowanego obszaru. Ta część opracowania stanowi przykład wykorzystania możliwości analitycznych, metod badawczych i dostępnych narzędzi – i w największym stopniu realizuje zdefiniowany wcześniej cel opracowania, polegający na rozwoju metodologii analiz regionalnych w województwie kujawsko-pomorskim.

Sformułowany powyżej zakres opracowania odpowiada jego strukturze – poszczególnym rozdziałom.

1.3. Grupy pokoleniowe i grupy specjalne jako przedmiot analiz

Jednym z podstawowych elementów badania było wyodrębnienie tak zwanych *grup pokoleniowych*. Na potrzeby niniejszego opracowania jako *pokolenie* przyjęto grupę wiekową cechującą się zapotrzebowaniem na specyficzny dla niej zakres usług. Podstawą do wyodrębnienia *pokoleń* był naturalny cykl życiowy człowieka. Przyjęto, że poszczególne fazy rozwojowe człowieka związane są z różnym poziomem i sposobem funkcjonowania w społeczeństwie, zmianami fizjologicznymi i wynikającym z nich poziomem aktywności fizycznej i społecznej, jak również zmieniającymi się oczekiwaniami w zakresie integracji społecznej i potrzebami w zakresie obsługi instytucjonalnej. *Pokolenia* najmłodsze wywodzą się od powszechnie przyjętych etapów edukacji, natomiast zmiany następujące z wiekiem a mające wpływ na poziom aktywności (nie tylko fizycznej) miały największy wpływ na wydzielenie trzech grup wśród ludności dorosłej, w tym jednej bezpośrednio nawiązującej do wieku senioralnego.

W ten sposób wyróżniono 8 *grup pokoleniowych*:

- o dzieci w wieku żłobkowym,
- o dzieci w wieku przedszkolnym,
- o dzieci w wieku szkolnym,
- o młodzież gimnazjalna,
- o młodzież ponadgimnazjalna,

- o dorośli „młodszy” (do około 50-60 roku życia),
- o dorośli „starszy” (do około 75 roku życia),
- o seniorzy.

Dodatkowo wyróżniono 3 *grupy specjalne*, cechujące się specyficznymi potrzebami, wykraczającymi poza przekroje wiekowe:

- o osoby niepełnosprawne,
- o bezrobotni,
- o rodziny wielodzietne „3+”.

Analiza dostępności i stanu usług publicznych została wykonana z uwzględnieniem zróżnicowanych potrzeb każdej z tych grup.

1.4. Metody badawcze i źródła danych

Badanie w zdecydowanej większości opiera się na danych i informacjach pozyskanych za pośrednictwem formularzy ankietowych z urzędów gmin oraz starostw powiatowych. To narzędzie badawcze uznane zostało za najwłaściwsze ze względu na możliwość w miarę szybkiego przeprowadzenia badania na całym obszarze, możliwość dostosowania pytań do potrzeb badania i sformułowania zapytań dotyczących informacji niedostępnych powszechnie. Ważne znaczenie uzupełniające miały informacje pozyskane od instytucji. Ze względu na charakter opracowania w bardzo niewielkim stopniu wykorzystane zostały dane Głównego Urzędu Statystycznego (tylko w aspekcie prognoz rozwoju ludności).

Prace rozpoczęły się od identyfikacji *grup pokoleniowych* oraz wskazania dla nich reprezentatywnych rodzajów potrzeb. Na tej podstawie rozpoczęto konstruowanie formularzy badania ankietowego przeznaczonych dla urzędów gmin i starostw powiatowych. Rozdzielenie ankiety na dwa rodzaje formularzy było niezbędne ze względu na różny zakres zadań samorządów na różnych szczeblach. Wstępnie przygotowany formularz został poddany konsultacjom z pracownikami Departamentu Spraw Społecznych i Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Równolegle sformułowane zostały zapytania do Kujawsko-Pomorskiego Kuratorium Oświaty, Kujawsko-Pomorskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia, Centralnego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej oraz Ministerstwa Cyfryzacji w celu uzyskania pozostałych danych niezbędnych dla przeprowadzenia analizy. Kolejnym krokiem było przeprowadzenie ankiety pilotażowej w wybranym powiecie. Etap ten miał na celu weryfikację poprawności przygotowanego formularza ankietowego oraz konstrukcji zawartych w nim pytań i eliminacji zaistniałych błędów. Do przeprowadzenia pilotażu wybrano powiat mogileński i gminy wchodzące w jego skład. Wybór tego powiatu podyktowany był chęcią przebadania powiatu o niewielkiej liczbie gmin, a jednocześnie, w którego skład wchodziłyby zarówno gminy wiejskie jak i miejsko-wiejskie.

Po zebraniu wypełnionych ankiet i weryfikacji odpowiedzi dokonano korekt w pytaniach zawartych we wzorach formularzy. Tak przygotowane ostateczne wersje formularzy ankietowych rozesłano do gmin i powiatów województwa.

Informację zwrotną otrzymano od wszystkich gmin i powiatów, jednak uzyskane informacje w dużej mierze wymagały wyjaśnień i uzupełnień. Dlatego zdecydowano się na sformułowanie dodatkowych zapytań dedykowanych do konkretnych urzędów gmin i starostw w zależności od pierwotnie uzyskanego materiału, skupiając się na wybranych najistotniejszych zagadnieniach, ważnych dla możliwie jak najpełniejszego przedstawienia analizowanych zagadnień.

Zarówno w trakcie pilotażu jak i właściwego badania formularze ankietowe zostały rozesłane pocztą w postaci papierowej jak i pocztą elektroniczną w postaci edytowalnego załącznika.

Zebrane w trakcie badania ankiety stanowiły podstawowe źródło danych do analiz przedstawionych w opracowaniu.

Należy przypomnieć, że badaniem ankietowym została objęta gmina wiejska Wąbrzeźno, jednak na początku 2017 r. gmina ta zmieniła nazwę i obecnie figuruje jako gmina Ryńsk.

Dla uzyskania pełniejszego obrazu oraz uzupełnienia danych zebranych podczas badania ankietowego posłużono się danymi z ogólnodostępnych baz danych i rejestrów oraz danych udostępnionych przez wskazane wcześniej instytucje. Większość wykorzystanych danych pochodziła z okresu 2015-2016. W formularzach ankietowych urzędy gmin i starostwa powiatowe poproszone były o podawanie danych dotyczących funkcjonowania szkół i opieki przedszkolnej według stanu na koniec roku szkolnego 2015/2016, natomiast danych dotyczących liczby ludności według miejscowości według stanu na 31 grudnia 2015 roku, jednak w praktyce podawano dane za różne okresy, zwłaszcza przy odpowiedziach na sformułowane dodatkowe zapytania po przeprowadzeniu właściwej ankiety. Te nieznaczne różnice w stanie aktualności danych nie miały żadnego wpływu na rzetelność badania i uzyskane wnioski.

W opracowaniu wykorzystano dane pozyskane z Kujawsko-Pomorskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia w Bydgoszczy. Dane przekazane zostały w maju 2016 roku i dotyczyły świadczeń lekarzy specjalistów, poradni i gabinetów stomatologicznych oraz rehabilitacji leczniczej. Niezbędne również były informacje uzyskane z Kujawsko-Pomorskiego Kuratorium Oświaty (według stanu na 30 września 2015 roku) obejmujące szkoły ponadgimnazjalne, placówki integracyjne (przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazjalne) oraz poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Fakt, iż dane dotyczące tych samych zagadnień pochodziły z różnych źródeł, może powodować nieznaczne nieścisłości dotyczące liczebności obiektów. W największym stopniu problem ten może dotyczyć informacji dotyczących sieci placówek edukacyjnych – zdecydowano się na wykorzystanie zarówno danych przekazanych przez urzędy gmin i starostwa, jak i danych przekazanych przez Kuratorium Oświaty, ponieważ obydwa zasoby zawierają różne istotne dla analiz informacje, które nie mogłyby zostać uwzględnione, gdyby wybrano tylko jedno źródło danych. Na przykład Kuratorium Oświaty nie dysponuje informacjami dotyczącymi dostosowania budynków szkół do potrzeb osób niepełnosprawnych, ale z całą pewnością struktura szkół wg rodzajów w klasyfikacji Kuratorium Oświaty jest pełna i precyzyjna, w przeciwieństwie do informacji przekazywanych przez starostwa, często operujące poziomem zespołów szkół, niewystarczającym dla oceny możliwości kształcenia w określonym typie szkół, a zwłaszcza kształcenia dorosłych. Problem niecałkowitej zgodności niektórych danych pochodzących z różnych źródeł, był szczegółowo rozważany i będąc jego świadomym zdecydowano się na wykorzystanie tych informacji, ponieważ skala ewentualnego możliwego przekłamania nie wpływa tu w żaden sposób na rzetelność uzyskanych wniosków, a wykorzystanie tych informacji znacząco rozszerza zakres uzyskanej wiedzy.

Wydział Sportu i Kultury Fizycznej Departamentu Sportu i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na cele badania udostępnił bazę kompleksów boisk sportowych wraz z szatniami i zapleczem socjalnym, wybudowanych na obszarze województwa w ramach programu *Moje Boisko – Orlik 2012* (stan na styczeń 2017 roku).

Do analiz użyto również danych pozyskanych ze stron Biuletynów Informacji Publicznej Komendy Wojewódzkiej Policji w Bydgoszczy oraz Biuletynów Informacji Publicznej komend powiatowych znajdujących się na obszarze województwa (dostęp z marca 2017 roku), a także strony internetowej Zintegrowanego Informatora Pacjenta prowadzonej przez Narodowy Fundusz Zdrowia (placówki podstawowej opieki zdrowotnej, dostęp z marca 2017 roku).

Dla ustalenia lokalizacji części obiektów wymienianych przez urzędy gmin i starostwa powiatowe w ankietach posłużono się bazą działek geodezyjnych pochodzącą z systemu LPIS (System identyfikacji działek rolnych) ze strony internetowej Geoportalu prowadzonej przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii (dostęp z 13 kwietnia 2016 roku) oraz zdjęciami satelitarnymi i zasobem typu Street View portalu Google Maps (dostęp między wrześniem 2016 roku a marcem 2017 roku).

1.5. Źródła danych referencyjnych

Jednym z elementów określenia dostępności do usług jest wiedza dotycząca miejsca zamieszkania osób, które są ich potencjalnymi lub rzeczywistymi odbiorcami. Ponieważ nie funkcjonują obecnie w kraju źródła danych przestrzennych, które wprost mówią o miejscu zamieszkania ludności, konieczne było posługiwanie się danymi pomocniczymi, które w pośredni sposób przekazują pożądane informacje dotyczące miejsca zamieszkania odbiorców usług publicznych. W tym celu posłużono się dwoma zestawami danych przestrzennych częściowo wspartymi danymi statystycznymi. Według zamysłu zespołu autorskiego podstawowymi informacjami w tym zakresie była kombinacja danych pochodzących z Państwowego Rejestru Granic (PRG) w postaci punktów adresowych udostępnianych przez Centralny Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej (CODGiK) oraz danych zawierających informacje o liczbie i strukturze wiekowej osób zameldowanych na pobyt stały zamieszkujących w budynkach mieszkalnych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego pochodzących z rejestru PESEL udostępnionych dzięki uprzejmości Ministerstwa Cyfryzacji. Konieczne jest tu zaznaczenie, że możliwość skorzystania, przetworzenia i analizowania danych o miejscu zamieszkania osób z obszaru całego województwa to dla analiz regionalnych całkowicie nowa jakość i zupełnie nowe doświadczenie, które może zasadniczo wpłynąć na jakość i zakres prowadzonych analiz, jak i na rzetelność, szczegółowość oraz znaczne zmniejszenie ryzyka popełnienia błędów w formułowaniu wniosków i rekomendacji.

Dane z rejestru PESEL podzielone są na pięcioletnie grupy wiekowe, przy czym ostatnią grupę stanowią osoby powyżej 75 roku życia. Posiadają one aktualność na koniec czerwca 2016 roku. Natomiast dane dotyczące punktów adresowych pochodzą z połowy listopada 2016 roku.

Z powodu ujawnionych w trakcie prac błędów i luk w tych danych pomocniczo skorzystano z danych przestrzennych przechowujących informacje o funkcji budynków (wyodrębnienie budynków o funkcjach mieszkalnych) na terenie województwa kujawsko-pomorskiego przechowywanych w Georeferencyjnej Bazie Danych Obiektów Topograficznych 1:10000 (GBDOT10k) udostępnionych przez Geodetę Województwa (aktualność na wrzesień 2014 roku). Wprowadzie

dane te nie są tak satysfakcjonujące jak kombinacja danych punktów adresowych z liczbą ludności z rejestru PESEL, gdyż nie pozwalają określić ile osób zamieszkuje lub nie strefę dogodnego dostępu do obiektów, w których świadczone są usługi, ale pozwalają określić gdzie te osoby mieszkają, gdyż określają bardzo dokładnie położenie wszystkich budynków mieszkalnych. Do wykonania analiz sieciowych konieczne było zbudowanie sieci drogowej, jako warstwy, za pośrednictwem której będzie określana odległość pomiędzy obiektem, w którym prowadzona jest usługa, a miejscem zamieszkania jej odbiorcy. Do tego celu wykorzystano również dane GBDOT10k, ale z innego zakresu (klasa obiektów z informacją o sieci drogowej).

1.6. Ocena ryzyka popełnienia błędów lub pominięcia istotnych dla badania zagadnień

Powodzenie badania było w decydującej mierze zależne od dobrej woli i chęci współpracy ze strony urzędów gmin, starostw powiatowych i instytucji. Urzędy gmin i starostwa w różny sposób wypełniały formularze ankietowe, co skutkowało uzyskaniem nierównych odpowiedzi oraz licznymi lukami w danych. Bardzo często odpowiedzi były niekompletne (zwłaszcza dotyczyło to pytań o charakterze otwartym, w których gminy były proszone o udzielenie opinii na konkretny temat). Konsekwencją braków po zebraniu formularzy ankietowych było sformułowanie dodatkowego zapytania, jednak i to nie wyeliminowało wszystkich luk. Dlatego należy podkreślić fakt, że niektóre zagadnienia zawarte w opracowaniu nie mogą być traktowane jako kompletne, gdyż bazują tylko na informacjach, które podały urzędy gmin i starostwa powiatowe, a w niektórych (niezbyt licznych) aspektach skalę braków należy ocenić na tak znaczącą, że ich wyniki można traktować jedynie pomocniczo. W trakcie prac ujawniono także błędy i braki w zakresie danych referencyjnych. Stanowią one zbiór danych przestrzennych, który jest podstawą do gromadzenia danych o charakterze tematycznym (w przypadku tego opracowania chodzi o punkty adresowe z Państwowego Rejestru Granic). Błędy te i ich skalę szczegółowo omówiono w Rozdziale 9.

1.7. Wykorzystane oprogramowanie

Podczas opracowywania wyników badań korzystano z dwóch typów oprogramowania służącego analizom: programów stricte obliczeniowych i umożliwiających tworzenie baz danych oraz oprogramowania działającego w oparciu o geograficzne systemy informacji (GIS).

Podstawowym oprogramowaniem obliczeniowym był arkusz kalkulacyjny Excel pakietu MS Office 2013. Służył on zarówno do tworzenia zestawów danych wejściowych uzyskanych z różnych źródeł jak i typowym obliczeniom. W mniejszym stopniu korzystano z modułu Calc systemu Open Office 4, jako uzupełnienie luk w funkcjonalności oprogramowania podstawowego. Do części przetworzeń baz danych konieczne było skorzystanie z programu Access pakietu MS Office.

Ponieważ duża część pracy analitycznej dotyczyła wykorzystywania danych przestrzennych skorzystano w dwóch niezależnych platform GIS typu desktopowego. Pierwsze oprogramowanie to QGIS. Pomimo dostępności nowszych wersji tego oprogramowania nadal korzystano głównie z wersji 2.14 określanej jako LTR (ang. *long term release*), która jest wersją stabilniejszą w odróżnieniu od nowszych wersji o charakterze eksperymentalno-rozwojowym. Drugą platformą użytą w opracowaniu był ArcGIS w wersji 10.4. Szczególnie istotne było wykorzystanie rozszerzenia Network Analyst, dzięki któremu było możliwe wykonanie prac i analiz związanych z wyznaczaniem tzw. stref dojazdu (stref obsługi) w ramach dostępnych narzędzi analiz sieciowych na danych przestrzennych.

2 Prognoza rozwoju ludności jako uwarunkowanie realizacji usług publicznych

Prognoza demograficzna pokazuje generalne zmiany demograficzne, jakie będą zachodziły na analizowanym obszarze. Wskazuje ona zarówno ogólne trendy zmian liczby ludności w określonym czasie, jak również zmiany liczby bezwzględnej mieszkańców według grup wiekowych oraz zmiany struktur wiekowych ludności. Jest to zagadnienie niezwykle ważne, ponieważ pozwala ocenić przyszłe zapotrzebowanie na poszczególne rodzaje infrastruktury i usług społecznych. Wskazuje również, dla których grup wiekowych i w jakim okresie zachodzące zmiany będą na tyle duże, że wymuszą konieczność dużej ingerencji w dotychczas istniejącą sieć placówek i usług określonego typu, dedykowanych określonej grupie wiekowej. Generalnie prognoza demograficzna pełni bardzo istotną rolę w szacowaniu zapotrzebowania i planowaniu rozwoju infrastruktury i usług w celu zapewnienia jak najlepszej obsługi ilościowej i jakościowej mieszkańców obszaru.

Przedstawiona prognoza wykonana została przez Główny Urząd Statystyczny. Jest ona publikowana dla poziomu powiatów. Dlatego też z prognozy wykonywanej dla analizowanego obszaru nie ma możliwości wyłączenia miasta Inowrocławia – w prognozie uwzględniono cały powiat inowrocławski (wraz z miastem Inowrocław). W dalszej analizie wykorzystano prognozę na okres najbliższych dwóch dekad – taki okres wydaje się optymalny dla szacowania zapotrzebowania, przy czym należy pamiętać, że różnego rodzaju uwarunkowania mogą wpłynąć na modyfikację założeń przyjętych do prognozy. Uwzględniając powyższe zmiany, GUS okresowo publikuje zaktualizowane prognozy. Proponuje się więc traktowanie prognozy do roku 2025 jako mniej zagrożonej ryzykiem zaistnienia ważnych zmian, natomiast prognoza dla kolejnej dekady powinna być traktowana raczej jako określenie trendu, a nie precyzyjna podstawa służąca do programowania rozwoju infrastruktury. Każdorazowa aktualizacja prognozy przez GUS powinna stanowić podstawę do zaktualizowania zamierzeń rozwojowych samorządów w tych dziedzinach, które są zależne od liczby mieszkańców.

2.1. Konsekwencje prognozy demograficznej dla kształtowania usług publicznych

Z prognozy wynikają następujące uwarunkowania istotne dla kształtowania sieci usług publicznych na analizowanym terenie (zwraca się uwagę, że charakterystyka sytuacji dla miast dotyczy miast analizowanego obszaru wraz z Inowrocławiem):

- Zmniejszać się będzie liczba najmłodszych dzieci (0-2 lata), przy czym spadek w roku 2020 nie będzie zbyt duży (o niespełna 700 osób) – miasta zanotują spadek o prawie 1,2 tys. osób, ale obszary wiejskie wzrost o 500 osób. W kolejnych latach spadki będą dużo wyższe (zarówno w miastach, jak i na obszarach

wiejskich) i w roku 2035 liczba dzieci będzie o około 6,6 tys. (o 17%) niższa niż w roku 2015. Miasta zanotują większy spadek - liczba dzieci zmniejszy się o około 3,6 tys. (o 28%), a na obszarach wiejskich o 3,0 tys. (o 12%).

Spadek liczby dzieci w wieku żłobkowym może mieć negatywny wpływ na ekonomiczne aspekty tworzenia placówek opieki żłobkowej, przez dalsze zmniejszenie zapotrzebowania (już obecnie duża liczba gmin deklaruje brak potrzeby funkcjonowania żłobka na swoim terenie). Alternatywę stanowić może zapewnienie opieki dzieciom poprzez rozwój opieki sprawowanej przez indywidualnych opiekunów.

- Zmniejszać się będzie liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat), a największy ubytek jest prognozowany na rok 2020, w którym w stosunku do roku 2015 liczba dzieci zmniejszy się aż o 7,8 tys. – z tego o 3,5 tys. w miastach i o 4,3 tys. na obszarach wiejskich. W kolejnych latach spadki będą wyraźnie mniejsze, lecz pomimo tego w roku 2035 liczba dzieci będzie o 15,2 tys. (o 26%) niższa, niż w roku 2015 - w miastach o 6,8 tys. (o 35%) a na obszarach wiejskich o 8,3 tys. (o 21%).

Zmiana ta spowoduje ilościowe zmniejszenie zapotrzebowania na opiekę przedszkolną. Istotną kwestią dostępności do infrastruktury przedszkolnej jest jej położenie w stosunkowo niedużej odległości od miejsca zamieszkania. Dlatego też istotną sprawą jest pozostawienie siatki obecnie funkcjonujących przedszkoli (a w uzasadnionych przypadkach tworzenie placówek w kolejnych miejscowościach), pomimo prognozowanego zmniejszania się liczby dzieci w wieku przedszkolnym. W przypadku niedoborów dzieci przedszkolnych, przy jednoczesnym zainteresowaniu mieszkańców opieką żłobkową, należałoby rozważyć celowość i możliwości dostosowania części obiektu do potrzeb opieki żłobkowej.

Tabela 1. Prognoza demograficzna – bezwzględna liczba ludności analizowanego obszaru (wraz z miastem Inowrocław)

grupa wiekowa	stan faktyczny rok 2015			prognoza na rok 2020			prognoza na rok 2025			prognoza na rok 2030			prognoza na rok 2035		
	razem	miasta	wieś	razem	miasta	wieś	razem	miasta	wieś	razem	miasta	wieś	razem	miasta	wieś
0 do 2	37948	12650	25298	37259	11463	25796	35270	10576	24694	32829	9618	23211	31377	9032	22345
3 do 6	58464	19301	39163	50658	15798	34860	49469	14872	34597	46202	13585	32617	43308	12474	30834
7 do 12	86782	27676	59106	88471	28335	60136	76949	23397	53552	74869	21898	52971	70128	20065	50063
13 do 15	42176	13362	28814	43897	13795	30102	43603	13562	30041	38682	11385	27297	37771	10768	27003
16 do 19	61795	20172	41623	55298	17213	38085	62848	19663	43185	55130	16707	38423	51588	14893	36695
20 do 49	578433	203787	374646	566162	194800	371362	536274	179376	356898	507171	164259	342912	463794	144749	319045
50 do 75	375174	149007	226167	401627	154527	247100	413354	152112	261242	426110	150933	275177	440259	151078	289181
75+	77744	30480	47264	77339	31859	45480	100760	42654	58106	129290	54383	74907	157215	64598	92617

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Głównego Urzędu Statystycznego

Tabela 2. Prognoza demograficzna – zmiana liczby ludności na analizowanym obszarze (wraz z miastem Inowrocław)

grupa wiekowa	rok 2015=100			prognoza na rok 2020			prognoza na rok 2025			prognoza na rok 2030			prognoza na rok 2035		
	razem	miasta	wieś	razem	miasta	wieś	razem	miasta	wieś	razem	miasta	wieś	razem	miasta	wieś
0 do 2	100	100	100	98,2	90,6	102,0	92,9	83,6	97,6	86,5	76,0	91,8	82,7	71,4	88,3
3 do 6	100	100	100	86,6	81,9	89,0	84,6	77,1	88,3	79,0	70,4	83,3	74,1	64,6	78,7
7 do 12	100	100	100	101,9	102,4	101,7	88,7	84,5	90,6	86,3	79,1	89,6	80,8	72,5	84,7
13 do 15	100	100	100	104,1	103,2	104,5	103,4	101,5	104,3	91,7	85,2	94,7	89,6	80,6	93,7
16 do 19	100	100	100	89,5	85,3	91,5	101,7	97,5	103,8	89,2	82,8	92,3	83,5	73,8	88,2
20 do 49	100	100	100	97,9	95,6	99,1	92,7	88,0	95,3	87,7	80,6	91,5	80,2	71,0	85,2
50 do 75	100	100	100	107,1	103,7	109,3	110,2	102,1	115,5	113,6	101,3	121,7	117,3	101,4	127,9
75+	100	100	100	99,5	104,5	96,2	129,6	139,9	122,9	166,3	178,4	158,5	202,2	211,9	196,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Głównego Urzędu Statystycznego

- Liczba dzieci i młodzieży w wieku 7-12 i 13-15 lat, a więc będącej obecnie w wieku adekwatnym do poziomu szkoły podstawowej i gimnazjum, w roku 2020 będzie w każdej z grup o około 1,7 tys. osób wyższa, niż w roku 2015 – w miastach wzrośnie łącznie o 1,1 tys. a na obszarach wiejskich o 2,3 tys. osób. W kolejnych latach liczebność grup będzie się systematycznie zmniejszać (choć liczebność grupy gimnazjalnej w roku 2025 nadal będzie wyższa, niż w roku 2015) i w roku 2035 będzie o 21,1 tys. niższa w stosunku do roku 2015 – spadek dotyczyć będzie przede wszystkim grupy młodszej, której liczebność zmniejszy się o 16,7 tys. (o 19%), z czego o 7,6 tys. (o 17,5%) w miastach i o 9,0 tys. (o 15%) na obszarach wiejskich. Grupa obecnej młodzieży gimnazjalnej zanotuje 10% spadek (o 4,4 tys. osób), przy czym w dużo większym stopniu dotyczyć on będzie miast – o 2,6 tys. (o 19%), niż obszarów wiejskich – o 1,8 tys. (o 6%).

Zmiany te będą szczególnie istotne dla funkcjonowania sieci 8-klasowych szkół podstawowych (w wyniku reformy edukacji nie będą już działały gimnazja). W najbliższej dekadzie ogólny spadek ze względu na niezbyt dużą skalę prawdopodobnie nie będzie wymuszał istotnych redukcji liczby placówek, ale potwierdzenie trendu spadkowego w kolejnej dekadzie może już powodować taką konieczność.

- Dla młodzieży w wieku ponadgimnazjalnym do roku 2035 prognozuje się spadek liczby ludności o około 10,2 tys. osób (o 16,5%) w stosunku do roku 2015 – dla miast o 5,3 tys. (o 16%), a dla obszarów wiejskich o 4,9 tys. (o 12%). Jednocześnie prognozuje się dla roku 2025 wzrost liczebności tej grupy na obszarach wiejskich (o 1,6 tys. osób), jak również na całym analizowanym obszarze (o 1,1 tys.) – ale miasta zanotują spadek.

Przy ocenie zapotrzebowania na szkoły ponadgimnazjalne istotne jest uwzględnienie różnic wiekowych związanych z uczęszczaniem do określonych kategorii szkół dzieci i młodzieży z szerszej gamy roczników, niż wynikałoby to z charakteru szkoły – jest to wynikiem rozpoczynania w ostatnich latach nauki w szkole podstawowej przez dzieci zarówno 6 jak i 7-letnie, jak również reformy edukacji, w wyniku której naukę w szkole ponadgimnazjalnej/średniej w roku 2019 rozpoczną zarówno uczniowie kończący gimnazjum, jak i o rok młodszy uczniowie kończący 8 klasową szkołę podstawową (dodatkowo w każdej z tych grup, znajdą się osoby, które naukę w szkole podstawowej rozpoczynały w wieku 6 lub 7 lat), przy czym cykl nauki w szkołach średnich będzie o rok

dłuższy, niż w przypadku szkół ponadgimnazjalnych. Należy zauważyć, że sieć szkół ponadgimnazjalnych bazuje na niezbyt dużej liczbie ośrodków – więc ewentualne zmniejszenie liczby miejscowości ze szkołami skutkowałoby istotnym ograniczeniem ich dostępności.

- Do roku 2020 przewiduje się bardzo duży wzrost liczby ludności w wieku 50-75 lat – w stosunku do roku 2015 wyniesie on 26,5 tys. osób (z czego 5,5 tys. w miastach i 21,0 tys. na obszarach wiejskich). W kolejnych prognozowanych okresach skala wzrostu będzie o ponad połowę mniejsza, przy czym dotyczyć będzie przede wszystkim ludności obszarów wiejskich. W roku 2035 prognozuje się, w stosunku do roku 2015, wzrost ludności tej grupy o 65,1 tys. osób (o 17%), z czego wzrost w miastach wyniesie zaledwie 2,1 tys. osób (1%), natomiast na obszarach wiejskich 63,0 tys. osób (28%).
- Dla osób w wieku 75+ w roku 2020 (w stosunku do 2015) przewiduje się niewielki spadek, lecz już na okres od roku 2025 prognozowana jest bardzo silna tendencja wzrostowa – w stosunku do roku 2015, liczebność tej grupy w roku 2025 będzie większa o 23,0 tys. osób (o 30%), w 2030 roku o 51,6 tys. (66%), a w 2035 roku aż o 79,5 tys. osób (o 102%). Oznacza to, że w roku 2035 liczba ludności w wieku ponad 75 lat będzie 2-krotnie większa, niż w roku 2015, a bezwzględnie większą skalę wzrostu odnotują obszary wiejskie – wzrost o 45,4 tys. osób wobec 34,1 tys. w miastach. Duży wzrost liczby mieszkańców starszych grup wiekowych zarówno 50-75 lat, jak i powyżej 75 lat spowoduje konieczność ilościowego dostosowania infrastruktury do potrzeb tych grup. Pojawi się konieczność zwiększonego zapotrzebowania na usługi opiekuńcze (zarówno w postaci placówek całodobowej opieki, jak i opieki dziennej oraz opieki dochodzącej). Zwiększy się również zapotrzebowanie na świadczenia medyczne, bardziej „przyjazne” osobom starszym usługi transportowe (zmniejszenie odległości między przystankami, lokowanie dodatkowych przystanków bliżej miejsc zamieszkania, niskopodłogowe autobusy, realizowanie transportu na żądanie, itp.), czy usługi związane z zagospodarowaniem wolnego czasu.

Podkreślić należy, że prognozowane wzrosty liczebności niektórych grup wiekowych muszą skutkować zwiększaniem potencjału bazy usług adresowanych do tych grup, ale prognozowane spadki nie mogą prowadzić do likwidacji jedynych placówek w zakresie danej usługi w miejscowości – bo to skutkowałoby znaczącym ograniczeniem dostępności. Realne wydaje się jedynie zmniejszanie liczby placówek danego rodzaju w miejscowości lub zmniejszanie wielkości placówek – tego typu działania nie muszą wiązać się z pogorszeniem dostępności jeśli zachowana zostanie odpowiednia do liczby osób korzystających liczba miejsc oferowanych przez te placówki.

W dalszej części opracowania zaprezentowane powyżej wyniki prognozy zostały uwzględnione przede wszystkim w przypadku wszystkich tych usług, które mają istotne znaczenie dla starszych grup wiekowych

3 Rozmieszczenie ludności jako uwarunkowanie dostępu do usług publicznych

Rozdział poświęcony jest analizie sieci osadniczej – czyli rozmieszczeniu ludności - w obszarze analiz. Charakter systemu osadniczego jest podstawowym uwarunkowaniem dostępności usług (choć rozdział poświęcony jest usługom publicznym, opisane mechanizmy w dużym stopniu odnoszą się również do rozwoju usług komercyjnych – także mających duży wpływ na kształtowanie jakości życia mieszkańców), która jest funkcją liczby miejscowości, w których są one realizowane oraz liczby ludności zamieszkującej te miejscowości. Dlatego też jednym z podstawowych uwarunkowań realizacji usług publicznych jest rozkład wielkościowy miejscowości, bowiem najczęściej to właśnie duże miejscowości są w pierwszej kolejności wyposażane w usługi publiczne, a w przypadku braku w nich tego rodzaju usług, dokonanie takiego wyposażenia znacząco podnosi udział osób obsługiwanych. Na terenie województwa jest prawie 3,5 tysiąca miejscowości, z których większość to jednostki małe lub bardzo małe, pozbawione usług publicznych lub wyposażone tylko w pojedyncze usługi. Zdecydowana większość mieszkańców województwa zamieszkuje stosunkowo niewielką (na tle ogółu miejscowości) grupę miejscowości, które w różnym stopniu są wyposażone w usługi publiczne, a ten stan wyposażenia istotnie różnicuje oferowaną przez nie jakość życia. Podstawowym celem niniejszego rozdziału jest więc określenie na ile charakter sieci osadniczej sprzyja lub ogranicza możliwości efektywnej obsługi ludności w zakresie usług publicznych i jak bardzo w tym zakresie jest zróżnicowana przestrzeń województwa.

3.1. Założenia teoretyczne

Charakter sieci osadniczej jest jedną z podstawowych determinant możliwości zaspokajania potrzeb mieszkańców w zakresie usług, ponieważ rozmieszczenie ludności determinuje z jednej strony popyt na usługi, ale z drugiej określa warunki organizacji podaży tych usług. Inaczej ujmując – charakter systemu osadniczego w bardzo dużym stopniu warunkuje, czy dostępność do usług na danym obszarze będzie łatwa, czy utrudniona, ale także wpływa na koszty zaspokajania potrzeb społecznych w tym zakresie (jakie ponoszą samorządy), a pośrednio – wpływa na jakość oferowanych usług (w przypadku wielu usług ich charakter uzależniony będzie od popytu).

Jeśli analizuje się usługi publiczne – czyli usługi, za realizację których odpowiada sfera publiczna, to niezbędne jest analizowanie systemów osadniczych w takiej skali, która jest adekwatna do charakteru danej usługi. Niniejszy rozdział poświęcony jest systemom lokalnym, utożsamianym z poziomem gmin, na którym realizowany jest bardzo szeroki zakres usług należących do tzw. zadań własnych gmin. Są to zadania mające podstawowe znaczenie dla jakości życia mieszkańców – dotyczące zagadnień niezwykle powszechnych, związanych z życiem codziennym większości ludności, wpływające na warunki rozwoju

społecznego, możliwość wypoczynku, realizacji zainteresowań, w szerszym ujęciu – kształtujące konkurencyjność danej gminy w aspekcie atrakcyjności miejsca zamieszkania.

W Polsce organizacja usług publicznych jest pochodną podziału usług na zadania własne samorządów poszczególnych szczebli podziału administracyjnego (gminnego, powiatowego i wojewódzkiego) oraz na zadania rządowe. Z punktu widzenia codziennego funkcjonowania systemu społeczno-gospodarczego oraz wpływu na jakość życia większości mieszkańców w największej liczbie zagadnień, kluczowe znaczenie mają zadania realizowane na poziomie gmin i powiatów (choć dla różnych grup odbiorców, znaczenie usług powiatowych i gminnych może być różne, obydwie grupy usług są niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania społeczeństwa).

Głównym celem niniejszego rozdziału jest więc rozpoznanie różnicowań w charakterze systemów osadniczych gmin, mających wpływ na dostępność usług publicznych poziomu gminnego. W przypadku zadań gminnych, to właśnie na tym poziomie powinno się bilansować zapotrzebowanie na usługi oraz ofertę tych usług, i to przede wszystkim na tym poziomie istnieje oczekiwanie społeczne, że dostęp do tych usług będzie realizowany na satysfakcjonującym poziomie. Na poziomie samorządów gminnych, to decyzje polityczne, podejmowane przez lokalny samorząd mają podstawowe znaczenie dla funkcjonowania tych usług – ich dostępności i jakości. Różnice w polityce prowadzonej przez różne gminy w zakresie kształtowania usług, prowadzą do różnic w jakości życia mieszkańców, a w szerszym wymiarze – różnic w konkurencyjności gmin. Dostępność i jakość usług publicznych mogą być więc czynnikami decydującymi także o preferencjach migracyjnych mieszkańców – mogą więc mieć potencjalnie bardzo duże znaczenie w powodzeniu rozwoju gminy w długim okresie, tym bardziej, że wraz z rozwojem społecznym i coraz wyższym poziomem oczekiwań społecznych wobec sektora publicznego, w większym niż dotąd zakresie zagadnienia te będą brane pod uwagę przy podejmowaniu przez ludność decyzji na temat miejsca zamieszkania. Analizy wykonane w niniejszym opracowaniu wskazują, że już obecnie stan rozwoju usług w gminach jest bardzo zróżnicowany – a poziom tego zróżnicowania wpływa w sposób odczuwalny na różnice w jakości życia w tych aspektach, które są mierzone dostępem do usług.

Gminy są w zdecydowanej większości jednostkami na tyle niewielkimi terytorialnie, że przy obecnym poziomie mobilności społeczeństwa (wynikającym z powszechnego wyposażenia gospodarstw domowych w pojazdy samochodowe) teoretycznie nie stanowi większej trudności korzystanie z usług zlokalizowanych w jakiegokolwiek miejscowości. Jednak należy pamiętać, że szereg grup odbiorców ma ograniczoną możliwość mobilności ze względów formalnych, zdrowotnych, obawy o bezpieczeństwo w ruchu drogowym, itp. (dotyczy to w największym stopniu dzieci i młodzieży oraz osób starszych). Dlatego też szczególnie korzystna sytuacja ma miejsce, jeśli dana usługa jest dostępna w miejscowości zamieszkania. Temu aspektowi poświęcono znaczną część analiz. Głównym celem była tu weryfikacja jak duża część ludności zamieszkującej analizowany teren, mieszka w miejscowościach wyposażonych w dany rodzaj usługi. Jest to tylko jeden z kilku aspektów oceny dostępności usług – nie mniej jednak ma on charakter bardzo podstawowy, bo informuje o fizycznej możliwości realizacji potrzeb bez konieczności wyjazdów do innych miejscowości.

W ujęciu powiatowym znaczenie diagnostyczne ma udział ludności zamieszkującej miasto powiatowe oraz zamieszkującej w relatywnie niewielkiej odległości od miasta powiatowego. Usługi publiczne realizowane na tym poziomie nie są reprezentowane przez bardzo liczne placówki, a z założenia najczęściej siedziba powiatu jest ośrodkiem najlepiej wyposażonym. Jednak w praktyce w wielu powiatach część usług publicznych tego poziomu realizowana jest także poza

miastami powiatowymi, więc opisane powyżej uwarunkowania nie mogą być traktowane jako decydujące, a co najwyżej pomocnicze dla oceny dostępności usług w powiatach. Oczywiście w przypadku rzeczywistej koncentracji usług szczebla powiatowego w siedzibie powiatu lub w przypadku występowania w powiecie tylko jednego miasta, znaczenie tych parametrów w diagnozie sytuacji jest znacznie większe (wskaźniki te są wówczas w dużo większym stopniu miarodajne) – ale w praktyce ocena sytuacji każdego z powiatów powinna być indywidualna.

Szczególne znaczenie w obsłudze ludności mają miasta, które tradycyjnie stanowią skupiska usług (także publicznych) w znacznie większym stopniu, niż miejscowości wiejskie. W kontekście powyższego, szczególnie dużego znaczenia nabierają relacje funkcjonalne i administracyjne pomiędzy miastami, a otaczającymi je obszarami wiejskimi. W ujęciu funkcjonalnym ludność obszarów wiejskich w sposób powszechny korzysta z oferty sąsiednich miast. Jest to typowa prawidłowość, obserwowana od początków istnienia osadnictwa, będąca podstawą teorii hierarchicznych systemów osadniczych. Pomimo różnych modyfikacji tych zależności, zachodzących na przestrzeni wieków wraz ze zmianami rozwoju społeczno-gospodarczego, zależności funkcjonalne są zachowywane i mają wpływ na dostępność usług. O ile w przypadku usług rynkowych zależności te są kształtowane samoistnie i regulowane wyłącznie przez prawa podaży i popytu, to w przypadku usług publicznych nabierają szczególnego znaczenia, gdyż są kształtowane administracyjnie. Z założenia wszystkie potrzeby mieszkańców o charakterze lokalnym, a więc należące do kategorii zadań własnych gmin, powinny być realizowane na terenie „własnej” gminy. Poszczególne samorządy organizują system usług publicznych w taki sposób, by bilansowały one zapotrzebowanie generowane przez mieszkańców gminy. Wszelkie przypadki zaspokajania potrzeb w zakresie podstawowych usług publicznych w sąsiednich gminach świadczą więc w pewnym stopniu o dysfunkcyjności tych gmin, które nie są w stanie zaoferować mieszkańcom obsługi w tym zakresie, a powiązania, związki i zależności zachodzące pomiędzy różnymi gminami, zaburzają system kształtowania usług publicznych i wpływają na potencjalne obniżanie dostępności tych usług dla mieszkańców miast, w których potrzeby zaspokajają także mieszkańcy sąsiednich gmin wiejskich. Powyższych problemów nie notuje się w przypadku gmin miejsko-wiejskich, gdzie miasto i otaczające miejscowości wiejskie tworzą jeden organizm administracyjny, obejmujący lokalny system społeczno-gospodarczy. Miasto jest wprawdzie zazwyczaj znacznie większe od miejscowości wiejskich, ale z punktu widzenia kształtowania usług publicznych, w praktyce nie ma to znaczenia, bo samorząd musi dbać o równomierne zaspokojenie potrzeb i aspiracji mieszkańców całej gminy, a fakt że część lub ogół mieszkańców wiejskich będzie realizować te potrzeby w mieście nie stanowi tu przeszkody dla prawidłowej realizacji tych zadań. Staje się to jednak problemem w przypadku rozerwania tych naturalnych lokalnych systemów społeczno-gospodarczych poprzez utworzenie odrębnych gmin miejskich i otaczających je gmin wiejskich. W takiej sytuacji dochodzi do wyłączenia z lokalnego systemu społeczno-gospodarczego miejscowości stojącej najwyżej w lokalnej hierarchii sieci osadniczej. Niestety większość tego typu gmin wiejskich nie wykształciła usług publicznych na wystarczająco wysokim poziomie lub w wystarczająco dużej liczbie, by całkowicie uniezależnić się od powiązań z miastami. W niniejszym opracowaniu pokazano przykłady bardzo intensywnych codziennych przepływów w ramach takich właśnie systemów podzielonych administracyjnie. Rzeczywiste związki funkcjonalne nie odpowiadają tu zależnościom administracyjnym, które przecież są decydujące na przykład dla finansowania usług publicznych lub procesu decyzyjnego (opierającego się na wyborach do samorządu gminnego – w takim przypadku mieszkańcy gmin „podmiejskich” korzystający z potencjału gmin miejskich nie mają wpływu na kształtowanie tego potencjału, gdyż nie są reprezentowani w samorządzie tych gmin miejskich; ma tu więc miejsce zachwianie jednej z podstawowych zasad samorządności na poziomie lokalnym – czyli możliwości wpływu na rozwój zagadnień kluczowych dla codziennego życia mieszkańców). Podział lokalnych systemów osadniczych na gminy miejskie i wiejskie doprowadził

do tak kuriozalnych sytuacji, że to właśnie te miasta „wyłączone” z gmin wiejskich są formalnymi siedzibami tych gmin, na ich terenie znajdują się organy administracji publicznej tych gmin, na ich terenie funkcjonują rady gmin oraz organy wykonawcze, a co więcej – w zdecydowanej większości przypadków, nazwa gminy wiejskiej pochodzi od nazwy miasta stanowiącego odrębną gminę (są to więc gminy, które z punktu widzenia marketingu terytorialnego, nie są nawet w stanie wykazać się własną tożsamością, wyrażaną przez unikatową nazwę). Z punktu widzenia głównego celu określonego dla systemu usług publicznych – a więc kształtowania wysokiej jakości życia mieszkańców i szeroko rozumianej konkurencyjności gmin, jest to więc sytuacja bardzo niekorzystna.

Ogólne prawidłowości funkcjonowania systemów osadniczych pozwalają na sformułowanie następujących zasad, istotnych w kontekście kształtowania jakości życia mieszkańców, a wynikających z rozkładu wielkościowego sieci osadniczej danej gminy:

- W bardzo specyficznej – ale generalnie korzystnej sytuacji – są mieszkańcy miast będących samodzielnymi gminami. Ponieważ gmina w takiej sytuacji składa się z tylko jednej miejscowości, to wszyscy mieszkańcy cechują się równym dostępem do usług („równym” rozumianym w kontekście dostępności usług w miejscowości zamieszkania), które zazwyczaj są rozwinięte stosunkowo dobrze i dostępne w szerokim zakresie. Negatywnymi aspektami są w takiej sytuacji: ograniczony potencjał finansowy najmniejszych gmin miejskich (potencjalnie ograniczający możliwości rozwoju już nie tyle ilościowego, co jakościowego usług) oraz duża presja z otaczających gmin wiejskich, zwłaszcza w sytuacji, gdy nie rozwinęły one usług w sposób porównywalny, wskutek czego popyt (generowany przez mieszkańców miasta i sąsiedniej gminy wiejskiej) będzie przewyższał podaż (dostosowaną do liczby ludności miasta).
- Uwarunkowaniem jednoznacznie sprzyjającym jest duży potencjał ludnościowy siedziby gminy. Miejscowości gminne w ujęciu modelowym są głównymi centrami rozwoju społeczno-gospodarczego gmin – zarówno w aspekcie usług publicznych, jak i usług niepublicznych, ale także różnego rodzaju działalności gospodarczych (oferta miejsc pracy). Większy potencjał demograficzny zazwyczaj wiąże się także z lepszym stanem rozwoju działalności o charakterze rynkowym, a więc wpływa na ogólny potencjał obsługi ludności.
- Uwarunkowaniem jednoznacznie sprzyjającym jest koncentrowanie dużej części mieszkańców gminy w niewielkiej liczbie największych miejscowości. Taka koncentracja ułatwia obsługę relatywnie dużej części ludności gminy poprzez inwestycje kierowane do niewielkiej liczby miejscowości.
- Uwarunkowaniem jednoznacznie sprzyjającym jest koncentrowanie dużej części mieszkańców gminy w miejscowościach o bezwzględnie dużej liczbie ludności – na tyle dużej, że stanowi ona potencjał wyzwalający endogeniczne procesy rozwojowe (rozwój usług rynkowych, duża aktywność społeczna, duże zapotrzebowanie społeczne ale jednocześnie zasadność ekonomiczna dla rozwoju usług publicznych) – w warunkach województwa kujawsko-pomorskiego do tej kategorii miejscowości zaliczyć należy miejscowości liczące co najmniej 500 osób.
- Uwarunkowaniem jednoznacznie sprzyjającym jest mała liczba miejscowości (i mały udział mieszkańców miejscowości) bardzo małych (za które w warunkach kujawsko-pomorskiego należy przyjąć wsie liczące poniżej 100 mieszkańców). Miejscowości należące do tej klasy wielkościowej bardzo rzadko wyposażane są w usługi publiczne, bowiem brak tu jakiegokolwiek uzasadnienia ekonomicznego, a względy społeczne (zapotrzebowanie społeczne) są relatywnie słabo umotywowane. Należy więc zakładać, że z założenia mieszkańcy najmniejszych miejscowości będą zmuszeni przemieszczać się do innych miejscowości w celu zaspokojenia nawet najbardziej podstawowych potrzeb. Niezależnie od braku uzasadnienia dla rozwoju usług publicznych, tak małe miejscowości wykazują też zbyt mały potencjał dla rozwoju lub utrzymania usług rynkowych (bazujących na bezwzględnym zapotrzebowaniu – popycie

na ofertę). Tak więc w generalnym ujęciu, najmniejsze miejscowości prezentują bardzo słaby stan rozwoju mierzony dostępnością jakiegokolwiek oferty usługowej – są więc obciążone trwałym problemem niskiego poziomu życia.

- Uwarunkowaniem jednoznacznie negatywnym jest duża liczba miejscowości w gminie, bowiem wiąże się zawsze z relatywnie dużą liczbą miejscowości pozbawionych usług (niezależnie od wielkości gminy, usługi publiczne są rozwijane na większą skalę tylko w kilku miejscowościach – ale niektóre rodzaje usług nawet w dużych gminach są dostępne tylko w jednej lub dwóch miejscowościach; generalnie w gminach o małej liczbie miejscowości większa ich część jest wyposażona w usługi, w gminach o dużej liczbie miejscowości – znacznie mniejsza ich część wyposażona jest w usługi). W gminach o dużej liczbie miejscowości, dużą ich część stanowią wsie małe i bardzo małe - to uwarunkowanie wiąże się więc z uwarunkowaniem poprzednim.
- Uwarunkowaniem jednoznacznie negatywnym jest bardzo mały potencjał ludnościowy siedziby gminy.
- Uwarunkowaniem zawsze negatywnym jest brak typowej administracyjnej siedziby gminy – co ma miejsce w przypadku gmin wiejskich mających swoją siedzibę w miastach stanowiących odrębne gminy.

Podkreślić też należy, że system osadniczy charakteryzuje się niezwykle dużą trwałością. Zmienne są jedynie systemy podmiejskie, gdzie duże migracje skutkują szybkim wzrostem niektórych miejscowości i zmianami relacji pomiędzy miejscowościami. W praktyce brak jest możliwości aktywnego oddziaływania na kształtowanie osadnictwa – dlatego też wyniki przeprowadzonych analiz należy traktować jako uwarunkowanie funkcjonowania usług oraz próbę wyjaśnienia niektórych aspektów obserwowanego stanu.

3.2. Wyniki analiz w aspekcie wpływu rozkładu wielkościowego sieci osadniczej na możliwości efektywnej obsługi ludności w zakresie usług publicznych

Na terenie województwa znajdują się 52 miasta (w tym 5 nie badanych w niniejszym opracowaniu) oraz 3419 zamieszkiwanych miejscowości wiejskich. Podana liczba miejscowości wiejskich nie jest w pełni wiarygodna, bowiem pochodzi z ankiet zebranych w 127 gminach wiejskich i miejsko-wiejskich, a ze względu na zróżnicowanie charakteru sieci osadniczej i różne lokalnie przyjęte sposoby nazywania i klasyfikowania przysiółków i części miejscowości (kolonii, osad, wybudowań, parcel, leśnictw, itp.), sposób ich uwzględnienia w ankietach przez poszczególne urzędy gmin mógł być zróżnicowany. Brak tu jest możliwości dokonania unifikacji, a rzeczywisty sposób ich postrzegania przez urzędy gmin, jest najczęściej znacznie bardziej adekwatny, niż formalne klasyfikacje administracyjne (w takim ujęciu – indywidualna ocena gminy wykorzystana w opracowaniu, wydaje się bardziej właściwa). Powyższe wątpliwości mogą wprawdzie dotyczyć nawet kilkudziesięciu miejscowości, co jednak przy ogólnej liczbie nie przekracza 2%. Podkreślić jednak należy, że w zdecydowanej większości, tego typu wątpliwości mogą dotyczyć jednostek bardzo małych (o liczbie mieszkańców kilku-kilkunastu, rzadziej kilkudziesięciu), a wszyscy mieszkańcy tych miejscowości zostali uwzględnieni w analizie (co najwyżej jako mieszkańcy innych miejscowości, do których ich małe miejscowości zostały zakwalifikowane przez urząd danej gminy na etapie odpowiadania na zapytanie ankietowe).

Z podanych powyżej powodów, informacja o liczbie miejscowości w niektórych gminach (zwłaszcza w gminach o dużej liczbie miejscowości), może odbiegać od podawanej w innych źródłach, bazującej na odmiennych kryteriach. Niemniej jednak, nawet uwzględniając powyższe zastrzeżenia, należy zwrócić uwagę na bardzo duże zróżnicowania przestrzeni województwa w tym zakresie. Przeciętnie gmina liczy od kilkunastu do dwudziestu kilku miejscowości. Liczbę miejscowości przekraczającą 30 należy już uznać za bardzo dużą.

Tabela 3. Gminy o najmniejszej i największej liczbie miejscowości (poza gminami miejskimi)

Gminy, w których wg informacji urzędów gmin, znajduje się najmniejsza liczba miejscowości		Gminy, w których wg informacji urzędów gmin, znajduje się największa liczba miejscowości	
<i>gmina</i>	Liczba miejscowości	<i>gmina</i>	Liczba miejscowości
<i>Wielka Nieszawka</i>	4	<i>Magilno</i>	70
<i>Dębowa Łąka</i>	8	<i>Kruszwica</i>	60
<i>Raciążek</i>	8	<i>Lubień Kujawski</i>	60
<i>Ciechocin</i>	9	<i>Szubin</i>	57
<i>Książki</i>	9	<i>Tuchola</i>	57
<i>Świekatowo</i>	9	<i>Izbica Kujawska</i>	56
<i>Unisław</i>	10	<i>Golub-Dobrzyń</i>	56
<i>Bobrowniki</i>	12	<i>Kcynia</i>	54
<i>Osielsko</i>	12	<i>Włocławek</i>	54
<i>Solec Kujawski</i>	12	<i>Cekcyn</i>	53

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Tabela 4. Liczba gmin wg liczby miejscowości

Liczba miejscowości gminie	1 (gminy miejskie)	Od 4 do 10	Od 11 do 20	Od 21 do 30	Od 31 do 40	Od 41 do 50	Od 51 do 70
<i>Liczba gmin (na 139 analizowanych)</i>	12	7	42	39	21	8	10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

W strukturze wiejskiej sieci osadniczej zaznacza się wykształcenie ponad 100 dużych i bardzo dużych miejscowości. Aż 32 miejscowości liczą ponad 2 tys. mieszkańców. Mimo, że stanowią poniżej 1% ogółu miejscowości wiejskich, skupiają aż 10,5% ludności wiejskiej województwa. Przeważają wśród nich wsie podmiejskie w powiatach bydgoskim i toruńskim, ale duża jest też liczba miejscowości o innej genezie – są tu także duże wsie w obszarach dobrze rozwiniętego rolnictwa, pozarolnicze wsie borowiackie, osiedla przemysłowe, ośrodki usługowe, osiedla przy węzłach komunikacyjnych. Miejscowości wiejskich liczących ponad 1000 mieszkańców jest łącznie 108. Miejscowości liczących ponad 800 mieszkańców – 156.

Tabela 5. Koncentracja ludności – rozkład wielkościowy miejscowości wiejskich

<i>Klasa wielkościowa miejscowości (liczba ludności)</i>	<i>Liczba miejscowości</i>	<i>Liczba ludności zamieszkującej klasę wielkościową</i>	<i>Udział w ogólnej liczbie miejscowości (%)</i>	<i>Udział w ludności wiejskiej województwa (%)</i>
<i>ponad 1000</i>	108	192874	3,2	22,5
<i>ponad 800</i>	156	234800	4,6	27,4
<i>ponad 600</i>	274	315548	8,0	36,9
<i>ponad 500</i>	362	363525	10,6	42,5
<i>ponad 400</i>	526	436940	15,4	51,0
<i>ponad 200</i>	1327	663491	38,8	77,5
<i>ponad 100</i>	2244	797162	65,6	93,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Uwzględniając cały analizowany obszar (139 gmin, a więc także 47 miast):

- w 155 miejscowościach liczących ponad 1000 osób, zamieszkuje 47,1% ludności badanego obszaru,
- w 203 miejscowościach liczących ponad 800 osób zamieszkuje 50,5% ludności badanego obszaru,
- w 321 miejscowościach liczących ponad 600 osób zamieszkuje 56,9% ludności badanego obszaru,
- w 409 miejscowościach liczących ponad 500 osób zamieszkuje 60,7% ludności badanego obszaru,
- w 573 miejscowościach liczących ponad 400 osób zamieszkuje 66,6% ludności badanego obszaru.

W 79 miejscowościach wiejskich będących siedzibami gmin, zamieszkuje 114,8 tys. osób – to jest 13,4% ludności wiejskiej województwa.

W 126 miejscowościach będących na analizowanym terenie miejskimi i wiejskimi siedzibami gmin, zamieszkuje 513,4 tys. osób, to jest 41,0% ogółu ludności analizowanego obszaru. O szczególnej roli ośrodków administracyjnych w rozwoju gmin i powiatów świadczy fakt, że w miejscowościach pełniących funkcję siedzib gmin oraz miejscowościach położonych nie dalej, niż 3 km od siedzib gmin (łącznie miejscowości te stanowią niecałe 16% ogółu; nie uwzględniono tu 5 miast wyłączonych z analiz na tym etapie) zamieszkuje ponad 49% ludności badanych 139 gmin; w ośrodkach powiatowych oraz w strefie do 15 km od nich (uwzględniono tu także ludność 5 miast wyłączonych z analiz na tym etapie) zamieszkuje nieco ponad 75% ogółu mieszkańców województwa. Oznacza to, że połowa ludności badanych 139 gmin zamieszkuje w strefie swobodnej dostępności rowerowej lub nawet pieszej do siedzib gmin, a ¼ ludności całego województwa zamieszkuje w odległości, z której dostęp do siedziby powiatu za pomocą transportu samochodowego nie stanowi istotnej uciążliwości ani w aspekcie czasu, ani kosztów dojazdu.

Największa liczba miejscowości liczących ponad 1 tys. mieszkańców (wliczając miasta) znajduje się w gminach: Białe Błota (aż 7 miejscowości liczy ponad 1 tys. mieszkańców), Lubicz i Nakło nad Notecią (po 5), Koronowo, Obrowo, Osielesko, Szubin (po 4), Fabianki, Grudziądz, Łysomice, Wielka Nieszawka, Zławieś Wielka

(po 3). W aż 36 gminach nie ma ani jednej miejscowości liczącej ponad 1 tys. mieszkańców, w tym w 3 (Kowal, Radziejów, Topółka) nie ma ani jednej miejscowości liczącej ponad 500 mieszkańców.

Tabela 6. Miejscowości wiejskie liczące ponad 1000 mieszkańców

	miejscowość	gmina	powiat	liczba ludności
1	Białe Błota	Białe Błota	bydgoski	6319
2	Osielsko	Osielsko	bydgoski	4239
3	Łochowo	Białe Błota	bydgoski	4005
4	Unisław	Unisław	chełmiński	3653
5	Lubicz Górny	Lubicz	toruński	3545
6	Czernikowo	Czernikowo	toruński	3242
7	Brzoza	Nowa Wieś Wielka	bydgoski	3129
8	Niemcz	Osielsko	bydgoski	3060
9	Piechcin	Barcin	żniński	3022
10	Lubicz Dolny	Lubicz	toruński	2988
11	Osie	Osie	świecki	2891
12	Osięciny	Osięciny	radziejowski	2840
13	Złotniki Kujawskie	Złotniki Kujawskie	inowrocławski	2719
14	Grębocin	Lubicz	toruński	2718
15	Paterek	Nakło nad Notecią	nakielski	2649
16	Laskowice	Jeżewo	świecki	2622
17	Pruszcz	Pruszcz	świecki	2616
18	Śliwice	Śliwice	tucholski	2587
19	Nowa Wieś Wielka	Nowa Wieś Wielka	bydgoski	2483
20	Głogowo	Obrowo	toruński	2462
21	Mała Nieszawka	Wielka Nieszawka	toruński	2361
22	Kikół	Kikół	lipnowski	2323
23	Łysomice	Łysomice	toruński	2302

24	Szpetal Górny	Fabianki	włocławski	2282
25	Dąbrowa Chełmińska	Dąbrowa Chełmińska	bydgoski	2177
26	Złotoria	Lubicz	toruński	2133
27	Rogowo	Rogowo	żniński	2109
28	Sadki	Sadki	nakielski	2087
29	Warlubie	Warlubie	świecki	2049
30	Górk	Zławieś Wielka	toruński	2024
31	Brzozówka	Obrowo	toruński	2010
32	Karbowo	Brodnica	brodnicki	2004
33	Cekcyn	Cekcyn	tucholski	1997
34	Książki	Książki	wąbrzeski	1980
35	Grupa	Dragacz	świecki	1962
36	Chocień	Chocień	włocławski	1859
37	Dobre	Dobre	radziejowski	1823
38	Jeżewo	Jeżewo	świecki	1822
39	Gostycyn	Gostycyn	tucholski	1780
40	Bysław	Lubiewo	tucholski	1764
41	Lisewo	Lisewo	chełmiński	1761
42	Występ	Nakło nad Notecią	nakielski	1746
43	Obrowo	Obrowo	toruński	1738
44	Nowa Wieś	Grudziądz	grudziądzki	1734
45	Dobrcz	Dobrcz	bydgoski	1680
46	Raciążek	Raciążek	aleksandrowski	1678
47	Osiek	Obrowo	toruński	1660
48	Zamość	Szubin	nakielski	1618

49	Skrwilno	Skrwilno	rypiński	1600
50	Krobia	Lubich	toruński	1589
51	Maksymilianowo	Osielsko	bydgoski	1570
52	Łubianka	Łubianka	toruński	1552
53	Gąsawa	Gąsawa	żniński	1494
54	Tuczno	Złotniki Kujawskie	inowrocławski	1489
55	Papowo Toruńskie	Łysomice	toruński	1486
56	Gruczno	Świecie	świecki	1479
57	Ślesin	Nakło nad Notecią	nakielski	1475
58	Rynarzewo	Szubin	nakielski	1473
59	Żołędowo	Osielsko	bydgoski	1466
60	Zielonka	Białe Błota	bydgoski	1421
61	Świekatowo	Świekatowo	świecki	1396
62	Potulice	Nakło nad Notecią	nakielski	1392
63	Serock	Pruszcz	świecki	1384
64	Bukowiec	Bukowiec	świecki	1368
65	Ciele	Białe Błota	bydgoski	1358
66	Wielgie	Wielgie	lipnowski	1341
67	Murowaniec	Białe Błota	bydgoski	1316
68	Ostrowite	Brzuze	rypiński	1312
69	Drzycim	Drzycim	świecki	1311
70	Cierpice	Wielka Nieszawka	toruński	1301
71	Sypniewo	Więcbork	sępoleński	1279
72	Osówiec	Siczenko	bydgoski	1265
73	Mąkowsko	Koronowo	bydgoski	1246
74	Lniano	Lniano	świecki	1245
75	Świedziebna	Świedziebna	brodnicki	1238
76	Wieniec	Brześć Kujawski	włocławski	1238
77	Gruta	Gruta	grudziądzki	1212

78	Pigża	Łubianka	toruński	1212
79	Przyłęki	Białe Błota	bydgoski	1210
80	Tłuchowo	Tłuchowo	lipnowski	1206
81	Dolna Grupa	Dragacz	świecki	1204
82	Kruszyn Krajeński	Białe Błota	bydgoski	1197
83	Jaksice	Inowrocław	inowrocławski	1188
84	Rozgarty	Zławieś Wielka	toruński	1186
85	Grzywna	Chełmża	toruński	1185
86	Gródek	Drzycim	świecki	1167
87	Turzo	Łysomice	toruński	1167
88	Służewo	Aleksandrów Kujawski	aleksandrowski	1147
89	Wierzchosławice	Gniewkowo	inowrocławski	1147
90	Zławieś Mała	Zławieś Wielka	toruński	1110
91	Bobrowniki	Bobrowniki	lipnowski	1106
92	Radomin	Radomin	golubsko-dobrzyński	1102
93	Brzozie	Brzozie	brodnicki	1090
94	Dąbrowa	Dąbrowa	mogileński	1085
95	Lubiewo	Lubiewo	tucholski	1085
96	Nasiegniewo	Fabianki	włocławski	1081
97	Kołaczkowo	Szubin	nakielski	1079
98	Wielka Nieszawka	Wielka Nieszawka	toruński	1066
99	Tryszczyn	Koronowo	bydgoski	1051
100	Czerniewice	Chocień	włocławski	1050
101	Czarze	Dąbrowa Chełmińska	bydgoski	1047
102	Kotomierz	Dobrcz	bydgoski	1042
103	Biały Bór	Grudziądz	grudziądzki	1035
104	Wałycz	Wąbrzeźno	wąbrzeski	1033
105	Bogucin	Fabianki	włocławski	1020

106	Mokre	Grudziądz	grudziądzki	1018
107	Wtelno	Koronowo	bydgoski	1006

108	Osiek	Osiek	brodnicki	1004
-----	-------	-------	-----------	------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

W ujęciu administracyjnym, spośród 139 analizowanych gmin, 12 to gminy miejskie, 35 miejsko-wiejskie, a 92 gminy wiejskie. Siedzibami wszystkich gmin miejskich, wszystkich gmin miejsko-wiejskich oraz niektórych gmin wiejskich – są miasta. Łącznie siedzibami 60 gmin spośród analizowanych 139, są miasta. Spośród 92 gmin wiejskich, 79 posiada siedzibę na własnym terenie (siedzibą jest jedną z miejscowości w gminie), ale dla 13 siedzibą jest miasto, zlokalizowane poza jej granicami. Takie miasta pełnią więc funkcję siedziby dla dwóch gmin – znajdują się tu zdublowane urzędy administracji publicznej szczebla gminnego.

Inaczej ujmując - 13 gmin jest więc w praktyce pozbawionych siedziby – urzędy administracji publicznej świadczą usługi na rzecz mieszkańców danej gminy, są zlokalizowane poza tymi gminami.

Tabela 7. Gminy wiejskie, których siedziba zlokalizowana jest poza terytorium gminy

Gmina	Powiat	Golub-Dobrzyń	golubsko-dobrzyński	Radziejów	radziejowski
Aleksandrów Kujawski	aleksandrowski	Grudziądz	grudziądzki	Ryńsk	wąbrzeski
Brodnica	brodnicki	Inowrocław	inowrocławski	Rypin	rypiński
Chełmno	chełmiński	Kowal	włocławski	Włocławek	włocławski
Chełmża	toruński	Lipno	lipnowski		

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 8. Funkcje administracyjne analizowanych 47 miast

Nazwa miasta	Powiat	Liczba ludności	Siedziba gminy miejskiej	Siedziba gminy wiejskiej	Siedziba gminy miejsko-wiejskiej
Aleksandrów Kujawski	aleksandrowski	12308	x	x	
Barcin	żniński	7811			x
Brodnica	brodnicki	28091	x	x	
Brześć Kujawski	włocławski	4741			x
Chełmno	chełmiński	19807	x	x	
Chełmża	toruński	14448	x	x	
Chodecz	włocławski	1883			x
Ciechocinek	aleksandrowski	10554	x		

<i>Dobrzyń nad Wisłą</i>	inowrocławski	2250			x
<i>Gniewkowo</i>	inowrocławski	7073			x
<i>Golub-Dobrzyń</i>	golubsko-dobrzyński	12819	x	x	
<i>Górzno</i>	brodnicki	1480			x
<i>Izbica Kujawska</i>	włocławski	2703			x
<i>Jabłonowo Pomorskie</i>	brodnicki	3805			x
<i>Janikowo</i>	inowrocławski	8924			x
<i>Janowiec Wielkopolski</i>	żniński	4043			x
<i>Kamień Krajeński</i>	sępoleński	2481			x
<i>Kcynia</i>	nakielski	4747			x
<i>Koronowo</i>	bydgoski	10968			x
<i>Kowal</i>	włocławski	3548	x	x	
<i>Kowalewo Pomorskie</i>	golubsko-dobrzyński	4288			x
<i>Kruszwica</i>	inowrocławski	8899			x
<i>Lipno</i>	lipnowski	14365	x	x	
<i>Lubień Kujawski</i>	włocławski	1457			x
<i>Lubraniec</i>	włocławski	3131			x
<i>Łabiszyn</i>	żniński	4561			x
<i>Łasin</i>	grudziądzki	3348			x
<i>Mogilno</i>	mogileński	12048			x
<i>Mrocza</i>	nakielski	4367			x
<i>Nakło nad Notecią</i>	nakielski	18678			x
<i>Nieszawa</i>	aleksandrowski	1973	x		
<i>Nowe</i>	świecki	5908			x
<i>Pakość</i>	inowrocławski	5786			x
<i>Piotrków Kujawski</i>	radziejowski	4600			x
<i>Radziejów</i>	radziejowski	5758	x	x	
<i>Radzyń Chełmiński</i>	grudziądzki	1873			x
<i>Rypin</i>	rypiński	17124	x	x	

<i>Sępólno Krajeńskie</i>	sępoleński	9244			x
<i>Skępe</i>	lipnowski	3879			x
<i>Solec Kujawski</i>	bydgoski	14625			x
<i>Strzelno</i>	mogileński	5801			x
<i>Szubin</i>	nakielski	9418			x
<i>Świecie</i>	świecki	24780			x
<i>Tuchola</i>	tucholski	14161			x
<i>Wąbrzeźno</i>	wąbrzeski	13665	x	x	
<i>Więcbork</i>	sępoleński	5935			x
<i>Żnin</i>	żniński	14433			x

Źródło: Opracowanie własne; liczba ludności na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Miejscowości pełniące funkcje siedzib gmin są bardzo zróżnicowane pod względem wielkości. W analizowanej grupie 139 gmin, wśród 126 siedzib gmin, znajduje się 47 miast oraz 79 miejscowości wiejskich. Najmniejszą miejscowością gminną w województwie jest Bobrowo – liczące 318 mieszkańców. W klasyfikacji wielkościowej wszystkich miejscowości wiejskich województwa, miejscowość ta lokuje się dopiero na 759. pozycji. Największą liczbę mieszkańców wśród wiejskich miejscowości gminnych, notuje miejscowość Białe Błota.

Uwagę zwraca fakt, że wiele małych miast, pełniących funkcje siedzib gmin miejsko-wiejskich, będących samodzielną gminą miejską, a nawet będących zarówno samodzielną gminą miejską jak i jednocześnie pełniąc funkcję siedziby sąsiedniej gminy wiejskiej, liczy mniej mieszkańców, niż największe miejscowości wiejskie będące siedzibami gmin. W tej kategorii wielkościowej status administracyjny (który najczęściej jest tu pochodną procesów historycznych, a nie obecnego stanu rozwoju) nie jest adekwatny do rzeczywistego potencjału tych ośrodków w zakresie usług publicznych. W przypadku bardzo wielu małych miast i miejscowości wiejskich, stan wyposażenia w usługi publiczne jest bardzo podobny; niektóre miejscowości wiejskie bywają wyposażone w większą liczbę rodzajów usług, niż niektóre miasta.

Tabela 9. Rozkład wielkościowy wiejskich siedzib gmin w województwie

<i>Ludność miejscowości gminnej</i>	Poniżej 500	501 do 800	801 do 1000	1001 do 1500	1501 do 2000	Powyżej 2000
<i>Liczba gmin (na 79 posiadających wiejskie siedziby)</i>	4	17	13	16	12	17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Tabela 10. Największe i najmniejsze wiejskie siedziby miejscowości

<i>Największe wiejskie siedziby gmin</i>		<i>Najmniejsze wiejskie siedziby gmin</i>	
<i>Nazwa</i>	<i>Liczba ludności</i>	<i>Nazwa</i>	<i>Liczba ludności</i>
<i>Białe Błota</i>	6319	<i>Bobrowo</i>	318
<i>Osielsko</i>	4239	<i>Brzuze</i>	369
<i>Unisław</i>	3653	<i>Chrostkowo</i>	385
<i>Czernikowo</i>	3242	<i>Topółka</i>	470
<i>Lubicz Dolny</i>	2988	<i>Boniewo</i>	525
<i>Osie</i>	2891	<i>Bytoń</i>	531
<i>Osięciny</i>	2840	<i>Baruchowo</i>	607
<i>Złotniki Kujawskie</i>	2719	<i>Płużnica</i>	613
<i>Pruszcz</i>	2616	<i>Rojewo</i>	613
<i>Śliwice</i>	2587	<i>Jeziora Wielkie</i>	625

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Tabela 11. Największe wiejskie i najmniejsze miejskie siedziby gmin

<i>Miasta liczące mniej mieszkańców niż największa wiejska siedziba gminy</i>	<i>Miejscowości wiejskie liczące więcej mieszkańców, niż najmniejsza miejska siedziba gminy</i>	<i>Powiat</i>	<i>Liczba ludności</i>
	<i>Białe Błota</i>	bydgoski	6319
<i>Więcbork</i>		sępoleński	5935
<i>Nowe</i>		świecki	5908
<i>Strzelno</i>		mogileński	5801
<i>Pakość</i>		inowrocławski	5786
<i>Radziejów</i>		radziejowski	5758
<i>Kcynia</i>		nakielski	4747
<i>Brześć Kujawski</i>		włocławski	4741
<i>Piotrków Kujawski</i>		radziejowski	4600
<i>Łabiszyn</i>		żniński	4561
<i>Mrocza</i>		nakielski	4367

<i>Kowalewo Pomorskie</i>		golubsko-dobrzyński	4288
	<i>Osielsko</i>	bydgoski	4239
<i>Janowiec Wielkopolski</i>		żniński	4043
<i>Skępe</i>		lipnowski	3879
<i>Jabłonowo Pomorskie</i>		brodnicki	3805
	<i>Unisław</i>	chełmiński	3653
<i>Kowal</i>		włocławski	3548
<i>Łasin</i>		grudziądzki	3348
	<i>Czernikowo</i>	toruński	3242
<i>Lubraniec</i>		włocławski	3131
	<i>Lubicz Dolny</i>	toruński	2988
	<i>Osie</i>	świecki	2891
	<i>Osięciny</i>	radziejowski	2840
	<i>Złotniki Kujawskie</i>	inowrocławski	2719
<i>Izbica Kujawska</i>		włocławski	2703
	<i>Pruszcz</i>	świecki	2616
	<i>Śliwice</i>	tucholski	2587
	<i>Nowa Wieś Wielka</i>	bydgoski	2483
<i>Kamień Krajeński</i>		sępoleński	2481
	<i>Kikół</i>	lipnowski	2323
	<i>Łysomice</i>	toruński	2302
<i>Dobrzyń nad Wisłą</i>		lipnowski	2250
	<i>Dąbrowa Chełmińska</i>	bydgoski	2177
	<i>Rogowo</i>	żniński	2109
	<i>Sadki</i>	nakielski	2087
	<i>Warlubie</i>	świecki	2049
	<i>Cekcyn</i>	tucholski	1997
	<i>Książki</i>	wąbrzeski	1980
<i>Nieszawa</i>		aleksandrowski	1973

<i>Chodecz</i>		włocławski	1883
<i>Radzyń Chełmiński</i>		grudziądzki	1873
	<i>Chocień</i>	włocławski	1859
	<i>Dobre</i>	radziejowski	1823
	<i>Jeżewo</i>	świecki	1822
	<i>Gostycyn</i>	tucholski	1780
	<i>Lisewo</i>	chełmiński	1761
	<i>Obrowo</i>	toruński	1738
	<i>Dobrcz</i>	bydgoski	1680
	<i>Raciqżek</i>	aleksandrowski	1678
	<i>Skrwilno</i>	rypiński	1600
	<i>Łubianka</i>	toruński	1552
	<i>Gqsawa</i>	żniński	1494
<i>Górzno</i>		brodnicki	1480
<i>Lubień Kujawski</i>		włocławski	1457

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

W aż 30 gminach siedzibą gminy nie jest największa miejscowość w gminie. Z przyczyn oczywistych ma to miejsce w gminach wiejskich mających swą siedzibę w mieście, stanowiącym odrębną gminę miejską – takich gmin jest 13. Jednak wśród 79 gmin wiejskich posiadających na swym terenie siedzibę, w aż 17 nie jest ona największą miejscowością. Najczęściej w takich przypadkach siedziba gminy jest drugą co do wielkości miejscowością, ale w skrajnym przypadku, siedziby gmin są wyprzedzane przez kilka miejscowości – Bobrowo jest dopiero 7. co do liczby mieszkańców miejscowością w gminie, a Brzuze, Dragacz, Fabianki i Zławieś Wielka – zajmują 4. pozycje.

Bardzo ważnymi parametrami opisującym kontekst realizacji obsługi w zakresie usług, jest koncentracja zaludnienia wyrażana: udziałem ludności największych miejscowości oraz ludności miejscowości gminnej, w ogólnej liczbie mieszkańców gminy.

Tabela 12. Gminy o największej i najmniejszej koncentracji ludności w największych miejscowościach i w siedzibie gminy (pominięto gminy miejskie)

<i>Gminy o największym udziale ludności siedziby w ogólnej liczbie ludności (pominięto gminy miejskie)</i>		<i>Gminy o największym udziale ludności największej miejscowości w ogólnej liczbie ludności (pominięto gminy miejskie)</i>		<i>Gminy o największym udziale ludności 3 największych miejscowości w ogólnej liczbie ludności (pominięto gminy miejskie)</i>		<i>Gminy o największym udziale ludności 5 największych miejscowości w ogólnej liczbie ludności (pominięto gminy miejskie)</i>	
<i>Gmina</i>	<i>udział ludności siedziby gminy w ogólnej liczbie mieszkańców (%)</i>	<i>Gmina</i>	<i>udział ludności największej miejscowości w ogólnej liczbie mieszkańców (%)</i>	<i>Gmina</i>	<i>udział ludności 3 największych miejscowości w ogólnej liczbie mieszkańców (%)</i>	<i>Gmina</i>	<i>udział ludności 5 największych miejscowości w ogólnej liczbie mieszkańców (%)</i>
<i>Solec Kujawski</i>	93,0	<i>Solec Kujawski</i>	93,0	<i>Wielka Nieszawka</i>	96,8	<i>Wielka Nieszawka</i>	100,0
<i>Świecie</i>	75,0	<i>Świecie</i>	75,5	<i>Solec Kujawski</i>	96,6	<i>Solec Kujawski</i>	98,6
<i>Tuchola</i>	67,9	<i>Tuchola</i>	67,9	<i>Świecie</i>	82,7	<i>Raciążek</i>	90,2
<i>Janikowo</i>	66,6	<i>Janikowo</i>	66,6	<i>Janikowo</i>	77,2	<i>Książki</i>	89,0
<i>Nakło nad Notecią</i>	58,7	<i>Nakło nad Notecią</i>	58,7	<i>Raciążek</i>	76,8	<i>Świecie</i>	87,0
<i>Gminy o najmniejszym udziale ludności siedziby w ogólnej liczbie ludności (pominięto gminy wiejskie nieposiadające siedziby na swoim terytorium)</i>		<i>Gminy o najmniejszym udziale ludności największej miejscowości w ogólnej liczbie ludności</i>		<i>Gminy o najmniejszym udziale ludności 3 największych miejscowości w ogólnej liczbie ludności</i>		<i>Gminy o najmniejszym udziale ludności 5 największych miejscowości w ogólnej liczbie ludności</i>	
<i>Gmina</i>	<i>udział ludności siedziby gminy w ogólnej liczbie mieszkańców (%)</i>	<i>Gmina</i>	<i>udział ludności największej miejscowości gminy w ogólnej liczbie mieszkańców (%)</i>	<i>Gmina</i>	<i>udział ludności 3 największych miejscowości w ogólnej liczbie mieszkańców (%)</i>	<i>Gmina</i>	<i>udział ludności 5 największych miejscowości w ogólnej liczbie mieszkańców (%)</i>
<i>Bobrowo</i>	4,9	<i>Lipno</i>	6,5	<i>Lipno</i>	18,7	<i>Lipno</i>	27,1
<i>Brzuze</i>	6,7	<i>Rypin</i>	8,0	<i>Topólka</i>	20,7	<i>Topólka</i>	29,7
<i>Zławieś Wielka</i>	7,3	<i>Golub-Dobrzyń</i>	8,5	<i>Inowrocław</i>	21,0	<i>Inowrocław</i>	29,9
<i>Sicienko</i>	8,8	<i>Topólka</i>	9,1	<i>Golub-Dobrzyń</i>	21,7	<i>Golub-Dobrzyń</i>	31,6
<i>Topólka</i>	9,1	<i>Aleksandrów Kujawski</i>	9,8	<i>Rypin</i>	22,5	<i>Rypin</i>	33,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Jest całkowicie zrozumiałe, że największe udziały ludności siedziby gminy w ogólnej liczbie ludności, notują te gminy, w których siedzibą jest duże miasto, tym bardziej, jeśli wiejska sieć osadnicza nie rozwinęła się zbyt dobrze. Z tego też powodu, wskaźnik dla gminy Solec Kujawski sięga 93%, wskaźnik w gminie Świecie przekracza 75%, a w kolejnych 8 gminach wynosi ponad 50%. W większości gmin miejsko-wiejskich udział ludności miasta wynosi od 35 do 50% ogółu ludności

gminy, podczas gdy w większości gmin wiejskich udział ludności siedziby nie przekracza 35% całej ludności gminy. Gminy wiejskie o największym udziale ludności siedziby gminy w ogólnej liczbie ludności, notują wartości: Raciążek (53,5%), Unisław (52,2%), Osie (51,3%), Książki (45,6%) i Śliwice (45,3%).

Ponieważ we wszystkich gminach miejsko-wiejskich województwa, siedziby gmin są jednocześnie największymi miejscowościami, bardzo podobny do przedstawionego powyżej, jest rozkład gmin, w których największe miejscowości mają największe udziały w ogólnej liczbie ludności. Warto jednak zwrócić uwagę na te gminy, w których największe miejscowości skupiają bardzo małą część ogółu ludności. Taka sytuacja świadczy najczęściej o bardzo dużym rozdrobnieniu sieci osadniczej (dużej liczbie miejscowości), o braku miejscowości wyraźnie liderującej ale jest też typowa dla gmin podmiejskich, gdzie rozwijają się równolegle liczne duże miejscowości. Najmniejsze udziały ludności największej miejscowości wynoszą zaledwie kilka procent ogółu ludności gminy.

Podobne znaczenie do przedstawionego powyżej, mają wskaźniki udziału ludności trzech i pięciu największych miejscowości. Notuje się tu duże rozpiętości wskaźników. Pomijając 12 gmin miejskich, dla których wyliczanie tych wskaźników nie jest możliwe, udział trzech największych miejscowości w dwóch gminach sięga 97% ogółu ludności; przeciwnieństwem są gminy, w których wynosi on zaledwie około 20%. W przypadku gminy Wielka Nieszawka liczącej 4 miejscowości, teoretycznie wyliczenie wskaźnika udziału ludności pięciu największych miejscowości nife jest możliwe – przyjęto tu jednak wskaźnik 100%, bo ideą tego wskaźnika było pokazanie stopnia koncentracji ludności gminy w niewielkiej liczbie miejscowości, a w tym kontekście gmina wykazuje tę koncentrację. Poza gminą Wielka Nieszawka, drugi najwyższy wskaźnik sięga 99%, ale najniższe wartości wynoszą około 30%. Warto jednak zauważyć, że na 127 gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, w 93 udział 5 największych miejscowości przekracza połowę ogółu ludności gmin.

Przeciwnieństwem wskaźników przedstawionych uprzednio, jest udział ludności miejscowości najmniejszych. W analizowanych 127 gminach wiejskich i miejsko-wiejskich, udział mieszkańców wsi liczących do 100 mieszkańców zawiera się od 0 do ponad 26%. W 7 gminach w ogóle nie występują tak małe miejscowości, a łącznie w 33 udział ludności tak małych wsi nie przekracza 2% ogółu ludności gminy. W 9 gminach wskaźnik ten przekracza 20% - są to wyłącznie gminy południowo-wschodniej części województwa.

Tabela 13. Rozkład wielkościowy sieci osadniczej według powiatów

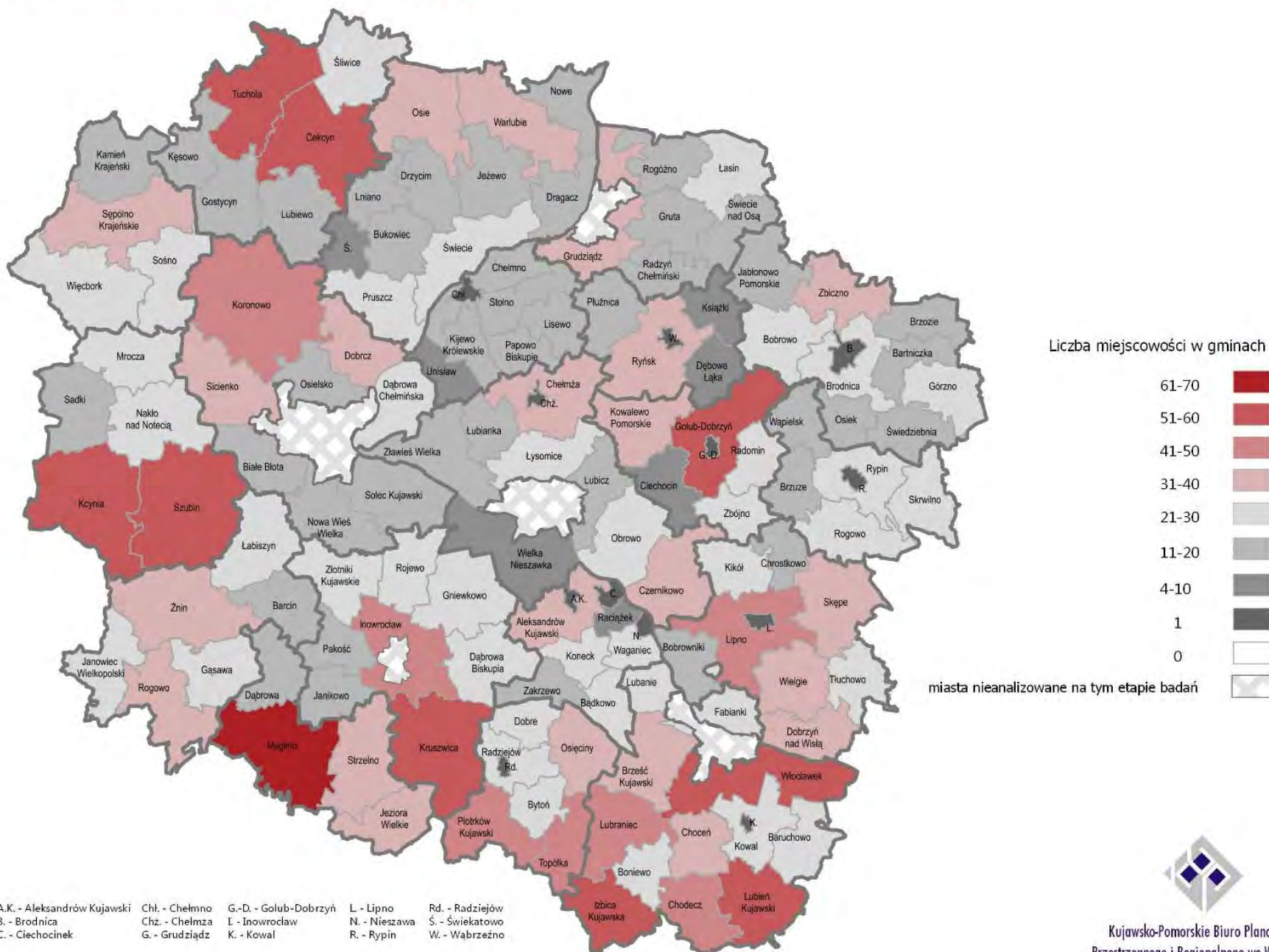
	Liczba miejscowości		Liczba ludności	Udział ludności (%)		Liczba miejscowości liczących			udział miejscowości liczących			udział ludności miejscowości liczących		
	ogółem	w tym liczba miast	ogółem	miejskiej	miasta powiatowego w ludności ogółem	poniżej 100 mieszkańców	powyżej 500 mieszkańców	powyżej 1000 mieszk.	poniżej 100 mieszkańców (%)	powyżej 500 mieszkańców (%)	powyżej 1000 mieszkańców (%)	poniżej 100 mieszkańców (%)	powyżej 500 mieszkańców (%)	powyżej 1000 mieszkańców (%)
powiat														
<i>aleksandrowski</i>	147	3	55791	44,5	22,1	45	15	5	30,6	10,2	3,4	5,2	63,8	49,6
<i>brodnicki</i>	201	3	79446	42,0	35,4	66	24	7	32,8	11,9	3,5	3,1	62,7	48,7
<i>bydgoski</i>	195	2	110494	22,9	0,0	58	47	23	29,7	24,1	11,8	2,3	76,8	62,1
<i>chełmiński</i>	97	1	52471	37,8	37,8	10	14	3	10,3	14,4	3,1	1,3	62,0	48,1
<i>golubsko-dobrzyński</i>	142	2	47051	36,4	27,2	51	14	3	35,9	9,9	2,1	4,6	55,0	38,7
<i>grudziądzki</i>	122	2	40938	12,8	0,0	18	16	6	14,8	13,1	4,9	2,6	41,8	25,0
<i>inowrocławski*</i>	261	4	88777	34,6	0,0	65	25	8	24,9	9,6	3,1	4,0	53,8	41,9
<i>lipnowski</i>	235	3	68323	30,0	21,0	87	20	7	37,0	8,5	3,0	7,0	50,1	38,8
<i>mogileński</i>	153	2	46730	38,2	25,8	63	13	3	41,2	8,5	2,0	6,4	54,8	40,5
<i>nakielski</i>	187	4	86688	42,9	21,6	59	24	12	31,6	12,8	6,4	3,2	68,0	58,5
<i>radziejowski</i>	206	2	42602	24,3	13,5	99	7	4	48,1	3,4	1,9	13,3	39,1	35,3
<i>rypiński</i>	117	1	45833	37,4	37,4	26	13	3	22,2	11,1	2,6	4,0	58,2	43,7
<i>sępoleński</i>	101	3	42133	42,0	22,0	26	15	4	25,7	14,9	4,0	3,6	63,4	45,0
<i>świecki</i>	230	2	99159	31,1	25,2	69	28	16	30,0	12,2	7,0	2,4	64,7	55,9
<i>toruński</i>	173	1	103947	13,9	13,9	33	59	23	19,1	34,1	13,3	1,4	78,4	54,3
<i>tucholski</i>	186	1	49536	28,6	28,6	107	18	6	57,5	9,7	3,2	8,2	63,5	47,2
<i>wąbrzeski</i>	72	1	35244	38,8	38,8	16	10	3	22,2	13,9	4,2	2,8	60,7	47,3
<i>włocławski</i>	473	6	87758	19,9	0,0	224	27	12	47,4	5,7	2,5	13,2	40,5	29,6
<i>żniński</i>	168	3	71853	42,9	20,1	41	20	7	24,4	11,9	4,2	3,4	63,3	52,2

*bez Inowrocławia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

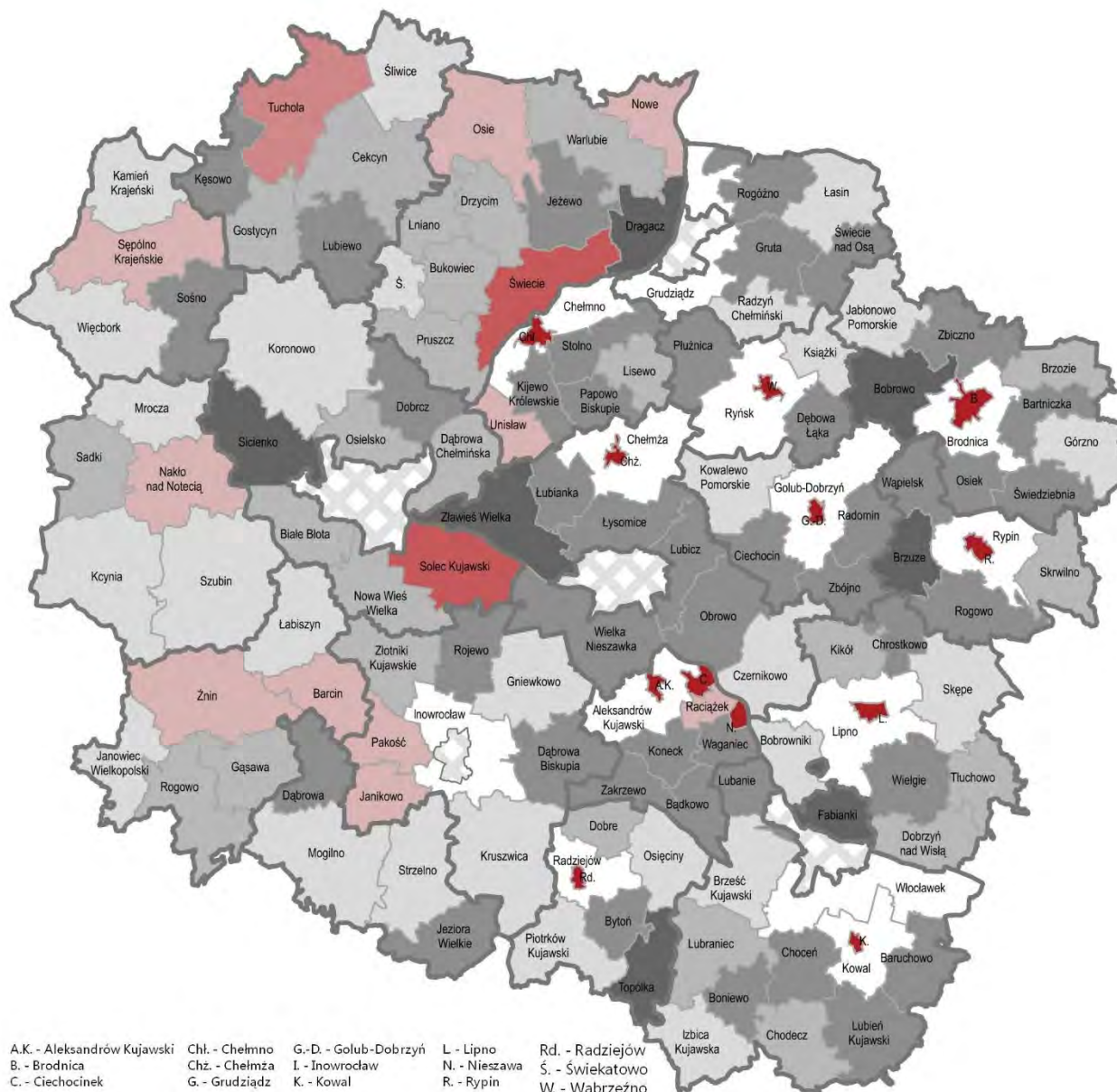

Sieć osadnicza według gmin

Koncentracja ludności w siedzibach gmin

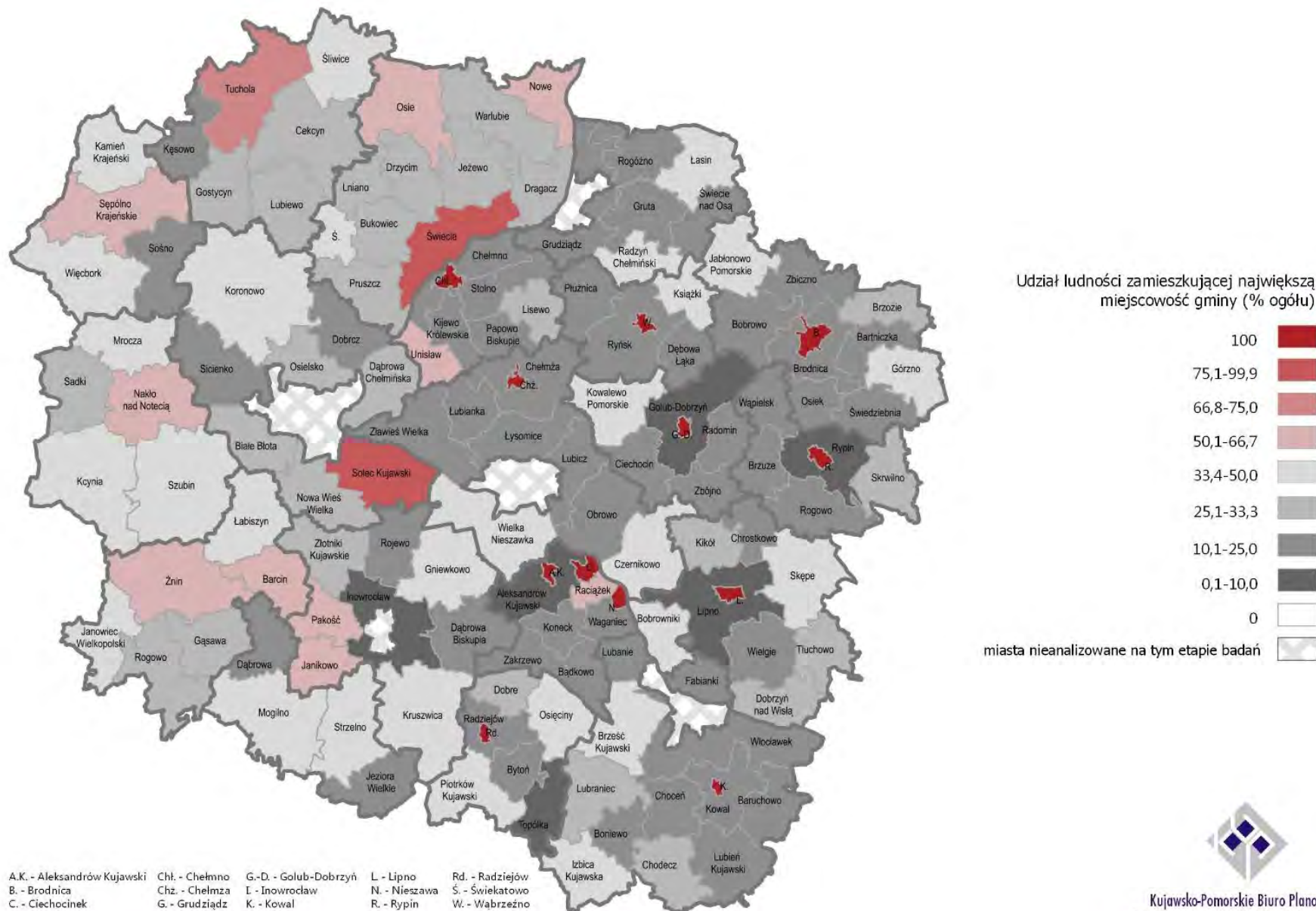
Udział ludności zamieszkującej siedzibę gminy (% ogółu)

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chż. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

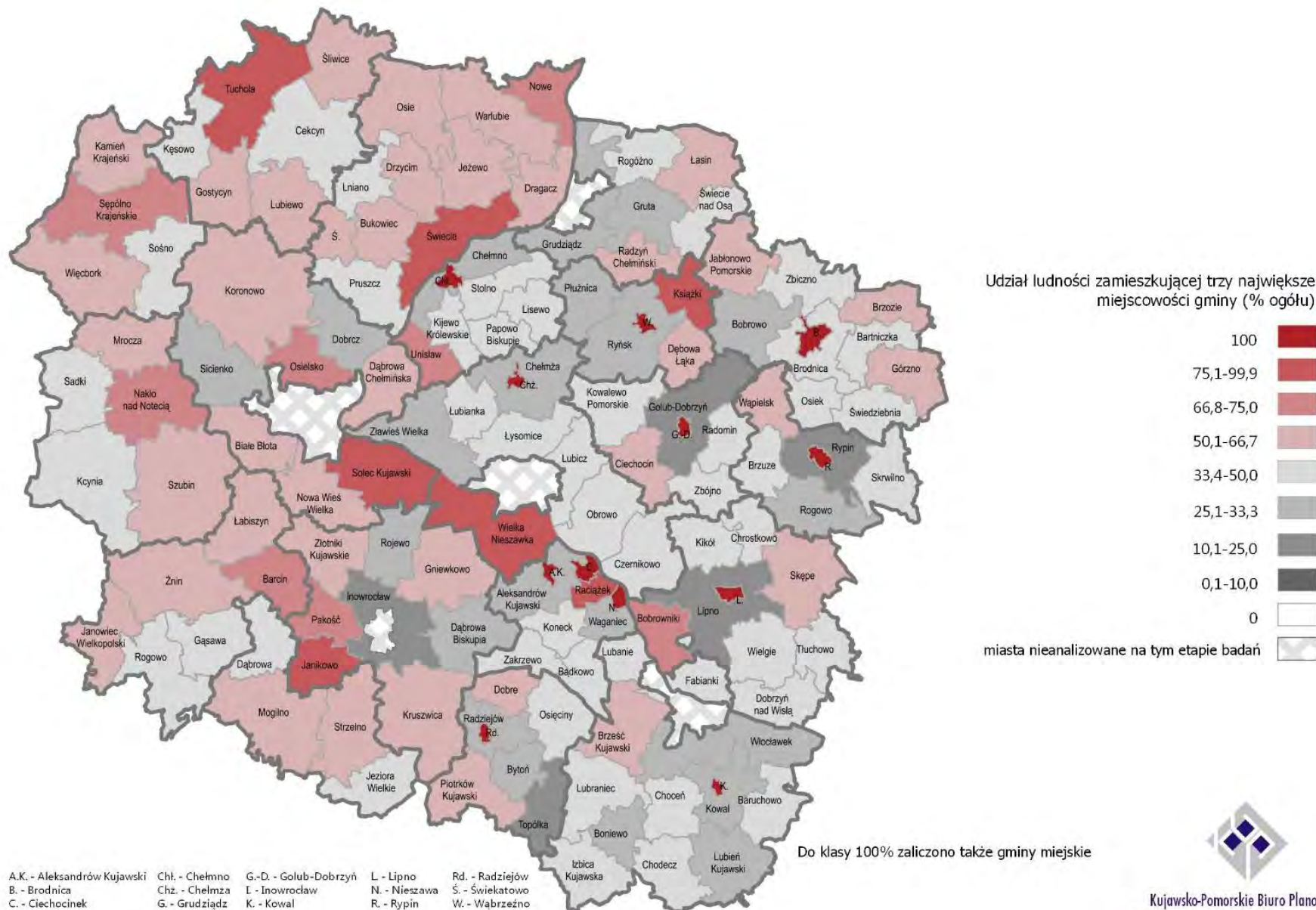

Koncentracja ludności w największych miejscowościach gmin

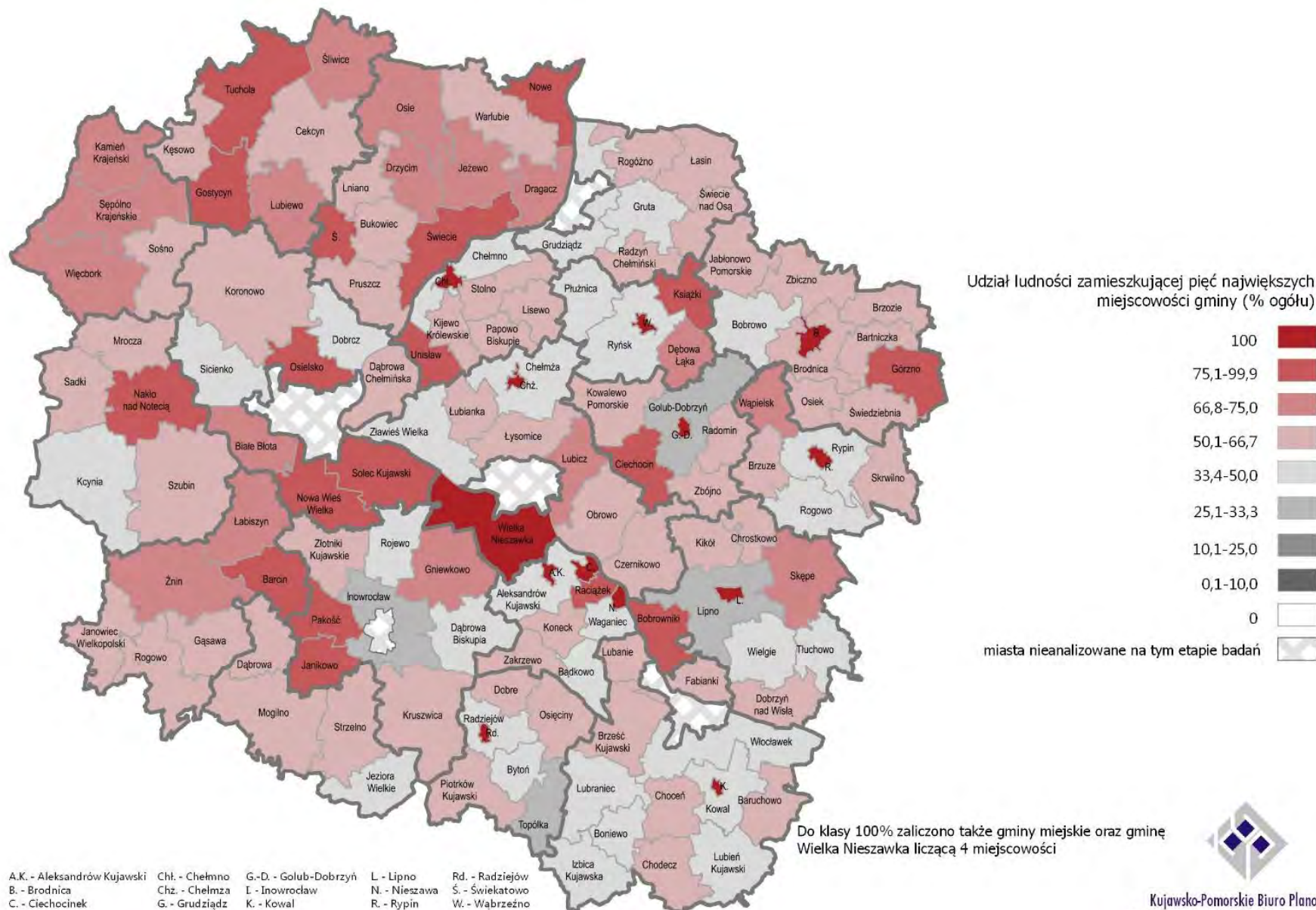

Koncentracja ludności w trzech największych miejscowościach gmin

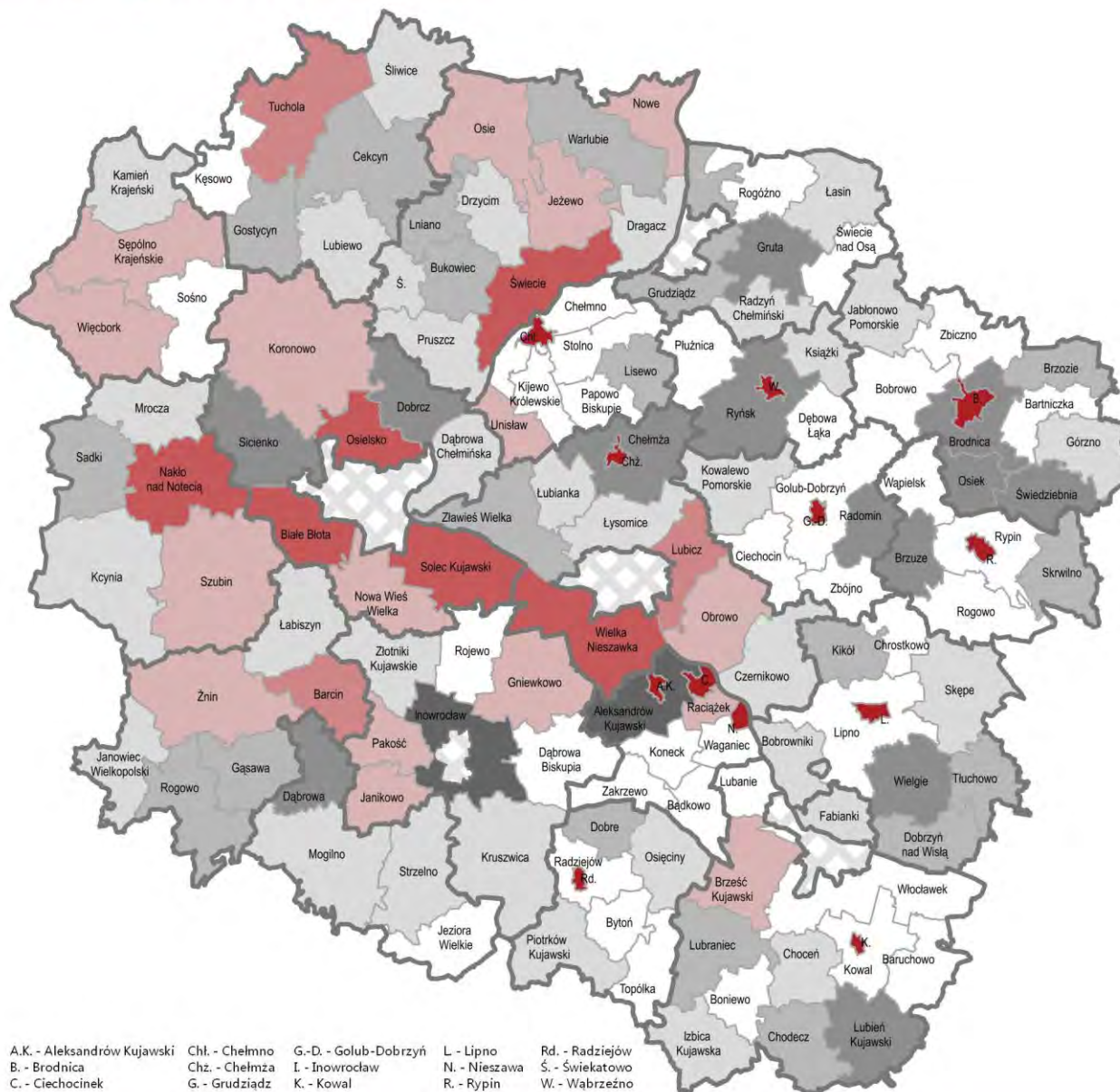

Koncentracja ludności w pięciu największych miejscowości gmin

Koncentracja ludności w miejscowościach liczących 1000 i więcej mieszkańców

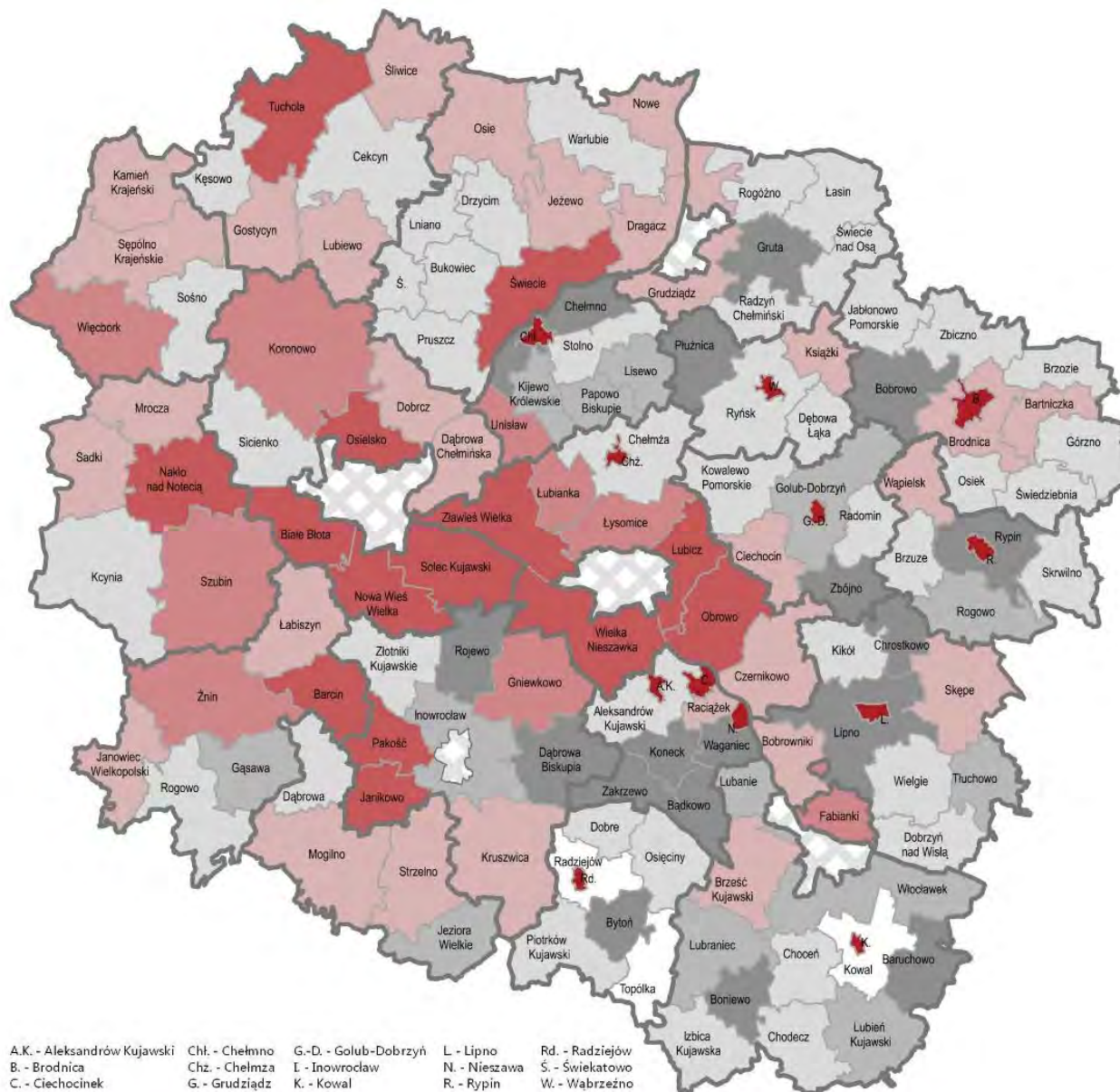
Udział ludności zamieszkującej miejscowości
liczące 1000 i więcej mieszkańców (% ogółu)

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chelmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chelmza I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

Koncentracja ludności w miejscowościach liczących 500 i więcej mieszkańców

Udział ludności zamieszkującej miejscowości
liczące 500 i więcej mieszkańców (% ogółu)

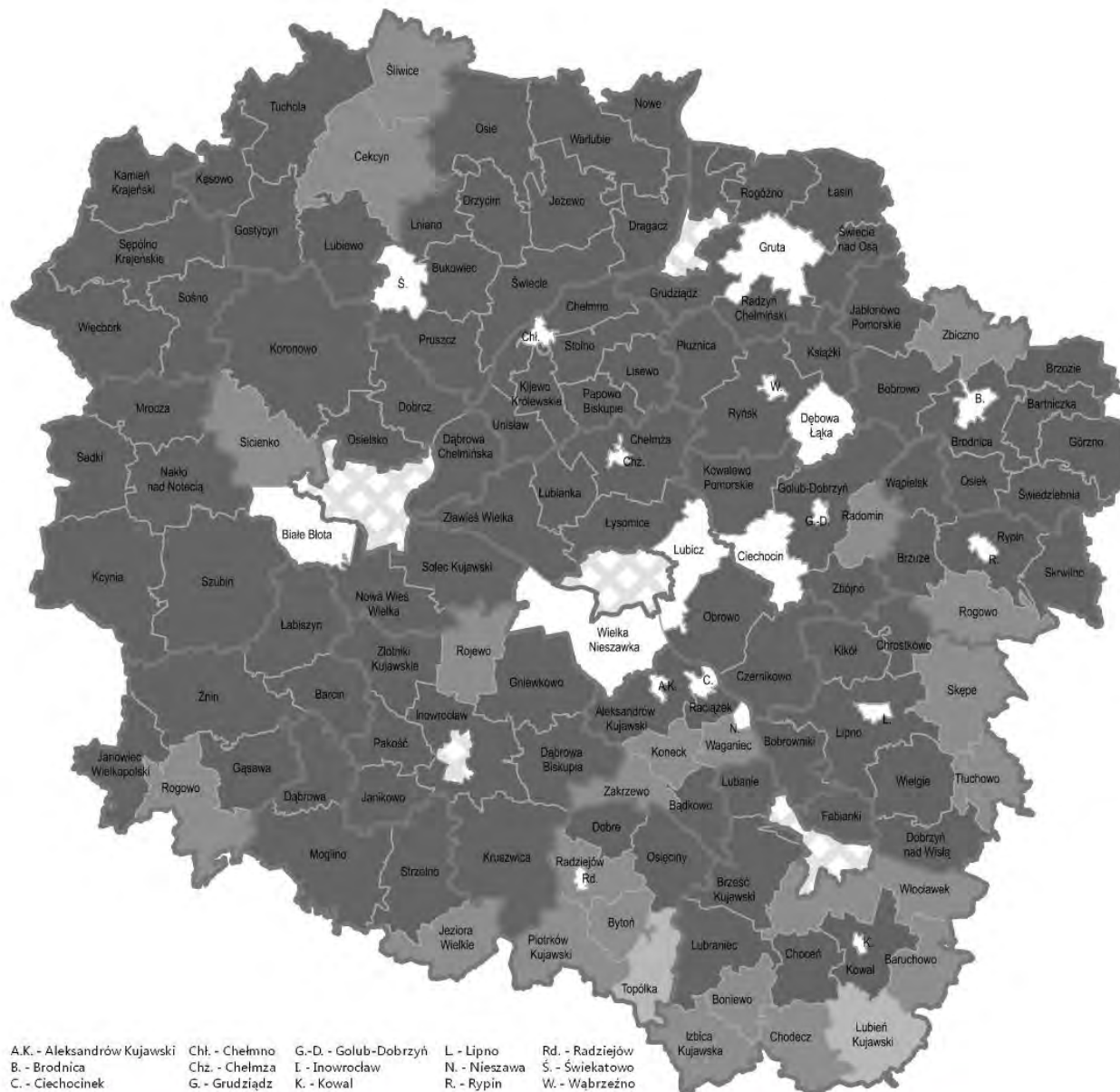
A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Koncentracja ludności w miejscowościach liczących 100 i mniej mieszkańców

Udział ludności zamieszkującej miejscowości
liczące 100 i mniej mieszkańców (% ogółu)

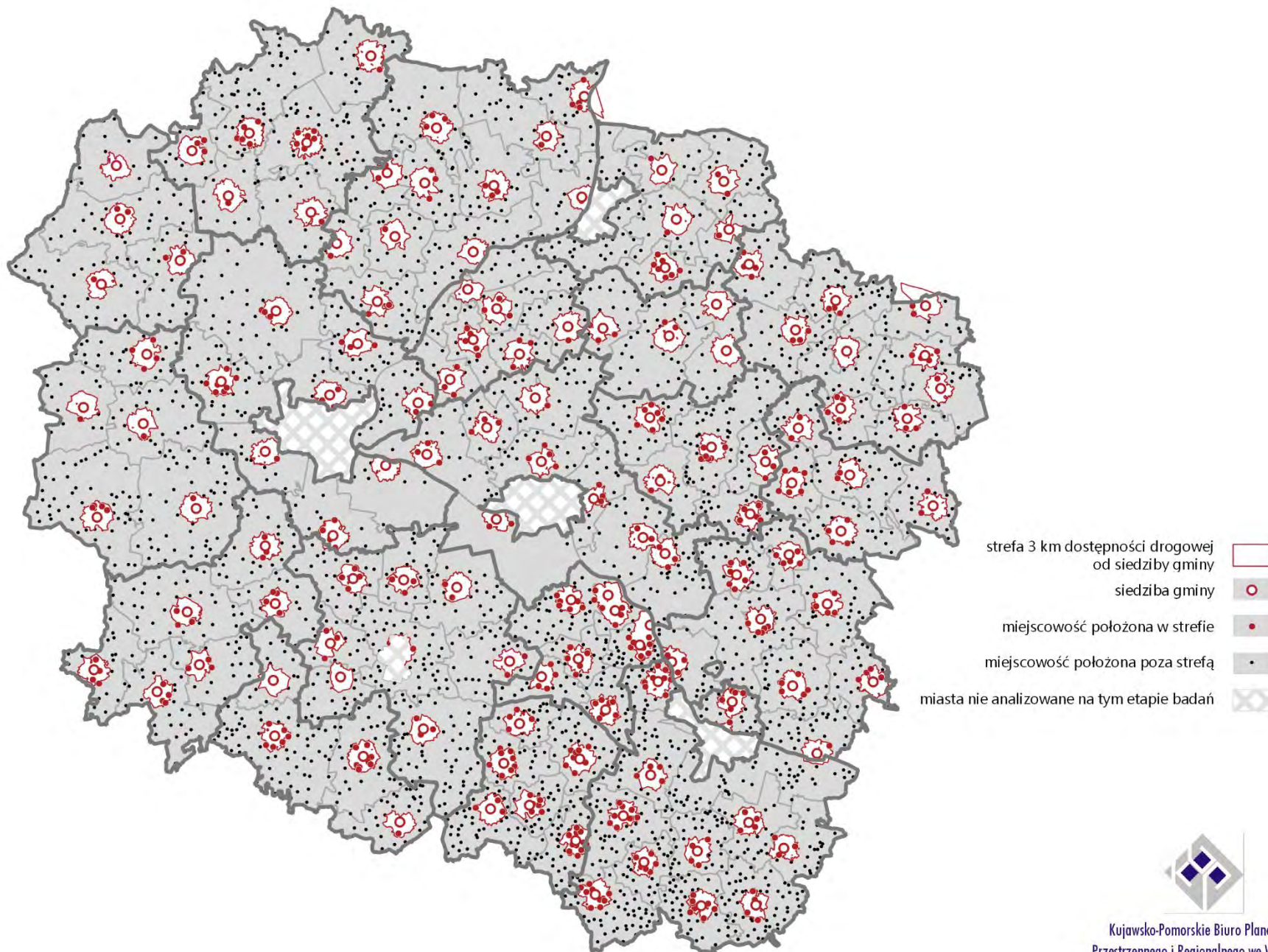
A.K. - Aleksandrów Kujawski Ch. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

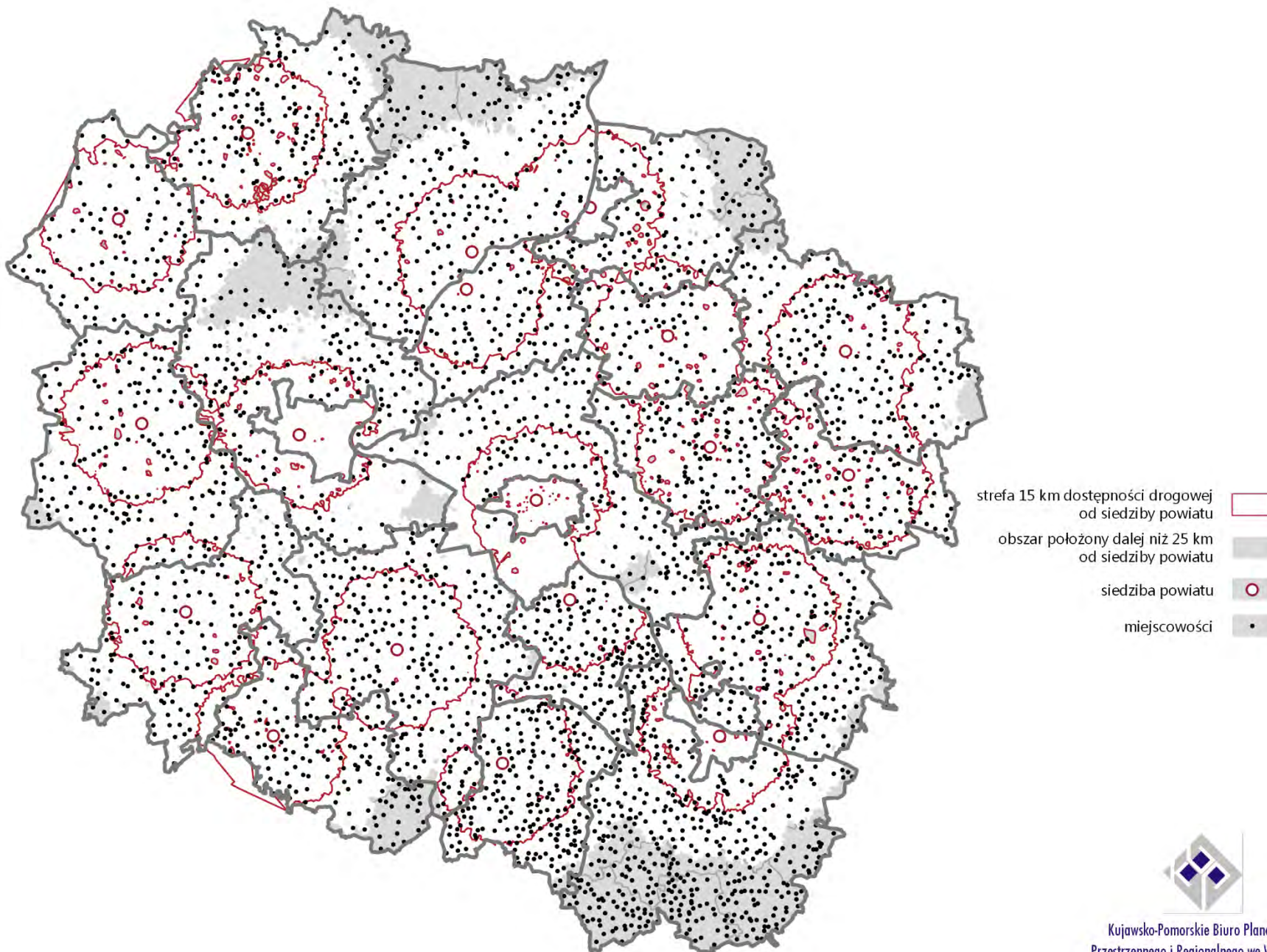

Koncentracja osadnictwa w sąsiedztwie siedzib gmin

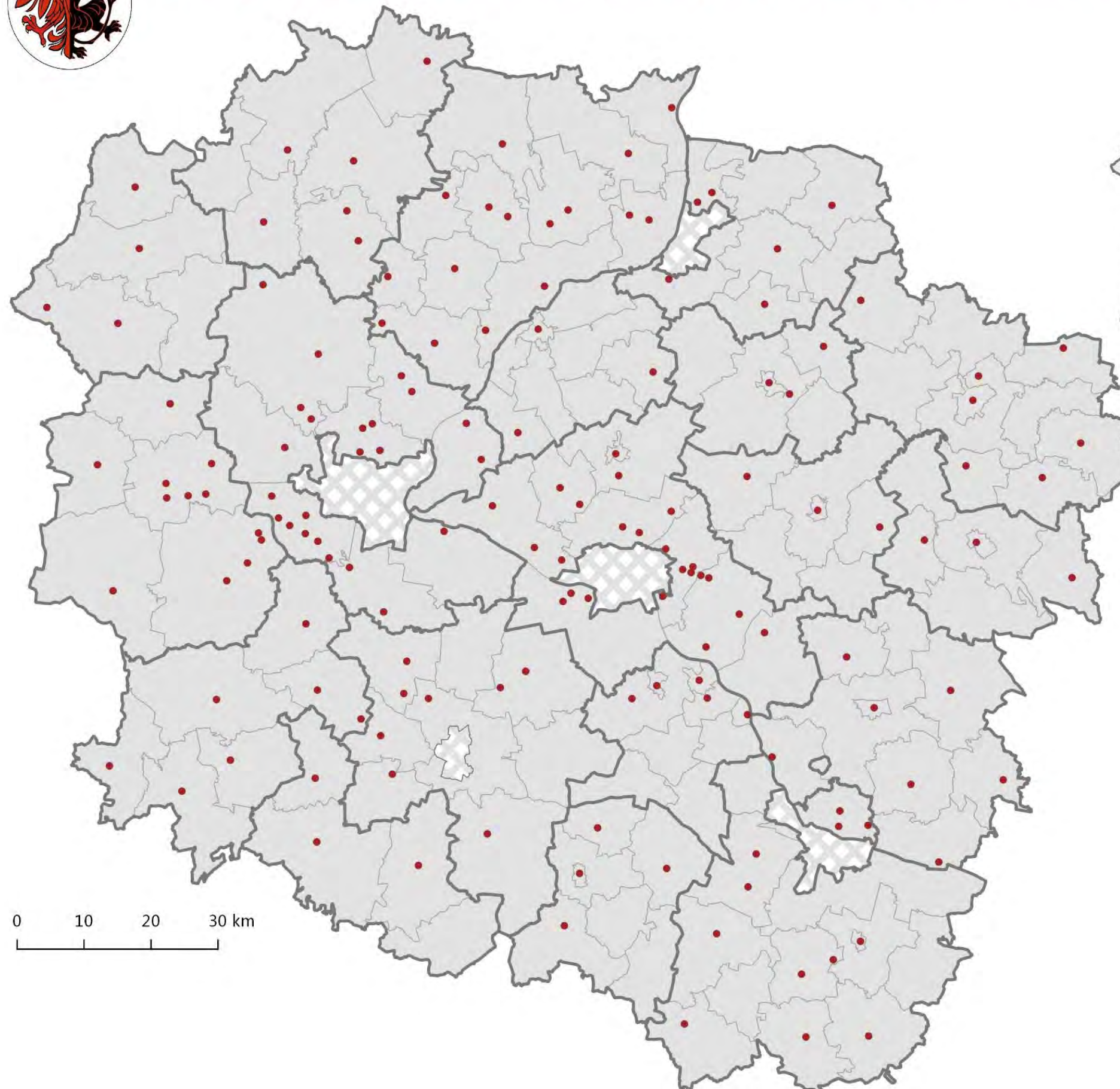

Koncentracja osadnictwa w sąsiedztwie siedzib powiatu

Miejscowości liczące powyżej 1000 mieszkańców

0 10 20 30 km

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

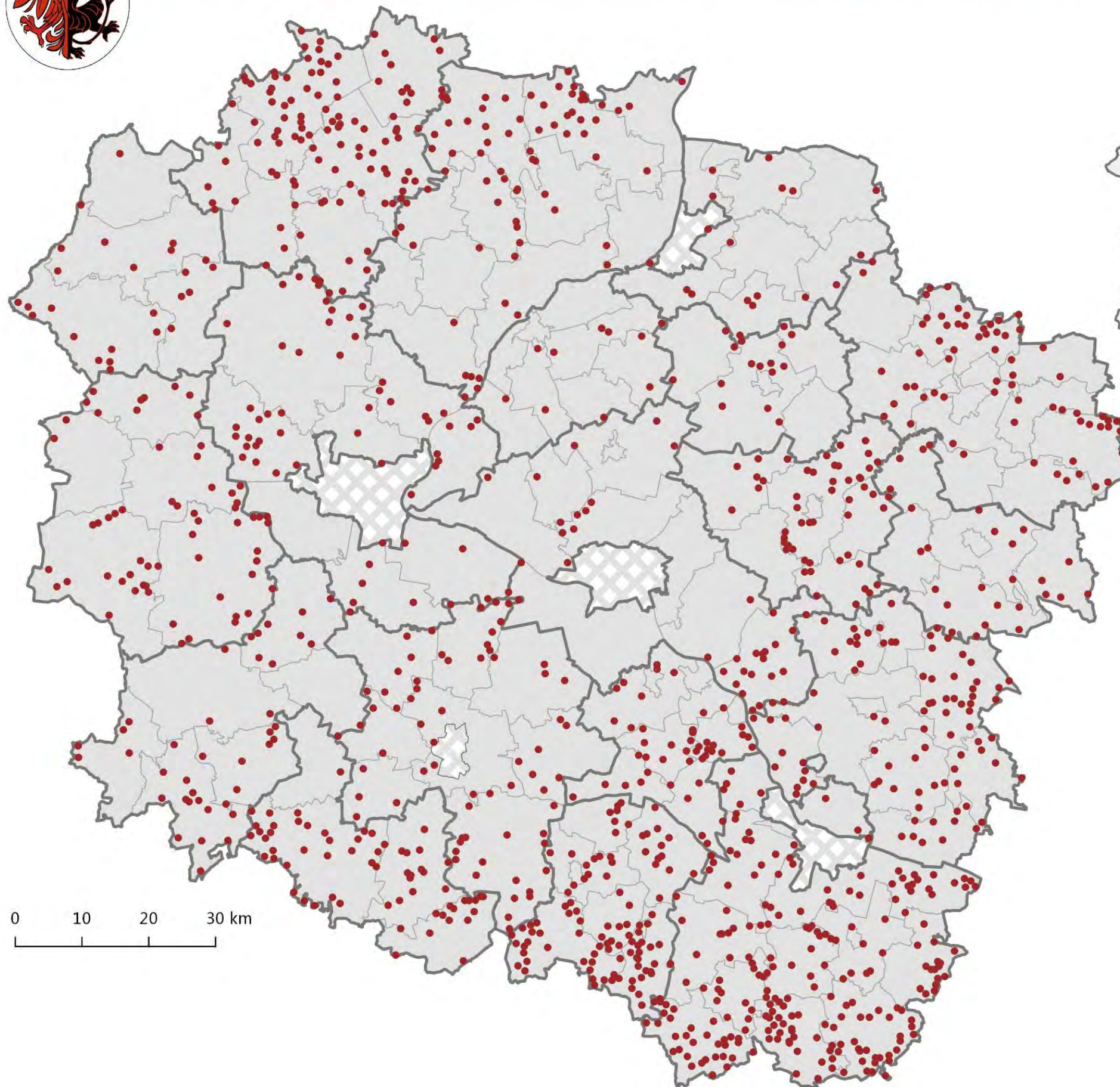
Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

The map displays the study area, which is a large, irregularly shaped region in the Iberian Peninsula. The region is divided into numerous small administrative districts, outlined in black. A scale bar at the bottom left indicates distances of 0, 10, 20, and 30 km. A logo is present in the top left corner. The map shows the distribution of 100 sampling points, represented by red dots, across the region. The points are distributed throughout the area, with a higher density in the central and eastern parts. Several districts are highlighted with a white and grey checkered pattern, indicating specific areas of interest or administrative boundaries.

☐ miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Miejscowości liczące poniżej 100 mieszkańców

0 10 20 30 km

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

 miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

4 Miejsowości wyposażone w usługi publiczne

Celem niniejszego rozdziału jest dokonanie inwentaryzacji miejscowości wyposażonych w usługi publiczne. Przedmiotem badań nie jest tu analiza liczby placówek danego rodzaju – ale stwierdzenie, że w danej miejscowości dostępny jest choć jeden obiekt reprezentujący dany rodzaj usług. W takiej sytuacji można stwierdzić, że mieszkańcy mają możliwość zaspokojenia danej potrzeby w miejscu swojego zamieszkania – bez potrzeby wyjazdów do innych miejscowości. Uwzględniając liczbę mieszkańców poszczególnych miejscowości, możliwe jest określenie, jak duża część ludności zamieszkuje miejscowości wyposażone w dany rodzaj usług i dokonanie oceny stanu zróżnicowania przestrzeni województwa w tym zakresie. Oczywiście powyższa metoda oceny dostępności pozwala na ocenę tylko jednego z wielu aspektów dostępności – ale jest to aspekt bardzo istotny, wpływający na kształtowanie jakości życia zwłaszcza tych grup społecznych, które prezentują ograniczoną mobilność. Możliwość zaspokojenia potrzeb w miejscowości zamieszkania jest szczególnie istotna właśnie dla tych osób, które być może zmuszone byłyby zrezygnować z danej usługi, gdyby zachodziła konieczność wyjazdu do innej miejscowości. Niemniej jednak, nawet dla osób które nie wykazują ograniczeń w mobilności, konieczność wyjazdów zawsze stanowi pewną uciążliwość i podnosi koszty, więc obecność danej usługi w danej miejscowości, bezsprzecznie podnosi w niej jakość zamieszkania.

4.1. Opieka żłobkowa

Opieka żłobkowa, według danych urzędów gmin, dostępna była w 15 miastach oraz 14 miejscowościach wiejskich, przy czym w 12 miastach i wszystkich miejscowościach wiejskich dostępne były placówki publiczne lub niepubliczne współfinansowane. W miastach, w których funkcjonowały tego typu usługi zamieszkiwało ponad 55% ludności miejskiej analizowanego terenu, ale w miejscowościach wiejskich wyposażonych w opiekę żłobkową – zaledwie 3,8% ludności wiejskiej. Należy jednak podkreślić, że cechą charakterystyczną placówek żłobkowych jest ich nieduża wielkość (zdolność do obsługi stosunkowo niewielkiej grupy dzieci – większość zgłoszonych placówek była w stanie zapewnić opiekę kilkunastu dzieciom, tylko pojedyncze - kilkudziesięciorgu), a to oznacza, że w większych miejscowościach dla realizacji potrzeb mieszkańców na satysfakcjonującym poziomie, jedna placówka nie jest wystarczająca.

W ujęciu powiatowym najkorzystniejsza sytuacja miała miejsce w powiatach wąbrzeskim i chełmińskim, gdzie aż 38-40% ludności zamieszkiwało w miejscowościach wyposażonych w placówkę żłobkową, następnie w tucholskim i nakielskim (32-34%), a najgorsza w golubsko-dobrzyńskim, rypińskim, radziejowskim i włocławskim gdzie w ogóle brakowało tego typu infrastruktury. Najwięcej, bo 6 miejscowości z placówkami opieki żłobkowej, było w powiecie bydgoskim. Należy jednak uwzględniać uwarunkowania opisane wcześniej, a dodatkowo specyfikę odbiorców tej grupy usług – dla zapewnienia łatwych warunków korzystania, powinny to być placówki położone w pobliżu miejsc zamieszkania. Stosunkowo wysokie wskaźniki obsługi w najlepszych powiatach są więc złudne – w rzeczywistości dostępność nie jest powszechna, a jako dobrą można ją ocenić tylko w stosunku do niektórych miejscowości.

Podkreślić należy różne formy organizacyjne opieki żłobkowej – w badaniu ankietowym gminy wykazywały żłobki, oddziały żłobkowe przy przedszkolach i kluby dziecięce. Większość placówek miała charakter niepubliczny (placówki publiczne stanowiły tylko około 1/3 ogółu ale większość niepublicznych była współfinansowana).

Podkreślić należy, że od kilku lat obserwuje się rosnącą presję ludności na tworzenie różnych form opieki żłobkowej, należy więc zakładać, że podobnie jak w ostatnich latach – placówek tego typu wciąż prawdopodobnie będzie przybywać (już po zakończeniu pozyskiwania danych dla niniejszej analizy, na terenie województwa powstały kolejne placówki żłobkowe). Obecny stan rozwoju opieki żłobkowej na analizowanym obszarze jest poniżej oczekiwań społecznych. Jednocześnie jednak uwagę zwraca fakt, że znaczna część ankietowanych gmin zgłaszała brak potrzeb tworzenia tego typu placówki.

4.2. Opieka przedszkolna

Opieka przedszkolna należy do usług podlegających dużym zmianom w ostatnich latach. Województwo kujawsko-pomorskie notuje wciąż niski na tle kraju wskaźnik udziału dzieci uczestniczących w opiece przedszkolnej, a uwzględniając coraz większą świadomość i oczekiwania społeczne w tym zakresie – obserwuje się dosyć dużą presję w kierunku tworzenia kolejnych miejsc opieki przedszkolnej.

Podkreślić należy, że jest to ten rodzaj usług, w których szczególnie duże znaczenie ma dostępność terytorialna, rozumiana jako bliskość usługi w stosunku do miejsca zamieszkania. Ze względu na charakter odbiorców tych usług (kilkuletnie dzieci) konieczność dowożenia stanowi zawsze uciążliwość, a brak placówki w miejscowości zamieszkania może być barierą dla uczęszczania. Dlatego też zdecydowanie korzystniejsza sytuacja ma miejsce w gminach, w których jest duża liczba miejscowości wyposażonych w placówki tego typu, bo mieszkańcy dużej liczby miejscowości mają tę usługę dostępną w miejscu zamieszkania, a mieszkańcom pozostałych miejscowości łatwiej znaleźć położną w pobliżu miejscowości wyposażonej w placówkę.

Należy zwrócić uwagę na różne formy świadczenia opieki przedszkolnej - są to: przedszkola, oddziały przedszkolne przy szkołach, punkty przedszkolne i oddziały wychowania przedszkolnego, a także na fakt, że placówki mogą mieć status publiczny, niepubliczny współfinansowany przez samorządy oraz niepubliczny nie finansowany (tych ostatnich jest znikoma liczba na tle ogółu). Wprawdzie z perspektywy osoby korzystającej nie jest szczególnie istotne, czy placówka ma status publicznej, czy niepublicznej współfinansowanej, ale podkreślić należy, że funkcjonowanie placówek publicznych – ich rozmieszczenie, wyposażenie, inne aspekty – jest zależne wyłącznie od decyzji lokalnego samorządu, podczas gdy placówki niepubliczne są de facto podmiotami wykonującymi zadanie na rzecz samorządu. W tym kontekście bazę publiczną można uznać za pewniejszą (stabilniejszą) w sensie ciągłości trwania i funkcjonowania.

W niniejszej analizie wyróżniono w sposób szczególny przedszkola publiczne – jako placówki o potencjalnie najwyższej jakości (prowadzone w samodzielnym, dedykowanym temu celowi obiekcie), za których funkcjonowanie odpowiada samorząd gminy.

Według danych pozyskanych z urzędów gmin:

- w 139 analizowanych gminach opieka przedszkolna była realizowana w 483 miejscowościach – w 47 miastach oraz 436 miejscowościach wiejskich,
- w 417 miejscowościach – w 47 miastach oraz 370 miejscowościach wiejskich funkcjonowały placówki publiczne,
- w poszczególnych powiatach miejscowości wyposażonych w tego typu placówki było najczęściej ponad 20, ale wyróżniał się powiat toruński, w którym różne formy opieki przedszkolnej były dostępne w aż 46 miejscowościach, jak też powiaty wąbrzeski i radziejowski, gdzie miejscowości takich było tylko kilkanaście,
- jeśli uwzględni się tylko placówki publiczne, to w poszczególnych powiatach baza była dostępna w co najmniej kilkunastu, a najczęściej – ponad 20 miejscowościach,
- najczęściej w gminach placówki opieki przedszkolnej działały w 3 lub 4 miejscowościach,
- na tle województwa wyróżniały się gminy o szczególnie dużej liczbie miejscowości oferujących placówki opieki przedszkolnej: Mogilno (10), Grudziądz (gmina wiejska), Obrowo, Żławieś Wielka (9),
- bardzo duża była liczba gmin, w których tylko w jednej miejscowości dostępne były usługi z tego zakresu (poza gminami miejskimi, było aż 19 takich gmin) – należy przyjąć, że nawet w gminach niedużych powierzchniowo, dostępność usługi tego typu w tylko jednej miejscowości, nie zapewnia komfortu swobodnego dostępu,
- gmina Bytów w ogóle nie realizowała zadań z zakresu opieki przedszkolnej na własnym terenie – zawierała w tym celu porozumienia z sąsiednimi gminami,
- przedszkola publiczne działały w 46 miastach (brak przedszkola w mieście Dobrzyń nad Wisłą) oraz w 95 miejscowościach wiejskich,
- w aż 34 gminach ze 139 analizowanych wskazywano brak przedszkola publicznego, w 79 funkcjonowała tylko jedna tego typu placówka, a w 20 gminach – dwie,
- wyróżniały się na tle województwa gminy, w których działało kilka przedszkoli publicznych: Inowrocław (5), Mogilno, Nakło nad Notecią (po 4), Sadki, Więcbork, Dąbrowa Chełmińska (po 3),
- łącznie w analizowanych 139 gminach, w miejscowościach wyposażonych w placówkę opieki przedszkolnej zamieszkiwało 58,8% ogółu mieszkańców; powiatami o najkorzystniejszym wskaźniku były: nakielski, bydgoski, tucholski i toruński (65-68%) a o najmniej korzystnym wskaźniku: włocławski (35,5%) i grudziądzki (41,2%),
- łącznie w analizowanych 139 gminach, w miejscowościach wyposażonych w publiczną placówkę opieki przedszkolnej zamieszkiwało 55,5% ogółu mieszkańców,
- łącznie w analizowanych 139 gminach, w miejscowościach wyposażonych w publiczne przedszkole zamieszkiwało 41,7% ogółu mieszkańców,
- na obszarach wiejskich województwa, w miejscowościach wyposażonych w placówkę opieki przedszkolnej zamieszkiwało 39,7% ogółu mieszkańców,
- na obszarach wiejskich województwa, w miejscowościach wyposażonych w publiczną placówkę opieki przedszkolnej zamieszkiwało 34,8% ogółu mieszkańców,
- na obszarach wiejskich województwa, w miejscowościach wyposażonych w publiczne przedszkole zamieszkiwało 14,9% ogółu mieszkańców.

Tabela 14. Udział ludności zamieszkującej w miejscowościach wyposażonych w placówki opieki przedszkolnej (% ogółu ludności)

	Ogółem	Placówki publiczne	Przedszkola publiczne
<i>Miasta analizowanego obszaru</i>	100,0	100,0	99,4
<i>Obszary wiejskie analizowanego obszaru</i>	39,7	34,8	14,9
<i>Analizowany obszar ogółem</i>	58,8	55,5	41,7
<i>Powiaty:</i>			
<i>aleksandrowski</i>	62,9	60,6	53,0
<i>brodnicki</i>	62,2	59,8	44,9
<i>bydgoski</i>	67,2	62,8	40,3
<i>chełmiński</i>	62,4	59,4	48,1
<i>golubsko-dobrzyński</i>	58,2	57,1	43,1
<i>grudziądzki</i>	41,2	39,8	18,0
<i>inowrocławski</i>	53,2	52,1	44,1
<i>lipnowski</i>	52,6	51,6	37,7
<i>mogileński</i>	59,3	56,8	44,4
<i>nakielski</i>	68,2	64,0	52,8
<i>radziejowski</i>	41,9	41,5	35,9
<i>rypiński</i>	61,8	61,4	46,4
<i>sępoleński</i>	64,7	64,7	49,2
<i>świecki</i>	61,8	61,1	48,0
<i>toruński</i>	66,4	53,4	26,5
<i>tucholski</i>	65,3	64,0	47,2
<i>wąbrzeski</i>	60,8	54,8	46,6
<i>włocławski</i>	35,5	28,9	21,8
<i>żniński</i>	61,4	58,5	53,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Tabela 15. Rozkład gmin według liczby miejscowości wyposażonych w placówki opieki przedszkolnej

Liczba miejscowości w gminie wyposażonych w placówki opieki przedszkolnej	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Liczba gmin	1	31, w tym 12 gmin miejskich	15	29	27	13	10	7	2	3	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

4.3. Szkolnictwo na poziomie podstawowym i gimnazjalnym

Szkolnictwo na poziomie podstawowym i gimnazjalnym należy do usług w największym stopniu wpływających na jakość życia mieszkańców, gdyż dotyczy w sposób bezpośredni lub pośredni zdecydowanej większości ludności. Jest to zadanie własne gmin i w ujęciu modelowym – w granicach gmin powinno się bilansować zapotrzebowanie i oferta tych placówek. Jak pokazują wyniki analiz miejsc zamieszkania uczniów, przedstawione w innej części niniejszego opracowania, w wielu przypadkach notuje się jednak bardzo duże przepływy uczniów pomiędzy gminami, co w bardzo dużym stopniu zaburza to modelowe spojrzenie.

Z założenia, ze względu na powszechność korzystania z tego rodzaju usług, teoretycznie stanem pożądanym byłaby jak największa liczba placówek tego typu w jak największej liczbie miejscowości, gdyż taki stan zapewnia ich dostępność w miejscu zamieszkania. W praktyce uwarunkowania funkcjonowania sieci szkół są złożone – w największym stopniu zależne od liczby dzieci w wieku szkolnym (a więc pośrednio od liczby mieszkańców), od wielkości i kształtu gminy, od możliwości finansowych gminy oraz od uwarunkowań historycznych i społecznych. W związku z malejącą liczbą dzieci w wieku szkolnym, w wielu gminach dokonano w ubiegłych latach redukcji liczby szkół, ale w wielu gminach – w odpowiedzi na zapotrzebowanie społeczne – zdecydowano się na pozostawienie większej ich liczby. Należy także zwrócić uwagę, że duże placówki są zazwyczaj lepiej wyposażone w infrastrukturę istotną dla jakości czy komfortu kształcenia. Także wyniki kształcenia mierzone egzaminami często zaprzeczają obiegowej tezie, że małe placówki z założenia osiągają lepsze efekty – w rzeczywistości sytuacja jest dużo bardziej złożona i zróżnicowana.

Powyższe uwarunkowania powodują, że liczba miejscowości wyposażonych w szkoły podstawowe oraz gimnazja w gminach, jest bardzo zróżnicowana. Należy także pamiętać, że w miastach dosyć częste jest funkcjonowanie kilku placówek, podczas gdy w miejscowościach wiejskich nigdy liczba ogólnodostępnych, dedykowanych dla dzieci i młodzieży szkół podstawowych oraz gimnazjów nie przekracza jednej w danej miejscowości.

Według danych pozyskanych z urzędów gmin:

- w 139 analizowanych gminach szkoły podstawowe (dla młodzieży, bez szkół specjalnych) funkcjonowały w 474 miejscowościach - w 47 miastach oraz 427 miejscowościach wiejskich,

- w powiatach o największej liczbie miejscowości wyposażonych w tego typu placówki, było tych miejscowości ponad 30 (toruński, włocławski, inowrocławski, świecki, bydgoski); z kolei w powiatach o najmniejszej liczbie miejscowości ze szkołami podstawowymi – było tych miejscowości od 10 do 20 (wąbrzeski, radziejowski, chełmiński),
- najczęściej w gminach szkoły podstawowe działały w 3 lub 4 miejscowościach, ale notuje się tu rozpiętość od 1 do 8 miejscowości w gminie, wyposażonych w szkołę podstawową,
- uwagę zwraca fakt, że poza gminami miejskimi, aż w 11 gminach szkoła podstawowa funkcjonowała tylko w jednej miejscowości – poza gminą Solec Kujawski, były to gminy niewielkie i pod względem zajmowanej powierzchni i pod względem liczby mieszkańców (Bądkowo, Raciążek, Solec Kujawski, Radzyń Chełmiński, Bytów, Świekatowo, Książki, Płużnica, Baruchowo, Boniewo, Chodecz),
- spośród 474 miejscowości, w których funkcjonowały szkoły podstawowe, w 441 funkcjonowały szkoły publiczne, a w 39 szkoły niepubliczne,

Tabela 16. Rozkład gmin według liczby miejscowości wyposażonych w szkoły podstawowe i gimnazja (dla młodzieży, bez szkół specjalnych, artystycznych i sportowych)

Liczba gmin posiadających SP w następującej liczbie miejscowości	Liczba miejscowości								
	0	1	2	3	4	5	6	7	8
Liczba gmin posiadających SP w następującej liczbie miejscowości	0	23, w tym 12 gmin miejskich	17	39	29	12	11	6	2
Liczba gmin posiadających gimnazjum w następującej liczbie miejscowości	1	84, w tym 12 gmin miejskich	36	12	5	4	-	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

- w 139 analizowanych gminach gimnazja (dla młodzieży, bez gimnazjów specjalnych) funkcjonowały w 217 miejscowościach - w 47 miastach oraz 170 miejscowościach wiejskich,
- tylko w jednym powiecie (włocławski) było ponad 20 miejscowości wyposażonych w gimnazja, najczęściej w powiecie takich miejscowości było od 10 do 20; najmniejsza liczba wynosiła 4 (w mogileńskim) ,
- najczęściej w gminach gimnazja działały w 1 lub 2 miejscowościach; maksymalna wartość wynosiła 5 (gmina Nakło nad Notecią),
- specyficzna sytuacja miała miejsce w gminie Jeziora Wielkie, na terenie której brak było gimnazjum (gimnazjum prowadzone przez gminę znajduje się w Strzelnie – do tej szkoły dowożeni są uczniowie z terenu gminy),
- spośród 217 miejscowości, w których funkcjonowały gimnazja, w 210 funkcjonowały gimnazja publiczne, a w 16 gimnazja niepubliczne,
- łącznie w analizowanych 139 gminach, w miejscowościach wyposażonych w szkołę podstawową zamieszkiwało 57,3% ogółu mieszkańców; powiatami o najkorzystniejszym wskaźniku były: tucholski (66,0%) oraz nakielski (65,0%) a o najmniej korzystnym wskaźniku: włocławski (37,8%) i radziejowski (42,0%),
- na obszarach wiejskich województwa w miejscowościach wyposażonych w szkołę podstawową zamieszkiwało 37,5% ogółu mieszkańców,
- łącznie w analizowanych 139 gminach, w miejscowościach wyposażonych w gimnazjum zamieszkiwało 46,5% ogółu mieszkańców; powiatem o najkorzystniejszym wskaźniku był aleksandrowski (56,5%) a o najmniej korzystnym wskaźniku grudziądzki (26,8%),
- na obszarach wiejskich województwa w miejscowościach wyposażonych w gimnazjum zamieszkiwało 21,6% ogółu mieszkańców.

W ramach przeprowadzonego badania przeanalizowano także rozmieszczenie szkół specjalnych. Zarówno szkoły podstawowe specjalne, jak i gimnazja specjalne działały głównie w miastach – na 21 szkół podstawowych tego typu - 15, a na 23 gimnazja – 16, to szkoły w miastach. Dlatego też w miejscowościach wiejskich wyposażonych w tego typu placówki zamieszkiwał znikomy odsetek mieszkańców (jest to odpowiednio 0,5% i 0,6% ogółu ludności wiejskiej).

Na analizowanym obszarze zaledwie w kilku miejscowościach funkcjonowały szkoły artystyczne oraz szkoły sportowe. Były to placówki specjalistyczne, które są dostępne przede wszystkim dla uczniów pochodzących z miejscowości, w której działa szkoła lub jej okolic, względnie w których nauka wiąże się z zamieszkiwaniem w internatach. Na pewno mała liczba miejscowości, w których tego typu szkoły działają, jest bardzo istotną przeszkodą w ich swobodnym dostępie dla potencjalnie zainteresowanych uczniów.

Tabela 17. Udział ludności zamieszkującej w miejscowościach wyposażonych w szkoły podstawowe i gimnazja (dla młodzieży, bez szkół specjalnych, artystycznych i sportowych) (% ogółu ludności)

	Szkoły podstawowe - ogółem	Szkoły podstawowe - publiczne	Gimnazja - ogółem	Gimnazja - publiczne
<i>Miasta analizowanego obszaru</i>	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Obszary wiejskie analizowanego obszaru</i>	37,5	36,0	21,6	21,3
<i>Analizowany obszar ogółem</i>	57,3	56,3	46,5	46,3
<i>Powiaty</i>				
<i>aleksandrowski</i>	62,1	60,6	56,5	56,3
<i>brodnicki</i>	60,7	59,6	50,7	50,3
<i>bydgoski</i>	62,8	61,5	53,6	53,6
<i>chełmiński</i>	62,4	60,6	54,6	54,6
<i>golubsko-dobrzyński</i>	59,0	58,8	41,2	42,2
<i>grudziądzki</i>	44,9	43,6	26,8	26,8
<i>inowrocławski</i>	54,4	53,4	42,4	41,6
<i>lipnowski</i>	52,3	51,4	43,7	43,7
<i>mogileński</i>	56,1	55,6	41,5	41,4
<i>nakielski</i>	65,0	63,1	53,4	53,4
<i>radziejowski</i>	42,0	41,7	38,1	37,7
<i>rypiński</i>	61,4	61,4	47,8	47,8
<i>sępoleński</i>	60,1	60,1	53,1	53,1
<i>świecki</i>	63,1	62,3	51,3	51,3

<i>toruński</i>	55,2	55,2	36,7	36,7
<i>tucholski</i>	66,0	64,7	51,3	51,3
<i>wąbrzeski</i>	57,3	57,3	53,0	53,0
<i>włocławski</i>	37,8	36,6	31,1	30,3
<i>żniński</i>	62,1	58,6	54,2	53,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Na terenie województwa, w 182 miejscowościach funkcjonowały zarówno publiczne szkoły podstawowe, jak i publiczne gimnazja, w 259 miejscowościach funkcjonowały tylko publiczne szkoły podstawowe, natomiast w 28 miejscowościach funkcjonowały tylko publiczne gimnazja. W przypadku tych 28 miejscowości, w kontekście reformy systemu kształcenia i likwidacji etapu gimnazjów, pojawia się potrzeba adaptacji zagospodarowania, które traci dotychczasowe funkcje, do potrzeb nowych zadań. Są to następujące miejscowości:

Tabela 18. Miejscowości, w których funkcjonowały publiczne gimnazja przy jednoczesnym braku publicznej szkoły podstawowej

<i>powiat</i>	<i>gmina</i>	<i>miejscowość</i>	<i>powiat</i>	<i>gmina</i>	<i>miejscowość</i>	<i>powiat</i>	<i>gmina</i>	<i>miejscowość</i>
<i>brodnicki</i>	Bartniczka	Jastrzębie	<i>inowrocławski</i>	Kruszwica	Bachorce	<i>świecki</i>	Pruszcz	Zbrachlin
<i>brodnicki</i>	Brodnica	Szczuka	<i>nakielski</i>	Kcynia	Chwaliszewo	<i>toruński</i>	Chełmża	Głuchowo
<i>bydgoski</i>	Osielsko	Żołędowo	<i>nakielski</i>	Nakło nad Notecią	Wieszki	<i>toruński</i>	Chełmża	Pluskowęsy
<i>chełmiński</i>	Chełmno	Podwiesk	<i>nakielski</i>	Sadki	Samostrzel	<i>toruński</i>	Łubianka	Brąchnowo
<i>chełmiński</i>	Papowo Biskupie	Papowo Biskupie	<i>radziejowski</i>	Bytoń	Witowo	<i>toruński</i>	Łysomice	Łysomice
<i>golubsko-dobrzyński</i>	Ciechocin	Nowa Wieś	<i>radziejowski</i>	Radziejów	Skibin	<i>toruński</i>	Łysomice	Turzno
<i>golubsko-dobrzyński</i>	Golub-Dobrzyń	Gałczewo	<i>rypiński</i>	Rypin	Kowalki	<i>wąbrzeski</i>	Płużnica	Nowa Wieś Królewska
<i>grudziądzki</i>	Łasin	Jankowice	<i>świecki</i>	Bukowiec	Korytowo	<i>włocławski</i>	Lubraniec	Siemnowek
<i>inowrocławski</i>	Inowrocław	Sławęcinek	<i>świecki</i>	Dragacz	Michale			
<i>inowrocławski</i>	Inowrocław	Żalinowo	<i>świecki</i>	Drzycim	Gródek			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

4.4. Szkolnictwo ponadgimnazjalne i szkolnictwo dla dorosłych

Na terenie województwa w okresie prowadzenia analiz funkcjonowały bardzo zróżnicowane formy kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym. W bardzo ogólnym ujęciu wyróżnić można wśród szkół dla młodzieży – licea ogólnokształcące, technika i zasadnicze szkoły zawodowe, a także szkoły zawodowe specjalne (do tej grupy na potrzeby analiz zaliczono także szkoły przysposabiające do pracy oraz nieliczne szkoły integracyjne); wśród szkół dla dorosłych dostępne były jedynie licea ogólnokształcące oraz technika. Zarówno wśród szkół dla młodzieży jak i wśród szkół dla dorosłych znajdowały się placówki publiczne, jak i niepubliczne (z wyjątkiem szkół specjalnych i przysposabiających do pracy, które były wyłącznie publiczne). Na uwagę zasługuje też fakt, że różne typy szkół mogą występować jako samodzielne placówki ale bardzo często funkcjonują w ramach zespołów składających się nawet z kilku lub kilkunastu placówek. Na potrzeby niniejszego opracowania przeanalizowano tylko wybrane aspekty rozmieszczenia przestrzennego szkół ponadgimnazjalnych, w tym w szczególności:

- dostępność liceów ogólnokształcących dla młodzieży (bez względu na formę własności szkół),
- dostępność techników dla młodzieży (bez względu na formę własności szkół),
- dostępność zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży (bez względu na formę własności szkół; uwaga – do tej kategorii zaliczono także szkoły integracyjne),
- dostępność publicznych liceów ogólnokształcących i techników dla młodzieży (ten wybór uzasadniono chęcią wskazania ośrodków, w których w placówkach publicznych, a więc bezpłatnie, młodzież może uzyskać wykształcenie maturalne, umożliwiające kontynuację nauki na studiach),
- dostępność techników i liceów ogólnokształcących dla dorosłych (bez względu na formę własności szkół; ten wybór uzasadniono chęcią wskazania ośrodków, w których dorośli mogą uzyskać wykształcenie maturalne, umożliwiające kontynuację nauki na studiach),
- dostępność szkół zasadniczych zawodowych specjalnych, przysposabiających do pracy oraz integracyjnych (placówki tego typu są adresowane wyłącznie dla młodzieży, są to wyłącznie zasadnicze szkoły zawodowe i są to wyłącznie placówki publiczne).

Analiza rozmieszczenia szkół ponadgimnazjalnych, dokonana w przedstawionym powyżej ujęciu, prowadzi do następujących wniosków:

- w analizowanych 139 gminach funkcjonowała sieć ponad 30 miast i kilkunastu miejscowości wiejskich, w których dostępne były szkoły ponadgimnazjalne – w przypadku liceów dla młodzieży były to 34 miasta i 13 miejscowości wiejskich, w przypadku techników dla młodzieży – odpowiednio 30 i 15, w przypadku szkół zasadniczych zawodowych – 35 i 13,
- wykształcenie maturalne w analizowanych 139 gminach młodzież mogła uzyskać w placówkach publicznych na terenie województwa w 50 miejscowościach – w tym w 34 miastach i 16 miejscowościach wiejskich. Z kolei ludność dorosła mogła uzyskać wykształcenie maturalne w 36 miastach i 11 miejscowościach wiejskich,
- szkoły zasadnicze zawodowe dla młodzieży, zaliczane do placówek publicznych, występowały w 34 miastach i 12 miejscowościach wiejskich,
- w nawiązaniu do wymienionych powyżej 6 aspektów szkolnictwa ponadgimnazjalnego, które były przedmiotem analiz, wszystkie 6 rodzajów placówek dostępnych było w następujących miejscowościach: Aleksandrów Kujawski, Brodnica, Koronowo, Chełmno, Golub-Dobrzyń, Łasin, Kruszwica, Lipno,

Strzelno, Kcynia, Szubin, Radziejów, Rypin, Sępólno Krajeńskie, Świecie, Chełmża, Tuchola, Wąbrzeźno, Żnin. Ponadto w następujących miejscowościach dostępne były wszystkie wskazane powyżej kategorie szkół z wyjątkiem ostatniej kategorii (szkół specjalnych...) – Gronowo, Jabłonowo Pomorskie, Mogilno, Nakło nad Notecią, Nowe, Przemystka, Więcbork, Skępe, Solec Kujawski,

- odrębnie analizowana (dla 139 gmin) grupa szkół specjalnych, przysposabiających do pracy oraz integracyjnych była reprezentowana w każdym z powiatów (poza włocławskim) przez przynajmniej jedną miejscowość, w której świadczonego tego typu usługi, choć w przypadku 5 powiatów były to dwie miejscowości, a w przypadku powiatu nakielskiego – aż 5 miejscowości. W skali województwa szkoły o takim charakterze funkcjonowały w 19 miastach i 8 miejscowościach wiejskich.

Należy pamiętać, że szkolnictwo publiczne na poziomie ponadgimnazjalnym jest zadaniem powiatów, stąd dokonywanie analiz dostępności placówek jest celowe na tym poziomie odniesienia – to w skali powiatu zapotrzebowanie i oferta powinny się bilansować, a odpowiednio gęsta sieć ośrodków powinna zapewniać możliwie dobry dostęp dla młodzieży z terenu całego powiatu.

W tym kontekście, pod względem liczby miejscowości, w których można uzyskać wykształcenie ponadgimnazjalne, najkorzystniej przedstawiała się sytuacja powiatów:

- o największej liczbie miejscowości wyposażonych w szkoły: nakielskiego, toruńskiego i włocławskiego – gdzie wykształcenie maturalne w placówkach publicznych młodzież mogła zdobyć w aż 4 ośrodkach; należy jednak pamiętać, że powiat włocławski jest bardzo duży, stąd w stosunku do powierzchni, liczba ośrodków była niewielka,
- o niewielkiej powierzchni i relatywnie dużej w stosunku do tej powierzchni liczby miejscowości wyposażonych w szkoły – aleksandrowskiego, sępoleńskiego, mogileńskiego i chełmińskiego,

a najmniej korzystnie powiatów:

- tucholskiego i grudziądzkiego (tylko 1 ośrodek z możliwością uzyskania wykształcenia maturalnego),
- świeckiego (tylko 2 ośrodki przy bardzo dużej powierzchni).

Jeśli uwzględni się udział ludności zamieszkującej miejscowości wyposażone w szkoły w ogólnej liczbie ludności powiatu, to najkorzystniej przedstawiała się sytuacja powiatów aleksandrowskiego i chełmińskiego, a w następnej kolejności: brodnickiego, wąbrzeskiego, sępoleńskiego, rypińskiego, mogileńskiego i nakielskiego. W wymienionych powiatach około lub ponad 40% ludności zamieszkiwało w miejscowościach, w których młodzież mogła uzyskać wykształcenie maturalne. Zdecydowanie najmniej korzystnie przedstawiała się sytuacja powiatów grudziądzkiego i włocławskiego, gdzie uzyskanie wykształcenia dla zdecydowanej większości młodzieży wiązało się z koniecznością wyjazdów do szkół poza miejsce zamieszkania.

Tabela 19. Dostępność szkół ponadgimnazjalnych w obszarze analiz

	Miejscowości, w których był dostępny dany rodzaj szkoły							Udział ludności zamieszkującej miejscowości, w których był dostępny dany rodzaj szkoły (% ogółu ludności)						
	Licea ogólnokształcące dla młodzieży	Technika dla młodzieży	Zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży	Szkoły umożliwiające uzyskanie matury dla dorosłych	Publiczne szkoły umożliwiające uzyskanie matury dla młodzieży	Publiczne zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży	Szkoły specjalne, przysposabiające do zawodu i integracyjne – zasadnicze zawodowe, publiczne	Licea ogólnokształcące dla młodzieży	Technika dla młodzieży	Zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży	Szkoły umożliwiające uzyskanie matury dla dorosłych	Publiczne szkoły umożliwiające uzyskanie matury dla młodzieży	Publiczne zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży	Szkoły specjalne, przysposabiające do zawodu i integracyjne – zasadnicze zawodowe, publiczne
<i>Miasta analizowanego obszaru</i>	34	30	35	36	34	34	19	86,6	80,7	86,2	90,2	86,2	85,0	61,3
<i>Obszary wiejskie analizowanego obszaru</i>	13	15	13	11	16	12	8	1,9	1,4	1,5	1,5	1,9	1,5	0,7
<i>Analizowany obszar ogółem</i>	47	45	48	47	50	46	27	28,8	26,6	28,4	29,7	28,7	28,0	20,0
<i>Powiaty:</i>														
<i>aleksandrowski</i>	3	1	1	4	3	1	1	44,5	22,1	22,1	46,3	44,5	22,1	22,1
<i>brodnicki</i>	3	2	2	2	2	2	1	42,0	40,1	40,1	40,1	40,1	40,1	35,4
<i>bydgoski</i>	2	3	3	5	3	3	1	22,9	23,0	23,0	27,8	23,0	23,0	9,9
<i>chełmiński</i>	2	2	3	1	3	3	1	44,7	39,0	46,0	37,7	46,0	46,0	37,7
<i>golubsko-dobrzyński</i>	1	2	2	2	2	2	2	27,2	36,4	36,4	36,4	36,4	36,4	28,2
<i>grudziądzki</i>	1	1	1	1	1	1	1	8,2	8,2	8,2	8,2	8,2	8,2	8,2
<i>inowrocławski</i>	3	3	2	3	3	2	1	11,7	11,7	18,0	28,0	11,7	18,0	10,0
<i>lipnowski</i>	2	3	3	2	3	3	1	26,7	30,0	30,0	26,7	30,0	30,0	21,0
<i>mogileński</i>	3	3	3	3	3	3	2	38,9	38,9	38,9	39,5	38,9	38,9	12,6
<i>nakielski</i>	3	5	5	4	4	5	5	37,9	39,8	39,0	38,3	38,6	39,0	18,0
<i>radziejowski</i>	3	2	3	3	2	2	1	24,8	14,0	24,8	24,8	14,0	14,0	13,5
<i>rypiński</i>	2	2	1	1	2	1	1	38,7	38,7	37,4	37,4	38,7	37,4	37,4

sępoleński	2	3	3	3	3	3	2	36,1	39,1	39,1	39,1	39,1	39,1	25,0
świecki	2	2	2	2	2	2	2	31,1	31,1	31,1	31,1	31,1	31,1	27,2
toruński	4	2	2	2	4	2	1	18,6	14,7	14,7	14,7	18,6	14,7	13,9
tucholski	1	1	2	1	1	2	1	28,6	28,6	28,9	28,6	28,6	28,9	28,6
wąbrzeski	2	2	1	1	2	1	2	39,7	39,7	38,8	38,8	39,7	38,8	41,0
włocławski	3	2	4	3	4	3	0	7,0	2,4	9,1	5,5	9,0	8,8	0,0
żniński	5	4	5	4	3	5	1	42,9	32,0	38,3	36,3	33,0	38,3	20,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy za rok 2016

Podkreślić należy, że przyjęta metodologia opracowania, zakładająca etapowanie prac i pozostawienie pięciu największych miast do przeanalizowania w kolejnym etapie, wpływa na uzyskane wyniki dostępności w przypadku powiatu inowrocławskiego. Inowrocław jest siedzibą powiatu i znajdujące się w tym mieście szkoły są integralną częścią systemu kształcenia prowadzonego przez samorząd powiatowy. Uwzględniając wielkość i centralne położenie tego miasta w strukturze powiatu, jest zrozumiałe, że potencjał Inowrocławia w analizowanym zagadnieniu jest bardzo duży i że stan rozwoju szkolnictwa ponadgimnazjalnego w pozostałych miejscowościach powiatu uwzględnia ich dostępność w Inowrocławiu. Rzeczywista dostępność szkół w skali całego powiatu była więc większa, niż wynika z danych zawartych w tabeli, choć podkreślić należy, że poza Inowrocławiem sieć szkół w tym dosyć dużym powiecie, była słabo rozwinięta (wyróżniała się tylko gmina Kruszwica z placówkami w dwóch miejscowościach).

Istotnym elementem systemu kształcenia są poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Na analizowanym terenie poradnie działały w 23 miejscowościach, w tym tylko w 3 miejscowościach wiejskich (Łysomicach, Obrowie i Osielsku). Są to placówki typowe dla miast powiatowych – poza nimi są wyjątkowo rzadko reprezentowane. Jednak udział ludności zamieszkującej miejscowości, w których tego typu placówki funkcjonowały, był relatywnie duży – wynosił aż 21,8% ludności analizowanego obszaru.

4.5. Placówki kultury i aktywności społecznej

Wśród instytucji związanych ze stymulowaniem szeroko rozumianego rozwoju społecznego, szczególne miejsce zajmują domy kultury i świetlice. Ich znaczenie w rozwoju społeczności na danym obszarze jest niezwykle duże i dotyczy wszelkich sfer aktywności, integracji społecznej, samorozwoju, rozwijania talentów, kształtowania tożsamości lokalnej i regionalnej, atrakcyjnego i pożytecznego spędzania wolnego czasu, a nawet pewnych aspektów aktywności fizycznej.

Na potrzeby niniejszej analizy pozyskano dane na temat lokalizacji domów kultury i świetlic ze 106 gmin województwa. Podkreślić należy, że w znacznej części analizowanych gmin nie funkcjonowały domy kultury, a w części gmin – rolę domów kultury pełniły inne placówki, wśród których były takie, których pierwotna funkcja była węższa (np. biblioteki), ale też takie, których zakres działalności jest szerszy, niż tradycyjnych domów kultury („ośrodki kultury”, „centra kultury”,

ośrodki „kultury i sportu”, „kultury i rekreacji”, „kultury i turystyki”, itp.). Warto też zauważyć, że nieliczne gminy deklarowały posiadanie więcej niż jednego domu kultury (np. w dwóch miejscowościach). Z całą pewnością aktywnie działający dom kultury może stanowić bardzo dużą przewagę konkurencyjną gmin – nie tylko wpływającą na wysoką jakość zamieszkania, ale także kształtującą ambicje i aspiracje mieszkańców. W wielu gminach zamiast typowych świetlic wiejskich wskazywane były inne obiekty, które pełniły rolę świetlic, choć ze względów lokalowych nie gwarantowały tak dobrego przygotowania, jak obiekty temu przeznaczeniu dedykowane (bardzo często taką rolę pełniły remizy OSP – docenić należy fakt, że w sytuacji braku świetlic dąży się do wykorzystywania innych obiektów dla zapewnienia obsługi społeczności lokalnych w tym zakresie). W ogólnej liczbie, te „zastępcze” obiekty stanowiły jednak zdecydowaną mniejszość.

W przypadku niektórych miast oprócz domów kultury funkcjonowały także świetlice, ale w analizowanych miejscowościach wiejskich każdorazowo działała tylko jedna placówka. Na terenie 106 gmin, z których pozyskano informacje, domy kultury lub inne obiekty pełniące w ocenie urzędów gmin ich rolę, działały w 107 miejscowościach, a dodatkowo w 863 miejscowościach działały świetlice wiejskie lub inne obiekty pełniące ich rolę. Stan rozwoju tego typu instytucji w gminach był bardzo zróżnicowany. W kilku gminach łączna liczba miejscowości wyposażonych w świetlice i domy kultury przekraczała 20 (Mogilno, Kcynia, Inowrocław, Żnin, Sępólno Krajeńskie), a w wielu wynosiła kilkanaście (łącznie około 40 gmin miało ponad 10 miejscowości z placówkami tego typu). Jednocześnie dosyć liczne były gminy, w których zaledwie pojedyncze miejscowości były wyposażone w placówki o takim charakterze. Aż 31 gmin zadeklarowało brak domu kultury lub innej instytucji pełniącej jego rolę. Z drugiej strony wyróżnić należy gminę Kamień Krajeński deklarującą funkcjonowanie 4 domów kultury oraz gminy Brzuze, Kowalewo Pomorskie, Nakło nad Notecią, Pruszcz, Sępólno Krajeńskie, w których działały po 3 domy kultury. Niektóre gminy osiągały niezwykle wysoki stopień wyposażenia miejscowości – np. w gminach Świekatowo i Dębowa Łąka omawiane placówki funkcjonowały we wszystkich miejscowościach (a więc wszyscy mieszkańcy zamieszkiwali miejscowości wyposażone w dom kultury, świetlicę lub inne placówki pełniące ich rolę); do tej grupy należało także zaliczyć gminy: Barcin, Książki, Gostycyn, Solec Kujawski, Lubiewo, Brzuze – gdzie co najmniej 95% mieszkańców zamieszkiwało miejscowości wyposażone w te usługi. Wskaźnik wyższy od 50% notowało łącznie aż 76 gmin wiejskich i miejsko-wiejskich. Oznacza to, że w większości gmin baza świetlic była bardzo dobrze rozwinięta, a lokalne społeczności posiadały w nich bardzo dobre zaplecze lokalowe dla szeroko rozumianego rozwoju społecznego.

Poza świetlicami i domami kultury, w wielu gminach funkcjonowały zwyczajowo przyjęte inne miejsca spotkań, które służyły integracji lokalnych społeczności, najczęściej w związku z realizacją cyklicznych zajęć, spotkań, itp. Uzupełniały one sieć świetlic i były szczególnie ważne w tych miejscowościach gdzie brak świetlic, ale funkcjonowały także w miejscowościach, gdzie działały świetlice, czy domy kultury. Według informacji pozyskanych z urzędów gmin, takie miejsca spotkań funkcjonowały w kilkudziesięciu miejscowościach, w tym w wielu miastach. Najczęściej wskazywano remizy ochotniczych straży pożarnych oraz sale przy kościołach, znacznie rzadziej biblioteki, budynki klubów sportowych, a nawet szkoły.

Według danych pozyskanych z urzędów gmin, aż w 310 miejscowościach wiejskich oraz w 42 miastach odbywały się różnego rodzaju cykliczne zajęcia organizowane przez samorząd gminy. Zdecydowana większość deklaracji dotyczyła tu zajęć organizowanych w formie kół zainteresowań, klubów, ognisk, itp. – mających regularny grafik zajęć, ale wiele urzędów gmin zgłaszało także cyklicznie organizowane imprezy, ugruntowane, niejednokrotnie mające długą

tradycję i liczne uczestnictwo, ale odbywające się na przykład w cyklach corocznych. Nie wszystkie deklaracje organizacji zajęć dla lokalnych społeczności były więc porównywalne (w innej części opracowania odniesiono się szczegółowo do profilu tych zajęć). W ujęciu powiatów wyróżniały się: bydgoski (zajęcia w 72 miejscowościach) i tucholski (42). Spośród pozostałych, żaden nie notował więcej niż 29 takich miejscowości. W kilku powiatach liczba miejscowości, w których miały miejsce takie aktywności organizowane przez gminy, była mniejsza od 10 – rekordowo małą liczbę deklarowały gminy powiatów lipnowskiego (3), chełmińskiego i mogileńskiego (po 4). Na obszarach wiejskich w miejscowościach, w których miały miejsce takie zajęcia, zamieszkiwało 26,0% ogółu mieszkańców, w analizowanych miastach – ponad 92%. Warto jednak zauważyć, że w powiecie tucholskim aż 74,5% ludności zamieszkiwało miejscowości, w których prowadziło się cykliczne zajęcia dla mieszkańców; w brodnickim, żnińskim i bydgoskim wskaźnik ten wynosił około 60%, a w kolejnych 4 powiatach – od 50 do 55%. Powiaty o najniższym wskaźniku, to: lipnowski (8%), włocławski i grudziądzki (po ok. 22%).

Popularną formą integracji społecznej jest organizacja masowych imprez plenerowych. Według informacji uzyskanych z urzędów gmin, 20 miast oraz 29 miejscowości wiejskich było wyposażonych w obiekty służące tym celom. Aż 12 miejscowości z takim wyposażeniem deklarowały gminy powiatu tucholskiego, w pozostałych powiatach były to najczęściej 1 lub 2 miejscowości. W miejscowościach wyposażonych w tego typu infrastrukturę mieszkało 50,7% ludności miast analizowanego obszaru i 3,7% ludności wiejskiej. Warto jednak zauważyć, że najczęściej tego typu imprezy miały charakter co najmniej ogólnogminny, a często ponadlokalny, czy nawet regionalny lub krajowy i że były organizowane okazjonalnie – co najwyżej kilka razy w roku. Infrastruktura tego typu nie musi być więc infrastrukturą powszechną, gdyż nie ma takiej potrzeby.

Według informacji przekazanych przez urzędy gmin, placówki biblioteczne (biblioteki i ich filie, nie uwzględniono placówek szkolnych) funkcjonowały w 45 miastach (danych nie dostarczyły gminy miejskie Aleksandrów Kujawski i Radziejów, w których wg ogólnodostępnych informacji placówki istnieją, ale dla zachowania porównywalności z pozostałą częścią opracowania, informacji pozyskanych w sposób pozaankietowy nie wykorzystano) i 260 miejscowościach wiejskich.

Uwagę zwracają gminy, w których placówki biblioteczne były dostępne w kilku miejscowościach – Łysomice (aż 7), Szubin (6), Koronowo, Inowrocław, Kruszwica, Lipno, Nakło nad Notecią, Lubicz, Ryńsk (po 5). Przeważały jednak gminy, w których biblioteka była dostępna tylko w jednej miejscowości (poza gminami miejskimi, było takich gmin 46) lub we dwóch (33 gminy). Powiatem o największej liczbie miejscowości z placówkami bibliotecznymi był powiat toruński (31), który znacznie wyprzedzał kolejne (inowrocławski – 25, bydgoski – 23). W powiatach radziejowskim, sępoleńskim i mogileńskim, miejscowości takich było poniżej 10, są to jednak powiaty stosunkowo niewielkie.

Według informacji przekazanych przez urzędy gmin, na całym analizowanym terenie w miejscowościach wyposażonych w biblioteki zamieszkiwała co najmniej połowa mieszkańców (wg ankiet 49,9%; z całą pewnością rzeczywisty wskaźnik jest wyższy, bo w obliczaniach bazowano wyłącznie na danych pozyskanych z ankiet, a dwie gminy miejskie nie udzieliły odpowiedzi na temat lokalizacji biblioteki na ich terenie). Na obszarach wiejskich wskaźnik ten wynosił 28,6%.

W ujęciu powiatowym, najczęściej w miejscowościach wyposażonych w bibliotekę zamieszkiwało od 45 do 60% ogółu mieszkańców. Zdecydowanie niższy wskaźnik notowały powiaty grudziądzki i włocławski (poniżej 30%). W powyższych porównaniach nie uwzględniono powiatów aleksandrowskiego i radziejowskiego, w których urzędy nie dostarczyły danych o bibliotekach w miastach powiatowych.

4.6. Infrastruktura sportowa i rekreacyjna

Dostępność infrastruktury sportowej i rekreacyjnej została przeanalizowana na trzech płaszczyznach:

- dostępność kompleksów sportowych zrealizowanych w ramach programu „Moje Boisko – Orlik 2012” – w tym aspekcie przeanalizowano wszystkie obiekty tego typu na terenie 139 analizowanych gmin,
- dostępność innego rodzaju obiektów sportowych – wg deklaracji urzędów gmin; informacja nie jest kompletna dla wszystkich 139 analizowanych gmin,
- dostępność placów zabaw (wraz z informacją o obiektach powstałych lub zmodernizowanych w okresie ostatnich 10 lat – przyjęto założenie, że obiekty nowe cechują się dużo wyższym standardem od obiektów realizowanych w latach wcześniejszych) – wg deklaracji urzędów gmin; informacja nie jest kompletna dla wszystkich 139 analizowanych gmin.

Boisk zrealizowanych w ramach programu „Moje Boisko – Orlik 2012” (powszechnie nazywane „orlikami”) było w analizowanym obszarze 147 (62 w miastach i 85 w miejscowościach wiejskich) ale liczba miejscowości w nie wyposażonych była mniejsza, bowiem w miastach dosyć częsta jest sytuacja zlokalizowania więcej niż jednego boiska – np. w Aleksandrowie Kujawskim, Barcinie, Tucholi i Żninie funkcjonowały po 3 takie obiekty, a w kilku miastach – po 2. Łącznie w obszarze analiz obiekty tego typu były dostępne w 42 miastach i 85 miejscowościach wiejskich. W ujęciu powiatowym najwięcej „orlików” było w powiecie toruńskim (15), bydgoskim i włocławskim (po 10) oraz świeckim (9), natomiast najmniej w wąbrzeskim (1), chełmińskim, mogileńskim, radziejowskim (po 4). Łącznie na analizowanym obszarze 39,7% ludności zamieszkiwało miejscowości wyposażone w boisko typu „orlik”, przy czym na obszarach wiejskich wskaźnik ten wynosił 12,9%.

Obecność jakiegokolwiek infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (innej, niż „orliki”) zadeklarowały w badaniu ankietowym 132 na 139 analizowanych gmin. Obiekty te występowały w 560 miejscowościach wiejskich i w 47 miastach (gminy powiatów: inowrocławskiego, wąbrzeskiego i bydgoskiego zadeklarowały, że w każdym z tych powiatów jest ponad 50 miejscowości wyposażonych w infrastrukturę sportową i rekreacyjną, ale na terenie powiatu mogileńskiego zidentyfikowano tylko 9 takich miejscowości, a radziejowskiego - 15). Łącznie w miejscowościach wiejskich, w których wg wskazań urzędów gmin znajdowało się zagospodarowanie sportowe lub rekreacyjne, mieszkało 40,5% ogółu ludności wiejskiej.

Urzędy gmin wskazywały obecność bardzo zróżnicowanej infrastruktury służącej uprawieniu sportu i rekreacji. Bardzo powszechne były różnego rodzaju boiska (zarówno do gier małych¹, jak i do gier wielkich² oraz obiekty wielofunkcyjne) oraz siłownie zewnętrzne. Dostyc duża liczba gmin deklarowała posiadanie hali (innej niż obiekty przyszkolne), stadionów, kortów tenisowych, miejsc do kąpeli. Wśród deklarowanych obiektów były także skate-parki, baseny, mariny i przystanie, boiska do siatkówki plażowej, obiekty do nordic-walking, strzelnice sportowe, tory motocrossowe, kręgielnie, łowiska sportowe, stok narciarski.

Z bardzo szerokiego zakresu wskazywanej przez gminy infrastruktury, wyróżniono obiekty kwalifikujące się do następujących kategorii:

- boiska (do gier małych, do gier wielkich, boiska wielofunkcyjne, stadiony),
- sale i hale sportowe (nie wliczano obiektów przyszkolnych),
- obiekty związane z walorem obecności wody (baseny, przystanie, kąpieliska i miejsca do kąpeli),
- siłownie plenerowe,

i dokonano bliższej analizy ich dostępności.

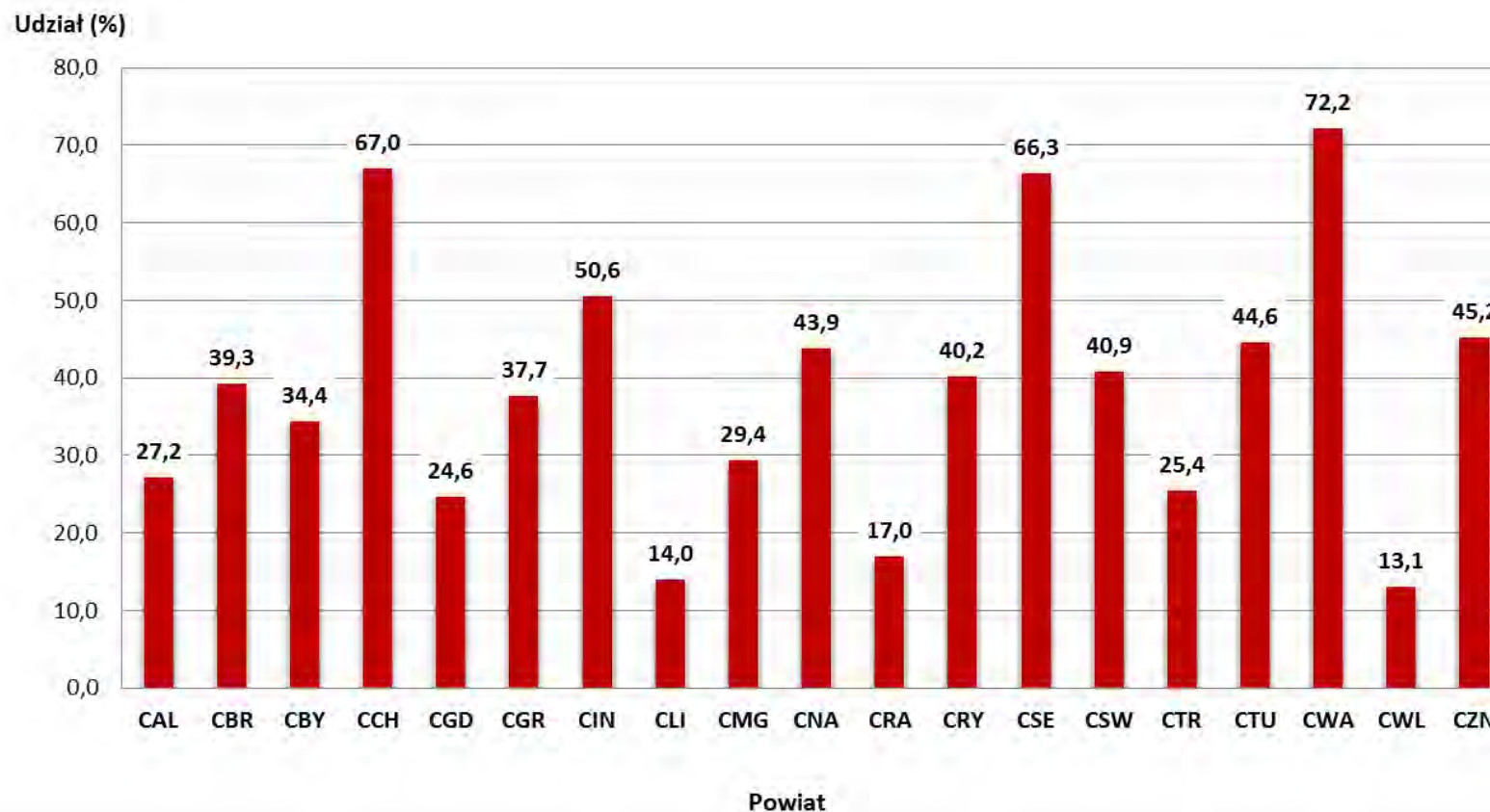
Największa była dostępność obiektów pierwszej kategorii (różnego rodzaju boisk) – wskazano je w 389 miejscowościach wiejskich i w 45 miastach. Łącznie w analizowanym obszarze 50,9% ogółu ludności zamieszkiwało miejscowość wyposażoną w boisko – na obszarach wiejskich wskaźnik ten wynosił 29,8%. Infrastrukturą bardzo popularną były siłownie plenerowe (zwłaszcza jeśli uwzględni się fakt, że jest to stosunkowo nowy rodzaj zagospodarowania, realizowany od zaledwie kilkunastu lat, imponuje fakt, jak wiele miejscowości zostało już w tego typu obiekty wyposażonych). Wg deklaracji urzędów gmin, siłownie działały w 229 miejscowościach wiejskich i 31 miastach. Łącznie na analizowanym obszarze 37,1% ogółu ludności zamieszkiwało miejscowość wyposażoną w siłownię plenerową, przy czym na obszarach wiejskich wskaźnik ten wynosił 20,6%. Na uwagę zasługuje jednak fakt, że ta forma zagospodarowania cechowała się bardzo dużym zróżnicowaniem terytorialnym. Wg deklaracji urzędów gmin, w powiecie wąbrzeskim aż 93,8% ludności zamieszkiwało miejscowości wyposażone w siłownię plenerową (było ich tu 53, a więc prawie ¼ wszystkich w województwie), a w powiecie chełmińskim – ponad 64%. Najmniej rozpowszechnione siłownie plenerowe były w powiecie lipnowskim (10,5% mieszkańców zamieszkiwało wyposażone w nie miejscowości) i tucholskim (17,6%). W aż 9 powiatach notowano mniej niż 10 miejscowości z siłownią. Obiekty sportowe zaliczone do pozostałych dwóch kategorii były już znacznie mniej rozpowszechnione – notowały zresztą podobne wskaźniki udziału osób zamieszkujących miejscowości w nie wyposażone (ponad 20% jeśli uwzględni się analizowany obszar w całości, ale tylko nieco ponad 4% jeśli uwzględni się mieszkańców obszarów wiejskich). Sale i hale sportowe funkcjonowały w 24 miastach i 25 miejscowościach wiejskich, a obiekty związane z rekreacją wodną – w 28 miastach i 50 miejscowościach wiejskich.

Obecność placów zabaw (utrzymywanych przez gminy) zadeklarowało 136 ze 139 badanych gmin. Funkcjonowały one w 41 miastach i 1143 miejscowościach wiejskich (podkreślić jednak należy, że w wielu przypadkach w miejscowości znajduje się więcej, niż 1 plac zabaw – łączna liczba placów zabaw według zgłoszeń urzędów gmin wynosi ok. 1430). Co ciekawe gminy powiatu inowrocławskiego wskazywały, że na terenie tego powiatu łącznie 132 miejscowości było

¹ Boisko do gier małych – boisko uniwersalne (wielozadaniowe), służące do uprawiania różnych gier sportowych (koszykówki, piłki ręcznej, piłki siatkowej) na jednym placu boiskowym

² Boisko do gier wielkich – boisko o nawierzchni i wymiarach odpowiednich do piłki nożnej, piłki ręcznej, rugby, hokeja na trawie, baseballu i softballu, z bieżnią okólną lub prostą

wyposażonych w plac zabaw; w powiecie świeckim były to 94 miejscowości, a w tucholskim – 83, nakielskim – 82, brodnickim – 79. Nawet w powiatach o najmniejszej liczbie miejscowości wyposażonych w tego typu infrastrukturę, było ponad 30 takich miejscowości. Łącznie w miejscowościach wyposażonych w place zabaw zamieszkiwało 66,5% ludności analizowanego obszaru, przy czym na obszarach wiejskich wskaźnik ten wynosił 58,5%. Place zabaw funkcjonowały w 34,1% ogółu miejscowości w województwie.

Wykres 1. Udział miejscowości wyposażonych w place zabaw w ogólnej liczbie miejscowości w powiatach (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Na uwagę zasługuje fakt, że zdecydowana większość placów zabaw to obiekty zrealizowane lub zmodernizowane w ciągu ostatnich 10 lat – spośród 1184 miejscowości, w których znajdowały się place zabaw, dla 1097 potwierdzono fakt realizacji lub modernizacji w tym okresie, tylko dla 35 zaprzeczono, a w pozostałych przypadkach nie udało się tego ustalić. Tak więc co najmniej w 92,7% miejscowości, w których funkcjonowały place zabaw, były to obiekt nowe lub zmodernizowane.

Tabela 20. Udział ludności zamieszkującej miejscowości wyposażone w infrastrukturę sportową i rekreacyjną (% ogółu ludności)

	Boiska typu „Moje boisko – Orlik 2012”	Pozostałe obiekty sportowe razem	Pozostałe obiekty sportowe – boiska	Pozostałe obiekty sportowe – hale	Pozostałe obiekty sportowe – obiekty „wodne”	Pozostałe obiekty sportowe – siłownie plenerowe	Place zabaw
<i>Miasta analizowanego obszaru</i>	97,3	100,0	96,1	59,7	74,6	72,6	83,9
<i>Obszary wiejskie analizowanego obszaru</i>	12,9	40,5	29,8	4,2	4,3	20,6	58,4
<i>Analizowany obszar ogółem</i>	39,7	59,4	50,9	21,8	26,6	37,1	66,5
<i>Powiaty:</i>							
<i>aleksandrowski</i>	48,4	68,6	54,8	18,9	2,5	34,6	74,2
<i>brodnicki</i>	41,5	62,2	54,4	44,3	37,2	54,7	80,8
<i>bydgoski</i>	41,0	70,0	63,7	26,7	27,4	47,1	59,1
<i>chełmiński</i>	46,9	70,9	55,6	7,0	37,7	64,1	87,5
<i>golubsko-dobrzyński</i>	45,8	55,6	53,4	28,0	10,8	39,6	64,3
<i>grudziądzki</i>	18,6	45,2	33,4	2,5	3,2	20,1	50,0
<i>inowrocławski</i>	38,4	57,2	54,5	29,0	20,1	21,5	81,7
<i>lipnowski</i>	36,6	46,5	44,6	9,0	31,1	10,5	27,9
<i>mogileński</i>	41,9	46,6	46,4	28,1	26,6	40,5	68,2
<i>nakielski</i>	47,7	59,8	57,8	16,2	23,7	29,0	47,7
<i>radziejowski</i>	35,3	39,2	36,4	13,5	14,0	22,5	54,5
<i>rypiński</i>	47,4	58,4	52,8	42,3	41,7	41,9	78,3
<i>sępoleński</i>	44,6	65,2	65,2	22,0	42,9	30,5	65,3
<i>świecki</i>	42,3	63,4	59,7	36,6	38,1	40,4	82,9
<i>toruński</i>	30,4	59,9	37,9	16,5	17,1	46,5	60,4
<i>tucholski</i>	44,7	71,4	65,5	37,8	47,6	17,6	90,6

wąbrzeski	38,8	93,8	22,9	0,0	40,7	93,8	95,0
włocławski	22,5	33,6	27,8	4,4	7,7	23,8	39,1
żniński	48,1	66,9	62,6	15,9	43,3	38,2	80,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

4.7. Opieka zdrowotna

Dostępność placówek opieki zdrowotnej jest jednym z najważniejszych uwarunkowań wpływających na jakość zamieszkania. W kontekście rosnącego zapotrzebowania na świadczenia zdrowotne, możliwość skorzystania z porady lub leczenia w miejscu zamieszkania jest istotną przewagą danej lokalizacji. Cechą charakterystyczną opieki zdrowotnej jest jej zróżnicowana dostępność w zależności od stopnia specjalizacji. Podstawowa opieka zdrowotna jest dostępna stosunkowo powszechnie, natomiast dostępność lekarzy specjalistów jest znacznie mniejsza, choć także zróżnicowana. Specjalności dotyczące schorzeń nie wymagających szczególnie złożonej diagnostyki lub leczenia, a jednocześnie stosunkowo powszechnie występujących wśród społeczeństwa – mają kluczowe znaczenie dla kształtowania jakości życia. Poradnie specjalistyczne o takim charakterze nie występują wprawdzie powszechnie, ale na terenie województwa znaleźć można co najmniej kilkanaście, a niekiedy nawet kilkadziesiąt ośrodków, w których są dostępne. Lecznictwo wysokospecjalistyczne jest dostępne tylko w wybranych ośrodkach – najczęściej na poziomie wojewódzkim, a nawet krajowym, ale w tym przypadku znacznie mniejsze zapotrzebowanie nie powoduje tak silnej presji społecznej i nie wyzwala oczekiwań, że usługi o takim charakterze będą dostępne w miejscu zamieszkania lub jego pobliżu.

W niniejszym rozdziale przeanalizowano wyłącznie świadczenia medyczne finansowane w ramach NFZ, bez względu na status własnościowy podmiotów je realizujących.

Z uzyskanych informacji wynika, że:

- placówki z dostępnym lekarzem podstawowej opieki zdrowotnej funkcjonowały w 47 miastach i 165 miejscowościach wiejskich,
- w żadnym z powiatów liczba miejscowości, w których dostępny był lekarz POZ, nie przekracza 20 – w powiatach o największej liczbie gmin i największej powierzchni było to: w bydgoskim 19, w toruńskim – 18, we włocławskim – 17, inowrocławskim – 16, świeckim – 15 miejscowości; najmniejsza dostępność miała miejsce w powiecie radziejowskim – tylko w 6 miejscowościach,
- w poszczególnych gminach najczęściej była tylko jedna miejscowość, w której dostępny był lekarz POZ (takich gmin było 84); w 34 gminach były dwie takie miejscowości, a w 13 gminach – aż 3,
- uwagę zwracają gminy o największej liczbie miejscowości, w których dostępny był lekarz POZ – Szubin (5), Kcynia, Koronowo, Obrowo, Zławieś Wielka (po 4),
- w trzech gminach brak było dostępu do lekarza POZ – są to gminy wiejskie Brodnica, Radziejów i Kowal,

- łącznie w analizowanych 139 gminach, w miejscowościach w których dostępny był lekarz POZ zamieszkiwało 47,3% ogółu mieszkańców; w powiatach o najkorzystniejszym wskaźniku (kilka powiatów wykazywało tu bardzo zbliżone wartości) wskaźnik ten wynosił ok. 54-55%; powiaty o najmniej korzystnym wskaźniku (włocławski grudziądzki) notowały wskaźniki poniżej 30%,
- na obszarach wiejskich województwa w miejscowościach w których dostępny był lekarz POZ zamieszkuje 22,8% ogółu mieszkańców.

Należy zauważyć, że na obszarach wiejskich dodatkowo w kilku miejscowościach, w których brak było dostępu do lekarza, istniały gabinety pielęgniarek, w których można było skorzystać z niektórych rodzajów świadczeń, w tym wykonać niektóre rodzaje badań diagnostycznych.

Opieka nocna i świąteczna dostępna była w okresie wykonywania badania wyłącznie w miastach – we wszystkich powiatach poza golubsko-dobrzyńskim, grudziądzkim i włocławskim. W powiatach żnińskim, świeckim i nakielskim dostępna była w dwóch miejscowościach.

Jednym z ważniejszych aspektów kształtujących jakość życia mieszkańców, szczególnie istotnym dla najmłodszych grup wiekowych, ale także wpływającym na konkurencyjność danego obszaru dla młodych rodzin, jest dostępność lekarzy pediatrów. Placówki z dostępnym lekarzem pediatrą funkcjonowały (wg danych urzędów gmin) w 44 miastach i 81 miejscowościach wiejskich. Według danych urzędów gmin, w aż 32 gminach brak było opieki pediatrycznej, w 95 była ona dostępna w 1 miejscowości, a tylko w 12 gminach w więcej niż 1 miejscowości. Największą liczbę miejscowości z lekarzem pediatrą deklarowały gminy: Zławieś Wielka (4), Dobrzyń nad Wisłą, Grudziądz, Ryńsk, Wielgie (po 3).

Z uzyskanych informacji wynika, że:

- łącznie w analizowanych 139 gminach, w miejscowościach w których dostępny był lekarz pediatra zamieszkiwało 39,7% ogółu mieszkańców,
- na obszarach wiejskich województwa w miejscowościach w których dostępny był lekarz pediatra zamieszkiwało 12,8% ogółu mieszkańców.

Opieka stomatologiczna była dostępna w 46 miastach i 122 miejscowościach wiejskich. Na terenie aż 7 gmin brakowało stomatologa. Łącznie w analizowanych 139 gminach, w miejscowościach w których dostępny był stomatolog zamieszkiwało 45,1% ogółu mieszkańców; na obszarach wiejskich województwa w miejscowościach w których dostępny był stomatolog zamieszkiwało 20,0% ogółu mieszkańców.

Dostępność lekarzy specjalistów przeanalizowano dla kilku specjalności, w zakresie których ze względu na powszechność różnego rodzaju problemów lub potrzeb zdrowotnych, występuje stosunkowo duża i relatywnie częsta potrzeba korzystania, a więc istotnym uwarunkowaniem jakości życia jest dostępność tych specjalistów w miejscu zamieszkania lub w niedużej odległości. Analizy przeprowadzono dla poradni specjalistycznych wykonujących świadczenia w zakresie: położnictwa i ginekologii (część z analizowanych placówek określana była mianem „Poradni K”), otolaryngologii, okulistyki, kardiologii, diabetologii oraz chirurgii ogólnej. Z analiz wyłączono oddziały szpitalne.

Z analizowanych specjalności najlepiej dostępne były placówki oferujące świadczenia w zakresie ginekologii i położnictwa. Na 139 analizowanych gmin, były dostępne aż w 99, w tym w dwóch przypadkach (gminy Chocień i Nowa Wieś Wielka) w dwóch miejscowościach. Taka opieka była dostępna w 56

mięscowościach wiejskich i w 45 miastach. W miejscowościach, w których były dostępne świadczenia w zakresie położnictwa i ginekologii zamieszkiwało 38,3% ludności analizowanych 139 gmin, przy czym na terenach wiejskich w miejscowościach takich zamieszkiwało 10,2% ogółu ludności wiejskiej.

Pozostałe specjalności były dostępne w znacznie mniejszym zakresie – w praktyce wyłącznie w miastach (tylko otolaryngolog był dostępny w Zbójnie – jest to jedyny przypadek wśród badanych specjalności, ich dostępności w miejscowości wiejskiej). Co więcej – w poszczególnych powiatach była najczęściej tylko jedna, ale nie więcej, niż dwie miejscowości, w których lekarze analizowanych specjalności byli dostępni. W kilku powiatach brakowało w ogóle dostępu do lekarzy któreś z analizowanych specjalności, a w powiecie wrocławskim – nie był dostępny żaden z powyższych specjalistów (podobnie jak w przypadku innych powiatów podmiejskich są one obsługiwane przez szpitale działające w powiatach grodzkich). Należy także pamiętać, że pozornie niekorzystne wskaźniki dla powiatu inowrocławskiego wynikają z przyjętej metodologii, zakładającej podział analizy na etapy. Powiat inowrocławski jest obsługiwany przez lekarzy specjalistów z miasta powiatowego, które jest pod tym względem dobrze wyposażone – ale na tym etapie badań potencjał Inowrocławia nie był analizowany, stąd uwzględniono jedynie specjalistów dostępnych poza tym miastem.

Należy zauważyć, że chociaż – jak wspomniano wyżej – lekarze specjaliści dostępni byli wyłącznie w wybranych miastach, to ze względu na koncentrację przez te miasta relatywnie dużej liczby mieszkańców, udział ludności analizowanego obszaru, która miała zapewniony dostęp do specjalistów w miejscu zamieszkania, był dość duży i wynosił około 23-25% dla specjalności: okulistyka, otolaryngologia, chirurgia ogólna, prawie 20% dla kardiologii i prawie 16% dla diabetologii.

Tabela 21. Dostępność opieki lekarskiej w obszarze analiz

	Miejscowości, w których był dostępny dany rodzaj opieki										Udział ludności zamieszkującej miejscowości, w których był dostępny dany rodzaj opieki (% ogółu ludności)									
	Podstawowa opieka zdrowotna	pediatrzy	stomatologia	Opieka nocna	położnictwo i ginekologia	otolaryngologia	okulistyka	kardiologia	diabetologia	chirurgia ogólna	Podstawowa opieka zdrowotna	pediatrzy	stomatologia	Opieka nocna	położnictwo i ginekologia	otolaryngologia	okulistyka	kardiologia	diabetologia	chirurgia ogólna
<i>Miasta analizowanego obszaru</i>	47	44	46	19	45	22	24	17	14	23	100,0	97,4	98,9	63,7	98,6	74,5	77,6	62,8	50,0	74,5
<i>Obszary wiejskie analizowanego obszaru</i>	165	81	122	0	56	1	0	0	0	0	22,8	12,8	20,0	0,0	10,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Analizowany obszar ogółem</i>	212	125	168	19	101	23	24	17	14	23	47,3	39,7	45,1	20,2	38,3	23,7	24,6	19,9	15,9	23,6
<i>Powiaty:</i>																				

<i>aleksandrowski</i>	9	4	8	1	6	2	2	2	1	2	54,6	44,6	52,6	18,9	47,6	41,0	41,0	41,0	18,9	41,0
<i>brodnicki</i>	11	4	10	1	3	1	1	1	1	1	50,7	40,0	49,5	35,4	38,6	35,4	35,4	35,4	35,4	35,4
<i>bydgoski</i>	19	7	15	1	9	2	2	1	0	2	53,8	37,2	49,8	9,9	40,8	22,9	22,9	9,9	0,0	22,9
<i>chełmiński</i>	8	5	6	1	4	1	1	1	1	1	53,8	48,9	52,2	37,7	47,4	37,7	37,7	37,7	37,7	37,7
<i>golubsko-dobrzyński</i>	7	3	6	0	3	2	1	1	1	1	44,7	38,7	44,0	0,0	38,2	29,1	27,2	27,2	27,2	27,2
<i>grudziądzki</i>	9	8	8	0	4	0	1	0	0	1	25,0	23,9	25,3	0,0	16,4	0,0	8,2	0,0	0,0	8,2
<i>inowrocławski</i>	16	6	9	1	8	0	1	0	0	0	44,2	38,0	42,1	6,5	40,4	0,0	10,0	0,0	0,0	0,0
<i>lipnowski</i>	12	13	8	1	5	1	1	1	1	1	42,7	43,1	39,9	21,0	33,6	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0
<i>mogileński</i>	8	2	5	1	2	2	1	1	0	2	47,8	38,2	43,4	25,8	38,2	38,2	25,8	25,8	0,0	38,2
<i>nakielski</i>	14	5	8	2	5	2	2	1	2	2	54,7	45,3	44,5	32,4	45,3	32,4	32,4	21,5	32,4	32,4
<i>radziejowski</i>	6	5	6	1	6	1	1	1	1	1	37,6	25,9	37,4	13,5	37,4	13,5	13,5	13,5	13,5	13,5
<i>rypiński</i>	9	5	7	1	2	1	1	1	1	1	51,7	47,0	49,8	37,4	39,1	37,4	37,4	37,4	37,4	37,4
<i>sępoleński</i>	9	3	5	1	4	2	2	1	1	1	52,2	41,9	47,2	14,1	44,1	36,1	36,1	14,1	14,1	14,1
<i>świecki</i>	15	9	14	2	10	1	2	1	1	2	54,7	44,5	52,0	31,1	45,9	25,2	31,1	25,2	25,2	31,1
<i>toruński</i>	18	12	18	1	6	1	1	1	0	1	40,0	30,4	42,7	13,9	23,3	13,9	13,9	13,9	0,0	13,9
<i>tucholski</i>	9	7	8	1	2	1	1	1	1	1	51,9	48,9	50,9	28,6	32,6	28,6	28,6	28,6	28,6	28,6
<i>wąbrzeski</i>	8	9	5	1	4	1	1	1	1	1	53,3	54,7	50,5	38,8	47,0	38,8	38,8	38,8	38,8	38,8
<i>włocławski</i>	17	12	15	0	12	0	0	0	0	0	29,2	25,2	28,3	0,0	26,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>żniński</i>	8	6	7	2	6	2	2	1	1	2	53,1	47,9	52,2	31,0	47,9	31,0	31,0	20,1	5,6	31,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego (2016) oraz danych przekazanych przez Kujawsko-Pomorski Oddział Wojewódzki NFZ w Bydgoszczy (2016), a także na podstawie Zintegrowanego Informatora Pacjenta NFZ (2017)

4.8. Usługi opiekuńcze

Jedną ze słabiej rozwiniętych kategorii usług na badanym obszarze, są placówki opiekuńcze. Według informacji pozyskanej z urzędów gmin i starostw powiatowych, działające na terenie województwa placówki opiekuńcze obejmowały opieką osoby starsze i osoby niesamodzielne, w tym osoby w podeszłym wieku, osoby chore psychicznie, przewlekłe chore somatycznie, niepełnosprawne intelektualnie.

W najbardziej ogólnym podziale, wyróżnić należy dwie kategorie placówek – placówki opieki dziennej oraz placówki całodobowe. W pierwszym przypadku w ocenie dostępności podstawowe znaczenie ma bliskość placówki od miejsca zamieszkania – są to bowiem ośrodki, do których osoba korzystająca przybywa codziennie, a więc po przekroczeniu pewnej akceptowalnej odległości, placówki te w praktyce przestają być dostępne. Panuje dosyć zgodne przekonanie, że wraz z postępującym starzeniem społeczeństwa, zapotrzebowanie na tego typu placówki będzie wzrastać oraz, że powinny to być obiekty dosyć powszechnie rozwijane, tak aby zapewniona była rzeczywiście dogodna dostępność do nich. Placówki całodobowe obsługują osoby przebywające w nich długoterminowo. W takiej sytuacji bliskość dotychczasowego stałego miejsca zamieszkania nie ma tak dużego znaczenia. Jak wynika z uzyskanych danych, w wielu placówkach tego typu zamieszkują osoby na stałe zameldowane w znaczącej odległości.

Według informacji pozyskanych z urzędów gmin i starostw powiatowych, na terenie województwa placówki opieki dziennej działały w 8 miastach i 6 miejscowościach wiejskich. Około 2/3 prowadziło opiekę dla osób starszych, pozostałe dla osób niesamodzielnych. Placówki całodobowe („długoterminowe”) działały w 14 miastach i 33 miejscowościach wiejskich. Większość z nich stanowiły placówki dla osób w podeszłym wieku.

4.9. Mieszkania socjalne

Jednym z analizowanych aspektów, nie należących wprawdzie stricte do kategorii usług, ale wiążących się bezpośrednio z realizacją zadań własnych samorządów gmin na rzecz lokalnych społeczności, jest dostępność lokali socjalnych. Według deklaracji urzędów gmin, zlokalizowano je w 185 miejscowościach wiejskich i 38 miastach, a liczba lokali socjalnych w poszczególnych miejscowościach wahała się od pojedynczych do prawie 200 (dane w tym zakresie nie były kompletne), najczęściej jednak było to kilka-kilkanaście, a więc ich mieszkańcy stanowili najczęściej niewielką część ogółu ludności miejscowości, w których zamieszkiwali.

4.10. Porządek publiczny

Struktury Policji na terenie województwa zorganizowane są hierarchicznie. W Bydgoszczy funkcjonuje Komenda Wojewódzka, a w czterech największych miastach (powiaty grodzkie) – Komendy Miejskie. W siedzibach powiatów ziemskich funkcjonują Komendy Powiatowe, które w zależności od potrzeb mogą prowadzić Komisariaty Policji i Posterunki Policji (które są tworzone w siedzibach niektórych gmin). Obsługa na poziomie lokalnym odbywa się więc przez Komendy Powiatowe (w powiatach grodzkich Komendy Miejskie) oraz posterunki i komisariaty, a przestrzeń województwa jest podzielona na rejony dzielnicowych.

Na analizowanym obszarze 139 gmin, w okresie wykonywania analiz struktury Policji stanowiło 14 Komend Powiatowych, 20 komisariatów oraz 27 posterunków. Należy zauważyć, że uwarunkowania i przebieg zjawisk przestępczości nie są bezpośrednio powiązane z liczebnością struktur policyjnych,

nie można więc zakładać, że obszary o mniejszej liczbie placówek są w większym stopniu zagrożone przestępczością (przeczą temu statystyki przestępczości), niemniej jednak w powszechnym odbiorze społecznym obecność placówek Policji na danym terenie jest bardzo pożądana, gdyż zwiększa poczucie bezpieczeństwa i poprawia komfort zamieszkania.

W ujęciu powiatowym największą liczbę placówek notował powiat włocławski (7), następnie świecki (6), inowrocławski i lipnowski (po 5). W powiatach rypińskim i wąbrzeskim działały wyłącznie Komendy Powiatowe (ale cechą tych powiatów jest mała liczba gmin, niezbyt duża powierzchnia, nieduża liczba mieszkańców i centralnie położone siedziby). Cechą charakterystyczną powiatu bydgoskiego była lokalizacja komisariatów na obszarach wiejskich (jedyne tego typu przypadki – w pozostałych powiatach komisariaty lokuje się w miastach, na obszarach wiejskich – posterunki).

Podkreślić należy, że struktury Policji nie są stałe – w ostatnich latach odtworzono na terenie województwa kilka posterunków zlikwidowanych w latach wcześniejszych i planuje się kolejne działania w tym kierunku. Należy więc zakładać, że sieć placówek na poziomie lokalnym będzie się zwiększać.

Według informacji przekazanych przez urzędy gmin, przeciętna liczba funkcjonariuszy w komendach powiatowych wynosiła od kilkudziesięciu do stu kilkudziesięciu, a na poziomie lokalnym (komisariaty, posterunki) obsada kadrowa wynosi najczęściej kilku-kilkunastu policjantów.

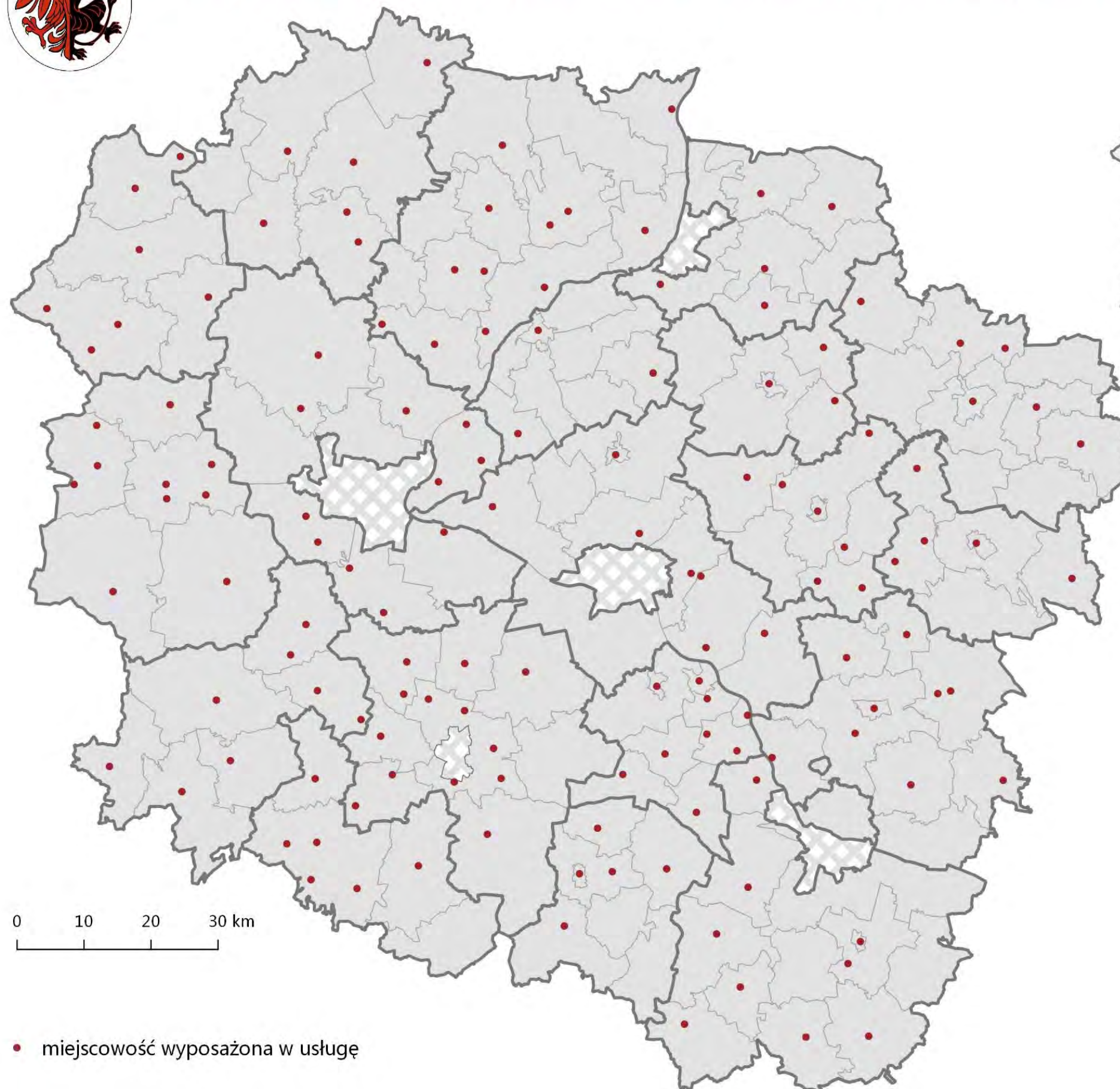
Łącznie w miejscowościach, w których znajdowały się komendy, komisariaty i posterunki zamieszkiwało na analizowanym terenie 34,3% ogółu ludności. Na obszarach wiejskich w miejscowościach, w których funkcjonowały komisariaty i posterunki zamieszkiwało 17% ogółu ludności wiejskiej.

Według informacji przekazanych przez samorządy gminne na analizowanym obszarze 21 gmin zadeklarowało działającą straż gminną lub miejską (Aleksandrów Kujawski, Barcin, Bobrowo, Chełmża, Czernikowo, Janowiec Wielkopolski, Kikół, Łubianka, m. Brodnica, m. Chełmno, m. Chełmża, m. Radziejów, m. Rypin, m. Wąbrzeźno, Mogilno, Mroczka, Nakło nad Notecią, Obrowo, Sadki, Strzelno, Świecie), a 116 gmin udzieliło odpowiedzi negatywnej. Spośród gmin posiadających straż, 6 z nich to gminy miejskie, 6 gminy miejsko-wiejskie, 9 gminy wiejskie. W 20 jednostkach samorządu terytorialnego, które udzieliły informacji na temat liczby funkcjonariuszy, pracowało łącznie 78 strażników. Spośród nich, 17 funkcjonariuszy to strażnicy miejscy.

Najwięcej strażników znajdowało się w gminie Świecie (15) oraz Nakło nad Notecią (10), najmniej – po jednym w gminach: Bobrowo, Chełmża, Kikół, Łubianka. Zwykle straż gminna lub miejska obejmowała od 2 do 6 strażników.

Miejscowości wyposażone w placówkę opieki żłobkowej

0 10 20 30 km

• miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

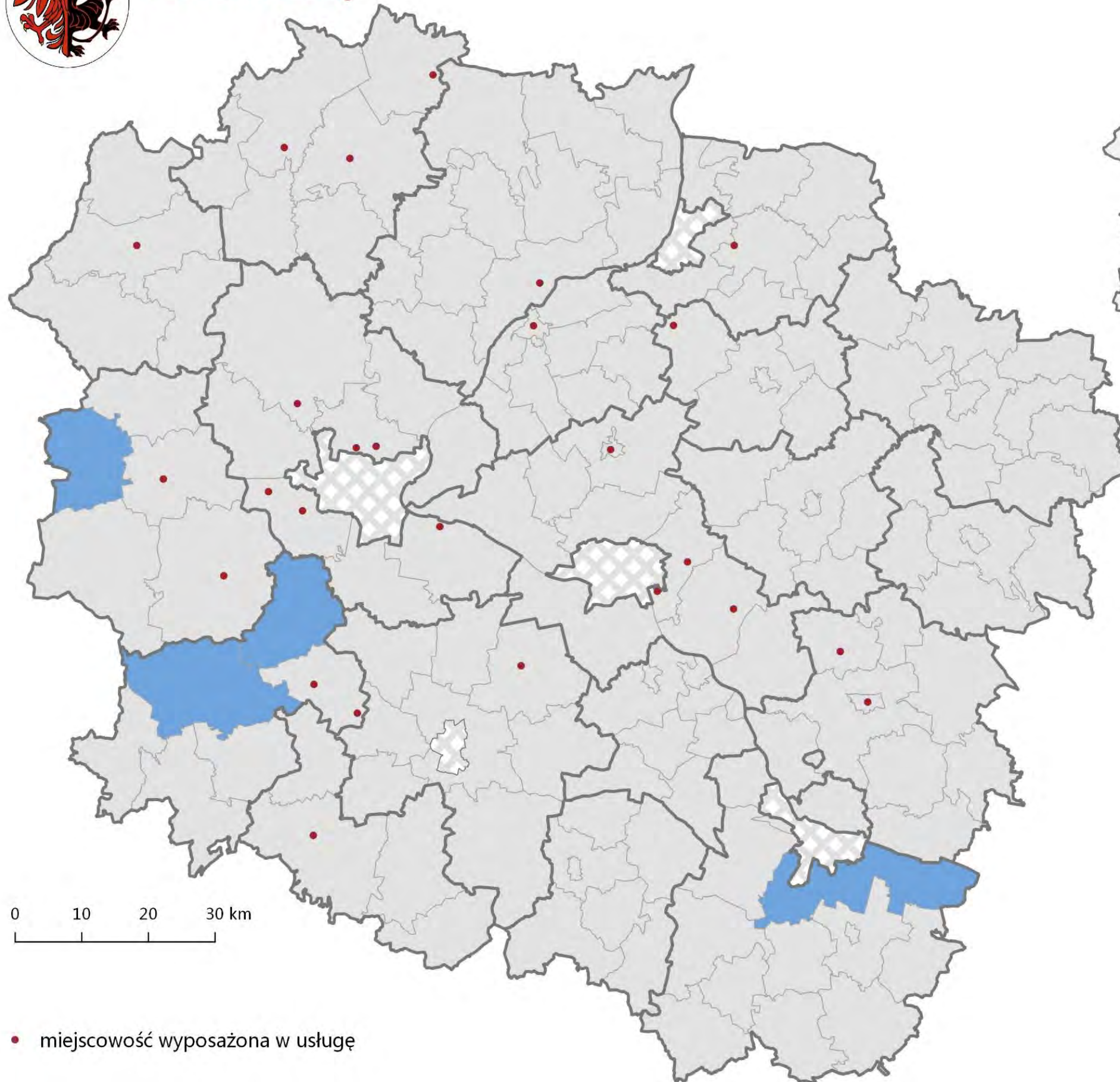
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w publiczną i/lub współfinansowaną opiekę żłobkową

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chż. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybin W. - Wąbrzeźno

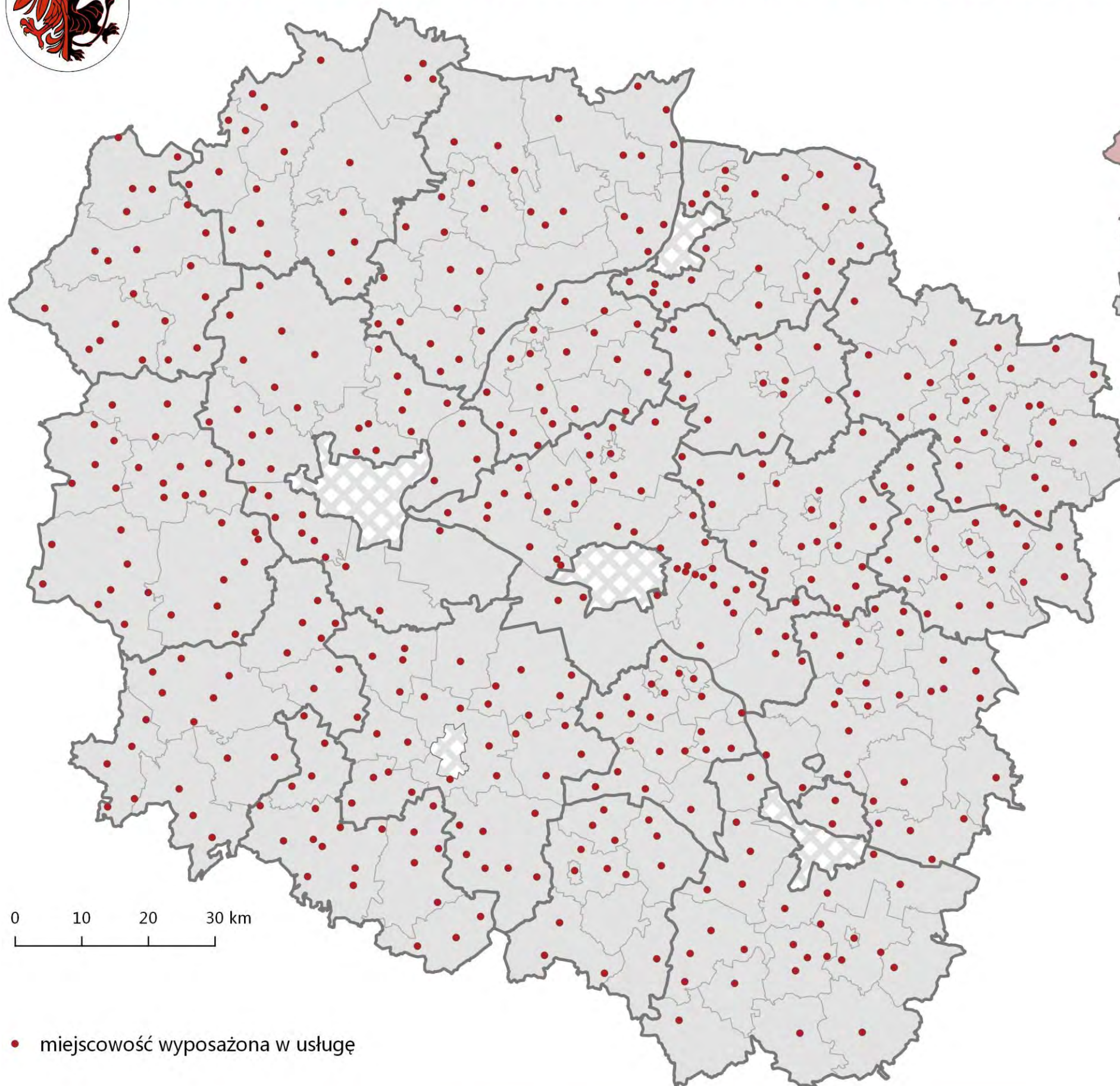
miasta nieanalizowane na tym etapie badań
gminy, które nie przekazały informacji

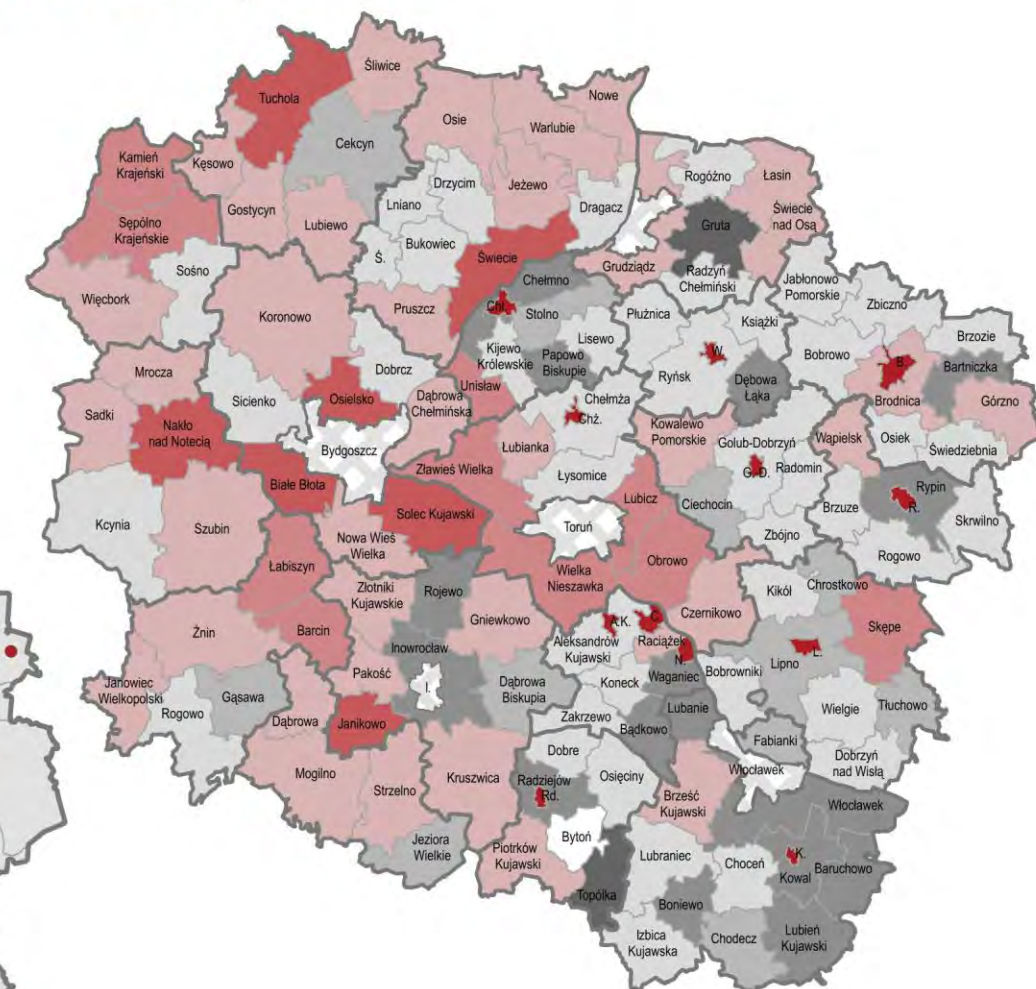
Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w placówkę przedszkolną

- miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w gminie [%]

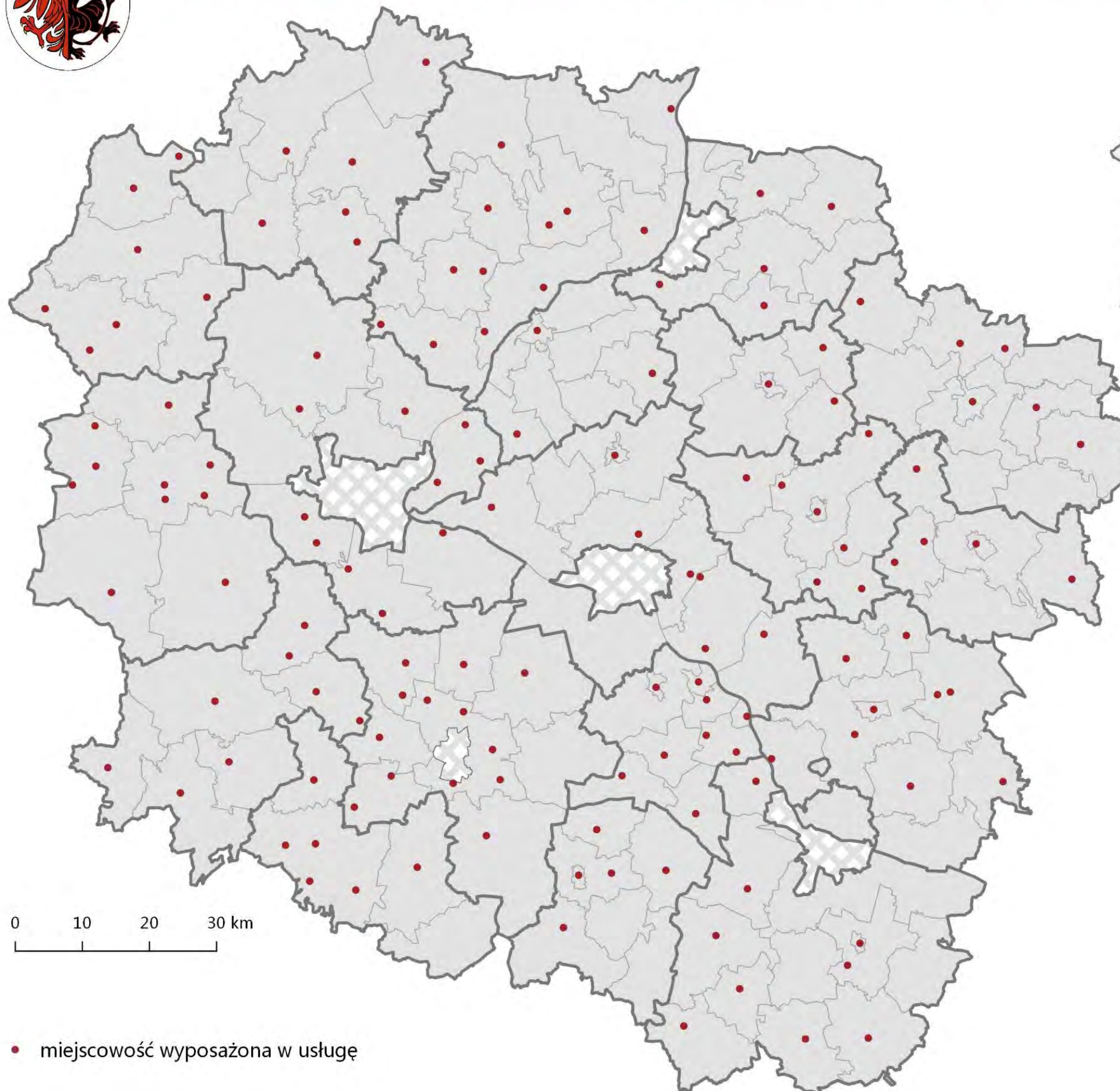
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w publiczne przedszkole

0 10 20 30 km

• miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybin W. - Wąbrzeźno

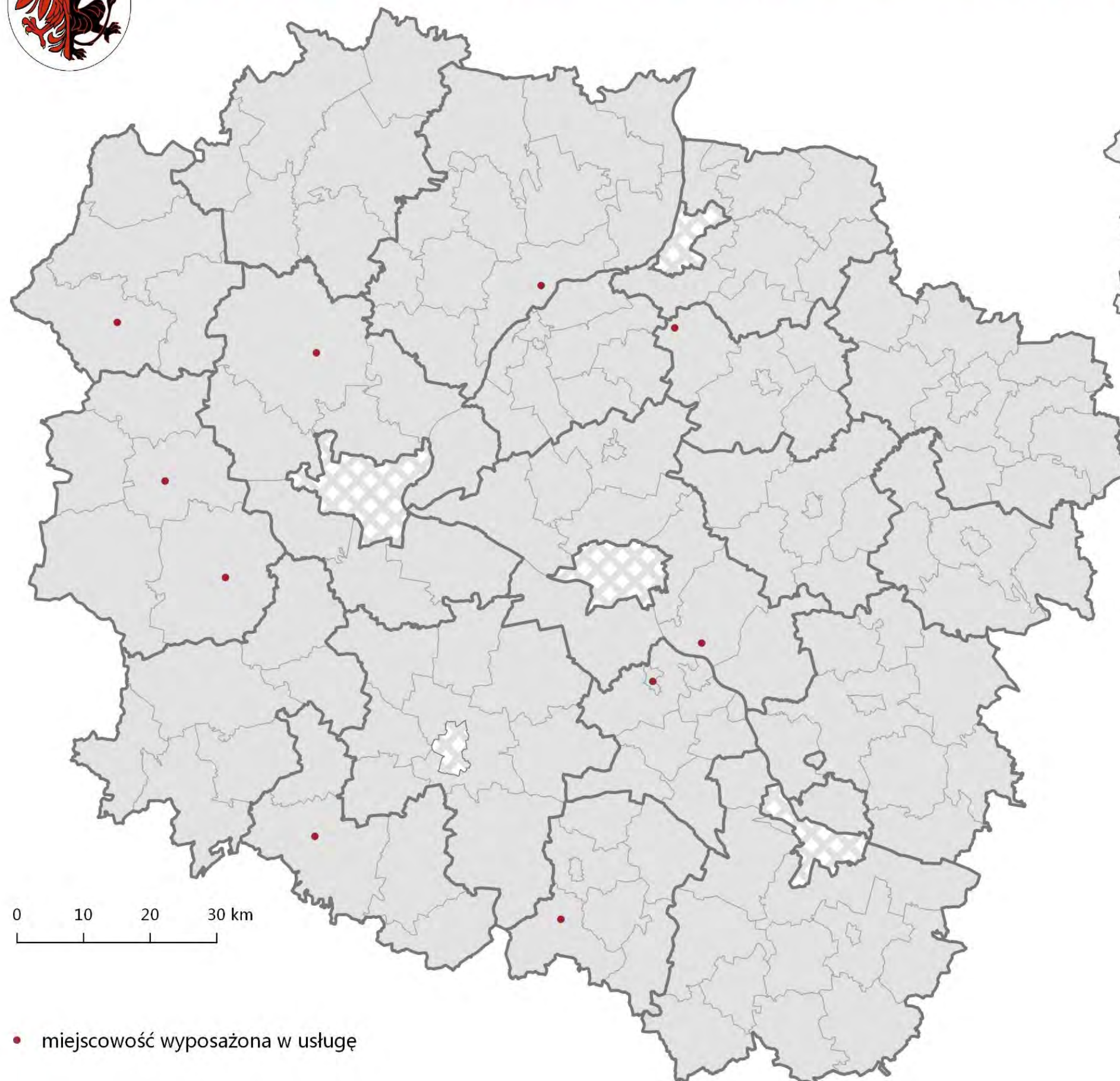
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w przedszkole integracyjne

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Niesawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybn W. - Wąbrzeźno

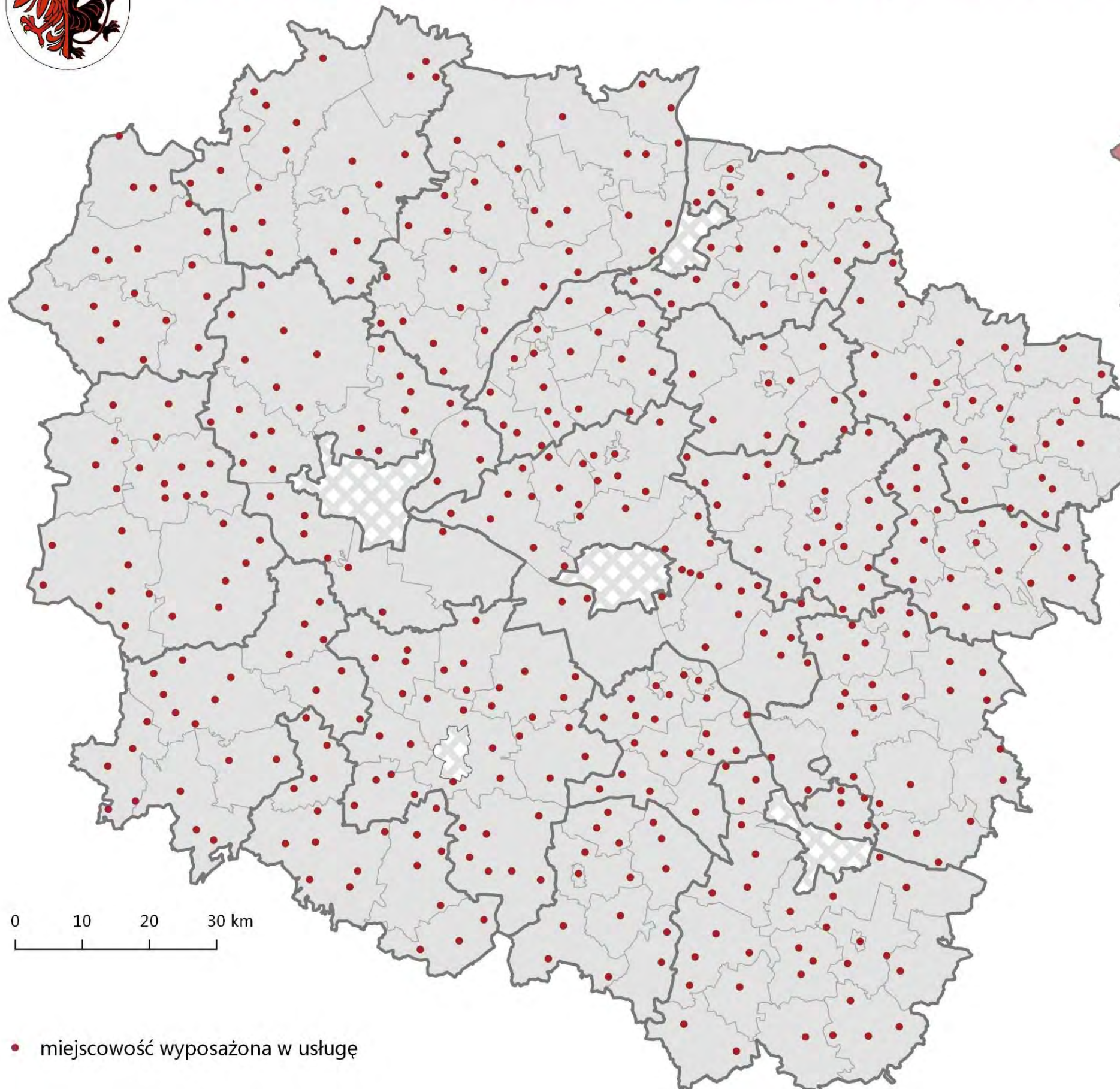
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

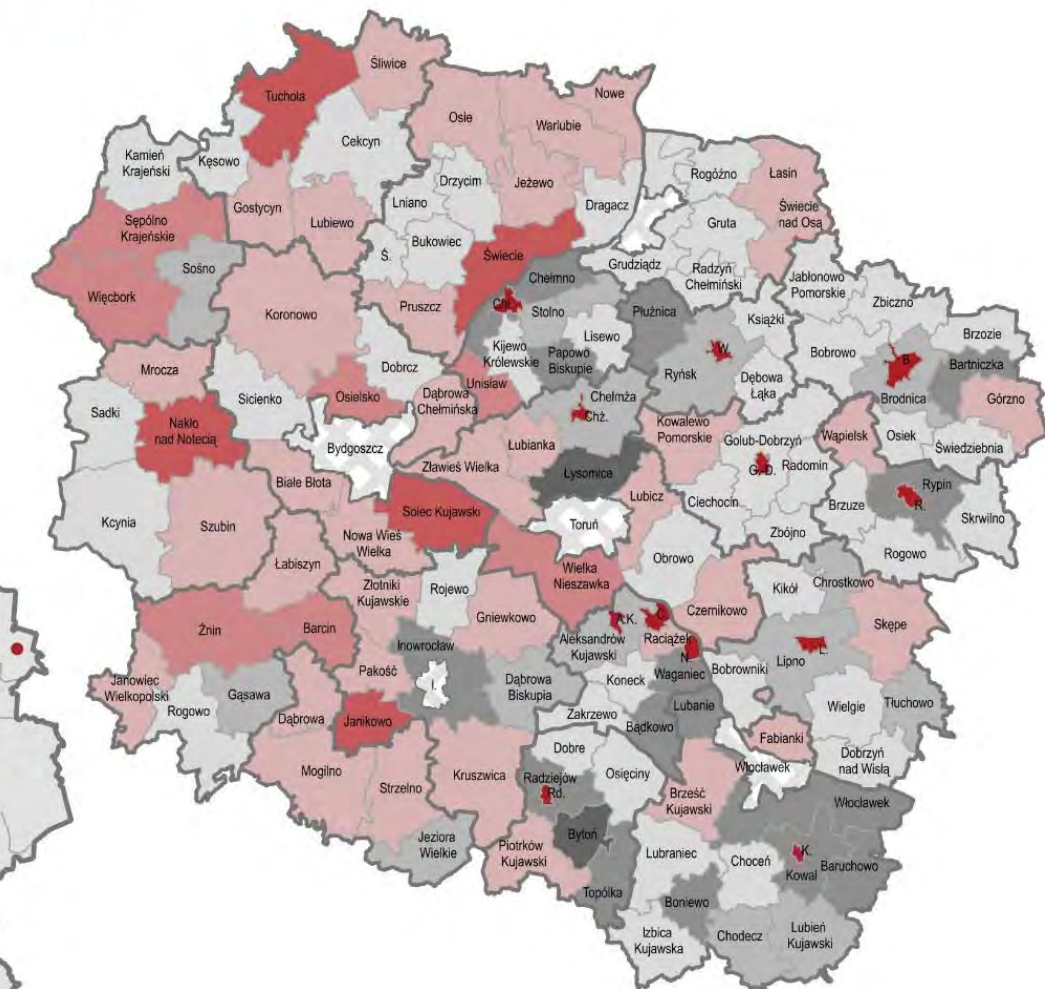
Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w szkołę podstawową

- miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w gminie [%]

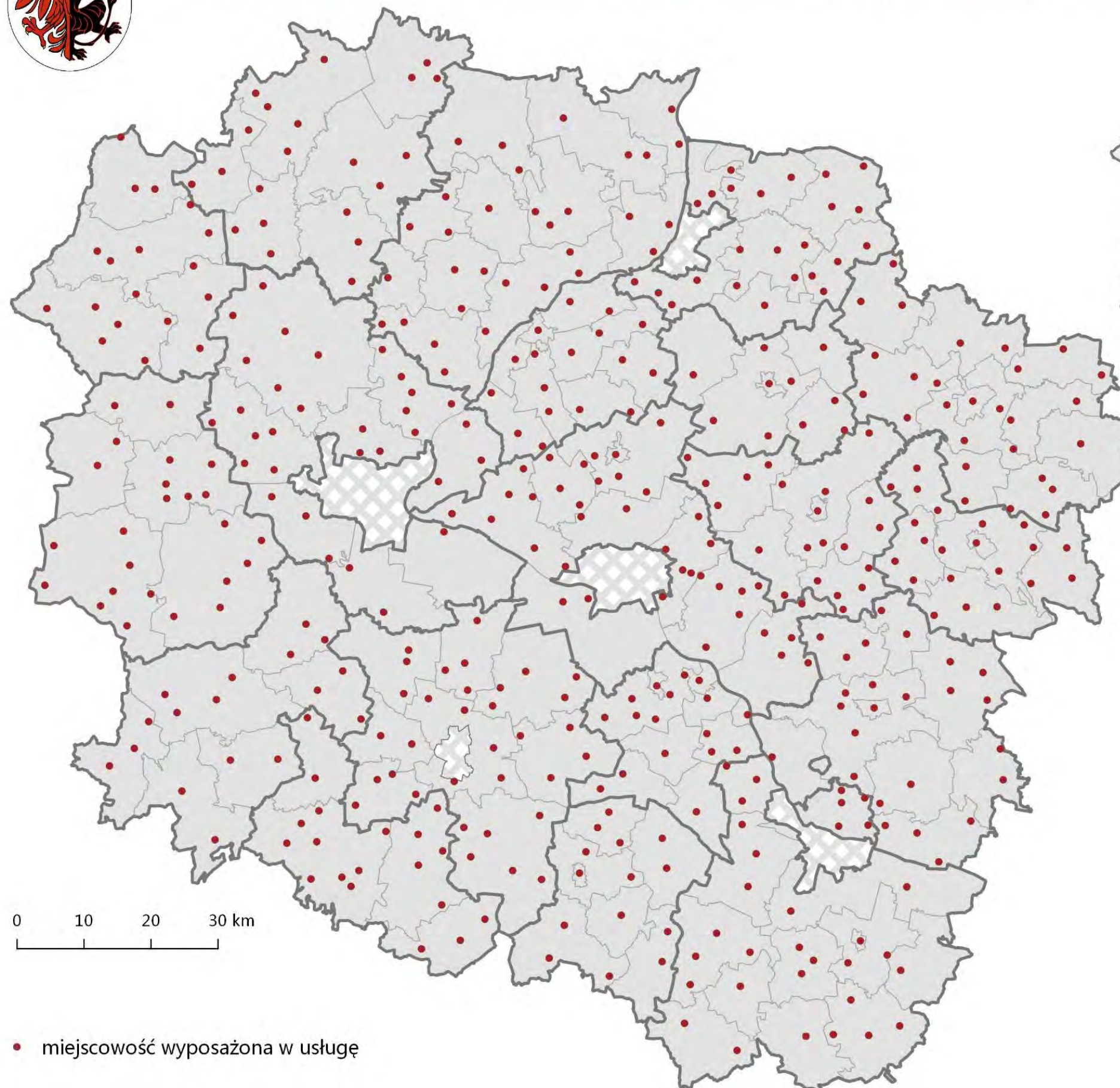
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w szkołę podstawową publiczną

0 10 20 30 km

- miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w szkołę podstawową niepubliczną

0 10 20 30 km

• miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybin W. - Wąbrzeźno

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

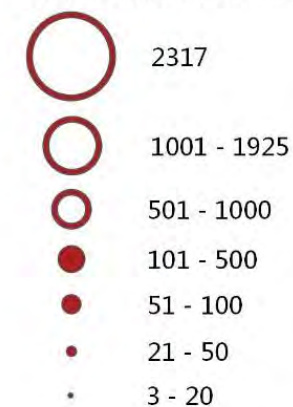

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

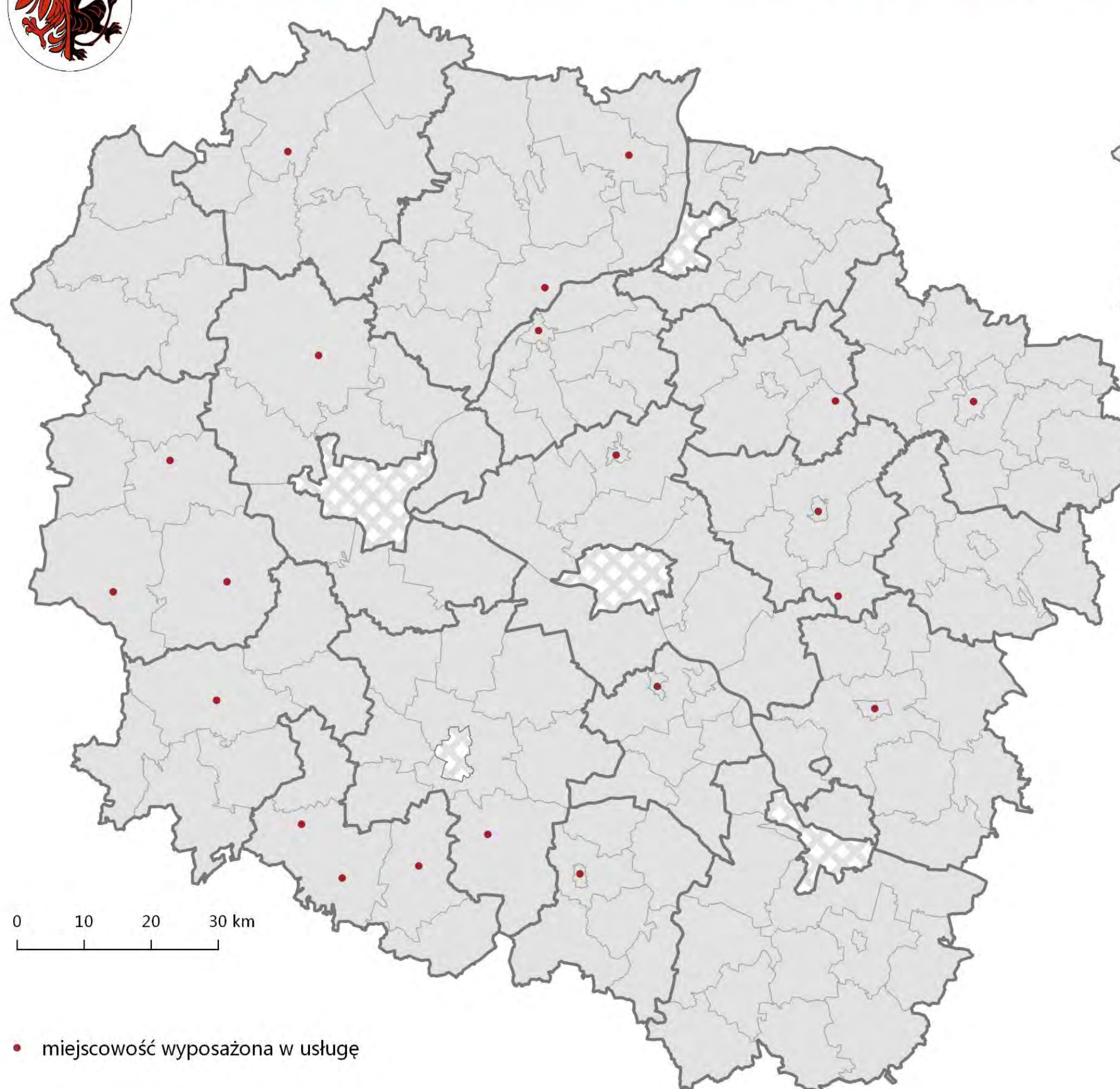
 miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Liczba uczniów w szkołach podstawowych wg miejscowości

Miejscowości wyposażone w szkołę podstawową specjalną

0 10 20 30 km

- miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybn W. - Wąbrzeźno

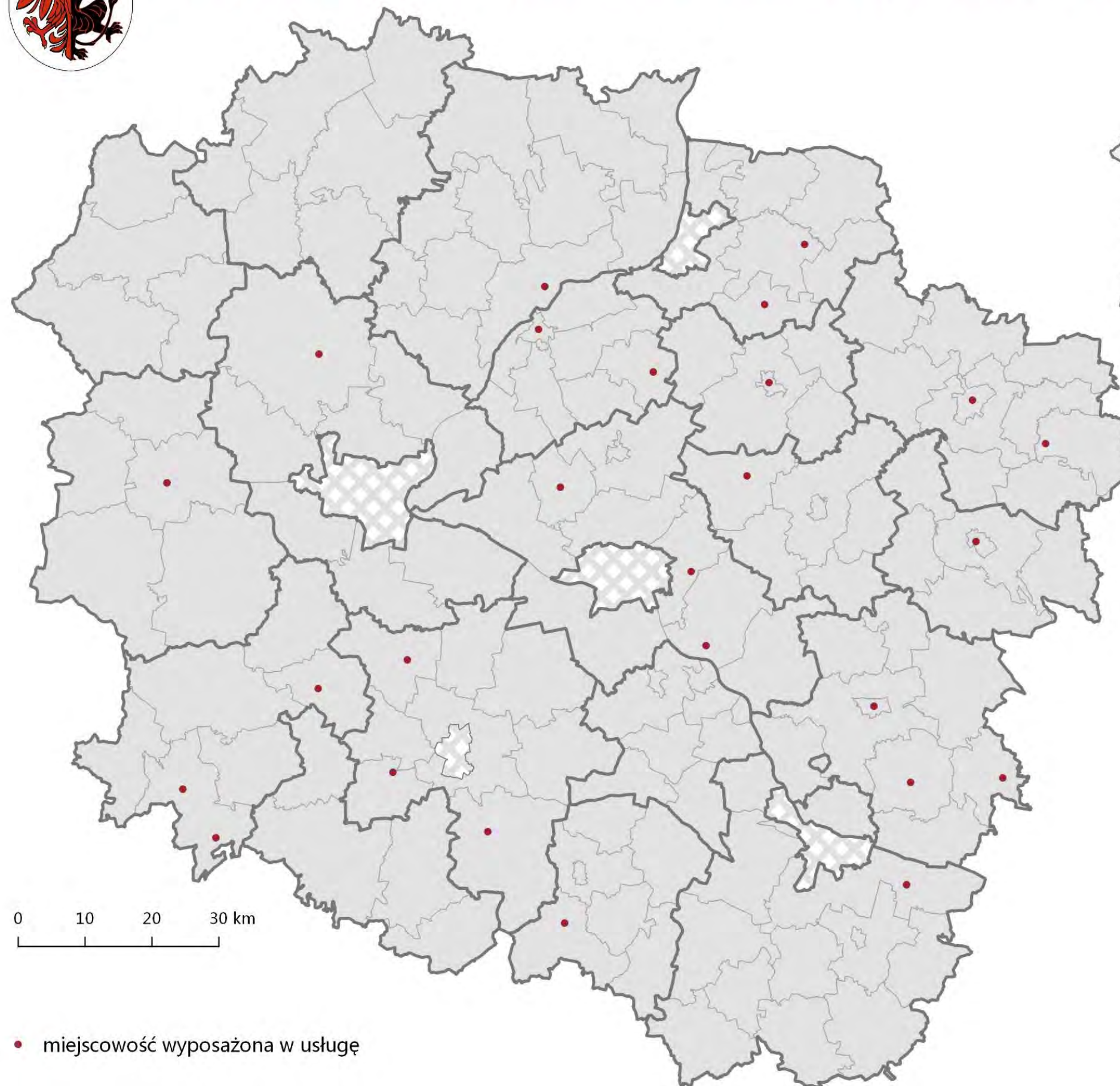
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w szkołę podstawową integracyjną

0 10 20 30 km

• miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

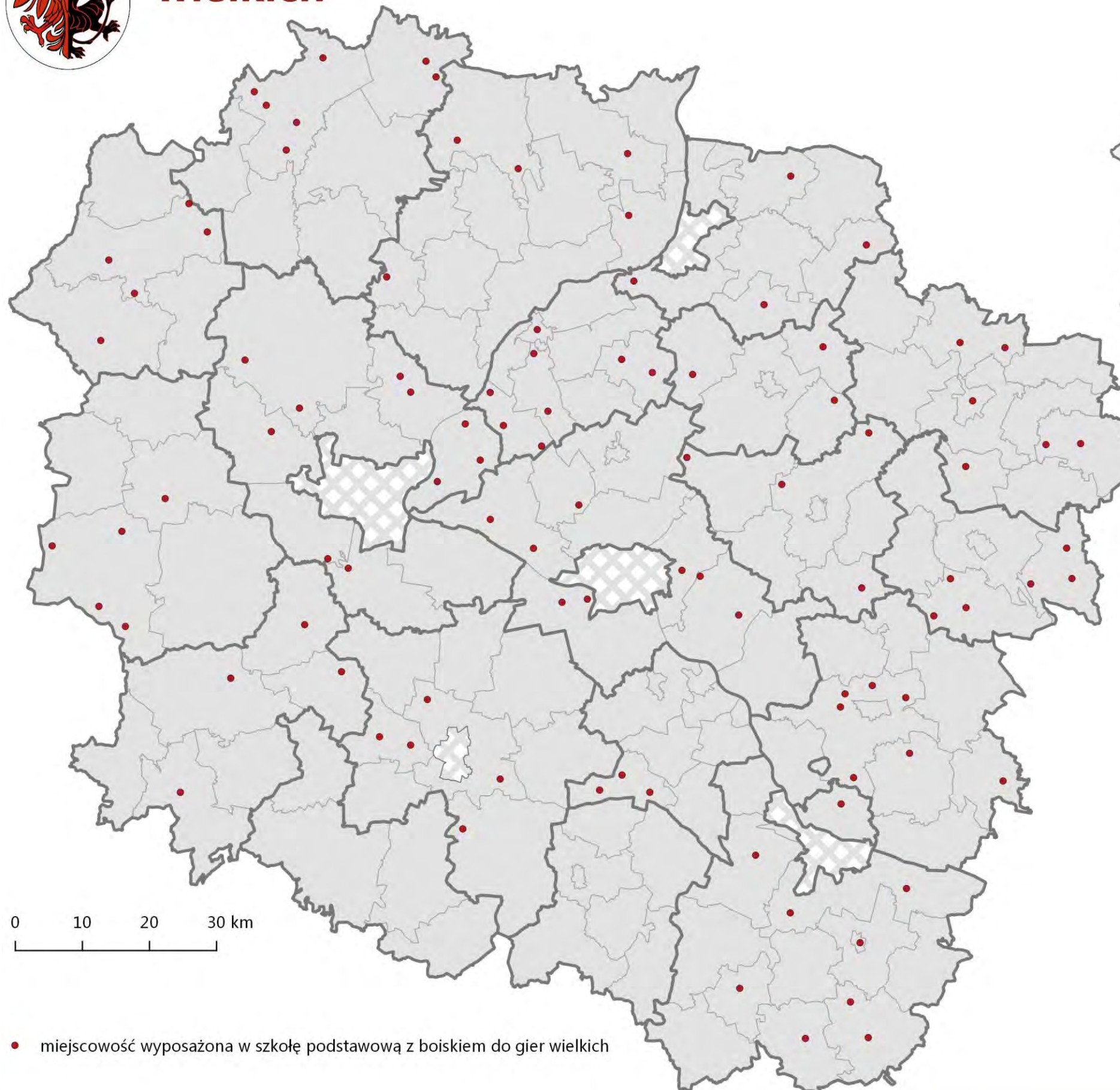
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w szkoły podstawowe posiadające boisko do gier wielkich

0 10 20 30 km

- miejscowość wyposażona w szkołę podstawową z boiskiem do gier wielkich

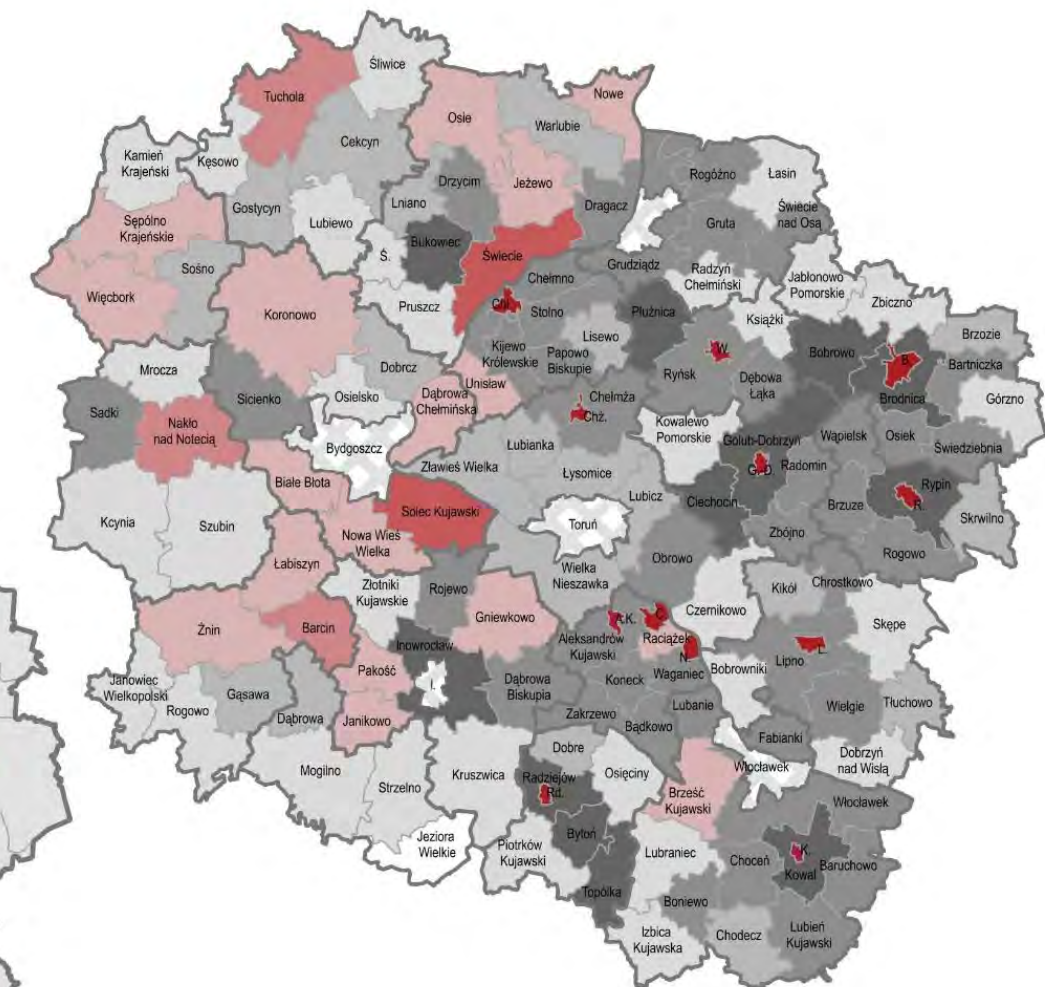
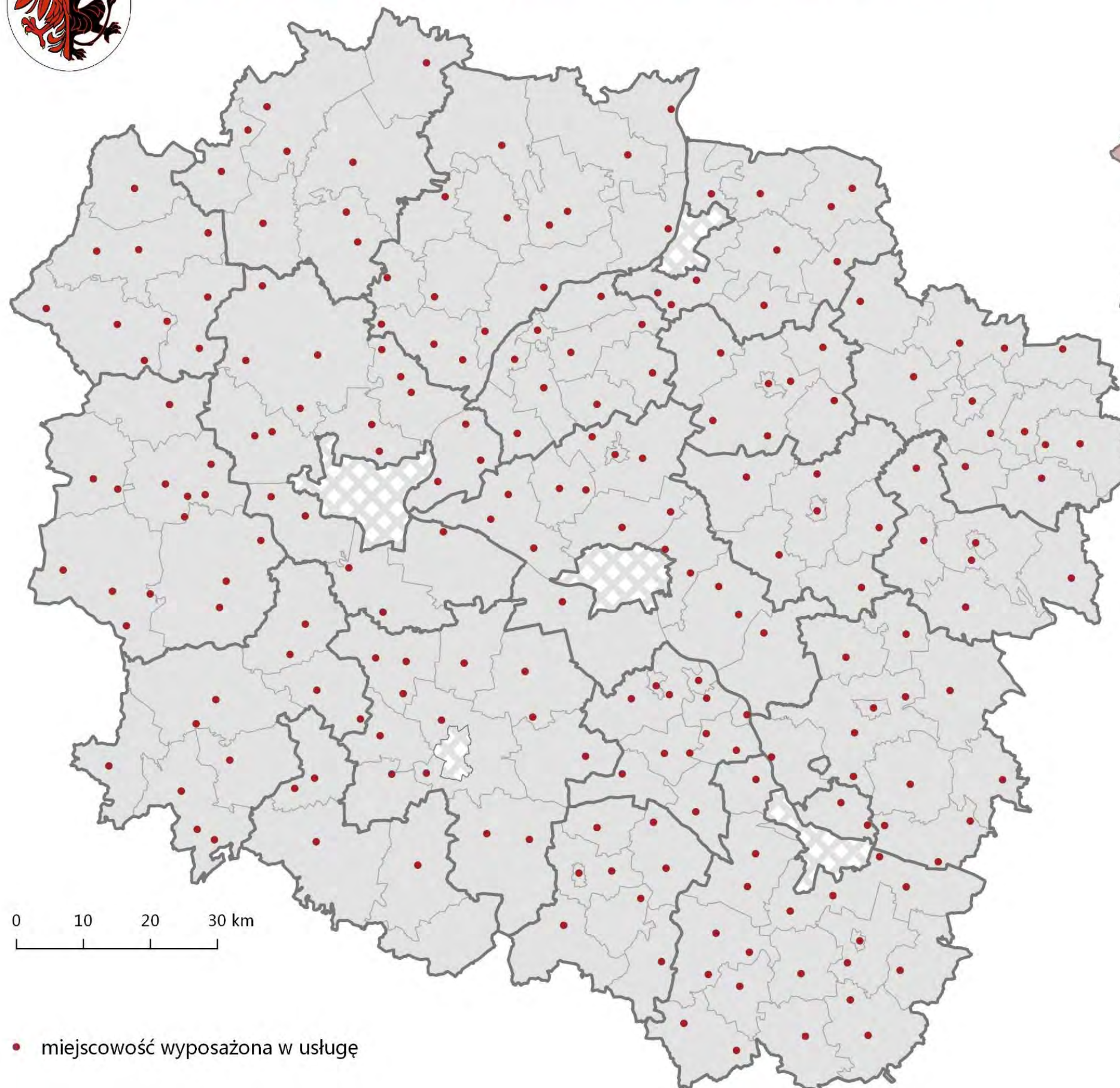
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w gimnazjum

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w gminie [%]

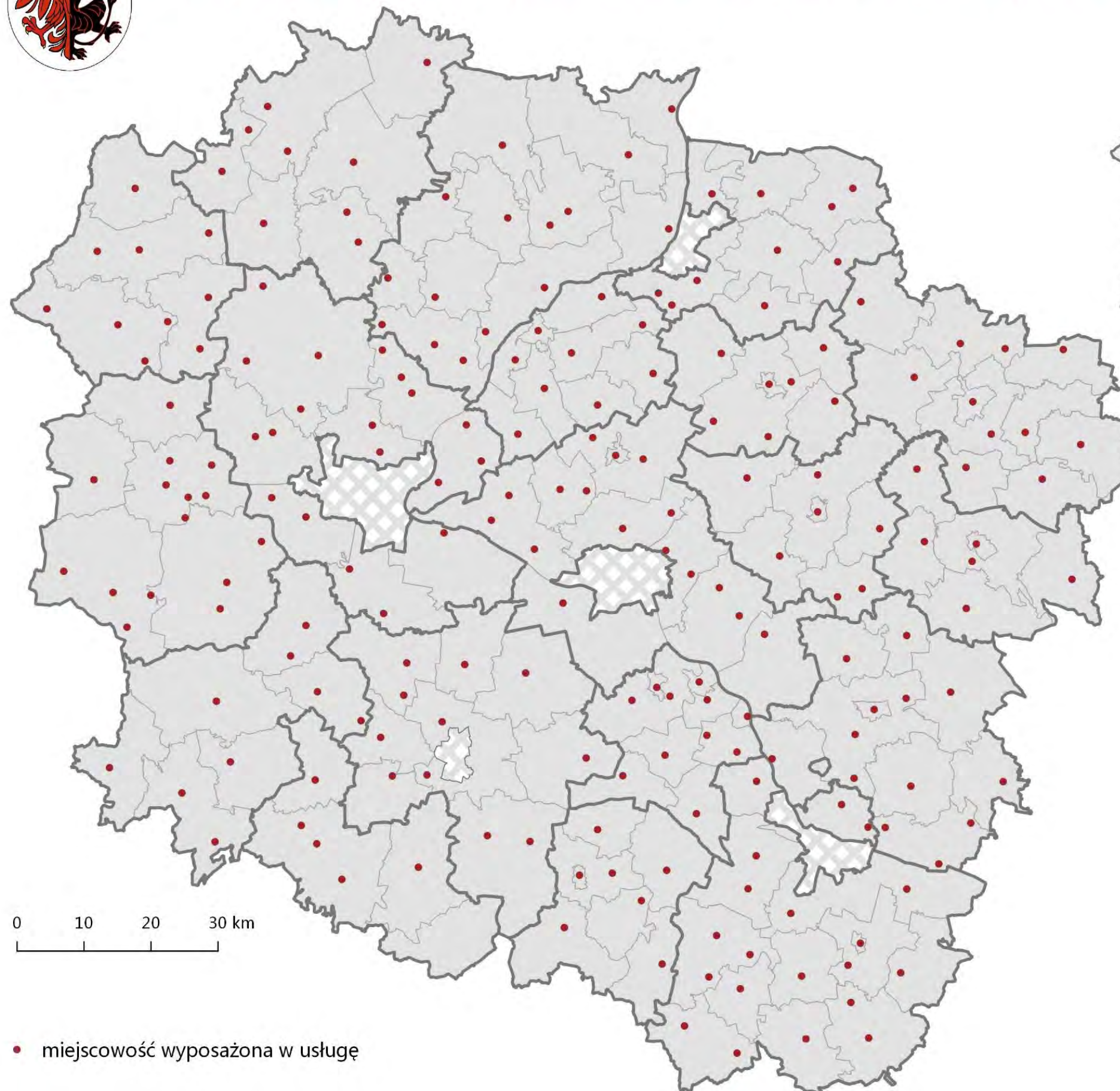
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w gimnazjum publiczne

0 10 20 30 km

• miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

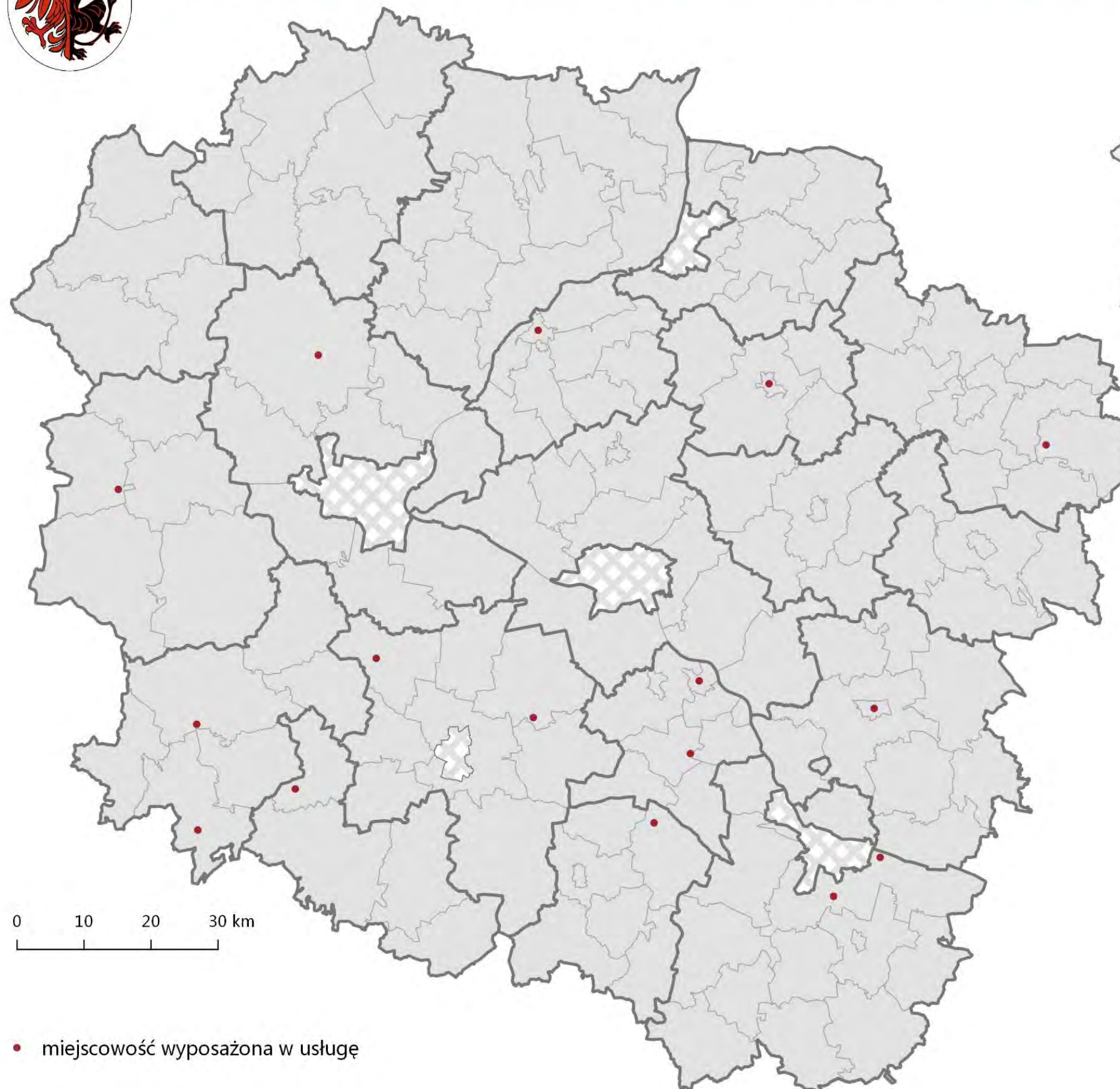
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w gimnazjum niepubliczne

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

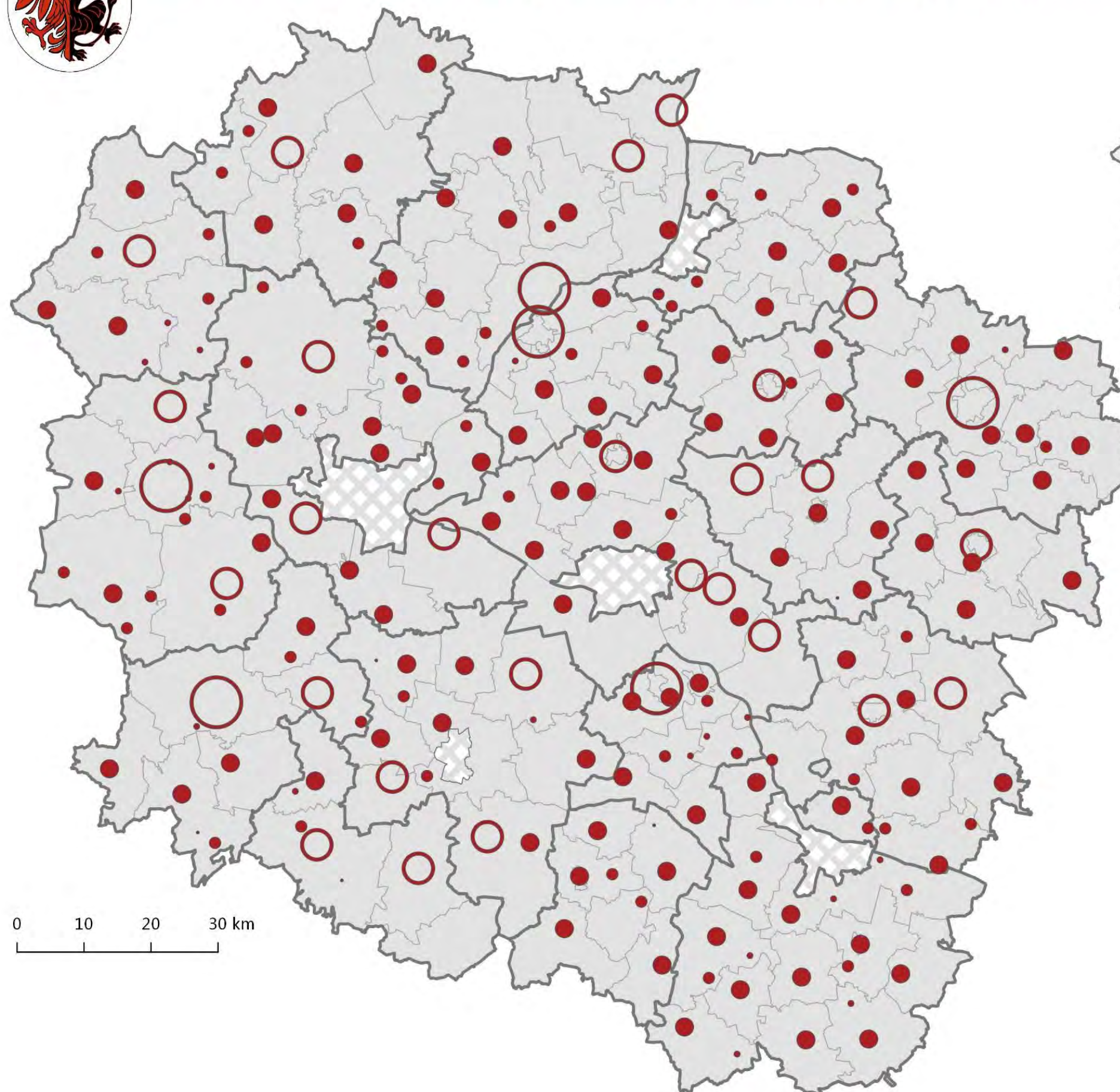
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Liczba uczniów w gimnazjach według miejscowości

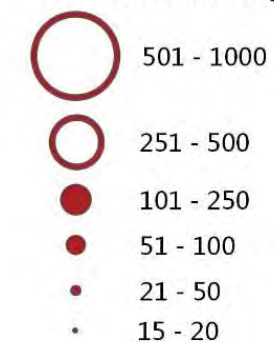
0 10 20 30 km

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

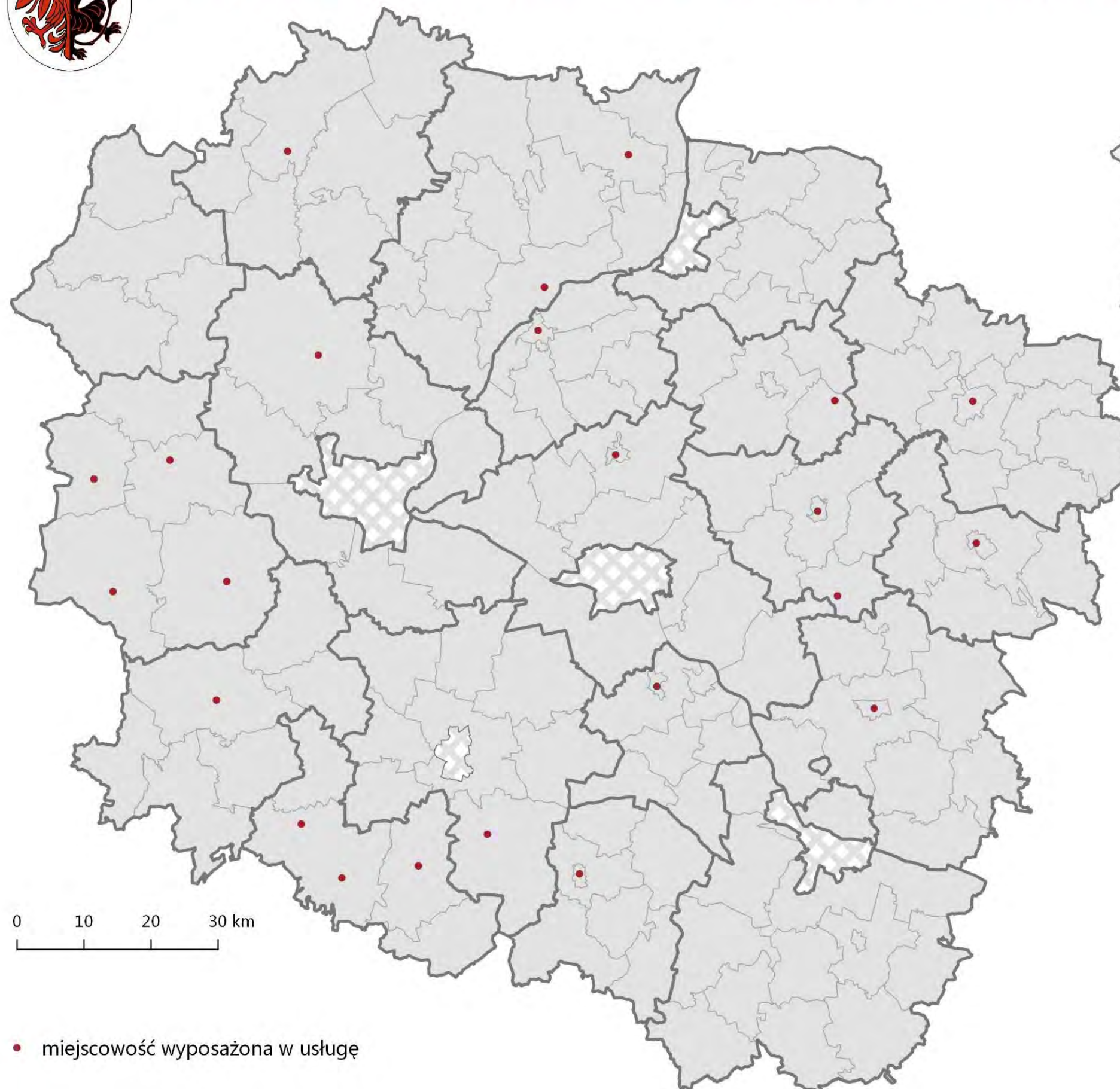
Liczba uczniów w gimnazjach wg miejscowości

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w gimnazjum specjalne

0 10 20 30 km

• miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

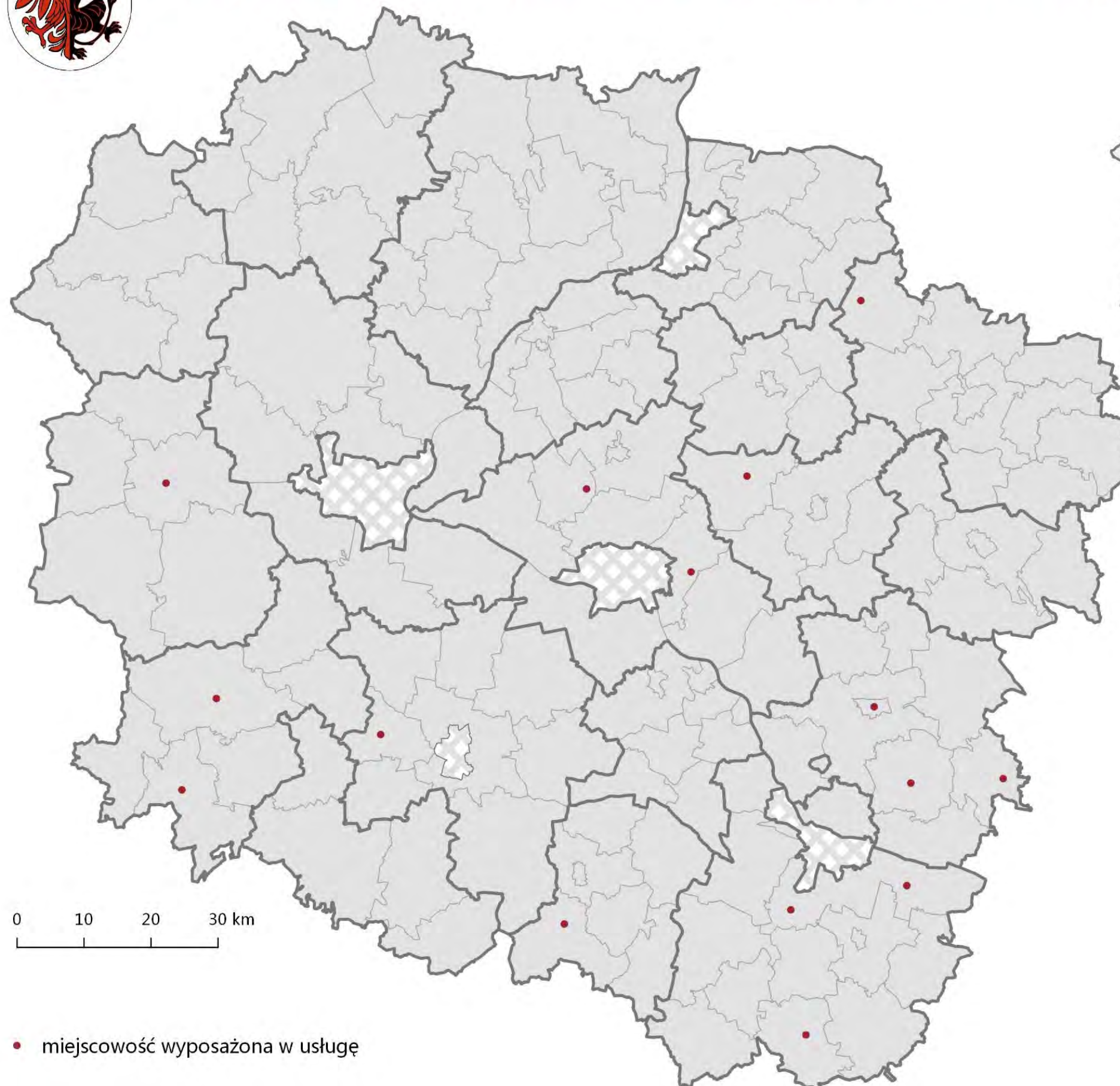
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w gimnazjum integracyjne

0 10 20 30 km

- miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypiń W. - Wąbrzeźno

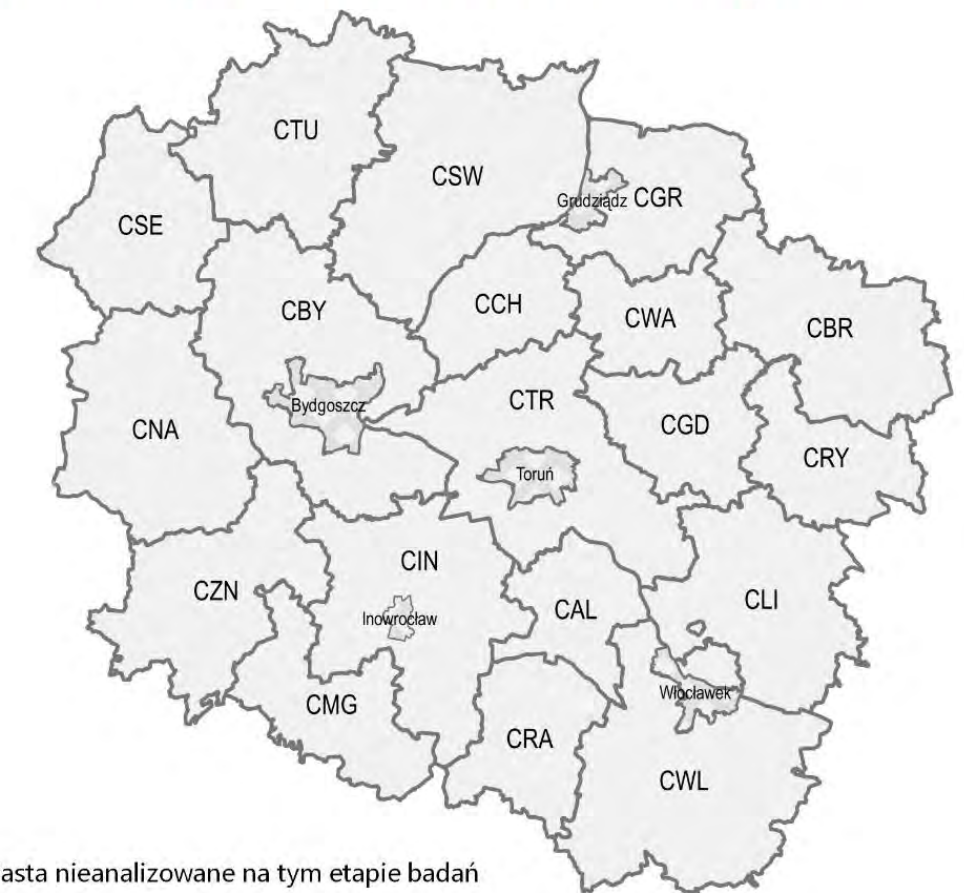
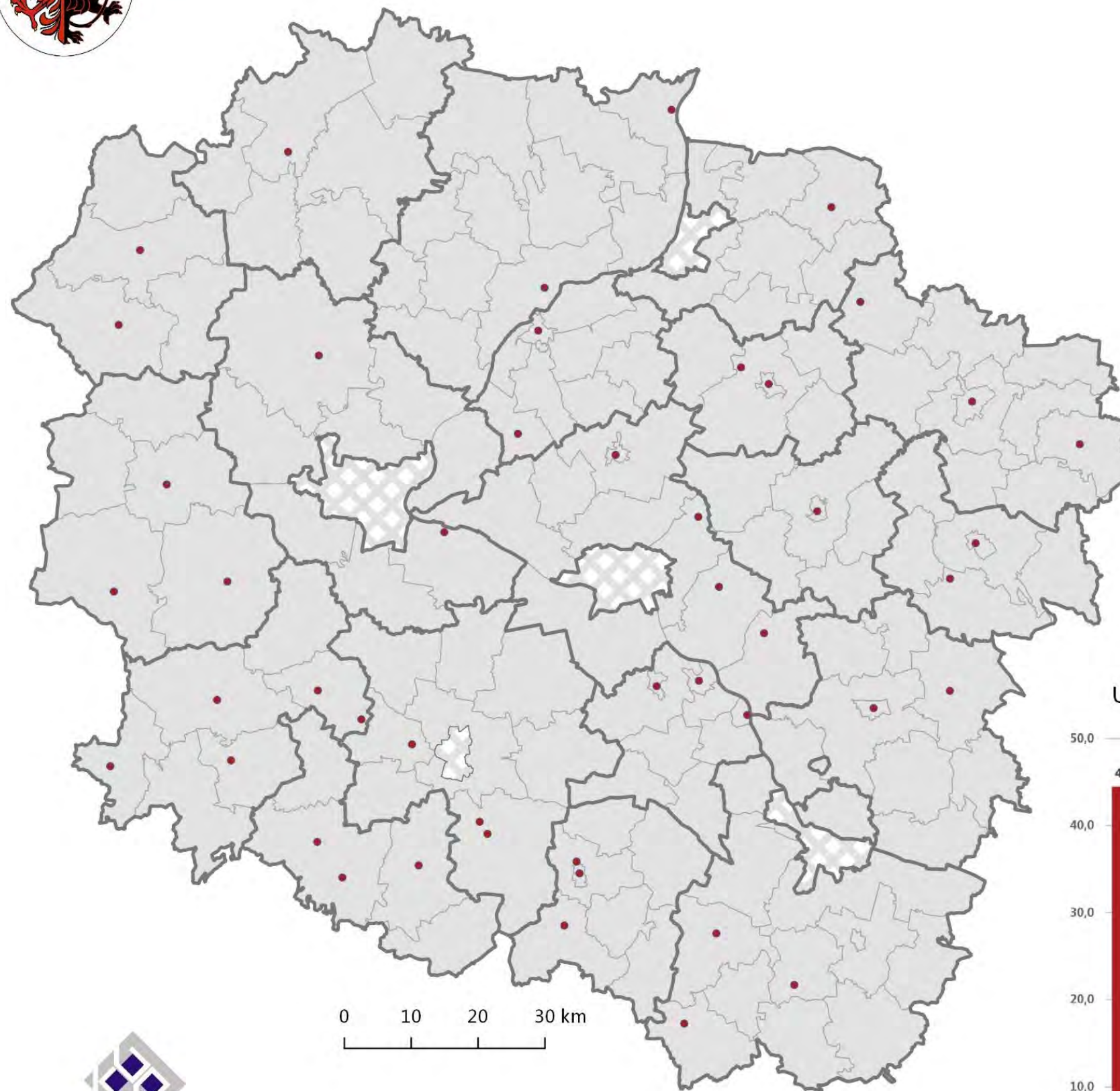
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

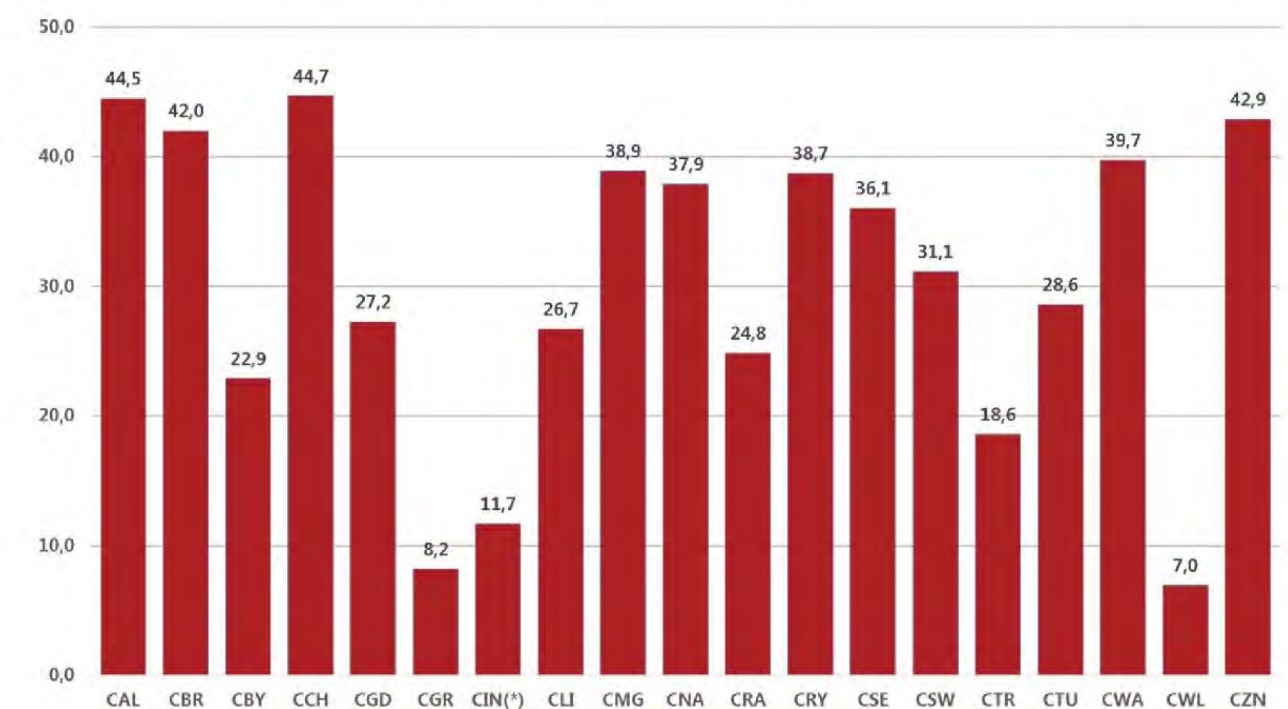

Miejscowości wyposażone w liceum ogólnokształcące dla młodzieży

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

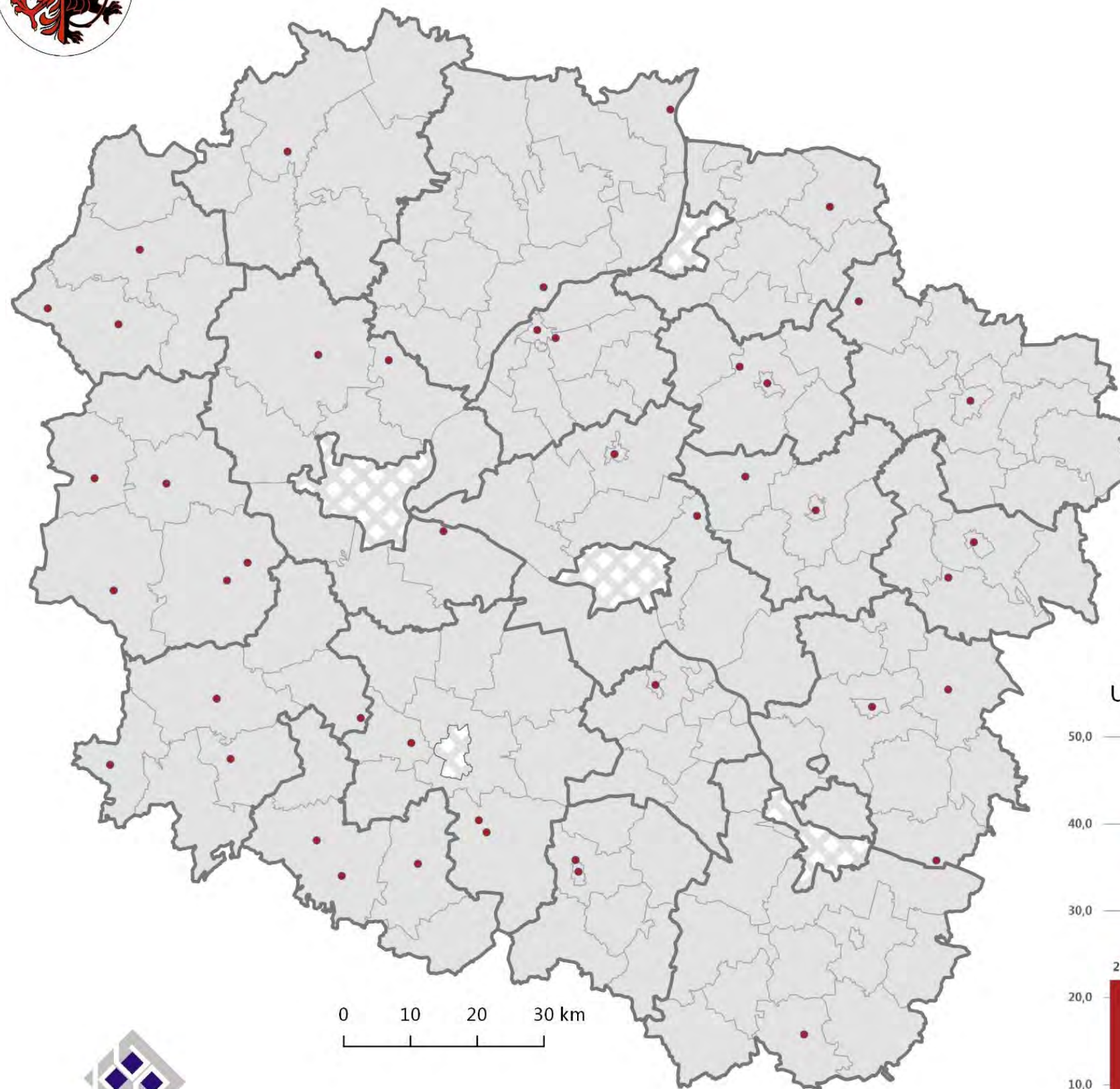
Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w powiecie [%]

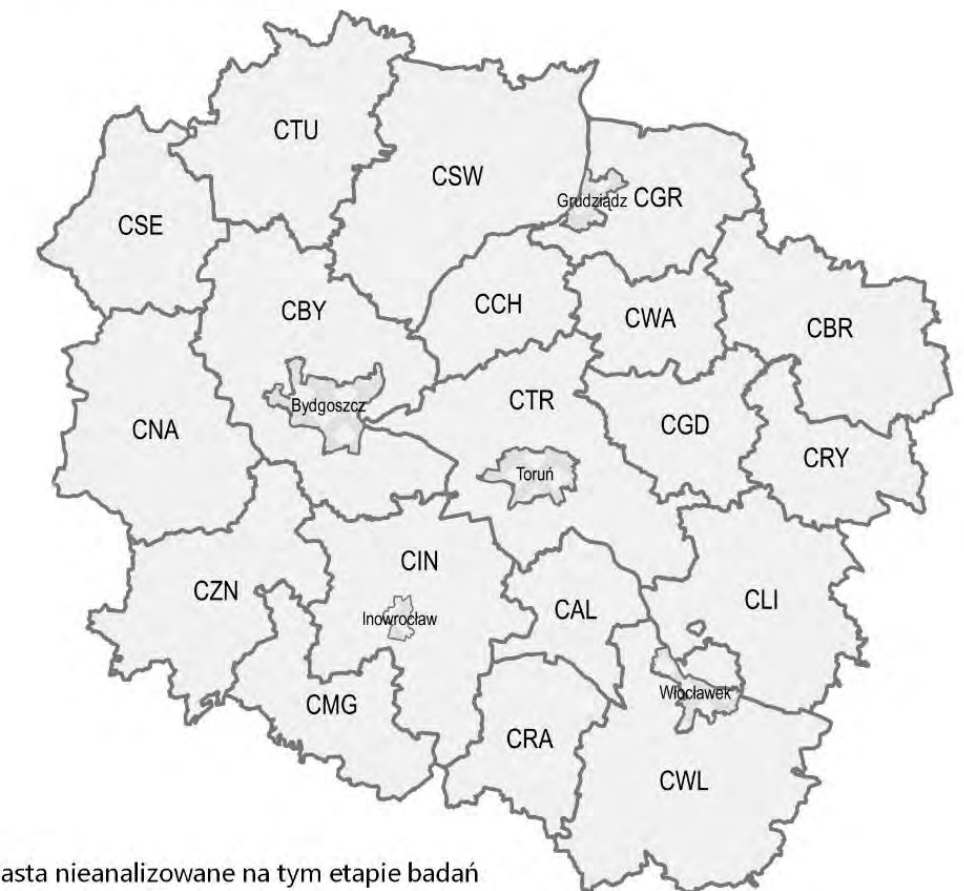
* bez miasta Inowrocław

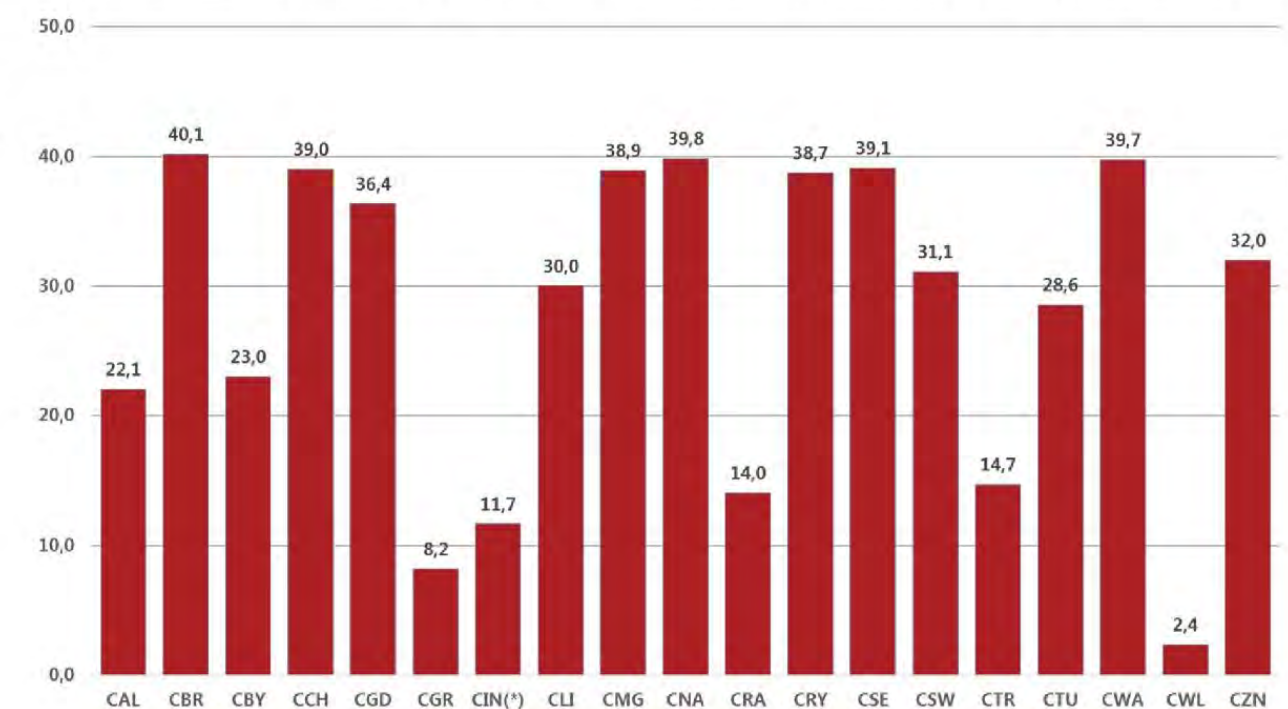
Miejscowości wyposażone w technikum dla młodzieży

• miejscowość wyposażona w usługę

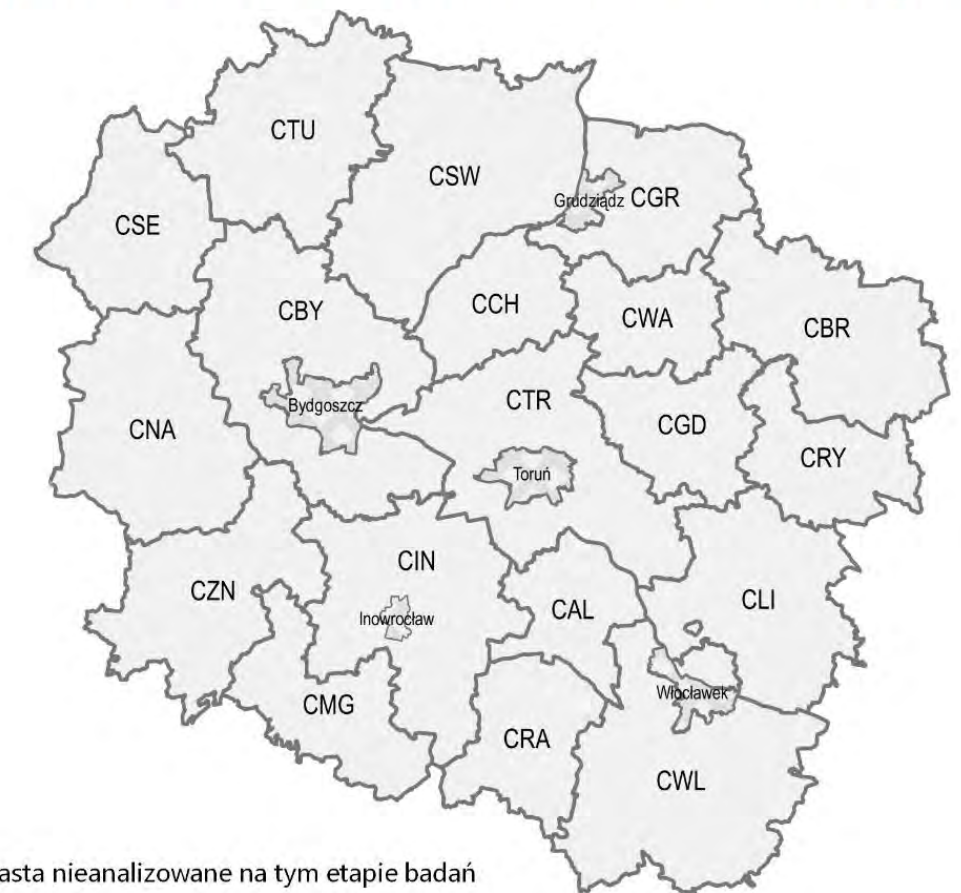
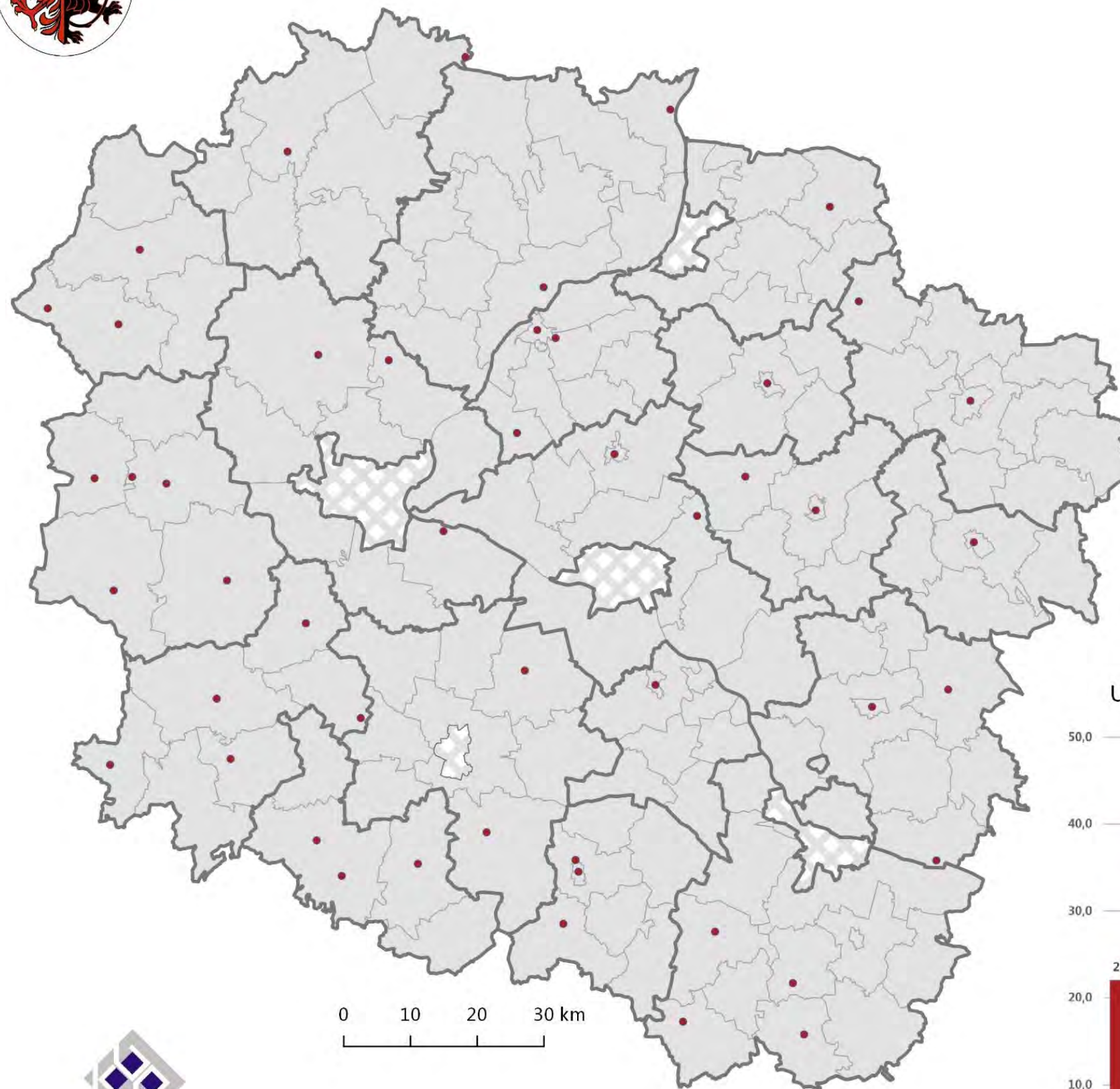
Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w powiecie [%]

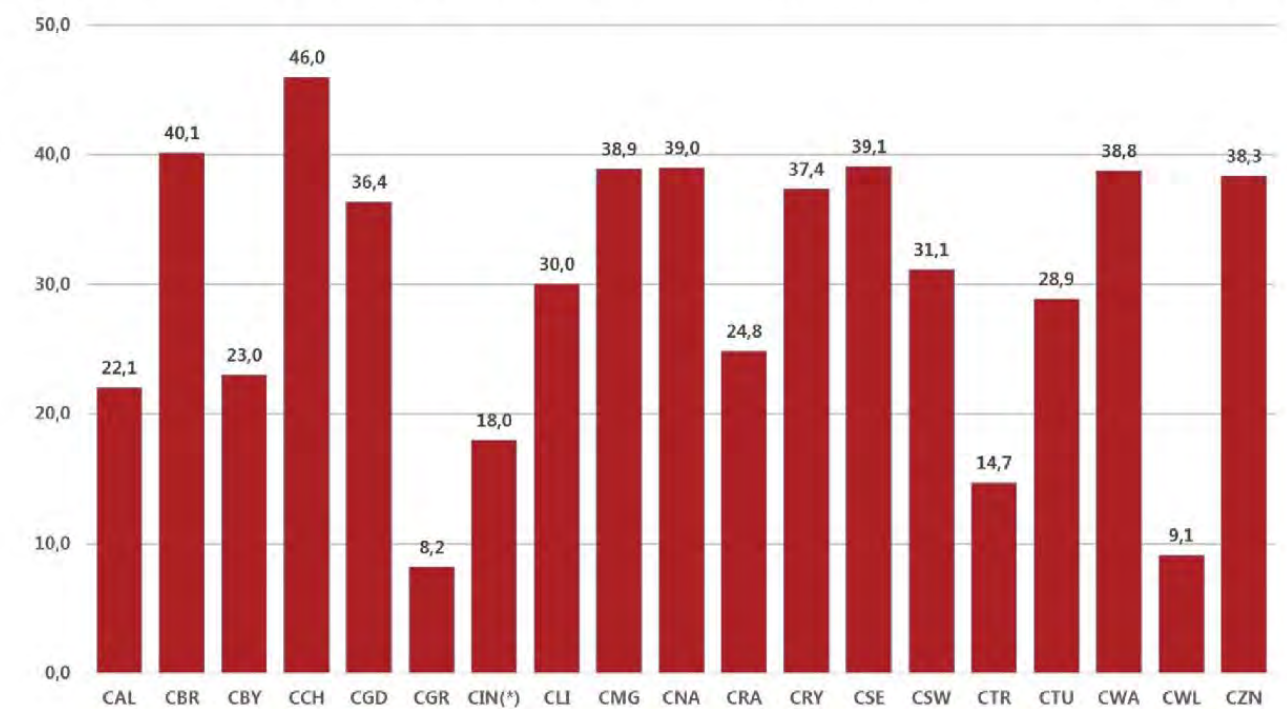
* bez miasta Inowrocław

Miejscowości wyposażone w zasadniczą szkołę zawodową dla młodzieży

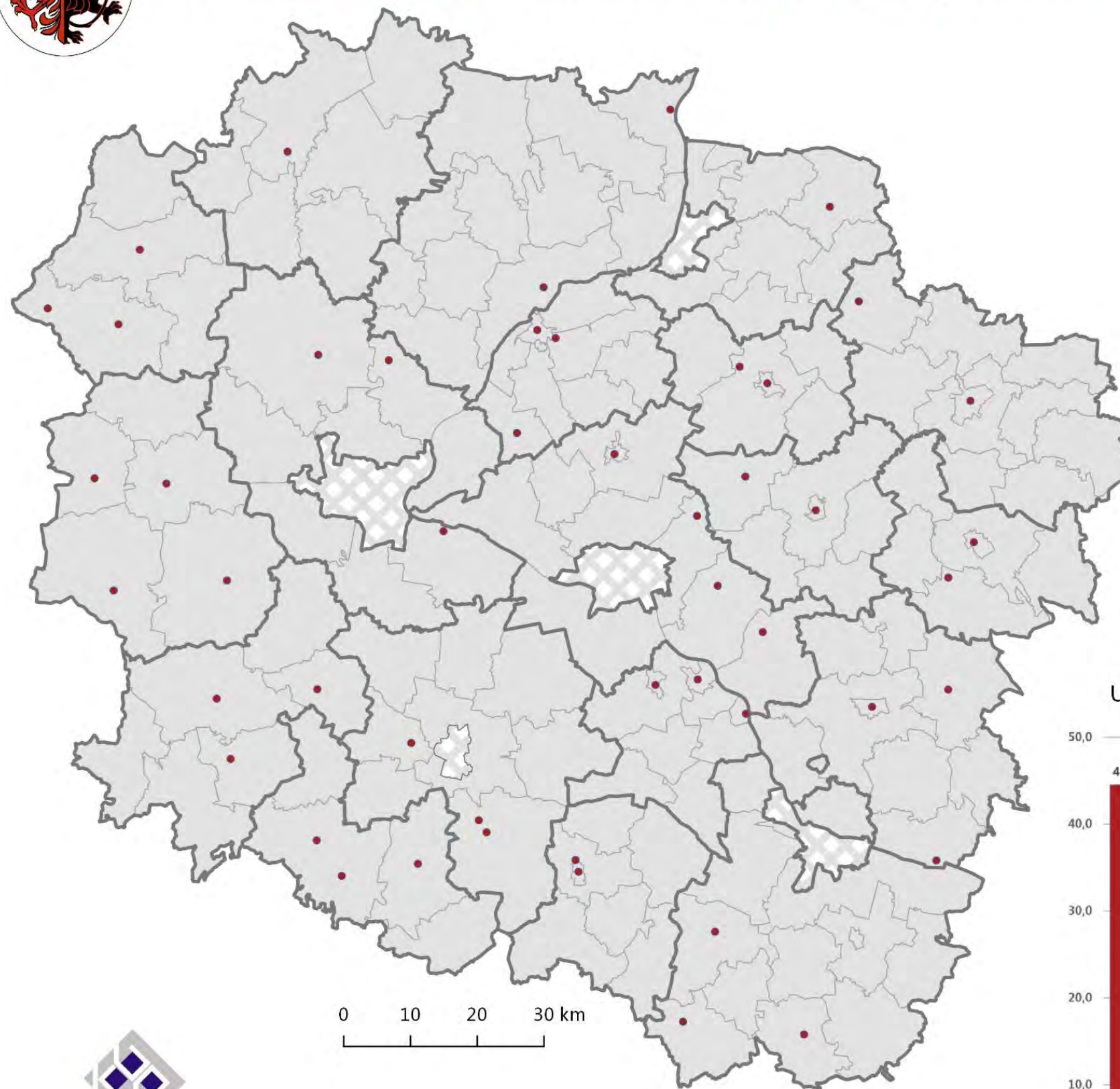
Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w powiecie [%]

* bez miasta Inowrocław

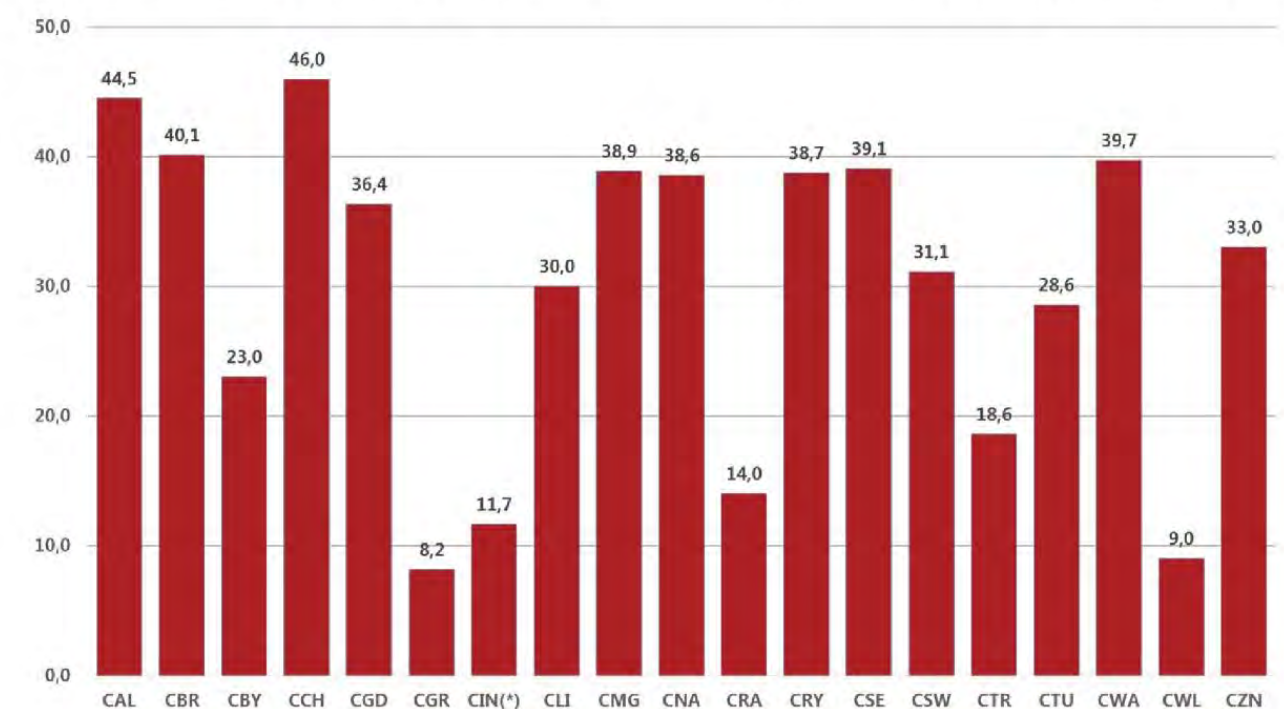
Miejscowości wyposażone w publiczną szkołę ponadgimnazjalną dla młodzieży - umożliwiającą uzyskanie matury

• miejscowość wyposażona w usługę

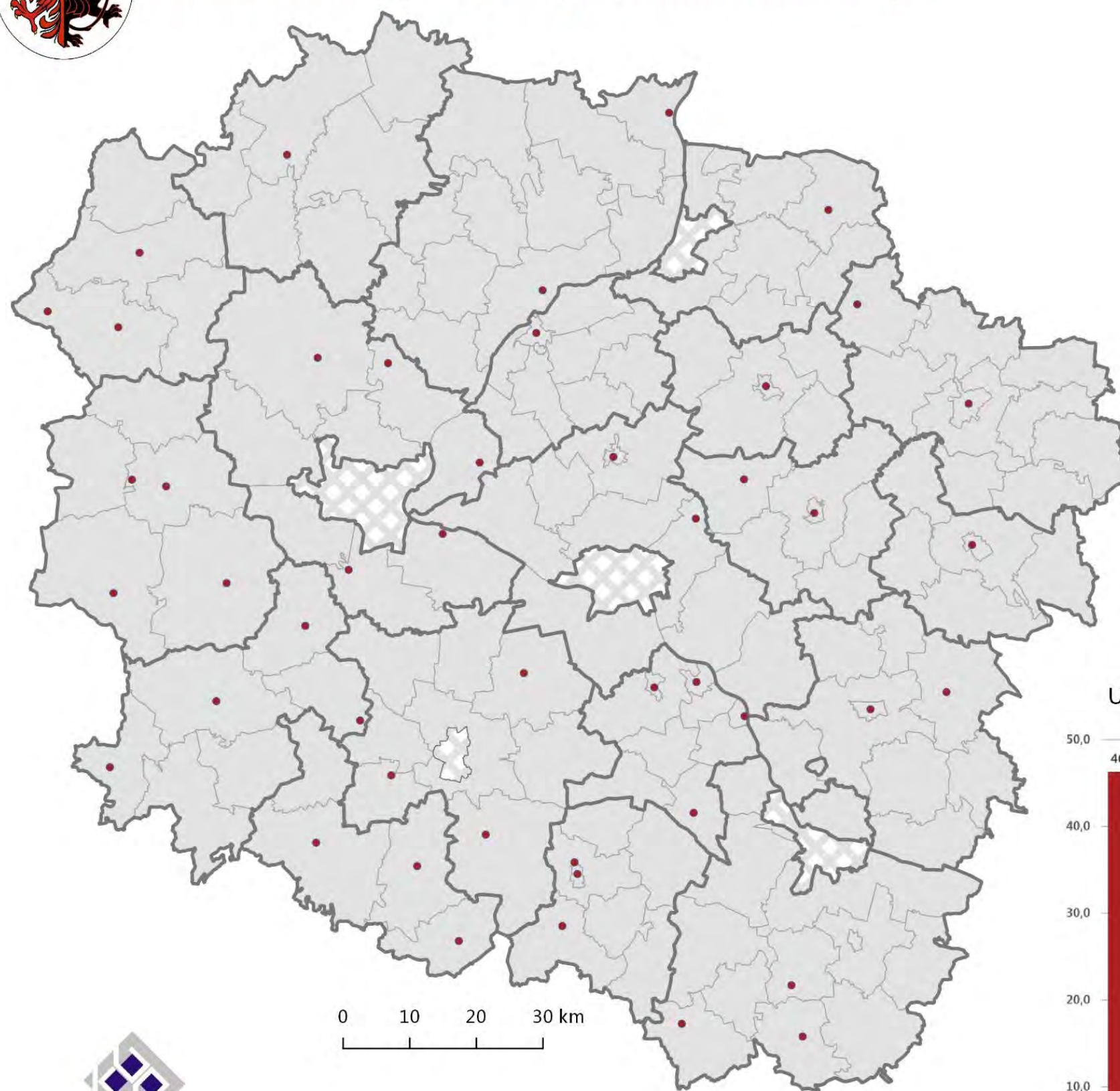
Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w powiecie [%]

* bez miasta Inowrocław

Miejscowości wyposażone w szkołę ponadgimnazjalną dla dorosłych umożliwiającą uzyskanie matury

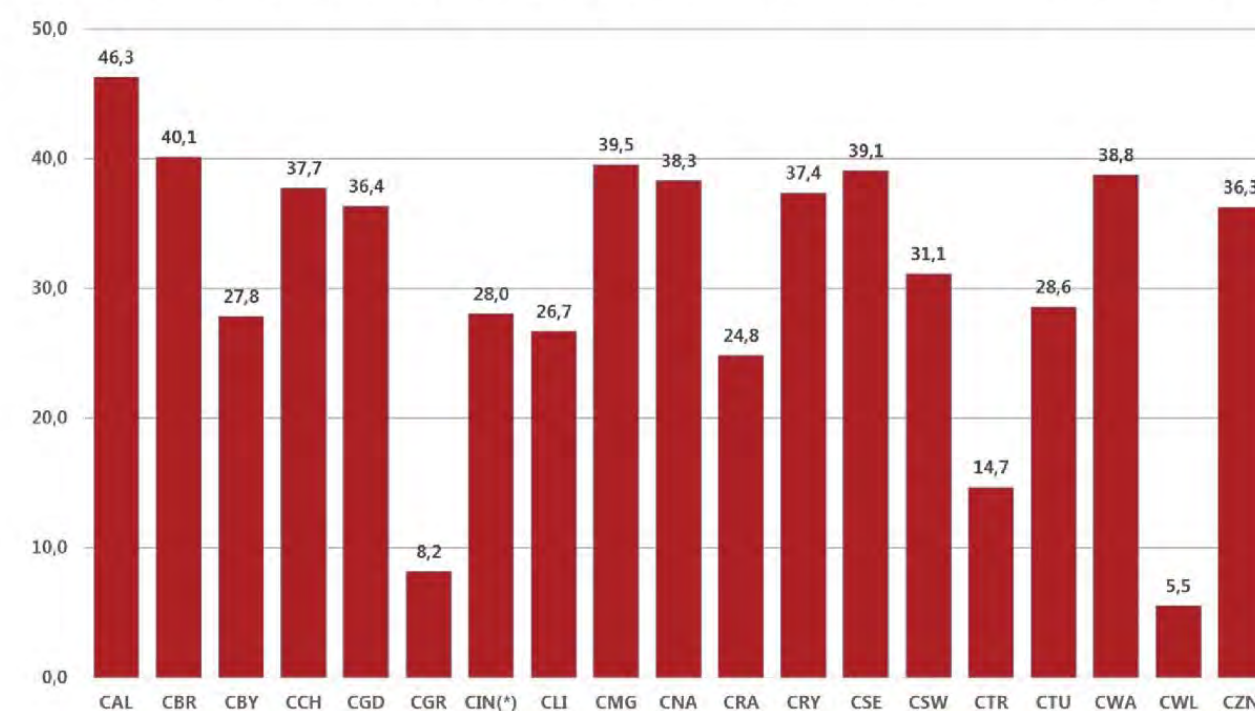

• miejscowość wyposażona w usługę

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

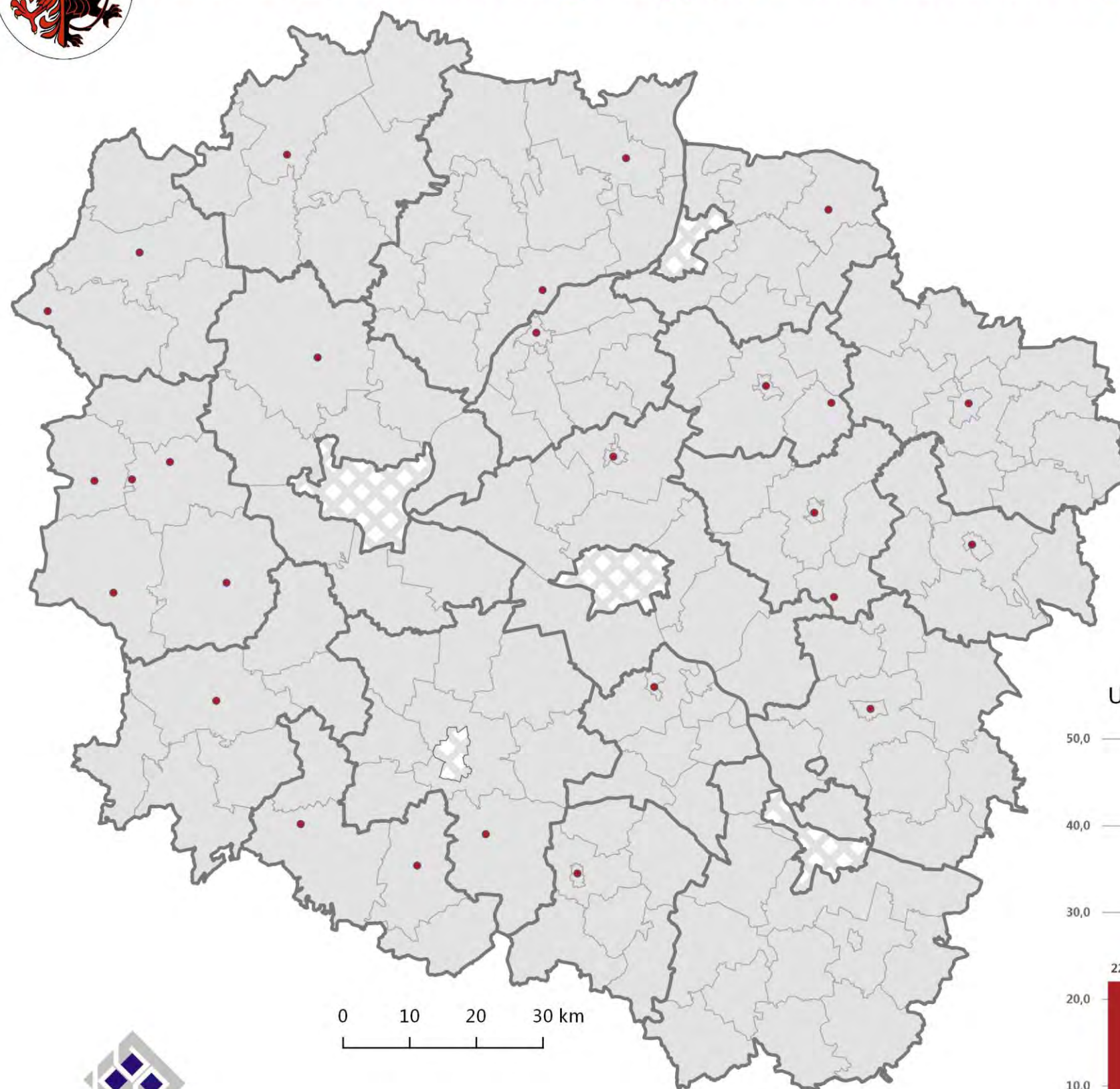
Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w powiecie [%]

* bez miasta Inowrocław

Miejscowości wyposażone w publiczną zsz - specjalną, przysposabiającą do zawodu oraz integracyjną - dla młodzieży

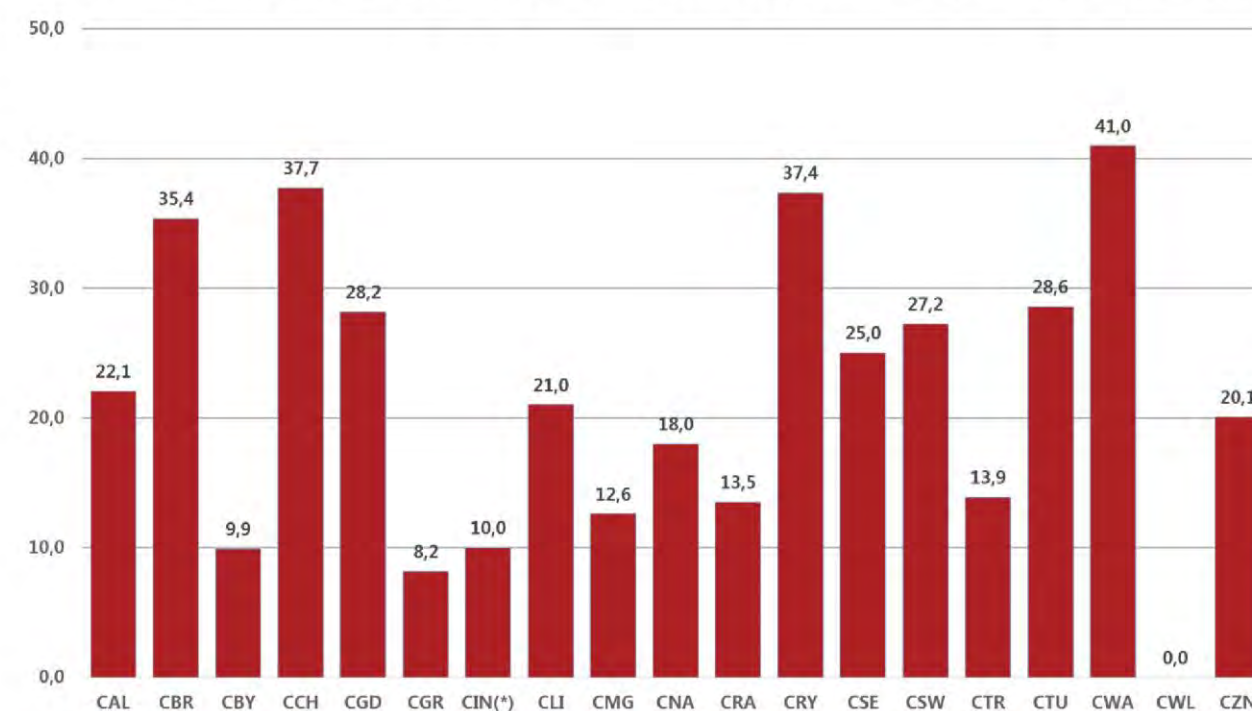

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

• miejscowość wyposażona w usługę

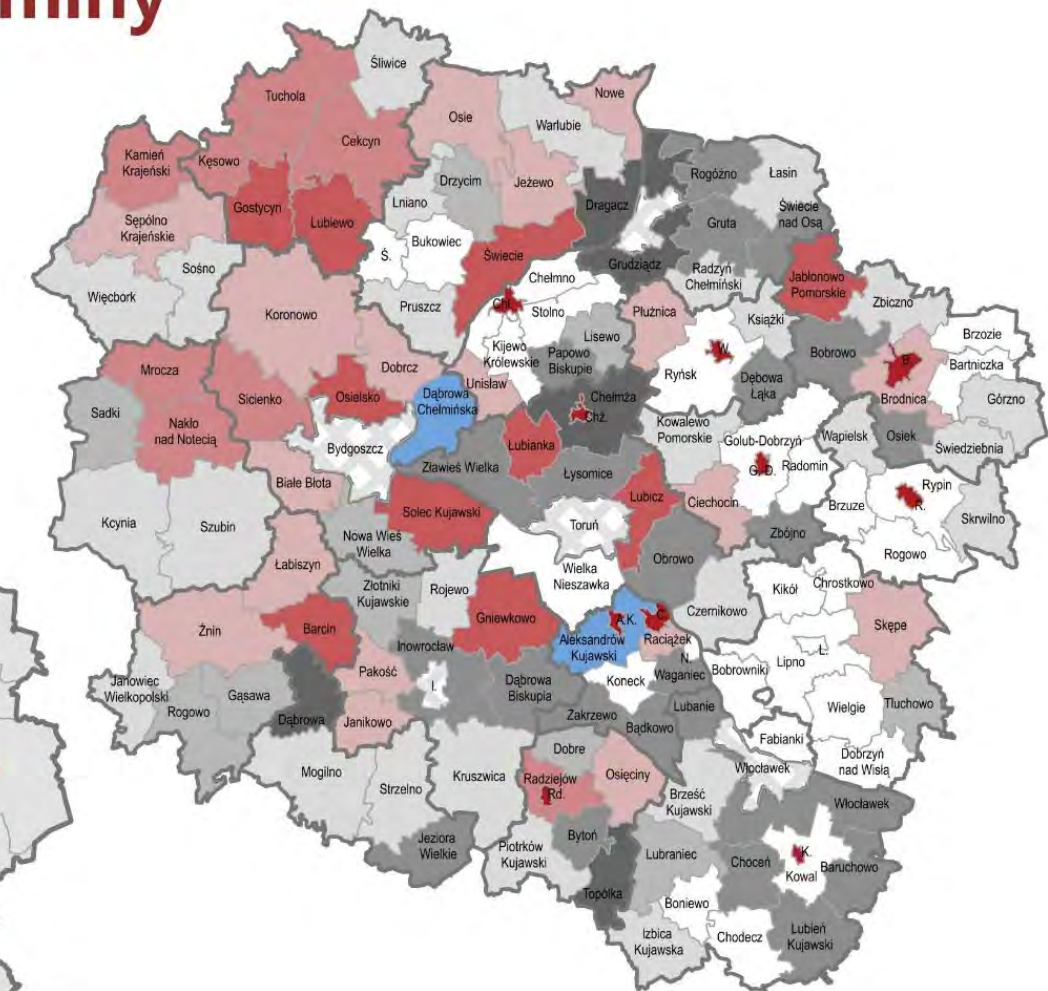
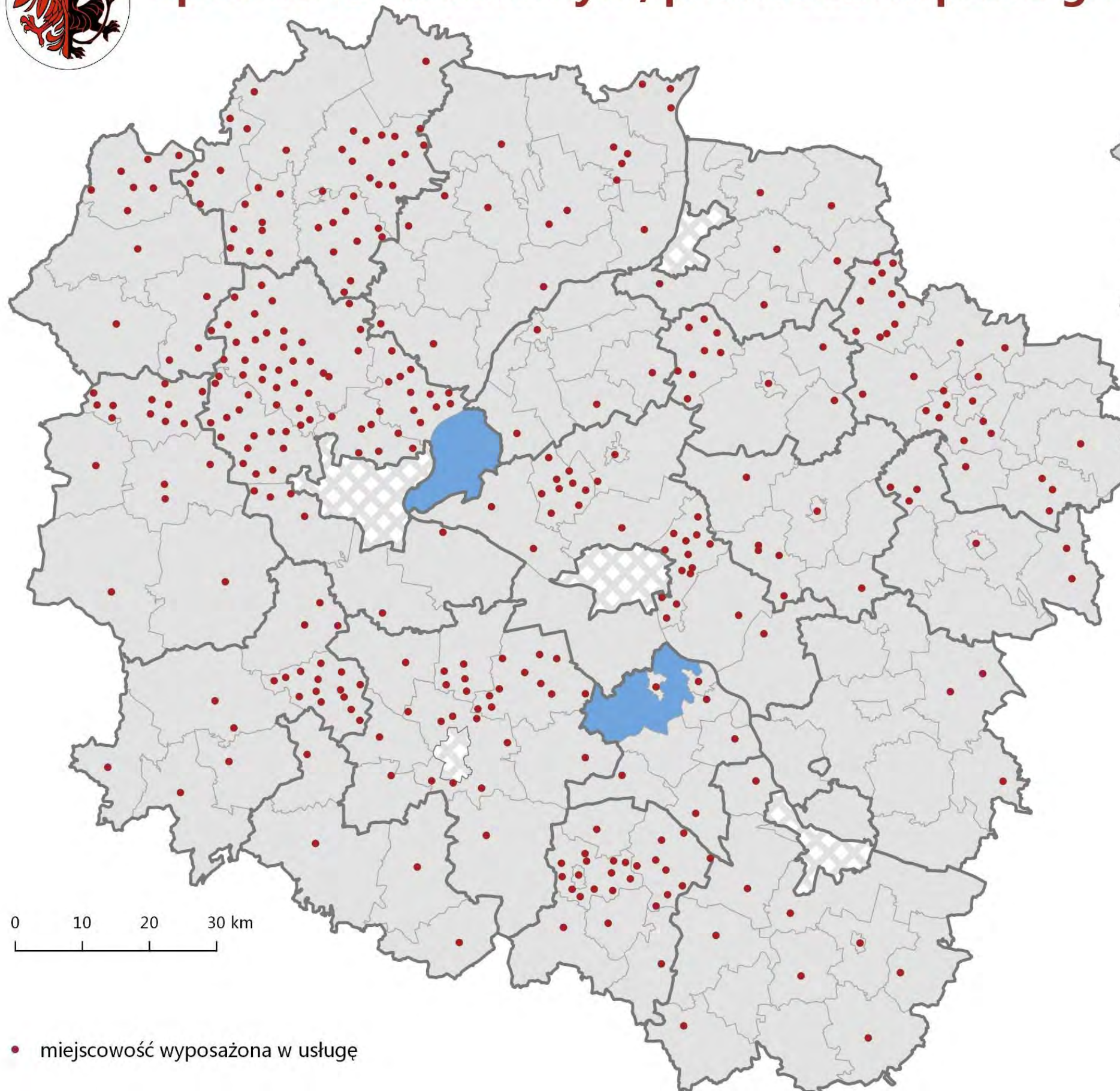
Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w powiecie [%]

* bez miasta Inowrocław

Miejscowości, w których odbywają się regularne zajęcia o charakterze społeczno-kulturalnym, prowadzone przez gminy

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w gminie [%]

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

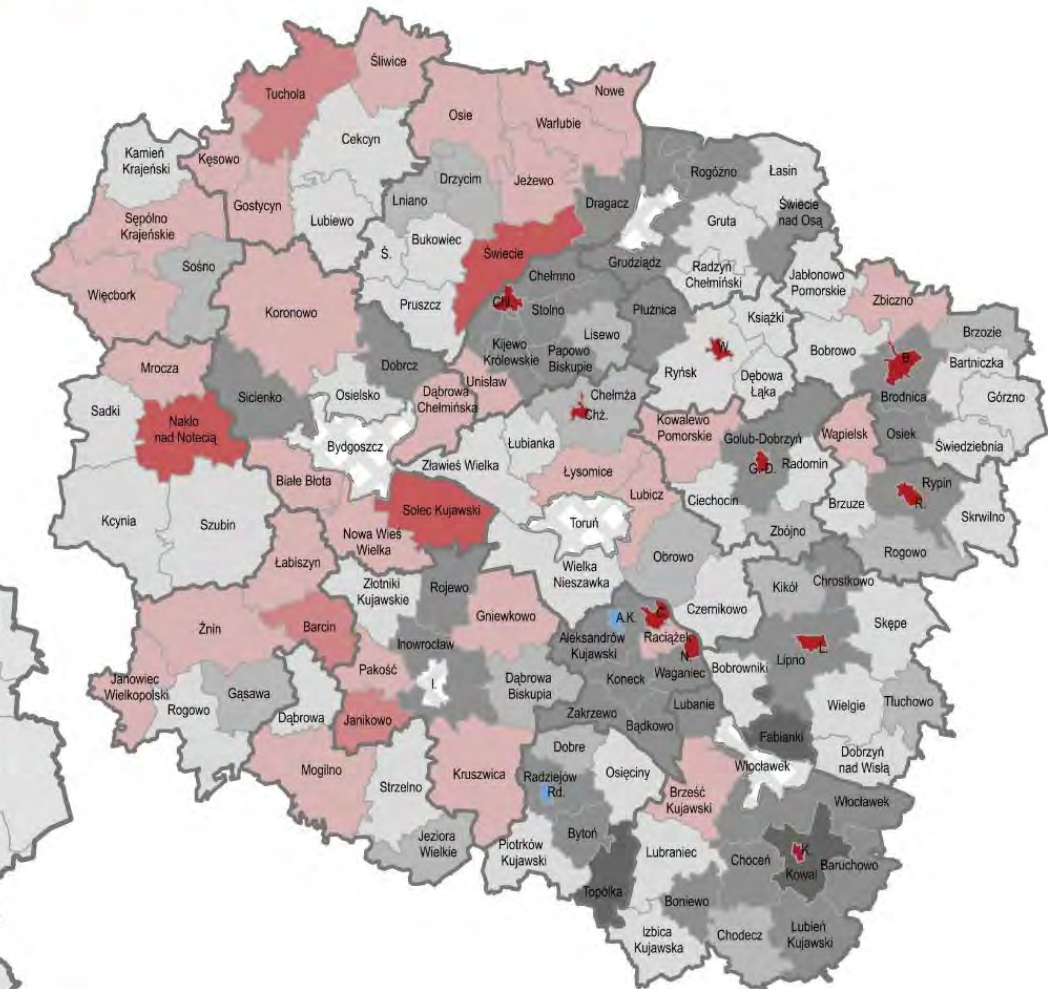
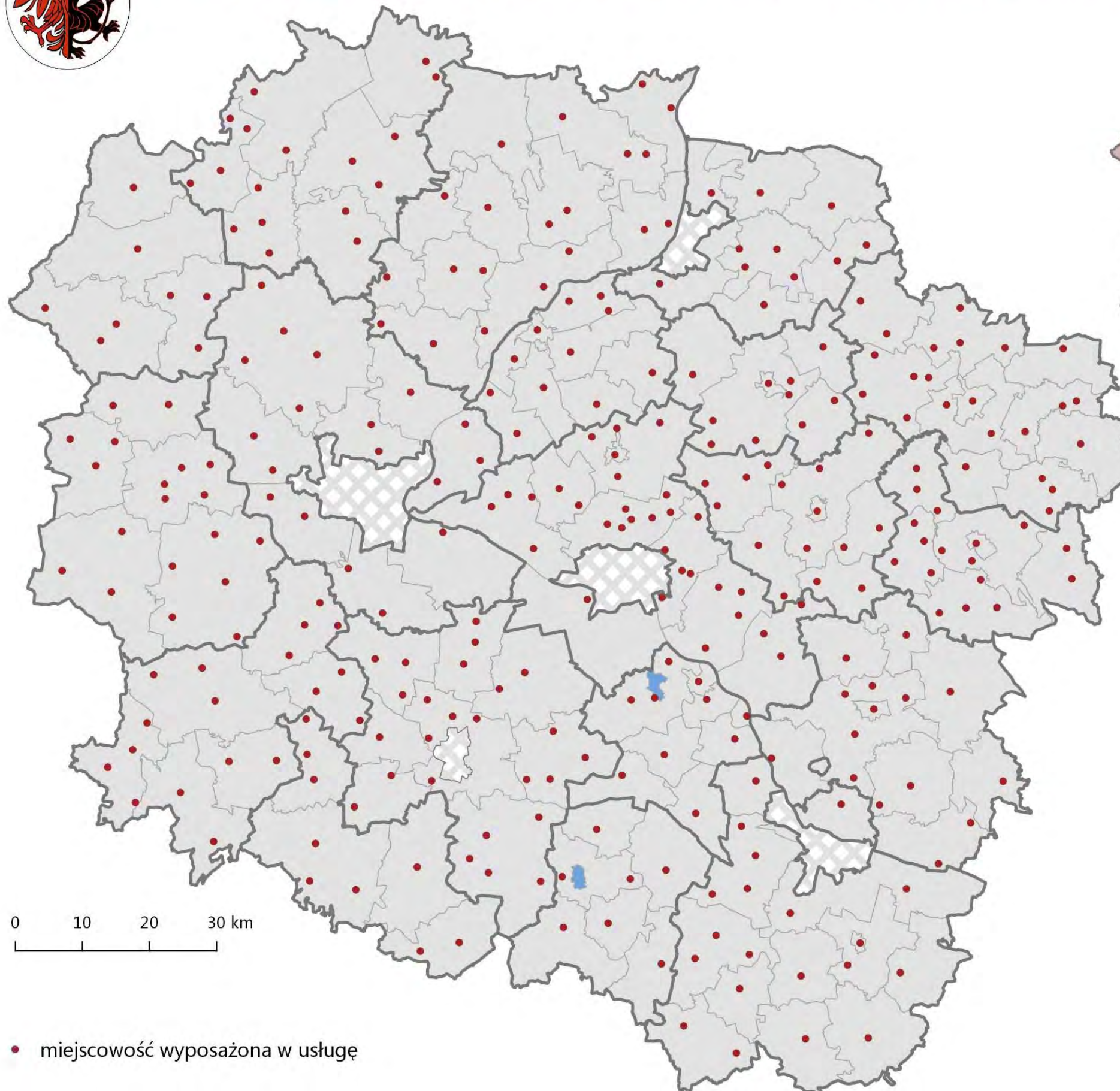
gminy, które nie przekazały informacji

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w placówkę biblioteczną

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w gminie [%]

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

gminy, które nie przekazały informacji

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

0 10 20 30 km

• miejscowość wyposażona w usługę

 miasta nieanalizowane na tym etapie badań

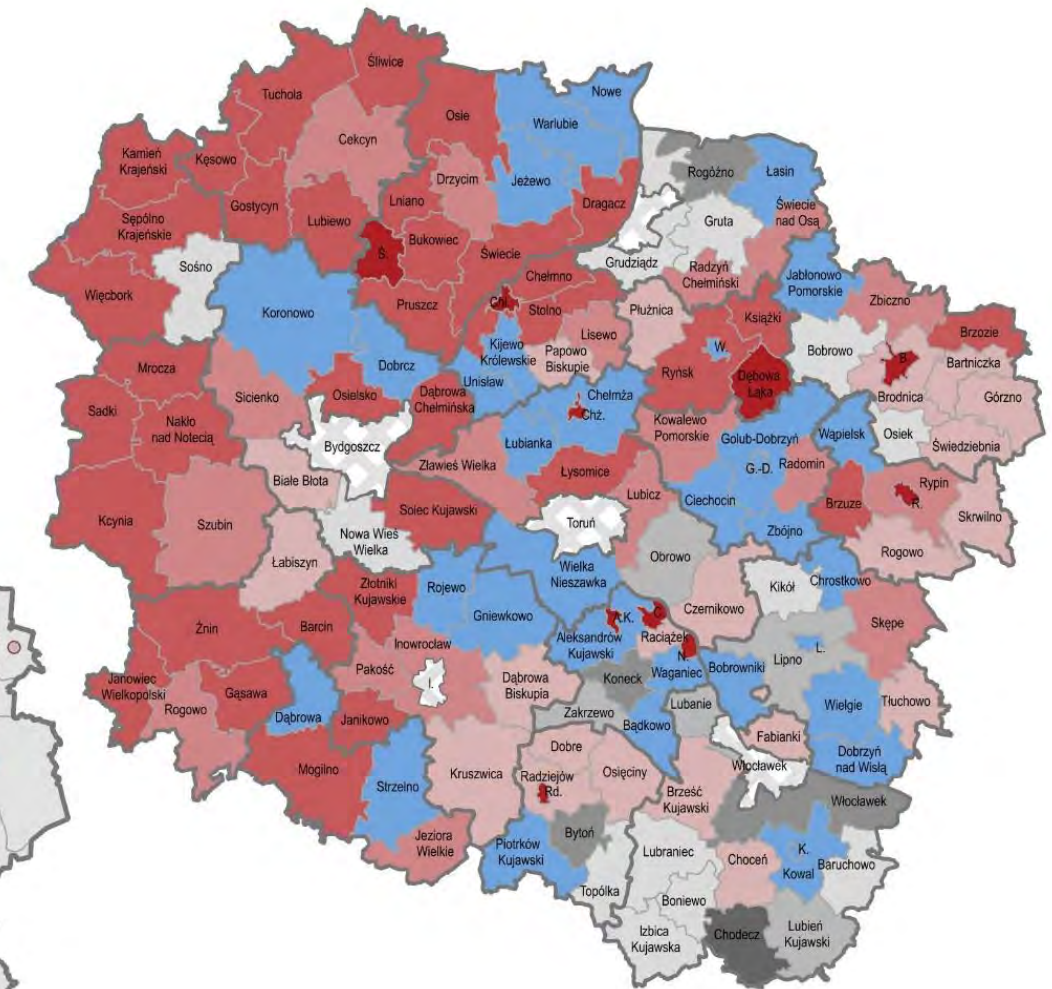
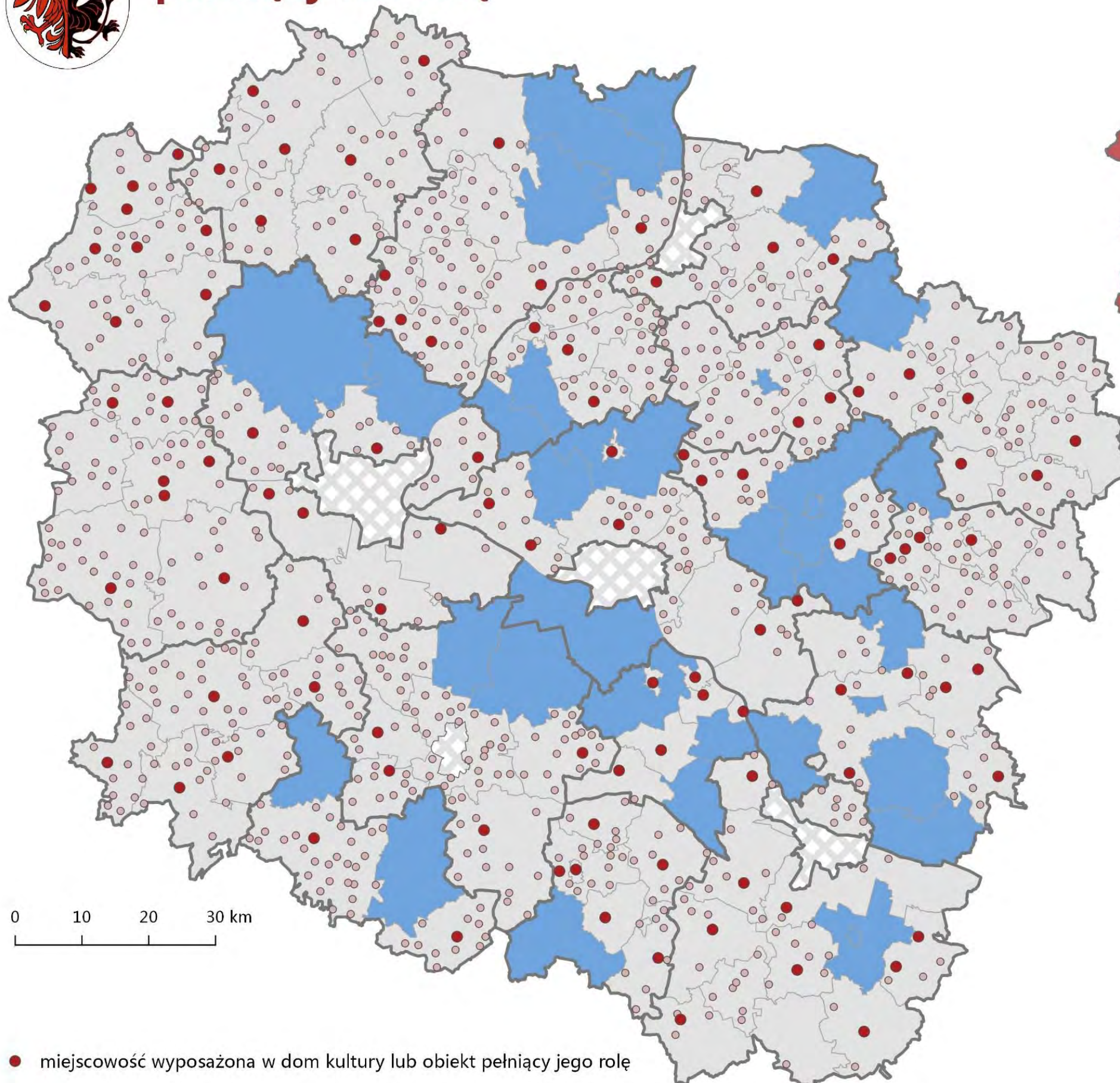
 gminy, które nie przekazały informacji

0 10 20 30 km

- miejscowość wyposażona w usługę

Miejscowości wyposażone w dom kultury, świetlicę wiejską lub obiekt pełniący ich rolę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w gminie [%]

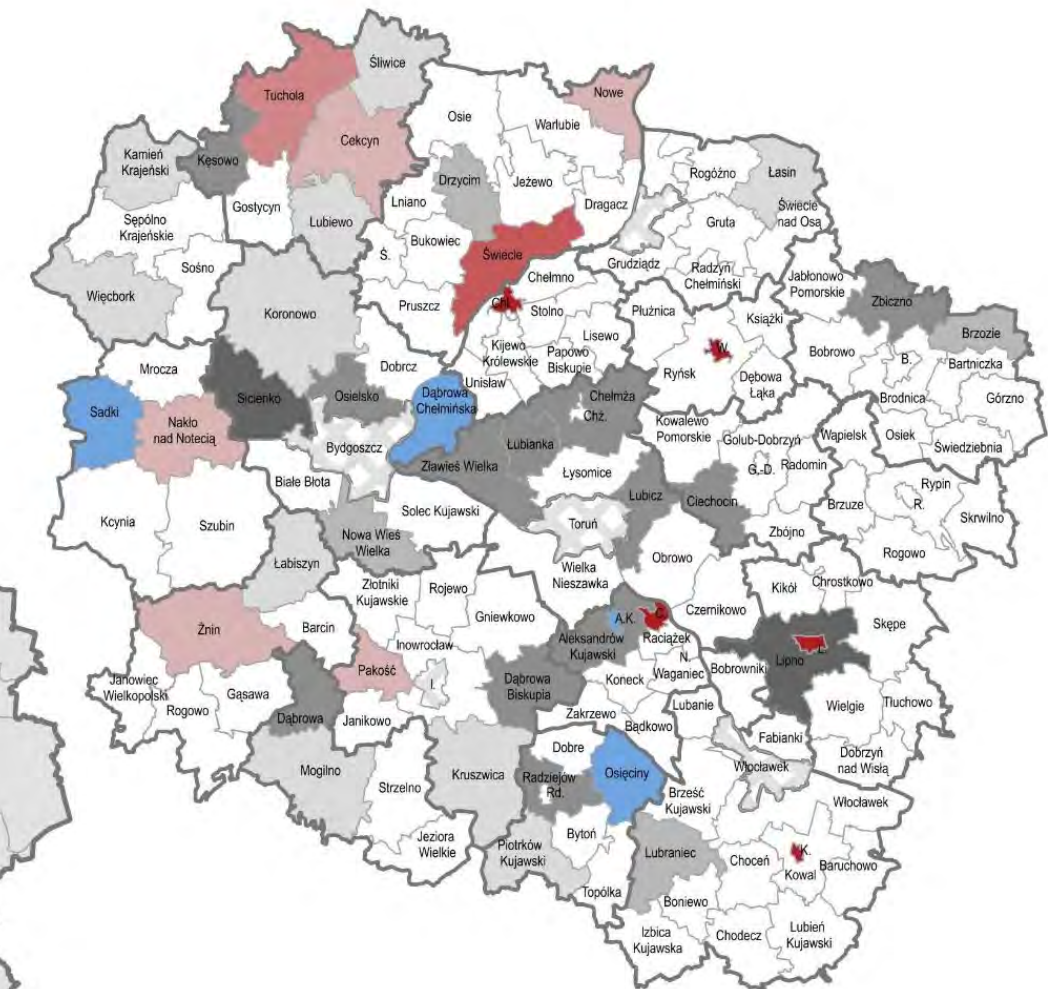
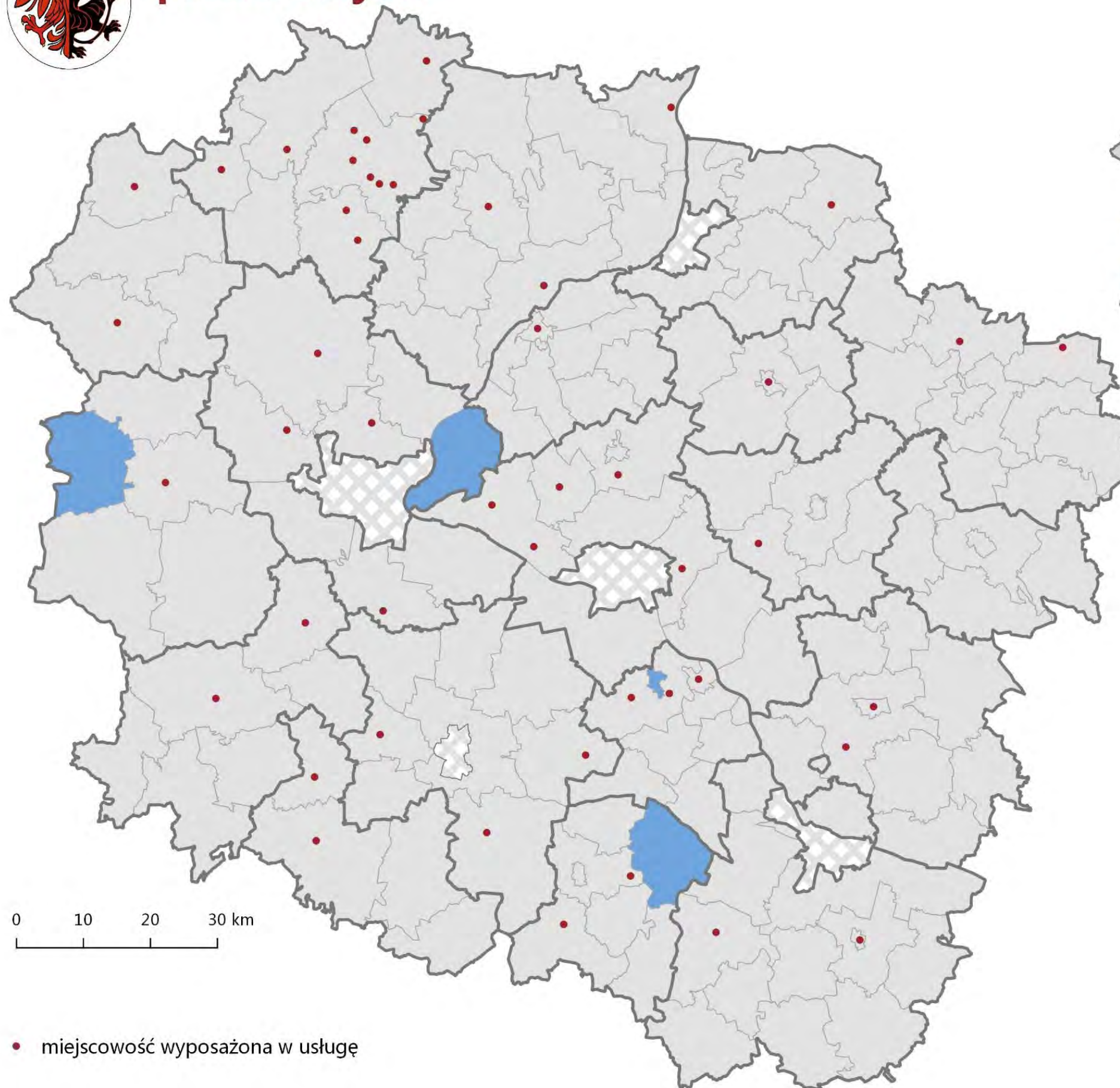
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

gminy, które nie przekazały informacji

- miejscowość wyposażona w dom kultury lub obiekt pełniący jego rolę
- miejscowość wyposażona w świetlicę wiejską lub obiekt pełniący jej rolę (bez miejscowości wyposażonych w dom kultury)

Miejscowości wyposażone w infrastrukturę służącą organizacji imprez plenerowych

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w gminie [%]

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

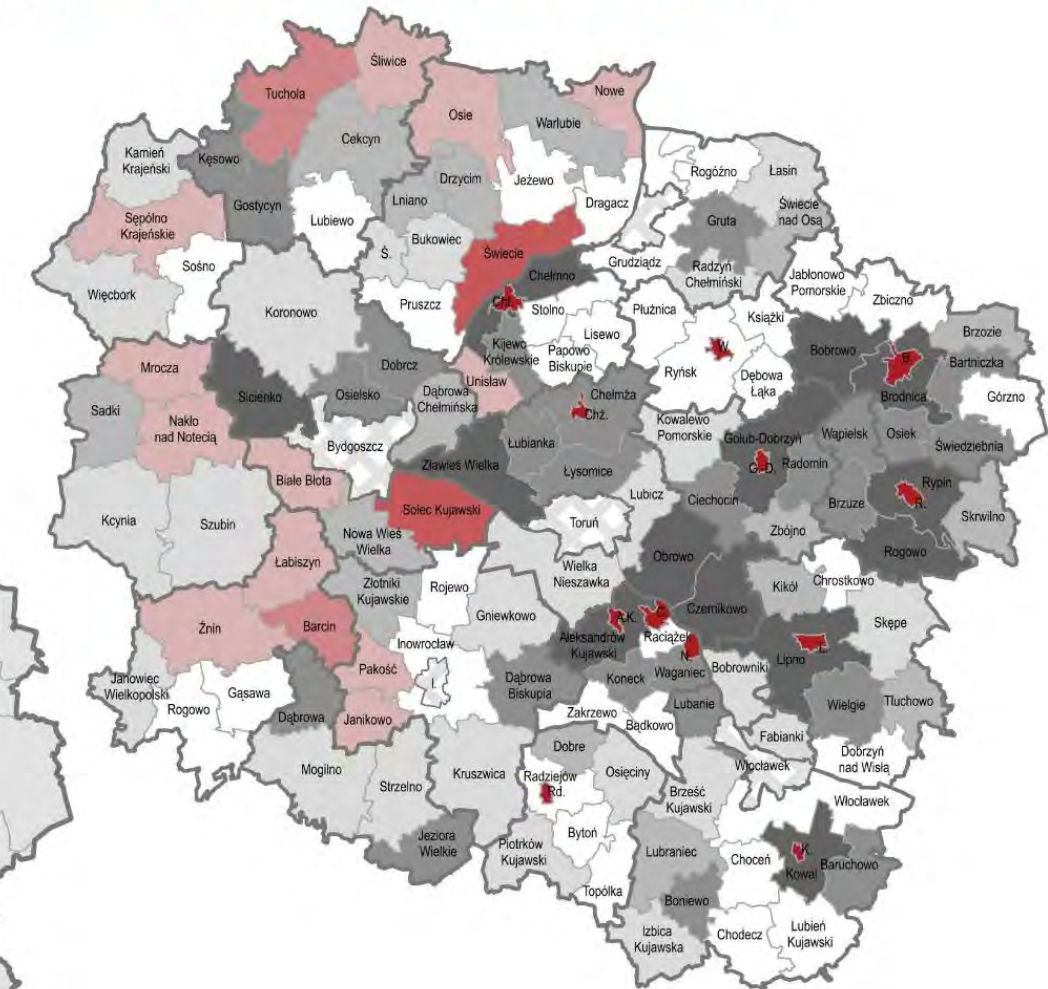
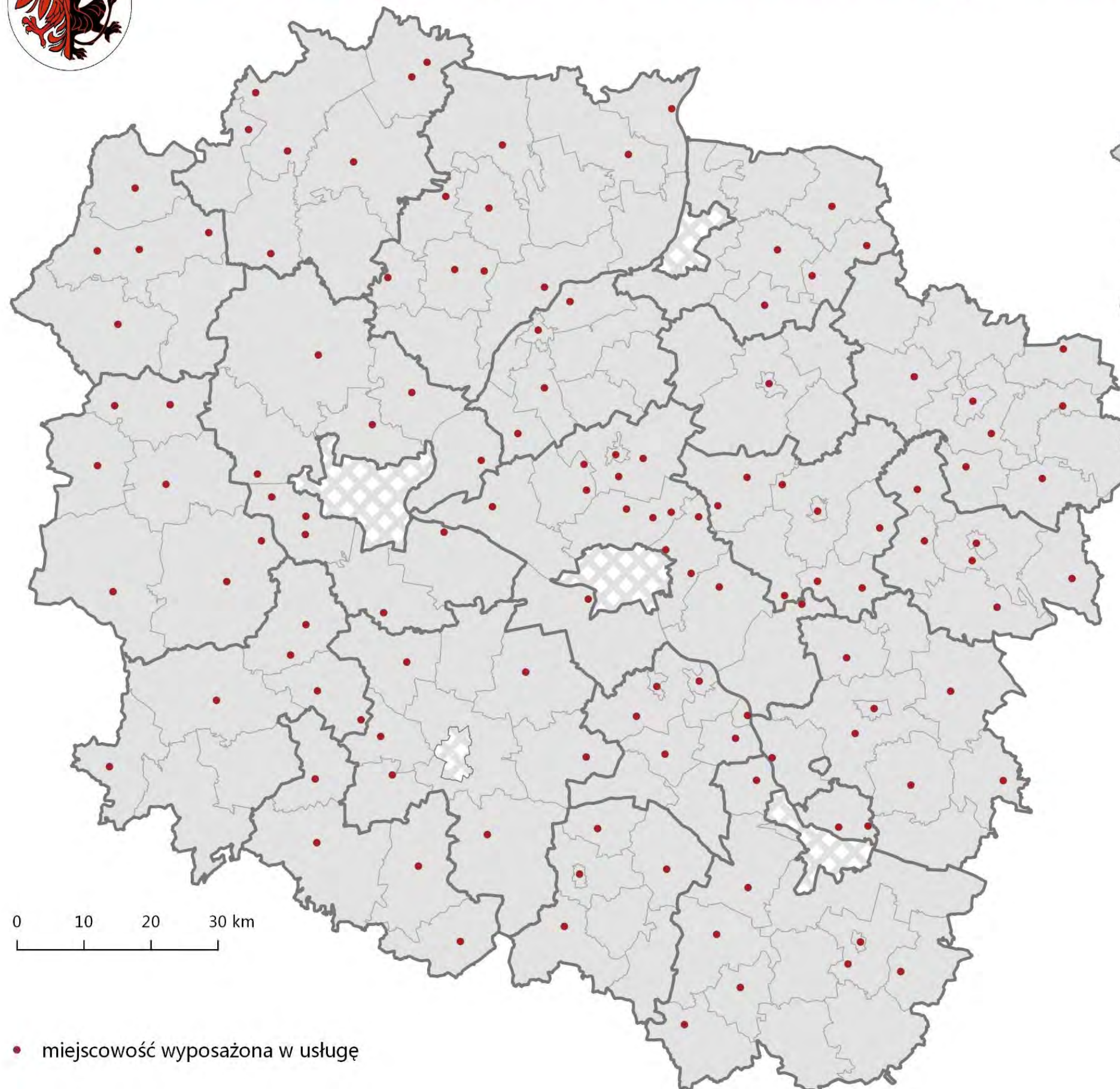
gminy, które nie przekazały informacji

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w boisko typu "Moje Boisko - Orlik 2012"

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybin W. - Wąbrzeźno

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w gminie [%]

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

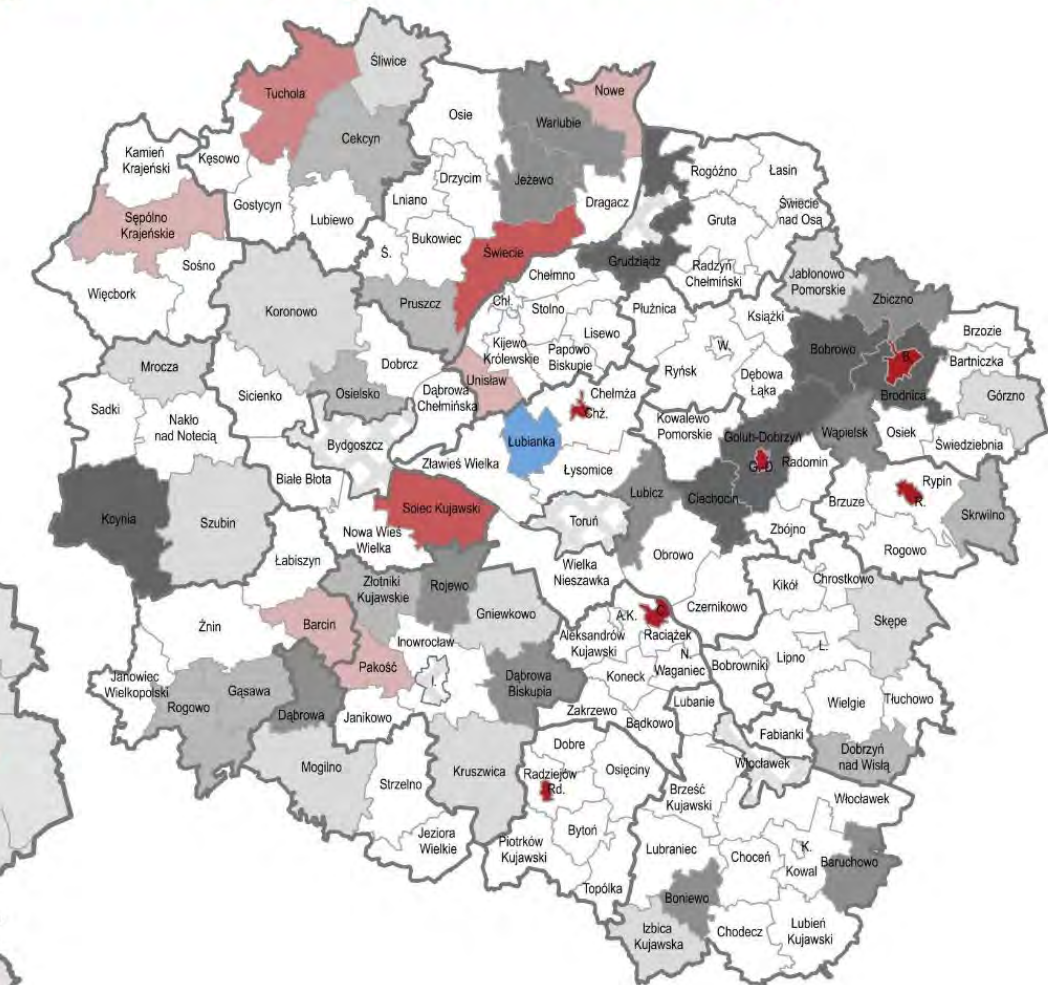
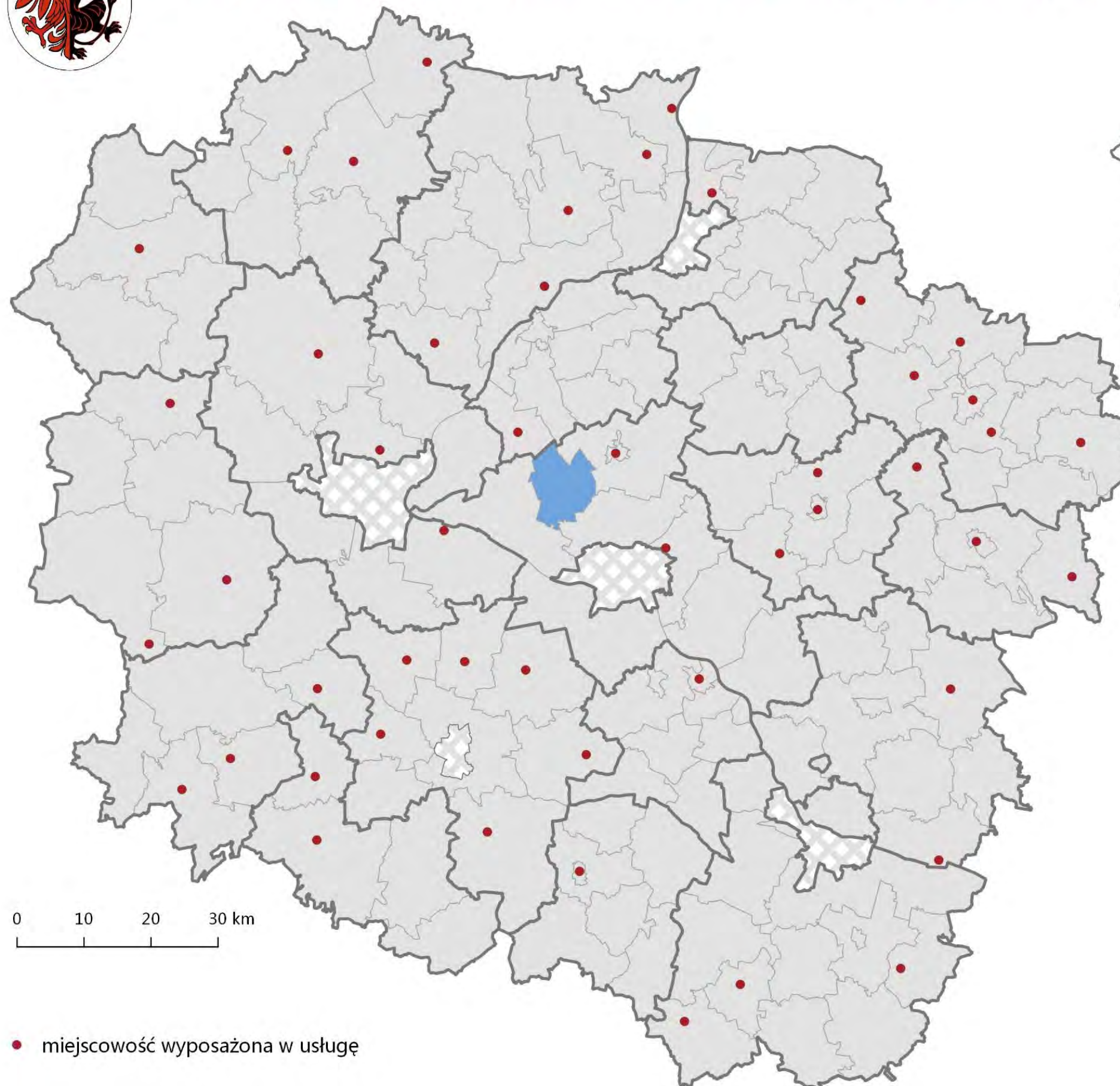
• miejscowość wyposażona w usługę

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w halę i/lub salę sportową (pozaszkolne)

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w gminie [%]

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

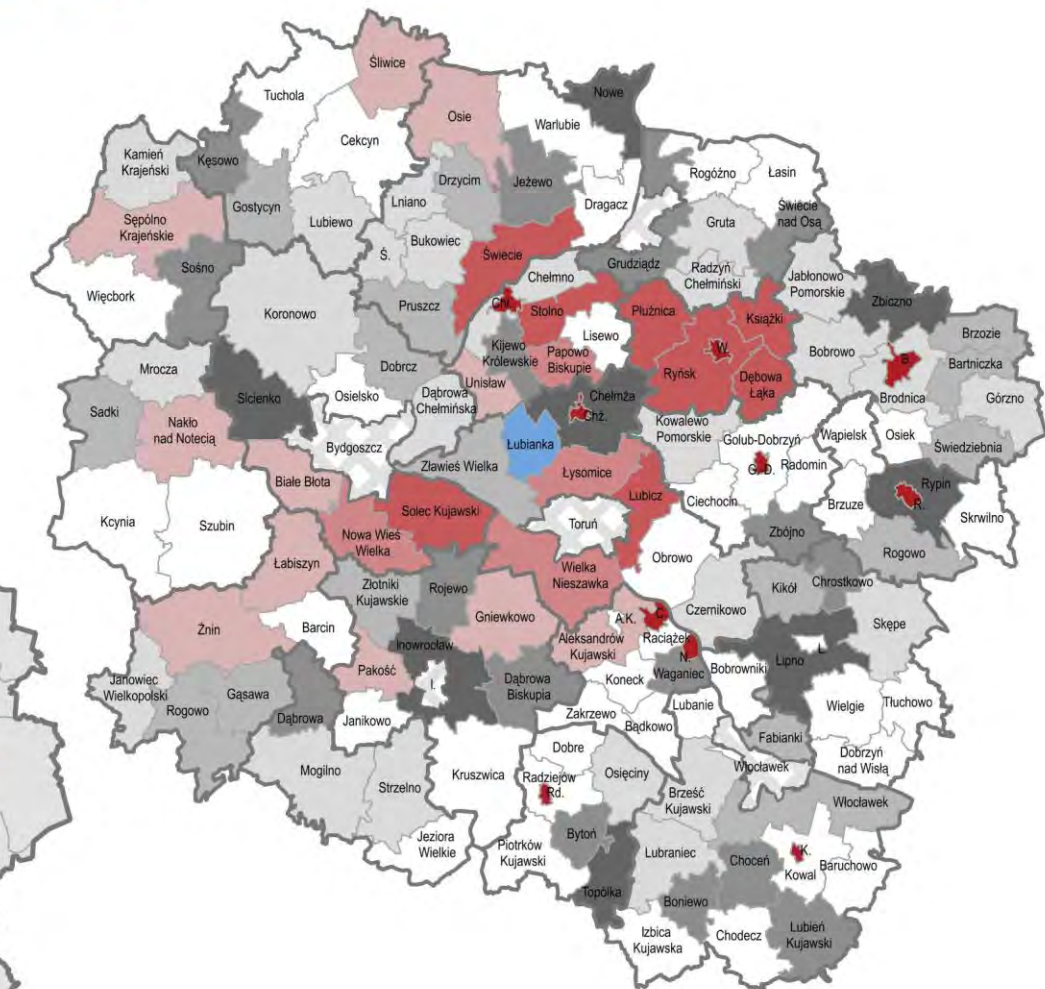
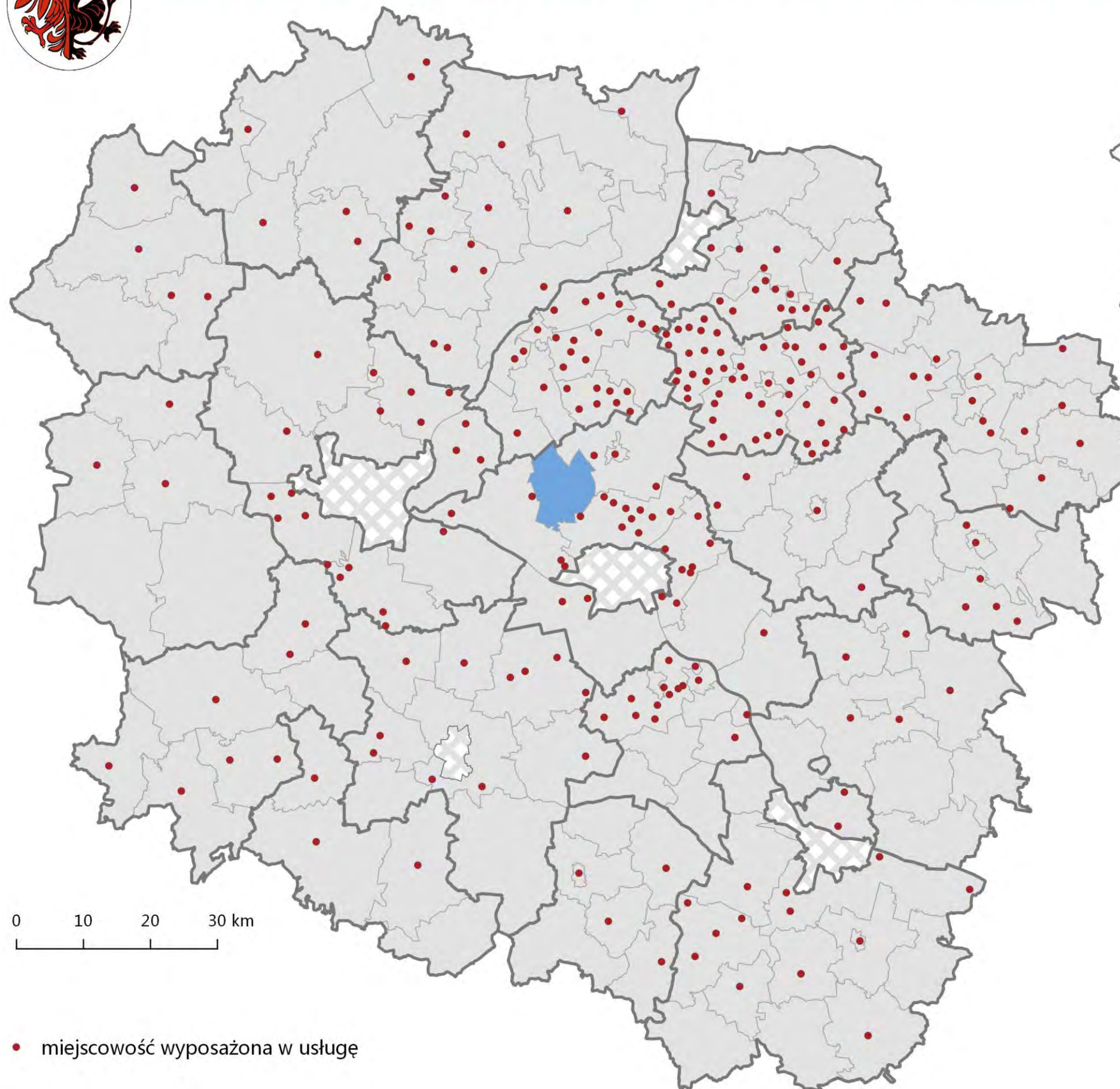
gminy, które nie przekazały informacji

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w siłownię plenerową

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław K. - Kowal N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w gminie [%]

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

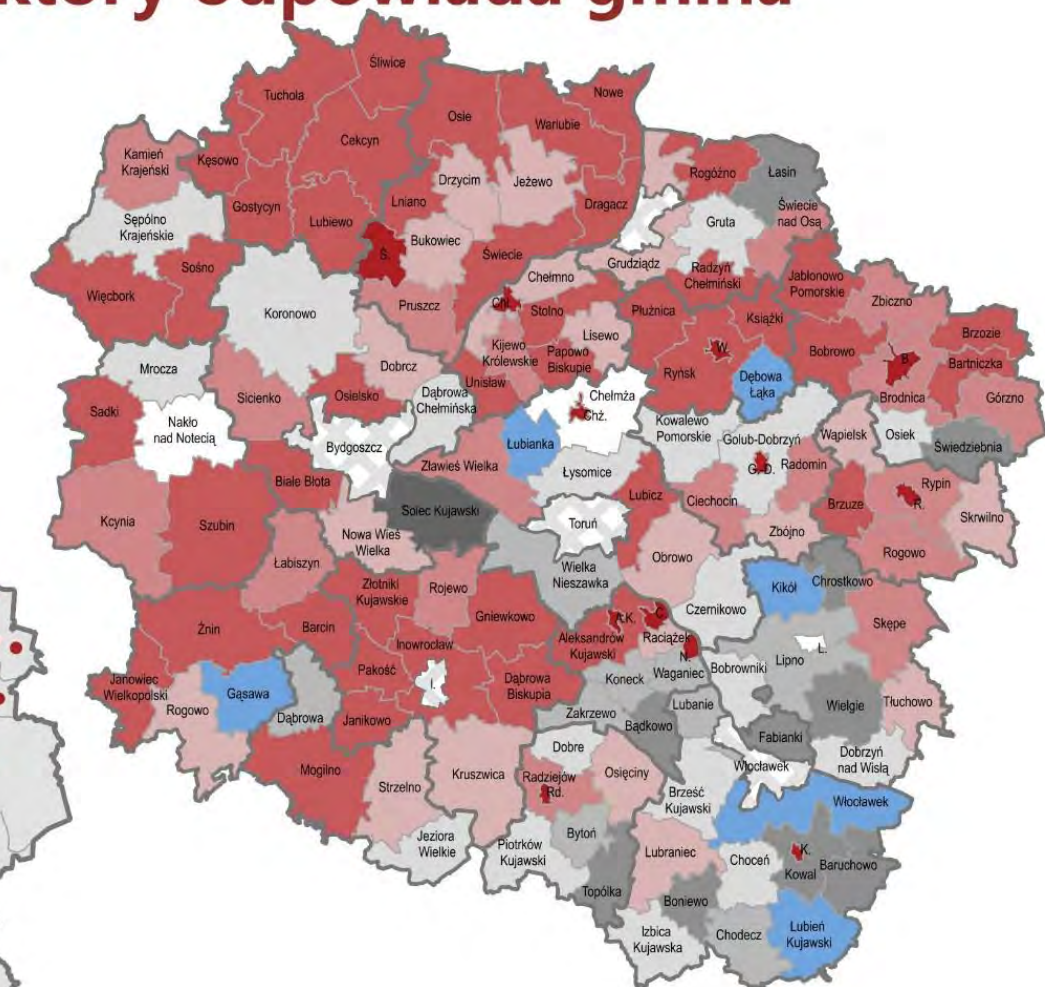
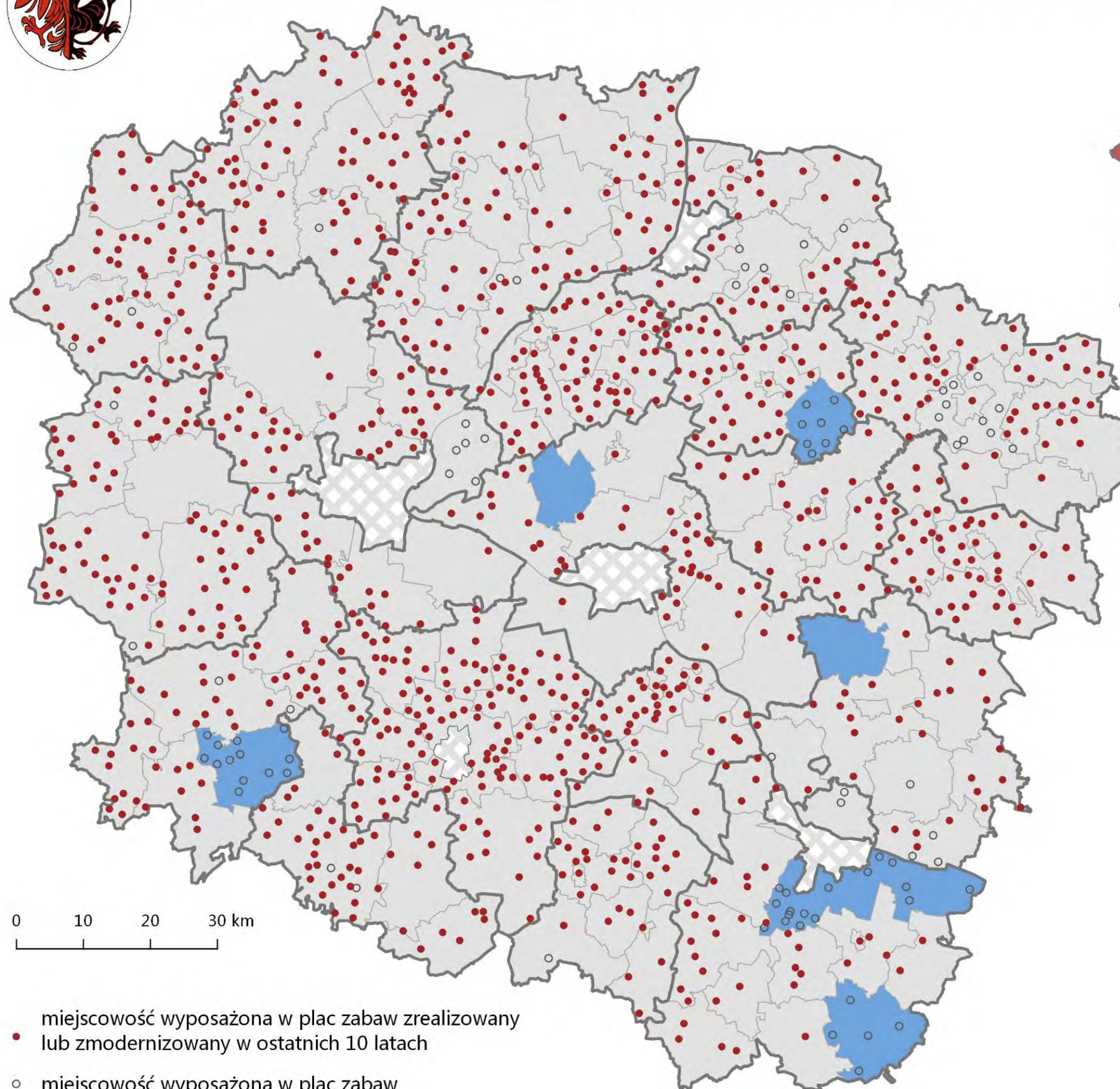
gminy, które nie przekazały informacji

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w plac zabaw, w tym plac zabaw zrealizowany lub zmodernizowany w ostatnich 10 latach, za który odpowiada gmina

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w gminie [%]

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

gminy, które nie przekazały informacji lub przekazały informacje niekompletne

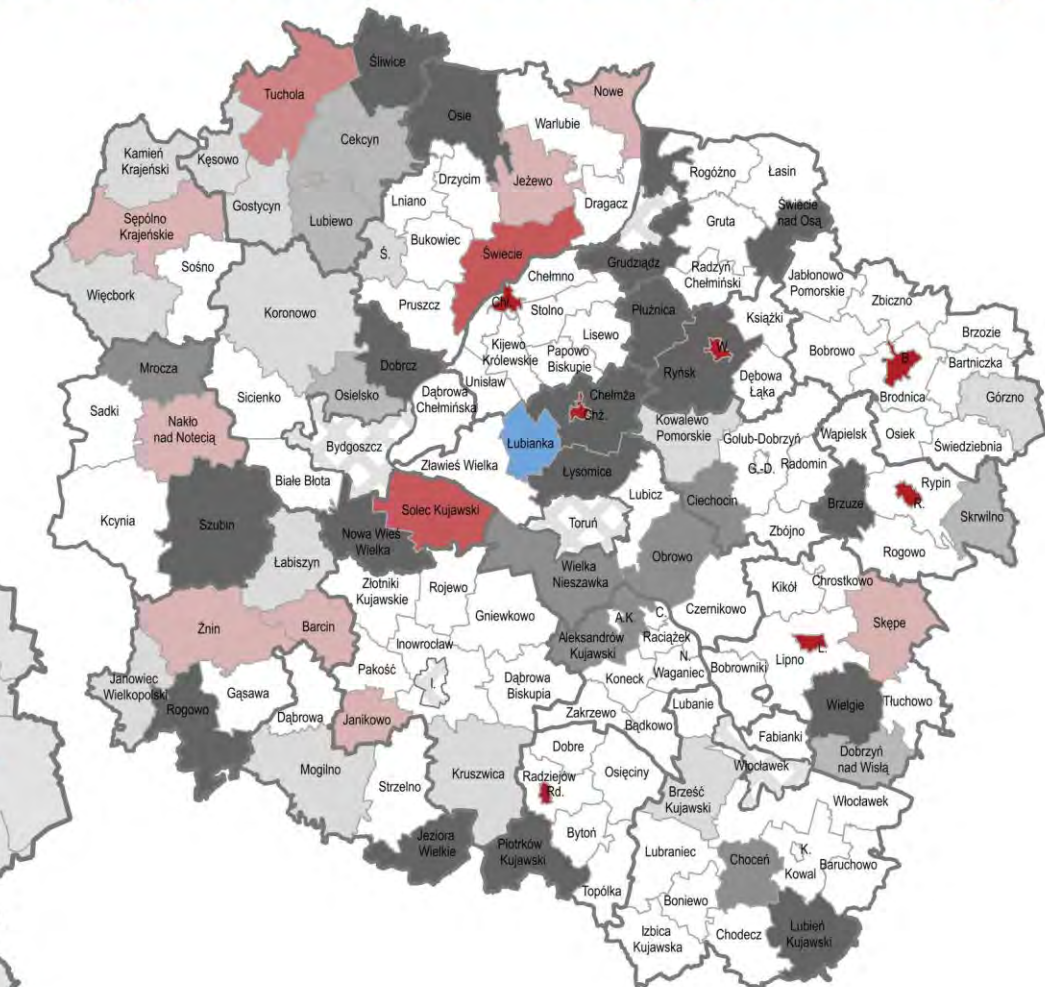
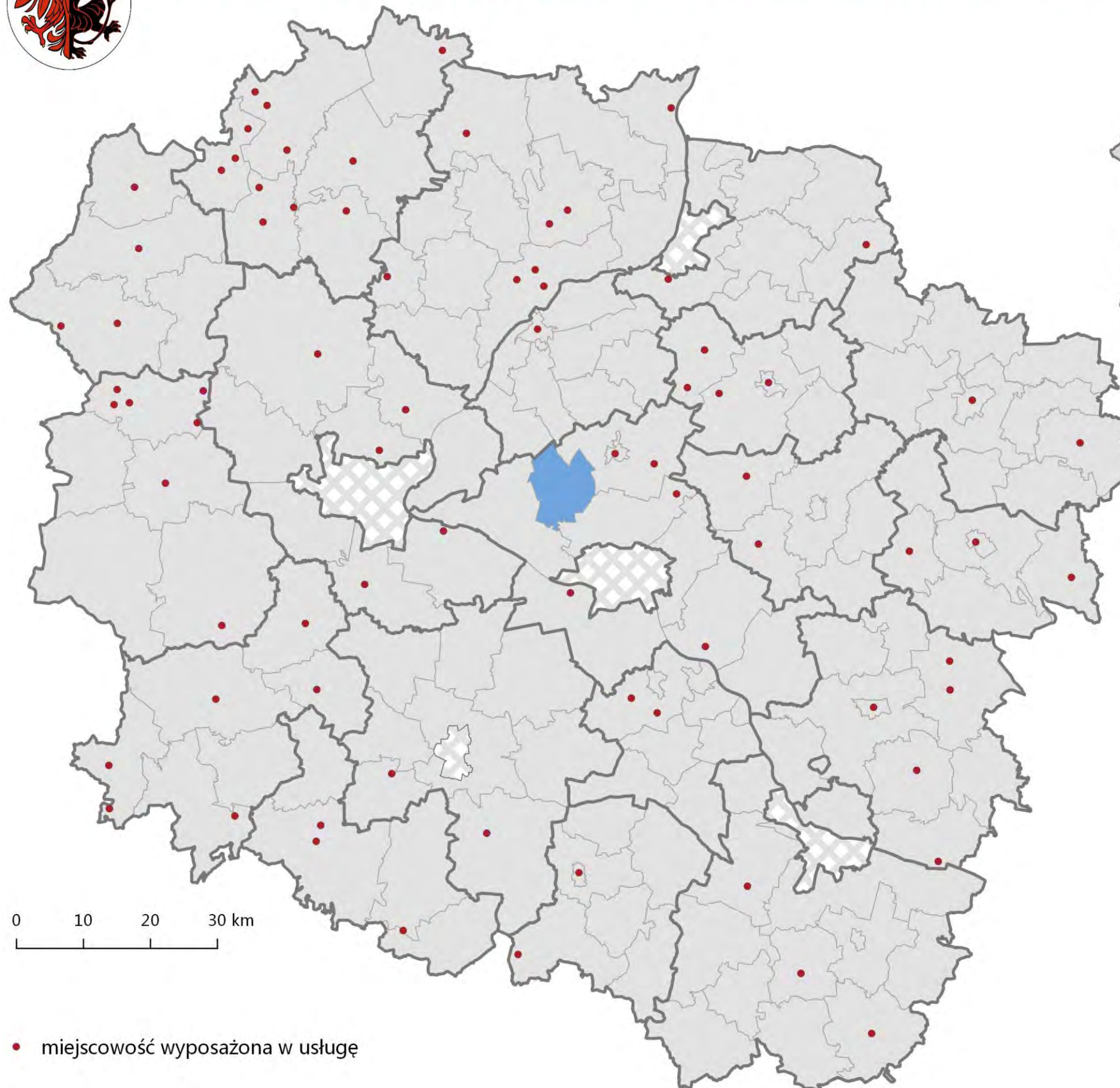
- miejscowość wyposażona w plac zabaw zrealizowany lub zmodernizowany w ostatnich 10 latach
- miejscowość wyposażona w plac zabaw

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w infrastrukturę dla sportów i rekreacji wodnej

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybin W. - Wąbrzeźno

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w gminie [%]

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

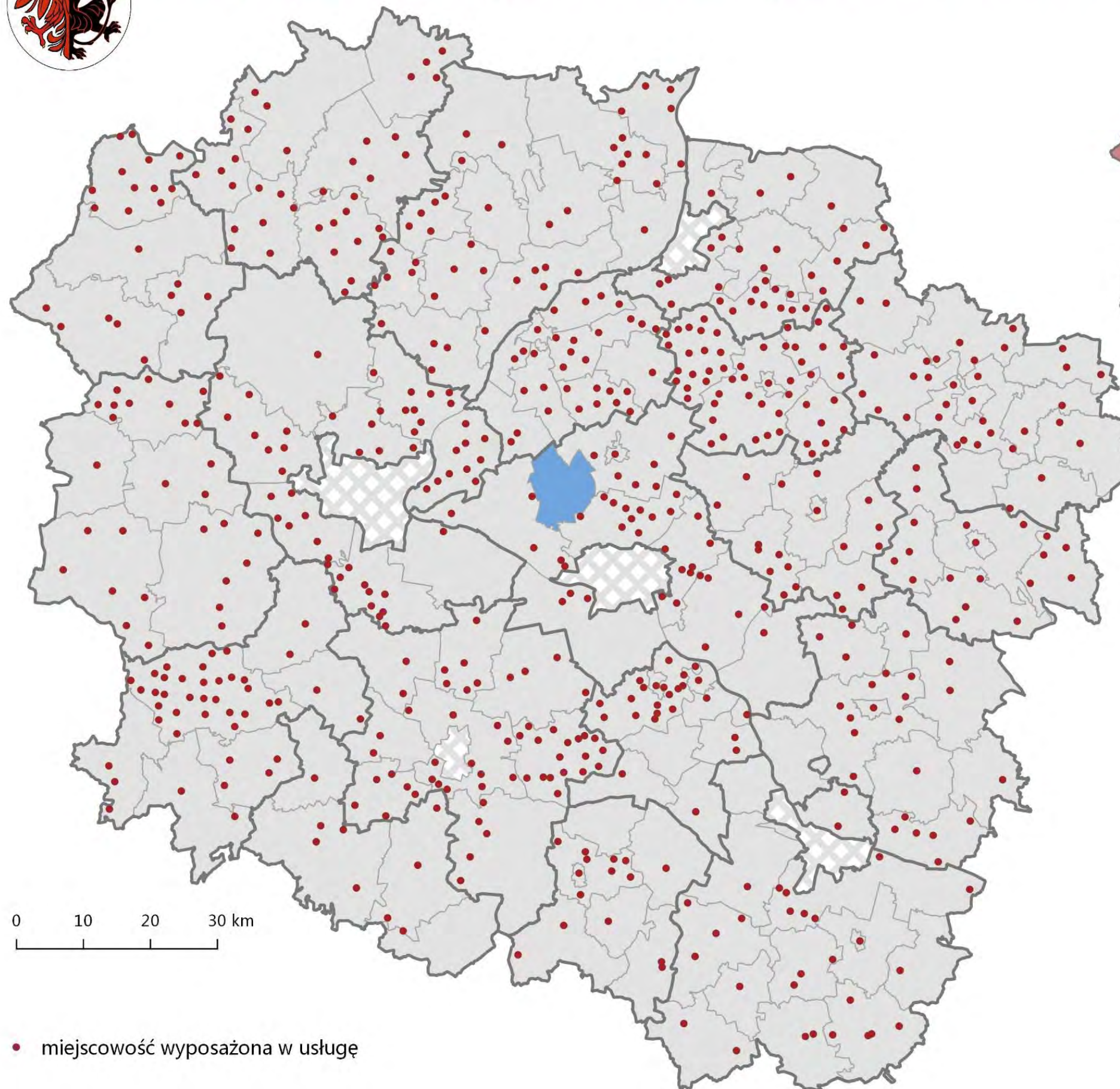
gminy, które nie przekazały informacji

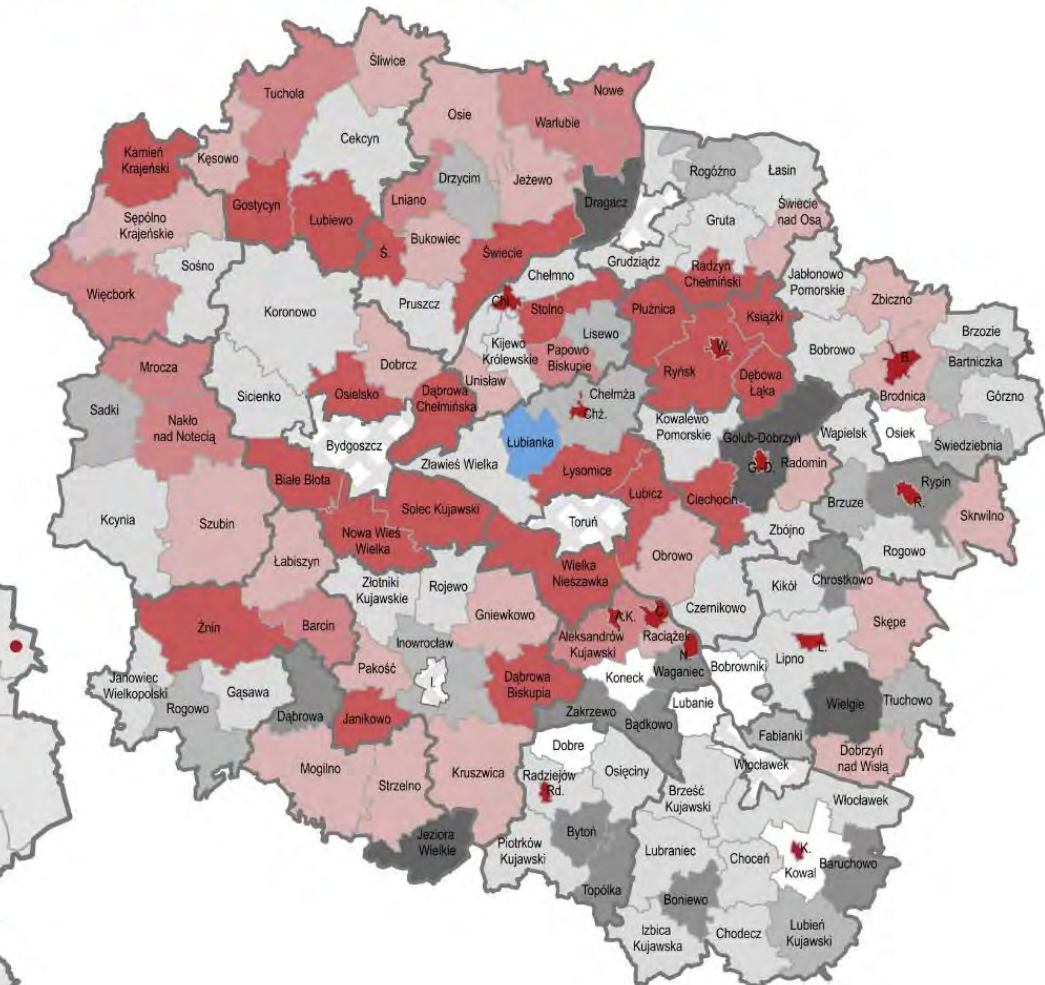
Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w pozostałe obiekty sportowe ogółem

• miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław K. - Kowal N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w gminie [%]

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

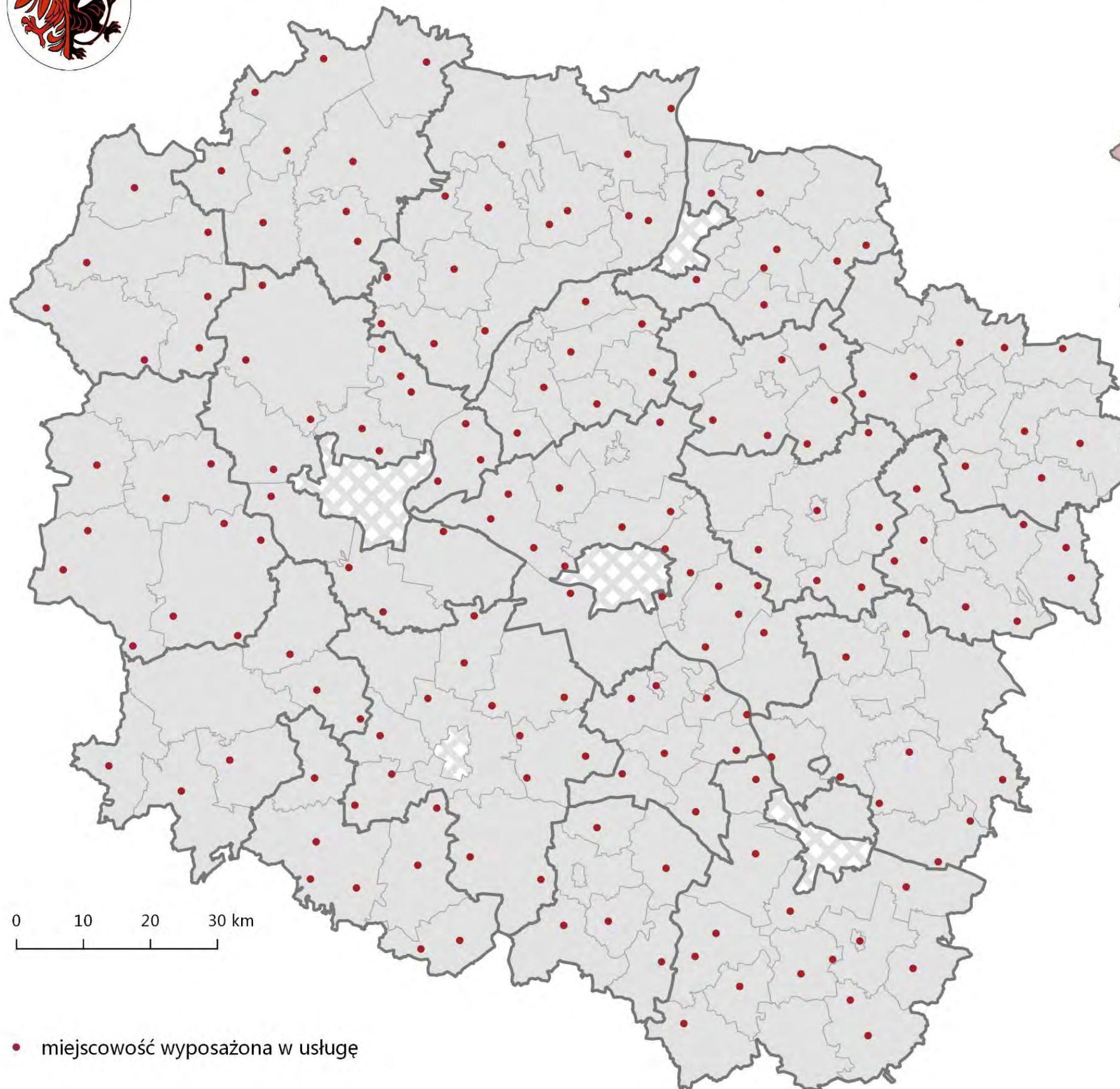
gminy, które nie przekazały informacji

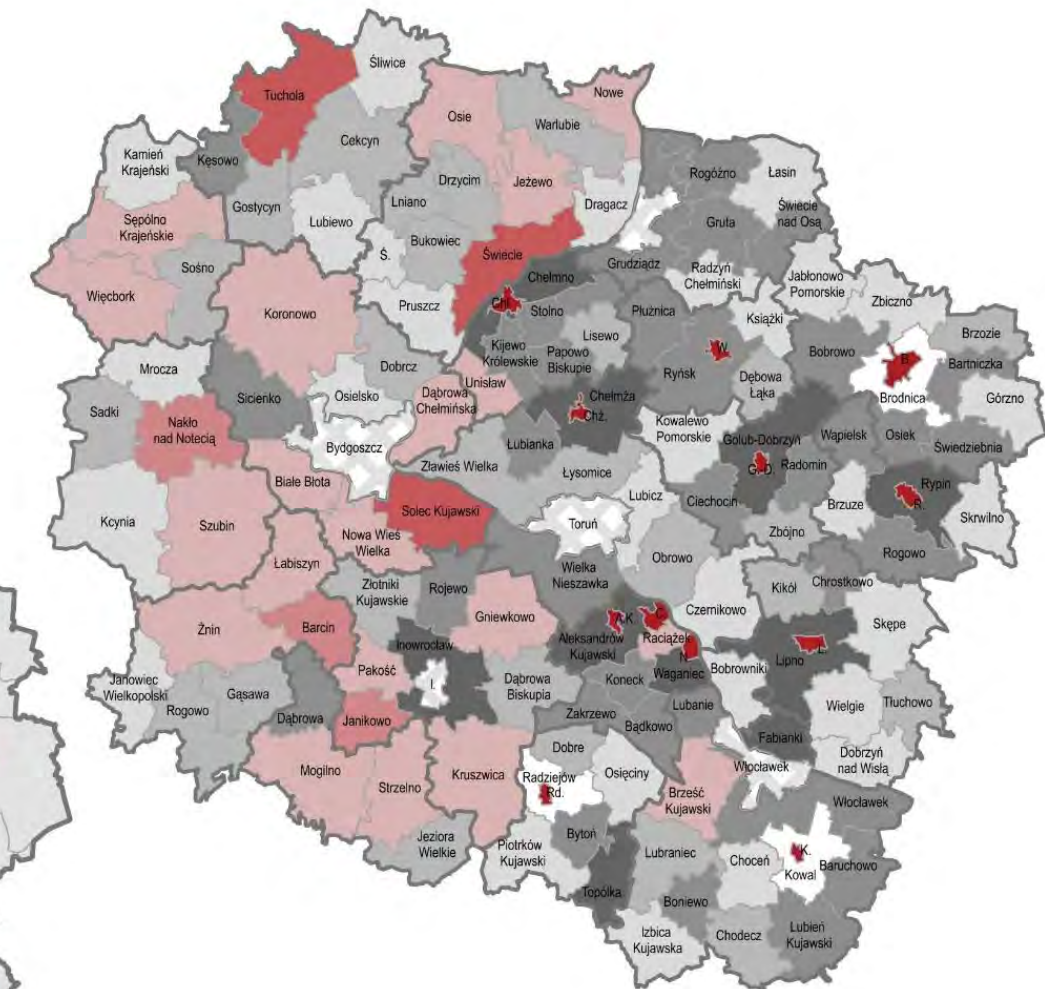
Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości, w których dostępna jest podstawowa opieka zdrowotna

• miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybn W. - Wąbrzeźno

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w gminie [%]

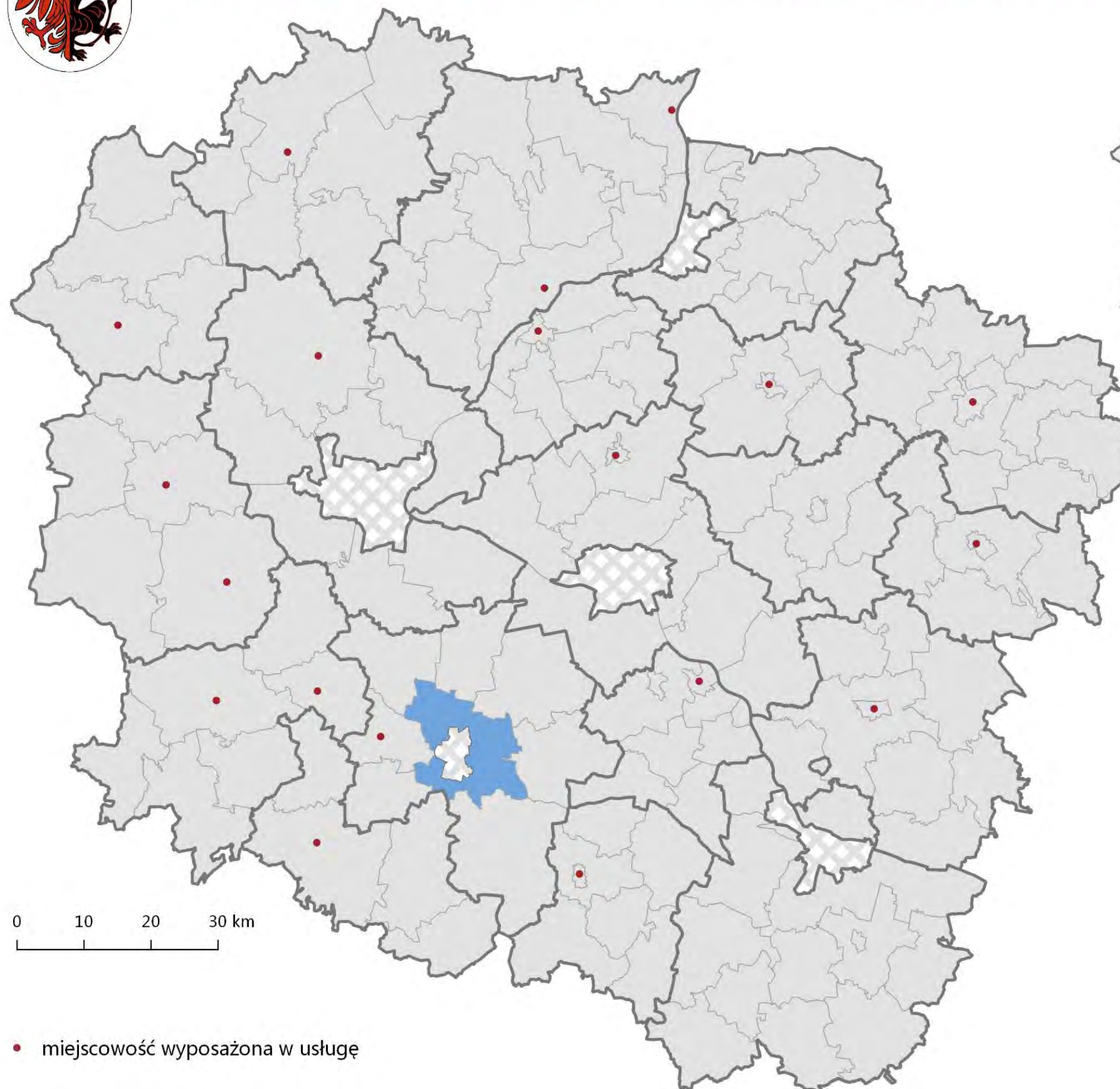
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości, w których dostępna jest opieka lekarska nocna

• miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszała Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybin W. - Wąbrzeźno

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

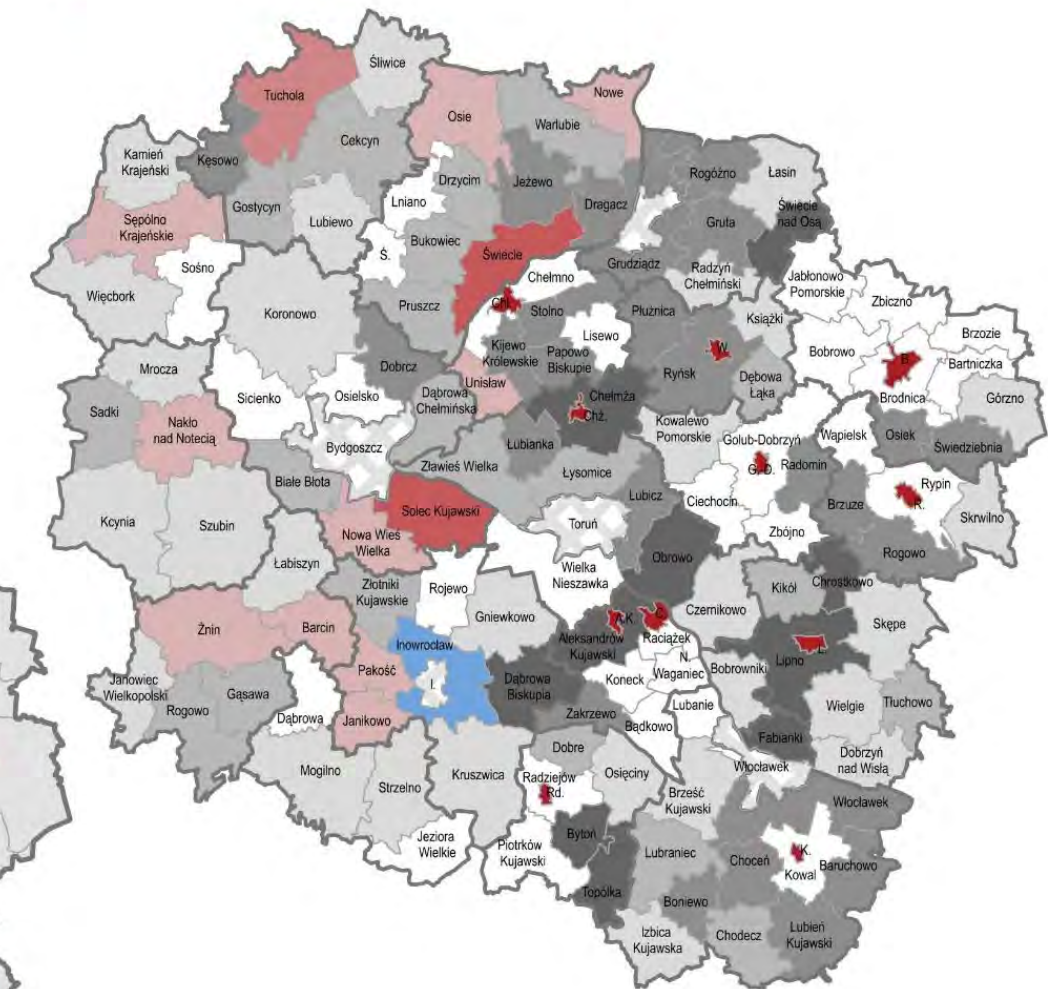
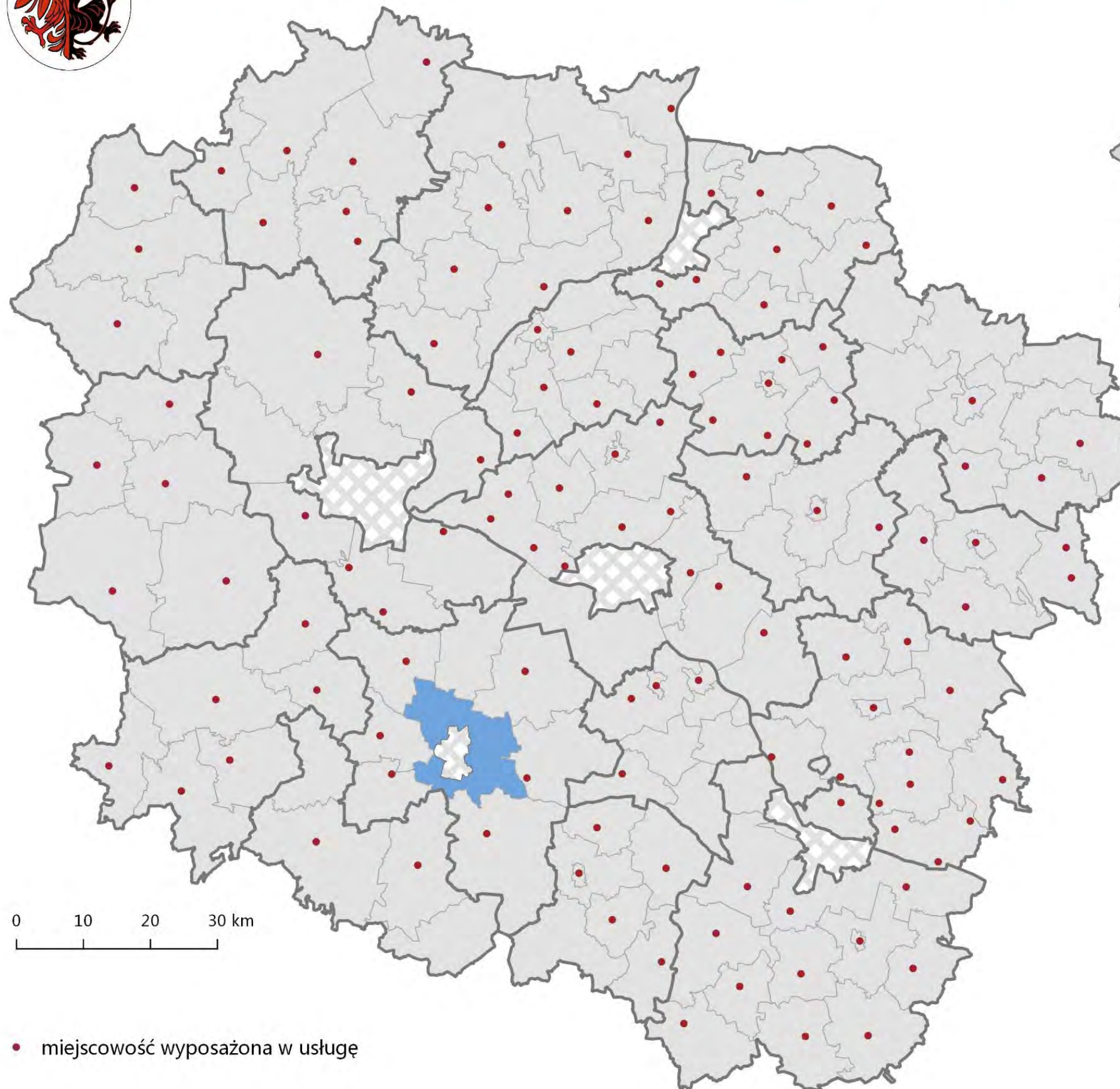
gminy, które nie przekazały informacji

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości, w których dostępna jest opieka pediatryczna

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszała Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybin W. - Wąbrzeźno

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w gminie [%]

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

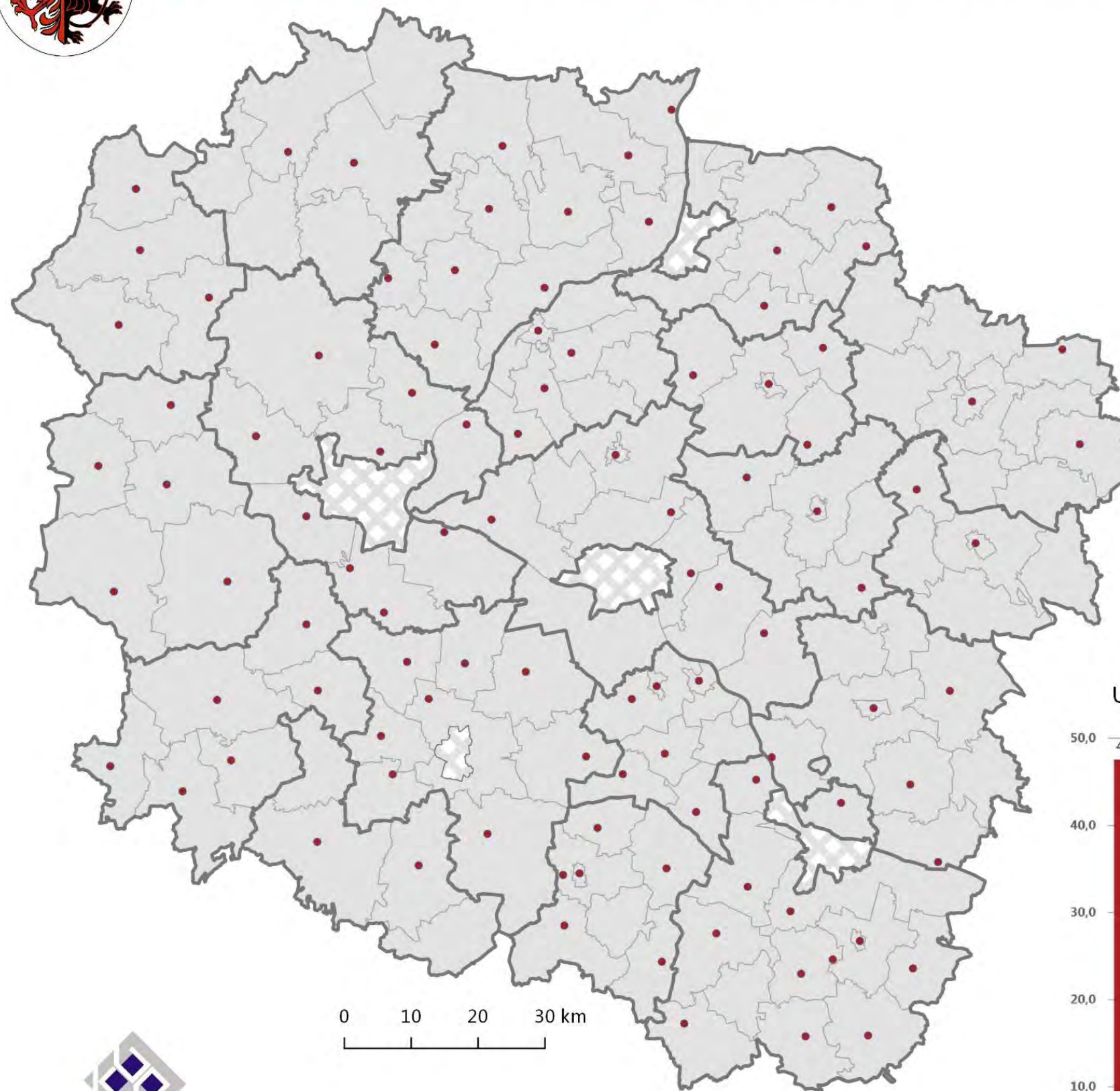
gminy, które nie przekazały informacji

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

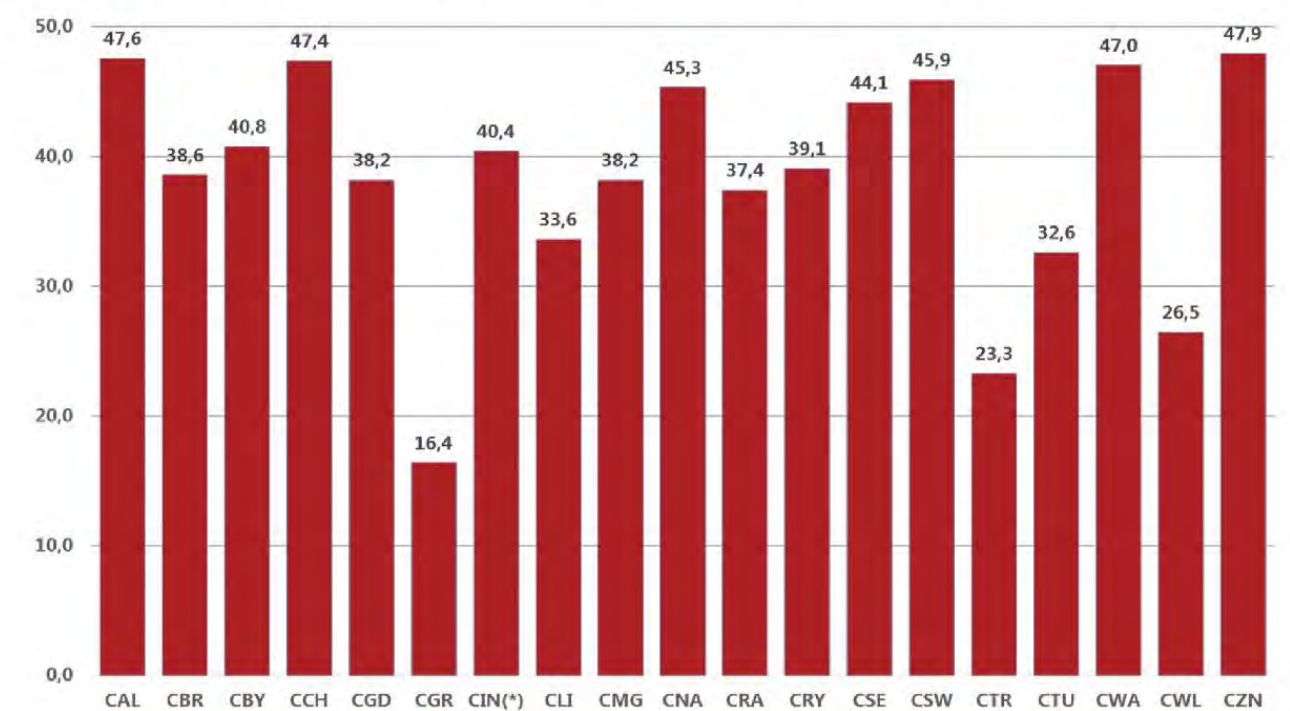
Miejscowości, w których dostępna jest publiczna opieka lekarska w zakresie ginekologii i/lub położnictwa

• miejscowość wyposażona w usługę

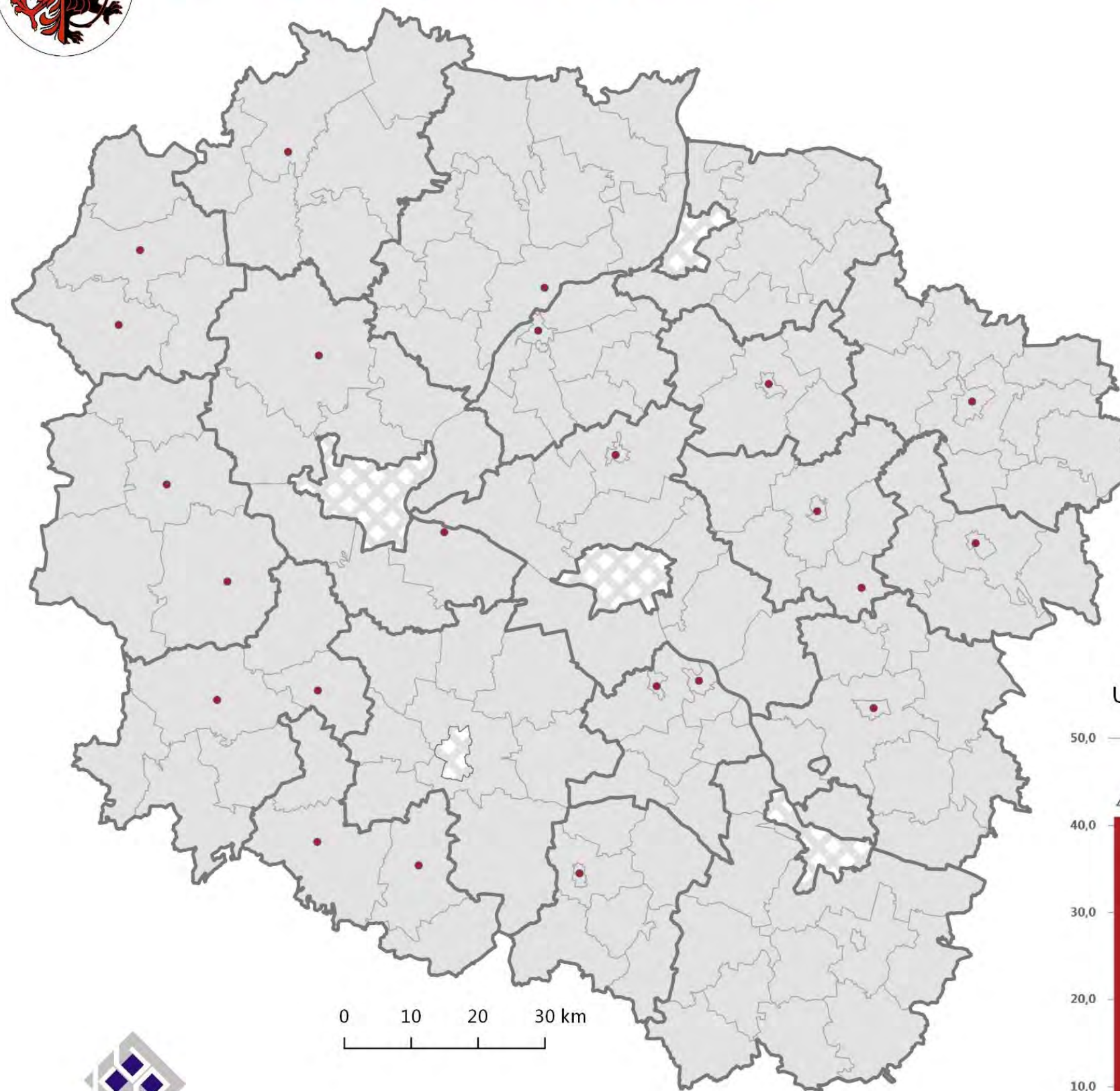
Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w powiecie [%]

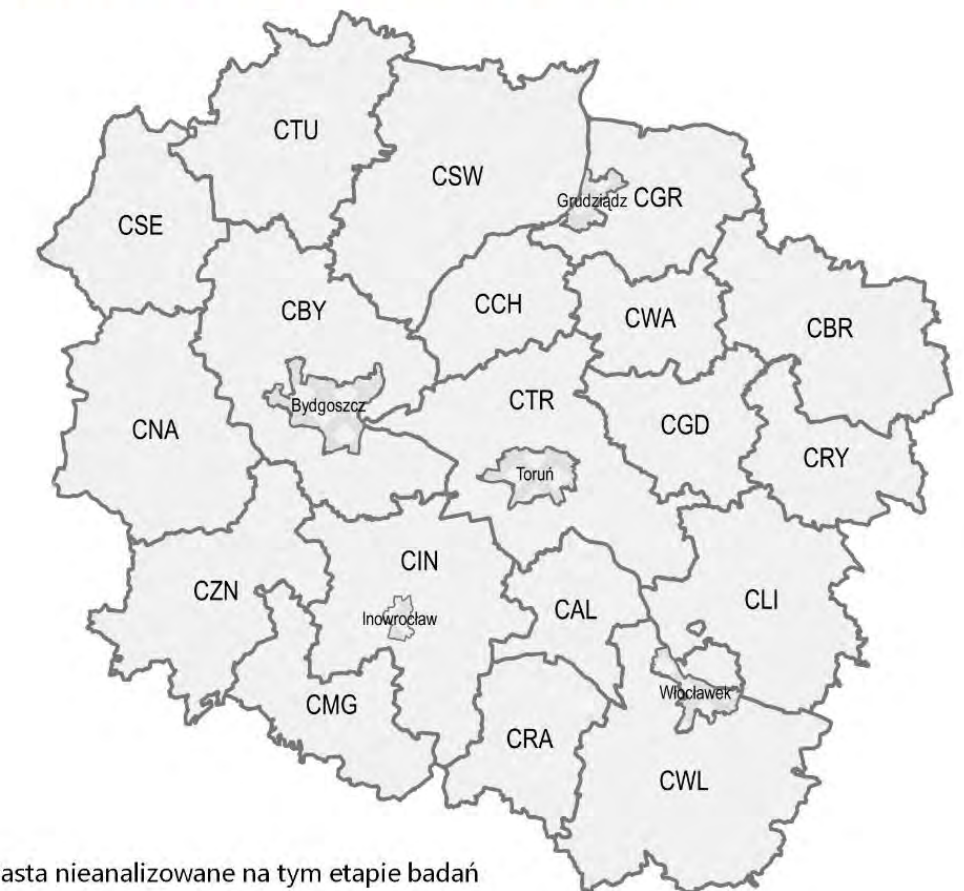
* bez miasta Inowrocław

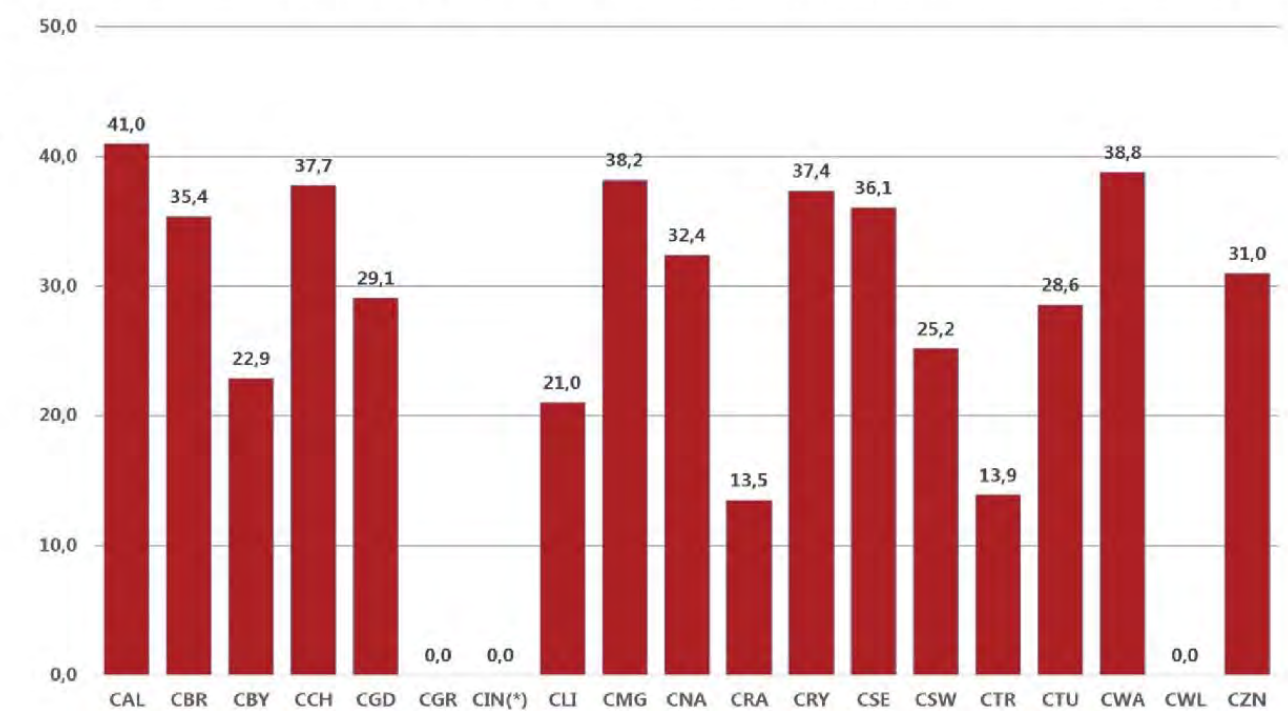
Miejscowości, w których dostępna jest publiczna opieka lekarska w zakresie otolaryngologii

• miejscowość wyposażona w usługę

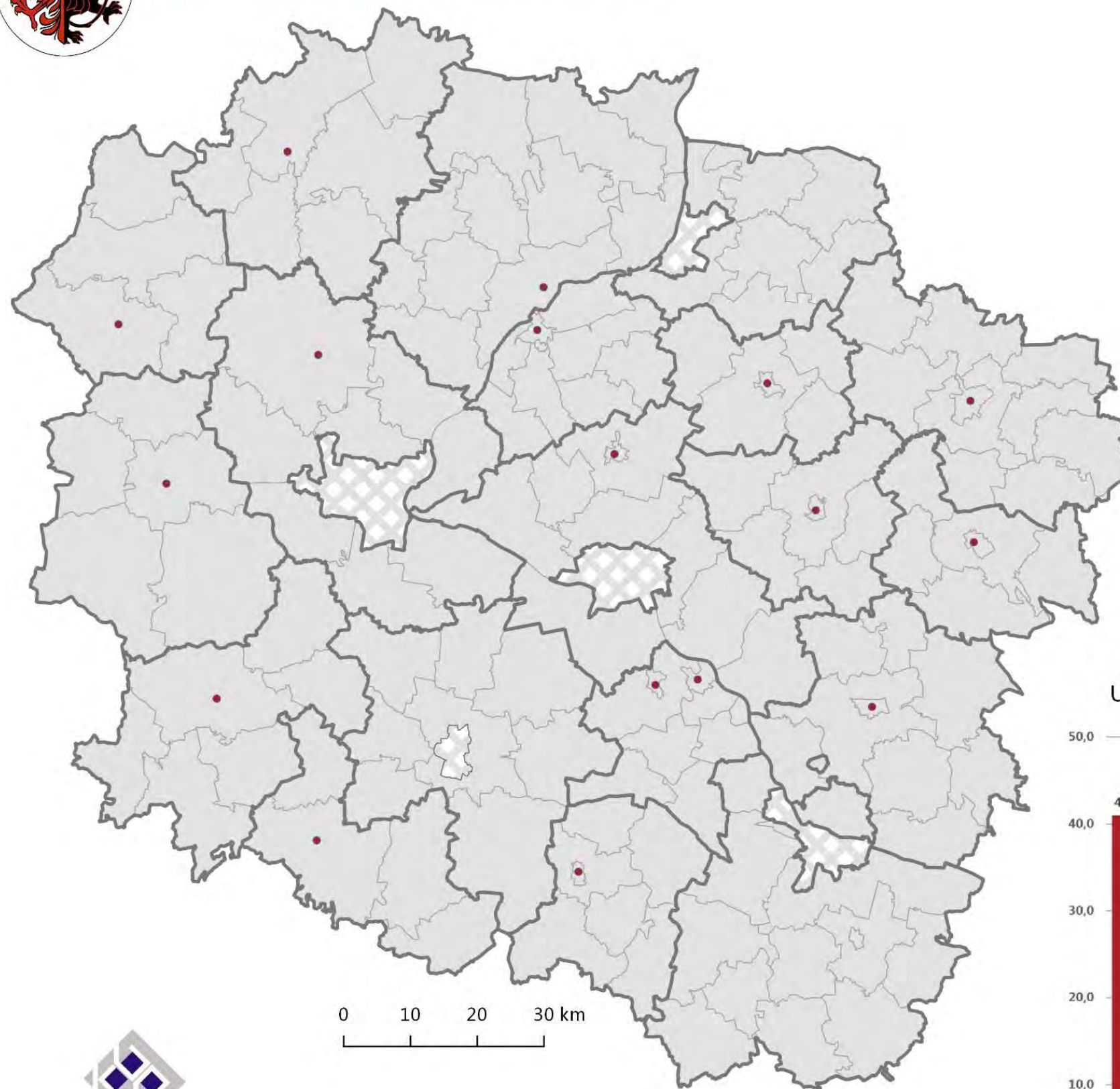
Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w powiecie [%]

* bez miasta Inowrocław

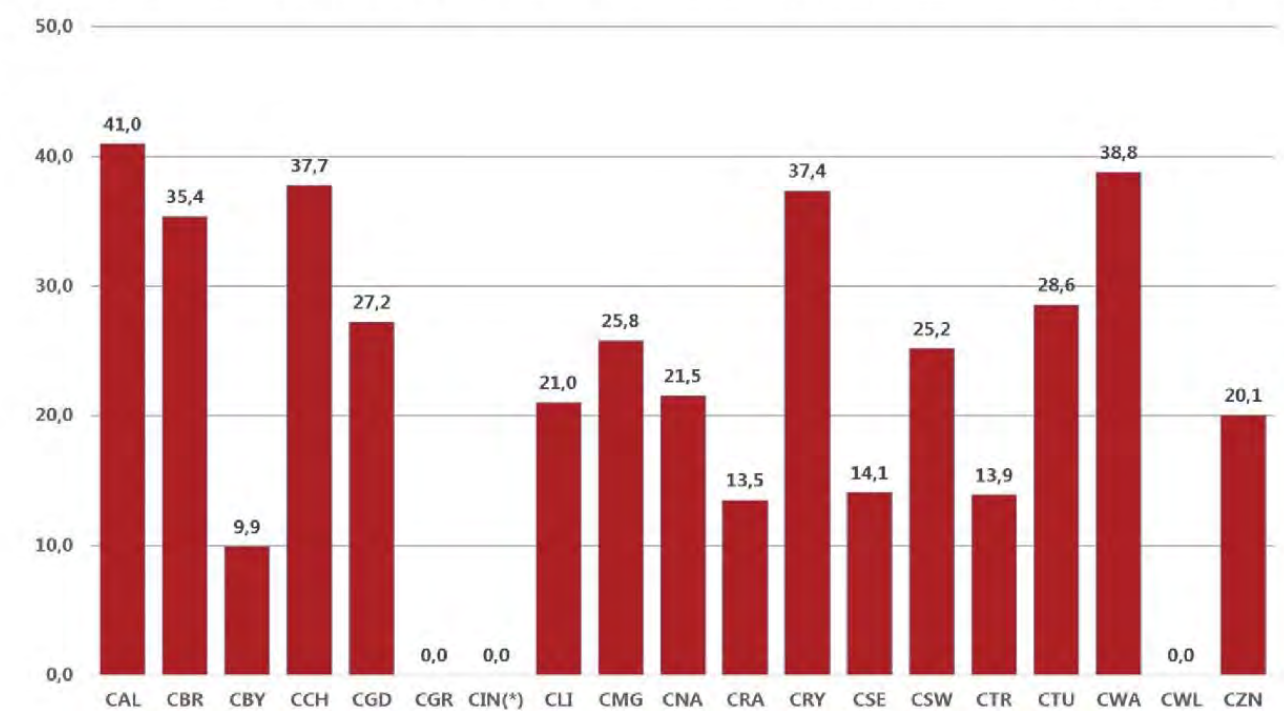
Miejscowości, w których dostępna jest publiczna opieka lekarska w zakresie kardiologii

• miejscowość wyposażona w usługę

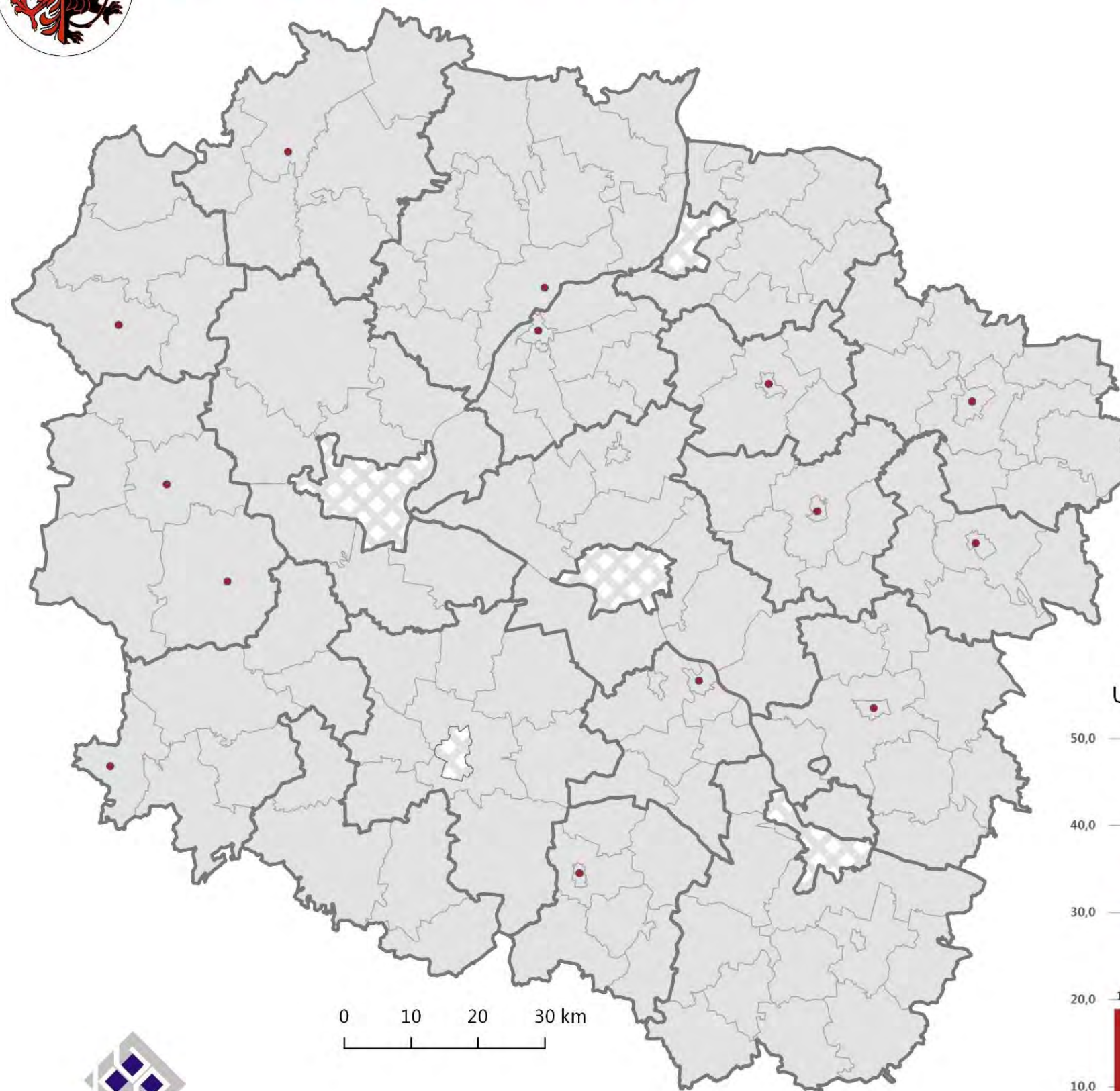
Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w powiecie [%]

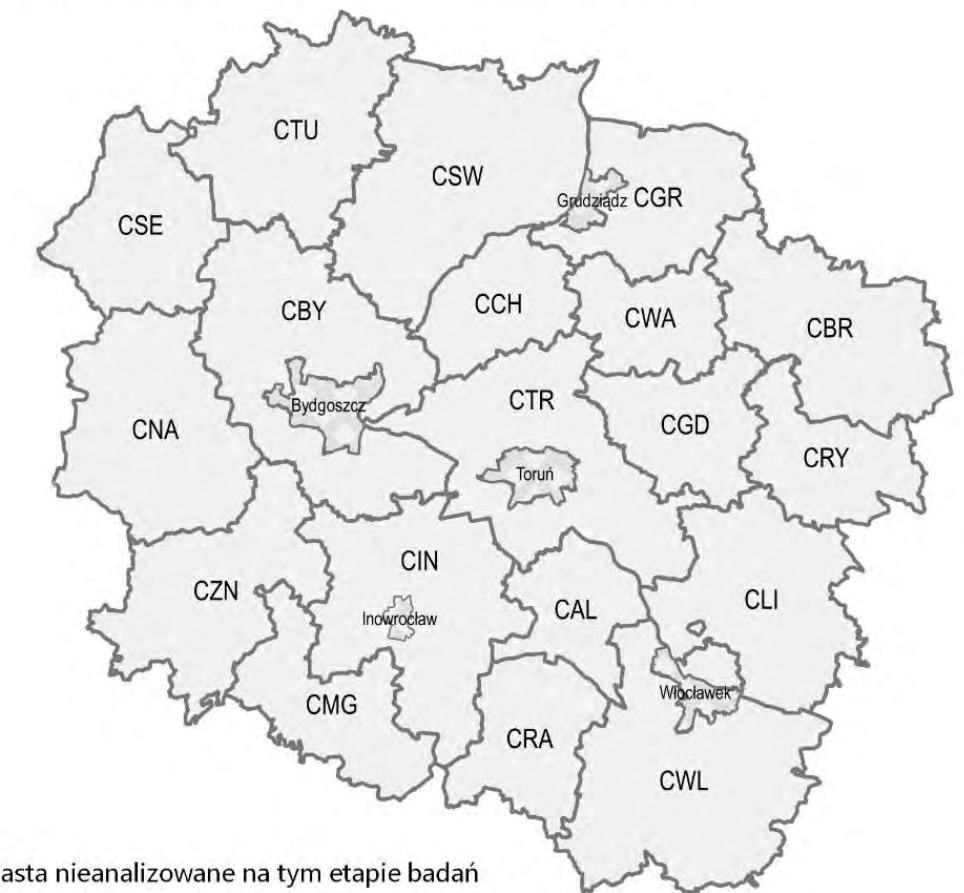
* bez miasta Inowrocław

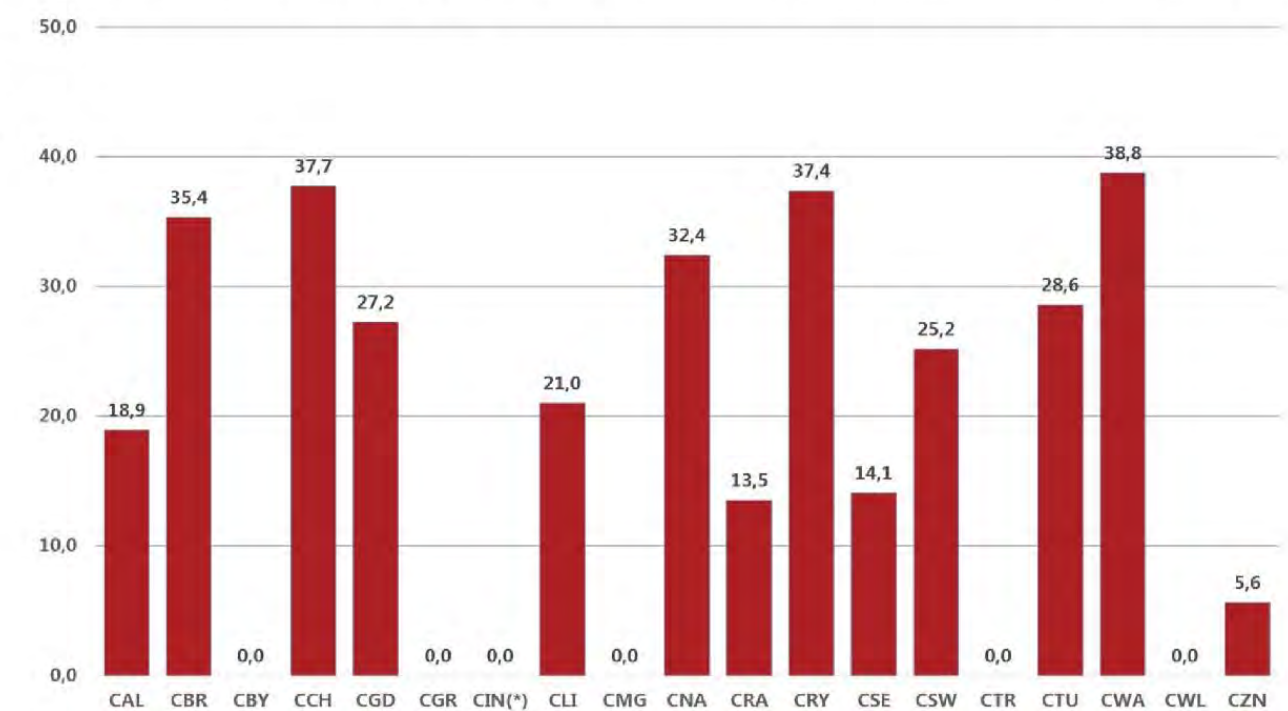
Miejscowości, w których dostępna jest publiczna opieka lekarska w zakresie diabetologii

• miejscowość wyposażona w usługę

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w powiecie [%]

* bez miasta Inowrocław

- miejscowość wyposażona w usługę

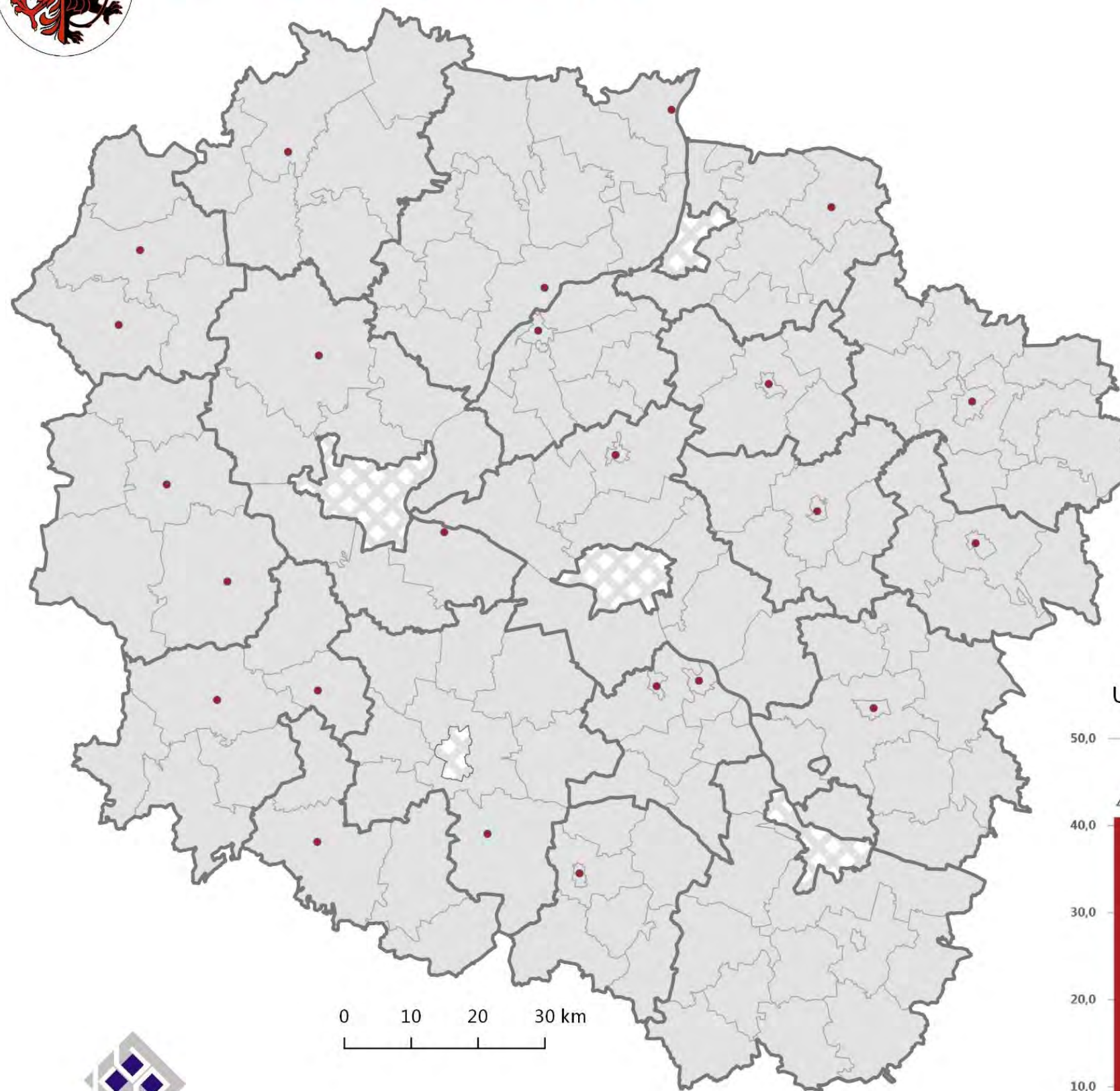
 miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Country	Percentage (%)
CAL	41,0
CBR	35,4
CBY	22,9
CCH	37,7
CGD	27,2
CGR	8,2
CIN(*)	0,0
CLI	21,0
CMG	38,2
CNA	32,4
CRA	13,5
CRY	37,4
CSE	14,1
CSW	31,1
CTR	13,9
CTU	28,6
CWA	38,8
CWL	0,0
CZN	31,0

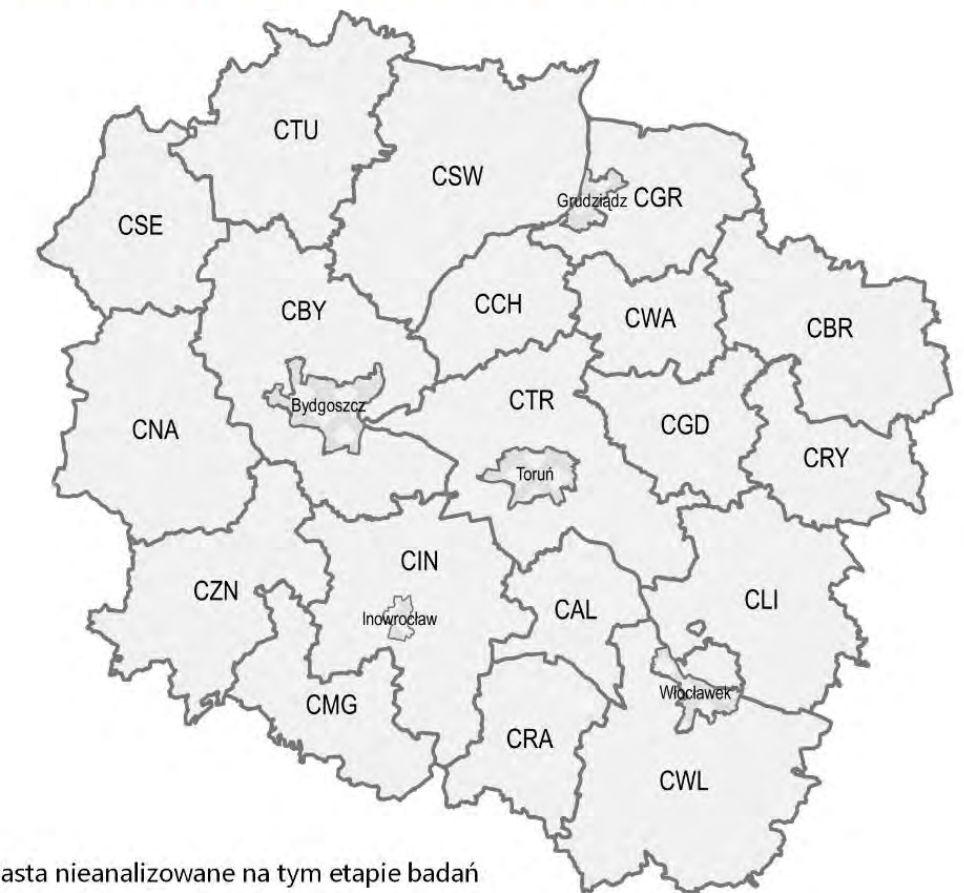
* bez miasta Inowrocław

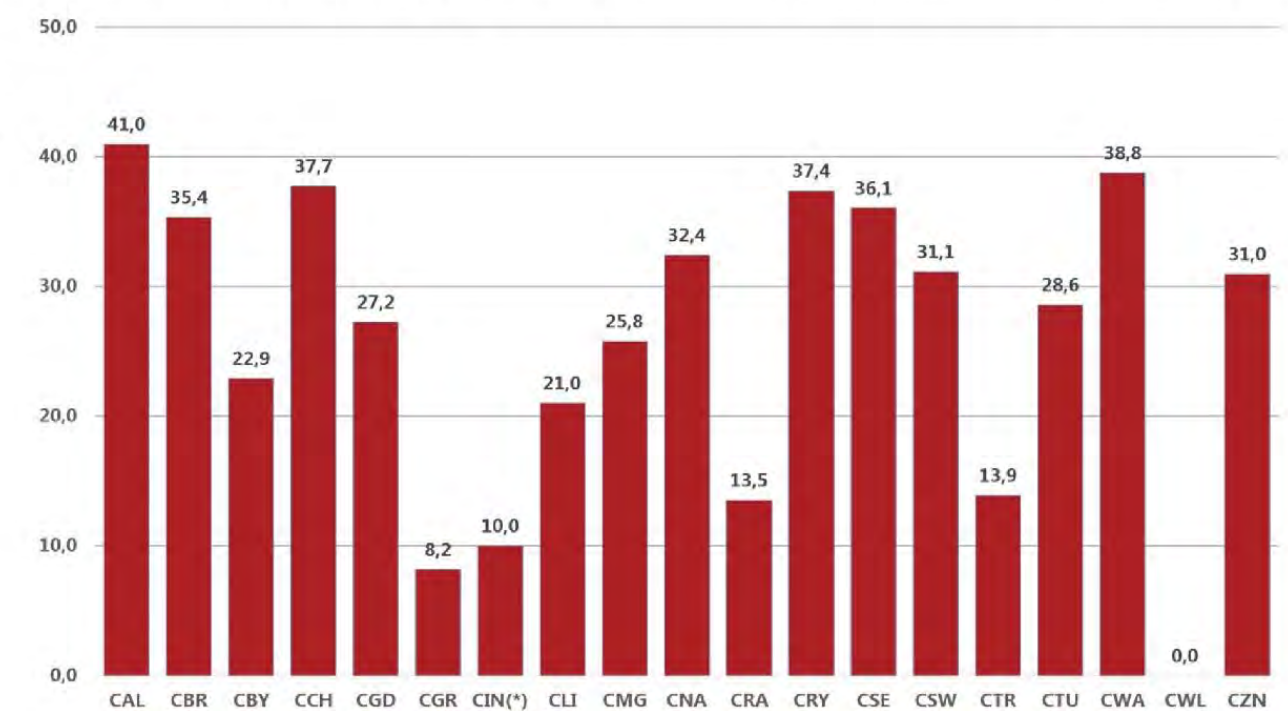
Miejscowości, w których dostępna jest publiczna opieka lekarska w zakresie okulistyki

• miejscowość wyposażona w usługę

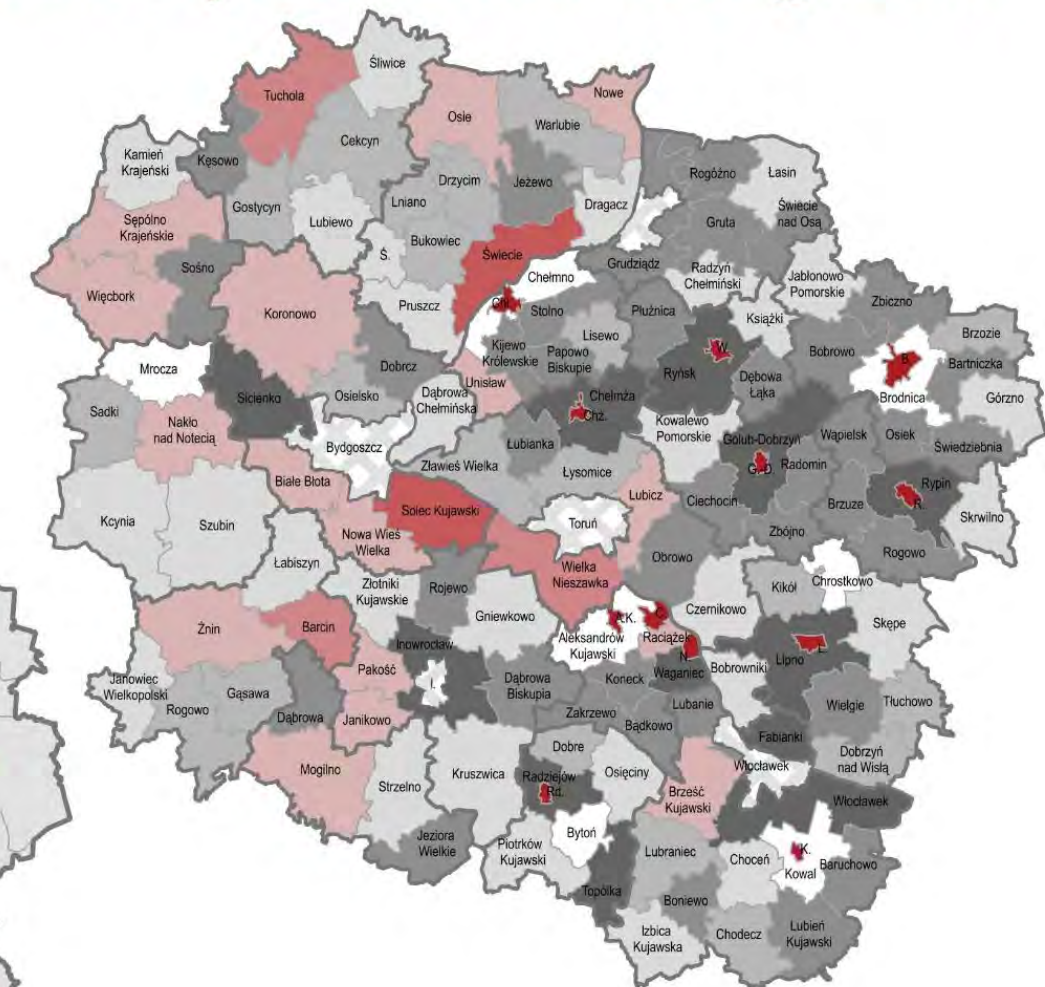
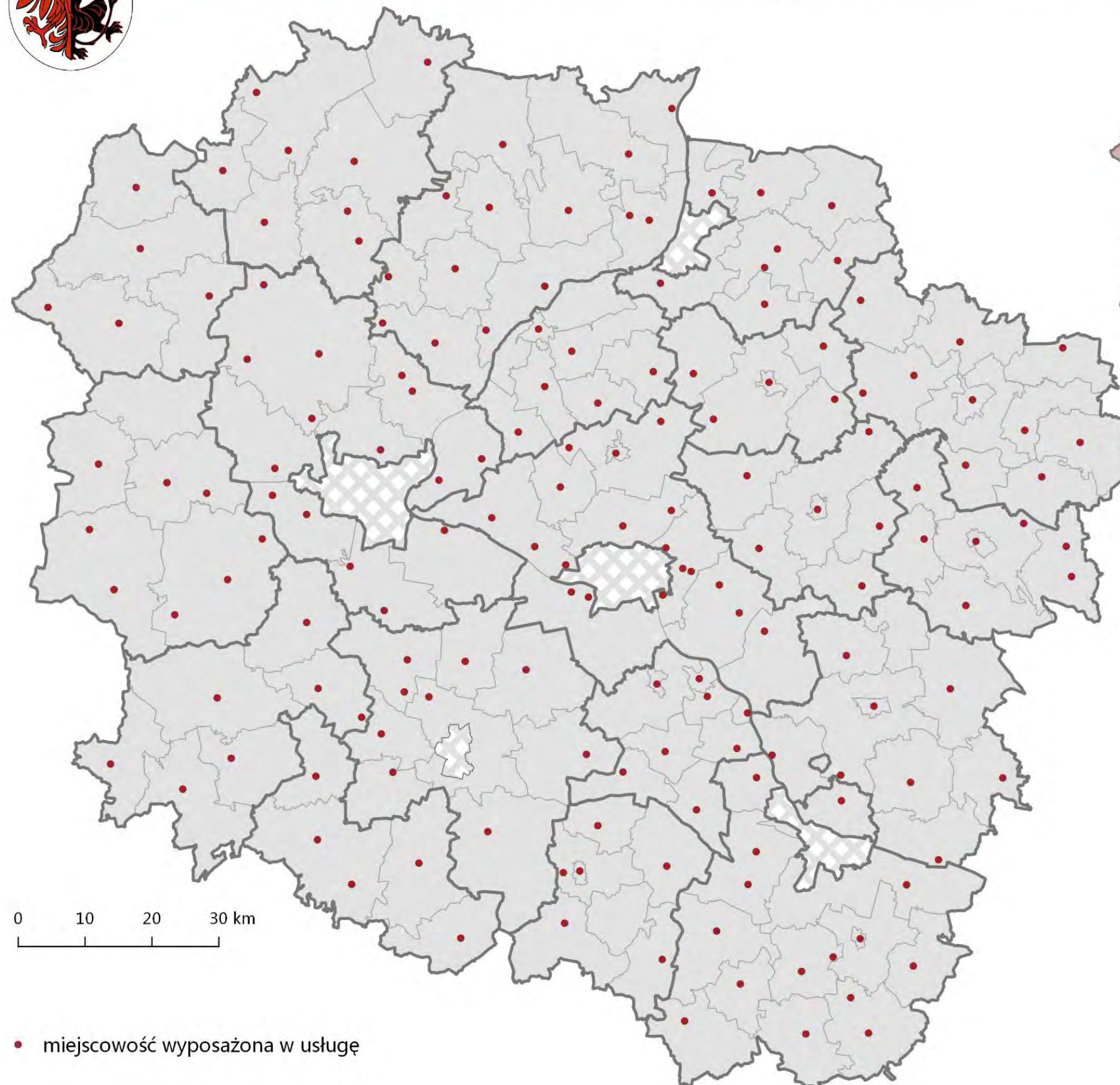
Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w powiecie [%]

* bez miasta Inowrocław

Miejscowości, w których dostępna jest publiczna opieka stomatologiczna

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w gminie [%]

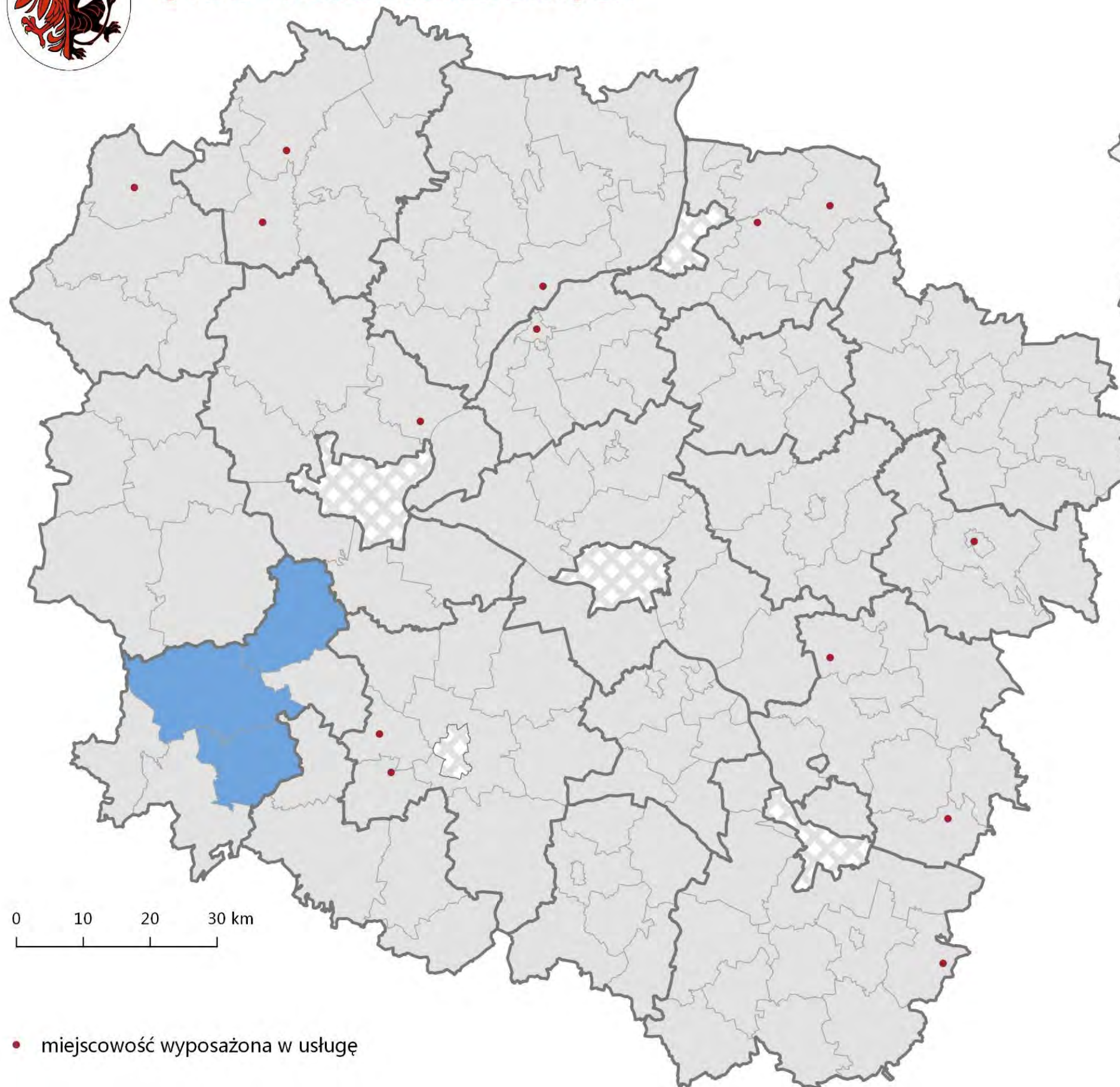
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości wyposażone w placówkę opieki dziennej dla osób starszych i/lub niesamodzielnych

• miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

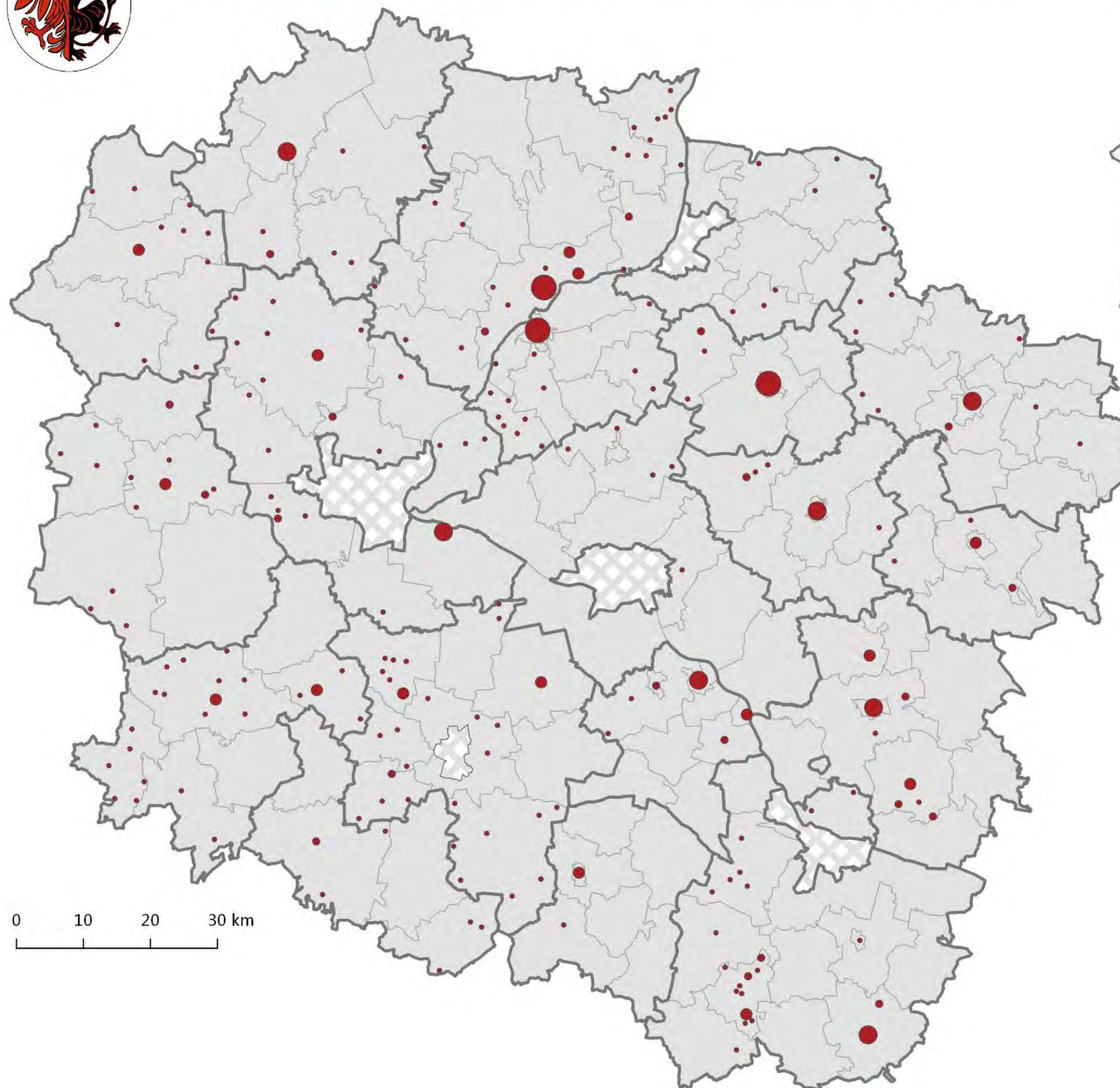
gminy, które nie przekazały informacji

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

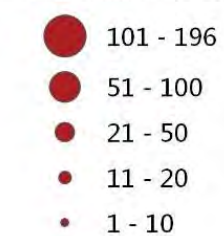
Miejscowości, w których wskazano obecność lokali socjalnych

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

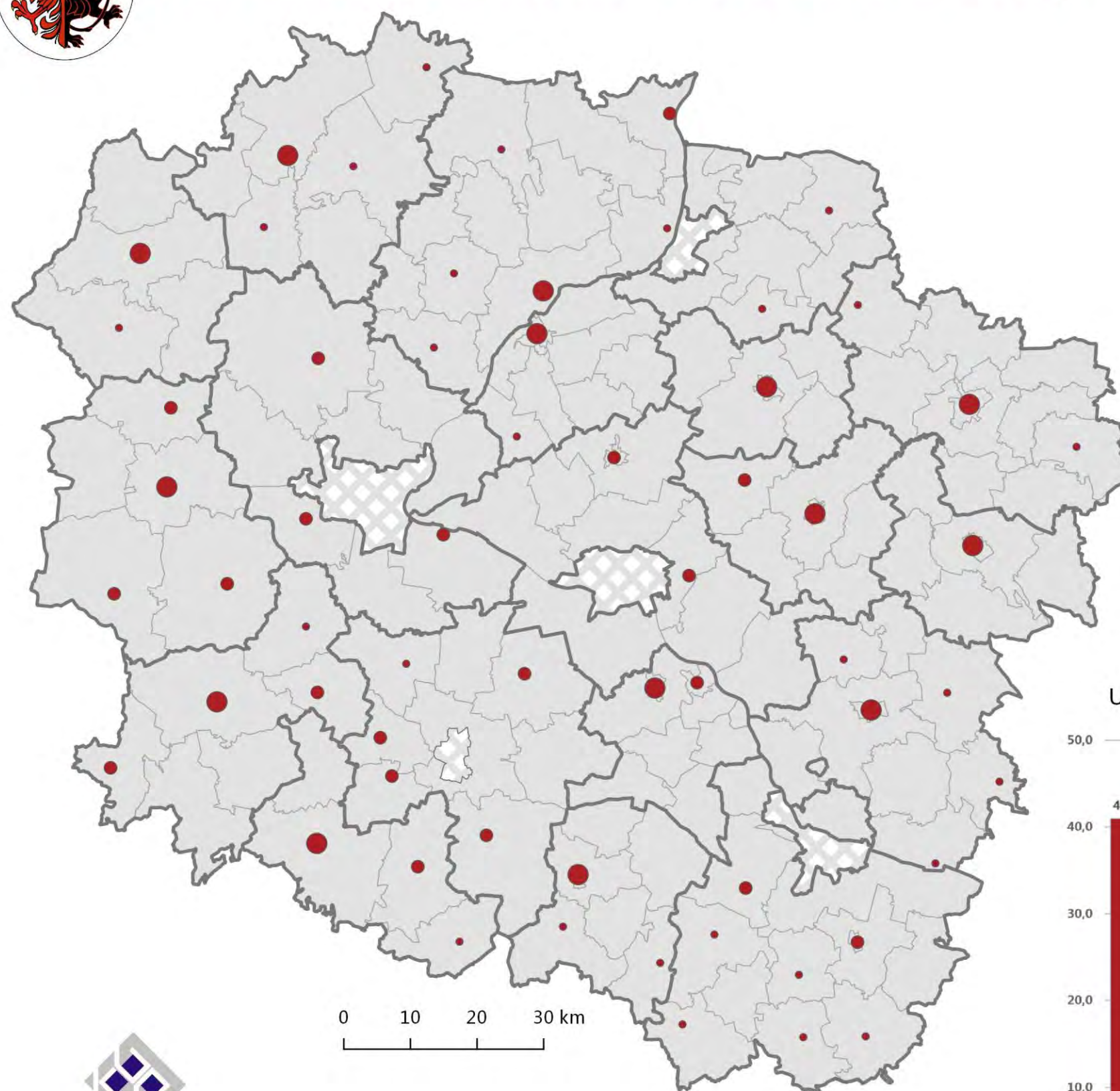
Liczba lokali socjalnych wg miejscowości

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przemysłowego i Regionalnego we Włocławku

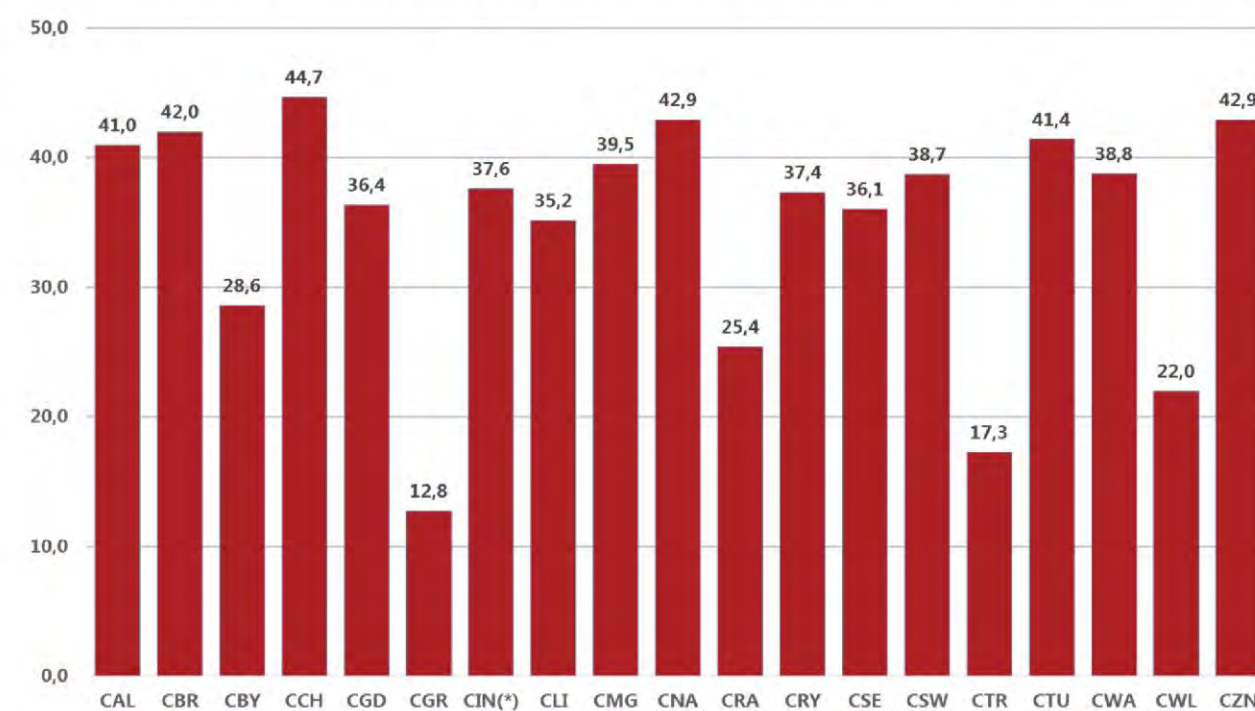

Miejscowości, w których znajduje się Komenda Powiatowa Policji, Komisariat Policji lub Posterunek Policji

- miasta nieanalizowane na tym etapie badań
- Komenda Powiatowa Policji
- Komisariat Policji
- Posterunek Policji

Udział osób zamieszkujących miejscowości wyposażone w usługę w powiecie [%]

* bez miasta Inowrocław

5 Charakterystyka usług publicznych

Celem niniejszego rozdziału jest dokonanie przybliżonej charakterystyki poszczególnych usług publicznych, na podstawie danych przekazanych przez urzędy gmin, starostwa powiatowe oraz ich jednostki organizacyjne. W zapytaniu kierowanym do JST, oprócz zasadniczej kwestii rozmieszczenia bazy usług w przestrzeni województwa, mającej największy wpływ na jej dostępność w ujęciu terytorialnym, zwrócono także uwagę na pewne cechy związane z wyposażeniem placówek, ich wielkością, zakresem prowadzonych aktywności, statusem formalnym i własnościowym. Są to cechy, które mogą pośrednio świadczyć o dostępności (zwłaszcza dla osób zainteresowanych specyficznym zakresem prowadzonej działalności), ale wpływają też pośrednio na jakość prowadzonej działalności. Zakres tych pytań poszerzających stan wiedzy o usługach był indywidualnie dostosowany do charakteru danej usługi. Uzyskano znaczący zasób informacji, których w zdecydowanej większości nie sposób przedstawić w ujęciu graficznym lub stricte statystycznym – nie tylko ze względu na ich charakter, ale także zróżnicowany stopień uzyskanej informacji zwrotnej, a także często niejednoznacznie sformułowane odpowiedzi gmin. Pomimo to, dane te pozwalają na wyciągnięcie ogólnych wniosków dotyczących analizowanych aspektów infrastruktury, na satysfakcjonującym poziomie.

5.1. Opieka żłobkowa

5.1.1. Struktura placówek świadczących opiekę żłobkową według form organizacyjnych

Według informacji przekazanych przez urzędy gmin na analizowanym obszarze znajdowały się 32 placówki świadczące opiekę żłobkową, z czego 21 to żłobki, 9 kluby dziecięce i 2 oddziały żłobkowe przy przedszkolach.

5.1.2. Struktura placówek świadczących opiekę żłobkową według form własnościowych

Pod względem struktury własnościowej wyróżniono 10 placówek publicznych, 17 placówek niepublicznych współfinansowanych przez samorządy gmin oraz 5 placówek niepublicznych przez samorządy niefinansowanych. Do placówek publicznych zaliczały się przede wszystkim żłobki, a oprócz nich funkcjonowały 2 oddziały żłobkowe przy przedszkolach oraz klub dziecięcy. Placówki niepubliczne współfinansowane przez samorządy gminne reprezentowane były przez żłobki (13) i w mniejszym stopniu przez kluby dziecięce (4), natomiast niefinansowane przez samorządy gminne to 4 kluby dziecięce i 1 żłobek.

5.1.3. Stan zapełnienia miejsc w placówkach świadczących opiekę żłobkową

Do wymienionych placówek uczęszczało łącznie 710 dzieci, z czego 63 do niepublicznych niefinansowanych przez samorządy gminne, a 647 do finansowanych, bądź współfinansowanych przez samorządy (405 do publicznych i 242 do współfinansowanych).

Placówki finansowane bądź współfinansowane przez samorządy gminne dysponowały łącznie 751 miejscami (dane te zostały częściowo podane w sposób szacunkowy; placówki niepubliczne niefinansowane przez gminy nie są przedmiotem analizy, ze względu na brak informacji odnośnie liczby miejsc). Oznacza to, że przeciętny stan zapewnienia miejsc w analizowanych placówkach świadczących opiekę żłobkową wynosił 86%, ale zauważalne były duże dysproporcje pomiędzy placówkami publicznymi i niepublicznymi. W pierwszej grupie łączna liczba uczęszczających dzieci przewyższała liczbę oferowanych miejsc (405 dzieci, 389 miejsc) i tylko 1 obiekt dysponował wolnymi miejscami. Przeciętny stan zapewnienia miejsc wynosił 104%. W placówkach niepublicznych, liczba uczęszczających dzieci w stosunku do liczby miejsc była wyraźnie niższa (362 miejsca, 242 dzieci) i tylko 6 placówek cechowało się 100% wypełnieniem, a aż 11 dysponowało wolnymi miejscami. Przeciętny stan zapewnienia miejsc w tych placówkach wynosił 67%.

5.1.4. Placówki świadczące opiekę żłobkową z oddziałami integracyjnymi

Spośród 32 placówek świadczących opiekę żłobkową, zaledwie w 4 funkcjonowały oddziały integracyjne. Dotyczyło to 3 placówek publicznych i 1 niepublicznej współfinansowanej przez samorząd gminny.

5.2. Opieka przedszkolna

5.2.1. Struktura placówek przedszkolnych według form organizacyjnych

Według informacji przekazanych przez ankietowane JST, na ich terenie funkcjonowało 715 placówek świadczących opiekę przedszkolną, z czego 48% (344 placówki) to oddziały przedszkolne w Szkołach Podstawowych, blisko 40% (282 placówki) to przedszkola, zaś 11,5% (82 placówki) to punkty przedszkolne. Spośród pozostałych form organizacyjnych, na terenie gmin Żnin i Golub-Dobrzyń funkcjonowały zespoły wychowania przedszkolnego – odpowiednio 1 i 3 placówki, na terenie gmin Rogowo (p. żniński) i Bądkowo funkcjonowały przedszkola z oddziałami przedszkolnymi – po 1 placówce, a w miejscowości Jeżewo (gmina Łabiszyn) opieka przedszkolna prowadzona była w świetlicy środowiskowej i był to jedyny taki przypadek na analizowanym obszarze.

5.2.2. Struktura placówek przedszkolnych według form własnościowych

Pod względem struktury własnościowej JST wyróżniły 528 placówek publicznych (74%), 184 niepublicznych współfinansowanych przez samorządy gmin (25%) oraz 3 placówki niepubliczne bez finansowania samorządów gmin. Do placówek publicznych zaliczały się przede wszystkim oddziały przedszkolne i przedszkola (łącznie ponad 90 %) oraz w dużo mniejszej liczbie punkty przedszkolne. Poza tym status placówek publicznych posiadały wspomniane wcześniej 2 przedszkola z oddziałami przedszkolnymi oraz świetlica środowiskowa. Wśród placówek niepublicznych współfinansowanych przez gminy, zdecydowaną większość stanowiły przedszkola (109 spośród 184 placówek), a znacznie mniejszą ilość punkty przedszkolne (41 placówek) oraz oddziały przedszkolne (30 placówek).

Ponadto status placówek niepublicznych, które uzyskały finansowanie samorządów gmin, posiadały także 4 zespoły wychowania przedszkolnego. Wśród placówek niepublicznych bez finansowania samorządów, wyróżniono 3 przedszkola.

Tabela 22. Obiekty realizujące opiekę przedszkolną na analizowanym obszarze według form organizacyjnych oraz własnościowych

	Przedszkola		Oddziały przedszkolne		Punkty przedszkolne		Zespoły wychowania przedszkolnego		Przedszkola z oddziałami przedszkolnymi		Świetlice środowiskowe	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
<i>Publiczne</i>	170	32,2	314	59,5	41	7,8	-	-	2	0,4	1	0,2
<i>Niepubliczne współfinansowane przez gminy</i>	109	59,2	30	16,3	41	22,3	4	2,2	-	-	-	-
<i>Niepubliczne niefinansowane</i>	3	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

5.2.3. Stan zapewnienia miejsc w placówkach przedszkolnych

Do wymienionych placówek uczęszczało łącznie 31975 dzieci, w tym 24695 (77%) do placówek publicznych, 7193 (22,5%) do placówek niepublicznych współfinansowanych przez samorządy gmin oraz 87 do placówek niepublicznych niefinansowanych przez samorządy gmin. Placówki finansowane bądź współfinansowane przez samorządy gmin³ dysponowały łącznie 37239 miejscami (wyłączając z analizy placówki niepubliczne niefinansowane przez gminy, które nie były przedmiotem analizy w tym zakresie oraz mając na uwadze, iż dane o pojemności częściowo podane zostały w sposób szacunkowy), wówczas relatywny stan zapewnienia miejsc w analizowanych placówkach przedszkolnych wynosił ok. 82,5%. Stan zapewnienia miejsc wśród placówek publicznych oraz niepublicznych finansowanych przez gminy, rozkładał się generalnie równomiernie na analizowanym obszarze i wynosił odpowiednio w przypadku placówek publicznych nieco ponad 83%, natomiast w przypadku placówek niepublicznych współfinansowanych przez gminy ok. 81%.

³ Na 712 placówek publicznych i niepublicznych współfinansowanych przez gminę otrzymano dane odnośnie pojemności dla 679 placówek.

5.3. Szkoły podstawowe

5.3.1. Struktura placówek według form własnościowych

Z przeprowadzonego wśród 139 samorządów gminnych badania ankietowego wynika, że na badanym obszarze funkcjonowało 505 powszechnych szkół podstawowych, w tym 466 szkół publicznych i 39 szkół niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych⁴. Owe zróżnicowanie szkół podstawowych na wspomniane typy wynika przede wszystkim z regulacji prawnych zawartych w obowiązującej ustawie o systemie oświaty. Zgodnie z zapisami, za podstawowe kryterium pozwalające na wyodrębnienie szkół podstawowych na publiczne i niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych uznaje się zróżnicowanie według typu organu prowadzącego placówkę i kwestie związane z ich finansowaniem. W pierwszym przypadku podmiotem, na którym spoczywa obowiązek zakładania, prowadzenia placówek tego typu, w tym także finansowania wszelkich zadań oświatowych jest jednostka samorządu lokalnego, w postaci gminy. W świetle obowiązujących przepisów tylko jednostka samorządu terytorialnego może być organem prowadzącym publiczną szkołę podstawową. W drugim zaś, podmiotem prowadzącym może być osoba fizyczna bądź inna osoba prawna (stowarzyszenie, fundacja, firma). Finansowanie tych szkół odbywa się głównie z dotacji przekazywanej z budżetu gminy⁵, ale i ze środków własnych podmiotu prowadzącego placówkę. W szkołach publicznych obowiązuje zasada powszechnej dostępności, zaś w szkołach niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych rekrutacja odbywa się na zasadach określonych w statucie placówki. Każdy samorząd gminny zobligowany jest do organizacji sieci szkół w taki sposób, aby umożliwić wszystkim dzieciom spełnienie obowiązku szkolnego. W sytuacji, gdy droga dziecka z domu do szkoły przekracza 3 km w przypadku uczniów klas I-IV i 4 km w przypadku uczniów klas V i VI obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego jest zapewnienie bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu dziecka lub zwrot kosztów przejazdu dziecka i opiekuna środkami komunikacji.

5.3.2. Stan zapełnienia miejsc w szkołach podstawowych

W 505 szkołach podstawowych naukę pobierało łącznie 85609 dzieci, z czego 83636 uczęszczało do szkół publicznych, zaś 1973 do szkół niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych.

Dane odnośnie pojemności szkół podstawowych zostały dostarczone przez samorządy gminne dla 453 obu typu placówek, co stanowiło 89,7% wszystkich szkół podstawowych. Ich pojemność oszacowano łącznie na 105162 miejsca⁶. W podziale uwzględniającym typy szkół, placówki publiczne dysponowały łącznie 101004 miejscami (odpowiedzi w tym zakresie udzieliło 416 z 467 placówek; w pozostałych przypadkach pojemność placówek nie została określona lub wartości dotyczyły całego zespołu szkół – brak możliwości wyodrębnienia szkoły podstawowej), zaś niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych 4158

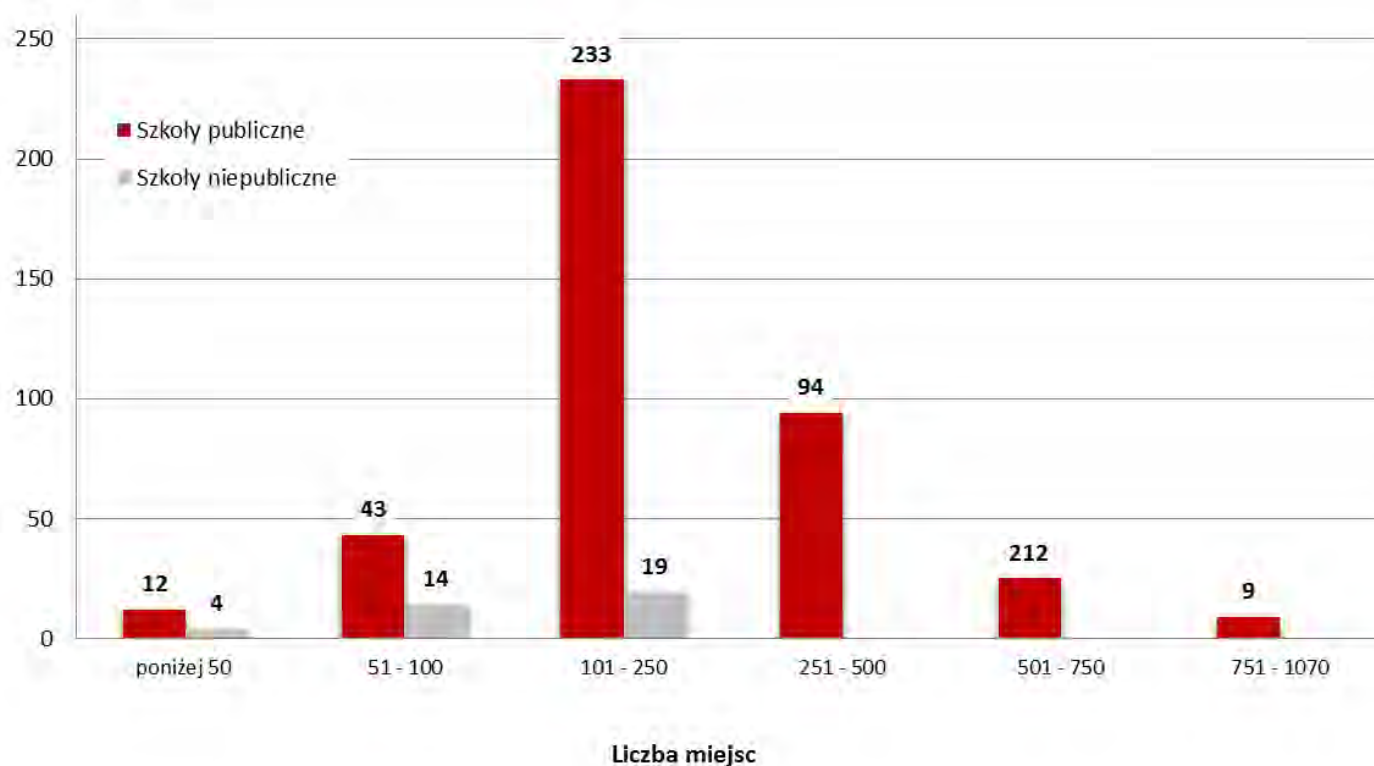
⁴ Szkoły niepubliczne w których realizowany jest obowiązek szkolny lub obowiązek nauki

⁵ Dotacje dla szkół niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych, w których realizowany jest obowiązek szkolny lub obowiązek nauki, przysługują na każdego ucznia w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na jednego ucznia szkoły w części oświatowej subwencji ogólnej otrzymywanej przez jednostkę samorządu terytorialnego

⁶ Dane o pojemności placówki - dane szacunkowe bądź wynikające z dokumentacji technicznej budynku/ budynków szkoły

miejskami (odpowiedzi w tym zakresie udzieliło 37 spośród 39 placówek). Liczba dostępnych miejsc w powszechnych szkołach podstawowych była mocno zróżnicowana i wynosiła od 23 do 1070. Najwięcej, bo aż 252 szkoły charakteryzowały się liczbą miejsc w zakresie od 101 do 250. Stanowiły one 55,6% wszystkich szkół, które udzieliły odpowiedzi, tj. 453 placówek (w tym 416 publicznych i 37 niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych). Szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych były placówkami małej i średniej wielkości. Liczba miejsc nie przekraczała w nich 250. Najwięcej szkół tego typu posiadało liczbę miejsc w zakresie od 101 do 250 (19 placówek) oraz od 51 do 100 (14 placówek). Średnio na 1 szkołę przypadało 112 miejsc.

Liczba placówek

Wykres 2. Szkoły podstawowe według miejsc w placówkach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

W porównaniu do szkół niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych, szkoły prowadzone przez organ gminy cechowały się znacznie większą rozpiętością pojemności. Spośród 416 placówek aż 233 cechowały się liczbą miejsc w zakresie od 101 do 250. W przypadku 94 placówek zadeklarowano pojemność na poziomie od 250 do 500 miejsc, zaś 9 placówek cechowało się liczbą miejsc przekraczającą wartość 750. Średnio na 1 szkołę publiczną przypadały 243 miejsca. Generalnie placówki zlokalizowane na obszarach wiejskich wykazywały znacznie mniejszą pojemność niż szkoły zlokalizowane w obrębie miast. Ponadto na terenie miast w przeciwieństwie do szkół położonych na terenie miejscowości wiejskich funkcjonowało zazwyczaj kilka szkół podstawowych o zróżnicowanej pojemności. Najmniejszą liczbą miejsc, tj. wynoszącą poniżej 50 cechowały się szkoły filialne zlokalizowane na obszarach wiejskich, stwarzające możliwość pobierania nauki wybranym grupom wiekowymi (np. dzieciom klas I-III). Mimo stosunkowo niewielkich możliwości lokalowych, szkoły te pełniły ważną rolę w gminnej sieci szkół (większa dostępność do szkół podstawowych dla mieszkańców gminy). Pomijając kwestie związane z zasadnością finansowania tych placówek (koszty utrzymania budynku w relacji do stosunkowo małej liczby kształconych uczniów), ewentualna ich likwidacja wiązałaby z pogorszeniem dostępności lokalnej społeczności do tego typu usługi. W efekcie dzieci zmuszone byłyby do dojazdów do placówek znajdujących się niekiedy w znacznej odległości od miejsca zamieszkania. Obowiązek pokrycia kosztów ze wprowadzonych zmian spocząłby na jednostce samorządu terytorialnego. Największą liczbą miejsc w szkołach publicznych, tj. wynoszącą powyżej 500 lub więcej, cechowały się głównie placówki zlokalizowane na terenie miast oraz większych wsi (m.in. Osięciny, Białe Błota, Osielsko, Drzycim). Z uwagi na jakość dostarczonych danych charakterystyka stanu zapełnienia możliwa była jedynie dla 447 szkół podstawowych, w tym 410 szkół publicznych i 37 szkół niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych. Przeciętny stan zapełnienia miejsc wynosił 71,7% w przypadku placówek publicznych i 46,4% w przypadku placówek, dla których organem prowadzącym nie jest samorząd gminny. Analiza wykazała, iż w 46 publicznych szkołach podstawowych liczba uczęszczających dzieci w stosunku do dysponowanych miejsc przekroczyła wartość 100%, co było wynikiem m.in. organizacji nauczania poprzez system zmianowy. Inaczej sytuacja przedstawiała się w placówkach, dla których organem prowadzącym nie był samorząd gminy. Na 37 analizowanych placówek, w zaledwie 1 stan zapełnienia równy był wartości 100%, zaś w przypadku 21 niższy od średniej obliczonej dla tego typu placówek, tj. poniżej 46,4%.

5.3.3. Szkoły podstawowe prowadzące dwa języki obce

Spośród 502 powszechnych szkół podstawowych (wyłączono z analizy 1 placówkę publiczną, dla której nie udzielono informacji oraz 2 placówki niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych, dla których wskazano „brak danych”), zaledwie 86 (17,1% wszystkich szkół podstawowych) zadeklarowało, iż ich uczniowie objęci są obowiązkową nauką dwóch języków obcych. W większości były to szkoły publiczne, których liczba wynosiła 76. W 416 szkołach podstawowych obu typów uczniowie nie mieli jednak takiej możliwości. W ujęciu przestrzennym jedynie uczniowie szkół podstawowych z terenu gmin powiatu wąbrzeskiego nie mieli w obowiązkowej nauce dwóch języków obcych. Na cały powiat nakielski działały co prawda 2 placówki, jednakże były to szkoły podstawowe niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych. Największą liczbą szkół świadczących obowiązkową naukę dwóch języków obcych cechował się powiat rypiński (14 z 22 szkół publicznych, położonych głównie w centralnej i wschodniej części powiatu; brak takich placówek w gminach położonych w zachodniej części powiatu, tj. na terenie gminy Brzuze i Wąpielsk).

5.3.4. Wyposażenie szkół podstawowych w infrastrukturę sportową

5.3.4.1. Pełnowymiarowe sale gimnastyczne

W pełnowymiarowe sale gimnastyczne wyposażone były zaledwie 193 szkoły podstawowe, tj. 190 placówek publicznych i 3 placówki niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych (dla 1 placówki publicznej nie udzielono informacji w tym zakresie). Jedynie uczniowie szkół podstawowych z terenu powiatu wąbrzeskiego nie mieli dostępu do tego typu obiektu sportowego. Ponadto zła sytuacja, związana ze stosunkowo małą liczbą szkół podstawowych wyposażonych w pełnowymiarową salę gimnastyczną cechowała powiat mogileński, golubsko-dobrzyński, części powiatu inowrocławskiego, świeckiego, tucholskiego, znińskiego.

5.3.4.2. Przyszkolne boiska do gier małych i wielkich

Na 505 powszechnych szkół podstawowych, 349 placówek zadeklarowało, iż posiada dostęp do przyszkolnych boisk do gier małych. W 155 szkołach wskazano na brak dostępu, zaś w przypadku jednej nie udzielono informacji w tym zakresie. W przypadku szkół posiadających dostęp do tego typu bazy, w większości były to szkoły publiczne (321). Liczba szkół niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych posiadających dostęp do boisk do gier małych wynosiła natomiast 28. Poza dostępem do obiektów pozwalających na prowadzenie gier małych, szkoły posiadały także boiska do gier wielkich. Bazą tego typu dysponowało 101 szkół, tj. 98 spośród 465 placówek publicznych (nie wlicza się 1 szkoły publicznej, dla której nie udzielono informacji w tym zakresie) i 3 spośród 39 placówek niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych.

5.3.4.3. Przyszkolne baseny

Spośród 505 szkół podstawowych 2 zadeklarowały, iż posiadają bazę sportową, w postaci basenu przyszkolnego. W 494 szkołach wskazano na brak dostępu, zaś w przypadku 9 placówek nie udzielono informacji w tym zakresie. Baseny przyszkolne posiadały jedynie szkoły publiczne. Zlokalizowane one były w miejscowości Janikowo i Brodnica. Mimo braku basenów, część szkół zadeklarowała, iż prowadzi zajęcia w ramach wychowania fizycznego dla uczniów na basenach znajdujących się poza terenem szkół. Organizowały je 133 placówki, z czego 124 stanowiły szkoły publiczne, zaś 9 szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych.

5.4. Szkoły gimnazjalne

5.4.1. Struktura placówek gimnazjalnych według form własnościowych

Według informacji przekazanych przez ankietowane JST, na ich terenie funkcjonowały 234 ogólnodostępne szkoły gimnazjalne. Zdecydowana większość według formy własnościowej była publiczna (93%), pozostałe to szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych (7%). Należy nadmienić, iż zgodnie z prawem są to jedyne formy własnościowe szkół mogących prowadzić edukację na poziomie podstawowym i gimnazjalnym (zapis ustawy o systemie oświaty). Szkoły gimnazjalne na analizowanym terenie występowały najczęściej jako samodzielne placówki, aczkolwiek w kilkudziesięciu przypadkach funkcjonowały one w zespołach szkół.

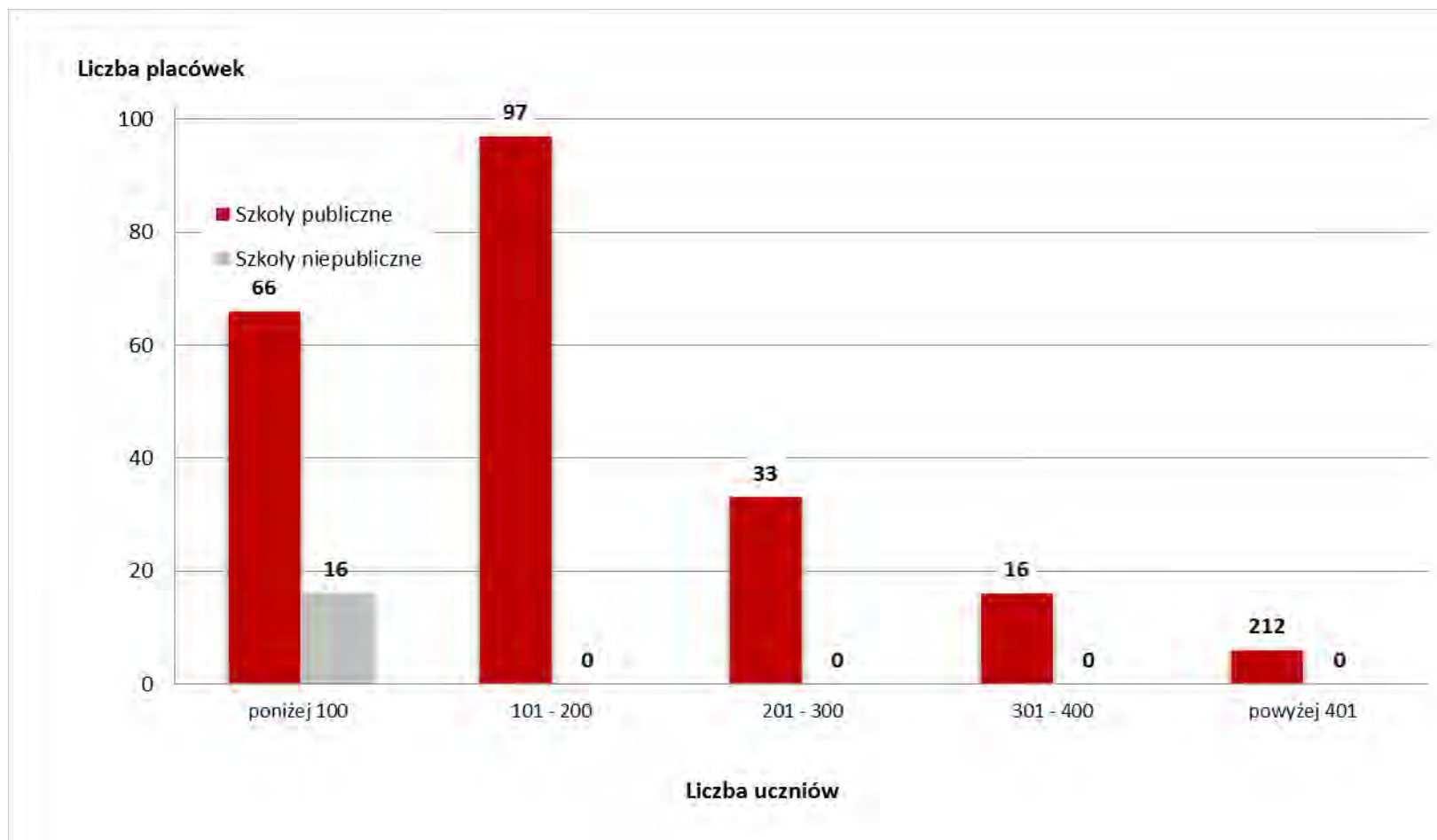
5.4.2. Stan zapełnienia miejsc w szkołach gimnazjalnych

Do wymienionych placówek uczęszczało łącznie 35393 uczniów, w tym 34850 (98,5%) do placówek publicznych oraz 543 (1,5%) do placówek niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych. Placówki publiczne dysponowały łącznie ok. 59160 miejsc⁷, natomiast placówki niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych ok. 1596 miejsc⁸. Średni stan zapełnienia miejsc wynosił odpowiednio niespełna 60% w przypadku placówek publicznych oraz 34%⁹ w przypadku placówek niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych.

⁷ W przypadku 14 szkół nie podano pojemności wynikającej z normatywów, ani pojemności szacunkowej, zaś w przypadku 17 szkół podano pojemność łączną dla zespołu szkół, w skład którego wchodziły dane placówki – podane wyliczenia należy więc traktować orientacyjnie.

⁸ W przypadku 2 szkół nie podano pojemności wynikającej z normatywów, ani pojemności szacunkowej – podane wyliczenia należy więc traktować orientacyjnie.

⁹ Ze względu na wskazane wcześniej braki informacji – podane wyliczenia należy traktować orientacyjnie.

Wykres 3. Szkoły gimnazjalne według liczby uczęszczających uczniów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

5.4.3. Szkoły gimnazjalne realizujące program z zakresu doradztwa zawodowego

Według informacji przekazanych przez ankietowane JST, na ich obszarze spośród 234 szkół gimnazjalnych w 212 (91%) zadeklarowano, iż prowadzono spotkania z doradcą zawodowym dla uczniów. W przypadku 17 szkół (7%) zadeklarowano, iż nie są prowadzone takie spotkania, zaś w przypadku 5 szkół JST wykazały brak danych w tym zakresie. Spotkania realizowane były zarówno w placówkach publicznych (201 placówek), jak i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych (11 placówek). Prowadzenie doradztwa zawodowego w szkołach gimnazjalnych wynika z rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej, w którym określono zakres zadań realizowanych przez doradcę zawodowego w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Określono też, że w przypadku braku doradcy zawodowego w placówce, zadania z zakresu doradztwa zawodowego powinny być realizowane przez specjalistę, wychowawcę grupy wychowawczej lub nauczyciela wyznaczonego przez dyrektora placówki.

5.4.4. Wyposażenie szkół gimnazjalnych w infrastrukturę sportową

5.4.4.1. Pełnowymiarowe sale gimnastyczne

Jednym z podstawowych obiektów infrastruktury sportowej w szkołach są pełnowymiarowe sale gimnastyczne, w których istnieje możliwość prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego. Spośród 234 szkół gimnazjalnych na analizowanym obszarze, 158 (68%) wyposażonych było w tego typu obiekty. Różnice wyposażenia pomiędzy placówkami publicznymi, a niepublicznymi są znaczne, bowiem w przypadku pierwszych wskaźnik wyniósł 70%, natomiast drugich 31%.

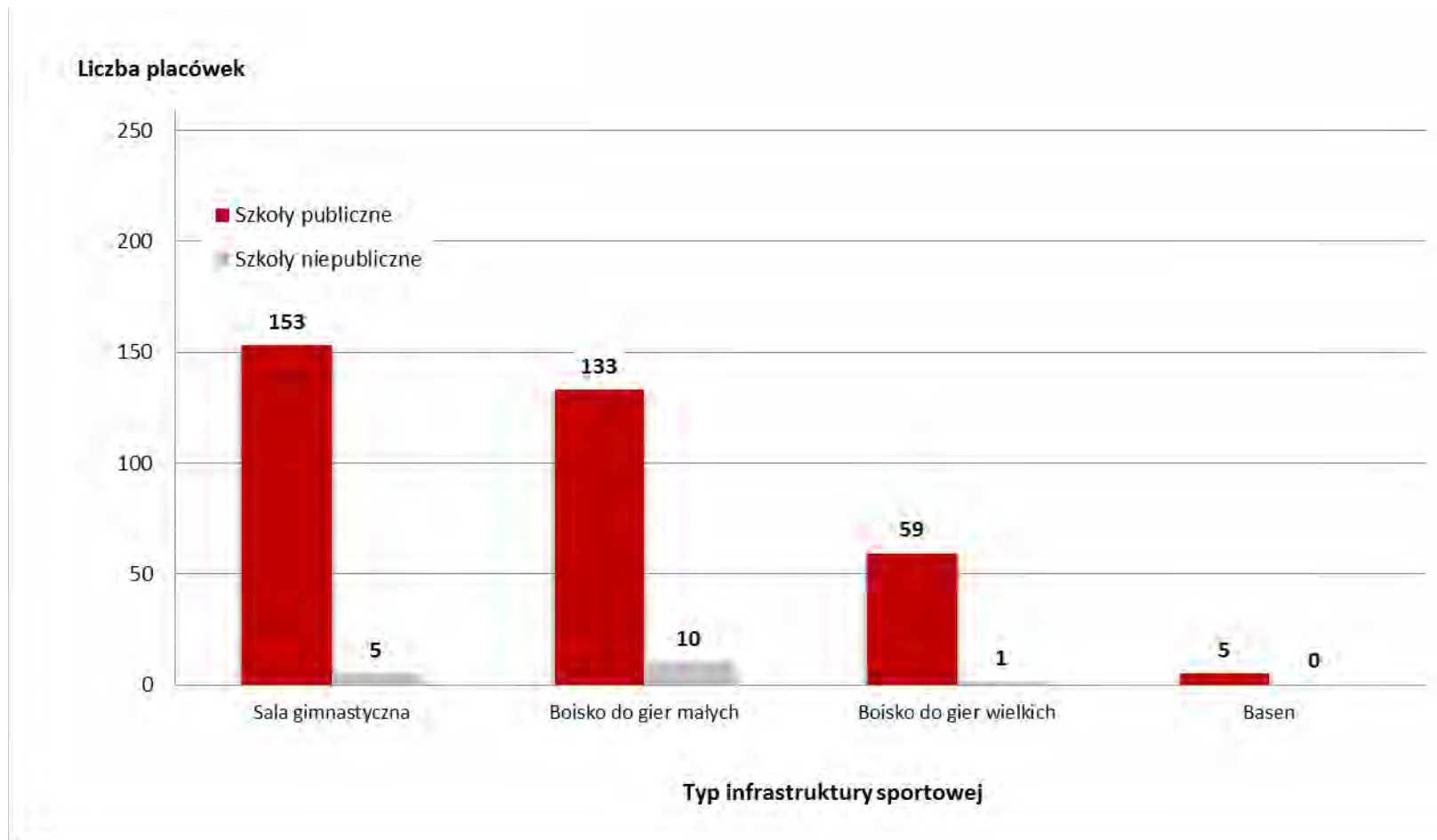
5.4.4.2. Przyszkolne boiska do gier małych i wielkich

Spośród 234 szkół gimnazjalnych, 157 placówek (67%) posiadało przynajmniej jedno z boisk – do gier małych lub wielkich, zaś 77 placówek nie posiadało boiska żadnego typu. Pojęcie boiska do gier małych, należy generalnie rozumieć jako boisko uniwersalne (wielozadaniowe), służące do uprawiania różnych gier sportowych, tj. koszykówki, piłki ręcznej, piłki siatkowej na jednym placu boiskowym. Z kolei pojęcie boiska do gier wielkich, należy rozumieć jako boisko o nawierzchni i wymiarach odpowiednich do piłki nożnej, piłki ręcznej, rugby, hokeja na trawie, baseballu i softballu z bieżnią okólną lub prostą. Na analizowanym obszarze, urzędy gmin dla placówek gimnazjalnych wyróżniły łącznie 203 boiska obydwu kategorii. Zdecydowana większość z nich, to boiska do gier małych, które stanowiły 70% wszystkich obiektów. W tego typu boiska wyposażone były 133 placówki publiczne i 10 placówek niepublicznych. Znacznie mniej wyróżniono boisk do gier wielkich – 60 obiektów, przy czym wśród placówek niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych, tylko jedno gimnazjum – na terenie gminy Górzno, było wyposażone w tego typu boisko.

5.4.4.3. Przyszkolne baseny

Wśród 234 placówek, jedynie 5 (według informacji przekazanych przez JST) wyposażonych było w baseny przyszkolne (nieco ponad 2%), na których istnieje możliwość prowadzenia regularnych zajęć z doskonalenia umiejętności pływania dla uczniów. W przypadku 3 placówek gminy wykazały brak danych w tym

zakresie. Wyposażenie w tego typu obiekty dotyczyło 5 gimnazjów publicznych, zlokalizowanych w gminach: m. Brodnica, m. Kowal, m. Chełmno, Skrwilno oraz Czernikowo.

Wykres 4. Wyposażenie szkół gimnazjalnych w infrastrukturę sportową

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

5.5. Szkoły ponadgimnazjalne

5.5.1. Struktura szkół ponadgimnazjalnych według rodzaju

Według informacji przekazanych przez ankietowane starostwa powiatowe, na terenie 19 powiatów funkcjonowało 155 szkół ponadgimnazjalnych (na tym etapie opracowania do analiz przyjęto także szkoły policealne dla dorosłych nie będące formalnie szkołami ponadgimnazjalnymi, ale działającymi często w strukturach lub w budynkach szkół tego typu), działających w 119 budynkach posiadających ten sam punkt adresowy, w tym m.in.: licea (ogólnokształcące i ogólnokształcące dla dorosłych), technika (leśne, ochrony środowiska, geodezyjne, urządzeń i systemów energetyki odnawialnej, hotelarstwa, logistyki, informatyki i inne), zespoły szkół (ogólnokształcących, ponadgimnazjalnych, rolniczych, zawodowych, zawodowych rzemiosła, agro-ekonomicznych, ekonomiczno-handlowych, mechanicznych, licealnych i technicznych, licealnych i agrotechnicznych, zwykłe), szkoły policealne (dla dorosłych, medyczne, medyczno-społeczna – w Świeciu), zasadnicze szkoły zawodowe, centra edukacyjne (regionalne centra kształcenia praktycznego i ustawicznego, centra kształcenia praktycznego, rolnicze centra kształcenia ustawicznego, centra kształcenia ustawicznego i centra edukacji dorosłych), szkoły techniczne (szkoła techniczna Bydgoskiego Zakładu Doskonalenia Zawodowego w: Aleksandrowie Kujawskim, w Chełmnie i w Kołaczku), Elitarne Studium Służb Ochrony DELTA w Inowrocławiu, Pomorskie Towarzystwo Edukacyjne „Fama” w Inowrocławiu, Tucholska, Kruszwicka i Mogileńska Szkoła Realna, Akademia Szkolnictwa AS w Inowrocławiu i inne.

5.5.2. Struktura placówek ponadgimnazjalnych według form własnościowych

Pod względem struktury własnościowej wyróżniono 98 placówek publicznych co daje 63% wszystkich szkół ponadgimnazjalnych i 57 placówek niepublicznych o uprawnieniu szkół publicznych (37%), w skład których wchodziły szkoły społeczne i prywatne. W kilku powiatach: toruńskim, rypińskim, grudziądzkim i wąbrzeskim szkoły publiczne stanowiły 100% placówek ponadgimnazjalnych, a w czterech innych ponad 80% (w powiatach: nakielskim - 87,5 %, brodnickim - około 86%, tucholskim - około 83% i aleksandrowskim - 80%). W sumie ponad połowę wszystkich szkół ponadgimnazjalnych w większości ankietowanych powiatach stanowiły placówki publiczne. Wyjątkiem był powiat inowrocławski, z ponad 61% udziałem niepublicznych szkół ponadgimnazjalnych i powiat chełmiński, w którym placówki niepubliczne stanowiły 50%. Stosunkowo wysoki odsetek ponadgimnazjalnych szkół niepublicznych posiadały powiaty: świecki - ponad 45%, żniński - prawie 43% oraz lipnowski i golubsko-dobrzyński - po 40%.

5.5.3. Stan zapełnienia miejsc w szkołach ponadgimnazjalnych

Do wymienionych placówek uczęszczało łącznie 31510 uczniów. Z uwagi na brak kompletnych danych odnośnie liczby miejsc w poszczególnych placówkach lub dane szacunkowe w przypadku niektórych placówek czy też ogólne dane w stosunku do całego zespołu szkół, trudno określić stan zapełnienia miejsc analizując łącznie wszystkie istniejące szkoły ponadgimnazjalne. Można jedynie stwierdzić, iż spośród wszystkich placówek, dla których dane były kompletne i możliwe do analizy 2 publiczne placówki ponadgimnazjalne były przepełnione (Zespół Szkół Zawodowych w Brodnicy – prawie 141% stan zapełnienia i Zespół

Szkół w Jabłonowie Pomorskim - 114% stan zapewnienia) natomiast kilka szkół publicznych posiadało prawie 100% zapewnienia, w powiecie golubsko-dobrzyńskim – Zespół Szkół Nr 2 w Golubiu-Dobrzyniu – ponad 99% zapewnienia, brodnickim - Zespół Szkół Rolniczych w Brodnicy - prawie 97 % zapewnienia i mogileńskim – Liceum Ogólnokształcące w Bielicach - ponad 93% zapewnienia. W stosunku do pozostałych szkół zauważalne były duże dysproporcje w stanie zapewnienia miejsc w szkołach. Najniższe procentowe obłożenie miejsc odnotowano w szkołach niepublicznych, m.in. w powiatach: bydgoskim (PRESTIGE Liceum Ogólnokształcące w Brzozie – niecałe 3% obłożenia i LO Albert nr 1 w Solcu Kujawskim - niecałe 12% obłożenia), brodnickim (Liceum Ogólnokształcące Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół katolickich w Górznie – 7% obłożenia miejsc), niecałe 8% – Społeczne Liceum Ogólnokształcące im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Choceniu – we wrocławskim, niepubliczna Szkoła Techniczna Bydgoskiego Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Aleksandrowie Kujawskim – 14% obłożenia i Niepubliczne Liceum Ogólnokształcące w Golubiu-Dobrzyniu - 15,4% obłożenia oraz w publicznych i niepublicznych szkołach dla dorosłych w powiatach: bydgoskim – publiczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Karolewie – 17% obłożenia miejsc i niepubliczne LO dla Dorosłych Albert w Dąbrowie Chełmińskiej oraz niepubliczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych Przy Ośrodku Szkoleniowym w Sępólnie Krajeńskim – powiat sępoleński- po 12,5% obłożenia miejsc oraz niepubliczna Szkoła Policealna dla Dorosłych w Golubiu-Dobrzyniu w powiecie golubsko-dobrzyńskim – 15,5% obłożenia miejsc.

5.5.4. Szkoły ponadgimnazjalne realizujące program z zakresu doradztwa zawodowego

Nie wszystkie ankietowane starostwa powiatowe dostarczyły kompletnych informacji na temat prowadzonych spotkań z doradcami zawodowymi w poszczególnych szkołach ponadgimnazjalnych. Brakuje informacji odnośnie 11 szkół. Jednakże z danych, które zostały dostarczone wynika wyraźnie, iż większość szkół organizowała dla swoich uczniów spotkania z doradcą zawodowym, jedynie niecałe 23% szkół (rozieszczonych na terenie ponad połowy ankietowanych powiatów) nie realizowało programu z zakresu doradztwa zawodowego.

5.5.5. Wyposażenie szkół ponadgimnazjalnych w sale i pracownie

Nie wszystkie ankietowane powiaty przekazały informacje odnośnie wyposażenia szkół ponadgimnazjalnych w sale i pracownie. Na podstawie posiadanych informacji można jednakże stwierdzić, iż większość szkół niezależnie od typu nauczania wyposażona była w pracownie informatyczne czy komputerowe i językowe, a szkoły specjalistyczne typu szkoły zawodowe, technika i inne posiadały pracownie kierunkowe i zawodowe do praktycznej nauki konkretnych zawodów. Wymienić tu można przykładowo pracownie: produkcji roślin, projektowania, architektury krajobrazu, gastronomiczne, maszyn, kelnerskie, budowlane, mechaniczne, elektryczne, poligraficzne, medyczne, stomatologiczne, fryzjerskie, kosmetyczne, obróbki skrawaniem, spawalnictwa, itp.

5.5.6. Wyposażenie szkół ponadgimnazjalnych w infrastrukturę sportową

5.5.6.1. Pełnowymiarowe sale gimnastyczne

Nie wszystkie ankietowane starostwa powiatowe dostarczyły kompletnych informacji odnośnie pełnowymiarowych sal gimnastycznych – brakuje takich informacji dla 13 siedzib szkół ponadgimnazjalnych. Większość szkół ponadgimnazjalnych nie posiadała pełnowymiarowych sal gimnastycznych. Jedynie 57 siedzib szkół na 119 posiadało takowe sale, co stanowi prawie 48%.

5.5.6.2. Przyszkolne boiska do gier małych i wielkich

Nie wszystkie ankietowane starostwa powiatowe dostarczyły kompletnych informacji odnośnie posiadanych boisk zarówno do gier małych jak i wielkich - dla 13 siedzib nie podano takich informacji. Mała liczba siedzib placówek ponadgimnazjalnych wyposażona była w przyszkolne boiska do gier małych (50 siedzib szkół na 119 co stanowi 42%). Znacznie gorzej sytuacja przedstawiała się w stosunku boisk do gier wielkich. W tym przypadku tylko niecałe 13% siedzib placówek ponadgimnazjalnych (15 na 119) posiadało przyszkolne boiska do gier wielkich. Należy tu wyróżnić powiaty: bydgoski i radziejowski, na terenie których po 3 samodzielne placówki o różnych punktach adresowych posiadały boiska do gier wielkich i powiaty: lipnowski, nakielski oraz inowrocławski, na terenie których po 2 samodzielne placówki o różnych punktach adresowych posiadały boiska do gier wielkich. W większości placówek takich boisk brakowało.

5.5.6.3. Przyszkolne baseny

Tylko jedna ze wszystkich szkół ponadgimnazjalnych na 155 istniejących, według informacji przesłanych przez powiaty, co do których istnieje pełna dokumentacja ankietowa, zadeklarowała posiadanie własnego basenu przyszkolnego (Zespół Szkół nr 2 im. Unii Europejskiej w Rypinie), a 8 szkół (co daje tylko 5%) zadeklarowało prowadzenie zajęć w ramach wychowania fizycznego na basenie pozaszkolnym, przy czym 3 szkoły z powiatu golubsko-dobrzyńskiego (2 z Golubia-Dobrzynia i jedna z Kowalewa Pomorskiego) organizowały comiesięczne wyjazdy na basen w ramach wychowania fizycznego, a jedna - Zespół Szkół im. Marii Grodzickiej w Lubrańcu Marysinie z powiatu włocławskiego tylko dla uczniów chętnych. 16 szkół nie prowadziło zajęć na basenie pozaszkolnym, a dla pozostałych 131 szkół ponadgimnazjalnych (czyli dla ponad 84% placówek ponadgimnazjalnych) brakuje informacji na temat dodatkowych zajęć na basenach poza szkołą.

5.6. Szkoły podstawowe specjalne

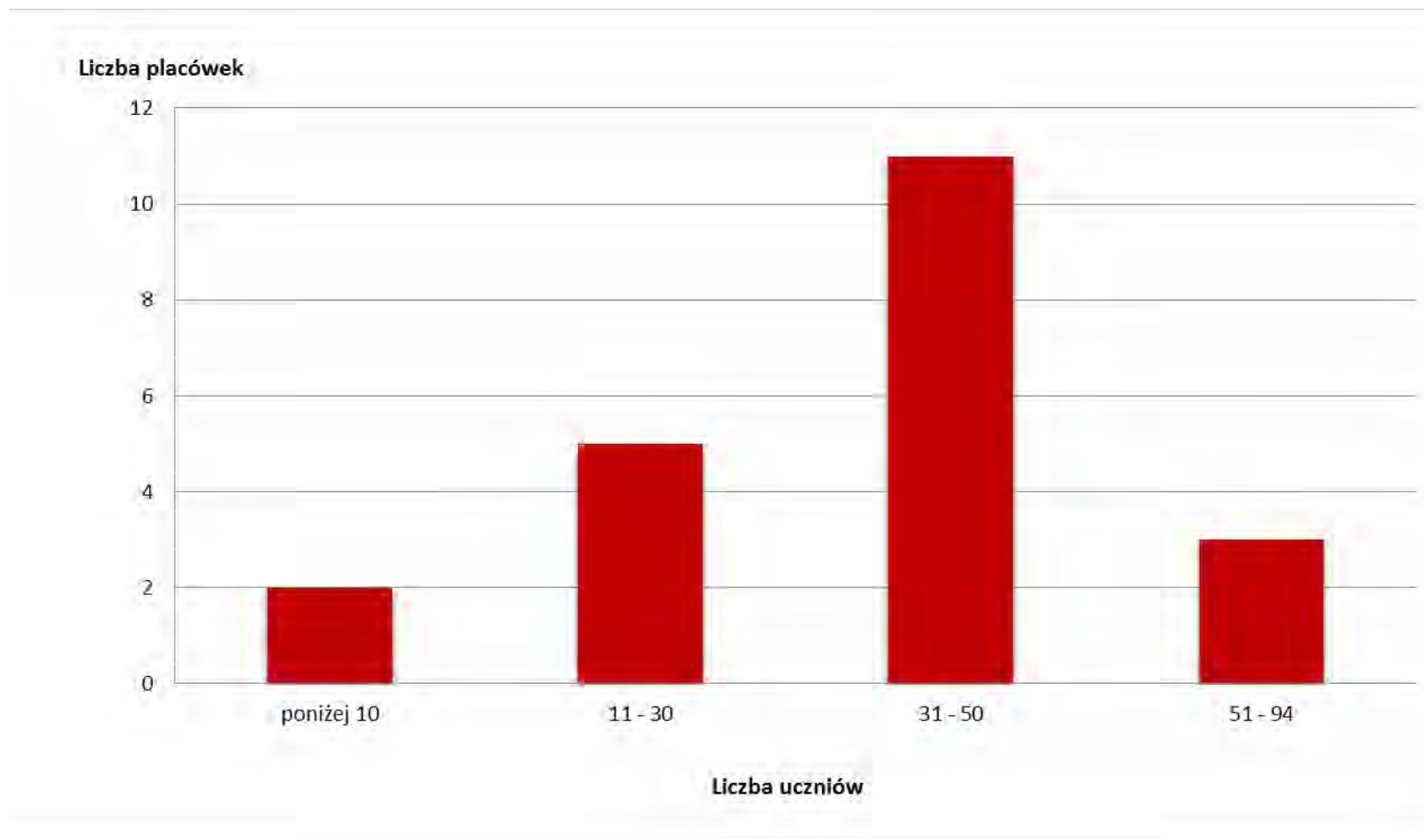
5.6.1. Struktura placówek według form własnościowych

Szkolnictwo podstawowe specjalne jest zadaniem własnym samorządu powiatowego. W odróżnieniu do ogólnodostępnych szkół podstawowych to powiat, a nie gmina odpowiedzialny jest za zakładanie i prowadzenie tego typu placówek. Szkoły podstawowe specjalne są to placówki realizujące specyficzne zadania edukacyjne, opiekuńczo-wychowawcze uwzględniające przede wszystkim indywidualne potrzeby uczniów niepełnosprawnych. Celem kształcenia w tych placówkach jest przede wszystkim przystosowanie ucznia - niezależnie od jego stopnia niepełnosprawności intelektualnej - do samodzielnego życia, do integracji społecznej. Z przeprowadzonego wśród 19 samorządów powiatowych badania ankietowego wynika, że na badanym obszarze funkcjonowało 21 szkół podstawowych specjalnych. Szkoły te funkcjonowały przy zespołach szkół podstawowych bądź w strukturze specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych.

5.6.2. Stan zapełnienia miejsc w szkołach podstawowych specjalnych

Do funkcjonujących 21 placówek uczęszczało 771 uczniów. Liczba uczniów w szkołach podstawowych specjalnych wahała się od 3 do 94. Najwięcej placówek, bo aż 11 miało od 31 do 50 uczniów.

Szkoły podstawowe specjalne dysponowały łącznie 1601 miejscami (odpowiedzi w tym zakresie udzieliło 20 z 21 placówek; w 1 przypadku pojemność placówki nie została określona). Liczba dostępnych miejsc w poszczególnych placówkach była zróżnicowana i wynosiła od 18 do 220. Większość, bo aż 70% szkół podstawowych specjalnych z uwagi na wielkość posiadanych lokali (pojemność) była szkołami małymi, liczba miejsc nie przekraczała w nich 60. Średnio na 1 szkołę przypadało 76 miejsc.

Wykres 5. Szkoły podstawowe specjalne według liczby uczęszczających uczniów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

5.6.3. Szkoły podstawowe specjalne prowadzące dwa języki obce

Spośród 21 szkół podstawowych specjalnych 6 zadeklarowało (28,5% analizowanych placówek), iż ich uczniowie objęci są obowiązkową nauką dwóch języków obcych. W pozostałych 15 placówkach nie było takiej możliwości.

5.6.4. Wyposażenie szkół podstawowych specjalnych w infrastrukturę sportową

5.6.4.1. Pełnowymiarowe sale gimnastyczne

W pełnowymiarowe sale gimnastyczne wyposażonych było zaledwie 6 spośród 21 szkół podstawowych specjalnych, co stanowiło 28,5% analizowanych placówek.

5.6.4.2. Przyszkolne boiska do gier małych i wielkich

Na 21 szkół podstawowych specjalnych 12 zadeklarowało, iż posiada dostęp do przyszkolnych boisk do gier małych. W 9 szkołach zaś wskazano na brak dostępu do tego typu bazy. Poza dostępem do obiektów pozwalających na prowadzenie gier małych, szkoły posiadały także boiska do gier wielkich. Bazą tego typu dysponowały tylko 2 placówki (w miejscowościach: Radziejów, Strzelno). Szkoły podstawowe specjalne w tychże ośrodkach jako jedyne dysponowały zarówno boiskiem do gier małych, jak i do gier wielkich.

5.6.4.3. Przyszkolne baseny

Żadna spośród 21 placówek nie posiadała basenu przyszkolnego. Mimo to 9 szkół zadeklarowało, iż prowadzi zajęcia w ramach wychowania fizycznego dla uczniów na basenach znajdujących się poza terenem szkół. Ponadto z pozostałych analizowanych placówek, 5 zadeklarowało, iż nie prowadzi zajęć na basenie pozaszkolnym, zaś 7 nie udzieliło odpowiedzi w tym zakresie.

5.7. Szkoły gimnazjalne specjalne

5.7.1. Struktura placówek według form własnościowych

Szkolnictwo gimnazjalne specjalne, podobnie jak szkolnictwo podstawowe specjalne jest zadaniem własnym samorządu powiatowego. Szkoły te stanowią po przedszkolach i szkołach podstawowych kolejny, ważny etap w dalszym rozwoju dzieci, młodzieży o obniżonej sprawności intelektualnej. Realizują nie tylko specjalne potrzeby edukacyjne, ale pełnią także ważną rolę wychowawczą, opiekuńczą. Z przeprowadzonego wśród 19 samorządów powiatowych badania ankietowego wynika, że na badanym obszarze funkcjonowało 27 szkół gimnazjalnych specjalnych. Działały one m.in. w ramach zespołów placówek, specjalnych

ośrodków szkolno-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, czy młodzieżowego ośrodka socjoterapii. W badaniu ograniczono się jedynie do uzyskania wykazu wszystkich placówek gimnazjalnych specjalnych realizujących potrzeby edukacyjne dla dzieci, młodzieży o obniżonej sprawności intelektualnej. Nie różnicowano ich względem struktury. W świetle zagadnienia dotyczącego dojazdów do szkół trzeba jednak podkreślić specyfikę wspomnianych młodzieżowych ośrodków wychowawczych (5 placówek na terenie województwa w miejscowości Bielice, Kruszwica, Samostrzel, Strzelno oraz we Włocławku¹⁰) oraz młodzieżowego ośrodka socjoterapii (1 placówka na terenie województwa w miejscowości Sierzawy). Są to bowiem ośrodki przeznaczone wyłącznie dla młodzieży, wobec której Sądy Rodzinne i Nieletnich zastosowały (w trybie ustawy i postępowaniu w sprawach nieletnich) środek wychowawczy w postaci umieszczenia w placówce. W efekcie oddziaływanie takiej placówki w ujęciu przestrzennym, będzie inne niż w przypadku lokalnego gimnazjum specjalnego, do którego dostęp oparty jest o tzw. rejonizację lub złożenie stosownego wniosku przez opiekunów osoby ubiegającej się o możliwość kształcenia w tejże placówce. Z zebranych danych wynikało, iż młodzieżowe ośrodki wychowawcze charakteryzowały się większym zróżnicowaniem pochodzenia uczęszczających uczniów (w znacznej części byli to uczniowie spoza województwa kujawsko-pomorskiego, z różnych części kraju) w stosunku do pozostałych specjalnych placówek gimnazjalnych.

5.7.2. Stan zapewnienia miejsc w gimnazjach specjalnych

W 26 gimnazjach specjalnych (wyłączono z analizy 1 placówkę, dla której nie udzielono informacji) naukę pobierało łącznie 854 uczniów. Liczba uczniów w poszczególnych placówkach wahała się od 12 do 71. Średnio na jedną placówkę przypadało 33 uczniów. Zasoby lokalowe szkół dostosowane były w pełni do panujących potrzeb edukacyjnych.

5.7.3. Gimnazja specjalne prowadzące dwa języki obce

Spośród 27 szkół gimnazjalnych specjalnych aż 25 zadeklarowało, że ich uczniowie objęci są obowiązkową nauką dwóch języków obcych. W 2 placówkach uczniowie nie mieli takiej możliwości.

5.7.4. Wyposażenie gimnazjów specjalnych w infrastrukturę sportową

5.7.4.1. Pełnowymiarowe sale gimnastyczne

W pełnowymiarowe sale gimnastyczne wyposażonych było zaledwie 6 placówek, co stanowiło 22,2% wszystkich szkół gimnazjalnych specjalnych.

¹⁰ placówka położona na terenie miasta wyłączonego z obecnego etapu analiz, nie objęta analizą

5.7.4.2. Przyszkolne boiska do gier małych i wielkich

Na 27 szkół gimnazjalnych specjalnych 14 placówek zadeklarowało, iż posiada dostęp do przyszkolnych boisk do gier małych. W 13 szkołach wskazano na brak dostępu. Poza dostępem do obiektów pozwalających na prowadzenie gier małych, szkoły posiadały także boiska do gier wielkich. Bazą tego typu dysponowały tylko 2 placówki (w miejscowościach: Radziejów, Strzelno). Szkoły w tychże ośrodkach dysponowały zarówno boiskiem do gier małych, jak i do gier wielkich.

5.7.4.3. Przyszkolne baseny

Żadna spośród 27 placówek nie posiadała bazy sportowej, w postaci basenu przyszkolnego. Mimo to 11 szkół zadeklarowało, iż prowadzi zajęcia dla uczniów na basenach poza terenem szkół. Ponadto z pozostałych analizowanych placówek, 3 zadeklarowały, iż nie prowadzą zajęć na basenie pozaszkolnym, zaś 13 nie udzieliło odpowiedzi w tym zakresie.

5.8. Szkoły ponadgimnazjalne specjalne

5.8.1. Struktura szkół ponadgimnazjalnych specjalnych według rodzaju

Według informacji przekazanych przez ankietowane starostwa powiatowe, na ich terenie funkcjonowało 35 szkół ponadgimnazjalnych specjalnych (działających w 23 budynkach), w tym po 9 oddzielnych zasadniczych szkół zawodowych specjalnych i 9 oddzielnych szkół przysposabiających do pracy, 8 zespołów szkół specjalnych, przy czym w skład 5 z nich wchodziło: 5 szkół przysposabiających do pracy i 4 zasadnicze szkoły zawodowe specjalne, a 3 zespoły szkół specjalnych w powiecie nakielskim nie posiadały dodatkowego podziału oraz 3 specjalne ośrodki szkolno – wychowawcze w powiatach: świeckim, wąbrzeskim i mogileńskim, w tym 3 ze szkołami przysposabiającymi do pracy i jeden z nich (w powiecie świeckim) dodatkowo z zasadniczą szkołą zawodową specjalną i jeden Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Samostrzelu w gminie Sadki w powiecie nakielskim. W sumie prawie 49% szkół ponadgimnazjalnych specjalnych stanowiły szkoły przysposabiające do pracy, a 40% zasadnicze szkoły zawodowe specjalne, pozostałe nie posiadały wykształconego profilu w nazwie.

5.8.2. Struktura placówek ponadgimnazjalnych specjalnych według form własnościowych

Pod względem struktury własnościowej wszystkie szkoły ponadgimnazjalne występujące na terenie 16 powiatów i 22 gmin to placówki publiczne.

5.8.3. Stan zapewnienia miejsc w szkołach ponadgimnazjalnych specjalnych

Do wymienionych placówek uczęszczało łącznie 813 uczniów, w tym najwięcej bo około 47% do szkół specjalnych przysposabiających do pracy (381 uczniów) i około 41% do zasadniczych szkół zawodowych specjalnych (333 uczniów). Z uwagi na brak kompletnych danych odnośnie liczby miejsc w poszczególnych

placówkach lub dane szacunkowe w przypadku niektórych placówek czy też ogólne dane w stosunku do całego zespołu szkół lub ośrodków szkolno-wychowawczych, trudno określić stan zapewnienia miejsc analizując łącznie wszystkie istniejące szkoły ponadgimnazjalne specjalne. Można jedynie stwierdzić, iż żadna z placówek, dla których dane były kompletne i możliwe do analizy, nie posiadała 100% zapewnienia, a jedynie szkoła przysposabiająca do pracy przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w powiecie wąbrzeskim, w gminie Dębowa Łąka miała prawie 96% zapewnienie. W stosunku do pozostałych szkół zauważalne były duże dysproporcje w stanie zapewnienia miejsc w szkołach od zaledwie 35% obłożenia miejsc w Szkole Specjalnej Przysposabiającej do Pracy w Radziejowie do ponad 82% zapewnienia w przypadku Zespołu Szkół Specjalnych w Kcyni w powiecie nakielskim.

5.8.4. Szkoły ponadgimnazjalne specjalne realizujące program z zakresu doradztwa zawodowego

Spośród 35 istniejących ponadgimnazjalnych szkół specjalnych, wg informacji przekazanych przez starostwa powiatowe, większość szkół organizowała dla swoich uczniów spotkania z doradcą zawodowym, jedynie 4 szkoły z powiatów: golubsko-dobrzyńskiego, aleksandrowskiego, mogileńskiego i toruńskiego, nie realizowało programu z zakresu doradztwa zawodowego.

5.8.5. Wyposażenie szkół ponadgimnazjalnych specjalnych w pracownie przedmiotowe, tematyczne

Nie wszystkie ankietowane powiaty przekazały informacje odnośnie wyposażenia szkół specjalnych ponadgimnazjalnych w pracownie przedmiotowe i tematyczne. Na podstawie posiadanych informacji można jednakże stwierdzić, iż generalnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy wyposażone były w pracownie uczące swoich wychowanków konkretnych umiejętności. Znalazły się tam więc m.in. pracownie: gospodarstwa domowego, informatyczne czy gastronomiczne. Zasadnicze szkoły zawodowe specjalne natomiast wyposażone były w pracownie przygotowujące do wykonywania konkretnych zawodów typu: kelner, budowlaniec, mechanik, elektryk, krawiec, ślusarz, pracownik pomocniczy obsługi hotelowej, itp. Ciekawostką była pracownia witraży, plastyczna decoupage i terapii biofeedback w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Samostrzelu.

5.8.6. Wyposażenie szkół ponadgimnazjalnych specjalnych w infrastrukturę sportową

5.8.6.1. Pełnowymiarowe sale gimnastyczne

W większości specjalnych szkół ponadgimnazjalnych brakowało pełnowymiarowych sal gimnastycznych. Jedynie 7 siedzib szkół na 23 posiadało takowe sale, a 15 nie posiadało, co stanowi aż ponad 65%. W stosunku do Zespołu Szkół nr 2 w gminie Aleksandrów Kujawski informacja była niejasna.

5.8.6.2. Przyszkolne boiska do gier małych i wielkich

Ponad połowa siedzib szkół specjalnych ponadgimnazjalnych wyposażona była w przyszkolne boiska do gier małych (13 siedzib szkół na 23, co stanowi ponad 56%), a tylko 10 siedzib pozbawionych było tego typu boisk. Inaczej rzecz się ma z boiskami do gier wielkich. W tym przypadku tylko 13% siedzib placówek

specjalnych ponadgimnazjalnych (3 placówki na 23) posiadało przyszkolne boiska do gier wielkich w gminach: Golub-Dobrzyń, Strzelno i Radziejów. W większości placówek takich boisk brakowało.

5.8.6.3. Przyszkolne baseny

Żadna ze szkół specjalnych ponadgimnazjalnych nie zadeklarowała posiadania własnego basenu przyszkolnego, a 14 placówek ponadgimnazjalnych specjalnych na 35 (co do których istnieje pełna dokumentacja ankietowa) czyli 40% szkół ponadgimnazjalnych specjalnych, zadeklarowało prowadzenie zajęć w ramach wychowania fizycznego na basenie pozaszkolnym.

5.9. Szkoły artystyczne

5.9.1. Struktura szkół podstawowych artystycznych według form własnościowych

Według informacji przekazanych przez ankietowane urzędy gmin i starostwa powiatowe, spośród 8 szkół artystycznych typowo muzycznych (szkoły muzyczne I stopnia, w tym jedna z filią), występujących na terenie pięciu powiatów i siedmiu gmin, tylko jedna placówka – Niepubliczna Szkoła Muzyczna I stopnia w Nakle nad Notecią posiadała status placówki niepublicznej, większość to placówki publiczne.

5.9.2. Stan zapełnienia miejsc w szkołach podstawowych artystycznych

Do siedmiu publicznych szkół muzycznych I stopnia, wliczając w to 1 filię, uczęszczało łącznie 1075 uczniów natomiast do jedynej placówki niepublicznej, wg informacji z powiatu nakielskiego około 40 uczniów. Z uwagi na brak kompletnych danych odnośnie liczby miejsc w poszczególnych placówkach, trudno określić stan zapełnienia miejsc analizując łącznie wszystkie istniejące szkoły muzyczne. Można jedynie zwrócić uwagę na wyraźne przepełnienie publicznej Szkoły Muzycznej I stopnia w Chełmży z filią w Lubiczu, do której uczęszczało o 103 uczniów więcej niż wynikałoby to z ustalonych dla tej szkoły normatywów. Stan zapełnienia miejsc wśród pozostałych szkół publicznych możliwy był do określenia tylko dla jednej szkoły z powiatu radziejowskiego i jednej szkoły z powiatu lipnowskiego. Zauważalne było podobieństwo pomiędzy stanem zapełnienia szkoły muzycznej w mieście Radziejów (prawie 85% stan zapełnienia miejsc), a szkołą muzyczną w Lipnie, która cechowała się 94% stanem zapełnienia. Określenie stanu zapełnienia miejsc w przypadku jedynej niepublicznej szkoły muzycznej było niemożliwe z uwagi na brak danych odnośnie pojemności normatywnej tej placówki.

5.9.3. Szkoły podstawowe artystyczne prowadzące dwa języki obce

Informację na temat prowadzonych dwóch obowiązkowych języków obcych uzyskano z 5 szkół (na 8 wymienionych przez gminy). Żadna z tych placówek nie prowadziła obowiązkowych zajęć z dwóch języków obcych.

5.9.4. Wyposażenie szkół podstawowych artystycznych w infrastrukturę sportową

5.9.4.1. Pełnowymiarowe sale gimnastyczne

W stosunku do 3 szkół muzycznych z powiatu golubsko-dobrzyńskiego brakowało informacji na temat wyposażenia w pełnowymiarowe sale gimnastyczne, 5 pozostałych szkół nie posiadało takowych sal.

5.9.4.2. Przyszkolne boiska do gier małych i wielkich

Podobnie jak w poprzednim punkcie, żadna ze szkół muzycznych, dla których udzielono informacji na dany temat, nie posiadała ani przyszkolnych boisk do gier małych, ani do gier wielkich. Powiat golubsko-dobrzyński nie zadeklarował ani stanu posiadania ani braku takowych boisk.

5.9.4.3. Przyszkolne baseny

Żadna ze szkół muzycznych, co do których istnieje pełna dokumentacja ankietowa, nie zadeklarowała posiadania własnego basenu przyszkolnego ani też prowadzenia zajęć w ramach wychowania fizycznego na basenie pozaszkolnym.

5.10. Szkoły sportowe

5.10.1. Struktura szkół gimnazjalnych sportowych według form własnościowych

Według informacji przekazanych przez ankietowane starostwa powiatowe, tylko na terenie jednego powiatu - chełmińskiego funkcjonowało gimnazjum z oddziałami sportowymi (Gimnazjum nr 4) wchodzące w skład Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 1: „Liceum i Gimnazjum Chełmińskie” w Chełmnie. Pod względem struktury własnościowej jest to placówka publiczna.

5.10.2. Stan zapełnienia miejsc w szkołach gimnazjalnych sportowych

Do wymienionej placówki z oddziałami sportowymi uczęszczało 84 uczniów, z czego większość pochodziła z miasta Chełmno, a tylko niecałe 18% stanowili uczniowie dojeżdżający z czterech z pozostałych sześciu gmin powiatu chełmińskiego (z gmin: Chełmno, Stolno, Unisław i Lisewo).

5.10.3. Szkoły gimnazjalne sportowe realizujące program z zakresu doradztwa zawodowego

Wspomniana powyżej jedyna szkoła z oddziałami sportowymi, według informacji uzyskanych z ankietowanych powiatów, organizowała dla uczniów spotkania z doradcą zawodowym.

5.10.4. Wyposażenie szkół gimnazjalnych sportowych w infrastrukturę sportową

5.10.4.1. Pełnowymiarowe sale gimnastyczne

Szkoła z oddziałami sportowymi nie posiadała pełnowymiarowej sali gimnastycznej.

5.10.4.2. Przyszkolne boiska do gier małych i wielkich

Gimnazjum w Chełmnie wyposażone było tylko w boisko do gier małych, nie posiadało natomiast boiska do gier wielkich.

5.10.4.3. Przyszkolne baseny

Szkoła nie posiadała własnego basenu przyszkolnego, niestety z ankiety przysłanej przez powiat chełmiński nie wynika czy szkoła prowadziła zajęcia w ramach wychowania fizycznego na basenie pozaszkolnym.

5.11. Opieka nad osobami w podeszłym wieku oraz osobami niesamodzielnymi

5.11.1. Placówki opiekuńcze prowadzące opiekę całodobową

Według danych przekazanych przez jednostki samorządu terytorialnego na badanym obszarze znajdowało się 50 placówek świadczących opiekę całodobową. Liczba ta obejmuje zarówno placówki prowadzone przez samorządy powiatowe jak i gminne oraz placówki prywatne.

5.11.1.1. Struktura placówek według rodzaju

Spośród ogółu, 21 placówek opiekuńczych świadczyło całodobową opiekę dla osób starszych (w tym: 1 stowarzyszenie, 2 mieszkania chronione, 4 Zakłady Opiekuńczo-Lecznicze i 14 Domów Pomocy Społecznej), a 29 placówek dla osób niesamodzielnych. Obiekty dla osób niesamodzielnych obejmowały 10 placówek świadczących opiekę osobom przewlekłe psychicznie chorym, 9 – dorosłym niepełnosprawnym intelektualnie, 7 – przewlekłe somatycznie chorym, 1 – osobom niepełnosprawnym fizycznie, 1 – placówka świadczyła opiekę jednocześnie osobom przewlekłe somatycznie chorym, dorosłym niepełnosprawnym intelektualnie oraz dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie oraz 1 – osobom przewlekłe psychicznie chorym i niepełnosprawnym intelektualnie. Wśród tych placówek znajdował się 1 Zakład Opiekuńczo-Leczniczy i 1 Środowiskowy Dom Samopomocy.

5.11.1.2. Stan zapewnienia miejsc w placówkach

Spośród 50 placówek opieki całodobowej, dla 45 uzyskano informację o pojemności normatywnej (liczbie miejsc), która wynosiła 3113 miejsc. Na liczbę tę składały się 804 miejsca w placówkach świadczących opiekę osobom starszym i 2309 miejsc w placówkach opieki nad osobami niesamodzielnymi. Informację o liczbie mieszkańców w placówkach uzyskano dla 38 placówek, w których łącznie przebywało 2845 osób. W 3 placówkach znajdowało się po jednym wolnym miejscu. Wśród placówek świadczących opiekę osobom starszym uzyskano informację o liczbie mieszkańców dla 9 placówek, z których łącznie korzystało 538 osób, w 6 przypadkach występowało całkowite zajęcie, w 1 placówce występowało 1 wolne miejsce (w pozostałych dwóch – brak informacji o liczbie miejsc). W przypadku osób niesamodzielnych uzyskano informację o liczbie mieszkańców dla wszystkich placówek (29), z których łącznie korzystało 2307 osób. W obiektach tych znajdowały się tylko 2 wolne miejsca (po 1 w dwóch placówkach).

5.11.2. Placówki opiekuńcze prowadzące opiekę dzienną

Na badanym obszarze znajdowało się 14 placówek oferujących dzienną (świadczoną w stałych godzinach, nie mniej niż 6 godzin dziennie) opiekę nad ludnością starszą i niesamodzielną, z czego 9 placówek przeznaczonych było dla osób starszych, 4 dla osób niesamodzielnych oraz 1 dla osób starszych i niesamodzielnych.

5.11.2.1. Struktura placówek według rodzaju

Na ogólną liczbę placówek składało się 8 środowiskowych domów samopomocy, 5 domów dziennego pobytu i 1 świetlica środowiskowa dla osób starszych i niepełnosprawnych intelektualnie.

5.11.2.2. Struktura placówek według form własnościowych

Placówki prowadzące opiekę dzienną były zarówno placówkami prywatnymi – 3 placówki, jak i publicznymi – 12 placówek.

5.11.2.3. Stan zajęcia miejsc w placówkach

Łączna liczba miejsc w placówkach prowadzących opiekę dzienną obejmowała 446 miejsc, natomiast uczestnicy stanowili grupę 405 osób korzystających z wymienionych placówek (przy braku informacji o liczbie uczestników dla jednej placówki). W 10 z 13 placówek obserwowano 100% zajęcie, a w pozostałych 3 placówkach znajdowało się łącznie 21 wolnych miejsc. W placówkach dla osób starszych znajdowało się 303 miejsca, natomiast dla osób niesamodzielnych 123 miejsca, w placówce łączącej zadania znajdowało się 20 miejsc. Liczba osób starszych w placówkach obejmowała łącznie 262 osoby i 21 wolnych miejsc w 3 placówkach (11 – gmina Kikół, 7 – Kamień Krajeński, 3 – Świecie). Liczba uczestników placówek dla osób niesamodzielnych była całkowicie zajęta. Placówka opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnym intelektualnie posiadała 20 miejsc i również była w 100% zajęta.

5.11.2.4. Dostępność transportowa do placówek dziennej opieki dla mieszkańców

Na temat dostępności transportowej uzyskano łącznie 134 odpowiedzi, z czego 119 gmin zadeklarowało odpowiedź negatywną, a 15 gmin pozytywną. Spośród gmin oferujących dowozy, 12 gmin podało z jakiego obszaru oferuje dowozy, z czego 3 zadeklarowały dowozy z całej gminy (Gruta, Topólka, Tuchola), 1 gmina z terenu całego miasta (m. Brodnica), 1 gmina z obszaru całej swojej gminy oraz 3 gmin sąsiednich (Kikół). 7 gmin wymieniło miejscowości z jakich oferuje dowozy i było to zwykle od 2 do 3 miejscowości, a w najliczniejszych przypadkach oferowano dowóz z 15 miejscowości (gmina Dobrcz), z 10 miejscowości (gmina Baruchowo) i z 5 miejscowości (gmina Białe Błota).

5.11.3. Usługi opiekuńcze w domu osoby starszej i osoby niesamodzielnej

Usługi opiekuńcze w domu osoby starszej oferowało 110 gmin. Objętych nimi było łącznie 2457 osób. Liczba osób w gminie objętych tymi usługami sięgała od 1 do 158 osób. W 3 gminach liczba tych osób przekraczała 100. 42 gminy obejmowały od 1 do 10 osób, natomiast 9 gmin od 50 do 100 osób.

Usługi opiekuńcze w domu osoby niesamodzielnej oferowało 115 gmin i obejmowały one łącznie 1207 osób, 3 rodziny i 17 środowisk. 13 gmin obejmowało takimi usługami tylko 1 osobę, 15 gmin – 2 osoby, większość gmin (63%) obejmowała takimi usługami do 10 osób, natomiast tylko w jednej gminie liczba osób objętych usługami przekraczała 80 (Nowa Wieś Wielka – 81 osób).

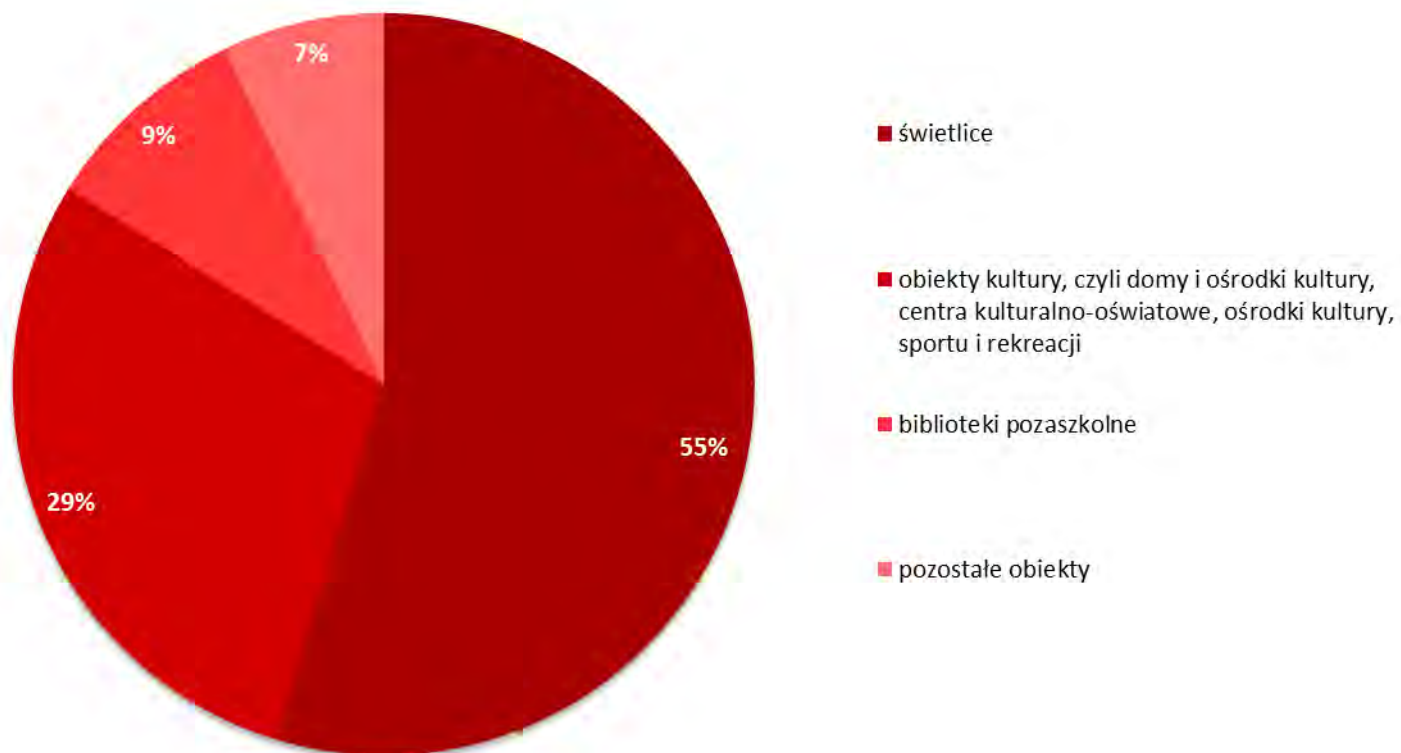
5.12. Zagospodarowanie wolnego czasu i aktywność kulturalna organizowana przez samorządy gminne

5.12.1. Placówki i obiekty kultury prowadzące cykliczne zajęcia organizowane przez samorządy gminne

5.12.1.1. Struktura placówek i obiektów kultury według typów

Według informacji przekazanych przez urzędy gmin na analizowanym obszarze cykliczne zajęcia dla mieszkańców odbywały się w 384 placówkach. Organizatorem zajęć były przede wszystkim świetlice (210), które stanowiły 55% ogółu oraz placówki pełniące rolę domów kultury (domy i ośrodki kultury, centra kulturalno-oświatowe, ośrodki kultury, sportu i rekreacji, centra kultury, itp.) – łącznie wskazano 112 tego typu obiektów (29% wszystkich). Ich uzupełnienie stanowiły zajęcia oferowane w 35 bibliotekach (9% ogółu). Z pozostałych 27 placówek wyróżnić można siedziby Klubów Seniora, Uniwersytetów III Wieku, muzea i inne obiekty pełniące funkcje muzealne.

5.12.2. Struktura placówek prowadzących cykliczne zajęcia dla mieszkańców

Wykres 6. Struktura placówek prowadzących cykliczne zajęcia społeczno-kulturalne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

5.12.2.1. Struktura grup docelowych

Z informacji uzyskanych z urzędów gmin wynika, że cykliczne zajęcia dla mieszkańców w placówkach kultury oferowane były w 348 miejscowościach analizowanego obszaru. W badaniu ankietowym próbowano ustalić ofertę cyklicznych zajęć kulturalnych organizowanych przez gminy skierowaną do osób w różnym wieku. W ankietach proszono o zakwalifikowanie uczestników do następujących grup wiekowych: dzieci przedszkolne, wczesnoszkolne, szkolne, młodzież gimnazjalna, ponadgimnazjalna, dorośli, ludność starsza/seniorzy. Jednak z analizy uzyskanych odpowiedzi wynika, że spora część oferowanych zajęć adresowana była do osób w dużym przedziale wiekowym (placówki kultury oferując zajęcia większy nacisk kładły na zainteresowania uczestników danym tematem, niż na ich wiek), przez co adresatów zajęć respondenci określili niekiedy w sposób bardzo ogólny i nie zawsze precyzyjny (np. dzieci, młodzież, dzieci szkolne, młodzież szkolna, dorośli). W niektórych przypadkach spowodowało to konieczność orientacyjnego zakwalifikowania uczestników do podanych w ankietach grup wiekowych w celu wykonania analizy.

Analiza otrzymanych ankiet wskazuje również, że zajęcia w gminach adresowane do osób starszych (seniorów) oferowane były już dla osób 50-60-letnich, z czego wynika, że osoby w wieku powyżej 50 lat były przez urzędy gmin postrzegane już jako osoby starsze (seniorzy). Ponadto, w przypadkach w których w ankietach określano wiek uczestników (a nie tylko grupę wiekową), często wskazywano, że w zajęciach dedykowanych osobom starszym uczestniczyły osoby w wieku do 70-75 lat, co może wskazywać na niedużą skalę uczestnictwa ludności po 75 roku życia w tego typu aktywnościach.

Tabela 23. Liczba miejscowości, w których odbywały się organizowane przez samorządy gminne, cykliczne zajęcia adresowane do mieszkańców według grup wiekowych

<i>Grupa wiekowa</i>	<i>Liczba miejscowości, w których odbywały się cykliczne zajęcia dla mieszkańców</i>
<i>dzieci w wieku przedszkolnym</i>	179
<i>dzieci w wieku wczesnoszkolnym (I-III klasa SP)</i>	281
<i>dzieci w wieku szkolnym (IV-VI klasa SP)</i>	284
<i>młodzież w wieku gimnazjalnym</i>	283
<i>młodzież w wieku ponadgimnazjalnym</i>	207
<i>dorośli</i>	172
<i>ludność starsza (seniorzy)</i>	167

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Analizę wieku uczestników cyklicznych zajęć wykonano na podstawie danych dla 321 miejscowości (dla 27 miejscowości urzędy gmin nie podały informacji na temat tego zagadnienia).

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że zajęcia, które odbywały się w placówkach kultury najczęściej adresowane były do grup uczniów szkół podstawowych (klas I-III i IV-VI) oraz gimnazjów. Dla każdej z tych grup, zajęcia te oferowano w zbliżonej liczbie miejscowości (odpowiednio: 281, 284, 283), co jest wynikiem uczestnictwa w poszczególnych rodzajach zajęć dzieci o dość dużej rozpiętości wieku – od uczniów wczesnych klas szkoły podstawowej po gimnazjum.

Zainteresowanie uczestnictwem w cyklicznych zajęciach wśród pozostałych grup wiekowych było wyraźnie niższe. Dla młodzieży w wieku ponadgimnazjalnym zajęcia oferowało 207 miejscowości, a dla ludności starszej 167. Zaledwie w 179 miejscowościach odbywały się cykliczne zajęcia dla dzieci w wieku przedszkolnym i w 179 dla osób dorosłych.

Uzyskane odpowiedzi ankietowe wskazują również, że placówki kultury najczęściej organizowały zajęcia tematyczne skierowane do kilku grup wiekowych (np. dzieci i młodzieży, bądź osób dorosłych, włącznie z osobami starszymi), a stosunkowo rzadko adresatami ich byli mieszkańcy w ściśle określonym wieku. Dotyczyło to wyłącznie zajęć adresowanych do ludności starszej.

5.12.2.2. Rodzaj cyklicznych zajęć w placówkach kultury

Z informacji ankietowych uzyskanych z urzędów gmin wynika, że na analizowanym obszarze w gminach oferowano ponad 1600 cyklicznych zajęć o bardzo zróżnicowanej tematyce. Odbywały się one w 348 miejscowościach, z czego dla 28 nie podano informacji na temat liczby i rodzaju zajęć. Z informacji uzyskanych dla pozostałych 320 miejscowości wynika, że w prawie połowie z nich oferowano 2-3 cykliczne zajęcia (152 miejscowości). W 37 miejscowościach wskazano na organizowanie 1 cyklicznego zajęcia. Dla stosunkowo dużej liczby miejscowości (43) wskazano na organizację 4-5 zajęć, dla 47 na 6-10 zajęć i dla 28 na 11-15 zajęć. Dla 13 miejscowości zadeklarowano prowadzenie większej liczby cyklicznych zajęć.

Oprócz liczby oferowanych w miejscowościach zajęć, istotne znaczenie dla korzystania przez mieszkańców z oferty kulturalnej ma ich rodzaj i tematyka. Urzędy gmin w badaniu ankietowym zadeklarowały prowadzenie bardzo wielu zajęć o różnej tematyce. Na potrzeby niniejszego badania dokonano ich segregacji wydzielając 11 grup tematycznych.

Z uzyskanych informacji wynika, że do najczęściej organizowanych należały zajęcia manualne (plastyczne, rękodzieła), spotkania i warsztaty tematyczne (różnorodne zajęcia związane z rozwijaniem określonych zainteresowań bądź spotkania określonych grup uczestników, np. koła gospodyń wiejskich, zajęcia świetlicowe, spotkania wiejskie, spotkania mieszkańców miejscowości), zajęcia sportowo-rekreacyjne, muzyczno-taneczne (działalność zespołów muzycznych, chórów, zespołów tanecznych, nauka gry na instrumentach, lekcje tańca), teatralne, filmowe, kabaretowe, cyrkowe. Mniejszą grupę stanowiły spotkania osób starszych w Klubach Seniora, Uniwersytetach III Wieku, Kołach Emerytów oraz zajęcia edukacyjne dla dzieci szkolnych i pomoc w nauce, zajęcia kulinarne, nauka języków obcych, zajęcia zabawowe dla najmłodszych dzieci i zajęcia związane z rozwijaniem czytelnictwa (spotkania w bibliotece, warsztaty, lekcje biblioteczne, kluby czytelnicze).

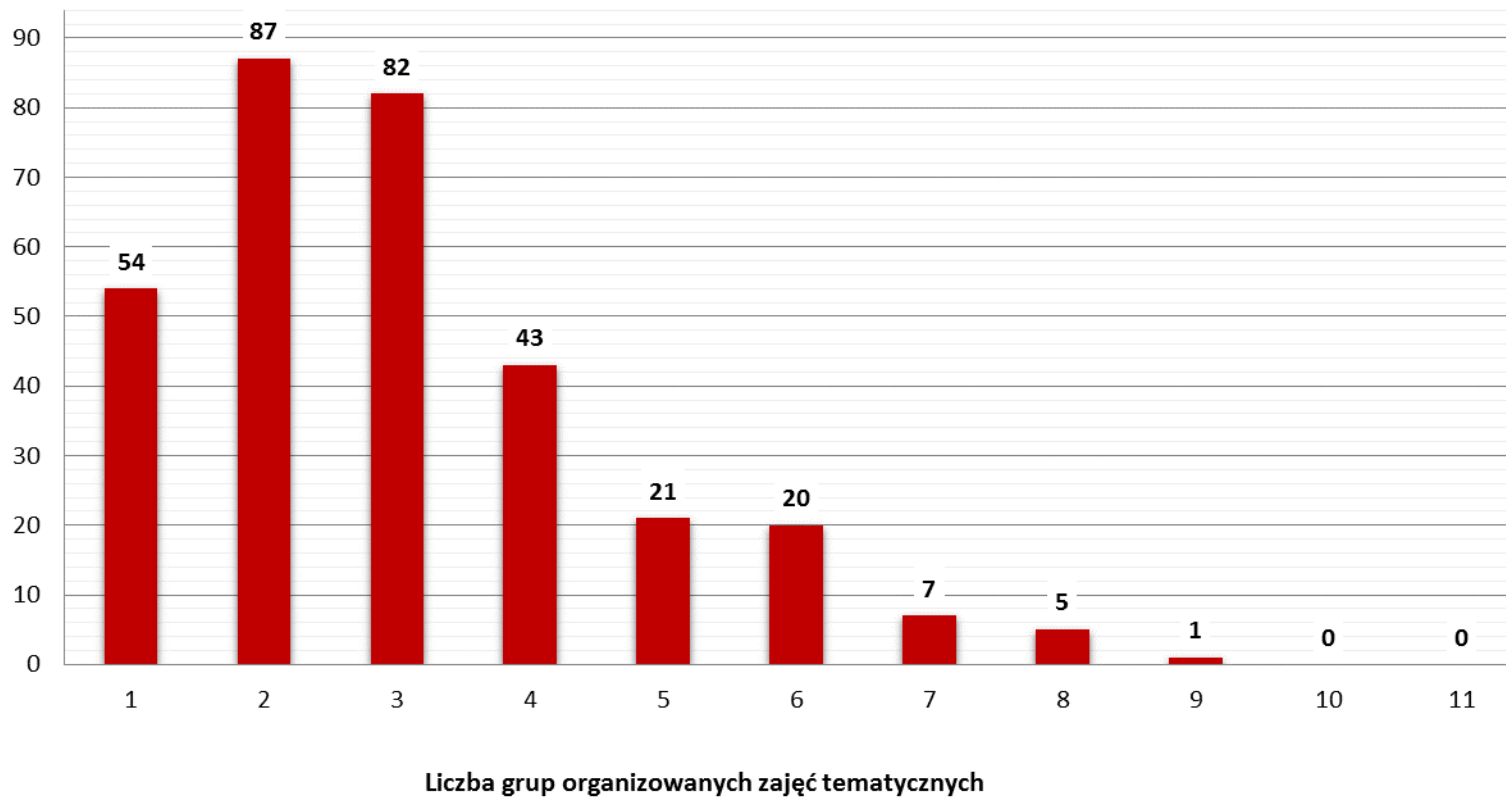
Tabela 24. Liczba miejscowości oferujących cykliczne zajęcia społeczno-kulturalne wg grup tematycznych

<i>Grupy tematyczne organizowanych zajęć</i>	<i>Liczba miejscowości</i>
<i>Zajęcia manualne (plastyczne, rękodzieła)</i>	213
<i>Spotkania i warsztaty tematyczne (różnorodne zajęcia związane z rozwijaniem określonych zainteresowań bądź spotkania określonych grup uczestników, np. KGW, zajęcia świetlicowe, spotkania wiejskie, spotkania mieszkańców miejscowości)</i>	176
<i>Zajęcia sportowo-rekreacyjne</i>	150
<i>Zajęcia muzyczno-taneczne (działalność zespołów muzycznych, chórów, zespołów tanecznych, lekcje tańca, nauka gry na instrumentach)</i>	118
<i>Zajęcia teatralne, filmowe, kabaretowe, cyrkowe</i>	91
<i>Działalność Klubów Seniora, Uniwersytetów III Wieku, Kół Emerytów</i>	67
<i>Zajęcia edukacyjne dla dzieci szkolnych i pomoc w nauce</i>	49
<i>Zajęcia kulinarne</i>	31
<i>Nauka języków obcych</i>	26
<i>Zajęcia zabawowe dla najmłodszych dzieci</i>	25
<i>Zajęcia związane z rozwijaniem czytelnictwa (spotkania w bibliotece, warsztaty i lekcje biblioteczne, kluby czytelnicze)</i>	23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Informacje dotyczące różnorodności organizowanych zajęć uzyskano dla 320 miejscowości spośród 348, w których organizowane były zajęcia cykliczne. Z przeprowadzonej analizy wynika, że najczęściej w miejscowościach (w ponad połowie analizowanych) oferowano zajęcia w 2-3 wskazanych powyżej grupach tematycznych (przy czym nie świadczy to o liczbie zajęć, która mogła być większa, ponieważ w miejscowościach odbywało się czasem kilka różnych zajęć zaliczonych do jednej grupy tematycznej). W 54 miejscowościach oferowano zajęcia w 1 grupie tematycznej, przy czym najczęściej były to różnego rodzaju warsztaty i spotkania tematyczne mieszkańców. Dużą grupę stanowiły również miejscowości oferujące zajęcia w 4 grupach, natomiast wyraźnie mniejsza liczba miejscowości organizowała zajęcia w większej liczbie grup. Żadna z miejscowości nie oferowała zajęć we wszystkich wydzielonych grupach tematycznych.

Liczba miejscowości

Wykres 7. Liczba miejscowości według liczby grup organizowanych zajęć tematycznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

5.12.2.3. Zajęcia dla ludności starszej (seniorów)

Ze względu na postępujący proces starzenia się społeczeństwa, bardzo istotny jest aspekt organizacji czasu wolnego ludności starszej.

W badaniu ankietowym proszono urzędy gmin o wyszczególnienie zajęć cyklicznych adresowanych do ludności starszej (seniorów). Z analizy otrzymanych odpowiedzi wynika, że w placówkach kultury organizowane były zarówno zajęcia dedykowane osobom starszym, jak również seniorzy uczestniczyli w zajęciach organizowanych dla osób dorosłych. Łącznie w badaniu ankietowym urzędy gmin wskazały 182 placówki kultury, w których w zajęciach uczestniczyły osoby starsze (odbywały się one w 167 miejscowościach). Zajęcia dedykowane seniorom stanowiły najczęściej Kluby Seniora, zajęcia prowadzone na Uniwersytetach III Wieku, czy odbywające się spotkania emerytów. Poza tym seniorzy często brali udział w spotkaniach Kół Gospodyń Wiejskich, należeli do zespołów folklorystycznych, wokalnych, uczestniczyli w warsztatach tematycznych itp.

5.12.3. Pozaszkolne placówki biblioteczne

5.12.3.1. Struktura placówek

Według informacji przekazanych przez urzędy gmin na analizowanym obszarze znajdowały się 332 placówki biblioteczne, wśród których wyróżniono 139 bibliotek, 182 filie biblioteczne, 6 filii bibliotecznych dla dzieci i 5 punktów bibliotecznych.

5.12.3.2. Rodzaje zajęć według grup docelowych

Spośród 332 placówek bibliotecznych w 228 zadeklarowano prowadzenie regularnych zajęć grupowych, a dla 69 placówek podano, że zajęcia tego typu nie były prowadzone (dla pozostałych 35 placówek bibliotecznych nie uzyskano informacji na temat tego zagadnienia).

W placówkach bibliotecznych prowadzących regularne zajęcia grupowe najczęściej deklarowano prowadzenie kilku zajęć tematycznych, adresowanych do uczestników w różnym wieku, choć najczęściej ich adresatami były dzieci i młodzież szkolna. Najczęściej uczestniczyły one w zajęciach związanych z upowszechnianiem czytelnictwa (wspólne czytanie książek, lekcje biblioteczne, spotkania autorskie, dyskusyjne kluby książki dla dzieci i młodzieży), zajęciach plastycznych i manualnych, edukacyjnych i kulturalnych, zajęciach komputerowych, grach planszowych i zabawach świetlicowych, zajęciach tematycznych i imprezach okolicznościowych oraz zajęciach oferowanych przez placówki biblioteczne w czasie ferii i wakacji szkolnych. Większość placówek bibliotecznych organizowała również zajęcia dla dzieci w wieku przedszkolnym, najczęściej było to wspólne czytanie książek, zajęcia plastyczno-manualne i edukacyjne. W przypadku kilku placówek wskazano na organizowanie tzw. grup zabawowych, czyli zajęć dla najmłodszych dzieci (w wieku żłobkowym) wraz z ich opiekunami.

Słabiej reprezentowane w placówkach bibliotecznych były zajęcia adresowane do osób dorosłych, do których należały przede wszystkim dyskusyjne kluby książki, spotkania autorskie, wykłady, prelekcje, kursy komputerowe i kursy języka angielskiego.

W około 1/3 placówek bibliotecznych zadeklarowano prowadzenie zajęć, których uczestnikami były osoby starsze. Seniorzy uczestniczyli w zajęciach specjalnie im dedykowanych, np. w kursach komputerowych dla seniorów, zajęciach Klubiku Seniora, Uniwersytetu III Wieku, cyklicznych spotkaniach o różnej tematyce oraz wskazywani byli jako uczestnicy zajęć ogólnodostępnych, bądź dedykowanych osobom dorosłym, najczęściej takich jak wykłady i prelekcje, wieczorki literackie, wystawy, spotkania autorskie, dyskusyjne kluby książki, lekcje biblioteczne, wspólne czytanie, zajęcia z rękodzieła i plastyczne, chóry i zespoły muzyczne.

Poza tym w placówkach bibliotecznych organizowano zajęcia międzypokoleniowe, adresowane do wszystkich zainteresowanych, niezależnie od wieku. Wymieniano tu przede wszystkim dyskusyjne kluby książki, zajęcia kulturalno-edukacyjne, warsztaty tematyczne, zajęcia rękodzielnicze, imprezy okolicznościowe, spotkania autorskie, wykłady, prelekcje, wystawy.

5.12.3.3. Wyposażenie w stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu

Spośród 322 placówek bibliotecznych (dla 10 nie udzielono informacji) zdecydowana większość (297) wyposażona była w stanowisko komputerowe z dostępem do Internetu, a dla 25 placówek stwierdzono brak takiego wyposażenia. W placówkach bibliotecznych wyposażonych w stanowisko komputerowe najczęściej deklarowano posiadanie od 1 do 3 stanowisk (208 placówek, z czego 66 placówek – 1 stanowisko, 79 – 2 stanowiska i 63 – 3 stanowiska). Z pozostałych 89 placówek, w 68 znajdowało się od 4 do 7 stanowisk komputerowych, a w 21 placówkach od 8 do 18 stanowisk, z czego powyżej 10 zgłoszono w 8 placówkach.

Tabela 25. Wyposażenie placówek bibliotecznych w stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu

<i>Liczba stanowisk komputerowych</i>	<i>Liczba placówek bibliotecznych</i>		
0	25	8	4
1	66	9	5
2	79	10	4
3	63	12	2
4	32	13	2
5	19	15	2
6	10	17	1
7	7	18	1
		brak informacji	10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

5.12.4. Inne miejsca spotkań mieszkańców służące rozwojowi zainteresowań

5.12.4.1. Struktura obiektów według typów

Oprócz zajęć cyklicznych, urzędy gmin wskazywały również na organizację w gminach spotkań i zajęć niecyklicznych służących rozwijaniu zainteresowań oraz kontaktom społecznym mieszkańców. Na analizowanym obszarze podano, że tego typu działalności odbywały się w 569 obiektach, wśród których zdecydowaną większość stanowiły świetlice (419) oraz inne placówki kultury, czyli domy i ośrodki kultury, centra kulturalno-oświatowe, itp. (33) – zajęcia odbywały się łącznie w 452 tego typu obiektach, co stanowiło 79% całości. Poza wymienionymi, do częściej wskazywanych obiektów należały sale przy remizach strażackich (45) oraz sale przy parafiach/parafie (18). W kilku przypadkach wskazano również inne obiekty o funkcji kulturalnej, szkoły i pozostałe obiekty edukacyjne, obiekty sportowe, placówki pomocy społecznej oraz pojedyncze obiekty innego rodzaju. W 11 przypadkach nie podano informacji na temat rodzaju obiektu.

5.12.4.2. Rodzaj organizowanych zajęć

Informacji na temat rodzaju organizowanych zajęć urzędy gmin udzieliły tylko dla 249 obiektów, przy czym wskazywano przede wszystkim na organizowanie spotkań okolicznościowych (np. z okazji Dnia Matki, Dnia Babci i Dziadka, Dnia Seniora, z okazji tradycyjnych świąt), warsztatów (kulinarnych, rękodzieła), pogadanek tematycznych, zajęć muzycznych, plastycznych, sportowych, dyskotek, pikników rodzinnych, festynów, spotkań integracyjnych, wycieczek, spotkań Kół Gospodyń Wiejskich, spotkań osób starszych (seniorów).

5.12.5. Pozostałe placówki kultury

Według informacji uzyskanych od urzędów gmin na analizowanym obszarze znajdowały się 124 obiekty kultury typu: teatr, kino, muzeum, izba pamięci, skansen, amfiteatr, scena na powietrzu, itp. Do najczęściej wymienianych należały wszelkiego rodzaju izby tradycji, historii, pamięci, regionalne skanseny i obiekt archeologiczny (łącznie wskazano 32 tego typu placówki). Drugą grupę stanowiły obiekty służące organizacji imprez, przede wszystkim amfiteatry (25) i sceny na świeżym powietrzu (25), poza tym wymieniono 3 sale widowiskowe, 2 muszle koncertowe i Park Zdrojowy (posiadający muszlę koncertową). Do trzeciej grupy zaliczyć można muzea i sale muzealne, galerie i centra kultury (łącznie wskazano 24 obiekty). Poza tym, na analizowanym obszarze znajdowało się 12 kin bądź sal kinowych.

5.12.6. Stowarzyszenia i grupy związane z kulturą współfinansowane przez samorządy gmin

Z informacji przekazanych przez urzędy gmin wynika, że na analizowanym obszarze działały 324 współfinansowane przez samorządy stowarzyszenia, grupy, zespoły związane z kulturą, z czego ponad 60% (196) prowadziło szeroko pojętą działalność artystyczno-rozrywkową, najliczniej reprezentowaną przez chóry, zespoły wokalne, muzyczne i taneczne (w tym folklorystyczne), orkiestry dęte, zespoły teatralne i kabaretowe. 11% (37) stanowiły grupy i stowarzyszenia których głównym rodzajem działalności było prowadzenie działalności kulturalno-edukacyjnej, promowanie i kultywowanie tradycji i sztuki ludowej, a 9% (28)

grupy dedykowane osobom starszym, np. Koła Seniora, Kluby Seniora, Związki Emerytów i Rencistów, zespoły muzyczne skupiające osoby starsze. Ponad 6% (21) stanowiły stowarzyszenia działające na rzecz rozwoju gminy, sołectwa, miejscowości bądź szkoły, a dla 5% (17) stowarzyszeń nie podano rodzaju działalności. Pozostałe 25 organizacji zadeklarowało prowadzenie działalności sportowej, związanej z rozwojem zainteresowań, działalności na rzecz dzieci, osób niepełnosprawnych.

5.13. Zajęcia sportowo-rekreacyjne prowadzone przez organy gminne

5.13.1. Kluby sportowe

Wśród informacji przekazanych przez 139 ankietowanych JST, 90 zadeklarowało, iż finansowały w całości lub współfinansowały przynajmniej jeden klub sportowy ze swojego obszaru. Łącznie wyróżnionych zostało 207 klubów rozwijających różnorodne dyscypliny sportowe. Ankietowane JST udzielały w tym zakresie informacje w bardzo różny sposób – często o charakterze bardzo ogólnym, stąd też w pewnych przypadkach wystąpiły trudności z jednoznacznym przyporządkowaniem ich do konkretnych dyscyplin sportowych. Należy zaznaczyć, iż jeden klub sportowy może prowadzić sekcje w ramach kilku dyscyplin sportowych. Miało to miejsce w przypadku kilkudziesięciu wyróżnionych przez jednostki gmin finansowanych lub współfinansowanych przez nie klubów sportowych. Wśród nich zdecydowana większość posiadała sekcję piłki nożnej (ok. 59%) – często były to kluby typowo piłkarskie. W dalszej kolejności wspierane były kluby posiadające sekcję piłki siatkowej (ok. 11%), kolarską, lekkoatletyczną oraz tenisa stołowego i ziemnego (po ok. 6%). Finansowane kluby z pozostałych dyscyplin sportowych stanowiły każdorazowo nie więcej niż 5% ogółu - wyróżniono wśród nich: karate, piłkę ręczną (po ok. 4%), hokej na trawie, bieganie (po ok. 2,5%), brydż sportowy, łucznictwo, szachy (po ok. 2%), a ponadto fitness, pływanie, podnoszenie ciężarów, unihokej, badminton, zapasy, kickboxing, piłkę koszykową, strzelectwo oraz boks. Szczególny charakter posiadały pojedyncze kluby sportowe, które dzięki wsparciu finansowemu będą mogły podtrzymać tradycje wielu dyscyplin sportowych na analizowanym obszarze, a niekiedy nawet w całym regionie – dotyczy to zwłaszcza: baseballu, jeździectwa, szermierki, rugby, kręglarstwa, narciarstwa wodnego, wioślarstwa, czy kajakerstwa klasycznego.

5.13.2. Cykliczne zajęcia sportowo-rekreacyjne

Wśród informacji przekazanych przez ankietowane JST (107 jednostek udzieliło odpowiedzi na ten temat), bardzo licznie wyróżniono prowadzone cykliczne zajęcia, w dodatku o bardzo zróżnicowanym profilu. Najogólniej można je podzielić na kilka grup. Najliczniejszą grupę stanowią zajęcia zespołowe, reprezentowane m.in. przez takie dyscypliny jak: piłka nożna (w tym halowa), piłka siatkowa (w tym plażowa), piłka koszykowa oraz piłka ręczna, przy czym aż 4 na 5 gmin zadeklarowało prowadzenie zajęć z piłki nożnej – która była najbardziej popularną dyscypliną spośród wymienionych. W drugiej kolejności wymieniano zajęcia z piłki siatkowej (ponad dwukrotnie rzadziej, niż z piłki nożnej), a następnie w dużo mniejszej liczbie zajęcia z piłki koszykowej i ręcznej. Zajęcia zespołowe reprezentowane są także przez inne dyscypliny sportowe, które w badaniu ankietowym wymieniane zostały mniej licznie od wcześniej wspomnianych. Jednakże ich przekrój był bardzo zróżnicowany i niekiedy unikatowy w skali analizowanego obszaru. Do tej grupy możemy zaliczyć dyscypliny

takie jak: unihokey, rugby, hokej na trawie oraz baseball. Należy dodać, iż wspomniane zajęcia kierowane były najczęściej do grupy dzieci i młodzieży szkolnej oraz młodzieży starszej, ale także do osób dorosłych (w tego typu dyscyplinach wyróżnia się kategorie wiekowe, wśród których osoby dorosłe reprezentują kategorię senior). Drugą grupę stanowiły zajęcia indywidualne, wśród których wyróżniano szeroką grupę dyscyplin sportowych tj.: pływanie, żeglarstwo, paralotniarstwo, tenis stołowy, tenis ziemny, badminton, strzelectwo, wędkarstwo, jeździectwo, kręglarstwo, fitness (w tym aerobik i zumba), gimnastyka oraz bilard. Wymienione dyscypliny sportowe wyróżniało z reguły nie więcej niż 10 ankietowanych JST (niekiedy były to pojedyncze gminy), oprócz zajęć z tenisa stołowego i ziemnego, które wymieniła 1/3 ankietowanych gmin oraz zajęć fitness, które wymieniła 1/5 ankietowanych gmin. Podobnie, jak w przypadku gier zespołowych, zajęcia te były kierowane do niemalże wszystkich grup wiekowych – najczęściej dzieci i młodzieży szkolnej oraz osób dorosłych (w tym niekiedy osób starszych). Wśród zajęć cyklicznych bardziej złożonych dyscyplin sportowych, wyróżnianych przez kilkanaście/kilkadziesiąt procent ankietowanych gmin wymieniano: lekkoatletykę (wiele różnorodnych konkurencji) sztuki walk (karate, judo, zapasy, ju-jitsu, sumo, boks, kickboxing) oraz kolarstwo (różnego rodzaju wyścigi kolarskie, rajdy rowerowe). Z innych cyklicznych zajęć o charakterze bardziej rekreacyjnym wymieniono: ogniska integracyjne z zabawami, pikniki przyjaźni, zajęcia taneczne oraz zajęcia cyrkowe – kierowane generalnie do mieszkańców wszystkich grup wiekowych.

Spośród zadeklarowanych zajęć wyróżnić można zajęcia dedykowane dla najmłodszego pokolenia: gry i zabawy ruchowe, zajęcia z animatorami (w tym na orlikach), czy zajęcia zespołowe (piłka nożna, koszykowa, siatkowa) oraz zajęcia kierowane do osób starszych: nornic walking, gimnastyka (w tym korekcyjna), aerobik (również w wodzie), maratony zumby, szachy, wieczory seniora oraz zajęcia aktywizacyjne z animatorami. Jednakże liczba zajęć kierowanych dla tych pokoleń stosunku do ogółu prowadzonych przez gminy cyklicznych zajęć była relatywnie mniejsza.

Wyróżniane przez jednostki gmin zajęcia miały charakter cykliczny, w postaci turniejów (w tym o puchar Wójta/Burmistrza), memoriałów, lig i mistrzostw gminnych, szkoleń i treningów (często w podziale na grupy wiekowe), związany z corocznymi obchodami świąt (np. Niepodległości) lub świąt lokalnych (np. Dni Gminnych).

5.14. Administracja

5.14.1. Usługi administracyjne z zakresu zadań własnych gmin realizowane poza miejscowością gminną

Spośród ankietowanych gmin tylko jedna zadeklarowała możliwość zrealizowania poza miejscowością gminną typowych usług administracyjnych z zakresu zadań własnych gminy – gmina Obrowo, wydawanie wniosków o przyznanie świadczenia wychowawczego „Rodzina 500+” w filii Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dobrzejowicach.

5.14.2. Usługi administracyjne z zakresu zadań własnych powiatów realizowane poza miejscowością powiatową

Tylko trzy z badanych powiatów zgłosiły możliwość realizowania usług administracyjnych poza miastem powiatowym – powiat brodnicki, bydgoski i świecki. Dotyczyło to usług z zakresu rejestracji pojazdów lub złożenia wniosku o wydanie prawa jazdy w wybranych urzędach miejskich i gminnych na terenie tych powiatów.

Tabela 26. Usługi administracyjne z zakresu zadań własnych powiatów realizowane poza miejscowością powiatową

Powiat	Gmina	Nazwa instytucji	Zakres realizowanej usługi
brodnicki	Jabłonowo Pomorskie	Urząd Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	złożenie wniosku o wydanie prawa jazdy
bydgoski	Białe Błota	Urząd Gminy Białe Błota	rejestracja pojazdu
bydgoski	Dąbrowa Chełmińska	Urząd Gminy Dąbrowa Chełmińska	rejestracja pojazdu
bydgoski	Dobrcz	Urząd Gminy Dobrcz	rejestracja pojazdu
bydgoski	Koronowo	Urząd Miejski w Koronowie	rejestracja pojazdu
bydgoski	Nowa Wieś Wielka	Urząd Gminy Nowa Wieś Wielka	rejestracja pojazdu
bydgoski	Osielsko	Urząd Gminy Osielsko	rejestracja pojazdu
bydgoski	Siczenko	Urząd Gminy w Siczeniu	rejestracja pojazdu
bydgoski	Solec Kujawski	Urząd Miasta i Gminy Solec Kujawski	rejestracja pojazdu
świecki	Pruszcz	Urząd Gminy Pruszcz	złożenie wniosku o wydanie prawa jazdy, rejestracja pojazdu
świecki	Nowe	Urząd Gminy Nowe	złożenie wniosku o wydanie prawa jazdy, rejestracja pojazdu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

5.14.3. Bezpłatne porady prawne dla mieszkańców gmin

W badaniu ankietowym 109 gmin zgłosiło, że na ich obszarze udzielane były bezpłatne porady prawne dla mieszkańców. Świadczone one były w 132 lokalizacjach, w dużej mierze w budynkach urzędów miejskich i gminnych. Według otrzymanych informacji w ponad 50% z podanych miejsc, bezpłatne porady prawne udzielane były raz w tygodniu. Częściej (przynajmniej 2 razy w tygodniu) usługą ta świadczona była w 40 przypadkach (około 30% lokalizacji).

5.14.4. Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych

Z danych przekazanych przez jednostki samorządu terytorialnego wynika, że na badanym obszarze znajdowało się 98 Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych i planowano otwarcie jednego. Oprócz tego, dwie gminy zadeklarowały funkcjonowanie mobilnych PSZOKów (Tłuchowo, Świedziebna). W gminie Tłuchowo wymieniono 4 miejscowości, z których co kwartał zbierane były odpady w PSZOKach mobilnych. W jednej z gmin (Nowa Wieś Wielka) znajdowały się 2 PSZOKi. W powiecie chełmińskim znajdował się 1 PSZOK, z którego korzystały wszystkie gminy powiatu oprócz Lisewa, tj. Chełmno, m. Chełmno, Stolno, Papowo Biskupie, Kijewo Królewskie, Unisław. Dwie gminy (Bobrowo i Zbiczno) wskazały ten sam obiekt – Regionalną Instalację Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Niedźwiedziu.

6 Ocena dostępności usług publicznych dla grup pokoleniowych i grup specjalnych

Syntetyczna ocena dostępności usług dla identyfikowanych na potrzeby opracowania „grup pokoleniowych” została wykonana w dwóch aspektach: stanu rozwoju infrastruktury umożliwiającej świadczenie usług istotnych dla poszczególnych grup oraz aktywności samorządów w zakresie prowadzenia oferty dedykowanej tym grupom.

Ocena dostępności usług dla „grup specjalnych” została natomiast dokonana całościowo – z uwzględnieniem specyfiki tych grup.

Przeprowadzone analizy wskazują, że brak jest możliwości dokonania pełnej, jednoznacznej i wymiernej oceny, która pozwoliłaby na klasyfikację poszczególnych gmin pod względem stanu przygotowania do pełnienia zadań istotnych dla analizowanych grup. Przede wszystkim wynika to ze stanu kompletności informacji udzielonych przez urzędy gmin. Obserwuje się duże braki informacyjne w zagadnieniach istotnych dla oceny, a ponadto stan kompletności dla różnych zagadnień jest także zróżnicowany (brak jest więc możliwości zachowania porównywalności w ocenie – tak pomiędzy poszczególnymi gminami, jak i pomiędzy różnymi rodzajami usług). Ponadto w trakcie analiz przekazanych danych i informacji ujawniła się nieporównywalność udzielanych przez urzędy gmin odpowiedzi – w wielu przypadkach dane zagadnienie było w różny sposób interpretowane, często także udzielano informacji zbiorczych dla całej gminy, co uniemożliwiało pracę w przyjętej konwencji analiz prowadzonych dla poziomu miejscowości albo zbiorczy dla ogółu odbiorców, co uniemożliwia ocenę oferty dla poszczególnych grup pokoleniowych. W szczególności opisane problemy dotyczą aspektu aktywności samorządów w zakresie prowadzenia oferty dedykowanej analizowanym grupom. Na załącznikach graficznych bardzo dobrze uwidaczniają się gminy, w których prowadzony jest szeroki zakres działalności – ale ze względu na brak danych lub sposób ich przekazania przez poszczególne gminy, nie jest możliwa ocena sytuacji w pozostałych gminach, w których aktywność ta może być przecież zarówno bardzo mała, jak też może być bardzo rozbudowana.

Dlatego też, na etapie syntetyzowania wcześniej wykonywanych analiz szczegółowych, możliwe jest jedynie formułowanie wniosków o charakterze ogólnym, a przytaczanie konkretnych ocen możliwe jest tylko dla tych gmin, dla których dostępność danych pozwala na ich dokonywanie. W takiej sytuacji należy jednak traktować te oceny jedynie jako przykłady, ale nie mogą być one traktowane jako wynik pełnych analiz.

6.1. Analiza dostępności usług publicznych istotnych dla kształtowania jakości życia grup pokoleniowych

6.1.1. Dzieci w wieku żłobkowym

Wśród infrastruktury szczególnie istotnej dla tej grupy wiekowej stosunkowo dobrze rozwinięte są place zabaw. W miejscowościach wyposażonych w plac zabaw zamieszkiwało prawie 84% ludności badanych miast i ponad 58% ludności wiejskiej. W zdecydowanej większości były to place zabaw zrealizowane lub zmodernizowane w ostatnich latach, a więc bardzo atrakcyjne - cechowały się ciekawym wyposażeniem, estetyką, zapewniając wysoki poziom bezpieczeństwa.

Dostęp do lekarzy pediatrów (finansowanych w ramach NFZ) w miejscu zamieszkania miało ponad 97% mieszkańców miast i tylko niespełna 13% mieszkańców terenów wiejskich. O ile więc sytuację w miastach można uznać za korzystną (choć należy podkreślić, że nie ocenia się tu liczby dostępnych gabinetów pediatrycznych ani ich rozmieszczenia w przestrzeni miast – a te czynniki mają bardzo duży wpływ na ocenę dostępności – stwierdza się jedynie, że w mieście był co najmniej jeden dostępny gabinet pediatryczny), to sytuacja na obszarach wiejskich kształtowała się już znacznie gorzej. W praktyce tylko co ósmy mieszkaniec miał dostęp do lekarza pediatry we własnej miejscowości. Warto też zauważyć, że w większości powiatów pediatrzy byli dostępni w zaledwie kilku miejscowościach. To wprawdzie daje walor pewnego wyboru świadczeniodawcy, choć jest on niezbyt duży, jednak zmusza mieszkańców zdecydowanej większości miejscowości do wyjazdu poza swoją miejscowość w celu skorzystania z porady.

Dostępność opieki żłobkowej jest na tyle nieduża, że w praktyce tylko bardzo nieliczni mieszkańcy analizowanych 139 gmin mieli możliwość korzystania z niej. Placówki opieki żłobkowej były dostępne wyłącznie w 29 miejscowościach (w dwóch powiatach o największej liczbie miejscowości wyposażonych w opiekę żłobkową – są to odpowiednio zaledwie 6 i 4 placówki, ale w większości powiatów – 1 lub 2, a w czterech w ogóle brak tego typu usług). Oznacza to, że zdecydowana większość ludności województwa mieszka zwyczajnie zbyt daleko od najbliższej placówki opieki żłobkowej aby możliwe było dowożenie do nich dzieci (nie analizuje się tu w ogóle pojemności tych placówek, która jest także bardzo ograniczona). W miejscowościach, gdzie opieka żłobkowa była dostępna mieszkało zaledwie 3,8% ludności wiejskiej (choć aż 55% ludności badanych miast). Z całą odpowiedzialnością należy więc stwierdzić, że ten rodzaj usług powinien być rozwijany w bardzo szerokim zakresie, przede wszystkim na obszarach wiejskich. Skalę potrzeb wyrażaną liczbą miejscowości, które powinny być wyposażone w pierwszej kolejności, należy tu ocenić na co najmniej kilkadziesiąt.

6.1.2. Dzieci przedszkolne

Spośród infrastruktury istotnej dla rozwoju grupy dzieci przedszkolnych należy zwrócić uwagę na place zabaw i lekarzy pediatrów – scharakteryzowane przy ocenie grupy żłobkowej.

Poza tym należy zwrócić uwagę przede wszystkim na placówki edukacji przedszkolnej. Na obszarach wiejskich prawie 40% ludności zamieszkiwało miejscowości wyposażone w dowolną formę edukacji przedszkolnej, co sugerowałoby dobry stan rozwoju tego typu usług. W rzeczywistości należy zwrócić uwagę na kilka

uwarunkowań: nie wszystkie formy edukacji przedszkolnej zapewniają tak samo dobre warunki rozwoju, pomiędzy poszczególnymi powiatami notuje się duże różnice, podobnie jak w przypadku gmin w ramach jednego powiatu; podawana informacja o liczbie ludności zamieszkującej w miejscowościach wyposażonych w placówki, nie uwzględnia w ogóle rzeczywistej pojemności tych placówek. Wciąż niskie wskaźniki upowszechnienia edukacji przedszkolnej w województwie wskazują, że poziom dostępności placówek jest zbyt mały w stosunku do potrzeb oraz w stosunku do standardów typowych dla II dekady XXI wieku.

Dla dzieci przedszkolnych istotne znaczenie mają także placówki kultury, reprezentowane przede wszystkim przez domy kultury, a w mniejszym stopniu (ze względu na znacznie mniejszy zakres oferowanych zajęć) także przez świetlice wiejskie. Stan rozwoju tego typu infrastruktury jest bardzo zróżnicowany. Wprawdzie zebrane informacje cechują się dużym zakresem niekompletności (uwzględniono dane ze 106 gmin), ale już na ich podstawie można stwierdzić, że domy kultury nie są w gminach powszechnym wyposażeniem – notuje się dużą grupę gmin nieposiadających domu kultury, ale jednocześnie zauważalną liczbę gmin, w których działa więcej, niż jedna tego typu placówka. W zakresie wyposażenia świetlic częste są sytuacje, że zdecydowana większość miejscowości w gminach jest w nie wyposażona, ale jednocześnie jest grupa gmin o bardzo małym stopniu obsłużenia ludności w tym zakresie. Należy więc podkreślić, że dostępność domów kultury i świetlic wiejskich jest czynnikiem niezwykle silnie różnicującym gminy, a zagadnienie to jest bardzo ważne dla rozwoju nie tylko tej grupy wiekowej, ale praktycznie wszystkich grup wiekowych. Oznacza to, że polityka niektórych samorządów lokalnych, polegająca na tworzeniu i utrzymywaniu dużej liczby placówek, powodujących, że są one łatwo dostępne w miejscu zamieszkania znacznej części ludności gmin, prowadzi do zapewnienia wyraźnie lepszych warunków rozwoju społecznego, niż w przypadku gmin pozostałych. Stwierdza się więc konieczność dalszego rozwijania bazy tego typu w rejonach o niewystarczającym stanie jej rozwoju.

W przypadku dzieci przedszkolnych, za istotny uznano także dostęp do infrastruktury sportowej (choć tego rodzaju baza będzie dużo bardziej istotna dla starszych dzieci i młodzieży, to już dzieci przedszkolne korzystają z pewnych form zorganizowanej i spontanicznej aktywności z wykorzystaniem bazy sportowej). Przeprowadzone analizy wskazują, że wśród analizowanych miast powszechnym wyposażeniem były boiska typu „Orlik 2012” (42 z 47 miast wyposażonych), ale na obszarach wiejskich takie boiska funkcjonowały tylko w 85 miejscowościach, co zapewniało dostęp do nich w miejscu zamieszkania tylko niespełna 13% mieszkańców. Obecność tego typu boiska jest szczególnie ważna ze względu na promocję sportu. „Orliki” są postrzegane jako infrastruktura nowoczesna, a przede wszystkim dzięki realizacji obiektów na podstawie zunifikowanych standardów, nie stwarzają poczucia różnicowania użytkowników. Istnieje więc wciąż duże oczekiwanie społeczne dotyczące rozwoju tego typu zagospodarowania.

Znacznie bardziej powszechne są innego rodzaju obiekty sportowe. Funkcjonowały w aż 560 miejscowościach wiejskich i w 47 miastach, choć w przypadku wielu miejscowości infrastruktura taka reprezentowana była wyłącznie przez siłownię zewnętrzną, która przez pokolenie przedszkolne nie jest wykorzystywana. W 389 miejscowościach wiejskich funkcjonowały różnego rodzaju boiska. W miejscowościach w nie wyposażonych zamieszkiwało prawie 30% ogółu ludności wiejskiej. Warto też zauważyć, że mieszkańcy części miejscowości mieli dostęp do innego rodzaju bazy, np. hal sportowych, czy infrastruktury wykorzystującej walor wody (zarówno całorocznej jak baseny, jak też sezonowej, jak kąpieliska czy mariny) – jednak tego typu obiekty były już znacznie rzadziej reprezentowane, choć dają mieszkańcom możliwość dodatkowej aktywności i stanowią o przewadze jakości życia tych lokalizacji nad innymi.

Stosunkowo duża liczba miejscowości wyposażonych w infrastrukturę sportową nie zwalnia od tworzenia kolejnych obiektów, zwłaszcza w rejonach gdzie lokalnie nasycenie bazą tego typu jest mniejsze. Jak się wydaje zwłaszcza wielofunkcyjne boiska powinny być bazą znacznie bardziej powszechną.

W przypadku dzieci przedszkolnych istotną infrastrukturę stanowią także poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Ich sieć nie jest zbyt gęsta, choć były dostępne w większości powiatów i stwarzały możliwość skorzystania z nich stosunkowo niedaleko od miejsca zamieszkania. Pod względem dostępności terytorialnej można je porównać do dostępności lekarzy specjalistów, a więc nie jest ona swobodna, ale jest możliwa.

6.1.3. Dzieci szkolne

Dla jakości życia i możliwości rozwoju grupy dzieci szkolnych ma znaczenie scharakteryzowana wcześniej infrastruktura: placów zabaw, aktywności kulturalnej i integracji społecznej (domy kultury, świetlice wiejskie), poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz sportu. Podobnie jak w przypadku dzieci przedszkolnych, dla tej grupy mniejsze znaczenie ma obecność siłowni zewnętrznych.

Podstawową infrastrukturą dla tej grupy wiekowej, są szkoły podstawowe. Szkoły dla młodzieży (bez szkół specjalnych) funkcjonowały na badanym terenie w 427 miejscowościach wiejskich i we wszystkich 47 miastach. Szkoły publiczne były dostępne w 394 miejscowościach wiejskich. Ogólnie, na obszarach wiejskich aż 37% ludności zamieszkiwało miejscowości wyposażone w szkoły podstawowe dla młodzieży. Reforma systemu edukacji spowoduje zapewne zmiany w sieci szkół, tym bardziej, że po likwidacji gimnazjów zostanie uwolniona baza lokalowa tych szkół – a w 28 miejscowościach, w których brak jest szkół podstawowych, funkcjonowały dotąd gimnazja. Nie można więc wykluczyć, że zostaną one przekształcone w kolejne placówki szkolne, co dodatkowo zwiększy ich dostępność. Ogólnie dostępność szkół podstawowych należy ocenić pozytywnie.

Bardzo słabo na analizowanym terenie rozwinięta jest sieć szkół artystycznych i mistrzostwa sportowego. Funkcjonowały wyłącznie pojedyncze placówki i należy przeprowadzić bardziej szczegółowe analizy, które pozwolą stwierdzić konieczność powołania kolejnych.

Na analizowanym obszarze funkcjonuje także sieć szkół podstawowych specjalnych, na badanym obszarze działały one w 15 miastach i 6 miejscowościach wiejskich. Ze względu na specyfikę tych szkół, niniejsze opracowanie nie jest kompetentne do oceny stanu rozwoju w zakresie tego zagadnienia – zwraca się jedynie uwagę, że w ujęciu terytorialnym sieć placówek tego typu jest rzadka i nie zapewnia swobodnego dostępu.

Dzieci szkolne powszechnie korzystają z bibliotek szkolnych, zatem za usługę ważną dla tej grupy uznano także biblioteki publiczne (pozaszkolne). Według informacji przekazanych przez urzędy gmin, placówki takie funkcjonowały w 45 miastach (nie uwzględniono tu gmin miejskich Aleksandrów Kujawski i Radziejów, w których według ogólnodostępnych informacji placówki istnieją, ale urzędy gmin nie przekazały w badaniu ankietowym informacji na ich temat, tak więc dla zachowania porównywalności z pozostałą częścią opracowania, placówki te nie zostały uwzględnione) oraz w 260 miejscowościach wiejskich. Na całym analizowanym terenie w miejscowościach wyposażonych w biblioteki zamieszkiwała co najmniej połowa mieszkańców (wg ankiet 49,9% - ale nie uwzględniono tu wymienionych wcześniej dwóch miast. Na obszarach wiejskich wskaźnik ten wynosił 28,6%. Uwagę zwraca fakt dużego zróżnicowania stanu rozwoju bibliotek (wraz z filiami) w gminach. Przeważają gminy, w których biblioteka była dostępna tylko w jednej miejscowości, ale wyróżnić należy gminy, w

których funkcjonowała w ponad 5 miejscowościach (takich gmin było 9). Biblioteki często pełnią dodatkową rolę animacji kulturalnej i integracji społecznej. Powinny być więc postrzegane nie tylko jako placówki upowszechniające czytelnictwo, ale jako placówki o znacznie większej roli kształtowania rozwoju społecznego. Podobnie jak w przypadku oceny placówek kultury, należy szczególnie doceniać samorządy, które utrzymują możliwie dużą sieć bibliotek. W przypadku placówek bibliotecznych generalną rekomendacją jest utrzymywanie możliwie dużej ich liczby oraz tworzenie kolejnych, ale należy uwzględnić zmiany techniczne i technologiczne, które dotyczą także upowszechniania literatury w formie innej niż papierowa, atrakcyjniejszej dla pewnych grup odbiorców. Należy także bliżej rozważyć możliwość łączenia przez domy kultury i biblioteki działań mających na celu rozwój społeczny. Jak się wydaje duży potencjał lokalowy i zaplecze kadrowe placówek bibliotecznych, mogą być w znacznie większym stopniu wykorzystane do kształtowania rozwoju społecznego. O ile generalną rekomendacją jest wsparcie bibliotek jako placówek bardzo istotnych dla harmonijnego rozwoju, to postuluje się także rozpoczęcie dyskusji na temat nowego modelu funkcjonowania placówek kultury – zwłaszcza w małych miastach i na obszarach wiejskich.

Zwraca się uwagę, że w stosunku do grupy przedszkolnej, dla tej grupy znacznie większego znaczenia nabiera dostęp do bazy sportowej oraz bazy kulturalnej (zwłaszcza placówek realizujących regularne koła zainteresowań). W przypadku tej grupy dostęp lub brak dostępu dla wskazanej infrastruktury ma szczególnie duże znaczenie kształtujące w sposób pozytywny lub negatywny jakość życia, a zwłaszcza stwarzający możliwość atrakcyjnego i pożytecznego zagospodarowania wolnego czasu.

6.1.4. Młodzież gimnazjalna

Charakterystyka zapotrzebowania na usługi istotne dla tej grupy jest zbliżona do tej dokonanej dla dzieci szkolnych. Najważniejszą różnicą była sieć placówek szkolnych, która w przypadku gimnazjów była znacznie mniej rozbudowana niż w przypadku szkół podstawowych. Gimnazja dla młodzieży, bez specjalnych, funkcjonowały w 170 miejscowościach wiejskich (to jest o 257 miejscowości mniej, niż w przypadku szkół podstawowych) i we wszystkich analizowanych 47 miastach. Reforma edukacji powoduje, że ten czynnik różnicujący obydwie grupy, przestaje mieć znaczenie, co w praktyce powoduje, że grupa ta nie powinna być wyróżniana jako odrębna grupa. W stosunku do grupy dzieci szkolnych za nieistotne dla młodzieży gimnazjalnej uznano place zabaw, natomiast znacznie większego znaczenia nabierają zagadnienia dostępu do bazy sportowej (zwłaszcza boisk) i dostępu do bibliotek (jako porównywalne należy uznać znaczenie dostępu do placówek kultury, choć istnieje zapotrzebowanie na odmienną, niż w przypadku grup młodszych, ofertę). W przypadku tej grupy dostęp lub brak dostępu dla wskazanej infrastruktury ma szczególnie duże znaczenie kształtujące w sposób pozytywny lub negatywny jakość życia, a zwłaszcza stwarzający możliwość atrakcyjnego i pożytecznego zagospodarowania wolnego czasu.

6.1.5. Młodzież ponadgimnazjalna

Kluczowe znaczenie dla funkcjonowania tej grupy ma dostęp do szkolnictwa ponadgimnazjalnego. Jest ono realizowane w niezbyt dużej liczbie ośrodków. W analizowanych 139 gminach funkcjonuje sieć ponad 30 miast i kilkunastu miejscowości wiejskich, w których dostępne były szkoły ponadgimnazjalne. W przypadku liceów dla młodzieży były to 34 miasta i 13 miejscowości wiejskich, w przypadku techników dla młodzieży – odpowiednio 30 i 15, w przypadku szkół zasadniczych zawodowych – 35 i 13. Wykształcenie maturalne młodzież mogła uzyskać w placówkach publicznych na terenie województwa w 50

miejsowościach – w tym w 34 miastach i 16 miejscowościach wiejskich. Sieć placówek tego typu nie zapewnia więc swobodnej dostępności, wiąże się z koniecznością dojazdów lub zamieszkiwania w internatach. Jednocześnie w ocenie starostw powiatowych, sieć ta jest wystarczająca dla prawidłowej realizacji zadań powiatów w tym zakresie. Jak się wydaje, sposobem usprawnienia dostępu jest więc rozwój transportu publicznego, a nie tworzenie placówek w kolejnych ośrodkach, choć reforma systemu edukacji (która obejmie także ten etap nauczania) stwarza możliwość dokonania tu pewnych korekt.

Analizując potrzeby tej grupy należy również zwrócić uwagę na dostęp do usług przeanalizowanych wcześniej. Podobnie jak w przypadku młodzieży gimnazjalnej, dla funkcjonowania tej grupy ważna jest dostępność obiektów sportowych (nie tylko obiektów dla gier zespołowych - w tej grupie pojawia się na większą skalę potrzeba dostępu także do obiektów specjalistycznych, pozwalających na rozwój indywidualnych zainteresowań) i bibliotek. Maleje natomiast zainteresowanie placówkami kultury w sensie powszechności uczestnictwa, ale rośnie zainteresowanie specjalistycznymi zajęciami, umożliwiającymi rozwój indywidualnych pasji. W tym kontekście dostęp i do obiektów sportu, i do obiektów kultury jest ograniczony, a więc w praktyce tylko te osoby, które zamieszkują w miejscowości (lub jej sąsiedztwie) wyposażonej w tego typu infrastrukturę sportową lub realizującą tego typu działalność kulturalną, mają możliwość realizacji swoich potrzeb w tym zakresie.

6.1.6. Osoby dorosłe

Osoby dorosłe na potrzeby badania zostały podzielone na dwie kategorie wiekowe – z umownym i płynnym podziałem około 50. roku życia (z zastrzeżeniem, że osoby powyżej 75 roku życia są zaliczane do kolejnej kategorii – seniorów). Podstawą podziału jest tu przyjęcie założenia, że „młodsza” grupa dorosłych jest w szerokim rozumieniu bardziej aktywna fizycznie, podczas gdy „starsza” bardziej aktywna społecznie. O ile więc dla grupy młodszej istotna jest dostępność do obiektów sportowych, placówek umożliwiających uzupełnienie wykształcenia lub zdobycie nowych kwalifikacji zawodowych, a także dostęp do urzędów administracji publicznej (związanych na przykład z uzyskaniem prawa jazdy, zarejestrowaniem samochodu, obsługą osoby bezrobotnej, uzyskaniem pozwolenia na budowę – w tej grupie wiekowej częściej zachodzi potrzeba załatwiania tego typu spraw w urzędach), to dla grupy starszej większej rangi nabiera dostępność lekarzy specjalistów, czy placówek kultury i integracji społecznej.

W przypadku pokolenia „dorosłych młodszych” za najważniejsze usługi kształtujące jakość życia uznać należy:

- Dostęp do lekarza ogólnego - w 47 miastach i 165 miejscowościach wiejskich dostępne były w czasie przeprowadzania badań, placówki podstawowej opieki zdrowotnej. W poszczególnych gminach najczęściej była tylko jedna miejscowość, w których dostępny był lekarz POZ, ale w około 1/3 gmin – dwie, trzy miejscowości, a w pojedynczych – nawet 4 lub 5. Wynika z tego, że dostępność jest zapewniona, ale jest dosyć mocno zróżnicowana, choć trzeba wyróżnić grupę gmin, w których możliwy jest nawet wybór świadczeniodawcy. Na obszarach wiejskich województwa w miejscowościach w których dostępny był lekarz POZ zamieszkiwało 22,8% ogółu mieszkańców.
- Dostęp do obiektów kultury – w tej grupie ważny jest nie tylko dostęp do domów kultury (choć uczestnictwo dorosłych w zajęciach nie jest powszechne, to dla osób zainteresowanych ich obecność i prowadzona działalność ma bardzo duże znaczenie) ale także do świetlic wiejskich, które w społecznościach

lokalnych są często centrami integracji społecznej. Stan rozwoju tego typu infrastruktury jest bardzo zróżnicowany – zagadnienie to zostało scharakteryzowane wcześniej.

- Dostęp do bibliotek – zagadnienie zostało scharakteryzowane wcześniej, wykazuje dosyć duże zróżnicowania terytorialne.
- Dostęp do infrastruktury sportowej – zagadnienia te zostały szczegółowo scharakteryzowane wcześniej, jednak należy zwrócić uwagę, że już w grupie dorosłych „młodszych”, ale zwłaszcza w grupie dorosłych „starszych” rośnie znaczenie siłowni plenerowych, a maleje znaczenie obiektów służących sportom zespołowym (w przypadku analizowanej grupy, obydwa rodzaje infrastruktury są ważne). Warto zauważyć, że stan rozwoju siłowni zewnętrznych jest bardzo zróżnicowany. O dobrej dostępności można mówić tylko w przypadku wybranych gmin, gdzie większość ludności zamieszkuje miejscowości w nie wyposażone – ale w bardzo dużej grupie gmin w ogóle brak tego typu infrastruktury lub jest ona dostępna tylko w pojedynczych miejscowościach.
- Dostęp do szkolnictwa dla dorosłych – ludność dorosła mogła uzyskać wykształcenie maturalne w 36 miastach i 11 miejscowościach wiejskich. Nie funkcjonowały szkoły zasadnicze zawodowe dla dorosłych. Można więc stwierdzić, uwzględniając większą mobilność ludności dorosłej oraz mimo wszystko niezbyt powszechne wciąż korzystanie z oferty placówek tego typu, że dostępność do nich jest zapewniona na terenie całego województwa, a łącznie prawie 30% mieszkańców analizowanego obszaru (choć są to niemal wyłącznie mieszkańcy miast), posiada szkołę dla dorosłych w miejscowości zamieszkania. Warto zauważyć, że bardzo popularne są różnego rodzaju szkoły podyplomowe i inne placówki, określające się mianem różnego rodzaju centrów kształcenia i doskonalenia zawodowego, które trudno jednoznacznie osadzić w systemie kształcenia – nie były one przedmiotem analiz ze względu na brak możliwości zweryfikowania ich wiarygodności, jak też na często niestacjonarny tok kształcenia (co powoduje, że de facto lokalizacja siedziby nie ma istotnego znaczenia). Dostępne informacje pozwalają na stwierdzenie, że liczba miejscowości oferujących tego typu placówki, jest szersza, niż typowych szkół.
- Dostęp do urzędów administracji – przeprowadzona analiza wykazuje, że na terenie województwa znikome są przykłady realizacji pewnych usług z zakresu administracji publicznej poza siedzibami gmin lub starostw. Generalnie należy więc przyjąć, że tego typu potrzeby realizuje się w ośrodku gminnym lub siedzibie powiatu. W przypadku powiatów dużych powierzchniowo lub ze szczególnie acentralnie położoną siedzibą (taka sytuacja ma miejsce w przypadku powiatów świeckiego i włocławskiego, które nie tylko są największymi powiatami pod względem zajmowanej powierzchni, ale także ich siedziby położone są wyjątkowo acentralnie, a więc z części powiatu odległość do nich jest obiektywnie duża) rekomenduje się podjęcie działań na rzecz tworzenia placówek filialnych dla umożliwienia załatwienia części spraw w pobliżu miejsca zamieszkania.

Warto także pamiętać, że ludność w tej grupie wiekowej bardzo często posiada dzieci w wieku pozwalającym do zaliczenia do jednej z czterech wcześniej wskazanych grup pokoleniowych. Oznacza to więc, że de facto na kształtowanie jakości życia tych osób wpływa także możliwość zaspokajania potrzeb ich dzieci. W takiej sytuacji za miejscowości zapewniające rzeczywistą najlepszą jakość zamieszkania całych rodzin należy uznać te, w których dostępny jest stosunkowo szeroki zakres usług różnego rodzaju. O jakości życia rodzin będzie decydowało współwystępowanie usług istotnych dla kilku grup pokoleniowych.

Tabela 27. Miejscowości wiejskie wykazujące najlepsze wyposażenie w zakresie usług istotnych dla kształtowania jakości życia rodzin z dziećmi

Miejscowości uszeregowano alfabetycznie:

Białe Błota, Cekcyn, Chocień, Czernikowo, Dąbrowa Biskupia, Dobrcz, Dobrze, Dobrzejewice, Drzycim, Gąsawa, Jeżewo, Kijewo Królewskie, Książki, Lubicz Górny, Łochowo, Nowa Wieś Wielka, Osie, Osielsko, Osięciny, Piechcin, Pruszcz, Rogowo (żn.), Sadki, Skrwilno, Śliwice, Świdziebna, Tłuchowo, Topólka, Unisław, Warlubie, Zbójno, Złotniki Kujawskie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

W przypadku pokolenia „dorosłych starszych”, w stosunku do zagadnień istotnych dla opisywanej powyżej grupy „dorosłych młodszych”, znacznie mniejsze jest znaczenie usług edukacyjnych (w tej grupie już stosunkowo rzadko uzupełnia się wykształcenie) oraz zmieniają się oczekiwania co do rodzaju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (rosnąca rola siłowni zewnętrznych, w praktyce brak zapotrzebowania na obiekty służące sportom zespołowym) oraz oferty instytucji kultury. W przypadku instytucji kultury oraz bibliotek w tej grupie pokoleniowej rośnie zainteresowanie uczestnictwem, ale należy pokreślić, że przedmiotem tej części oceny jest tylko dostępność bazy, a nie prowadzona w niej działalność. W przypadku wielu gmin ta grupa wiekowa jest już obejmowana działaniami adresowanymi dla seniorów, a więc tym bardziej istotny jest stan rozwoju infrastruktury, bo stanowi ona bazę lokalową dla organizowanych zajęć.

Istotną kategorią kształtującą jakość życia ludności w tej grupie pokoleniowej, jest także dostępność opieki lekarskiej. Dostępność podstawowej opieki zdrowotnej dla grupy dorosłych „młodszych” została oceniona względnie pozytywnie, ale należy pamiętać, że wraz z wiekiem rośnie potrzeba korzystania z opieki lekarskiej, a zdolność do mobilności się zmniejsza, a więc pomimo że ocena dotyczy tu tych samych placówek, to w tej grupie dostępność należy już ocenić gorzej. Opieka specjalistyczna jest realizowana w większości powiatów w jednym lub dwóch miejscowościach, ale w przypadku części powiatów niektórzy specjaliści nie są dostępni. Generalnie, dostępność tego rodzaju usług należy ocenić jako utrudnioną, ale w kontekście realizacji potrzeb starszych grup wiekowych (zaliczanych do analizowanej grupy pokoleniowej dorosłych „starszych”, a zwłaszcza kolejnej grupy – senioralnej) należy ją ocenić jako niekorzystną lub wręcz bardzo niekorzystną. W tym zakresie rekomenduje się stworzenie systemu świadczenia wybranych usług specjalistycznych w miejscowościach wyposażonych w jednostki opieki podstawowej. Podkreślić należy, że przeanalizowano tylko wybrane specjalności, pozostałe są reprezentowane najczęściej przez mniejszą liczbę placówek w mniejszej liczbie ośrodków.

6.1.7. Grupa senioralna

Dla kształtowania jakości życia grupy senioralnej istotne znaczenie mają kwestie opieki zdrowotnej – scharakteryzowane w poprzednim rozdziale. Należy zauważyć, że dla tego pokolenia konieczność wyjazdów do lekarzy stanowi jeszcze większą uciążliwość, niż dla młodszych grup, a więc dostępność tego aspektu należy tu ocenić jako gorszą, niż w przypadku młodszych grup, mimo że de facto odnosi się do tych samych placówek.

W analizie młodszych grup wiekowych dokonano charakterystyki dostępności placówek kultury. Uwzględniając ograniczoną mobilność seniorów, w praktyce dostępne są tylko placówki zlokalizowane w miejscu zamieszkania.

Rodzajem usług, których znaczenie w kolejnych latach będzie sukcesywnie rosło, a już obecnie notuje się przewagę popytu nad dostępną ofertą, są ośrodki opieki dziennej dla ludności starszej. Obecnie jest to infrastruktura dostępna zaledwie w pojedynczych miejscowościach, nie zapewniająca nawet minimalnej dostępności w ujęciu regionalnym.

Dla grupy senioralnej za zagospodarowanie ważne dla kształtowania jakości życia, uznano także dostęp do publicznych, zagospodarowanych terenów zieleni, przystosowanych i wykorzystywanych do rekreacji. Według deklaracji urzędów gmin, tego typu tereny zielone (o bardzo zróżnicowanej powierzchni i charakterze) były dostępne w 38 miastach i 149 miejscowościach wiejskich. W miejscowościach tych zamieszkiwało wprawdzie prawie 80% ludności miejskiej, ale tylko 14,2% ludności wiejskiej. Nie jest to więc zagospodarowanie powszechne.

Ogólnie zagospodarowanie w infrastrukturę istotną dla tej grupy pokoleniowej należy uznać na tle pozostałych grup pokoleniowych, za zdecydowanie najgorzej i obiektywnie – bardzo słabo rozwinięte. Zdecydowana większość ludności starszej zamieszkuje miejscowości, w których brak jakiegokolwiek infrastruktury istotnej dla zachowania ich zdrowia i aktywnego uczestnictwa w życiu lokalnych społeczności. Brak infrastruktury zdecydowanie zwiększa ryzyko wykluczenia społecznego tej grupy.

6.2. Analiza aktywności samorządów w zakresie oferty dedykowanej grupom pokoleniowym

Wyniki analiz badań ankietowych wskazują, że w praktyce w gminach nie różnicowano działań skierowanych do mieszkańców ściśle według założonych w badaniu grup wiekowych. Największe rozbieżności wystąpiły w przypadku oceny sytuacji starszych grup wiekowych, a więc starszej grupy osób dorosłych i seniorów (na potrzeby badania mieszkańców w wieku powyżej 50 lat podzielono na 2 grupy: dorosłych starszych - do około 75 lat i seniorów - powyżej 75 lat).

Jednak z otrzymanych odpowiedzi ankietowych wynika, że urzędy gmin do kategorii seniorów zaliczały już osoby w wieku od 50-60 lat (nie wydzielając przy tym grupy powyżej 75 lat), co oznacza, że z rodzajów działalności wskazywanych przez gminy jako oferta dla osób starszych, w praktyce korzystają dwie z wyodrębnionych wcześniej grup wiekowych („starszych” dorosłych i seniorów). Dlatego, mimo że analiza przeprowadzona została na potrzeby 8 założonych na początku badania grup, to na etapie ich oceny dokonano łącznego opisu 3 najstarszych grup pokoleniowych (dorosłych młodszych, dorosłych starszych i seniorów).

Uzyskane odpowiedzi wskazują również, że granice wiekowe grup i adresowanych do nich zajęć płynnie się przenikają, a dostępność określonej kategorii zajęć zależna jest w dużo większym stopniu od indywidualnych zainteresowań, niż ściśle od wieku uczestników.

Załączone mapy przedstawiające ofertę zajęć dla mieszkańców przygotowane zostały wyłącznie na podstawie informacji ankietowych uzyskanych od urzędów gmin. Niestety, nie wszystkie ankiety zostały wypełnione w sposób umożliwiający porównanie sytuacji między gminami - część urzędów gmin przedstawiła informacje, o które proszono w ankietach, w sposób prawidłowy i na odpowiednim poziomie szczegółowości, natomiast część ankietowanych nie udzieliła

odpowiedzi na wszystkie pytania, bądź odpowiedziała w sposób częściowy lub bardzo ogólny, prawdopodobnie nie wskazując wszystkich odbywających się zajęć i przekazując dane niekompletne. Dlatego załączone mapy nie mogą być traktowane jako miarodajne, a jedynie poglądowe i pomocnicze.

6.2.1. Dzieci w wieku żłobkowym

Dla grupy wiekowej obejmującej najmłodsze dzieci, ze względu na jej specyfikę, rzadko organizowane były specjalnie dedykowane zajęcia kulturalne i najczęściej miały one charakter zajęć zabawowych.

6.2.2. Dzieci w wieku przedszkolnym

Liczba zajęć organizowanych w placówkach kultury dla dzieci w wieku przedszkolnym była wyraźnie niższa, niż dla dzieci starszych. Były to najczęściej zajęcia o charakterze plastyczno-manualnym i muzyczno-tanecznym prowadzone w formie zabawowej. Dzieci z tej grupy uczestniczyły również w zajęciach dedykowanych młodszym dzieciom szkolnym oraz w międzypokoleniowych zajęciach muzyczno-tanecznych (zespoły folklorystyczne, kapele, zespoły muzyczne) i rekreacyjnych.

6.2.3. Dzieci w wieku szkolnym

Dzieci w wieku szkolnym (wraz z młodzieżą gimnazjalną) należały do najaktywniejszych uczestników cyklicznych zajęć. Zajęcia dla tej grupy prowadzone były w około 80% miejscowości oferujących cykliczne zajęcia dla mieszkańców. Grupa dzieci w wieku szkolnym obejmuje dwie podgrupy – dzieci w wieku wczesnoszkolnym (klasy I-III szkoły podstawowej) i starsze dzieci szkolne (klasy IV-VI).

Dla dzieci w wieku wczesnoszkolnym najczęściej organizowano różnego rodzaju zajęcia manualne, muzyczno-taneczne, teatralne, biblioteczne, sportowo-rekreacyjne, świetlicowe, najczęściej oferowane dla szerszego wiekowego grona odbiorców (uczestników zajęć łączono zarówno z grupą przedszkolną, jak również z grupą starszych dzieci szkolnych, w zależności od charakteru zajęć).

Dla starszych dzieci szkolnych, oprócz zajęć o charakterze rozrywkowym, dedykowane były zajęcia o charakterze edukacyjnym, np. nauka języków obcych, pomoc w odrabianiu lekcji, nauka gry na instrumentach oraz w szerszym zakresie zajęcia związane z rozwojem zainteresowań – koła zainteresowań i warsztaty tematyczne. Zajęcia te najczęściej łączone były z zajęciami dla młodzieży gimnazjalnej.

6.2.4. Młodzież w wieku gimnazjalnym

Młodzież w wieku gimnazjalnym (wraz z dziećmi szkolnymi) należała do najaktywniejszych uczestników cyklicznych zajęć. Zajęcia, w których uczestniczyły osoby z tej grupy prowadzone były w około 80% miejscowości oferujących cykliczne zajęcia dla mieszkańców. Zajęcia dla młodzieży w tym wieku często łączone

były zarówno z zajęciami dla dzieci szkolnych, zwłaszcza te o charakterze rozrywkowym, jak i z zajęciami dedykowanymi również starszym uczestnikom, czyli wszelkiego rodzaju zajęcia edukacyjne, tematyczne, związane z rozwojem konkretnych zainteresowań, zajęcia teatralne, czy działalność zespołów muzycznych.

6.2.5. Młodzież w wieku ponadgimnazjalnym

Poziom uczestnictwa młodzieży w wieku ponadgimnazjalnym w zajęciach oferowanych przez placówki kulturalne w gminach był wyraźnie niższy, niż w przypadku młodszych grup wiekowych. Dla grupy tej rzadko organizowano osobne zajęcia, najczęściej osoby te uczestniczyły w zajęciach wraz z osobami starszymi lub z młodzieżą gimnazjalną.

Młodzież w wieku ponadgimnazjalnym najczęściej uczestniczyła w zajęciach muzyczno-tanecznych, próbach orkiestr dętych, tworzyła zespoły i grupy muzyczne, uczestniczyła w zajęciach edukacyjnych – nauce języków obcych, nauce gry na instrumentach oraz w kołach zainteresowań. Osoby te znacznie rzadziej niż poprzednie grupy wiekowe, były uczestnikami zajęć manualnych.

6.2.6. Osoby dorosłe młodsze (do ok. 50 roku życia), osoby dorosłe starsze (od ok. 50 do ok. 75 lat), osoby starsze (seniorzy)

Charakterystyki dla grupy osób dorosłych młodszych, dorosłych starszych oraz osób starszych (seniorów) dokonano łącznie. Jest to wynikiem zarówno braku rozgraniczania zajęć oferowanych dla tych grup, jak i odmiennego, niż zaproponowano w badaniu, używania określenia „ludność starsza” przez urzędy gmin.

Dla osób dorosłych deklarowano organizację bardzo zróżnicowanych zajęć, choć najczęściej wskazywano na udział w warsztatach i zajęciach tematycznych umożliwiających rozwój zainteresowań, zajęciach rekreacyjnych, Klubach Dyskusyjnych, uczestnictwo kobiet w spotkaniach Kół Gospodyń Wiejskich, spotkaniach w klubach dedykowanym kobietom oraz na zajęciach rękodzielniczych. Często wskazywano na uczestnictwo osób dorosłych w zespołach wokalnотanecznych i folklorystycznych. W wymienionych zajęciach brały udział zarówno młodszy dorośli, jak również ludność starsza, po 50-60 roku życia.

Samorządy gminne wskazywały również na organizację zajęć dedykowanych osobom starszym, przy czym adresowane były one najczęściej już dla osób w wieku od 50-60 lat. Należały do nich przede wszystkim zajęcia prowadzone w ramach Uniwersytetów III Wieku, Koła Seniora, Koła Emerytów. +

6.3. Analiza dostępności usług publicznych istotnych dla kształtowania jakości życia osób niepełnosprawnych

6.3.1. Dostępność usług publicznych dla osób niepełnosprawnych

Jedną z wyróżnionych na potrzeby badania *grup specjalnych*, łączących potrzeby wszystkich pokoleń są osoby niepełnosprawne, dla których stan przystosowania obiektów, w których świadczone są usługi publiczne ma najczęściej charakter dostępowy. W niniejszej analizie (poza nieznacznymi wyjątkami) nie podejmowano tematyki stopnia dostosowania architektonicznego obiektów dla potrzeb osób niepełnosprawnych, a jedynie sam fakt tego dostosowania. Decyzję czy dany budynek jest wyposażony w taki sposób, że można uznać go za obiekt dostosowany architektonicznie do potrzeb osób niepełnosprawnych pozostawiono tu ankietowanym JST, które podczas badania ankietowego określały, czy dana placówka posiada lub nie posiada dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych. Poza samą dostępnością budynków publicznych, istotną rolę odgrywają udogodnienia związane z przygotowaniem instytucji samorządowych do obsługi osób niepełnosprawnych poprzez np. zatrudnianie pracowników umiejących posługiwać się językiem migowym. Podejmowanie takich działań, na rzecz tworzenia środowiska przyjaznego osobom niepełnosprawnym jest szczególnie ważne, gdyż umożliwia im to poczucie samodzielności – a co się z tym wiąże – wpływa na pokonywanie barier związanych z wykluczeniem. Ankieta kierowana do JST sporządzona była w taki sposób, aby możliwe było na jej podstawie dokonanie kompleksowej oceny sytuacji pod tym względem, aczkolwiek z racji braku kompletnych odpowiedzi z gmin, w pewnych przypadkach dane obiekty wyłączano z analizy – opisując przy tym, w ilu przypadkach nie podano potrzebnej informacji.

Tabela 28. Dostosowanie architektoniczne do potrzeb osób niepełnosprawnych, obiektów świadczących usługi publiczne

Rodzaj obiektu	Placówki, dla których zadeklarowano architektoniczne dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych		Placówki, dla których zadeklarowano brak architektonicznego dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych	
	Liczba placówek	Udział w ogólnej liczbie placówek [%]	Liczba placówek	Udział w ogólnej liczbie placówek [%]
Placówki żłobkowe ¹¹	14	51,9	12	44,4
Placówki przedszkolne ¹²	254	35,7	458	64,3
Szkoły Podstawowe (dostęp dla uczniów)	202	37,8	332	62,2
Szkoły Podstawowe (dostęp dla opiekunów uczniów)	210	39,3	323	60,5
Gimnazja (dostęp dla uczniów)	119	45,4	142	54,2
Gimnazja (dostęp dla opiekunów uczniów)	128	48,9	133	50,8
Szkoły Ponadgimnazjalne (dostęp dla uczniów)	70	42,4	88	53,3
Szkoły Ponadgimnazjalne (dostęp dla opiekunów uczniów)	58	35,2	99	60,0
Domy kultury	48 + 40 częściowo	41,0 + 34,0	28	25,0

¹¹ Zagadnienie to było analizowane dla placówek publicznych oraz niepublicznych współfinansowanych przez JST (z wyłączeniem placówek niepublicznych bez finansowania JST).

¹² Zagadnienie to było analizowane dla placówek publicznych oraz niepublicznych współfinansowanych przez JST (z wyłączeniem placówek niepublicznych bez finansowania JST).

<i>Świetlice wiejskie</i>	264 + 132 częściowo	26,6 + 13,5	595	59,9
<i>Gminne placówki kulturalne, w których prowadzone są cykliczne zajęcia</i>	155	40,4	219	57,0
<i>Biblioteki</i>	131	39,5	193	58,1
<i>Pozostałe obiekty kultury (Amfiteatry i Sceny na powietrzu, Muzea, Izby Pamięci, Tradycji i Historii oraz Dziedzictwa Kulturowego, Skanseny, Kina, Muszle koncertowe, Galerie Sztuki)</i>	50	41,0	66	54,1
<i>Budynki administracji publicznej (Urzędy Gmin, Starostwa Powiatowe, Ośrodki Pomocy Społecznej, Urzędy Stanu Cywilnego)</i>	39	Budynki wskazane według oceny JST	-	-
<i>Budynki administracji publicznej (Starostwa Powiatowe, PCPR, Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności, Zakłady Aktywności Zawodowej)</i>	17	Budynki wskazane według oceny JST	-	-

*należy uwzględnić fakt, iż suma placówek o zadeklarowanym dostosowaniu architektonicznym i zadeklarowanym braku dostosowania architektonicznego nie będzie zawsze równa liczbie placówek występujących na analizowanym obszarze, gdyż w wielu przypadkach JST nie udzieliły odpowiedzi.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

6.3.2. Dostosowanie architektoniczne placówek opieki żłobkowej do potrzeb osób niepełnosprawnych

Spośród 27 placówek opieki żłobkowej (wyłączając z analizy placówki niepubliczne niefinansowane przez gminy) funkcjonujących na analizowanym obszarze, w przypadku ponad połowy placówek, JST zadeklarowały dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych, w blisko 45% wskazano na brak dostosowania, natomiast w przypadku 1 placówki nie udzielono informacji w tym zakresie. Ze względu na strukturę placówek, dostosowanie architektoniczne dotyczy 10 żłobków, 2 klubów dziecięcych oraz 2 oddziałów żłobka funkcjonujących przy przedszkolu.

6.3.3. Dostosowanie architektoniczne placówek opieki przedszkolnej do potrzeb osób niepełnosprawnych

Spośród 712 placówek (wyłączając z analizy placówki niepubliczne niefinansowane przez gminy), jedynie 254 placówki (prawie 36%) według deklaracji JST były dostosowane architektonicznie do potrzeb osób niepełnosprawnych – w tym 192 placówki publiczne i 62 placówki niepubliczne współfinansowane przez samorządy gmin. W przypadku wszystkich pozostałych placówek zadeklarowano, iż nie posiadają takiego dostosowania. Ze względu na strukturę placówek,

dostosowanie architektoniczne dotyczy 121 oddziałów przedszkolnych funkcjonujących w szkołach podstawowych, 111 przedszkoli, 21 punktów przedszkolnych oraz 1 zespołu wychowania przedszkolnego.

6.3.4. Dostosowanie architektoniczne placówek szkolnych do potrzeb osób niepełnosprawnych

W przypadku szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych starano się uzyskać informacje o dwóch grupach niepełnosprawnych, którym ma służyć dostosowanie architektoniczne – niepełnosprawni uczniowie i niepełnosprawni opiekunowie uczniów (założono różny zakres potrzeb). W przypadku niepełnosprawnych opiekunów uczniów potrzeby te z założenia powinny być mniejsze, niż w przypadku niepełnosprawnych uczniów, gdyż dotyczą przede wszystkim swobodnej dostępności do budynków, ale już niekoniecznie możliwości poruszania się po całym budynku. Jednak wyniki badania ankietowego nie potwierdzają w pełni tych założeń.

6.3.4.1. Szkoły podstawowe

Spośród 534 szkół podstawowych jedynie dla 202 placówek JST zadeklarowały dostosowanie dla niepełnosprawnych uczniów – w tym dla 194 placówek publicznych. Duży problem w dostępności dla niepełnosprawnych uczniów dotyczy 332 placówek szkół podstawowych – w tym 300 publicznych, dla których JST wykazały brak odpowiedniego dostosowania. Największe braki odnośnie dostosowania dla niepełnosprawnych uczniów występują w przypadku szkół ogólnodostępnych, bowiem spośród 506 tego typu placówek udogodnienia dla niepełnosprawnych uczniów wyróżniono jedynie dla 190.

Analizując dostępność szkół podstawowych dla niepełnosprawnych opiekunów uczniów, sytuacja nie różni się znacząco od dostosowania placówek dla niepełnosprawnych uczniów, dlatego że jeśli dana szkoła dostosowana była do potrzeb uczniów niepełnosprawnych, to również dostosowana była dla niepełnosprawnych opiekunów – wychodząc z ogólnego założenia, że w przypadku niepełnosprawnych opiekunów uczniów dostosowanie dotyczy tylko możliwości dostania się do budynku i poruszania się przynajmniej w jego części. Zatem w przypadku 210, spośród 534 szkół podstawowych na analizowanym obszarze, JST zadeklarowały dostosowanie dla niepełnosprawnych opiekunów uczniów (niepełna 40%), dla 323 placówek zadeklarowano brak dostosowania, zaś w przypadku 1 placówki nie udzielono informacji w tym zakresie.

Spośród 8 funkcjonujących na analizowanym obszarze szkół artystycznych I stopnia, 3 placówki dostosowane były pod względem architektonicznym do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo. Brak dostosowania zadeklarowano w przypadku 5 placówek. Wynika z tego, że około 38% szkół artystycznych umożliwiało naukę uczniom niepełnosprawnym ruchowo oraz było dostępnych dla niepełnosprawnych opiekunów uczniów.

6.3.4.2. Szkoły gimnazjalne

Spośród 262 szkół gimnazjalnych jedynie dla 119 placówek JST zadeklarowały dostosowanie dla niepełnosprawnych uczniów – w tym dla 115 placówek publicznych. Większość szkół gimnazjalnych według deklaracji JST nie posiadała dostosowania (ponad 54%), natomiast w przypadku 1 placówki nie udzielono

informacji w tym zakresie. Największe braki odnośnie dostosowania dla niepełnosprawnych uczniów występują w przypadku szkół powszechnych, bowiem wśród 234 tego typu placówek udogodnienia dla niepełnosprawnych uczniów wyróżniono jedynie dla 105.

W nieco większym stopniu szkoły gimnazjalne przystosowane były do potrzeb niepełnosprawnych opiekunów uczniów. Według informacji udzielonej przez JST, spośród 262 placówek, 128 wyróżniało się takimi udogodnieniami (niespełna 49%), 133 cechowały się brakiem dostosowania, natomiast w przypadku 1 placówki nie udzielono informacji w tym zakresie. Budynek jedynej analizowanej szkoły sportowej na poziomie gimnazjalnym nie był dostosowany architektonicznie do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo.

6.3.4.3. Szkoły ponadgimnazjalne

W odróżnieniu do opisywanych wcześniej szkół podstawowych oraz gimnazjalnych, szkolnictwo na poziomie ponadgimnazjalnym leży po stronie zadań własnych samorządów powiatów. Spośród 165 szkół ponadgimnazjalnych jedynie 70 placówek (42%) według informacji udzielonych przez samorządy powiatów posiadało dostosowanie do potrzeb niepełnosprawnych uczniów – w tym 58 publicznych. Podobnie, jak w przypadku szkół podstawowych oraz gimnazjalnych, również wśród szkół ponadgimnazjalnych większość placówek cechowała się brakiem dostosowania architektonicznego do potrzeb niepełnosprawnych uczniów, bowiem dotyczyło to ponad 53% wszystkich szkół na tym poziomie kształcenia. W przypadku 7 placówek nie otrzymano informacji w tym zakresie.

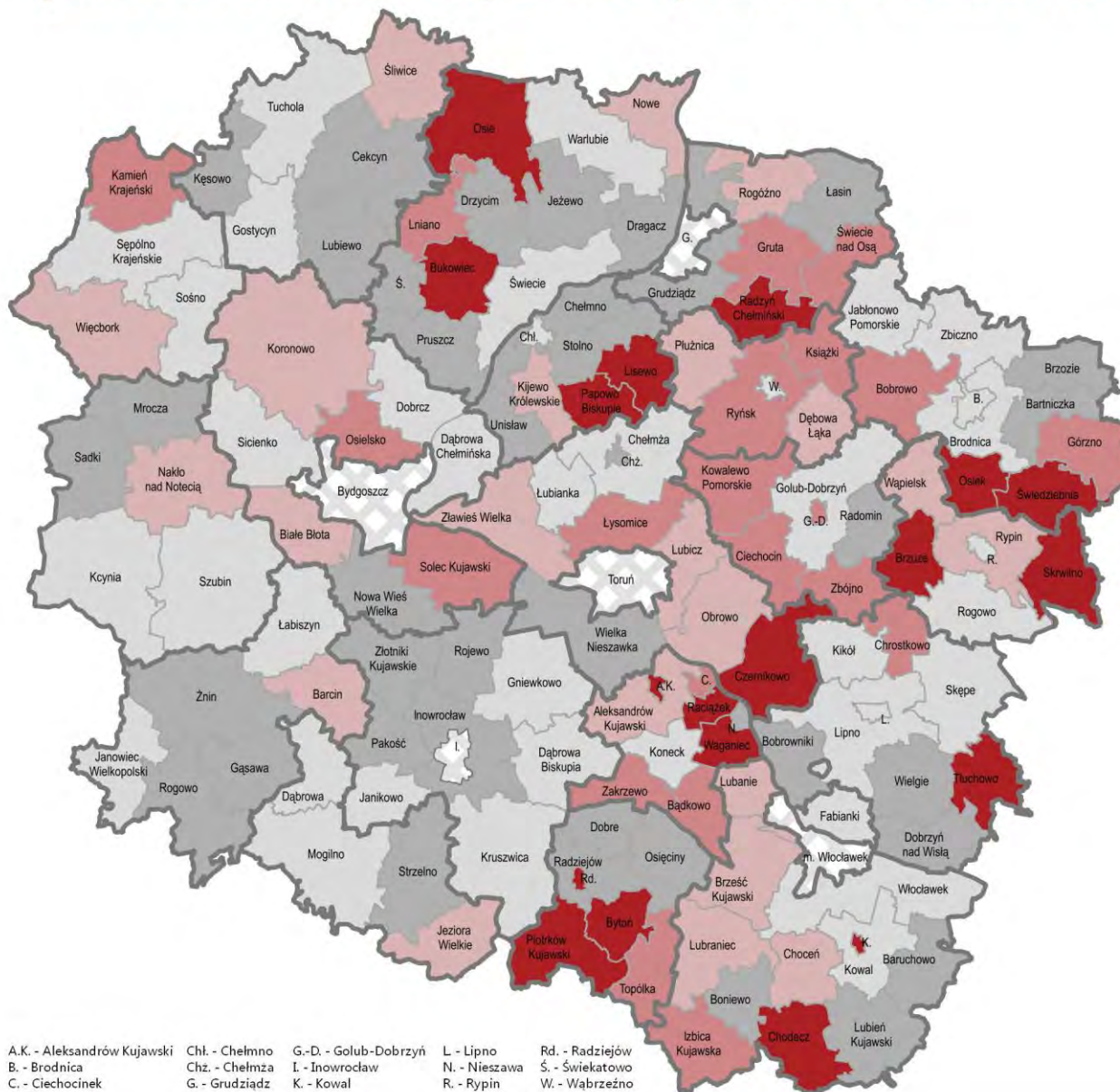
Dużo bardziej ograniczone możliwości w przypadku dostępności do szkół ponadgimnazjalnych występowały w przypadku niepełnosprawnych opiekunów uczniów, bowiem jedynie 35% wszystkich placówek tego typu według informacji udzielonej przez samorządy powiatów było przystosowane do takiej obsługi. Z drugiej strony, dla sporej części placówek zadeklarowano brak odpowiedniego dostosowania – 99 placówek (60%), a dla 8 placówek nie udzielono odpowiedzi w tym zakresie.

6.3.4.4. Placówki integracyjne

Zgodnie z ideą funkcjonowania szkół, czy oddziałów integracyjnych, głównym ich celem jest włączenie dzieci i młodzieży z różnorodnymi niepełnosprawnościami do placówek umożliwiających im edukację oraz wychowanie razem z pozostałymi uczniami. Z informacji otrzymanych od ankietowanych jednostek gmin wynika, iż na ich terenie występowały szkoły integracyjne (na poziomie podstawowym i gimnazjalnym) oraz placówki wychowania przedszkolnego i opieki żłobkowej, przy których funkcjonowały oddziały integracyjne. Wśród placówek świadczących opiekę żłobkową, zaledwie w 4 funkcjonowały oddziały integracyjne. Dotyczyło to 3 placówek publicznych i 1 niepublicznej współfinansowanej przez samorząd gminny. W sferze opieki przedszkolnej wyróżniono 10 placówek z oddziałami integracyjnymi, natomiast w przypadku szkół integracyjnych wyróżniono 27 szkół na poziomie podstawowym oraz 15 szkół na poziomie gimnazjalnym.

Ocena stanu przygotowania żłobków, przedszkoli oraz placówek szkolnych do potrzeb osób niepełnosprawnych

Gminy, w których stopień przystosowania oceniono na:

- bardzo wysoki
- wysoki
- przeciętny
- niski
- bardzo niski
- miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Na załączniku mapowym zobrazowana została w sposób syntetyczny sytuacja pod względem stanu przygotowania żłobków, przedszkoli oraz placówek szkolnych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Należy wyjaśnić, że pod pojęciem szkół należy rozumieć szkoły na poziomie podstawowym oraz gimnazjalnym. Do niniejszej analizy wykorzystano wyłącznie dane zawierające kompletne informacje na temat dostosowania wymienionych placówek do potrzeb osób niepełnosprawnych (w przypadku szkół wzięto pod uwagę dostosowanie dla niepełnosprawnych uczniów), a więc pominięto placówki, w przypadku których JST nie udzieliły informacji w tym zakresie.

Na potrzeby dokonania syntetycznej oceny stanu przygotowania omawianych placówek do potrzeb osób niepełnosprawnych, otrzymane z urzędów gmin dane odnośnie deklaracji, czy placówki występujące na ich terenie, tj. żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe i szkoły gimnazjalne dostosowane są architektonicznie do potrzeb osób niepełnosprawnych, zagregowane zostały w postaci jednego wskaźnika syntetycznego. W rezultacie, dla każdej z analizowanych gmin otrzymano łączną liczbę badanych obiektów, które są przystosowane dla osób niepełnosprawnych, co w odniesieniu do ogólnej liczby tych placówek występujących na terenie każdej z gmin, dało udział procentowy budynków posiadających dostosowanie w ich ogólnej liczbie. Należy zaznaczyć, iż pomimo bardzo zróżnicowanego stopnia wyposażenia gmin w placówki analizowanych rodzajów (rozpiętość między 2 placówkami w gminie Bytów, a 35 placówkami w gminie Nakło nad Notecią), istotny jest sam udział placówek dostosowanych. W celu ułatwienia interpretacji otrzymanych wartości, dokonano ich podziału na kategorie – w zależności od uzyskanego udziału. Oceny dokonano na podstawie wyróżnionych 5 kategorii:

- gminy, w których stopień przystosowania oceniono na bardzo wysoki (81-100%);
- gminy, w których stopień przystosowania oceniono na wysoki (61-80%);
- gminy, w których stopień przystosowania oceniono na przeciętny (41-60%);
- gminy, w których stopień przystosowania oceniono na niski (21-40%);
- gminy, w których stopień przystosowania oceniono na bardzo niski (0-20%).

W ten sposób oceniono, iż stopień przystosowania żłobków, przedszkoli oraz placówek szkolnych do potrzeb osób niepełnosprawnych był bardzo wysoki w przypadku 19 gmin oraz wysoki w przypadku 21 gmin, co łącznie dotyczy jedynie ok. 29% gmin (głównie z części wschodniej województwa). Wśród zdecydowanej większości gmin (77 gmin – 55%), stopień przystosowania oceniono na niski i bardzo niski, co wskazuje na istotne problemy w dostępie do analizowanych placówek dla osób niepełnosprawnych. W kategorii pośredniej, czyli o przeciętnym stopniu przystosowania znalazły się 22 gminy (ok. 16%).

6.3.5. Dostosowanie architektoniczne obiektów kultury do potrzeb osób niepełnosprawnych

6.3.5.1. Domy kultury i świetlice wiejskie

Z informacji udzielonych przez ankietowane samorządy gmin (106 udzieliło odpowiedzi) wynika, iż na ich terenie istnieje 1121 obiektów realizujących funkcje domów kultury oraz świetlic wiejskich. Analizując sytuację pod względem dostosowania tych budynków do potrzeb osób niepełnosprawnych, zapytano JST o trzy kategorie dostosowawcze: obiekty w pełni dostosowane, obiekty częściowo dostosowane i obiekty niedostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych – według oceny własnej JST i bez różnicowania rodzaju dostosowania. W rezultacie dla zdecydowanej większości spośród wymienionych obiektów zadeklarowano brak odpowiedniego dostosowania – 623 budynki (55,6%), podczas gdy dla 312 budynków (27,8%) zadeklarowano pełne dostosowanie, zaś dla 172 budynków (15,3%) dostosowanie częściowe. Nie udzielono informacji w tym zakresie dla 1 domu kultury oraz dla 13 świetlic wiejskich z gminy Barcin. Należy nadmienić, iż zdecydowana większość z wymienionych budynków dotyczy obiektów pełniących funkcję świetlic wiejskich (89,5%), wśród których występują największe potrzeby dostosowawcze dla osób niepełnosprawnych, gdyż na 1004 obiekty, aż 595 nie posiada żadnego dostosowania (blisko 60%). Bardziej korzystnie sytuacja wygląda w przypadku obiektów pełniących funkcję domów kultury, gdyż jedynie dla 28 obiektów spośród 117 (25%) zadeklarowano brak jakiegokolwiek dostosowania.

Należy wspomnieć o tym, że jedynie część obiektów kultury prowadzi zajęcia dla mieszkańców o charakterze cyklicznym. Z uzyskanych od samorządów gmin informacji wynika, że spośród 384 różnego rodzaju gminnych placówek kultury, które organizują cykliczne zajęcia dla mieszkańców, większość (219) nie była dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo. Dostosowanie obiektu zadeklarowano dla 155 z nich, natomiast dla pozostałych 10 obiektów nie udzielono informacji na temat tego zagadnienia.

6.3.5.2. Biblioteki

Z podanych przez samorządy gminne informacji wynika, że większość placówek bibliotecznych (193) nie była dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo. Dostosowanie obiektu zadeklarowano dla 131 z nich, przy czym w 10 przypadkach zaznaczono, że oznacza ono wyłącznie wyposażenie obiektu w podjazd dla wózków. Dla 8 placówek bibliotecznych nie uzyskano informacji na temat dostępności budynków dla osób niepełnosprawnych ruchowo.

6.3.5.3. Pozostałe obiekty kultury

Z informacji uzyskanych od samorządów gmin wynika, że większość obiektów kultury, do których zaliczają się: amfiteatry i sceny na powietrzu, muzea, izby pamięci i tradycji, skanseny, kina, muszle koncertowe oraz galerię sztuki, nie była dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo (66 obiektów). W przypadku 50 obiektów kultury JST zadeklarowały dostosowanie, a dla pozostałych 6 obiektów nie udzieliły informacji na temat tego zagadnienia.

6.3.6. Dostosowanie architektoniczne budynków administracji publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych

Analizując aspekt dostosowania budynków administracji publicznej zarządzanych przez jednostki samorządowe (na poziomie gmin i powiatów) do potrzeb osób niepełnosprawnych, JST wskazały według własnej oceny te budynki, które posiadały dostosowanie dla osób niepełnosprawnych ruchowo oraz osób niewidomych (ta ocena była niezależna od oceny obiektów opisanych wcześniej).

Badane samorządy wymieniły w formularzach ankietowych łącznie 674 budynki instytucji użyteczności publicznej dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Większość z nich – 559 obiektów, to budynki instytucji publicznych, dla których organem założycielskim jest samorząd gminy, natomiast 115 budynków instytucji publicznych wskazanych zostało przez samorządy powiatów. Wśród wymienionych budynków dominowały obiekty w których znajdują się żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja i zespoły szkół (ponad 1/3 podanych obiektów). Do pozostałych należały głównie świetlice wiejskie, siedziby gmin i powiatów, domy i ośrodki kultury, ośrodki zdrowia i przychodnie, biblioteki i filie biblioteczne, domy pomocy społecznej, gminne ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie oraz ośrodki sportu i obiekty sportowe, a także środowiskowe domy samopomocy, świetlice środowiskowe i placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Tylko 17 ze wskazanych przez samorządy budynków posiadało dostosowanie dla potrzeb osób z dysfunkcją wzroku. Znajdujące się w nich udogodnienia obejmowały urządzenia dźwigowe wyposażone w kasetę przywoławczą opisaną pismem Braile'a, urządzenie dźwigowe z zamontowaną informacją głosową, oznaczenia na krawędziach schodów oraz inne oznakowania poziome. Zdecydowana większość wymienianych przez samorządy budynków posiadała dostosowania dla potrzeb osób z dysfunkcją ruchu. Wśród zastosowanych udogodnień najczęściej podawano podjazdy, urządzenia dźwigowe, windy, schodolazy oraz łazienki dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych.

6.3.7. Wybrane ważne usługi dla osób niepełnosprawnych

6.3.7.1. Język migowy w instytucjach administracji publicznej

Kluczowym zagadnieniem w relacjach osób głuchoniemych z instytucjami, jest możliwość kontaktowania się za pomocą języka migowego. Umiejętność posługiwania się językiem migowym jest szczególnie ważna w przypadku instytucji administracji publicznej, jakimi są: urzędy gmin, starostwa powiatowe, czy też różnego rodzaju jednostki organizacyjne (np. ośrodki pomocy społecznej), które każdego dnia obsługują mieszkańców swojego terenu. Z informacji uzyskanych od samorządów gmin oraz powiatów wynika, że w 57 instytucjach publicznych zatrudniony jest przynajmniej 1 pracownik umiejący posługiwać się językiem migowym. Na poziomie gmin zadeklarowano zatrudnienie takich pracowników w 27 urzędach gmin, 11 ośrodkach pomocy społecznej oraz jednym urzędzie stanu cywilnego, natomiast na poziomie powiatów w 8 starostwach powiatowych, 5 powiatowych centrach pomocy rodzinie, 2 zakładach aktywności zawodowej oraz jednym powiatowym zespole ds. orzekania o niepełnosprawności i jednej poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Tabela 29. Wykaz gmin (według wskazań urzędów gmin), na terenie których w instytucjach administracji publicznej zatrudnieni byli pracownicy posługujący się językiem migowym

<i>Gmina</i>	<i>Powiat</i>				
<i>Barcin</i>	żniński	<i>Kamień Krajeński</i>	sępoleński	<i>Nakło nad Notecią</i>	nakielski
<i>Białe Błota</i>	bydgoski	<i>Kęsowo</i>	tucholski	<i>Nowe</i>	świecki
<i>Boniewo</i>	włocławski	<i>Koronowo</i>	bydgoski	<i>Osielsko</i>	bydgoski
<i>Chocień</i>	włocławski	<i>Kowal</i>	włocławski	<i>Płużnica</i>	wąbrzeski
<i>Chodecz</i>	włocławski	<i>Lipno</i>	lipnowski	<i>Sicienko</i>	bydgoski
<i>Dąbrowa Chełmińska</i>	bydgoski	<i>Lubień Kujawski</i>	włocławski	<i>Solec Kujawski</i>	bydgoski
<i>Dobrcz</i>	bydgoski	<i>m. Aleksandrów Kujawski</i>	aleksandrowski	<i>Sośno</i>	sępoleński
<i>Gniewkowo</i>	inowrocławski	<i>m. Brodnica</i>	brodnicki	<i>Szubin</i>	nakielski
<i>Górzno</i>	brodnicki	<i>m. Chełmno</i>	chełmiński	<i>Świecie</i>	świecki
<i>Janikowo</i>	inowrocławski	<i>m. Ciechocinek</i>	aleksandrowski	<i>Topólka</i>	radziejowski
<i>Jeżewo</i>	świecki	<i>m. Kowal</i>	włocławski	<i>Złotniki Kujawskie</i>	inowrocławski
		<i>m. Wąbrzeźno</i>	wąbrzeski		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Tabela 30. Wykaz powiatów (według wskazań starostw powiatowych), na terenie których w instytucjach administracji publicznej zatrudnieni byli pracownicy posługujący się językiem migowym

<i>Powiat</i>
<i>aleksandrowski, bydgoski, chełmiński, golubsko-dobrzyński, grudziądzki, inowrocławski, lipnowski, nakielski, radziejowski, świecki, toruński, tucholski, włocławski,</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

6.3.7.2. Oferowane przez biblioteki usługi dla osób niepełnosprawnych oraz osób niedowidzących

Relatywnie w przeciętnym stopniu placówki biblioteczne oferowały usługi dla osób niewidomych i słabowidzących. Posiadanie księgozbioru w formie audiobooków zadeklarowało 91 placówek, z czego w 34 liczyły one poniżej 20 sztuk, a w 22 powyżej 100 sztuk. Posiadanie księgozbioru drukowanego większą częścią, dostosowanego do potrzeb osób niedowidzących zadeklarowały 52 placówki biblioteczne. Księgozbiór tego typu liczył najczęściej od 20 do 50 egzemplarzy, przy czym w 21 placówkach liczył poniżej 20 egzemplarzy, a w 6 powyżej 100. Możliwość wypożyczenia zbiorów brailowskich zadeklarowano jedynie w 5 placówkach bibliotecznych, przy czym w 3 przypadkach dysponowały one jedynie pojedynczymi egzemplarzami, a pozostałe placówki posiadały 3 i 5 egzemplarzy.

Informację na temat możliwości dowozu książek do odbiorcy (np. w przypadku osób niepełnosprawnych starszych) uzyskano dla 324 placówek bibliotecznych (spośród 332). W badaniu zadeklarowano świadczenie tej usługi w 124 placówkach, natomiast w 200 nie była ona wykonywana. Spośród 332 bibliotek i ich

oddziałów filialnych, 43 oferowały usługę katalogu online, który był dostosowany dla osób niedowidzących. Udogodnienia te mogą być bardzo różne, aczkolwiek najczęściej spotykanymi są możliwość doboru odpowiedniej wielkości czcionki i jej koloru oraz ustawienia kontrastu wyświetlanej strony.

6.3.7.3. Usługi transportowe dla osób niepełnosprawnych

Dane przekazane przez urzędy gmin (100% udzieliło odpowiedzi) oraz starostwa powiatowe (79% udzieliło odpowiedzi) wskazują, że na badanym obszarze 32% samorządów gminnych i 42% samorządów powiatowych oferowało usługę transportu osób niepełnosprawnych, obejmującą np. przewozy do pracy, rehabilitację, itp. Informacji na temat jej dostępności w dni wolne od pracy i święta udzieliło 53% gmin i 62% powiatów, w których działała usługa transportu. W 29% (13 gmin) przypadków zadeklarowano niemożność skorzystania z usługi poza dniami pracy, a pozostałe 24% (11 gmin) oferowało usługę również w dni wolne od pracy i święta. W przypadku powiatów, 25% z nich zadeklarowało prowadzenie usługi transportowej w dni wolne od pracy i święta, a spośród pozostałych 75%, połowa z nich zadeklarowała odpowiedź negatywną.

6.3.7.4. Zajęcia aktywizujące dla osób bezrobotnych

Jednym z pytań ankietowych kierowanych do JST było pytanie odnośnie organizowanych przez nie zajęć aktywizujących (poza organizowanymi przez Powiatowe Urzędy Pracy) dla niepełnosprawnych bezrobotnych na ich terenie. Odpowiedź pozytywną na to pytanie udzieliło jedynie 11 JST. Wymienione przez nie zajęcia aktywizacyjne miały różny charakter, bowiem w przypadku gmin: Lubicz, Lubiewo, Inowrocław, Żnin były prowadzone w Klubach/Centrach Integracji Społecznej, na terenie gminy Świecie w Środowiskowym Domu Samopomocy, na terenie gminy Strzelno w Zakładzie Aktywności Zawodowej, natomiast w przypadku gminy wiejskiej Aleksandrów Kujawski zajęcia odbywały się w ramach partnerstwa ze stowarzyszeniem organizującym zajęcia aktywizujące. Wśród pozostałych gmin, tj. Dębowa Łąka, Mroczka, Nakło nad Notecią oraz Raciążek wskazano, iż prowadzono zajęcia aktywizujące w ramach projektów współfinansowanych ze środków UE (np. PO KL), przy czym w części zakończyły się po upływie czasu trwania danego projektu i nie wykazano kontynuacji prowadzenia zajęć.

6.4. Analiza rozwiązań organizacyjnych istotnych dla kształtowania jakości życia dużych rodzin

Nie wszystkie ankietowane gminy udzieliły odpowiedzi na temat realizowanych przez nie własnych programów wspierających duże rodziny (za „duże rodziny” przyjęto rodziny posiadające 3 i więcej dzieci). Tylko 8 gmin z tych, które przekazały odpowiedzi, wprowadziło na swoim terenie karty rodziny wielodzietnej, umożliwiające korzystanie ze zniżek tylko w ramach danej gminy lub na zasadzie porozumienia z gminą sąsiednią (m.in. gminy: Białe Błota – Białobłocka Karta Rodziny Wielodzietnej, Żnin – Żnińska Karta Dużej Rodziny, Barcin – Duża Rodzina z Barcina, Karta Dużej Rodziny w Jabłonowie Pomorskim, Karta Dużej Rodziny Gminy Aleksandrów Kujawski, Lipnowska Karta Dużej Rodziny, Grudziądzka Karta Dużej Rodziny, Karta Dużej Rodziny miasta Chełmna). Zniżki z tytułu

posiadania tego typu karty dotyczyły m.in. niższych opłat za różnego rodzaju świadczenia typu: pobyt w żłobku, przedszkolu (w gminach: Białe Błota). Część gmin zwracała pewien procent poniesionych kosztów za miesięczne zużycie wody (gmina Białe Błota), za zbieranie i odbieranie odpadów komunalnych (gminy: Białe Błota, Żnin, Aleksandrów Kujawski), za bilety miesięczne (gmina Białe Błota). Karty dla dużych rodzin upoważniały m.in. do zniżki za zakup biletów na imprezy organizowane przez domy kultury w danej gminie (gmina Żnin), zwolnień z opłat drugiego i kolejnego dziecka uczęszczającego na zajęcia dla dzieci i młodzieży organizowane przez domy kultury w danej gminie (gmina Żnin), zniżek za korzystanie z bazy ośrodków sportowych (gmina Żnin), zniżek za korzystanie z półkolonii organizowanych przez gminę (gmina Żnin), ulg, rabatów i upustów oferowanych przez podmioty, które przystąpiły do programu danej gminy na usługi lub produkty (w gminach: Żnin, Aleksandrów Kujawski, Miasto Lipno).

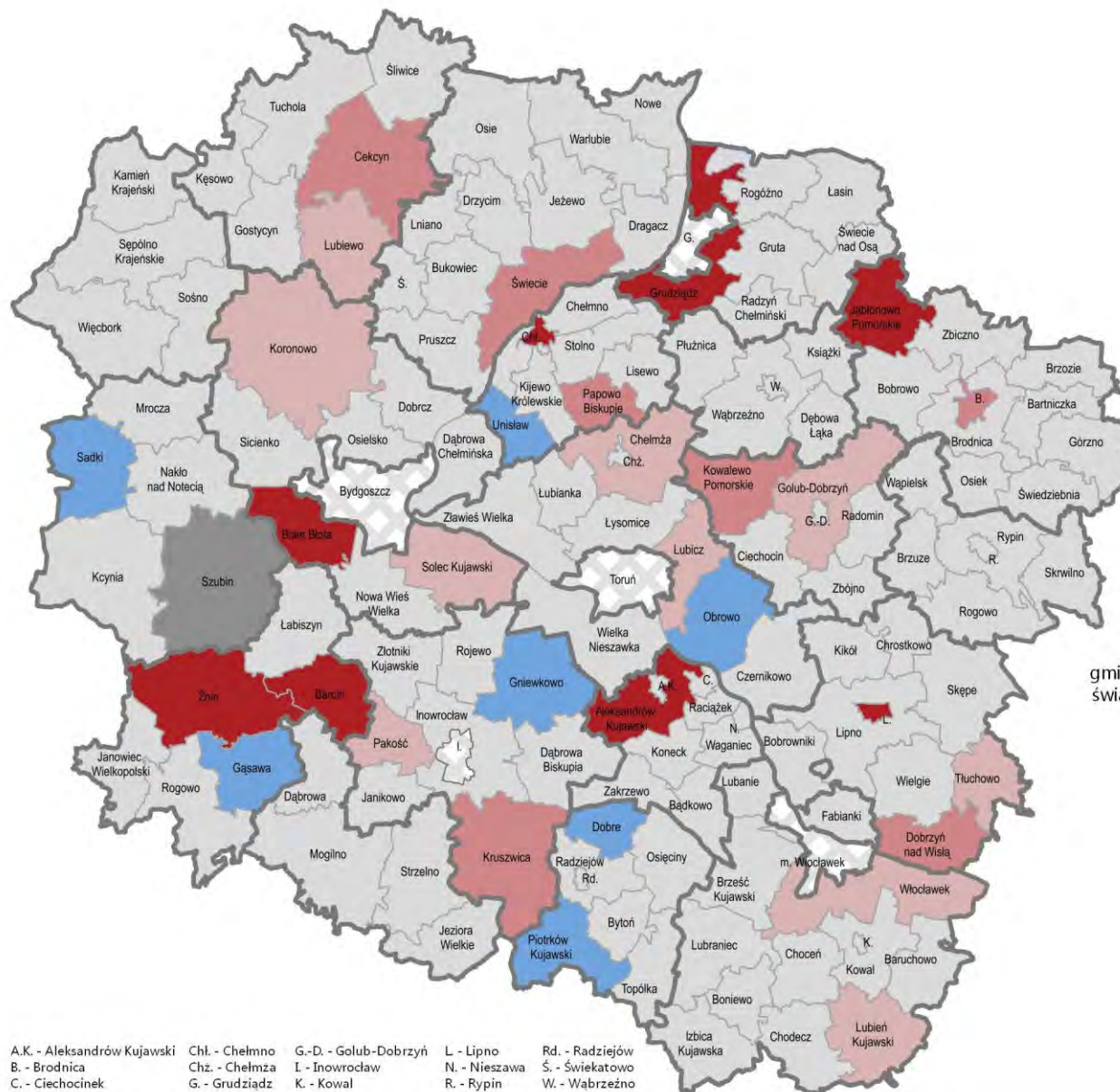
Niektóre gminy nie wprowadzały swoich własnych kart, ale umożliwiały rodzinom wielodzietnym korzystanie z uprawnień rządowej Karty Dużej Rodziny wydanej na podstawie ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (w sumie 7 gmin: Kowalewo Pomorskie, Cekcyn, Świecie, Kruszwica, Papowo Biskupie, Dobrzyń nad Wisłą i miasto Brodnica). Gmina Kowalewo Pomorskie dla posiadaczy karty Dużej Rodziny oferowała 50% rabatu na korzystanie z krytej pływalni w Kowalewie Pomorskim. Posiadacze rządowej Karty Dużej Rodziny na terenie gminy Cekcyn mogli otrzymać 20% zniżki za następujące usługi: korzystanie z hali widowiskowo-sportowej, z pola do minigolfa, ze sprzętu wodnego i rowerów szosowych nad Jeziorem Wielkim Cekcyńskim, wynajmu pokoi w Ośrodku Wypoczynkowym w Zdrojach. Zniżki na wstępy do obiektów sportowych oraz imprezy sportowe i kulturalne organizowane przez gminę z tytułu posiadania takiej karty oferowała również gmina Świecie. Dodatkowo na terenie tej gminy posiadacze ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny mogli korzystać z bezpłatnej komunikacji miejskiej. Miasto Brodnica pośredniczyło we wprowadzeniu partnerów do rządowej Karty Dużej Rodziny (stąd można było korzystać ze zniżek, m.in. w wybranym salonie fryzjerskim, w przedszkolu niepublicznym i w kilku innych instytucjach/podmiotach).

Niektóre gminy, które nie zadeklarowały wprowadzenia własnych kart rodziny wielodzietnej czy realizowania zniżek w ramach posiadania ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny, w inny sposób wspierały na terenie swoich gmin duże rodziny (łącznie 10 gmin). Realizowały m.in. na swoim terenie pomoc rzeczową dla rodzin z dziećmi znajdującymi się w trudnej sytuacji finansowej (np. gmina Lubiewo zbierała produkty żywnościowe, środki czystości i przekazywała je w postaci paczek). Gmina Lubicz wprowadziła dla rodzin wielodzietnych uprawnienia do korzystania z bezpłatnych i ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego realizowanego na zlecenie gminy i na podstawie porozumienia międzygminnego. Zwracała również pewien procent poniesionych kosztów za zbieranie i odbieranie odpadów komunalnych. Rodziny liczące powyżej 4 osób z gminy Koronowo także płaciły niższe stawki za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Podobnie w gminie Włocławek rodziny wielodzietne korzystały ze zmniejszonej opłaty za wywóz śmieci. Gmina Chełmża stosowała jednorazową zapomogę w kwocie 500zł za urodzenie dziecka dla rodzin wielodzietnych. Gmina Lubień Kujawski oferowała rodzinom wielodzietnym zniżki na basen, zakupy, bilety do kina, teatru. Gmina Pakość realizowała własny program („Program Wspierania Rodziny Gminy Pakość na lata 2016-2018”).

Gmina Szubin nie tylko stworzyła własny „Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Szubin 2015-2017”, ale także zadeklarowała realizację świadczeń w ramach rządowej Karty Dużej Rodziny.

Wsparcie dla dużych rodzin

Formy wsparcia dla dużych rodzin:

gminy, które zadeklarowały wprowadzenie własnych kart rodziny wielodzietnej

gminy, które zadeklarowały realizację świadczeń w ramach rządowej Karty Dużej Rodziny

gminy, które zadeklarowały inny sposób wspierania dużych rodzin lub nie podały rodzaju udzielonego wsparcia

gminy, które nie realizują własnych programów wspierających duże rodziny

gmina, która zadeklarowała jednocześnie realizację świadczeń w ramach rządowej Karty Dużej Rodziny i inny sposób wspierania dużych rodzin

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

gminy, które nie przekazały informacji

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

6.5. Analiza działań prowadzonych na rzecz aktywizacji osób bezrobotnych

Nie wszystkie ankietowane urzędy gmin przekazały informacje odnośnie prowadzonych przez nie zajęć aktywizujących dla bezrobotnych poza tymi organizowanymi przez Powiatowy Urząd Pracy.

Na podstawie posiadanych danych można stwierdzić, że:

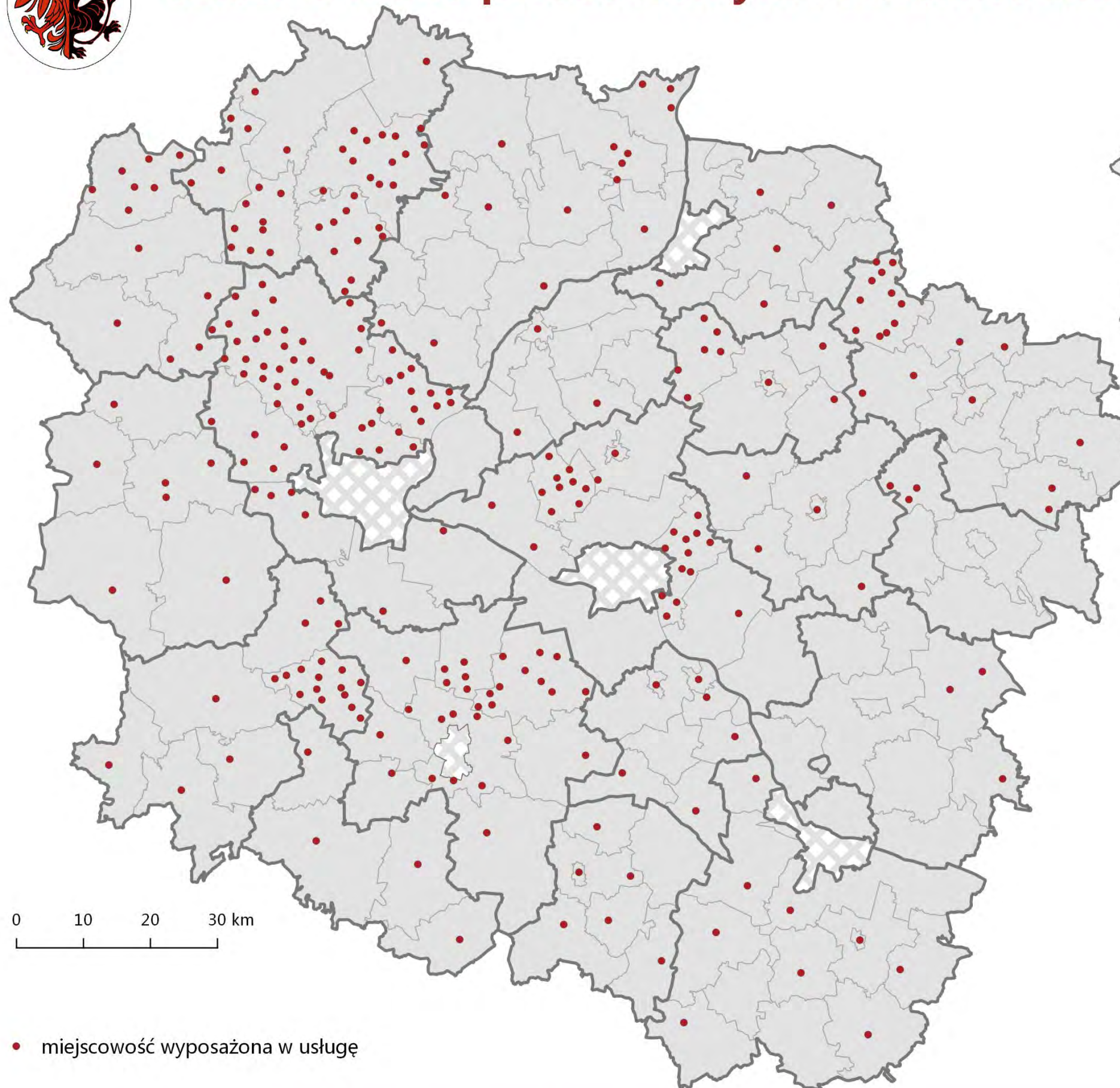
- 10 gmin prowadziło w poprzednich latach na swoim terenie zajęcia aktywizujące dla bezrobotnych z wykorzystaniem środków unijnych, a aktualnie nie organizuje tego typu zajęć;
- w gminach: Stolno, Mroczka prowadzenie tego rodzaju zajęć znajdowało się na etapie planowania;
- aktualnie zajęcia dla bezrobotnych organizowane są w 17 gminach;
- niektóre gminy nie organizowały osobiście zajęć aktywizujących dla bezrobotnych, ale były partnerami m.in. CISTOR-u w Toruniu (gm. Aleksandrów Kujawski).

Zajęcia prowadzone były przez instytucje takie jak: Kluby Integracji Społecznej (w gminach: Janowiec Wielkopolski, Lubicz, Żnin), Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej (np. w Cekcynie, Lipnie), środowiskowy dom samopomocy, a także regionalne centrum przedsiębiorczości. W instytucjach tych prowadzono m.in. szkolenia, kursy zawodowe, targi pracy, staże, zajęcia z doradcą zawodowym, psychologiem, prawnikiem, warsztaty interpersonalne, zajęcia mające na celu poszerzenie wiedzy na temat technik poszukiwania pracy, autoprezentacji, przygotowania dokumentów aplikacyjnych, przygotowania się do rozmowy kwalifikacyjnej, poznanie metod i technik obecnie stosowanych w procesie rekrutacji oraz projekty aktywizacyjne dla osób bezrobotnych zagrożonych wykluczeniem społecznym, długotrwale korzystających z pomocy społecznej. Tego typu zajęcia służyły podniesieniu poczucia własnej wartości i przygotowaniu do aktywnej współpracy w zespole, dopasowaniu swoich kwalifikacji, umiejętności oraz predyspozycji do ofert na rynku pracy, itp.

Część gmin prowadziła projekty wspólnie z Powiatowymi Urzędami Pracy (m. in. gmina Cekcyn) lub samodzielnie, z wykorzystaniem dotacji z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (gm. Cekcyn). Gmina Rogowo z powiatu żnińskiego z kolei organizowała na swoim terenie prace społeczno-użyteczne polegające na prowadzeniu prac porządkowych.

Miejscowości, w których wskazano prowadzenie cyklicznych zajęć dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybin W. - Wąbrzeźno

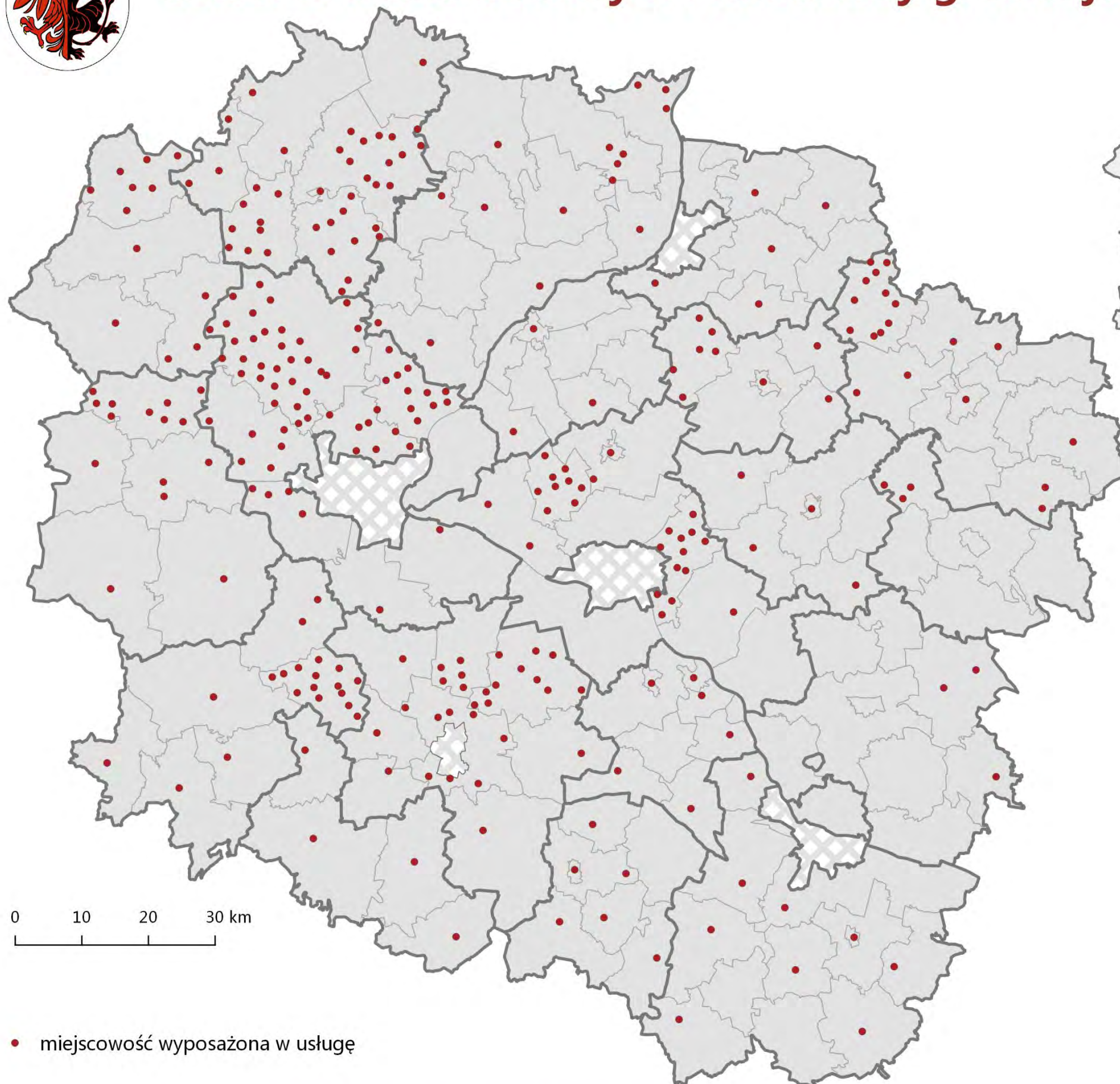
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości, w których wskazano prowadzenie cyklicznych zajęć dla dzieci w wieku szkolnym i młodzieży gimnazjalnej

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

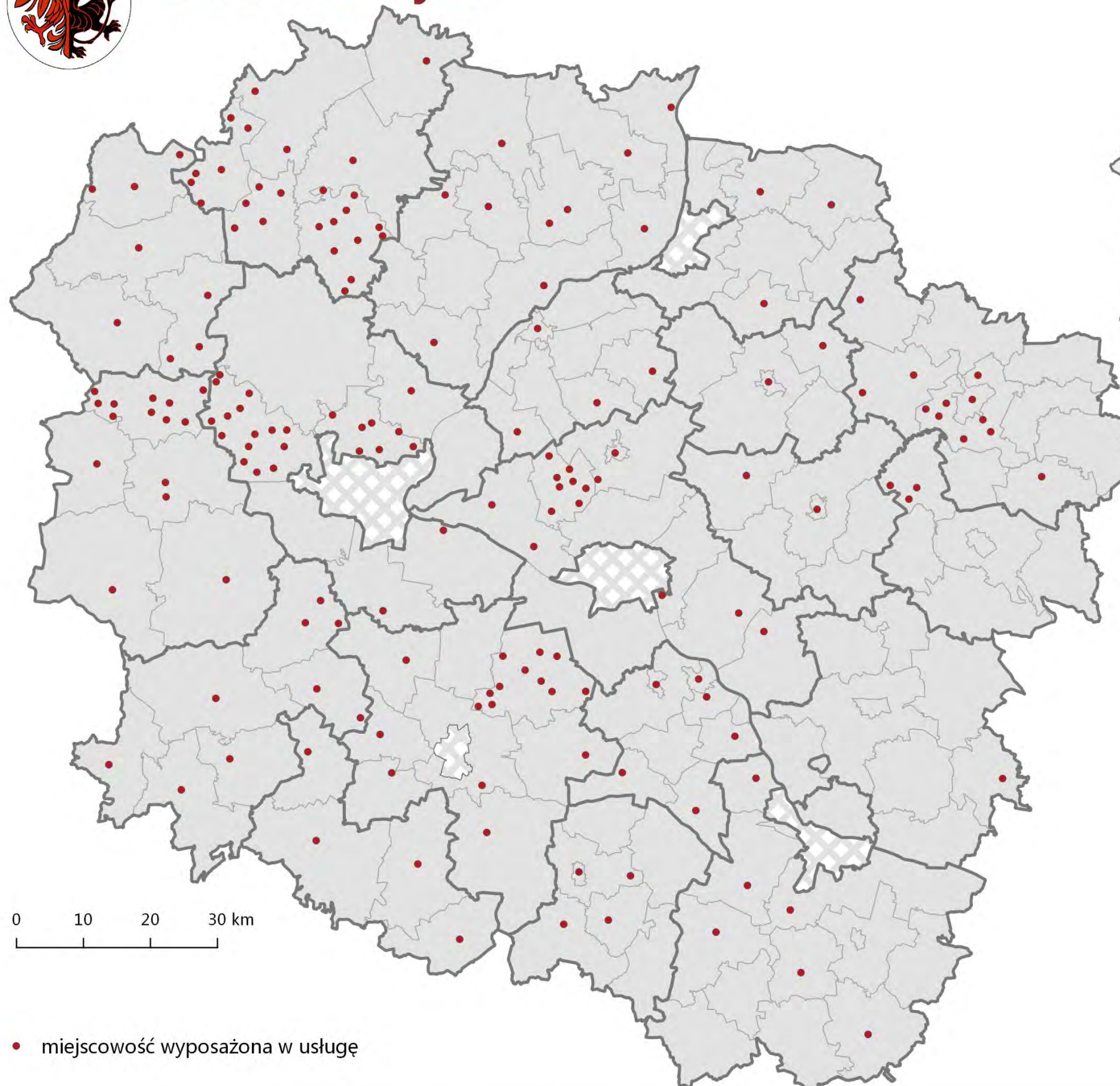
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości, w których wskazano prowadzenie cyklicznych zajęć dla osób dorosłych

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybin W. - Wąbrzeźno

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

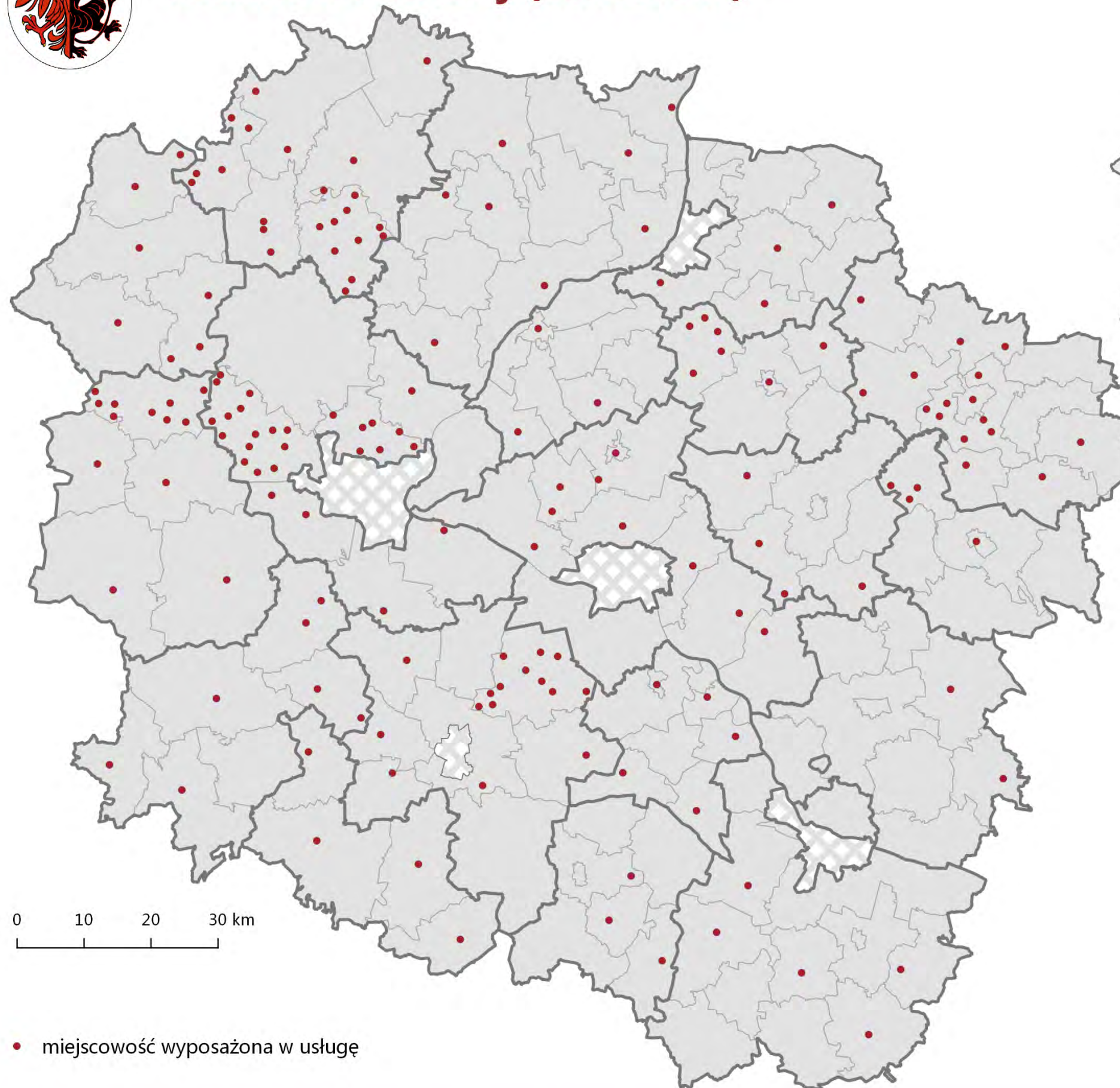
• miejscowość wyposażona w usługę

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości, w których wskazano prowadzenie cyklicznych zajęć dla ludności starszej (seniorów)

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław K. - Kowal N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz Ł. - Lubieszyn R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

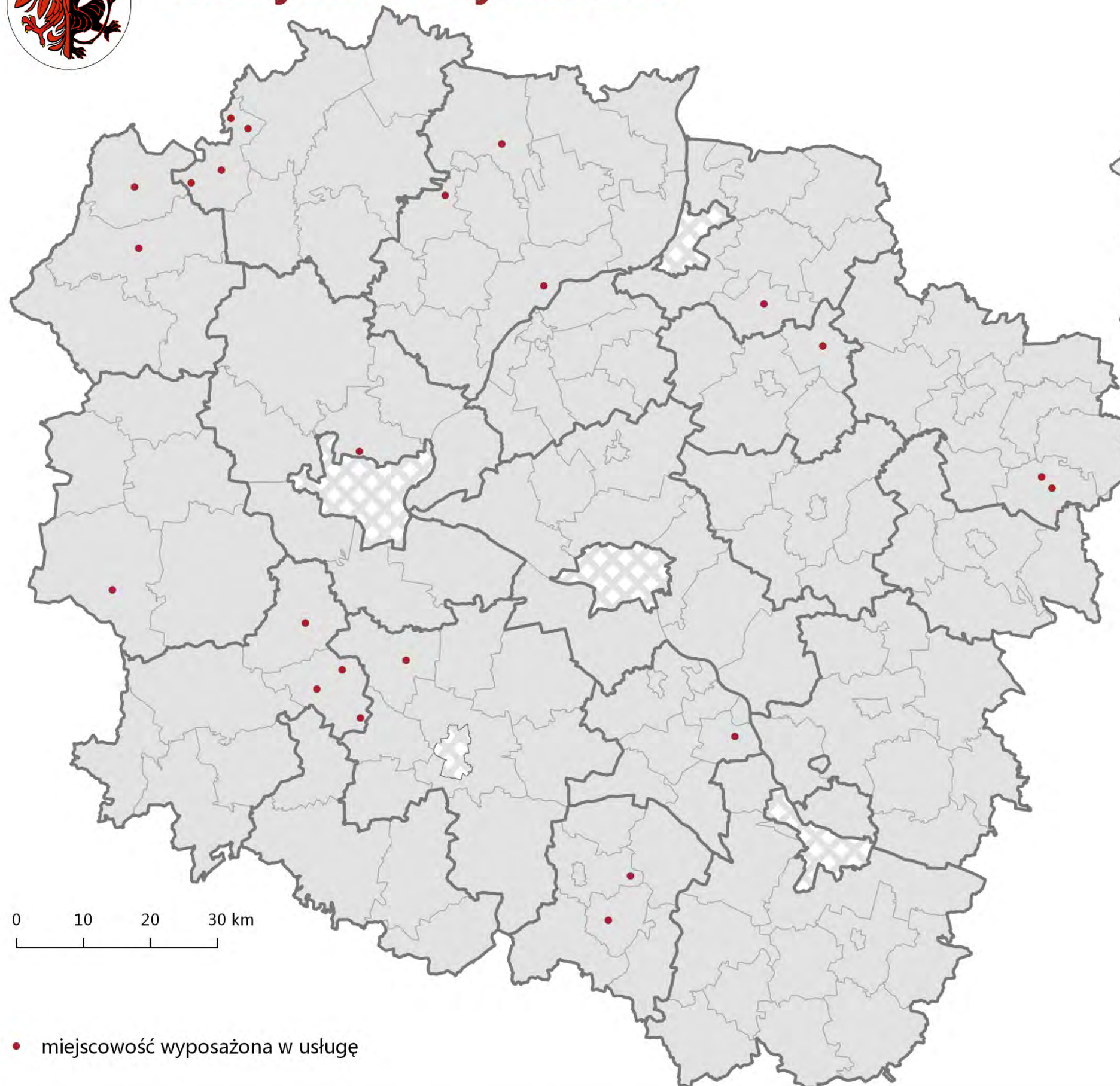
- miejscowość wyposażona w usługę

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia związane z rozwijaniem czytelnictwa

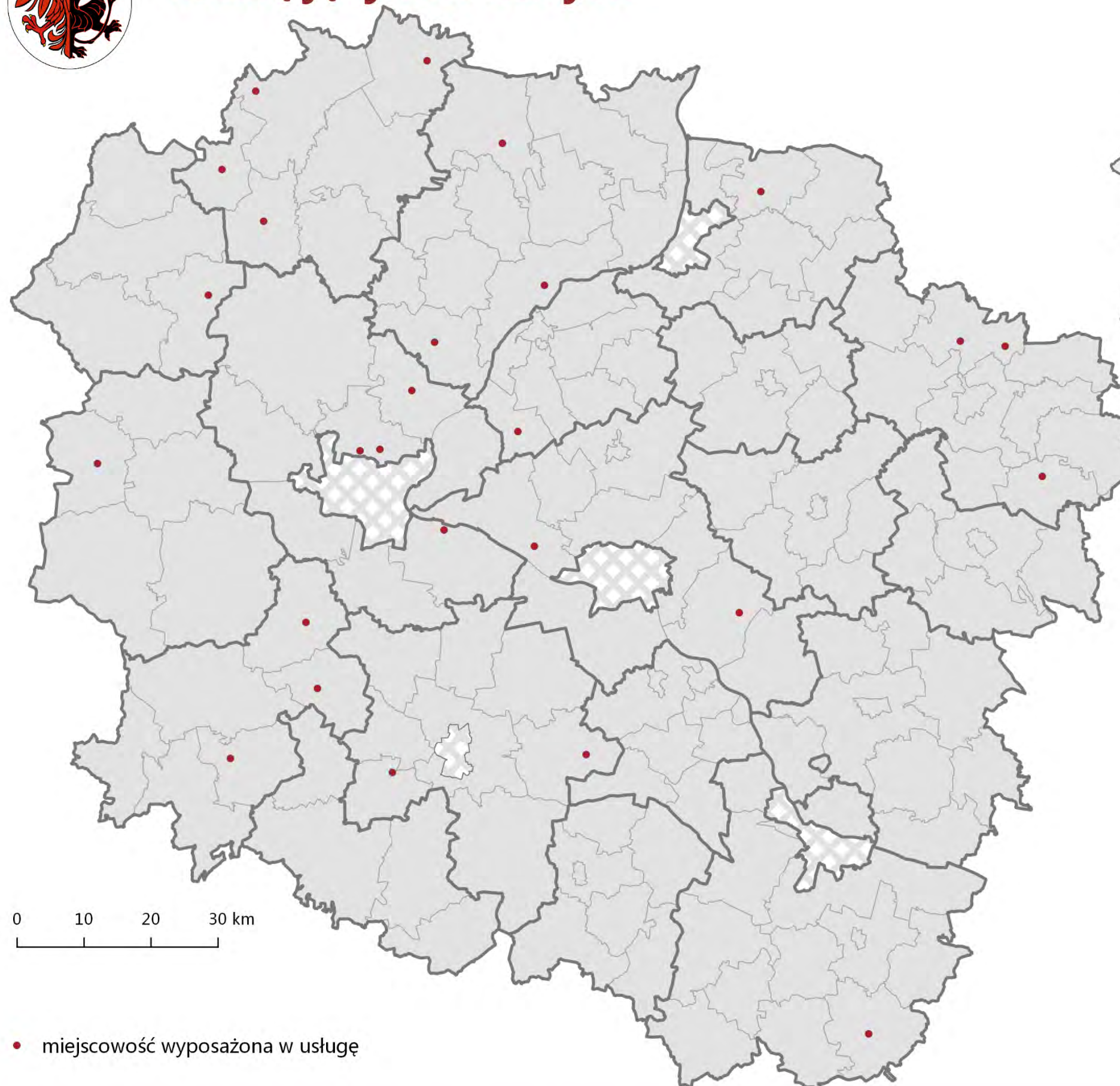

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia związane z nauką języków obcych

0 10 20 30 km

- miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

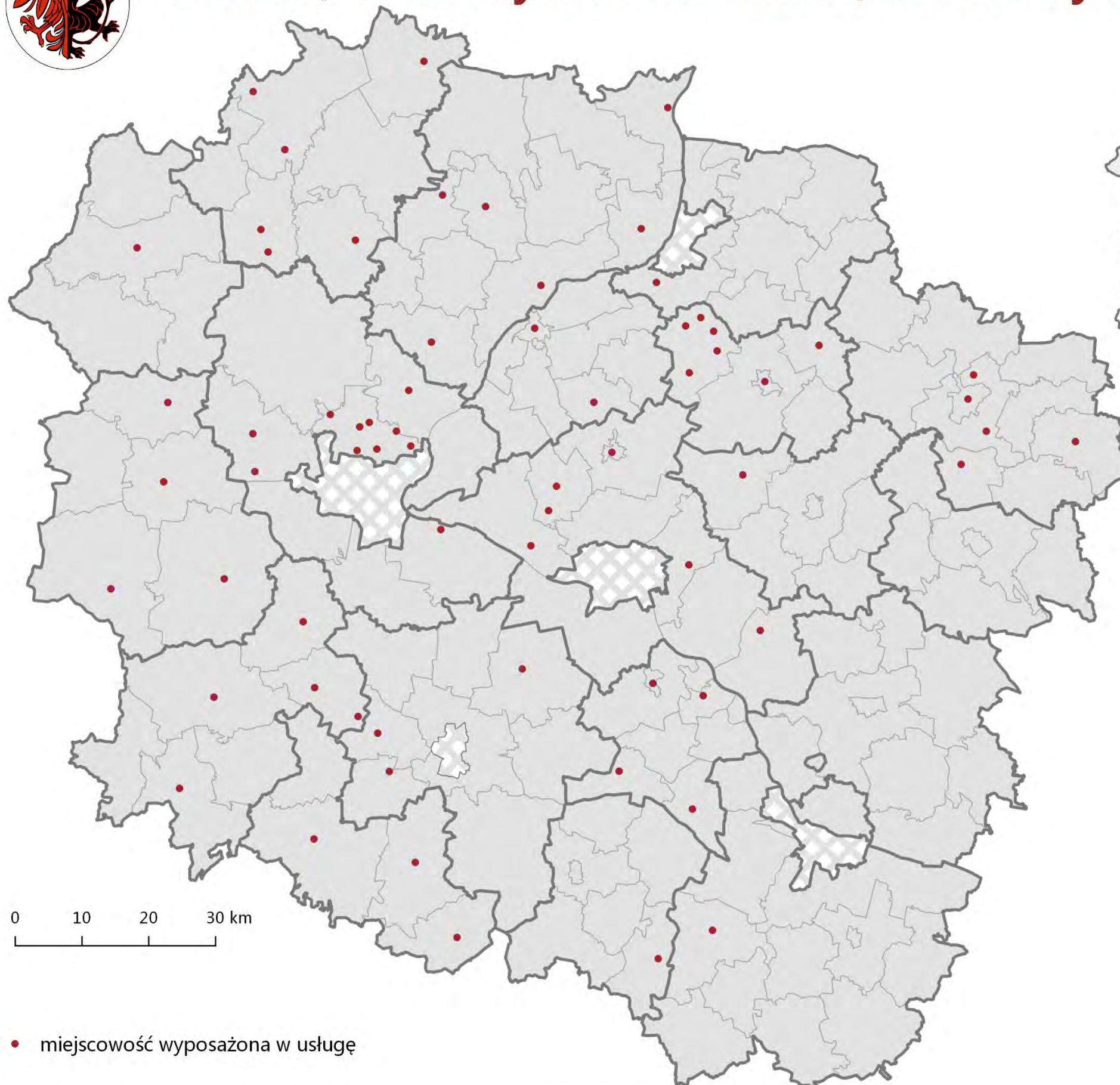
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości, w których odbywają się cykliczne spotkania Klubów Seniora, Uniwersytetów III Wieku, Kół Emerytów

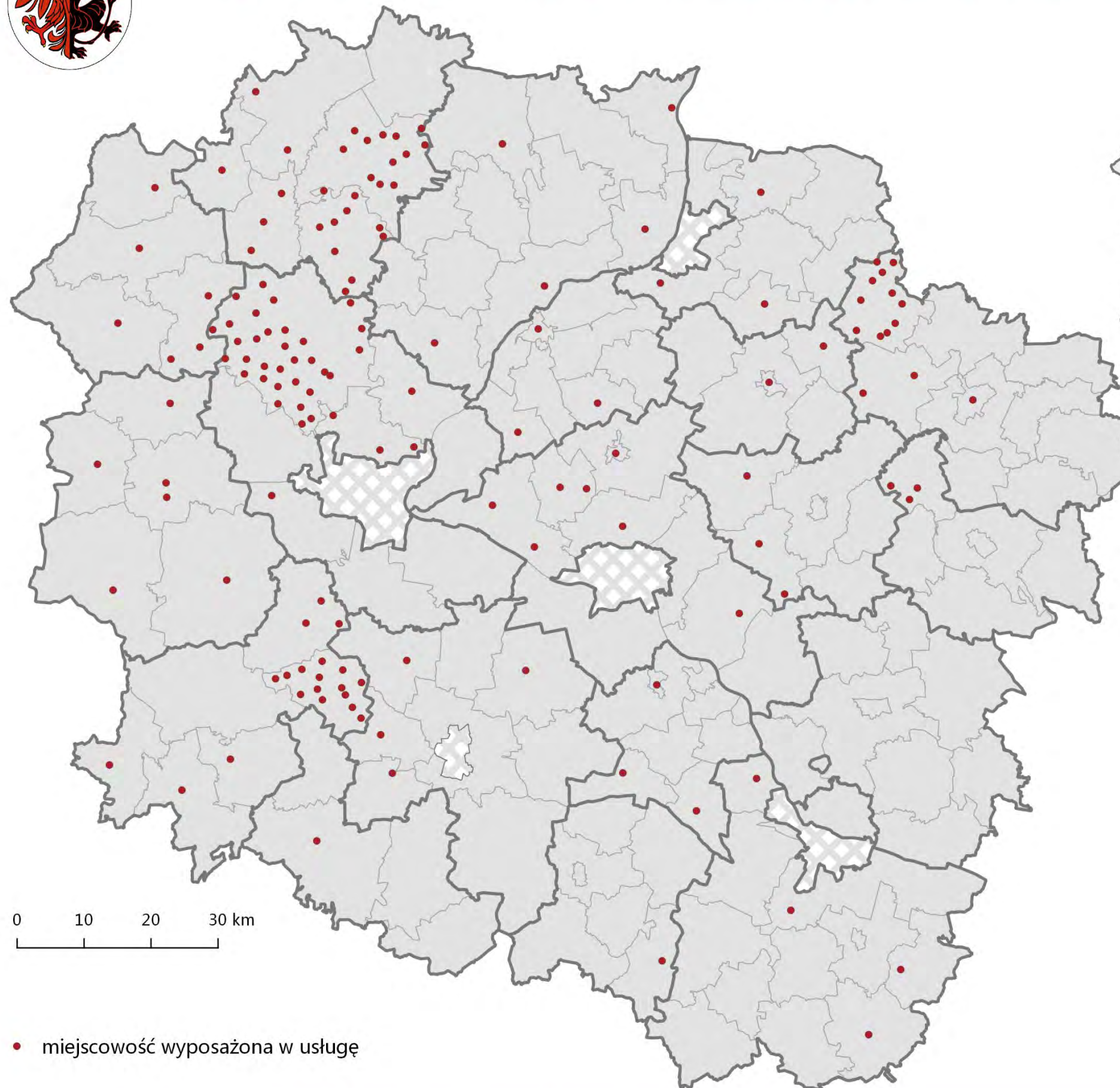
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia sportowo-rekreacyjne

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

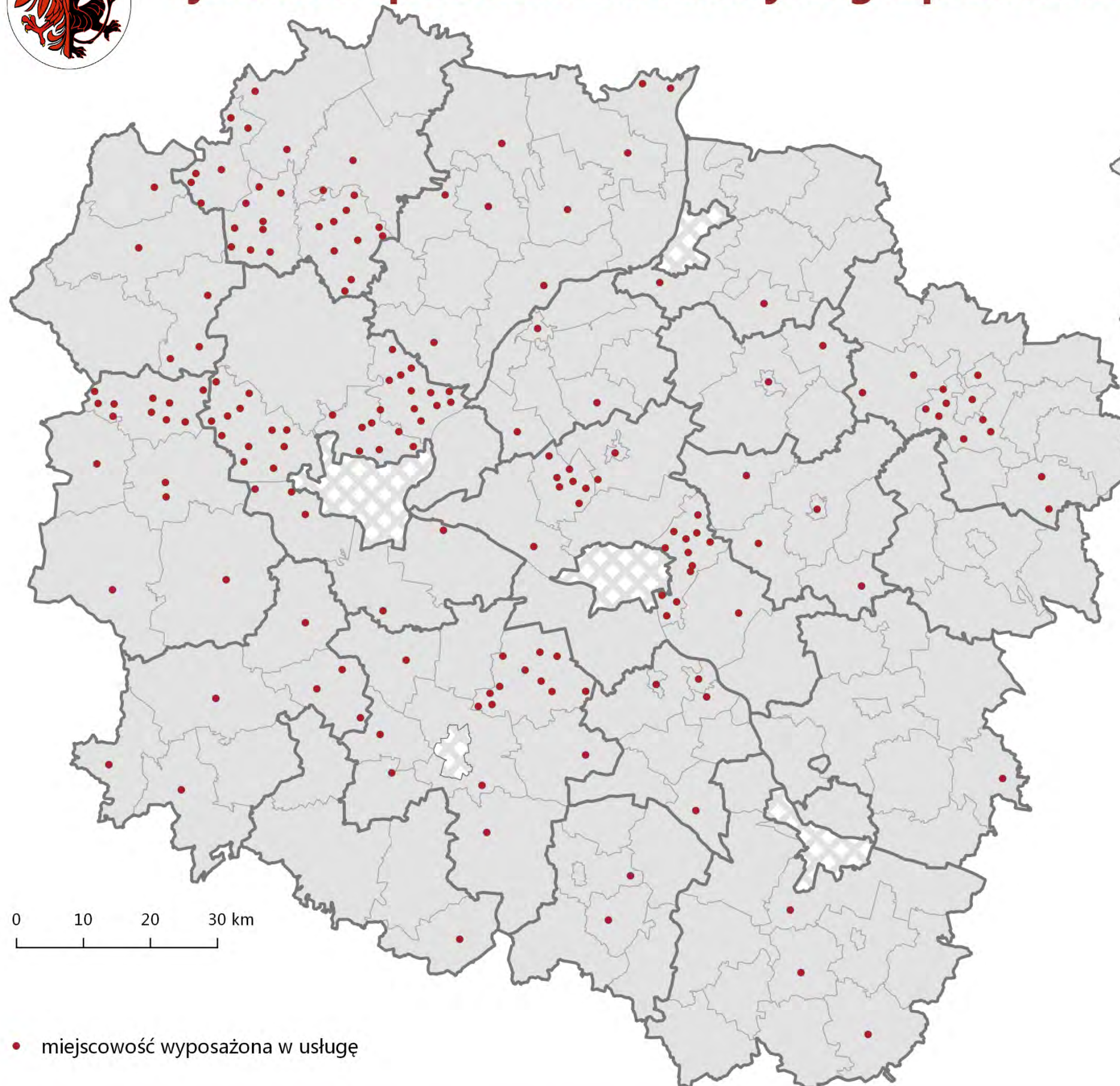
• miejscowość wyposażona w usługę

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości, w których odbywają się cykliczne warsztaty tematyczne i cykliczne spotkania określonych grup uczestników

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybin W. - Wąbrzeźno

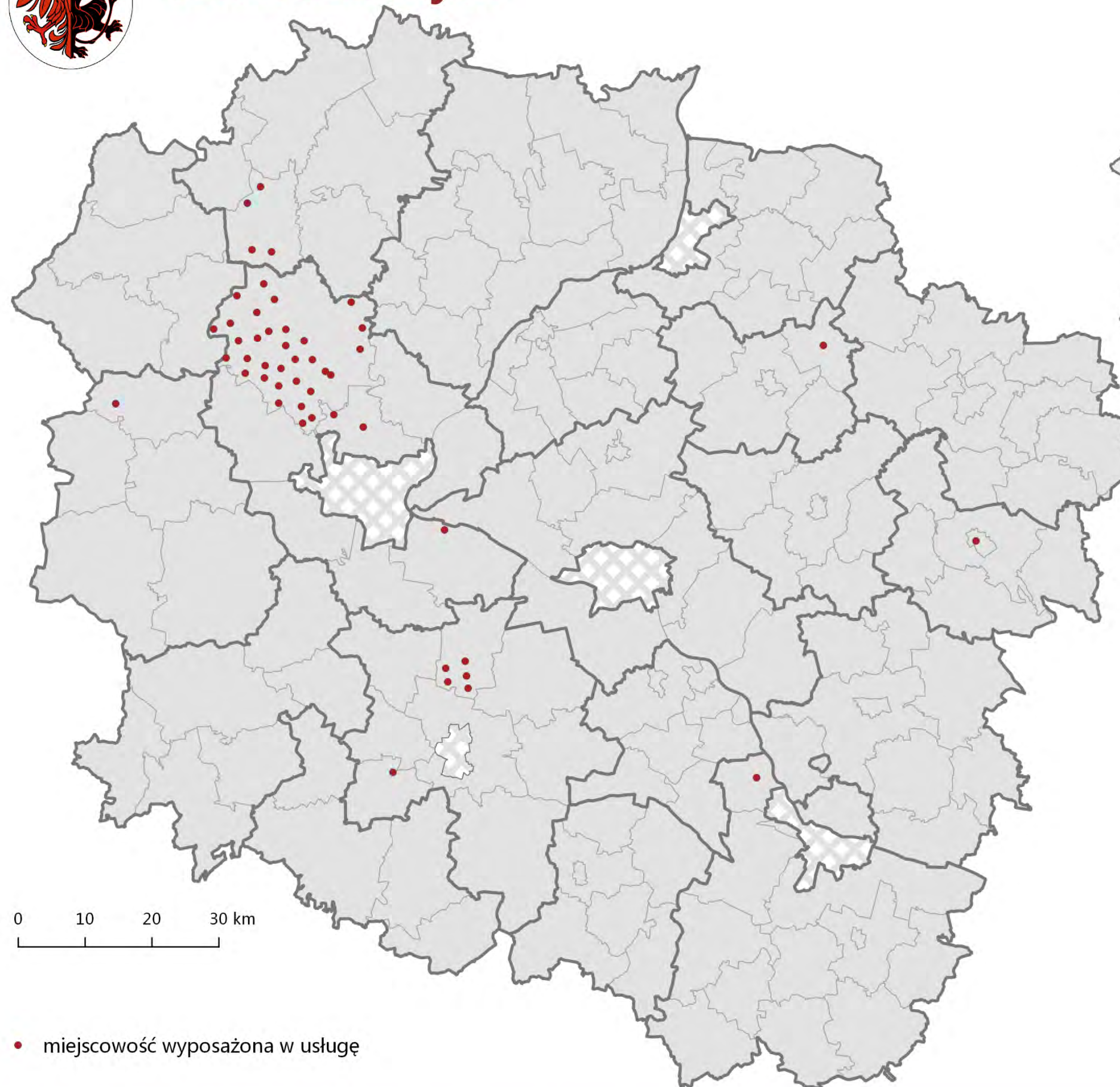
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia edukacyjne dla dzieci szkolnych

- miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

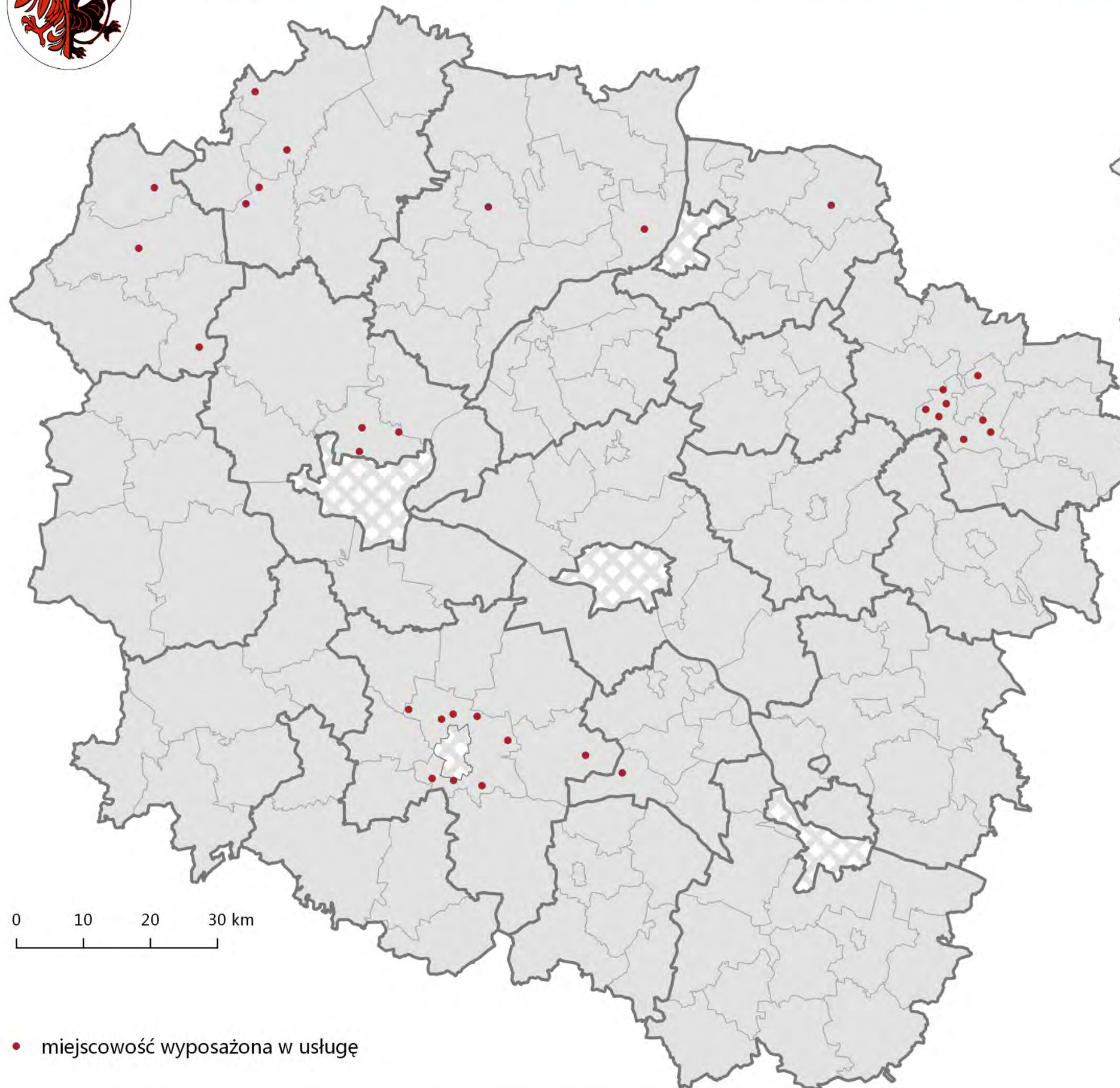
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia kulinarne

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybin W. - Wąbrzeźno

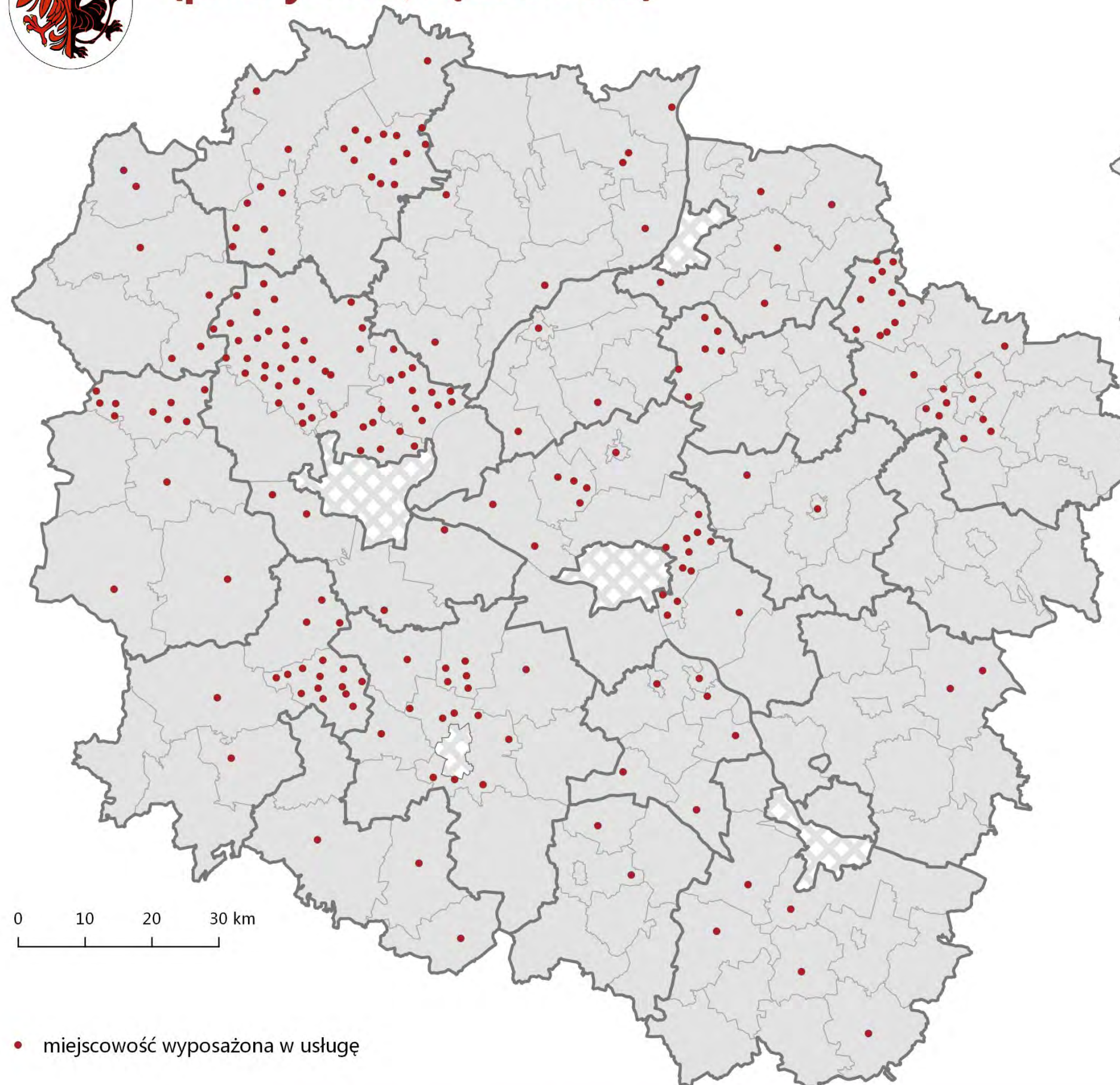
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia manualne (plastyczne, rękodzieła)

- miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybin W. - Wąbrzeźno

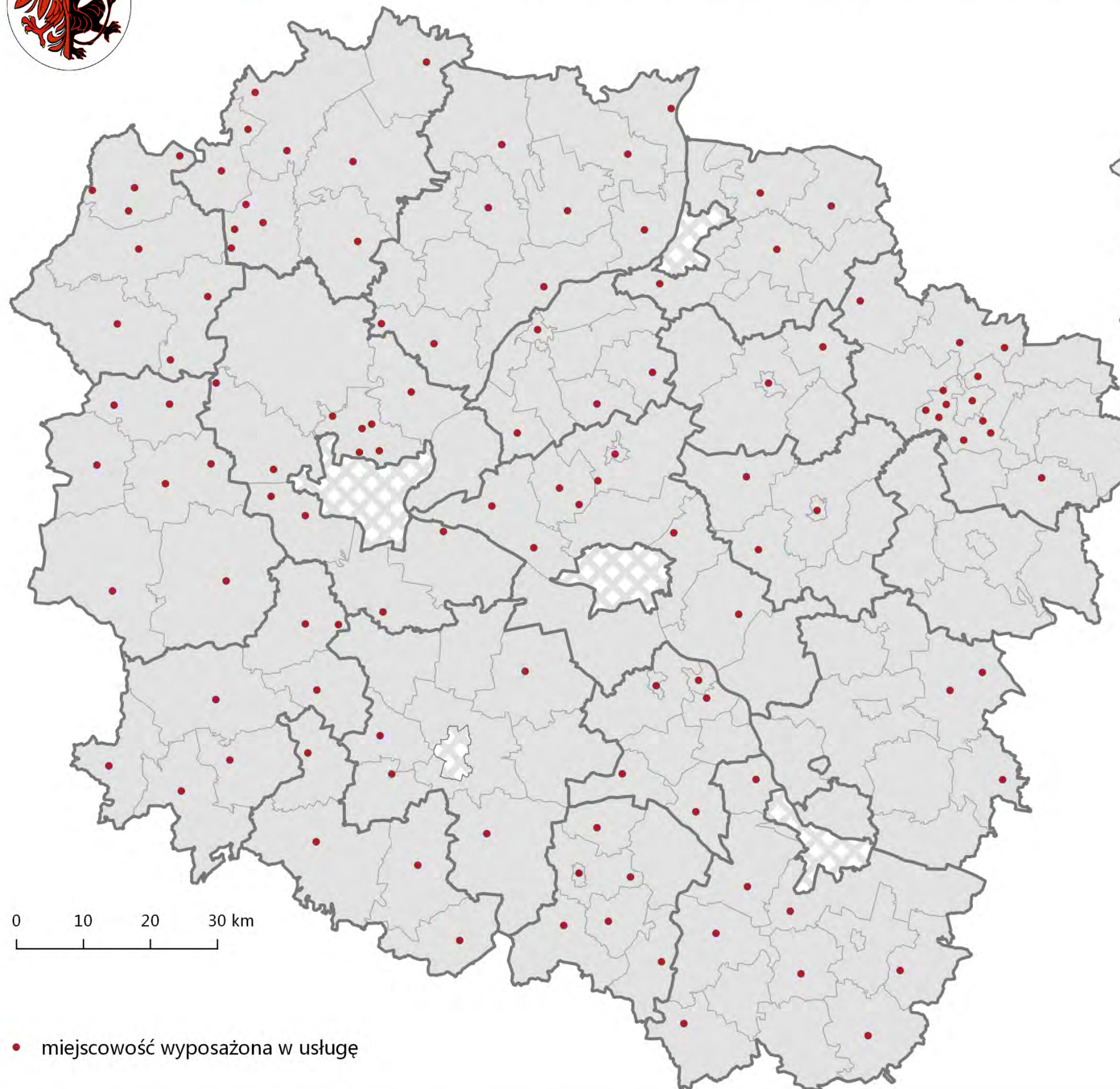
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia muzyczno-taneczne

0 10 20 30 km

- miejscowość wyposażona w usługę

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybin W. - Wąbrzeźno

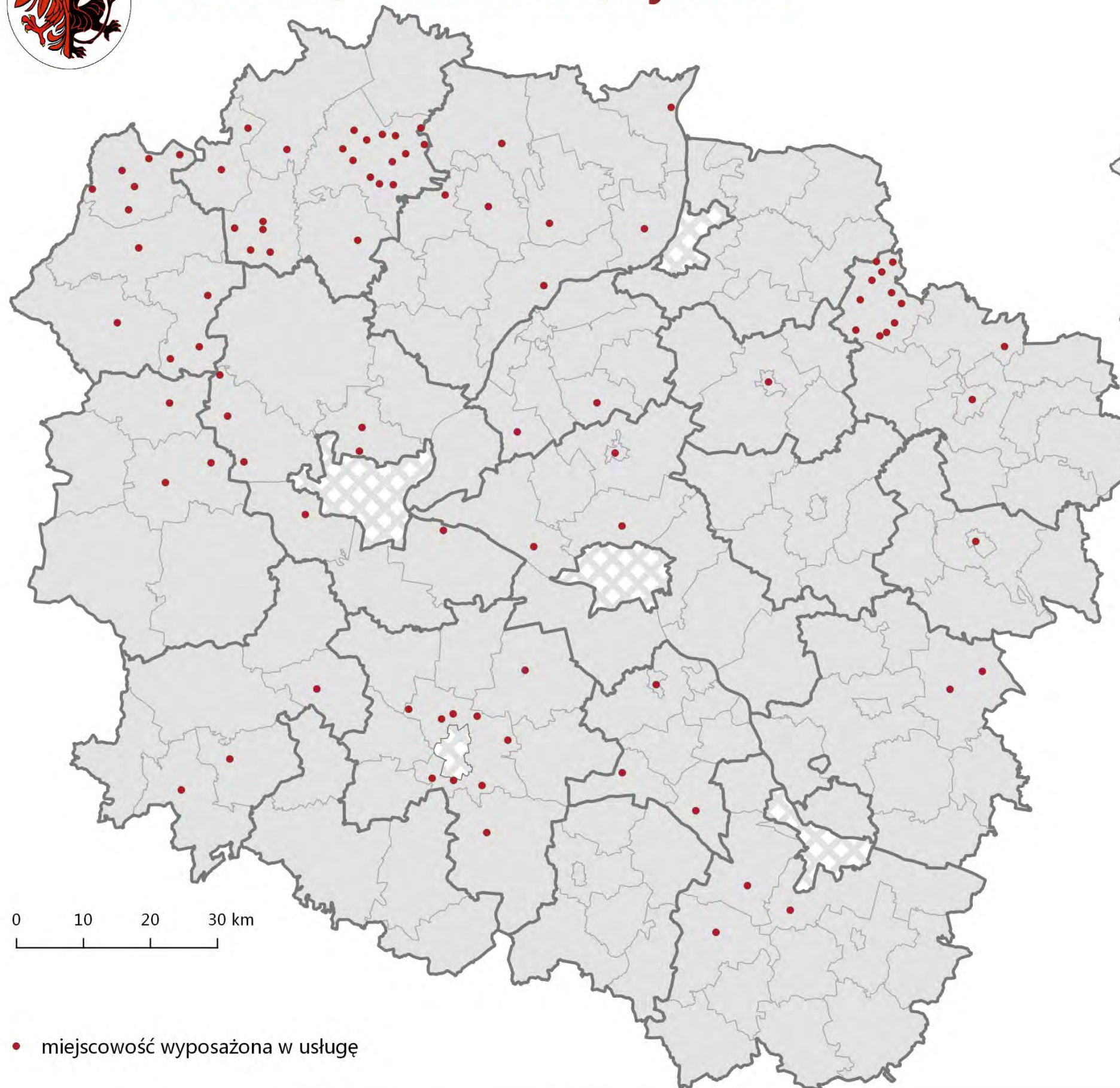
miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia teatralne, filmowe, kabaretowe, cyrkowe

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybin W. - Wąbrzeźno

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

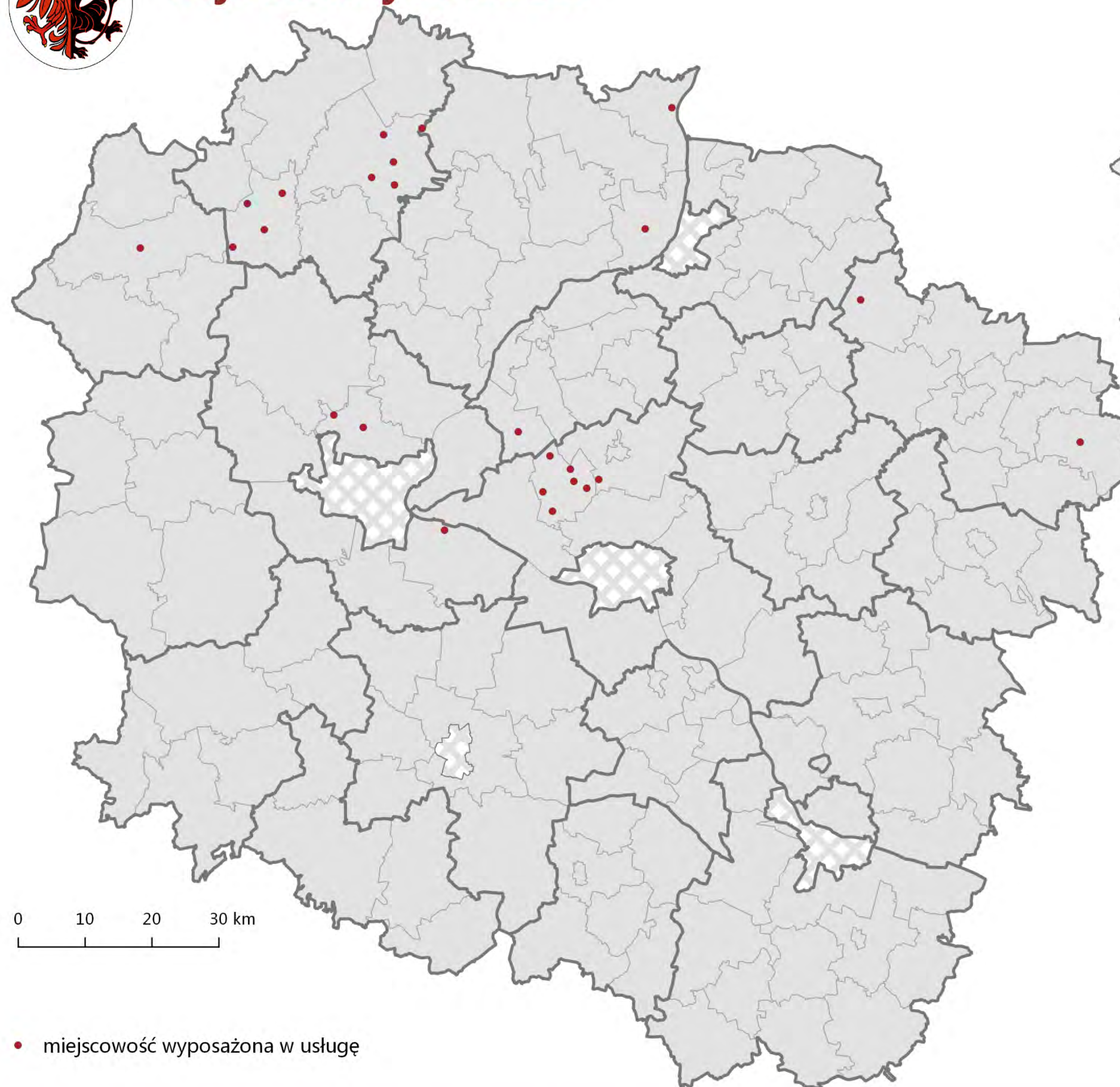
• miejscowość wyposażona w usługę

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia zabawowe dla najmłodszych dzieci

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rybin W. - Wąbrzeźno

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

7 Problemy i zamierzenia rozwojowe zgłaszane przez samorządy gminne i powiatowe

Rozdział powstał na podstawie informacji zebranych w przeprowadzonym badaniu ankietowym. Przeanalizowano w nim odpowiedzi udzielone przez urzędy gmin i starostwa powiatowe w zakresie identyfikowanych problemów i potrzeb rozwojowych. Pytania obejmujące te zagadnienia dotyczyły opieki żłobkowej, opieki przedszkolnej, szkół podstawowych, szkół gimnazjalnych, szkół ponadpodstawowych, opieki nad osobami w podeszłym wieku i osobami niesamodzielnymi, oferty i bazy kulturalnej oraz sportowej, budownictwa socjalnego oraz dostosowania budynków instytucji publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych. W formularzach ankietowych urzędy gmin i starostwa powiatowe dokonywały indywidualnej oceny w zakresie potrzeb, braku lub niedoboru placówek i oferty danego rodzaju w gminie, części gminy lub w konkretnej miejscowości, deklarowały planowaną budowę, rozbudowę, adaptację istniejących obiektów lub remont czy też zakup wyposażenia dla danego typu infrastruktury. Przez wzgląd na fakt, że pytania te miały charakter otwarty, odpowiedzi na nie były bardzo zróżnicowane, co wymagało zagregowania i ujednolicenia informacji. Niektóre pytania z powodu pokrywających się odpowiedzi połączono (dotyczyło to pytań o niedobór placówek i bazy infrastrukturalnej). Dodatkowo należy wspomnieć, że część urzędów gmin i starostw powiatowych nie udzieliła odpowiedzi na analizowane pytania. W przypadku zapytań kierowanych do urzędów gmin, w zależności od pytania brak odpowiedzi obejmował od 0,7% do nawet 50,4% JST (najczęściej od 7 do 9 gmin nie udzielało odpowiedzi).

7.1. Opieka żłobkowa

Identyfikacja potrzeb w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3

W przeprowadzonym badaniu 34 gminy zadeklarowały, że odczuwają niedobór placówek opieki żłobkowej na swoim obszarze, natomiast 95 gmin nie widzi potrzeb w tym zakresie.

7.1.1. Aktualnie prowadzone procesy inwestycyjne

Pięć gmin podało informacje na temat aktualnie prowadzonych procesów inwestycyjnych w zakresie opieki żłobkowej. W trakcie realizacji są placówki żłobkowe w gminach Lubiewo (miejscowość Bysław – uruchomiona w roku 2017) i Chodecz (miejscowość Chodecz), natomiast gmina Gostycyn w czasie

badania była w trakcie tworzenia klubu dziecięcego (w miejscowości Gostycyn został otwarty we wrześniu 2016 r.), a gmina Żnin żłobka (w miejscowości Żnin został otwarty w październiku 2016 r.). Gmina Grudziądz podała informację na temat realizowanego przez nią projektu „Gmina Grudziądz pomaga maluchom” współfinansowanego ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014 – 2020, którego celem jest zwiększenie dostępności i możliwości korzystania z miejsc świadczenia usług opieki nad dziećmi do lat 3 poprzez przeszkolenie zawodowe 3 dziennych opiekunów oraz utworzenie 9 miejsc opieki u 3 dziennych opiekunów. Zatrudnienie opiekunów dziennych planuje się m.in. w miejscowościach Wałdowo Szlacheckie, Mały Rudnik.

7.1.2. Planowane przedsięwzięcia w zakresie rozwoju infrastruktury

9 z gmin, które zadeklarowały niedobór placówek opieki żłobkowej planuje utworzenie nowej placówki (najczęściej wskazywano utworzenie żłobka, ale również punktów opieki nad dziećmi do lat trzech oraz instytucji dziennego opiekuna).

Gminy wskazały kilka miejscowości w których planują utworzenie nowych żłobków oraz miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech. Należą do nich: Piotrków Kujawski, Skibin, Lisewo, Wielgie, Ryńsk, Wałycz, Odolion i Ostrowite.

Gminy, które zgłosiły potrzeby w zakresie opieki żłobkowej, ale nie planują utworzenia nowej placówki najczęściej nie podawały powodu takiej decyzji, jednak kilka gmin wymieniło jako powód brak środków finansowych na te działania lub odpowiedniego lokalu dla powołania tego typu placówki. Gminy te mimo, że w najbliższym czasie nie planują działań w tym zakresie wyszczególniły kilka konkretnych lokalizacji, w których odczuwają brak placówek: miejscowości Kowal, Wielgie, Mrocza, Jabłonowo Pomorskie, Unisław, Łasin i Lubraniec.

Tabela 31. Planowane przedsięwzięcia w zakresie opieki żłobkowej w gminach, które zadeklarowały niedobór tego typu placówek

<i>Gminy, które zadeklarowały niedobór w zakresie opieki żłobkowej</i>	Powiat	Planowane powołanie placówki (w jakiej miejscowości)	Planowane utworzenie instytucji dziennego opiekuna	Czy gmina jest w trakcie realizacji inwestycji w zakresie opieki żłobkowej? (w jakiej miejscowości)
<i>Aleksandrów Kujawski</i>	aleksandrowski	TAK (Odolin)	NIE	NIE
<i>Brzuze</i>	rypiński	TAK (Ostrowite)	NIE	NIE
<i>Chodecz</i>	włocławski	-	NIE	TAK (żłobek w Chodczu)
<i>Gostycyn</i>	tucholski	-	NIE	TAK (klub dziecięcy w Gostycynie)
<i>Grudziądz</i>	grudziądzki	NIE	NIE	TAK (instytucja dziennego opiekuna w Wałdowie Szlacheckim, Małym Rudniku i 1 dodatkowej miejscowości)
<i>Jabłonowo Pomorskie</i>	brodnicki	NIE	NIE	NIE
<i>Kcynia</i>	nakielski	NIE	NIE	NIE
<i>Lisewo</i>	chełmiński	TAK (Lisewo)	NIE	NIE
<i>Lniano</i>	świecki	NIE	NIE	NIE
<i>Lubiewo</i>	tucholski	-	NIE	TAK (żłobek w Bysławiu)

Lubraniec	włocławski	NIE	NIE	NIE
Łabiszyn	żniński	NIE	NIE	NIE
Łasin	grudziądzki	NIE	NIE	NIE
m. Kowal	włocławski	NIE	NIE	NIE
m. Rypin	rypiński	NIE	NIE	NIE
m. Wąbrzeźno	wąbrzeski	NIE	NIE	NIE
Mrocza	nakielski	NIE	NIE	NIE
Piotrków Kujawski	radziejowski	TAK (Piotrków Kujawski)	NIE	NIE
Płużnica	wąbrzeski	NIE	NIE	NIE
Pruszcz	świecki	NIE	NIE	NIE
Radziejów	radziejowski	TAK (Skibin)	NIE	NIE
Ryńsk	wąbrzeski	TAK (Ryńsk i Wałycz)	NIE	NIE
Sicienko	bydgoski	NIE	TAK	NIE
Skępe	lipnowski	NIE	NIE	NIE
Solec Kujawski	bydgoski	TAK	NIE	NIE
Stolno	chełmiński	NIE	NIE	NIE
Unistaw	chełmiński	NIE	NIE	NIE
Waganiec	aleksandrowski	NIE	NIE	NIE
Wąrlubie	świecki	NIE	NIE	NIE
Wąpielsk	rypiński	NIE	NIE	NIE
Wielgie	lipnowski	NIE	NIE	NIE
Więcbork	sępoleński	NIE	TAK	NIE
Zławieś Wielka	toruński	NIE	NIE	NIE
Żnin	żniński	-	NIE	TAK (żłobek w Żninie)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

7.2. Opieka przedszkolna

7.2.1. Identyfikacja potrzeb w zakresie opieki przedszkolnej

57 gmin w pytaniu dotyczącym indywidualnej oceny wskazało na niedobór w gminie placówek w zakresie opieki przedszkolnej, natomiast 77 gmin nie odczuwało potrzeb w tym obszarze.

7.2.2. Planowane przedsięwzięcia w zakresie rozwoju infrastruktury

W związku z niedoborem placówek przedszkolnych 51 gmin zadeklarowało, że planuje działania w zakresie rozwoju infrastruktury. 20 gmin podało informację o zamiarze budowy nowych obiektów, 20 gmin zamiarze rozbudowy istniejących obiektów związanej ze zwiększeniem liczby miejsc, a kolejne 20 gmin adaptacji istniejących budynków na cele opieki przedszkolnej. Wśród gmin, które odczuwają brak placówek przedszkolnych, 5 nie planuje żadnych działań, a jedna planuje działania, ale nie określiła w jakim zakresie.

9 z gmin, które udzieliły odpowiedzi planuje dwa rodzaje przedsięwzięć (3 budowę nowej placówki i rozbudowę istniejącej, 6 rozbudowę istniejącej placówki i adaptację istniejących budynków na cele opieki przedszkolnej). Z przekazanych informacji wynika, że 10 z gmin dostrzega potrzebę inwestycji w więcej niż jednej miejscowości.

Tabela 32. Planowane przedsięwzięcia w zakresie opieki przedszkolnej w gminach, które zadeklarowały niedobór tego typu placówek

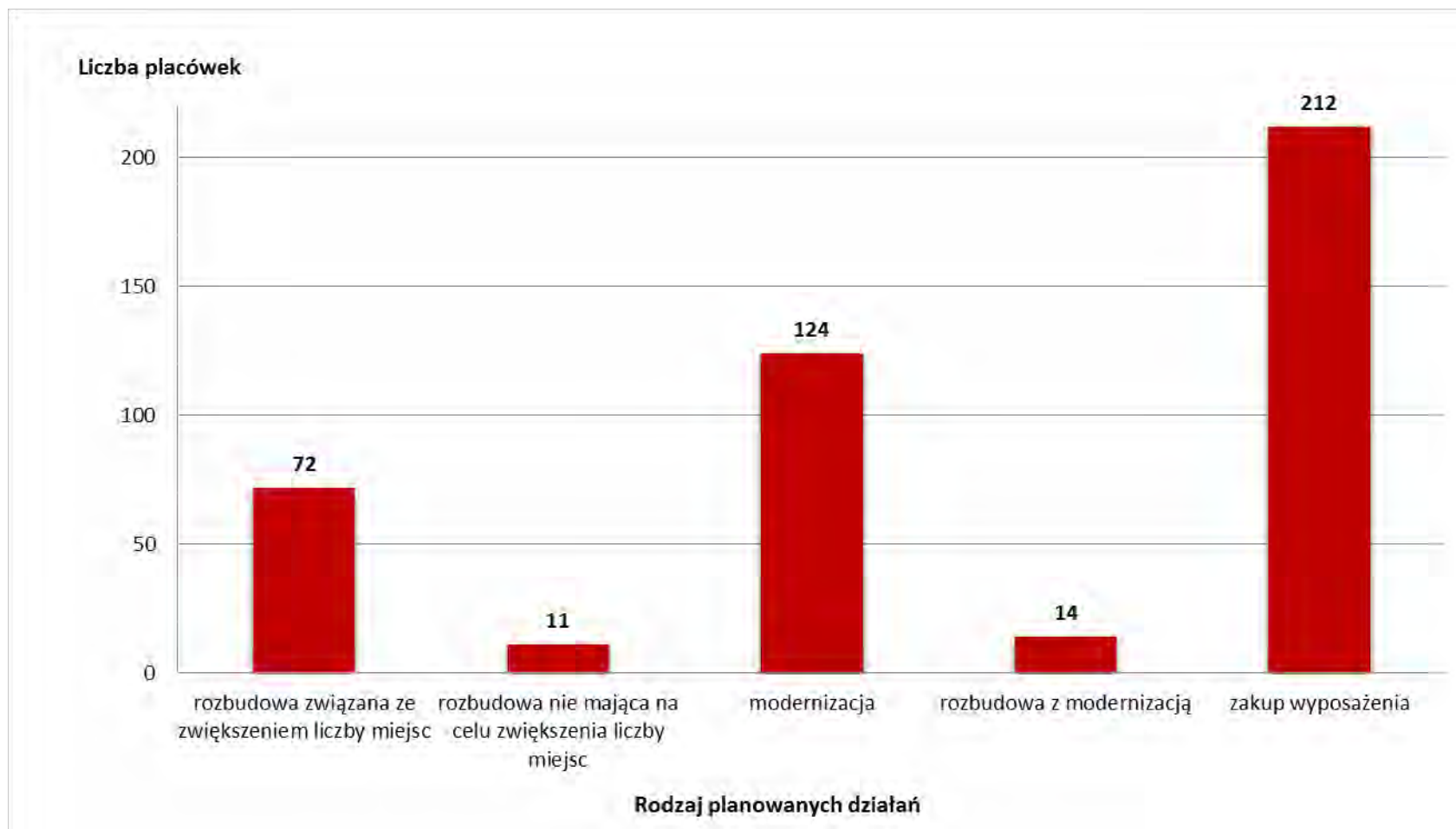
<i>Gminy, które zadeklarowały niedobór w zakresie opieki przedszkolnej</i>	Powiat	Planowana budowa nowych obiektów (nazwa miejscowości)	Planowana rozbudowa istniejących obiektów (nazwa miejscowości)	Planowana adaptacja istniejących budynków na cele opieki przedszkolnej (nazwa miejscowości)
Bądkowo	aleksandrowski	NIE	NIE	TAK (Bądkowo)
Białe Błota	bydgoski	TAK (Zielonka)	NIE	NIE
Bobrowo	brodnicki	NIE	NIE	TAK (Bobrowo)
Brodnica	brodnicki	NIE	TAK (Karbowo, Cielęta)	TAK (Gortatowo)
Cekcyn	tucholski	TAK (Cekcyn)	NIE	NIE
Chełmno	chełmiński	NIE	NIE	TAK (Kolno)
Chełmża	toruński	NIE	NIE	TAK (Skąpe)
Ciechocin	golubsko-dobrzyński	NIE	TAK (Elgiszewo, Miliszewy)	NIE
Dąbrowa	mogileński	TAK (Dąbrowa)	NIE	NIE
Dąbrowa Biskupia	inowrocławski	TAK	NIE	NIE
Dragacz	świecki	TAK (Grupa, Dragacz)	NIE	NIE

<i>Golub-Dobrzyń</i>	golubsko-dobrzyński	NIE	NIE	NIE
<i>Górzno</i>	brodnicki	NIE	NIE	NIE
<i>Grudziądz</i>	grudziądzki	TAK	TAK (Wałdowo Szlacheckie)	NIE
<i>Inowrocław</i>	inowrocławski	TAK (Jacewo)	TAK (Góra)	NIE
<i>Jabłonowo Pomorskie</i>	brodnicki	NIE	TAK (Jabłonowo Pomorskie)	TAK (Jabłonowo Pomorskie)
<i>Jeżewo</i>	świecki	NIE	NIE	TAK (Laskowice)
<i>Kcynia</i>	nakielski	NIE	NIE	TAK (Kcynia)
<i>Koronowo</i>	bydgoski	NIE	TAK	NIE
<i>Kowalewo Pomorskie</i>	golubsko-dobrzyński	NIE	NIE	TAK (Kowalewo Pomorskie)
<i>Lipno</i>	lipnowski	NIE	NIE	TAK (Karnkowo)
<i>Lniano</i>	świecki	NIE	TAK (Lniano)	NIE
<i>Lubanie</i>	włocławski	TAK	NIE	NIE
<i>Lubień Kujawski</i>	włocławski	NIE	TAK	NIE
<i>Lubiewo</i>	tucholski	NIE	TAK (Lubiewo)	NIE
<i>Łabiszyn</i>	żniński	NIE	NIE	NIE
<i>Łubianka</i>	toruński	Brak danych	Brak danych	Brak danych
<i>m. Chełmża</i>	toruński	NIE	NIE	TAK
<i>Mogilno</i>	mogileński	TAK	NIE	NIE
<i>Mrocza</i>	nakielski	TAK (Mrocza)	NIE	NIE
<i>Nowa Wieś Wielka</i>	bydgoski	TAK	NIE	NIE
<i>Nowe</i>	świecki	TAK (Nowe)	NIE	NIE
<i>Obrowo</i>	toruński	TAK (Osiek nad Wisłą)	NIE	NIE
<i>Osielsko</i>	bydgoski	TAK	NIE	NIE
<i>Płużnica</i>	wąbrzeski	TAK (Płużnica)	NIE	NIE
<i>Radziejów</i>	radziejowski	NIE	TAK (Skibin)	NIE
<i>Rogowo</i>	rypiński	TAK	NIE	NIE
<i>Rojewo</i>	inowrocławski	NIE	NIE	TAK (Rojewo, Ściborze, Rojewice)
<i>Ryńsk</i>	wąbrzeski	TAK (Ryńsk i Jarantowice)	NIE	NIE
<i>Sępólno Krajeńskie</i>	sępoleński	NIE	TAK (Wiśniewa)	TAK (Lutowo)
<i>Skępe</i>	lipnowski	NIE	TAK (Wioska)	TAK
<i>Solec Kujawski</i>	bydgoski	NIE	NIE	TAK
<i>Sośno</i>	sępoleński	NIE	NIE	NIE
<i>Stolno</i>	chełmiński	NIE	TAK (Stolno, Robakowo, Wabcz)	TAK
<i>Strzelno</i>	mogileński	NIE	NIE	NIE
<i>Szubin</i>	nakielski	NIE	TAK (Tur)	NIE

Śliwice	tucholski	NIE	TAK (Śliwice)	NIE
Świecie nad Osą	grudziądzki	NIE	NIE	TAK (Świecie nad Osą)
Świecie	świecki	NIE	TAK (Czaple)	TAK (Terespol Pomorski, Wiąg)
Świedziebnia	brodnicki	NIE	TAK (Świedziebnia)	NIE
Świekatowo	świecki	TAK (Świekatowo)	NIE	NIE
Tuchola	tucholski	NIE	TAK (Tuchola)	NIE
Warlubie	świecki	TAK (Warlubie)	TAK (Wielki Komorsk)	NIE
Wąpielsk	rypiński	NIE	NIE	TAK
Wielgie	lipnowski	NIE	TAK	NIE
Wielka Nieszawka	toruński	TAK (Mała Nieszawka)	NIE	NIE
Więcbork	sępoleński	NIE	NIE	TAK

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Z funkcjonującej bazy placówek przedszkolnych 46% zamierza w ciągu najbliższych 5 lat zrealizować różnego rodzaju prace inwestycyjne. Wśród pięciu zaproponowanych rodzajów działań największa liczba placówek (około 30% wszystkich placówek) planuje zakup wyposażenia. W większości przypadków placówki widzą potrzebę nabycia pomocy dydaktycznych i zabawek, ale także mebli i sprzętu multimedialnego (tablic interaktywnych, projektorów, laptopów). Kolejną najczęstszą potrzebą zgłaszaną w formularzach ankietowych była modernizacja placówek (około 17% wszystkich placówek). W ramach tego działania placówki przedszkolne planują prace remontowe związane m.in. z adaptacją dodatkowych pomieszczeń na różnego rodzaju sale dydaktyczne, dostosowaniem do obowiązujących przepisów przeciwpożarowych, termomodernizacją budynków, modernizacją toalet czy remontem sal. Około 10% placówek chce w przeciągu najbliższych 5 lat zrealizować rozbudowę obiektów związaną ze zwiększeniem liczby miejsc. Najrzadziej wskazywane w badaniu były plany związane z rozbudową nie mającą na celu zwiększenia liczby miejsc (11 placówek) i rozbudowy z modernizacją (14 placówek). Należy tutaj wspomnieć, że jedna placówka mogła wskazać kilka rodzajów planowanych prac.

Wykres 8. Liczba wskazań planowanych prac inwestycyjnych w istniejących placówkach opieki przedszkolnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

7.3. Szkoły podstawowe i gimnazjalne

7.3.1. Identyfikacja potrzeb infrastrukturalnych w szkołach podstawowych i gimnazjalnych

Według informacji uzyskanych w badaniu 129 gmin udzieliło odpowiedzi, że nie odczuwa niedoboru szkół podstawowych na swoim obszarze, a tylko 6 gmin zadeklarowało brak w tym zakresie. Gminy, które wskazały potrzebę w zakresie szkół podstawowych planują rozbudowę już istniejących obiektów szkolnych (3 gminy) lub budowę nowych szkół (2 gminy). Inwestycjom tym ma towarzyszyć powstanie sal sportowych przy tych obiektach. Jako przyczyny potrzeby rozwoju bazy szkół podstawowych gminy podawały brak miejsc w placówkach związany z rosnącą liczbą uczniów, którzy z braku odpowiedniej liczby klas muszą uczyć się w systemie dwuzmianowym. Wymieniano również potrzebę optymalizacji sieci szkolnej, która wprowadziłaby nowe placówki, a te rozwiązałyby m.in. problem długich tras dowozu uczniów.

Tabela 33. Gminy, które zadeklarowały, że odczuwają niedobór szkół podstawowych

Gmina	Powiat	Rodzaj potrzeb inwestycyjnych (nazwa miejscowości)
Brodnica (gw)	brodnicki	Rozbudowa istniejącej szkoły (Szabda), budowa sali sportowej (Gortatowo)
Dragacz	świecki	Budowa nowej szkoły (Michale)
Grudziądz (gw)	grudziądzki	Rozbudowa istniejącej szkoły (Nowa Wieś), rozbudowa istniejącego pawilonu edukacyjnego (Wałdowo Szlacheckie), budowa sal sportowych
Obrowo	toruński	Brak informacji (Osiek nad Wisłą, Brzozówka)
Rojewo	inowrocławski	Rozbudowa istniejącej szkoły i budowa sali sportowej (Rojewice)
Solec Kujawski	bydgoski	Budowa nowej szkoły (Solec Kujawski - os. Leśne)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

W zakresie szkół gimnazjalnych tylko 2 gminy zadeklarowały niedobór, natomiast 133 gminy w pytaniu o indywidualną ocenę w tym zakresie udzieliły odpowiedzi przeczącej. Potrzeby rozbudowy bazy zasygnalizowała gmina Kamień Krajeński, która wskazała rozbudowę części dydaktycznej przy budynku hali sportowej w Kamieniu Krajeńskim. Miałaby ona zastąpić budynek starej szkoły, który zostałby przeznaczony na inne cele. Drugą gminą był Solec Kujawski planujący zmianę sieci szkół w mieście i utworzenie nowej placówki na osiedlu Leśnym.

7.4. Szkoły ponadgimnazjalne

7.4.1. Identyfikacja potrzeb infrastrukturalnych w szkolnictwie ponadgimnazjalnym

Z przeprowadzonego badania wynika, że starostwa powiatowe nie odczuwają niedoborów w zakresie infrastruktury szkół ponadgimnazjalnych (na 14 uzyskanych odpowiedzi 100% było przeczące).

7.4.2. Problemy z dostępem do szkół ponadgimnazjalnych

7 z badanych powiatów zadeklarowało problemy z dostępem do szkół ponadgimnazjalnych na ich terenie, natomiast 7 powiatów nie stwierdziło trudności w tym zakresie. Powiatami, które widzą przeszkody w tej materii są powiat bydgoski, golubsko-dobrzyński, lipnowski, mogileński, nakielski, radziejowski i włocławski. Powiaty te w formularzach ankietowych zwracały uwagę na słabe funkcjonowanie komunikacji publicznej, niedostateczną ilość kursów lub brak połączeń komunikacji publicznej do szkół.

Tabela 34. Problemy z dostępem do szkół ponadgimnazjalnych

<i>Powiat</i>	Problemy z dostępem do szkół ponadgimnazjalnych na terenie powiatu
<i>aleksandrowski</i>	Brak informacji
<i>brodnicki</i>	NIE
<i>bydgoski</i>	TAK
<i>chełmiński</i>	NIE
<i>golubsko-dobrzyński</i>	TAK
<i>grudziądzki</i>	NIE
<i>inowrocławski</i>	NIE
<i>lipnowski</i>	TAK
<i>mogileński</i>	TAK

<i>nakielski</i>	TAK
<i>radziejowski</i>	TAK
<i>rypiński</i>	Brak informacji
<i>sępoleński</i>	Brak informacji
<i>świecki</i>	NIE
<i>toruński</i>	Brak informacji
<i>tucholski</i>	NIE
<i>wąbrzeski</i>	Brak informacji
<i>włocławski</i>	TAK
<i>żniński</i>	NIE

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

7.5. Pomoc społeczna

7.5.1. Identyfikacja potrzeb w zakresie prowadzonej opieki społecznej

7.5.1.1. Opieka nad ludnością starszą

W przeprowadzonym badaniu 33 gminy zadeklarowały, że świadczenia usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w domu osoby starszej realizowanych przez wykwalifikowanego opiekuna są niewystarczające do istniejących potrzeb (57 gmin odpowiedziało, że świadczenia są wystarczające, 49 gmin nie udzieliło odpowiedzi). 6 z gmin, które zadeklarowały niedobór wykazało zapotrzebowanie na dodatkowych opiekunów dla 2 do 5 osób starszych, 4 gminy na dodatkowych opiekunów dla 6 do 9 osób starszych, 8 gmin na dodatkowych opiekunów dla 10 osób starszych, natomiast 5 gmin na dodatkowych opiekunów dla 15 do 20 osób starszych. Część z gmin, które zgłosiły zapotrzebowanie w tym zakresie zwracało dodatkowo uwagę na problemy związane z brakiem środków finansowych na ten cel oraz zapewnieniem odpowiedniej kadry. Ponadto często osoby obecnie objęte wsparciem chciałyby mieć przyznaną nieodpłatną pomoc z większą ilością godzin niż gminne ośrodki pomocy społecznej są w stanie zapewnić.

Tabela 35. Zgłoszone zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w domu osoby starszej

<i>Gminy, które zgłosiły niedobór w zakresie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w domu osoby starszej</i>	Powiat	Orientacyjne zapotrzebowanie
Barcin	żniński	obecne świadczone usługi są w stanie zabezpieczyć ok. 30-40% potrzeb
Brodnica	brodnicki	zapewnienie opieki dla 2-3 osób
Brzozie	brodnicki	zapewnienie opieki dla 10 osób
Brzuze	rypiński	zapewnienie opieki dla 20 osób
Bytoń	radziejowski	brak informacji
Cekcyn	tucholski	zapewnienie opieki dla 10 osób
Chełmno	chełmiński	zapewnienie opieki dla 10 osób
Chocień	włocławski	zapewnienie opieki dla 20 osób
Chrostkowo	lipnowski	zatrudnienie 1 lub 2 opiekunów
Czernikowo	toruński	zapewnienie opieki dla 6 osób
Dąbrowa	mogileński	zapewnienie opieki dla 15-20 osób
Dobrcz	bydgoski	zapewnienie opieki dla 10 osób
Kikół	lipnowski	zatrudnienie 6 opiekunów
Lisewo	chełmiński	zapewnienie opieki dla 6 osób
Lubicz	toruński	zapewnienie opieki dla 10 osób
Łysomice	toruński	brak informacji
m. Chełmno	chełmiński	zapewnienie opieki dla 5 osób

<i>m. Ciechocinek</i>	aleksandrowski	zapewnienie opieki dla 66 osób
<i>m. Radziejów</i>	radziejowski	zatrudnienie 2 opiekunów, zakup sprzętu
<i>Mogilno</i>	mogileński	brak informacji
<i>Nakło nad Notecią</i>	nakielski	zapewnienie opieki dla ok. 10 osób
<i>Obrowo</i>	toruński	zapewnienie opieki dla 10 osób
<i>Pakość</i>	inowrocławski	zapewnienie opieki dla 5 osób
<i>Papowo Biskupie</i>	chełmiński	zapewnienie opieki dla 3 osoby
<i>Płużnica</i>	wąbrzeski	zapewnienie opieki dla 20 osób
<i>Rojewo</i>	inowrocławski	zapewnienie opieki dla 9 osób
<i>Sadki</i>	nakielski	zapewnienie opieki dla 5 osób
<i>Stolno</i>	chełmiński	zapewnienie opieki dla 4 osób
<i>Świecie nad Wisłą</i>	świecki	zapewnienie opieki dla 15 osób
<i>Waganiec</i>	aleksandrowski	zapewnienie opieki dla co najmniej 10 osób
<i>Warlubie</i>	świecki	brak informacji
<i>Więcbork</i>	sępoleński	zapewnienie opieki dla 8 osób
<i>Zławieś Wielka</i>	toruński	brak informacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

W pytaniu dotyczącym indywidualnej oceny gminy w zakresie placówek lub miejsc w placówkach istniejących w gminie w zakresie opieki nad osobami w podeszłym wieku, 80 gmin odpowiedziało, że odczuwa w tym zakresie niedobór, 58 gmin nie widzi dodatkowych potrzeb w tym zakresie, natomiast 1 gmina nie odpowiedziała na to pytanie.

Gminy dostrzegają problem zwiększającej się liczby osób starszych i związane z tym wzrastające zapotrzebowanie na miejsca w placówkach oferujących opiekę dla seniorów. Coraz więcej osób starszych, chorych wymaga wsparcia z uwagi na fakt, iż rodzina nie chce lub nie może zapewnić im opieki. W przypadku braku placówki w zakresie opieki nad osobami w podeszłym wieku na obszarze gminy, osoby często są umieszczane w instytucjach w gminach sąsiednich. Działania te przyczyniają się do wzrostu niedoboru miejsc, a dodatkowo generują utrudnienia związane z dojazdami (głównie dotyczy to placówek opieki dziennej). Jednocześnie oprócz działań opiekuńczych gminy zwracały uwagę na zapotrzebowanie na rozwój działań aktywizujących, wspierających i związanych z organizacją wolnego czasu dla osób starszych. Jednym z proponowanych rozwiązań problemu starzejącego się społeczeństwa był rozwój alternatywnych form całodziennego wsparcia dla osób w podeszłym wieku, który byłby tańszy niż pobyt w domach pomocy społecznej.

Nie wszystkie gminy podawały konkretne przykłady brakujących form opieki (np. dom dziennego pobytu, placówka całodobowa), tylko zamieszczały stwierdzenia związane z brakiem placówek w zakresie opieki nad osobami starszymi. 34 gminy zadeklarowały brak na swoim obszarze domu dziennego pobytu, 5 gmin zadeklarowało niedobór w zakresie zakładów opiekuńczo-leczniczych (brak placówek lub niedobór miejsc w placówkach), 5 gmin – brak środowiskowego domu samopomocy lub niewystarczającą ilość miejsc w tego typu placówkach. 3 gminy zgłosiły brak placówek opieki całodobowej. Dodatkowo, gminy zgłaszały zapotrzebowanie na utworzenie klubów seniora i miejsc, w których organizowane byłyby zajęcia dla osób starszych.

Tabela 36. Niedobór infrastruktury w zakresie opieki nad osobami w podeszłym wieku

Gminy, które odczuwają niedobór w zakresie opieki nad osobami w podeszłym wieku	Powiat	Gminy, które nie podały informacji	Rodzaj placówki							
			Bez określenia typu	Dom dziennego pobytu	Placówka opieki całodobowej	Zakład opiekuńczo-leczniczy	Środowiskowy dom samopomocy	Dom pomocy społecznej	Mieszkania chronione	Inne
Barcin	żniński			X		X				
Bartniczka	brodnicki			X (Grążawy, planowane otwarcie 2016/2017)						
Baruchowo	włocławski		X							
Białe Błota	bydgoski			X						
Boniewo	włocławski			X						
Brodnica	brodnicki			X						
Brześć Kujawski	włocławski					X				
Brzozie	brodnicki		X							
Brzuze	rypiński		X							
Bytoń	radziejowski				X					
Cekcyn	tucholski			X						
Chełmża	toruński		X							
Choceń	włocławski		X							
Chodecz	włocławski		X							
Chrostkowo	lipnowski		X							
Czernikowo	toruński		X							
Dąbrowa	mogileński			X						
Dąbrowa Biskupia	inowrocławski						X (w trakcie tworzenia)			rozszerzenie usług opiekuńczych
Dąbrowa Chełmińska	bydgoski	X								
Dębowa Łąka	wąbrzeski			X						
Dobrzyń nad Wisłą	lipnowski				X	X				
Dragacz	świecki			X						
Drzycim	świecki	X								

<i>Golub-Dobrzyń</i>	golubsko-dobrzyński			X (Wrocki, Ostrowite, Nowogród)						
<i>Inowrocław</i>	inowrocławski			X						
<i>Jeziora Wielkie</i>	mogileński		X							brak alternatywnych form całodziennego wsparcia
<i>Jeżewo</i>	świecki			X						
<i>Kcynia</i>	nakielski			X (Kcynia)						
<i>Kijewo</i>	chełmiński		X							
<i>Królewskie Kikół</i>	lipnowski							X		
<i>Koronowo</i>	bydgoski			X						
<i>Kowalewo Pomorskie</i>	golubsko-dobrzyński					Niewystarczająca ilość miejsc				
<i>Książki</i>	wąbrzeski			X						
<i>Lisewo</i>	chełmiński		X							
<i>Lniano</i>	świecki			X						
<i>Lubanie</i>	włocławski		X							
<i>Lubicz</i>	toruński	X								
<i>Lubień Kujawski</i>	włocławski			X						
<i>Lubiewo</i>	tucholski		X (Bysławek)							
<i>Łasin</i>	grudziądzki		X (Łasin)							
<i>Łubianka</i>	toruński									brak klubów seniora
<i>Łysomice</i>	toruński			X						
<i>m. Brodnica</i>	brodnicki	X								
<i>m. Ciechocinek</i>	aleksandrowski	X								
<i>m. Lipno</i>	lipnowski	X								
<i>m. Radziejów</i>	radziejowski	X								
<i>m. Wąbrzeźno</i>	wąbrzeski			X (Wąbrzeźno)						
<i>Mogilno</i>	mogileński			X			X			
<i>Mrocza</i>	nakielski	X								
<i>Nakło nad Notecią</i>	nakielski			X						

Nowa Wieś Wielka	bydgoski		X							
Nowe	świecki					X				
Obrowo	toruński			X						
Osie	świecki			X						
Osielsko	bydgoski			X						
Pakość	inowrocławski	X								
Płużnica	wąbrzeski	X (Mgowo, Orłowo)								
Pruszcz	świecki					X				
Rogowo	rypiński			X						organizacja zajęć świeclicowych
Ryńsk	wąbrzeski					X			X	
Sadki	nakielski			X						
Sępólno Krajeńskie	sępoleński			X						
Skępe	lipnowski			X						
Skrwilno	rypiński	X								
Solec Kujawski	bydgoski	X								
Stolno	chełmiński		X (Stolno)							
Szubin	nakielski				X					
Śliwice	tucholski			X						
Świecie nad Osą	grudziądzki					niewystarczają ca ilość miejsc			X	
Świedziebnia	brodnicki			X						brak Klubu Seniora
Tuchola	tucholski			X						
Waganiec	aleksandrowski	X								
Warlubie	świecki		X							
Wielgie	lipnowski					niewystarczająca ilość miejsc				
Wielka Nieszawka	toruński	X								
Więcbork	sępoleński			X						Brak klubu samopomocy
Zławieś Wielka	toruński			X						

Złotniki Kujawskie	inowrocławski								organizacja czasu wolnego osobom starszym, stworzenie miejsc wspólnego spędzania czasu
Żnin	żniński		X						

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

7.5.1.2. Opieka nad osobami niesamodzielnymi (z wyłączeniem opieki nad osobami w podeszłym wieku)

16 gmin w podało, że świadczenia usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych (z wyłączeniem osób starszych) realizowanych przez wykwalifikowanego opiekuna są niewystarczające do potrzeb w gminie, 53 gminy nie widzą braków w tym zakresie, a odpowiedzi nie udzieliło aż 70 gmin. Generalnie, gminy odczuwające niedobór podawały zapotrzebowanie do 10 osób, które oczekują na przyznanie opiekuna, natomiast maksymalną wartością było 15 osób. Jednocześnie zwracano uwagę na potrzebę częstszej rehabilitacji dla osób objętych opieką i występujący problem zmniejszającej się wykwalifikowanej kadry.

Tabela 37. Zgłoszone zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze (z wyłączeniem osób starszych)

<i>Gminy, które zgłosiły niedobór w zakresie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych (z wyłączeniem osób starszych)</i>	Powiat	Orientacyjne zapotrzebowanie
Brzuze	rypiński	zapewnienie opieki dla 15 osób
Cekcyn	tucholski	brak informacji
Dragacz	świecki	zapewnienie opieki dla 5 osób
Jeziora Wielkie	mogileński	zapewnienie opieki dla 10 osób
Kamień Krajeński	sępoleński	zapewnienie opieki dla 10 osób
Kcynia	nakielski	Brak informacji
Lubień Kujawski	włocławski	zapewnienie opieki dla 10 osób
Łysomice	toruński	brak informacji
m. Chełmno	chełmiński	zapewnienie opieki dla 6 osób
Nakło nad Notecią	nakielski	zapewnienie opieki dla 10 osób
Obrowo	toruński	brak informacji
Osiek	brodnicki	zapewnienie opieki dla 5 osób
Pakość	inowrocławski	zapewnienie opieki dla 3 osób
Papowo Biskupie	chełmiński	zapewnienie opieki dla 1 osoby
Sadki	nakielski	zapewnienie opieki dla 5 osób
Więcbork	sępoleński	zapewnienie opieki dla 8 osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Według przekazanych informacji 65 gmin odczuwa niedobór placówek lub miejsc w placówkach już istniejących na ich obszarze, w zakresie opieki nad osobami chorymi, niepełnosprawnymi i niesamodzielnymi (z wyłączeniem osób starszych), 72 gminy nie widzą potrzeb w tym zakresie, a 2 gminy nie zamieściły odpowiedzi na to pytanie.

18 gmin zadeklarowało na swoim terenie brak domów dziennego pobytu, 6 gmin – brak środowiskowego domu samopomocy lub klubu samopomocy i 6 gmin – brak zakładów opiekuńczo-leczniczych. 2 gminy zgłosiły brak placówek całodobowych. Nie wszystkie gminy w formularzach podawały konkretne przykłady brakujących form opieki (np. dom dziennego pobytu, placówka całodobowa) i tylko zamieszczały stwierdzenia związane z brakiem placówek w zakresie opieki nad osobami chorymi, niepełnosprawnymi i niesamodzielnymi.

W zakresie liczby miejsc, 12 gmin podało w badaniu, że występuje w prowadzonych na ich obszarze placówkach niedobór. Niewystarczająca liczba miejsc zgłoszona została przez 7 gmin w zakładach opiekuńczo-leczniczych, przez 2 gminy w domach pomocy społecznej, przez 2 gminy w środowiskowych domach samopomocy i przez 1 gminę w placówce prywatnej. Ponadto 3 gminy zwracały uwagę na długi czas oczekiwania na przyjęcie do działających placówek.

Tabela 38. Niedobór infrastruktury w zakresie opieki nad osobami chorymi, niepełnosprawnymi i niesamodzielnymi

Gminy, które odczuwają niedobór w zakresie opieki nad osobami chorymi, niepełnosprawnymi i niesamodzielnymi	Powiat	Gminy, które nie podały informacji	Niedobór placówki					Niedobór miejsc w istniejących placówkach				
			Bez określenia typu	Dom dziennego pobytu	Placówka opieki całodobowej	Zakład opiekuńczo-leczniczy	Środowiskowy dom samopomocy	Zakład opiekuńczo-leczniczy	Dom pomocy społecznej	Środowiskowy dom samopomocy	inne	długi czas oczekiwania
Barcin	żniński			X								
Bartniczka	brodnicki			X								
Baruchowo	włocławski		X									
Białe Błota	bydgoski	X										
Bobrowo	brodnicki		X								X	
Boniewo	włocławski			X								
Brześć Kujawski	włocławski					X		X				
Bytoń	radziejowski		X									
Chodecz	włocławski		X									
Ciechocin	golubsko-dobrzyński	X										
Czernikowo	toruński			X								
Dąbrowa	mogileński		X									
Dąbrowa Biskupia	inowrocławski			X								
Dąbrowa Chełmińska	bydgoski	X										
Dębowa Łąka	wąbrzeski		X									
Dobre	radziejowski			X								
Dobrzyń nad Wisłą	lipnowski					X						
Fabianki	włocławski					X		X				
Golub-Dobrzyń	golubsko-dobrzyński	X										
Gostycyn	tucholski		X									
Inowrocław	inowrocławski						X					
Izbica Kujawska	włocławski	X										
Jeziora Wielkie	mogileński		X									
Jeżewo	świecki			X								
Kcynia	nakielski		X									
Kijewo Królewskie	chełmiński		X									
Koronowo	bydgoski						X (klub samopomocy)					
Kowal	włocławski		X									
Kowalewo Pomorskie	golubsko-dobrzyński		X									

Książki	wąbrzeski			X								
Lisewo	chełmiński				X							
Lniano	świecki	X										
Lubanie	włocławski		X									
Lubicz	toruński							X				
Lubień Kujawski	włocławski			X								
Lubiewo	tucholski		X									
Łubianka	toruński					X						
Łysomice	toruński	X										
m. Aleksandrów Kujawski	aleksandrowski											X
m. Brodnica	brodnicki			X				X				
m. Chełmno	chełmiński				X			X				
m. Lipno	lipnowski	X										
m. Radziejów	radziejowski	X										
Mogilno	mogileński			X			X	X				
Nakło nad Notecią	nakielski								X			X
Nowa Wieś Wielka	bydgoski	X										
Nowe	świecki			X								
Obrowo	toruński					X			X			
Osie	świecki			X								
Płużnica	wąbrzeski	X										
Pruszcz	świecki											X
Sadki	nakielski						X					
Sępólno Krajeńskie	sępoleński			X								
Skępe	lipnowski			X								
Solec Kujawski	bydgoski	X										
Stolno	chełmiński		X									
Szubin	nakielski			X								
Świecie nad Osą	grudziądzki									X		
Tuchola	tucholski							X				
Warlubie	świecki	X										
Wielgie	lipnowski	X										
Wielka Nieszawka	toruński	X										
Więcbork	sępoleński			X		X	X			X		
Zławieś Wielka	toruński			X								
Złotniki Kujawskie	inowrocławski						X					

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

8 powiatów wykazało istniejące zapotrzebowanie na miejsca w domach pomocy społecznej na ich obszarze. Generalnie podane przez nie zapotrzebowanie nie przekraczało 30 osób. Największe zapotrzebowanie zgłosiły powiaty golubsko-dobrzyński (30 osób) i toruński (49 osób). 7 powiatów zadeklarowało, że liczba miejsc w domach pomocy społecznej jest wystarczająca, a wnioski realizowane są na bieżąco.

Tabela 39. Szacowane zapotrzebowanie na miejsca w domach pomocy społecznej

<i>Powiat</i>	<i>Wielkość zapotrzebowania</i>		
<i>aleksandrowski</i>	Brak zapotrzebowania	<i>nakielski</i>	Brak odpowiedzi
<i>brodnicki</i>	9 osób	<i>radziejowski</i>	Brak zapotrzebowania
<i>bydgoski</i>	12 osób	<i>rypiński</i>	Brak odpowiedzi
<i>chełmiński</i>	Brak zapotrzebowania	<i>sępoleński</i>	Brak odpowiedzi
<i>golubsko-dobrzyński</i>	30 osób	<i>świecki</i>	Brak zapotrzebowania
<i>grudziądzki</i>	18-23 osób	<i>toruński</i>	49 osób
<i>inowrocławski</i>	Brak zapotrzebowania	<i>tucholski</i>	8 osób
<i>lipnowski</i>	Brak zapotrzebowania	<i>wąbrzeski</i>	14 osób
<i>mogileński</i>	Brak odpowiedzi	<i>włocławski</i>	15 osób
		<i>żniński</i>	Brak zapotrzebowania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

7.6. Zagospodarowanie wolnego czasu i aktywność kulturalna

7.6.1. Identyfikacja potrzeb w zakresie kultury

W pytaniu dotyczącym oferowanych zajęć w stosunku do zainteresowań mieszkańców w danej grupie wiekowej większość gmin deklarowała, że proponowana oferta jest wystarczająca (około 90 gmin dla każdej z poszczególnych grup wiekowych). Niedobór w tym zakresie w grupie dzieci i młodzieży zgłosiło 40 gmin, w grupie osób dorosłych (bez ludności starszej) 40 gmin i w grupie ludności starszej – seniorów 42 gminy. 23 gminy zadeklarowały niewystarczającą liczbę zajęć dla wszystkich grup wiekowych, o które były pytane.

Tabela 40. Gminy które zadeklarowały, że liczba oferowanych zajęć/miejsc jest niewystarczająca w stosunku do zainteresowania mieszkańców w danej grupie wiekowej

<i>Powiat</i>	<i>Gmina</i>	<i>Niedobór zajęć/miejsc w stosunku do zainteresowania mieszkańców w grupie:</i>		
		<i>dzieci i młodzieży</i>	<i>osób dorosłych (bez ludności starszej)</i>	<i>ludności starszej - seniorów</i>
<i>aleksandrowski</i>	Bądkowo			X
<i>brodnicki</i>	Bobrowo	X	X	X
<i>włocławski</i>	Boniewo	X	X	X

<i>brodnicki</i>	Brodnica	X	X	
<i>włocławski</i>	Brześć Kujawski		X	X
<i>brodnicki</i>	Brzozie	X	X	X
<i>świecki</i>	Bukowiec		X	
<i>chełmiński</i>	Chełmno	X	X	X
<i>toruński</i>	Chełmża	X		X
<i>włocławski</i>	Chocień	X	X	X
<i>golubsko-dobrzyński</i>	Ciechocin			X
<i>mogileński</i>	Dąbrowa			X
<i>bydgoski</i>	Dobrcz	X		X
<i>włocławski</i>	Fabianki		X	X
<i>golubsko-dobrzyński</i>	Golub-Dobrzyń	X		X
<i>tucholski</i>	Gostycyn	X	X	X
<i>brodnicki</i>	Górzno	X		X
<i>grudziądzki</i>	Grudziądz	X	X	X
<i>inowrocławski</i>	Janikowo	X		
<i>mogileński</i>	Jeziora Wielkie		X	
<i>sępoleński</i>	Kamień Krajeński		X	
<i>chełmiński</i>	Kijewo Królewskie	X	X	X
<i>lipnowski</i>	Kikół	X	X	X
<i>włocławski</i>	Kowal	X	X	X
<i>wąbrzeski</i>	Książki	X		
<i>chełmiński</i>	Lisewo	X	X	X
<i>tucholski</i>	Lubiewo			X
<i>chełmiński</i>	m. Chełmno	X	X	
<i>aleksandrowski</i>	m. Ciechocinek	X		
<i>włocławski</i>	m. Kowal	X	X	X
<i>lipnowski</i>	m. Lipno			X
<i>aleksandrowski</i>	m. Nieszawa		X	X
<i>radziejowski</i>	m. Radziejów		X	X
<i>rypiński</i>	m. Rypin	X	X	
<i>mogileński</i>	Mogilno	X	X	
<i>nakielski</i>	Mrocza	X	X	X
<i>bydgoski</i>	Nowa Wieś Wielka	X		
<i>wąbrzeski</i>	Płużnica	X	X	X
<i>golubsko-dobrzyński</i>	Radomin	X	X	X
<i>grudziądzki</i>	Radzyń Chełmiński			X
<i>rypiński</i>	Rogowo	X	X	X
<i>inowrocławski</i>	Rojewo		X	X

wąbrzeski	Ryńsk	X	X	X
bydgoski	Sicienko		X	
sępoleński	Sośno	X		X
chełmiński	Stolno	X	X	X
mogileński	Strzelno	X	X	
nakielski	Szubin	X	X	
tucholski	Śliwice	X		X
brodnicki	Świedziebna	X		
świecki	Świekatowo		X	
aleksandrowski	Waganiec	X	X	X
rypiński	Wąpielsk	X	X	X
toruński	Wielka Nieszawka		X	X
sępoleński	Więcbork	X	X	X
włocławski	Włocławek			X
golubsko-dobrzyński	Zbójno	X	X	X
inowrocławski	Złotniki Kujawskie	X	X	X

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

W pytaniu dotyczącym przewidywanego wzrostu zainteresowania ofertą kulturalną w gminie 76 gmin zadeklarowało, że spodziewa się zwiększonego zainteresowania, 54 gminy nie spodziewają się zwiększonego zainteresowania, natomiast 9 gmin nie udzieliło odpowiedzi. 33 z gmin, które spodziewają się wzrostu zainteresowania prognozuje wzrost zainteresowania w grupie ludności starszej – seniorów. 25 gmin spodziewa się wzrostu zainteresowania w grupie dzieci i młodzieży, natomiast 13 w grupie osób dorosłych. 17 gmin wskazało odpowiedź „wszystkie grupy wiekowe”.

Wśród zajęć proponowanych dla osób starszych najczęściej wymieniano zajęcia i warsztaty muzyczne (najczęściej wokalne), rękodzielnicze, naukę języków obcych, zajęcia rekreacyjne (aerobik, zumba, joga), organizację wyjazdów do filharmonii, opery, teatru, organizację wydarzeń kulturalno-rozrywkowych oraz organizację zajęć w ramach uniwersytetu III wieku. Oprócz wyżej wymienionych również dla pozostałych grup wiekowych proponowane były między innymi różnego rodzaju kółka zainteresowań (plastyczne, muzyczne, fotograficzne, filmowe), zajęcia taneczne (w tym rytmika), zajęcia komputerowe i szachowe.

Tabela 41. Gminy, które spodziewają się wzrostu zainteresowania ofertą kulturalną

Gminy, które spodziewają się wzrostu zainteresowania ofertą kulturalną	Powiat	Grupy wiekowe, w których spodziewany jest wzrost zainteresowania ofertą kulturalną				
		Dzieci i młodzież	Dorośli	Seniorzy	Wszystkie grupy wiekowe	Brak informacji
Aleksandrów Kujawski	aleksandrowski	X	X			
Bartniczka	brodnicki			X		
Baruchowo	włocławski	X		X		

Bądkowo	aleksandrowski		X	X		
Białe Błota	bydgoski				X	
Brodnica	brodnicki					X
Brzozie	brodnicki			X		
Brzuze	rypiński			X		
Bukowiec	świecki			X		
Cekcyn	tucholski			X		
Chełmno	chełmiński			X		
Chocień	włocławski	X				
Ciechocin	golubsko-dobrzyński	X		X		
Dąbrowa	mogileński				X	
Dąbrowa Biskupia	inowrocławski				X	
Dobrcz	bydgoski	X		X		
Dobre	radziejowski					X
Dragacz	świecki				X	
Gniewkowo	inowrocławski			X		
Gostycyn	tucholski				X	
Górzno	brodnicki					X
Grudziądz	grudziądzki	X	X	X		
Inowrocław	inowrocławski		X			
Jabłonowo Pomorskie	brodnicki			X		
Jeżewo	świecki				X	
Kamień Krajeński	sępoleński		X	X		
Kcynia	nakielski					X
Kęsowo	tucholski				X	
Kijewo Królewskie	chełmiński	X		X		
Kikół	lipnowski					
Kowalewo Pomorskie	golubsko-dobrzyński				X	
Kruszwica	inowrocławski					X
Lniano	świecki	X	X			
Lubicz	toruński					X
Lubień Kujawski	włocławski	X				
Łabiszyn	żniński	X				
Łasin	grudziądzki	X	X	X		
Łubianka	toruński	X		X		
m. Chełmno	chełmiński					X
m. Ciechocinek	aleksandrowski					X
m. Kowal	włocławski			X		
m. Lipno	lipnowski			X		

<i>m. Radziejów</i>	radziejowski	X	X	X		
<i>m. Rypin</i>	rypiński					X
<i>m. Wąbrzeźno</i>	wąbrzeski	X				
<i>Mrocza</i>	nakielski				X	
<i>Nowa Wieś Wielka</i>	bydgoski					X
<i>Nowe</i>	świecki			X		
<i>Obrowo</i>	toruński		X	X		
<i>Osie</i>	świecki	X	X			
<i>Osielsko</i>	bydgoski	X		X		
<i>Pakość</i>	inowrocławski	X				
<i>Piotrków Kujawski</i>	radziejowski				X	
<i>Pluznica</i>	wąbrzeski				X	
<i>Pruszcz</i>	świecki	X		X		
<i>Raciążek</i>	aleksandrowski				X	
<i>Radziejów</i>	radziejowski				X	
<i>Radzyń Chełmiński</i>	grudziądzki	X		X		
<i>Rogowo</i>	rypiński					X
<i>Ryńsk</i>	wąbrzeski			X		
<i>Skrwilno</i>	rypiński					
<i>Solec Kujawski</i>	bydgoski				X	
<i>Sośno</i>	sępoleński				X	
<i>Stolno</i>	chełmiński	X		X		
<i>Śliwice</i>	tucholski	X	X	X		
<i>Świecie nad Osą</i>	grudziądzki					X
<i>Świecie nad Wisłą</i>	świecki	X	X			
<i>Świekatowo</i>	świecki			X		
<i>Waganiec</i>	aleksandrowski					X
<i>Wąpielsk</i>	rypiński				X	
<i>Wielka Nieszawka</i>	toruński	X		X		
<i>Więcbork</i>	sępoleński	X		X		
<i>Zbójno</i>	golubsko-dobrzyński			X		
<i>Zławieś Wielka</i>	toruński	X	X			
<i>Złotniki Kujawskie</i>	inowrocławski			X		
<i>Znin</i>	żniński				X	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

W przeprowadzonym badaniu 52 gminy zadeklarowały, że istnieją rodzaje działalności lub zainteresowań w zakresie których zainteresowanie społeczeństwa przekracza możliwości realizacji przez gminne placówki kultury, 78 gmin nie ma problemów z realizacją zadań, natomiast 9 gmin nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

29 gmin jako powód podało brak wystarczających środków finansowych. Gminy chciałyby oferować zajęcia mieszkańcom nieodpłatnie ale często nie mogą sobie na to pozwolić i zajęcia muszą być współfinansowane przez uczestników. Dodatkowo zainteresowanie nierzadko obejmuje działania wysokobudżetowe, a spełnienie oczekiwań wymaga znacznych nakładów finansowych, co jest barierą nie do przekroczenia dla wiejskich placówek kultury, których możliwości finansowe są ograniczone. W takich sytuacjach pojawia się potrzeba dofinansowania z funduszy zewnętrznych.

Drugim najczęstszym powodem podawanym przez gminy był brak infrastruktury dla prowadzenia działalności w zakresie kultury (24 gminy). Gminy zgłaszały brak budynków i wystarczającej liczby pomieszczeń do prowadzenia zajęć, a zakres obecnie prowadzonej działalności kulturalnej dostosowany był do możliwości lokalowych istniejących ośrodków kultury. Ponadto, część infrastruktury znajduje się w złym stanie technicznym, wymaga modernizacji i remontów oraz przystosowania do prowadzonej działalności (np. zajęć tanecznych) oraz dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych. W związku ze wzrostem zainteresowania koncertami i większymi imprezami (również plenerowymi) gminy zgłaszały brak sal widowiskowych/koncertowych, scen na powietrzu czy amfiteatrów. Kolejnym z wymienianych powodów braku możliwości realizacji działalności przez gminne placówki kultury był brak odpowiedniego sprzętu i wyposażenia (7 gmin). Problem ten w dużej mierze wynikał z niedoboru środków finansowych i dużych nakładów finansowych jakie wiążą się z realizacją danych zajęć np. zajęcia z malarstwa, zajęcia z tworzenia filmów amatorskich, fotografii, garncarskich. Wzrost zainteresowania organizowanymi koncertami, przedstawieniami oraz wyświetlaniem filmów spotykał się z brakiem nagłośnienia, oświetlenia, wyposażenia sal widowiskowych i garderób, który ograniczał i uniemożliwiał realizację tego typu przedsięwzięć.

Ostatnią z wyszczególnionych przyczyn był brak kadry, który podało 7 gmin. Podobnie jak poprzedni powód ten również pośrednio związany jest z ograniczonymi środkami finansowymi, głównie przeznaczonymi na sprowadzenie i zatrudnienie instruktorów różnych specjalności lub szkolenia dla obecnej kadry. Istnieją niektóre rodzaje zajęć, które nie są możliwe lub są trudne do przeprowadzenia (zwłaszcza na terenach wiejskich), np. stworzenie sekcji orkiestry z powodu braku instruktorów chętnych do prowadzenia takiej grupy.

Tabela 42. Gminy, które wskazały, że są rodzaje działalności w zakresie których zainteresowanie społeczeństwa przekracza możliwości realizacji przez gminne ośrodki kultury

Gminy, które wskazały, że są rodzaje działalności w zakresie których zainteresowanie społeczeństwa przekracza możliwości realizacji przez gminne ośrodki kultury	Powiat	Powód				
		brak infrastruktury	brak środków finansowych	brak sprzętu/ wyposażenia	brak instruktorów/ animatorów/ kadry	brak informacji
Aleksandrów Kujawski	aleksandrowski		X			
Barcin	żniński	X	X			
Bartniczka	brodnicki	X			X	
Bobrowo	brodnicki		X			

Boniewo	włocławski					X
Brodnica	brodnicki		X			
Chocień	włocławski			X		
Dąbrowa	mogileński		X			
Dąbrowa Biskupia	inowrocławski					X
Dobrcz	bydgoski		X			
Dragacz	świecki	X				
Gniewkowo	inowrocławski		X			
Golub-Dobrzyń	golubsko-dobrzyński	X	X			
Gostycyn	tucholski		X			
Górzno	brodnicki	X		X		
Grudziądz	grudziądzki				X	
Inowrocław	inowrocławski	X				
Janowiec Wielkopolski	żniński		X			
Kamień Krajeński	sępoleński		X		X	
Kcynia	nakielski	X	X			
Kikół	lipnowski		X			
Koronowo	bydgoski	X	X			
Kowalewo Pomorskie	golubsko-dobrzyński		X			
Lniano	świecki	X				
m. Chełmno	chełmiński		X			
m. Kowal	włocławski					X
m. Lipno	lipnowski	X				
m. Rypin	rypiński		X		X	
m. Wąbrzeźno	wąbrzeski		X			
Mrocza	nakielski	X				
Nowa Wieś Wielka	bydgoski	X				
Nowe	świecki	X	X			
Osie	świecki				X	
Płużnica	wąbrzeski	X	X			
Pruszcz	świecki	X	X			
Radziejów	radziejowski	X				
Radzyń Chełmiński	grudziądzki	X				
Rogowo	rypiński	X	X			
Ryśk	wąbrzeski	X	X			
Solec Kujawski	bydgoski	X		X		
Stolno	chełmiński		X			
Szubin	nakielski	X		X		
Śliwice	tucholski	X	X	X	X	

Świecie nad Wisłą	świecki	X				
Świekatowo	świecki		X			
Tuchola	tucholski		X			
Waganiec	aleksandrowski			X		
Wąpielsk	rypiński					X
Wielka Nieszawka	toruński	X				
Więcbork	sępoleński			X		
Złotniki Kujawskie	inowrocławski		X		X	
Żnin	żniński		X			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Przez wzgląd na bardzo zbliżoną tematykę i często pokrywające się odpowiedzi, przy analizowaniu pytania dotyczącego niedoborów infrastruktury do realizacji zadań w sferze kultury oraz indywidualnej oceny gminy w zakresie niedoborów placówek kultury odpowiedzi z tych dwóch pytań zostały przeanalizowane łącznie.

W przeprowadzonym badaniu 80 gmin podało, że posiadana przez nie baza infrastrukturalna lub liczba działających placówek kultury jest niewystarczająca do realizacji zadań z zakresu kultury. Problemów w zakresie infrastruktury nie wskazuje 61 gmin (8 nie udzieliło odpowiedzi), a w zakresie liczby placówek 76 gmin (15 nie udzieliło odpowiedzi). Aż 17 gmin zgłosiło brak amfiteatru, muszli koncertowej, sceny plenerowej lub sceny na powietrzu (również mobilnej), które umożliwiałyby organizację koncertów, recitali, spektakli i innych imprez i spotkań plenerowych w sezonie letnim. 16 gmin widzi konieczność budowy domu kultury, 14 gmin nowych świetlic wiejskich, a dodatkowo 11 gmin wskazało brak wystarczającej liczby pomieszczeń do prowadzenia zajęć tematycznych i warsztatów w istniejących placówkach. Spośród gmin, które udzieliły odpowiedzi na to pytanie 14 zadeklarowało potrzebę remontu lub modernizacji związanej ze złym stanem i niskim standardem budynków, w których znajdują się instytucje kultury w celu poprawy jakości i warunków świadczonych usług ale również potrzebą dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych lub dostosowania do wymogów przepisów przeciwpożarowych. 10 gmin odczuwa brak sali widowiskowej lub koncertowej. Dodatkowo 2 gminy zwróciły uwagę, że istniejące obiekty tego typu są zbyt małe do potrzeb oraz realizowanych wydarzeń kulturalnych i spotkań dla mieszkańców gmin - zainteresowanie często przekracza liczbę miejsc i brak jest odpowiedniego zaplecza (garderób, pomieszczeń magazynowych). Potrzebom w zakresie bazy infrastrukturalnej towarzyszą braki sprzętowe (najczęściej chodziło o sprzęt nagłaśniający i profesjonalne oświetlenie) oraz w wyposażeniu ośrodków kultury – 7 gmin zgłosiło potrzeby w tym zakresie. W zakresie bibliotek i infrastruktury z nimi związanej gminy zgłaszały niewystarczającą powierzchnię użytkową istniejących placówek (4 gmin), natomiast 3 gminy budowę nowej biblioteki lub filii bibliotecznej. Ponadto 3 gminy wykazywały chęć utworzenia izb tradycji/muzealnych i 2 gminy skansenów. Wśród pozostałych zgłaszanych potrzeb były między innymi kina lub sale do wyświetlania filmów (3 gminy) oraz teatr (1 gmina). Inne proponowane w ankietach działania to utworzenie domu dziennego pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych, modernizacja parku wiejskiego, utworzenie sali konferencyjno-szkoleniowej oraz Gminnego Centrum Integracji Społecznej. 14 gmin, które zadeklarowało brak infrastruktury lub placówek, nie określiło rodzaju brakujących budynków lub ośrodków.

Tabela 43. Rodzaj bazy infrastrukturalnej lub placówek do realizacji zadań z zakresu kultury, których niedobór odczuwają gminy na swoim obszarze

Gmina	Powiat	Rodzaj bazy/placówek do realizacji zadań z zakresu kultury (miejscowość/sołectwo/uszczegółowienie)													
		sala widowiskowa/ koncertowa	amfiteatr, scena na powietrzu, muszla koncertowa	świetlica wiejska	dom/ centrum kultury	dodatkowe pomieszczenia do prowadzenia zajęć tematycznych	zakup sprzętu/ wypożyczenia	biblioteka lub filia biblioteczna	mała powierzchnia użytkowa placówek bibliotecznych	remont/ modernizacja/ dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych istniejących obiektów	skansen	izba pamięci/ muzealna/ galeria	kino lub sala do wyświetlania filmów	inne	brak informacji
Aleksandrów Kujawski	aleksandrowski		X								X				
	Barcin	X	X												
	Bartniczka				X (Bartniczka)										
	Bądkowo														X (Bądkowo)
	Białe Błota		X		X (Białe Błota)										
Bobrowniki	lipnowski														X (Bobrowniki)
	Bobrowo			X (Budzawy)						X (świetlice wiejskie w Bobrowie, Grabówcu, Tylicach, Kruszynach)					
Boniewo	włocławski		X											Dom dziennego pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych	
Brodnica	brodnicki				X										
	Brzozie			X (Jajkowo)							X	X			
Brzuze	rypiński			X (Ostrowite)											
Bukowiec	świecki													Modernizacja parku wiejskiego	
Chełmno	chełmiński			X (Klamry, Starogród)											
Chełmża	toruński													Sala konferencyjno- szkoleniowa	
Ciechocin	golubsko- dobrzyński				X										
Dąbrowa	mogileński		X (Słaboszewko)		X (Dąbrowa)										
Dobrcz	bydgoski			X (Borówno, Magdalena, Strzelce Górne)		X									
Dragacz	świecki		X							X (Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji)					
Fabianki	włocławski				X			X							
Gostycyn	tucholski		X	X (Piła i jeszcze jedna miejscowość)			X			X (scena w Domu Kultury, zaplecze kuchenne)					
Górzno	brodnicki					X							Kino		
Grudziądz	grudziądzki			X (Biały Bór, Wielkie Lniska)		X		X		X (Gminny Ośrodek Kultury)				Za mała sala widowiskowa, brak pomieszczeń magazynowych	
Inowrocław	inowrocławski	X	X		X										
Izbica Kujawska	włocławski		X												

<i>Jabłonowo Pomorskie</i>	brodnicki	X				X									
<i>Janowiec Wielkopolski</i>	żniński														X
<i>Kamień Krajeński</i>	sępoleński			X (Zamarte, Niwy, Obkas)											
<i>Kcynia</i>	nakielski	X													
<i>Kikół</i>	lipnowski														X
<i>Koronowo</i>	bydgoski	X													
<i>Kruszwica</i>	inowrocławski											Kino (Kruszwica)			
<i>Lisewo</i>	chełmiński				X (Lisewo)										
<i>Lniano</i>	świecki		X				X								
<i>Lubień Kujawski</i>	włocławski	X													
<i>Lubraniec</i>	włocławski								X						
<i>Łubianka</i>	toruński			toruński		X						X			
<i>m. Chełmno</i>	chełmiński									X (kinoteatr, amfiteatr)					
<i>m. Golub-Dobrzyń</i>	golubsko-dobrzyński		X							X (dostosowanie budynku Domu Kultury do potrzeb osób niepełnosprawnych)					
<i>m. Kowal</i>	włocławski				X										
<i>m. Lipno</i>	lipnowski											X			
<i>m. Nieszawa</i>	aleksandrowski														X
<i>m. Radziejów</i>	radziejowski														X
<i>m. Rypin</i>	rypiński					X	X (instrumenty)	X (stara część miasta)	X						
<i>m. Wąbrzeźno</i>	wąbrzeski					X	X								
<i>Mogilno</i>	mogileński		X				X								
<i>Mrocza</i>	nakielski											X			
<i>Nakło nad Notecią</i>	nakielski											X (amfiteatr, sala widowiskowa)			
<i>Nowa Wieś Wielka</i>	bydgoski				X (Brzoza)										
<i>Nowe</i>	świecki											X (Centrum Kultury w Rychławie, Centrum Kultury Zamek w Nowem)			
<i>Osie</i>	świecki			X (Jaszcz, Wałkowiska)											
<i>Osielsko</i>	bydgoski					X									
<i>Piotrków Kujawski</i>	radziejowski						X								
<i>Płużnica</i>	wąbrzeski		X		X										
<i>Pruszcz</i>	świecki														X
<i>Raciążek</i>	aleksandrowski								X						
<i>Radziejów</i>	radziejowski	X (Czołowo lub Płowce)													
<i>Radzyń Chełmiński</i>	grudziądzki				X (przystosowanie budynku OSP na dom kultury i świetlicę środowiskową)										
<i>Rogowo</i>	rypiński		X										X	Gminne Centrum Integracji Społecznej	

Rojewo	inowrocławski			X (w części północnej gminy)											
Ryńsk	wąbrzeski														X (Ryńsk, Myśliwiec, Zieleń, Czystochleb, Węgorzyn, Jarantowice, Wałycz, Nielub, Wronie)
Sicienko	bydgoski			X (Pawłówek - w trakcie budowy, Łukowiec, Teresin)						X (świetlica wiejska Dąbrówka Nowa)					
Skępe	lipnowski			X (Żuchowo, Lubówiec)											
Skrwilno	rypiński														X
Solec Kujawski	bydgoski		X				X							Garderoby przy sali widowiskowej	
Sośno	sępoleński			X (Wąwelno)											
Stolno	chełmiński		X												X (Małe Czyste, Klęczkowo, Paparzyn)
Szubin	nakielski					X				X (Szubiński Dom Kultury - dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych)					
Śliwice	tucholski					X				X (Gminny Ośrodek Kultury)				Pomieszczenia magazynowe (GOK), za mała sala widowiskowa	
Świecie nad Osą	grudziądzki			X (sołectwa Szarność i Widlice)											
Świecie nad Wisłą	świecki														X
Świekatowo	świecki	X	X		X										
Unisław	chełmiński														X (w każdym sołectwie)
Waganiec	aleksandrowski				X										
Wąpielsk	rypiński														X
Wielgie	lipnowski		X					X							
Wielka Nieszawka	toruński	X (Wielka Nieszawka)			X (Wielka Nieszawka)										
Więcbork	sępoleński									X (Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, świetlice wiejskie)					
Zbójno	golubsko-dobrzyński														X
Złotniki Kujawskie	inowrocławski				X	X								Teatr	
Żnin	żniński														X

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Według informacji przekazanych przez 106 gmin, 56% istniejących domów kultury lub budynków pełniących funkcję domu kultury (bez względu na formalną nazwę tego obiektu) oraz 54% istniejących świetlic wiejskich, w ocenie urzędów gmin wymaga przeprowadzenia działań remontowych. Najrzadziej gminy wskazywały na potrzebę rozbudowy istniejącej bazy infrastrukturalnej – 29% domów kultury i zaledwie 14% świetlic wiejskich wymaga tego typu działań. Najwięcej wskazań uzyskało zagadnienie związane z poprawą wyposażenia funkcjonujących obiektów. Gminy wskazały 75% domów kultury i 72% świetlic wiejskich, które wymagają nowego wyposażenia. Tylko 22% z podanych przez gminy domów kultury lub świetlic nie wymagało prac remontowych lub zakupu wyposażenia. Żadnych działań nie wymagało 22% wymienionych świetlic (228 obiektów) i 20% wymienionych domów kultury (24 obiekty).

Tabela 44. Potrzeby remontowe i poprawy wyposażenia zgłoszone przez gminy w zakresie domów kultury i świetlic wiejskich

Rodzaj infrastruktury do realizacji zadań z zakresu kultury:	Udział budynków, które wymagają:					
	działań remontowych		rozbudowy		poprawy wyposażenia	
	TAK	NIE	TAK	NIE	TAK	NIE
Dom kultury (łącznie 118 obiektów)	56% (66 obiektów)	42% (49 obiektów)	29% (34 obiekty)	67% (79 obiektów)	75% (88 obiektów)	23% (27 obiektów)
Świetlica wiejska (łącznie 1017 obiekty)	54% (553 obiekty)	44% (447 obiekty)	14% (139 obiektów)	84% (853 obiekty)	72% (736 obiekty)	26% (263 obiekty)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2017

W dodatkowym zapytaniu skierowanym do gmin z badanego obszaru znalazło się pytanie dotyczące planów utworzenia nowej świetlicy lub domu kultury w ciągu najbliższych 1-3 lat. Odpowiedzi twierdzącej na to pytanie udzieliło 47 gmin (44% gmin, które odesłały odpowiedź na zapytanie), natomiast 38 gmin (36% gmin, które odesłały odpowiedź na zapytanie) nie ma planów w tym zakresie na najbliższe lata. 11 gmin planuje utworzenie nowego domu kultury. O wiele popularniejsze są plany utworzenia świetlic wiejskich – zadeklarowały je 33 gminy. 3 gminy zamierzają utworzenie nowych obiektów, jednak nie określiły jakiego typu.

Tabela 45. Gminy, które w najbliższych 1-3 latach mają w planach utworzenie nowej świetlicy wiejskiej lub domu kultury*

Gminy, które zamierzają w ciągu najbliższych 1-3 lat utworzyć nową świetlicę lub dom kultury	Powiat	Rodzaj obiektu	Nazwa miejscowości w jakiej planowane jest utworzenie nowego obiektu
Barcin	żniński	Dom kultury	Barcin
Bartniczka	brodnicki	Dom kultury	Bartniczka
Bobrowo	brodnicki	Świetlica wiejska	Brudzawy
Brześć Kujawski	włocławski	Dom kultury	Brześć Kujawski
Brzozie	brodnicki	Świetlica wiejska	Jajkowo
Brzuze	rypiński	Świetlica wiejska	Kleszczyn
Cekcyn	tucholski	Świetlica wiejska	Zalesie
Chełmno	chełmiński	Świetlica wiejska	Klamry

<i>Chodecz</i>	włocławski	Dom kultury	Chodecz
<i>Drzycim</i>	świecki	Świetlica wiejska	Drzycim
<i>Fabianki</i>	włocławski	brak informacji	Fabianki
<i>Grudziądz</i>	grudziądzki	Świetlica wiejska	Biały Bór, Wielkie Lniska
<i>Inowrocław</i>	inowrocławski	Świetlica wiejska	Krusza Duchowna
<i>Kamień Krajeński</i>	sępoleński	Świetlica wiejska	Zamarte
<i>Kcynia</i>	nakielski	Świetlica wiejska	Turzyn
<i>Kowalewo Pomorskie</i>	golubsko-dobrzyński	Dom kultury	Piątkowo
<i>Lisewo</i>	chełmiński	Dom kultury	Lisewo
<i>Lubanie</i>	włocławski	brak informacji	Mikanowo, Bodzia
<i>Lubicz</i>	toruński	Świetlica wiejska	Młyniec Drugi
<i>Lubraniec</i>	włocławski	Świetlica wiejska	Wiktorowo
<i>Łabiszyn</i>	żniński	Świetlica wiejska	Smogorzewo,
<i>Łysomice</i>	toruński	Świetlica wiejska	Świerczynki
<i>m. Rypin</i>	rypiński	Dom kultury	Rypin
<i>Mroczka</i>	nakielski	Świetlica wiejska	Ostrowo
<i>Obrowo</i>	toruński	Dom kultury	Dobrzejewice
<i>Osie</i>	świecki	Świetlica wiejska	Jaszc
<i>Osiężyn</i>	radziejowski	Świetlica wiejska	Jarantowice
<i>Raciążek</i>	aleksandrowski	Świetlica wiejska	Turzo
<i>Radomin</i>	golubsko-dobrzyński	Świetlica wiejska	Wilczewko, Bocheniec, Piórkowo
<i>Radzyń Chełmiński</i>	grudziądzki	Świetlica wiejska	Brak informacji
<i>Rogowo</i>	rypiński	Świetlica wiejska	Rogowo
<i>Rogowo</i>	żniński	Świetlica wiejska	Mięcierzyn, Cegielnia
<i>Ryńsk</i>	wąbrzeski	Świetlica wiejska	Jarantowice, Jaworze, Czystochleb
<i>Rypin</i>	rypiński	Świetlica wiejska	Cetki
<i>Sadki</i>	nakielski	Świetlica wiejska	Broniewo, Dębowo, Anieliny
<i>Sępólno Krajeńskie</i>	sępoleński	Świetlica wiejska	Komierowo
<i>Siczenko</i>	bydgoski	brak informacji	Łukowiec, Teresin
<i>Skępe</i>	lipnowski	Świetlica wiejska	Żuchowo
<i>Skrwilno</i>	rypiński	Dom kultury	Skrwilno
<i>Sośno</i>	sępoleński	Świetlica wiejska	Wielowicz
<i>Stolno</i>	chełmiński	Świetlica wiejska	Papryzn
<i>Śliwice</i>	tucholski	Dom kultury	Śliwice
<i>Świecie nad Osą</i>	grudziądzki	Świetlica wiejska	Widlice i Szarnoś
<i>Świekatowo</i>	świecki	Dom kultury	Świekatowo
<i>Topólka</i>	radziejowski	Świetlica wiejska	Znawiewo, Czamanin
<i>Zakrzewo</i>	aleksandrowski	Świetlica wiejska	Michałowo, Kuczkowo
<i>Zławieś Wielka</i>	toruński	Świetlica wiejska	Rozgarty

*jako dom kultury rozumiane są również obiekty, które pełnią taką funkcję bez względu na formalną nazwę
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2017

7.7. Sport i rekreacja

7.7.1. Identyfikacja potrzeb w zakresie infrastruktury sportowej, rekreacyjnej

Ze 139 samorządów gminnych, które przekazały informacje w badaniu ankietowym, 81 gmin zadeklarowało, iż spodziewa się wzrostu zainteresowania korzystaniem z bazy sportowej i rekreacyjnej na swoim obszarze. Na brak zmian w tym zakresie wskazało natomiast 51 gmin, co stanowiło 36,7% wszystkich analizowanych gmin. Tylko 7 jednostek samorządu gminnego nie udzieliło odpowiedzi w tym zakresie. Spośród wspomnianych 81 gmin, które zadeklarowało, iż spodziewa się wzrostu zainteresowania bazą sportową, 9 nie określiło jakiego typu obiektów zainteresowanie to będzie dotyczyło. W przypadku 8 gmin forma zapisu odpowiedzi nie pozwoliła na przyporządkowanie zgłoszenia do konkretnego typu obiektu. Niemniej, gminy te w sposób bardzo ogólny wskazały, iż zainteresowanie dotyczyć będzie bazy sportowej i rekreacyjnej. Po pogrupowaniu i uporządkowaniu danych możliwe było przenalizowanie odpowiedzi dla 64 gmin, co stanowiło zaledwie 46% wszystkich 139 analizowanych gmin. Łączna liczba zgłaszanych przez gminy typów obiektów, co do których należy spodziewać się rosnącego zainteresowania wynosiła od jednego do kilku. W świetle uzyskanych danych, samorządy gminne prognozowały wzrost zainteresowania w zakresie możliwości skorzystania z bazy w postaci siłowni zewnętrznych i wszelkiego typu boisk sportowych (m.in. do piłki nożnej, piłki siatkowej, piłki koszykowej). W pierwszym przypadku taka potrzeba została zgłoszona przez 26 gmin, w drugim zaś przez 25, co stanowiło kolejno 22,6 i 21,7% spośród wszystkich zgłoszeń (115). Kolejną grupą obiektów były elementy infrastruktury lekkoatletycznej. Wzrost zainteresowania tymi obiektami spodziewany był w 12 gminach. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku placów zabaw (12 gmin). Biorąc pod uwagę pozostałe odpowiedzi, spodziewano się wzrostu zainteresowania infrastrukturą rowerową (m.in. ścieżki rowerowe), infrastrukturą sportów wodnych i turystyki wodnej (m.in. przystanie, wypożyczalnie sprzętu wodnego), halami sportowymi i salami gimnastycznymi oraz kortami tenisowymi. W trochę mniejszym stopniu wzrost zainteresowania miał dotyczyć lodowisk, skateparków, parków linowych, czy bazy służącej strzelectwu sportowemu. Generalnie samorządy gminne określiły, iż zainteresowanie bazą sportową we wspomnianych typach obiektów będzie obejmowało wszystkie grupy wiekowe, zarówno dzieci, młodzież, dorosłych, jak i seniorów (zainteresowanie konkretnej grupy wiekowej w zależności od typu obiektu sportowego, rekreacyjnego), przy czym dla ludności starszej zaobserwowano głównie zainteresowanie obiektami w postaci siłowni zewnętrznych.

Tabela 46. Liczba zgłoszeń udzielonych przez gminy dotyczących zainteresowania typem bazy sportowej i rekreacyjnej

<i>Typ bazy sportowej, rekreacyjnej</i>	<i>Liczba zgłoszeń</i>	<i>% wszystkich zgłoszeń</i>
<i>Elementy infrastruktury lekkoatletycznej</i>	12	10,4
<i>Elementy infrastruktury rowerowej</i>	7	6,1
<i>Elementy infrastruktury sportów wodnych i rekreacji</i>	7	6,1
<i>Hale i sale gimnastyczne</i>	7	6,1
<i>Korty tenisowe</i>	6	5,2
<i>Lodowiska</i>	4	3,5
<i>Park linowy</i>	3	2,6
<i>Place zabaw</i>	12	10,4
<i>Siłownie zewnętrzne, place do streetworkout, fitparki</i>	26	22,6
<i>Skatepark</i>	4	3,5
<i>Skocznia</i>	1	0,9
<i>Stadiony i boiska sportowe</i>	25	21,7
<i>Strzelectwo sportowe</i>	1	0,9
<i>Razem</i>	115	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Z informacji uzyskanych od samorządów gminnych wynika, iż często istniejąca baza sportowa i rekreacyjna nie jest w stanie w pełni zaspokoić oczekiwań, potrzeb lokalnych społeczności. Wynikało to nie tylko z braku obiektów danego typu na terenie gminy, ale i z dużego obciążenia obiektów już funkcjonujących. Zapotrzebowanie przekraczające możliwości organizacyjne gminy obserwowano w przypadku basenów krytych, stadionów, boisk sportowych, hal sportowych, sal gimnastycznych, lodowisk czy siłowni plenerowych. I tak, w przypadku hal sportowych i sal gimnastycznych zwracano uwagę na braki w infrastrukturze, stale rosnące zainteresowanie zajęciami przewyższające liczbę posiadanych miejsc w obiektach, czy zbyt dużą ilość funkcjonujących klubów w stosunku do posiadanych zasobów lokalowych. Gminy wskazywały także na rosnące oczekiwania co do budowy nowych placów zabaw, ścieżek rowerowych, obiektów infrastruktury lekkoatletycznej, kortów tenisowych, parków linowych, skateparków, strzelnic, kręgielni, obiektów służących sportom i turystyce wodnej, czy tworzenia nowych terenów rekreacyjnych. Budowa części z nich (np. basenów, hal sportowych) wiązałaby się jednak z wysokimi kosztami, często wykraczającymi poza realne możliwości finansowe gminy. Dlatego też obserwowane działania w zakresie których zainteresowanie społeczeństwa przekraczało możliwości realizacji przez gminną bazę nie zawsze miały potwierdzenie w wykazie obiektów jakie gmina zgłaszała w zakresie niedoboru bazy. Przykładem były tu baseny. Samorządy gminne informowały o rosnącym zainteresowaniu wśród społeczeństwa, związanym z brakiem tego obiektu na terenie gminy. Jednakże biorąc pod uwagę możliwości dowożenia np. dzieci w ramach zajęć, czy szybkiego dojazdu środkami transportu indywidualnego,

czy publicznego do obiektów zlokalizowanych na terenie pobliskich miast, kwestii budowy basenu nie traktowały jako sprawy kluczowej. W efekcie obiekt ten nie był zgłaszany w wykazie obiektów wobec których gmina odczuwa niedobór. Należy także mieć na uwadze, iż wizja samorządu gminy może odbiegać od wizji lokalnej społeczności. Mieszkańcy wychodzą bowiem z założenia, iż dana miejscowość czy gmina powinna być wyposażona w każdy typ obiektu, tak aby dostęp do jego oferty był jak najlepszy, często zapominając o kosztach budowy, czy utrzymaniu obiektu. Jednym z celów badania było rozeznanie zapotrzebowania przez gminy na poszczególne typy obiektów. Spośród 139 samorządów, które przekazały informacje dotyczące badania ankietowego, 88 gmin (63,3% wszystkich analizowanych) wskazało, iż odczuwa niedobór w posiadanej bazie sportowej, rekreacyjnej. Natomiast w 43 gminach obecnie funkcjonująca baza była wystarczająca i realizowała w pełni potrzeby mieszkańców. Tylko 7 z 139 gmin nie udzieliło odpowiedzi w tym zakresie. Wśród wspomnianych 88 gmin, które wskazały na niedobór w bazie sportowej, rekreacyjnej, 10 nie dokonało wskazania co do typu obiektów, których dotyczy. W przypadku 9 gmin forma udzielonych odpowiedzi była nieprecyzyjna. W sposób ogólny wskazały one na brak bazy sportowo-rekreacyjnej, jej niedobór, bądź konieczność rozbudowy. W efekcie pod względem skonkretyzowanych potrzeb przebadano sytuację w 69 gminach, co stanowiło 49,6% wszystkich analizowanych gmin (139). Liczba zgłaszanych obiektów była różna i wynosiła od jednego do kilku. Największy niedobór związany był z brakiem wszelkiego typu boisk sportowych (w tym stadionów, pełnowymiarowych, typu Orlik, wielofunkcyjnych), a także z potrzebą ich modernizacji, przebudowy. W tym zakresie odpowiedzi udzieliły 33 gminy. Kwestia braku obiektów, ich remontów stanowiła ponad ¼ wszystkich zgłaszanych potrzeb. Obiektami deficytowymi były także hale sportowe i sale gimnastyczne (w tym pełnowymiarowe, szkolne i pozaszkolne). Zgłaszany niedobór wynikał nie tylko z braku tego typu obiektu na terenie gminy, ale także z dotychczasowego wysokiego wykorzystania obecnej bazy i braku możliwości organizowania dodatkowych zajęć, mimo rosnącego zapotrzebowania. Potrzeby w tym zakresie zgłosiły 23 gminy. Kolejnymi grupami obiektów były siłownie zewnętrzne oraz place zabaw. W pierwszym przypadku potrzeby w zakresie budowy zgłosiło 16 gmin, w drugim 11. Kilka gmin wskazało na konieczność budowy basenów krytych (9 gmin) i ścieżek rowerowych (7). Do typów obiektów zgłoszonych przez najmniejszą liczbę gmin (<7 gmin) zaliczały się obiekty infrastruktury lekkoatletycznej, elementy infrastruktury sportów i turystyki wodnej (przystanie wodne, wypożyczalnie sprzętu), korty tenisowe, wszelkiego typu tereny do rekreacji (place, parki, ogrody jordanowskie), lodowiska, skateparki, strzelnica sportowa i kręgielnia.

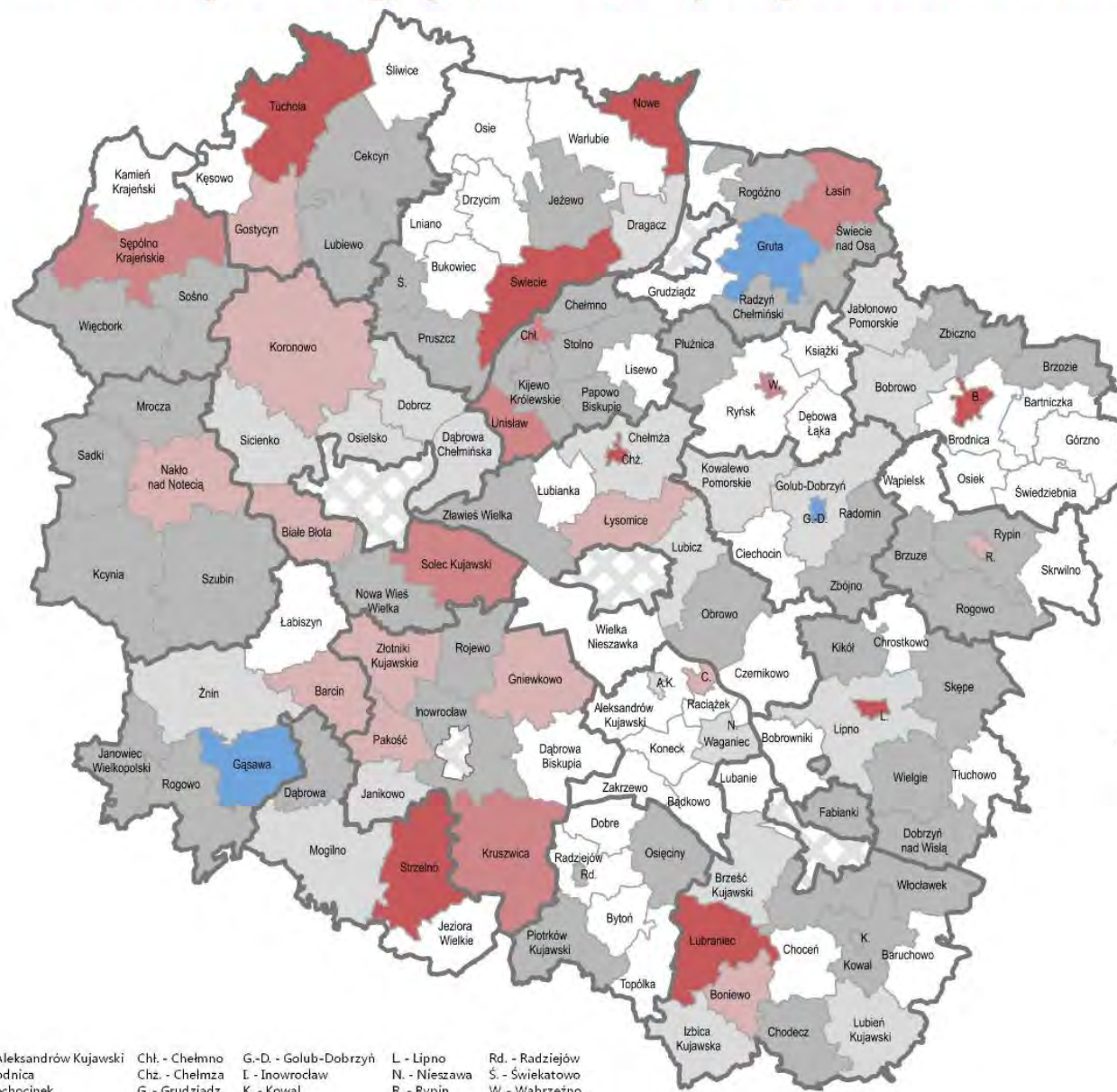
7.8. Budownictwo socjalne

7.8.1. Skala zapotrzebowania na lokale socjalne

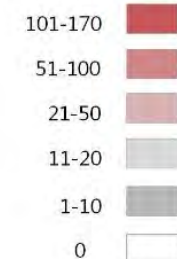
93 gminy w formularzach ankietowych zgłosiły, że mają wnioski oczekujące na realizację, złożone przez osoby ubiegające się o przyznanie lokalu socjalnego. W około połowie z tych gmin liczba wniosków nie przekraczała 10. Między 11 a 20 wniosków zgłosiło 20 gmin, 21 a 50 wniosków 12 gmin, 51 do 100 wniosków 7 gmin, a powyżej 101 wniosków 8 gmin. Najwięcej wniosków było w gminie Nowe (102), gminie miejskiej Brodnica (110), gminach Strzelno (110) i Lubraniec (133), gminach miejskich Lipno (138) i Chełmża (140) oraz gminach Tuchola (163) i Świecie (170). 43 gminy podały informację, że nie posiadają oczekujących wniosków o przyznanie lokalu socjalnego.

Liczba wniosków oczekujących na realizację, złożonych przez osoby ubiegające się o przyznanie lokalu socjalnego

Liczba złożonych wniosków

miasta nieanalizowane na tym etapie badań
gminy, które nie przekazały informacji

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

7.8.2. Aktualnie prowadzone procesy inwestycyjne

17 gmin zadeklarowało, że jest w trakcie budowy lub przystosowania pomieszczeń na cele lokali socjalnych. Największą liczbę lokali socjalnych przygotowuje gmina Żnin, Świecie, Koronowo i Złotniki Kujawskie.

Tabela 47. Gminy, które są w trakcie budowy lub przystosowania pomieszczeń na cele lokali socjalnych

Nazwa gminy	Powiat	Liczba lokali, które są w trakcie budowy/przystosowania na cele lokali socjalnych
Cekcyn	tucholski	3
Dragacz	świecki	7
Fabianki	włocławski	9
Gostycyn	tucholski	4
Izbica Kujawska	włocławski	1
Koronowo	bydgoski	22
Lipno	lipnowski	5
Lubiewo	tucholski	2
m. Ciechocinek	aleksandrowski	15
Mogilno	mogileński	1
Mrocza	nakielski	8
Płużnica	wąbrzeski	12
Świecie	świecki	20
Waganiec	aleksandrowski	11
Zbiczno	brodnicki	2 lub 3
Złotniki Kujawskie	inowrocławski	22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

7.9. Administracja i bezpieczeństwo

7.9.1. Identyfikacja potrzeb w zakresie dostosowania budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych

7.9.1.1. Budynki, dla których organem założycielskim jest powiat

W przeprowadzonym badaniu starostwa powiatowe zgłosiły łącznie 52 budynki, które wymagają w pierwszej kolejności dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych. Najwięcej budynków podały powiaty żniński (10) i nakielski (14). Generalnie powiaty wymieniały od 1 do 3 budynków (11 powiatów).

Wśród tych budynków najwięcej było szkół i zespołów szkół (22) oraz budynków, w których znajdowały się siedziby starostw powiatowych, ich wydziałów i inspektoratów powiatowych (łącznie 14 budynków). Starostwa wymieniły również m.in. 4 domy pomocy społecznej, 4 poradnie psychologiczno-pedagogiczne i 3 placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Tabela 48. Budynki użyteczności publicznej, dla których organem założycielskim jest powiat, które wymagają dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych

Powiat	Liczba budynków, które wymagają dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych		
<i>aleksandrowski</i>	2	<i>mogileński</i>	2
<i>brodnicki</i>	Brak informacji	<i>nakielski</i>	14
<i>bydgoski</i>	3	<i>radziejowski</i>	1
<i>chełmiński</i>	2	<i>rypiński</i>	Brak informacji
<i>golubsko-dobrzyński</i>	2	<i>sępoleński</i>	Brak informacji
<i>grudziądzki</i>	1	<i>świecki</i>	1
<i>lipnowski</i>	2	<i>toruński</i>	3
		<i>tucholski</i>	3
		<i>wąbrzeski</i>	6
		<i>żniński</i>	10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

7.9.1.2. Budynki, dla których organem założycielskim jest gmina

W przeprowadzonym badaniu ankietowym 75 urzędów gminnych zgłosiło 255 budynków, które wymagają w pierwszej kolejności dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych. Większość z gmin wymieniało do 3 budynków (55 gmin). Najwięcej budynków wymieniły w formularzu gmina miejska Rypin (10), gmina Dobrcz (12) i gmina Koronowo (40). Wśród wymienianych przez gminy budynków najczęściej wymieniane były przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja i zespoły szkół (106 budynków), urzędy miejskie i gminne (41 budynki) oraz świetlice wiejskie (42 budynki). Do pozostałych budynków należały między innymi biblioteki i filie biblioteczne (16 budynków), gminne i miejskie ośrodki pomocy społecznej (16 budynków), domy i ośrodki kultury (15 budynków), zakłady opieki zdrowotnej, przychodnie, ośrodki zdrowia i gabinety rehabilitacyjne (6 budynków), remizy OSP (4 budynki), zakłady komunalne i wodociągowe (4 budynki) oraz muzea (2 budynki).

Do najczęściej podawanych wymogów w zakresie dostosowania budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych podawano brak urządzeń dźwigowych, podjazdów lub dostosowanych toalet.

Tabela 49. Budynki użyteczności publicznej, dla których organem założycielskim jest gmina, które wymagają dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych

Nazwa gminy	Powiat	Liczba budynków, które wymagają dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych			
Aleksandrów Kujawski	aleksandrowski	3	Gostycyn	tucholski	4
Bartniczka	brodnicki	2	Górzno	brodnicki	2
Białe Błota	bydgoski	3	Gruta	grudziądzki	1
Bobrowniki	lipnowski	2	Jabłonowo Pomorskie	brodnicki	5
Bobrowo	brodnicki	1	Jeżewo	świecki	6
Brodnica	brodnicki	1	Kęsowo	tucholski	2
Bukowiec	świecki	3	Kikół	lipnowski	1
Bytów	radziejowski	1	Koronowo	bydgoski	40
Cekcyn	tucholski	4	Kowalewo Pomorskie	golubsko-dobrzyński	3
Chełmno	chełmiński	2	Książki	wąbrzeski	6
Chełmża	toruński	3	Lisewo	chełmiński	3
Ciechocin	golubsko-dobrzyński	1	Lniano	świecki	4
Czernikowo	toruński	2	Lubicz	toruński	1
Dąbrowa Biskupia	inowrocławski	2	Lubiewo	tucholski	9
Dąbrowa Chełmińska	bydgoski	1	Łubianka	toruński	6
Dębowa Łąka	wąbrzeski	2	Łysomice	toruński	1
Dobrcz	bydgoski	12	m. Brodnica	brodnicki	2
Dobrzyń nad Wisłą	lipnowski	3	m. Chełmno	chełmiński	8
Drzycim	świecki	2	m. Chełmża	toruński	4
			m. Golub-Dobrzyń	golubsko-dobrzyński	1
			m. Lipno	lipnowski	2
			m. Rypin	rypiński	10

<i>m. Wąbrzeźno</i>	wąbrzeski	6
<i>Nieszawa</i>	aleksandrowski	1
<i>Nowa Wieś Wielka</i>	bydgoski	2
<i>Obrowo</i>	toruński	2
<i>Osiek</i>	brodnicki	2
<i>Osielsko</i>	bydgoski	3
<i>Pakość</i>	inowrocławski	1
<i>Piotrków Kujawski</i>	radziejowski	1
<i>Płużnica</i>	wąbrzeski	1
<i>Pruszcz</i>	świecki	4
<i>Raciążek</i>	aleksandrowski	3
<i>Radomin</i>	golubsko-dobrzyński	1
<i>Rogowo</i>	rypiński	9
<i>Rojewo</i>	inowrocławski	4
<i>Ryńsk</i>	wąbrzeski	1
<i>Rypin</i>	rypiński	2
<i>Sępólno Krajeńskie</i>	sępoleński	1

<i>Solec Kujawski</i>	bydgoski	2
<i>Sośno</i>	sępoleński	1
<i>Stolno</i>	chełmiński	1
<i>Śliwice</i>	tucholski	2
<i>Świecie</i>	świecki	1
<i>Świedziebna</i>	brodnicki	2
<i>Świekatowo</i>	świecki	3
<i>Tuchola</i>	tucholski	7
<i>Unisław</i>	chełmiński	1
<i>Waganiec</i>	aleksandrowski	5
<i>Wielgie</i>	lipnowski	3
<i>Więcbork</i>	sępoleński	1
<i>Zbiczno</i>	brodnicki	1
<i>Zbójno</i>	golubsko-dobrzyński	1
<i>Zławieś Wielka</i>	toruński	7
<i>Złotniki Kujawskie</i>	inowrocławski	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

8 Przepływy osób związane z realizacją potrzeb w zakresie wybranych usług publicznych

W niniejszym rozdziale podjęto się przeanalizowania zasięgu oddziaływania wybranych usług. Zasięg ten rozumiany jest jako przepływy osób w związku z koniecznością realizacji swoich potrzeb w ramach danej usługi. Jest to ważna cecha świadcząca z jednej strony o jakości świadczonych usług publicznych, gdyż wyższa jakość przekłada się na zmianę decyzji dotyczącej realizacji potrzeb w zakresie danej usługi na miejscu, na korzyść realizacji potrzeby w innej dalszej lokalizacji. Z drugiej strony dojazdy mogą też świadczyć o zbyt rzadkim wyposażeniu danego terytorium w usługi. Przepływ osób jest wtedy wymuszony koniecznością realizacji potrzeb (brak usługi na miejscu lub w sąsiedztwie). Są jeszcze dwa istotne zagadnienia, które wpływają na kształt i charakter relacji. Pierwszy to przepływy pomiędzy miejscowościami bliskimi i powiązanymi funkcjonalnie, ale rozdzielonymi administracyjnie. Pomimo dość bliskiej odległości realizacja potrzeb następuje już w innej gminie. Takie zjawisko, przy braku usług publicznych, może świadczyć o dysfunkcji podziału terytorialnego, kiedy to podział administracyjny nie nawiązuje do relacji funkcjonalnych. Drugi aspekt to zachowania quasipodmiejskie, kiedy to mieszkańcy decydują się realizować swoje potrzeby w jakiejś miejscowości o charakterze centralnym (relacja: obszar wiejski – miasto) ze względu na realizację dojazdu związanego ze świadczeniem pracy poza miejscem zamieszkania. Przykładem tego może być zjawisko realizowania potrzeb edukacyjnych uczniów szkół podstawowych poza własną gminą, w efekcie zawożenia ucznia do miejscowości, w której pracuje jeden z opiekunów. Zjawisko to jest szczególnie silne w przypadku sąsiedztwa miast.

Informacje o dojazdach do miejsc realizacji usług pozyskano z JST zlokalizowanych na analizowanym terenie. W badaniu ankietowym uzyskano informacje w zakresie miejsca zamieszkania¹³ osób realizujących swoje potrzeby w zakresie wybranych usług publicznych według gmin. W ten sposób uzyskano informacje z zakresu placówek żłobkowych, przedszkolnych, szkolnych i opiekuńczych (domy pomocy społecznej). Ostatecznie, dane z zakresu opieki żłobkowej (wciąż słabe wyposażenie i gęstość tych placówek przy zakładanym małym zasięgu ich oddziaływania) i usług opiekuńczych dla dorosłych (dostęp do placówek realizujących stały pobyt całodobowy nie jest wypadkową obsługi danego terenu i ma częściowo przypadkowy charakter w ujęciu przestrzennym) nie były analizowane, a dane dotyczące szkół ponadgimnazjalnych będą przeanalizowane w kolejnym etapie badania wraz z danymi z pięciu dotychczas niebadanych miast. Zakłada się, że również w kontekście zadań gminnych (przedszkola, szkoły podstawowe) po uzupełnieniu na dalszym etapie

¹³ Określenie miejsca zamieszkania w badaniu ankietowym nie musi oznaczać faktycznego miejsca zamieszkania. Poza problemem związanym z funkcjonowaniem obowiązku meldunkowego (miejsce zameldowania nie jest częstokroć tożsame z miejscem zamieszkania) część informacji o miejscu zamieszkania osoby realizującej potrzebę ma charakter dostępowy – wykazanie innej lokalizacji niż pożądana ograniczałoby możliwość realizacji potrzeb. Tak jest np. w przypadku usług edukacyjnych, gdzie może występować zjawisko deklarowania zamieszkiwania we właściwym rejonie szkolnym – przy braku wolnych miejsc wykazywanie zamieszkiwania poza nim wyklucza możliwość przyjęcia dziecka do szkoły (taka deklaracja nie musi być jednak weryfikowana i faktyczne miejsce zamieszkania wymusza dojazd).

danych z obszaru pięciu niebadanych miast uzyska się interesujące dane - szczególnie ważne dla rozpoznania części procesów suburbanizacyjnych w aglomeracji bydgosko-toruńskiej. Na potrzeby niniejszej analizy powszechnie w dalszej części tekstu używa się terminu „dojazd”, w sytuacji, gdy gmina zamieszkania jest inna, niż gmina, w której realizowana jest usługa.

8.1. Oddziaływanie usług przedszkolnych

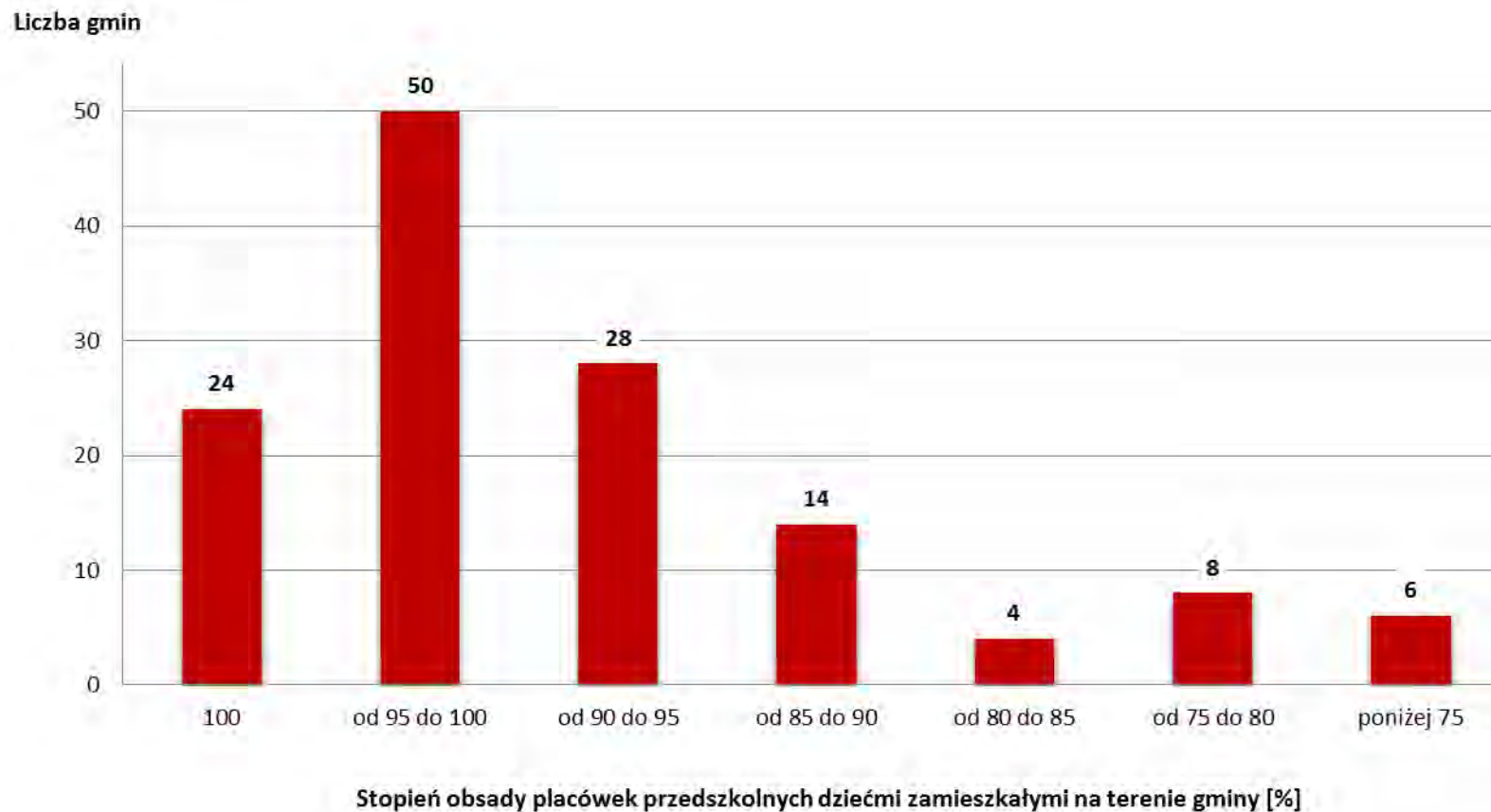
Informacje w zakresie dojazdów uzyskano ze 137 gmin, a jedynie dwie gminy (Koronowo, Dębowa Łąka) nie przekazały omawianych danych. Uzyskano więc bardzo satysfakcjonujący zwrot w badaniu ankietowym rzędu prawie 98,6%. W tym gronie wyjątkowa była gmina Bytów, która wykazała, że nie posiada placówek przedszkolnych, więc nikt do tej gminy nie dojeżdża. Spośród 136 analizowanych gmin 24 wykazały (17,5%), że nie dojeżdżało do nich żadne dziecko (realizowały potrzeby jedynie dzieci zamieszkałych na terenie własnej gminy). Na potrzeby badania uznano, że dojazdy o wielkości 4 dzieci i mniejsze były mało istotne, a często mogły też mieć przypadkowy charakter. Gmin o tak małej intensywności dojazdów oraz gmin, które dojazdów nie wykazywały w ogóle było 54 (39,4% analizowanych gmin). W efekcie, w sześciu przypadkach na dziesięć, dojazdy międzygminne miały na tyle istotny charakter, że poddano je dalszej analizie. Ponieważ nie analizowano dojazdów z gmin województwa kujawsko-pomorskiego do gmin nieznajdujących się na jego terenie pominięto aspekt ewentualnego uczęszczania dzieci z terenu województwa kujawsko-pomorskiego do placówek przedszkolnych znajdujących się w gminach innych województw. Założono, że taka sytuacja jest rzadkością i nie wpływa istotnie na osiągnięte wyniki.

Tabela 50. Międzygminne dojazdy do placówek przedszkolnych według ich intensywności

<i>Liczba dojeżdżających dzieci z terenu innych gmin</i>	Brak	1 - 4	5-10	11-20	21-50	50-100	Powyżej 100
<i>Liczba gmin</i>	24	30	26	24	25	5	2
<i>Udział w liczbie gmin analizowanych</i>	17,5%	21,9%	19,0%	17,5%	18,2%	3,6%	1,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Jednym z analizowanych aspektów było też określenie stopnia obsady placówek przedszkolnych w gminie dziećmi zamieszkałymi na jej terenie. Wspomniane 24 gminy, które nie notowały dojazdów, notowały ten wskaźnik w wysokości 100%. Co ciekawe, były to jedynie gminy wiejskie i miejsko-wiejskie, nie było natomiast gmin miejskich.

Wykres 9. Liczba gmin według stopnia obsady placówek przedszkolnych dziećmi zamieszkałymi na terenie gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Najciekawszym aspektem w zakresie dojazdów do przedszkoli są kierunki i skala tych dojazdów, którą szczegółowo prezentuje wykonana mapa dojazdów do przedszkoli. Jej analiza pozwala wychwycić najważniejsze zależności i ujawnić pewne ekstremalne wartości dojazdów w tym zakresie. Najważniejszym wnioskiem jest fakt, że zjawisko dowozów do przedszkoli ma generalnie charakter bliskiej podróży – dojazdy dotyczą gmin sąsiadujących ze sobą. Jedyne

obserwowane wyjątki to dojazdy do gminy miejskiej Brodnica, z gmin: Bobrowo, Świdziebna, Zbiczno, Brzozie; do gminy miejskiej Rypin z gminy Skrwilno; do gminy Złotniki Kujawskie z gminy miejskiej Inowrocław. Ponieważ wokół powyższych miast znajdują się otaczające je gminy wiejskie, dojazdy te i tak były realizowane na niewielkich dystansach. Kolejny aspekt to dojazdy z gmin poza województwem. W analizowanych kryteriach (dojazd więcej niż 4 dzieci) obserwuje się jedynie 4 takie przypadki. Były to dojazdy z gminy Gniew (woj. pomorskie), gdzie do gminy Nowe dojeżdżało 8 dzieci; z gminy Mieleszyn (woj. wielkopolskie), gdzie do gminy Rogowo (pow. żniński) dojeżdżało 9 dzieci; z gminy Trzemeszno (woj. wielkopolskie), gdzie również do gminy Rogowo (pow. żniński) dojeżdżało 9 dzieci oraz z gminy Brudzeń Duży (woj. mazowieckie), gdzie do gminy Dobrzyń nad Wisłą dojeżdżało 12 dzieci. Ogółem poza województwem kujawsko-pomorskim mieszka 68 dzieci, które uczęszczają do placówek przedszkolnych zlokalizowanych na analizowanym obszarze. Relacje w zakresie opieki przedszkolnej z gminy zamieszkania do gminy w województwie kujawsko-pomorskim odbywają się w 26 kierunkach. Kolejnym istotnym wnioskiem jest obserwowanie silnych relacji pomiędzy gminą wiejską otaczającą gminę miejską o tej samej nazwie (wyjątek w nazewnictwie to Ryńsk – Wąbrzeźno). Dojazdy dzieci z gmin wiejskich, do przedszkoli w gminach miejskich w tej sytuacji, były najczęściej najwyższymi notowanymi wartościami dojazdów, a wyjątek od tej reguły obserwowano jedynie w przypadku Chełmży. Na obecnym etapie badań nie można rozpoznać tego typu zależności w przypadku gmin wiejskich Włocławka, Grudziądz i Inowrocławia, z uwagi na fakt, że miasta te będą analizowane w drugim etapie badań.

Tabela 51. Dojazdy do placówek przedszkolnych zlokalizowanych w gminach miejskich, dzieci zamieszkałych na obszarze otaczających je gmin wiejskich

Nazwa gminy miejskiej i otaczającej ją gminy wiejskiej, której dotyczy relacja	Liczba dojeżdżających dzieci do placówek przedszkolnych w mieście	Udział dzieci wyjeżdżających do miasta w stosunku do ogółu dzieci uczęszczających do placówek przedszkolnych zamieszkujących na obszarze gminy wiejskiej
Aleksandrów Kujawski	63	24,4%
Brodnica	264	65,3%
Chełmno	27	25,7%
Chełmża	17	7,9%
Golub-Dobrzyń	29	14,1%
Lipno	37	13,3%
Kowal	28	26,9%
Radziejów	42	33,6%
Rypin	34	20,0%
Wąbrzeźno - Ryńsk	27	12,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

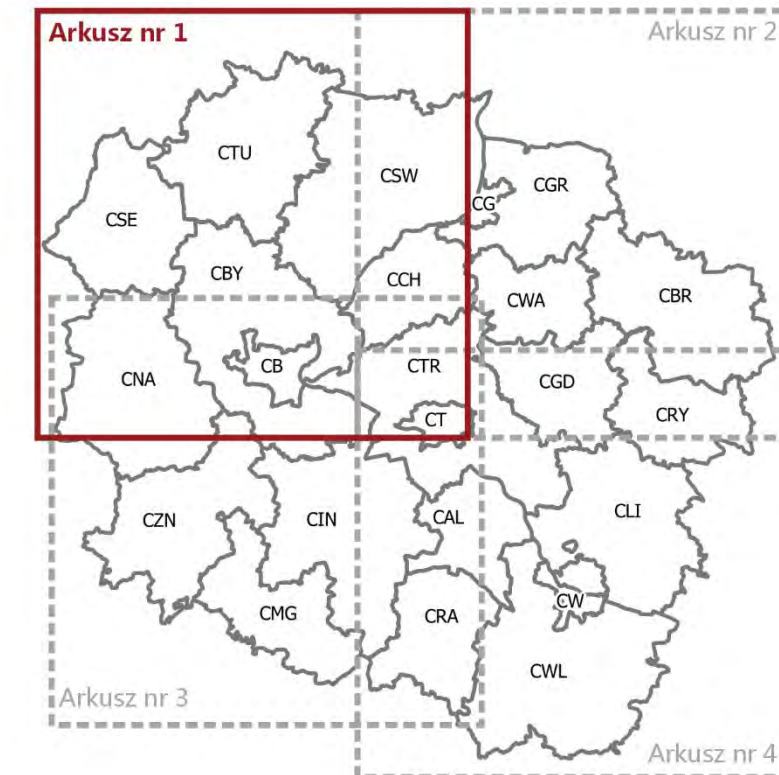
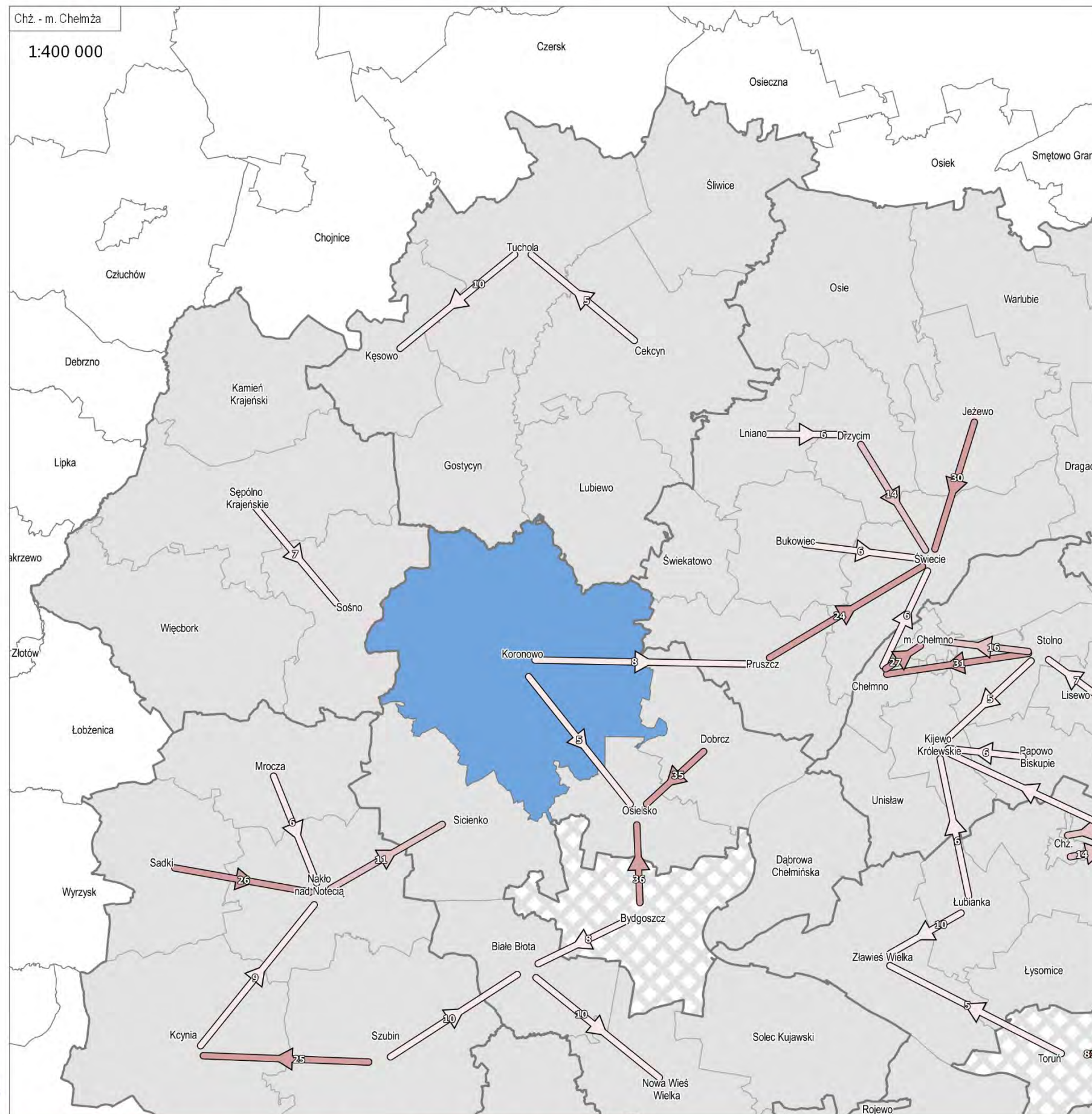
Ze względu na skalę dojazdów zdecydowanie wyróżniała się z tej grupy gmin gmina wiejska Brodnica, gdzie ponad 65% dzieci uczęszczających do placówek przedszkolnych dojeżdżało do tych placówek z miasta Brodnicy. Była to jednocześnie najwyższa obserwowana wartość relacji pomiędzy dwiema gminami. Duży udział tej grupy dzieci (ponad 1/5) obserwowano w przypadku gmin wiejskich Aleksandrów Kujawski, Chełmno, Kowal, Radziejów i Rypin. Kolejnym wnioskiem z analizy danych w zakresie ciążer w przypadku opieki przedszkolnej było stwierdzenie braku wyraźnych prawidłowości co do roli miasta powiatowego w realizacji usług przedszkolnych. Identyfikuje się zarówno przykłady silnych ciążer do miast powiatowych (Świecie, Nakło nad Notecią, Brodnica, Rypin), jak i przykłady relatywnie małych ciążer. Brak jest tu jednoznacznego klucza do interpretacji powyższych zróżnicowań.

Ostatnim istotnym zaobserwowanym aspektem było notowanie przez niektóre gminy wartości dojazdów, które trudno jednoznacznie zinterpretować. Pierwszym takim przykładem była wysoka wartość dojazdów do gminy Lubicz z miasta Torunia (aż 81 dzieci). Nawet pobieżna znajomość procesów i relacji w strefie podmiejskiej dużych miast sugerowałaby kierunek odwrotny, czyli dowożenie dzieci z terenów wiejskich do miasta. Dogłębna analiza wykazała, że w przypadku gminy Lubicz dojazdy te, notowane były dla trzech placówek w miejscowości Grębocin (78 z 81 dzieci). Wyjaśnieniem tego zjawiska mogą być cztery wzajemnie nakładające się aspekty: nietypowe położenie Grębocina w sieci osadniczej gminy Lubicz (swego rodzaju enklawa osadnicza niezwiązana funkcjonalnie z resztą gminy), bezpośrednie sąsiedztwo miejscowości w stosunku do dzielnicy mieszkalnej Bielawy i Grębocin nad Strugą (części Torunia), wysoka jakość świadczonych tu usług w zakresie opieki przedszkolnej (m.in. przedszkole anglojęzyczne) oraz nierespektowanie obowiązku meldunkowego wśród osób wprowadzających się do intensywnie rozwijającej się strefy podmiejskiej (niedeklarowanie zmiany miejsca zameldowania, czyli ciągłe ich funkcjonowanie jako mieszkańców Torunia). Co istotne, ostatni omawiany aspekt, pomimo powszechnego charakteru w strefach podmiejskich, nie odznaczał się w takim stopniu w przypadku innych gmin podmiejskich Bydgoszczy i Torunia. Inny, istotny przypadek to dojazdy dzieci z gminy Szubin, do placówek w gminie Kcynia (25 dzieci). To również nietypowy kierunek dojazdów w układzie aglomeracyjnym, ale zachodnia i południowa część gminy Szubin nie wykazywały już tak intensywnych ciąż do Bydgoszczy jak pozostałe części tej gminy. Zarówno Kcynia jak i Szubin są gminami rozległymi, więc zapewne wynikało to z tradycyjnych relacji funkcjonalnych pomiędzy miejscowościami przygranicznymi obu gmin – wszystkie dojazdy z gminy Szubin dotyczyły placówki w przygranicznym Mycielewie.

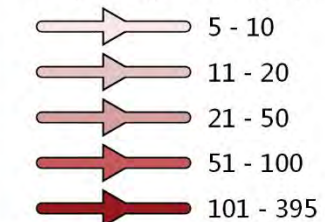
Na analizowanym terenie ogółem 2206 dzieci uczęszczało do placówki przedszkolnej poza gminą swojego zamieszkania, co stanowiło 7,5% ogółu podopiecznych tych placówek.

Dojazdy do placówek przedszkolnych

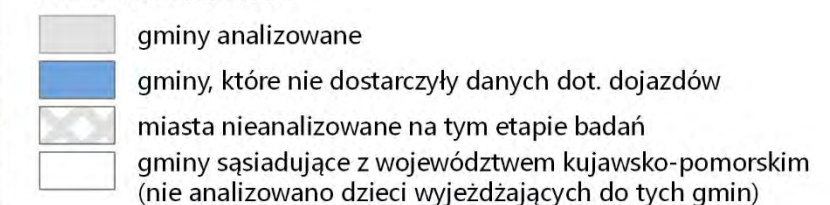
Liczba dzieci spoza obszaru gminy (wskazano jedynie gminy, z których dojeżdża więcej niż 4 dzieci):

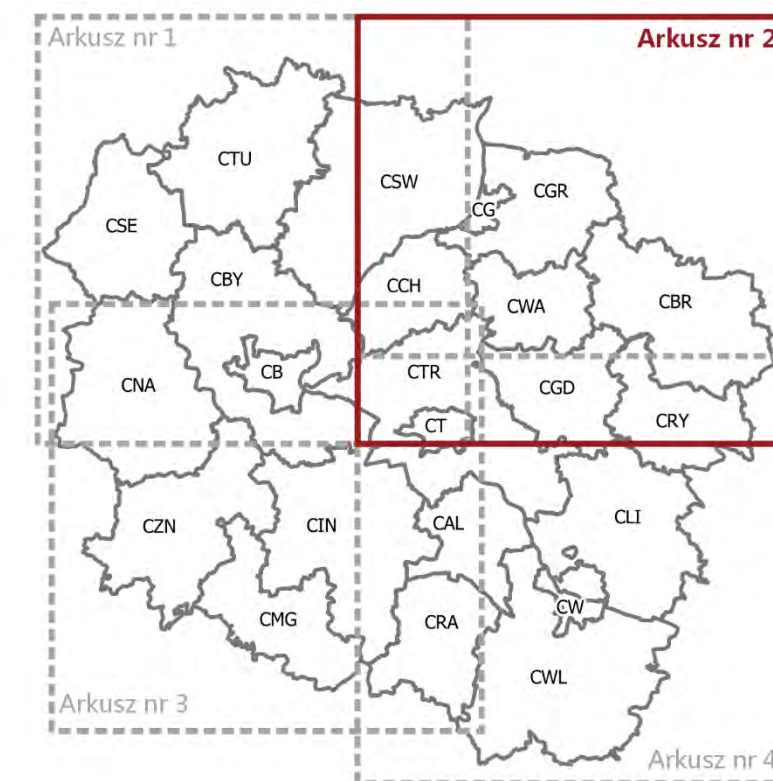
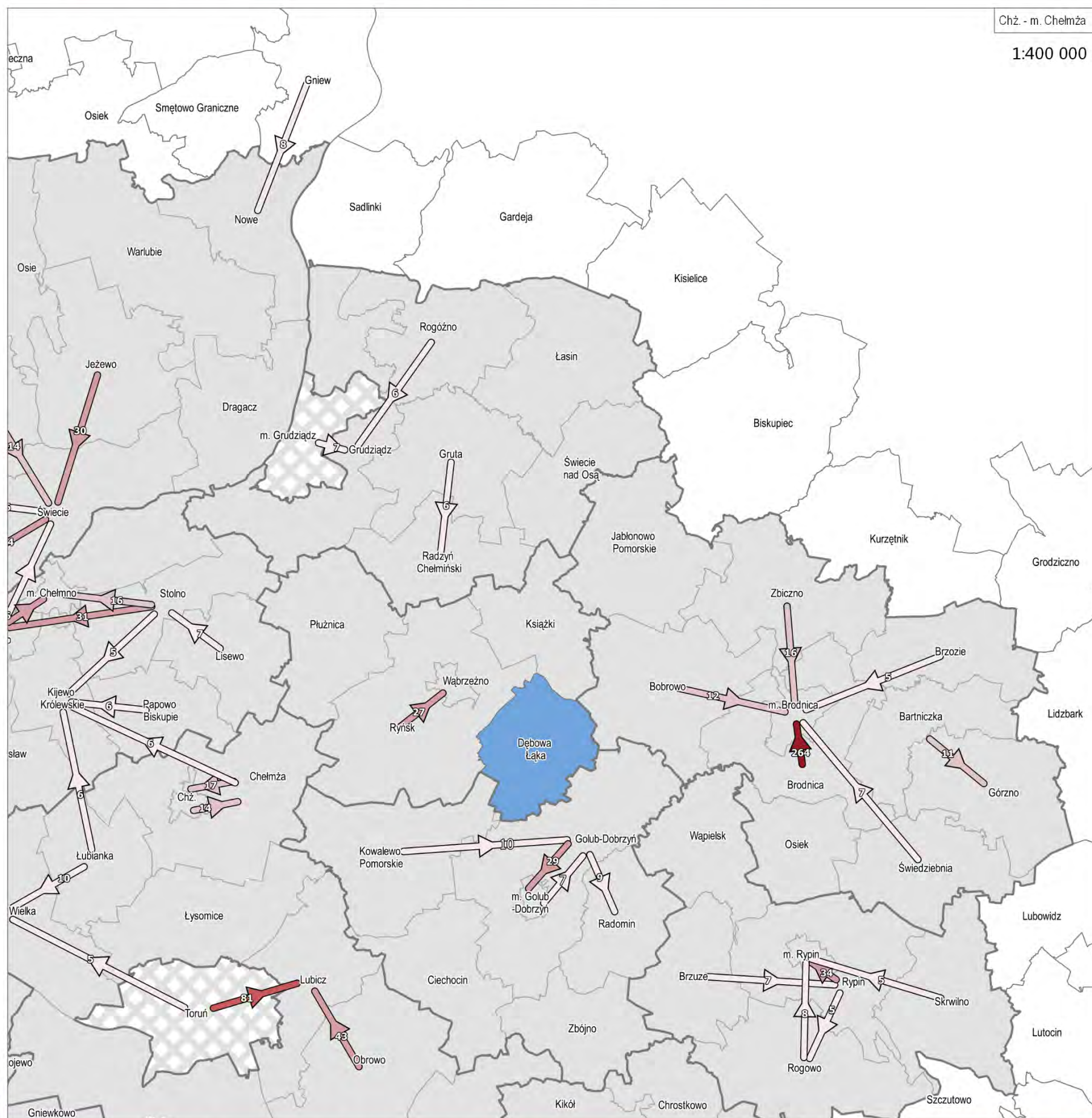
Oznaczenie relacji (dojazdu):

Pozostałe oznaczenia:

Kujawsko-Pomorskie Biuro
Planowania Przestrzennego
i Regionalnego we Włocławku

5 - 10

11 - 20

21 - 50

51 - 100

101 - 395

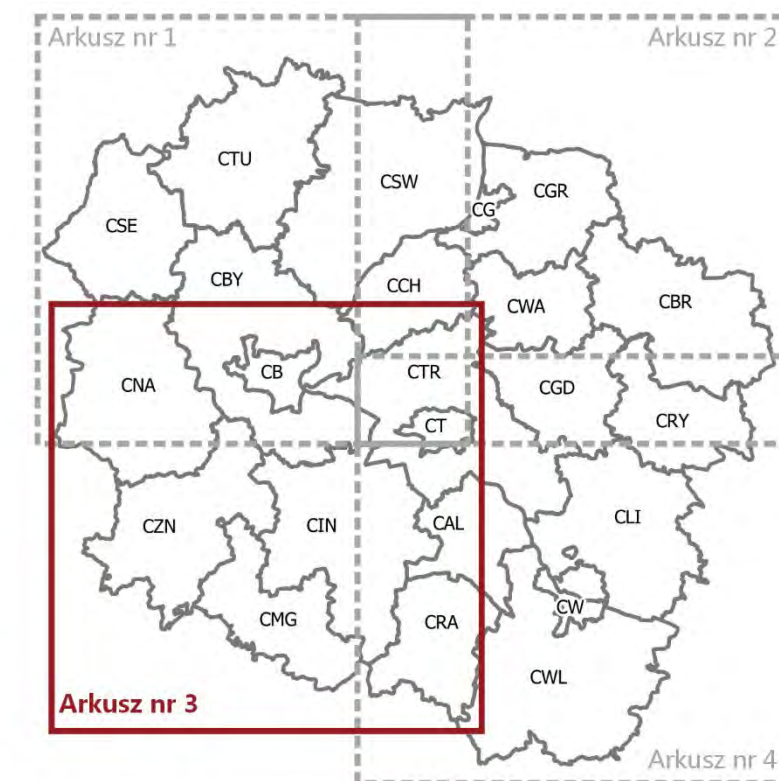
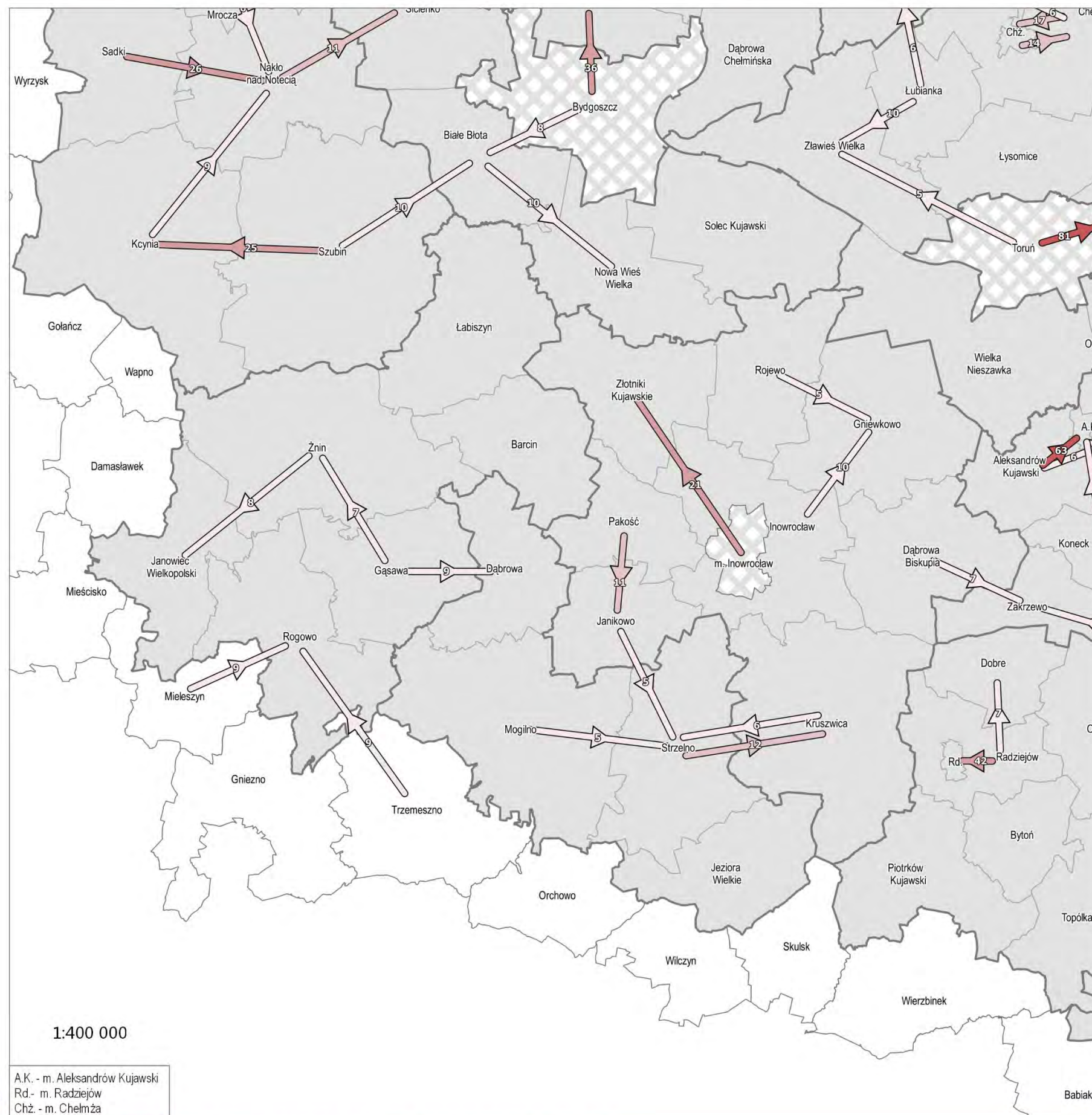
gmina, w której znajduje się placówka przedszkolna, do której uczęszcza dziecko

gmina zamieszkania dziecka

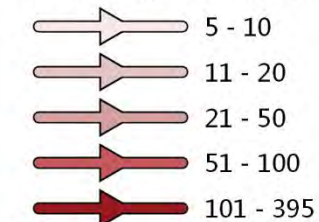
 gminy analizowane
 gminy, które nie dostarczyły danych dot. dojazdów
 miasta nieanalizowane na tym etapie badań
 gminy sąsiadujące z województwem kujawsko-pomorskim
 (nie analizowano dzieci wyjeżdżających do tych gmin)

Dojazdy do placówek przedszkolnych

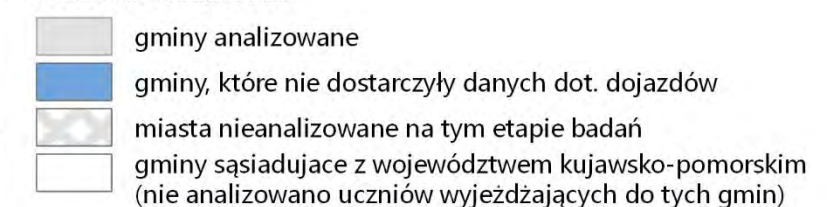
Liczba dzieci spoza obszaru gminy (wskazano jedynie gminy, z których dojeżdża więcej niż 4 dzieci):

Oznaczenie relacji (dojazdu):

Pozostałe oznaczenia:

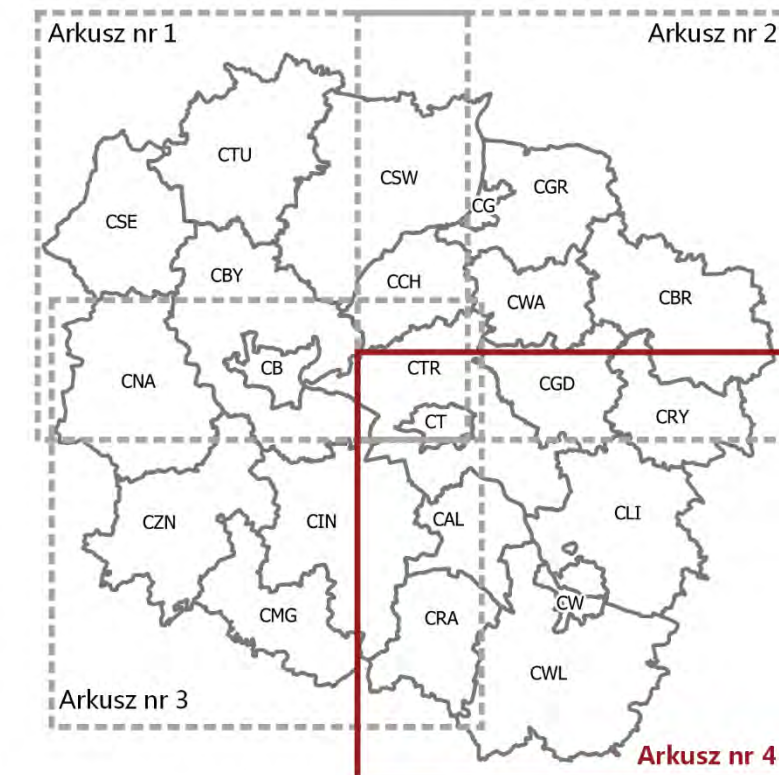
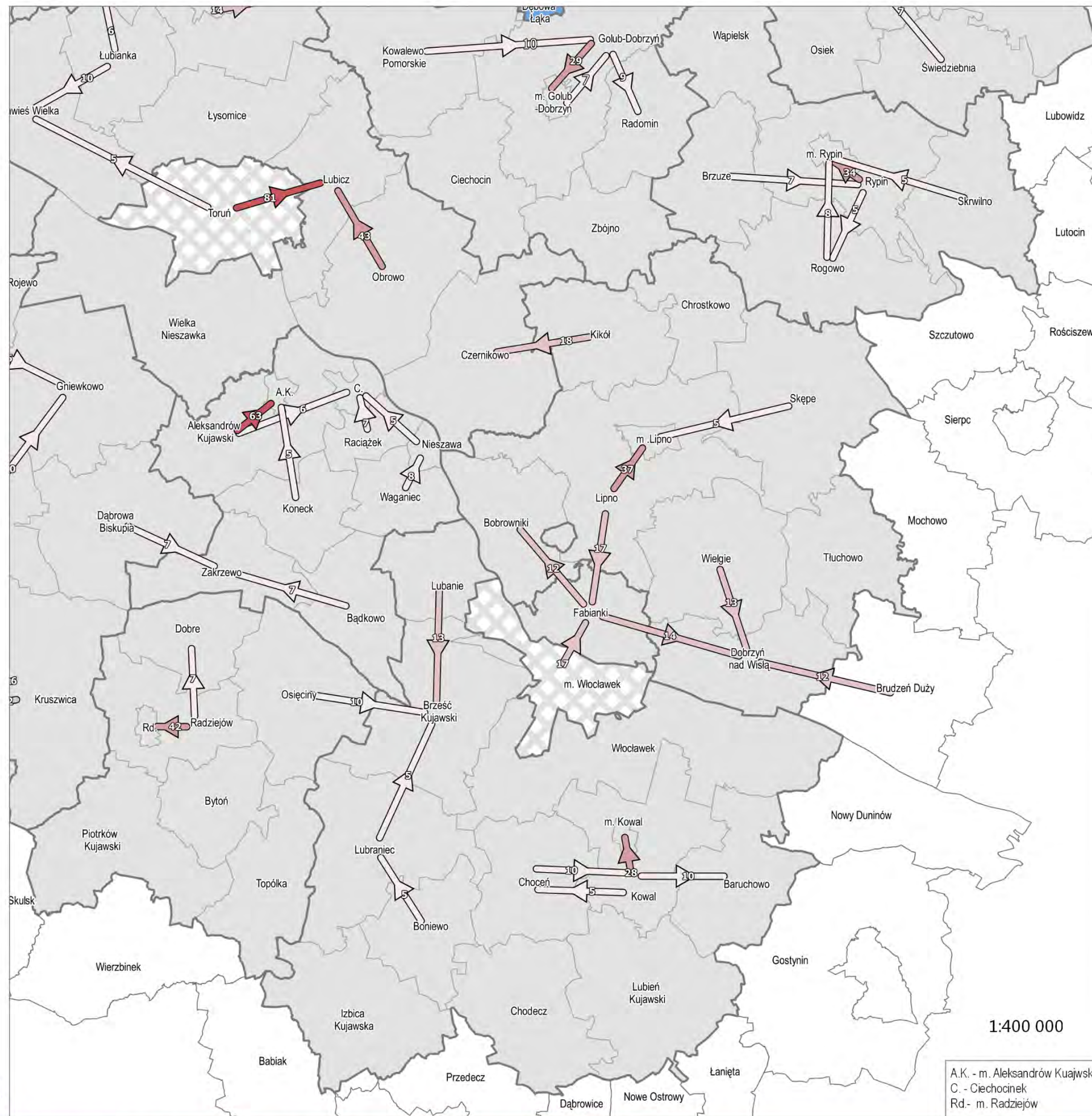

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

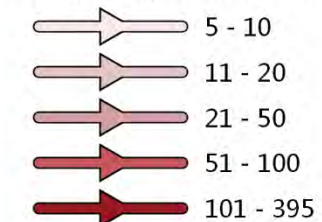
A.K. - m. Aleksandrów Kujawski
Rd. - m. Radziejów
Chż. - m. Chełmża

Dojazdy do placówek przedszkolnych

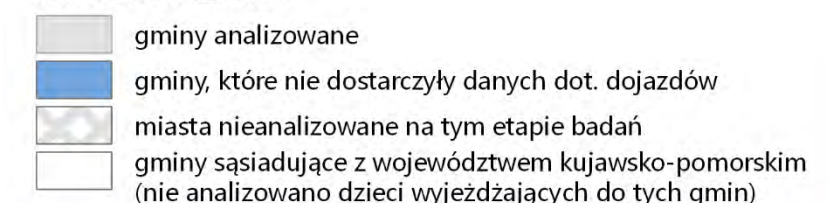
Liczba dzieci spoza obszaru gminy (wskazano jedynie gminy, z których dojeżdża więcej niż 4 dzieci):

Oznaczenie relacji (dojazdu):

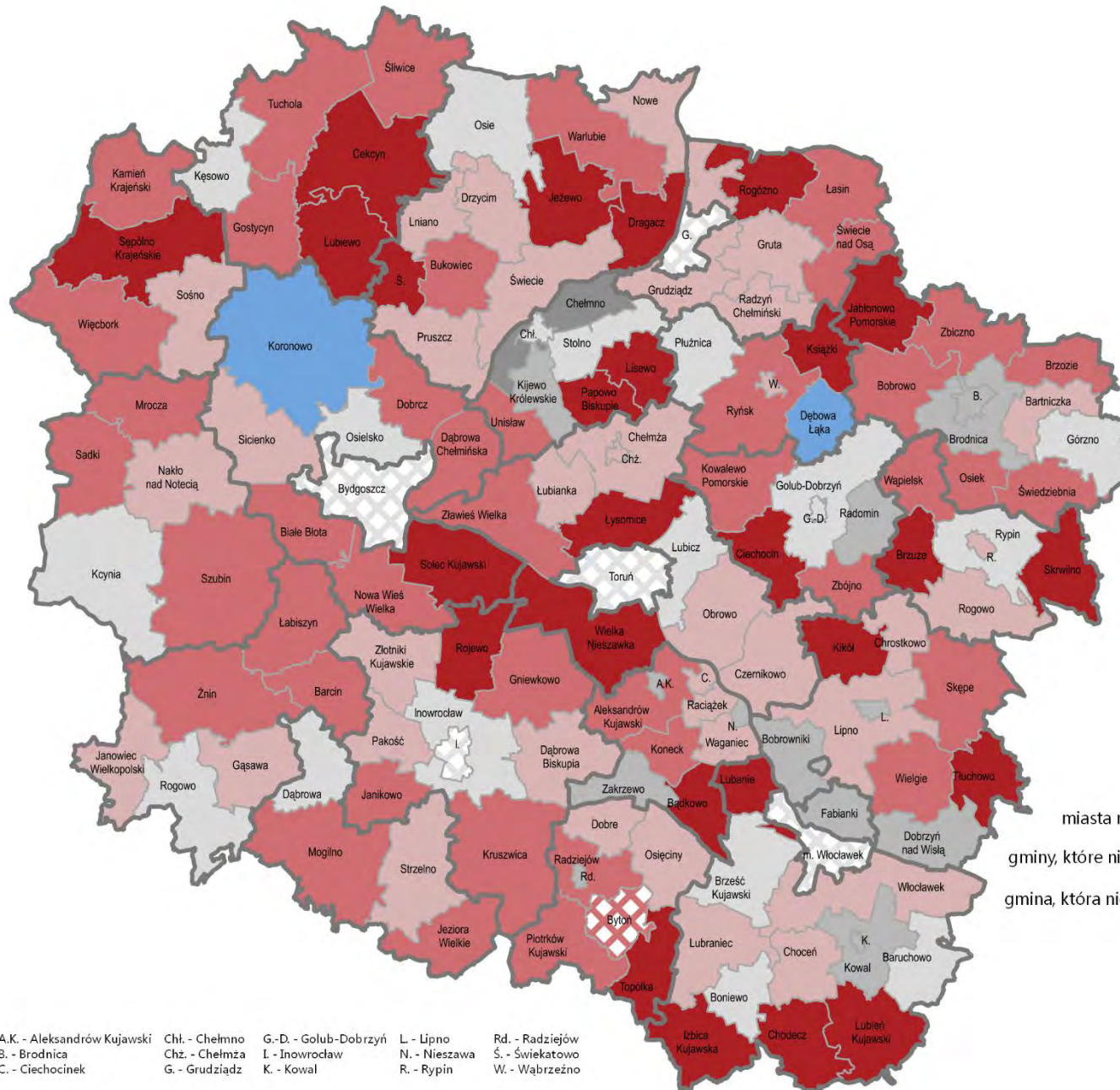

Pozostałe oznaczenia:

Zaspokojenie potrzeb edukacyjnych ludności - opieka przedszkolna

Udział dzieci pochodzących z terenu gminy i uczęszczających do placówek przedszkolnych na terenie gminy w stosunku do ogółu dzieci uczęszczających do placówek przedszkolnych na terenie gminy [%]

miasta nieanalizowane na tym etapie badań

gminy, które nie dostarczyły danych dot. dojazdów

gmina, która nie posiada placówek przedszkolnych

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L. - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

8.2. Oddziaływanie szkół podstawowych i gimnazjalnych

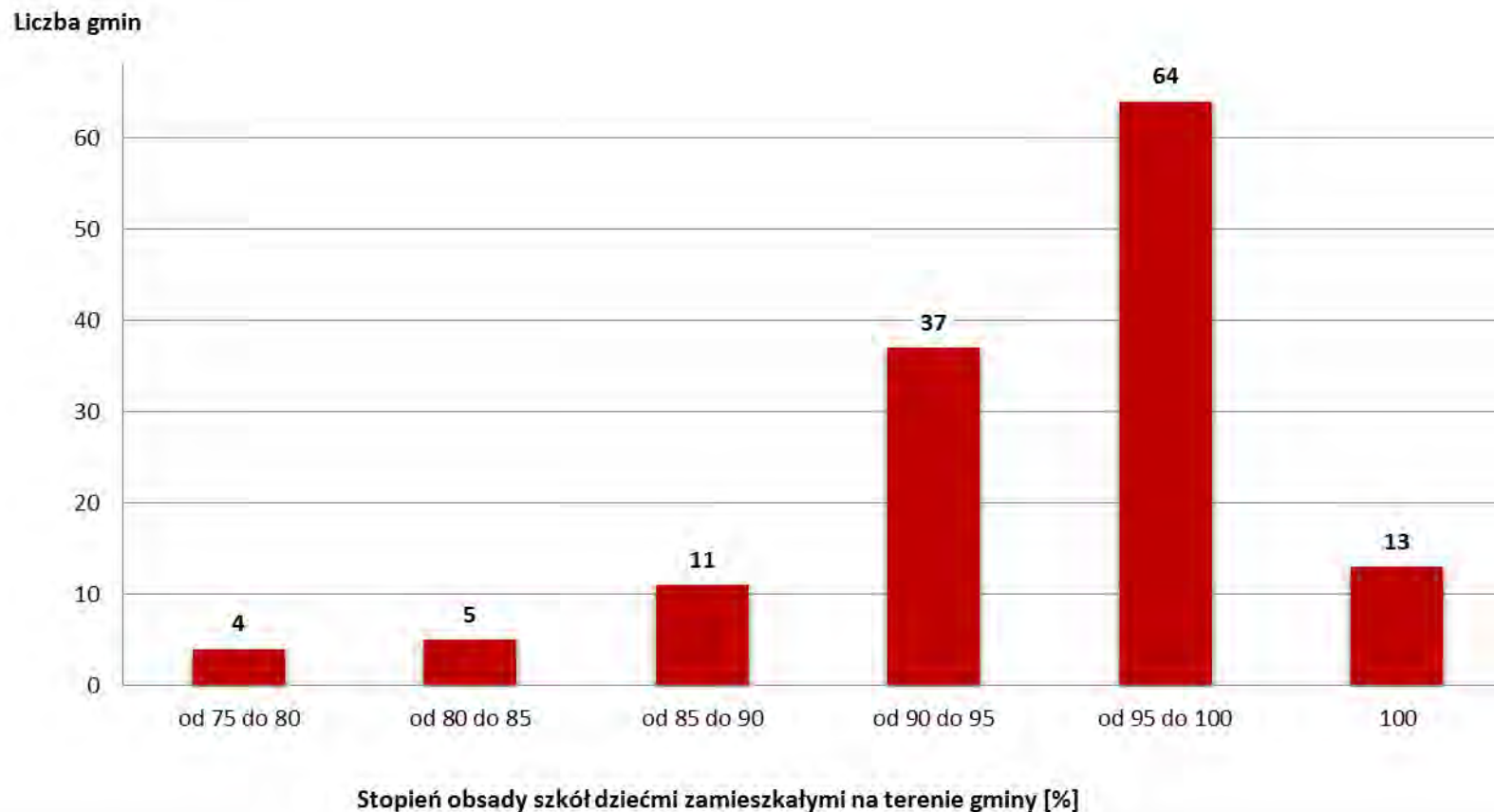
Informacje o dojazdach do szkół podstawowych i gimnazjów połączono z uwagi na fakt, że prowadzenie tego typów szkół jest zadaniem własnym samorządu gminy, zatem wobec obydwu szkół gmina ma dość podobne zadania (obowiązek dowozu, rejonizacja). Dodatkowym argumentem jest planowana likwidacja gimnazjów i powrót do funkcjonowania ośmioklasowej szkoły podstawowej od roku szkolnego 2017/2018. Samorządy gmin, za pomocą formularza ankietowego dostarczyły informacje o dojazdach do tego typu szkół. Stopień zwrotu formularzy ankietowych był bardzo zadowalający. Na 139 analizowanych gmin jedynie dwie gminy: Koronowo i Bądkowo, nie dostarczyły danych w zakresie dojazdów uczniów uczęszczających do szkół na ich terenie. W ten sposób uzyskano zwrot z ankiet wysokości 98,6%. Spośród 137 analizowanych gmin jedynie 13 nie odnotowało żadnych dojazdów do szkół na ich terenie. Na potrzeby badania uznano, że dojazdy poniżej wartości 5 uczniów są nieistotne dla charakterystyki zagadnienia ze względu na małą intensywność, okazało się wówczas, że sytuacja braku dojazdów lub ich małej skali dotyczy 23 gmin (16,8%).

Tabela 52. Międzygminne dojazdy do szkół podstawowych i gimnazjalnych według ich intensywności

<i>Liczba dojeżdżających uczniów z terenu innych gmin</i>	Brak dojazdów	1 - 10	11-25	26-50	51-100	Powyżej 100
<i>Liczba gmin</i>	13	21	30	34	21	18
<i>Udział w liczbie gmin analizowanych</i>	9,5%	15,3%	21,9%	24,8%	15,3%	13,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Tak jak w przypadku dojazdów do placówek przedszkolnych, jednym z analizowanych kryteriów było określenie stopnia obsady placówek szkolnych uczniami zamieszkałymi na obszarze gminy. Dla gmin, które nie notowały dojazdów wskaźnik ten wynosił 100% i tak samo jak w przypadku przedszkoli nie było w tej grupie gmin miejskich. Największą grupę stanowiły gminy, gdzie omawiany wskaźnik był wysoki (stosunkowo mały udział dojeżdżających uczniów) i wahał się w granicach od 90% do 100%. W tej grupie znajdowało się blisko 3/4 gmin (102 gminy).

Wykres 10. Liczba gmin według stopnia obsady szkół podstawowych i gimnazjów dzieci zamieszkałymi na terenie gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Najwięcej informacji i wniosków uzyskano z analizy kierunków i intensywności dojazdów do szkół pomiędzy poszczególnymi gminami. Generalnie, obserwowano podobne tendencje, co w przypadku dojazdów do placówek przedszkolnych, jednak przy znacznie wyższej intensywności. Różnica ta wynikała m.in. z większej liczby osób jakiej dotyczy ten rodzaj usług – analizowano 9 roczników uczniów. Mniejsza liczba placówek na dalszych etapach kształcenia, jak

również możliwość dojeżdżania na większe dystanse, z racji wieku wpływała na większy, niż w przypadku przedszkoli zasięg dojazdów. Analizę kierunków obejmowały dojazdy w liczbie 5 i więcej uczniów.

Również w przypadku szkół podstawowych i gimnazjalnych dojazdy najczęściej zachodzą pomiędzy gminami bezpośrednio sąsiadującymi ze sobą, choć obserwuje się także sytuacje dojazdów do gmin, które nie sąsiadują bezpośrednio. Dalsze dojazdy obserwuje się w przypadku relacji z Bydgoszczy do gminy Szubin (14 uczniów), z gminy Świecie do gminy Osie (6 uczniów), z gminy Lisewo (8 uczniów) i gminy Papowo Biskupie (8 uczniów) do miasta Chełmna oraz z gminy Lisewo (17 uczniów) do Świecia. W związku z ponadlokalnymi relacjami wart uwagi był przypadek relacji z Torunia do miasta Brodnica (6), ale z racji znacznej odległości, trudno jest realizować codzienny dowóz i odbiór dzieci ze szkoły, więc najprawdopodobniej w tym przypadku jest to formalnie miejsce zameldowania uczniów, a nie ich codzienny dojazd. Specyficznym przykładem mogą być gminy miejskie Brodnica i Lipno, do których występują nie tylko dojazdy z gmin bezpośrednio sąsiadujących (w tym wypadku gminy wiejskie o tej samej nazwie, odpowiednio: Brodnica i Lipno), ale także z gmin sąsiadujących bezpośrednio z gminą wiejską o tej samej nazwie.

Kolejnym zagadnieniem są dojazdy do szkół uczniów zamieszkałych poza terenem województwa. Ogólna liczba tego typu dojazdów sięgała 452, ale część z nich stanowili uczniowie, którym najprawdopodobniej zadeklarowano gminę zameldowania, a nie faktycznego zamieszkania. Powyższe stwierdzenie, jest motywowane faktem, że nie ma możliwości dojazdu do szkoły z tak odległych województw jak śląskie, świętokrzyskie czy dolnośląskie. W kontekście progu intensywności wynoszącym 5 lub więcej dojeżdżających uczniów, za realne można uznać jedynie 9 przypadków gmin znajdujących się przy granicy województwa, z których dojeżdżali uczniowie do 11 gmin w województwie kujawsko-pomorskim. Były to następujące relacje: z województwa pomorskiego: z gminy Gniew 15 uczniów do gminy Nowe, z gminy Czersk 5 uczniów do gminy Tuchola, z gminy wiejskiej Człuchów 21 uczniów do gminy Kamień Krajeński; z województwa wielkopolskiego: z gminy Mieleszyn 21 uczniów do gminy Rogowo oraz 10 uczniów do gminy Janowiec Wielkopolski, z gminy Trzemeszno 60 uczniów do gminy Rogowo i 7 uczniów do gminy Mogilno, z gminy Wierzbinek 28 uczniów do gminy Piotrków Kujawski; z województwa mazowieckiego: z gminy Brudzeń Duży 37 uczniów do gminy Dobrzyń nad Wisłą i 21 uczniów do gminy Tłuchowo oraz z województwa warmińsko-mazurskiego: z gminy Biskupiec 6 uczniów do gminy Łasin, z gminy Kurzętnik 17 uczniów do gminy Brzozie.

Tak jak w przypadku placówek przedszkolnych najintensywniejsze relacje w zakresie dojazdów do szkół podstawowych i gimnazjów miały dojazdy do gmin miejskich z otaczających je gmin wiejskich, o tej samej nazwie.

Tabela 53. Dojazdy do szkół podstawowych i gimnazjów zlokalizowanych w gminach miejskich uczniów zamieszkałych na obszarze otaczających je gmin wiejskich

Nazwa gmin miejskiej i otaczającej ją gminy wiejskiej, której dotyczy relacja	Liczba dojeżdżających uczniów do szkół podstawowych i gimnazjów w mieście	Udział dzieci wyjeżdżających do miasta w stosunku do ogółu uczniów uczęszczających do szkół podstawowych i gimnazjów zamieszkujących na obszarze gminy wiejskiej
Aleksandrów Kujawski	339	27,1%
Brodnica	395	38,8%
Chełmno	85	12,6%
Chełmża	88	8,4%
Golub-Dobrzyń	274	29,1%
Lipno	214	17,1%
Kowal	176	45,8%
Radziejów	197	44,5%
Rypin	10	1,4%
Ryśk - Wąbrzeźno	120	12,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016

Bezwzględnie największe wartości w województwie notowały gminy wiejskie Brodnica, Aleksandrów Kujawski i Golub-Dobrzyń. Również w przypadku pozostałych gmin tego rodzaju (gmina wiejska ściśle otaczająca gminę miejską) skala dojazdów była duża lub bardzo duża. Coś, co istotnie odróżniało dojazdy do szkół podstawowych i gimnazjów od dojazdów do placówek opieki przedszkolnej, to duża skala dojazdów w kierunku odwrotnym niż omawiany powyżej, czyli z gminy miejskiej do wiejskiej. Taka sytuacja ma wyraźny charakter w Brodnicy (37 uczniów), Chełmży (100 uczniów), Golubiu-Dobrzyniu (75 uczniów), Lipnie (87 uczniów). W tym zestawieniu wyjątkowa była gmina wiejska Chełmża, która w kontekście relacji z miastem Chełmża w zakresie dojazdów do szkół miała dodatni bilans (88 uczniów z niej wyjeżdżało, a 100 uczniów do niej przyjeżdżało).

W kontekście ogółu relacji przy wzroście intensywności i liczbie relacji pomiędzy gminami mniej widoczne było zróżnicowanie terytorialne. O dość niskiej intensywności dojazdów można mówić jedynie w przypadku pojedynczych gmin z obszaru powiatów świeckiego (Świekatowo, Warlubie) i tucholskiego, (Lubiewo) oraz gmin Topółka i Skrwilno. Tak jak w przypadku dojazdów do placówek przedszkolnych, a być może nawet wyraźniej, relacje związane z dojazdem do szkół uwypuklały się w gminach będących dobrze wykształconymi siedzibami powiatów w zakresie obsługi ludności. Było to charakterystyczne w przypadku gminy Świecie (207 uczniów z najbliższych gmin powiatu), miasta Chełmna (101 uczniów), miasta Brodnica (101 uczniów), gminy Nakło nad Notecią (144 uczniów) czy gminy Tuchola (34 uczniów). Zupełnym przeciwieństwem były gminy, które w ogóle nie wykształciły relacji, mogących je pozycjonować jako silne ośrodki powiatowe, a nie tylko gminne. Można do nich zaliczyć Wąbrzeźno, Sępólno Krajeńskie, Mogilno, Radziejów i Rypin.

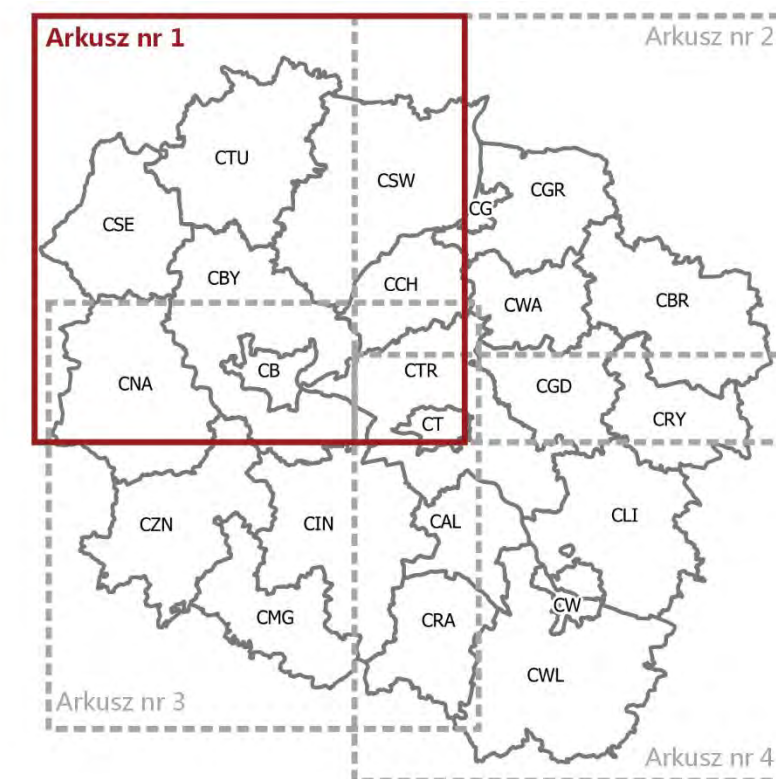
W omawianym zagadnieniu warto wspomnieć o gminach, w których obserwuje się intensywne relacje w zakresie dojazdów poza wymienianymi powyżej przypadkami. Pomimo braku danych dla Bydgoszczy i Torunia daje się zauważyć trend, którego przyczyną może być dowożenie uczniów do szkół w trakcie dojazdu do miejsca pracy w Bydgoszczy lub Toruniu. Takie zjawisko obserwowano dla następujących relacji w przypadku Bydgoszczy: z gminy Szubin do gminy Białe Błota – 31 uczniów, z gminy Żłotniki Kujawskie do gminy Nowa Wieś Wielka – 36 uczniów, z gminy Pruszcz do gminy Dobrcz 16 uczniów oraz z gminy

Dobrcz do gminy Osielsko – 78 uczniów (wspólny kierunek wzdłuż drogi krajowej nr 5), z gminy Unisław do gminy Dąbrowa Chełmińska – 10 uczniów oraz dla Torunia: z gminy Kikół do gminy Czernikowo – 88 uczniów, z gminy Czernikowo do gminy Obrowo – 37 uczniów, z gminy Obrowo do gminy Lubicz – 97 uczniów (wspólny kierunek wzdłuż drogi krajowej nr 10). Oczywiście taka interpretacja to jedynie hipoteza, ale przedstawione relacje dokładnie pokrywają się ze strefami najbardziej intensywnej suburbanizacji w aglomeracji bydgosko-toruńskiej. Ponadto, podobnie jak w przypadku opieki przedszkolnej intensywne były dojazdy do szkół w gminie Lubicz uczniów mieszkających w Toruniu (88% z nich to uczniowie placówek w Grębocinie). Tożsama była sytuacja z dojazdem uczniów z gminy Szubin do gminy Kcynia (ogromna większość to uczniowie szkół w przygranicznym Mycielewie). Intensywne były też dojazdy z gminy Gąsawa do gminy Żnin (59 uczniów) oraz z gminy Bartniczka do gminy Górzno (89 uczniów). W pewnym sensie obserwowano funkcjonowanie niezbyt intensywnych, ale wyraźnych relacji dośrodkowych do gmin, których siedziby uzupełniają w zakresie usług edukacyjnych gminę będącą siedzibą powiatu o niskim potencjale w zakresie usług publicznych. Charakterystyczna w tym kontekście były gminy Łasin (42 uczniów z trzech gmin), Strzelno (65 uczniów z dwóch gmin), Gniewkowo (54 uczniów w trzech gmin), Unisław (61 uczniów z pięciu gmin), Brześć Kujawski (30 uczniów z trzech gmin) i Dobrzyń nad Wisłą (74 uczniów z trzech gmin). Nietypową sytuację odnotowano w gminie Jeziora Wielkie, która na swoim terenie nie posiada gimnazjum, a usługę w tym zakresie realizuje na terenie gminy Strzelno. Do prowadzonego więc przez gminę Jeziora Wielkie gimnazjum w Strzelnie, uczęszcza 30 uczniów z gminy Strzelno, którzy de facto nie dojeżdżają do szkoły do sąsiedniej gminy.

Chłz - m. Chłz

1:400 000

The map displays the Chłz river and its extensive network of tributaries. The Chłz river is highlighted in blue, while its tributaries are shown in red. The map includes a scale bar (1:400 000) and a legend. The Chłz river flows from the north towards the south, with major tributaries such as the Chłz, Chłz, and Chłz. The map also shows the surrounding areas, including the city of Chłz and the Chłz river valley. The map is titled 'Chłz - m. Chłz'.

5 - 10

11 - 20

21 - 50

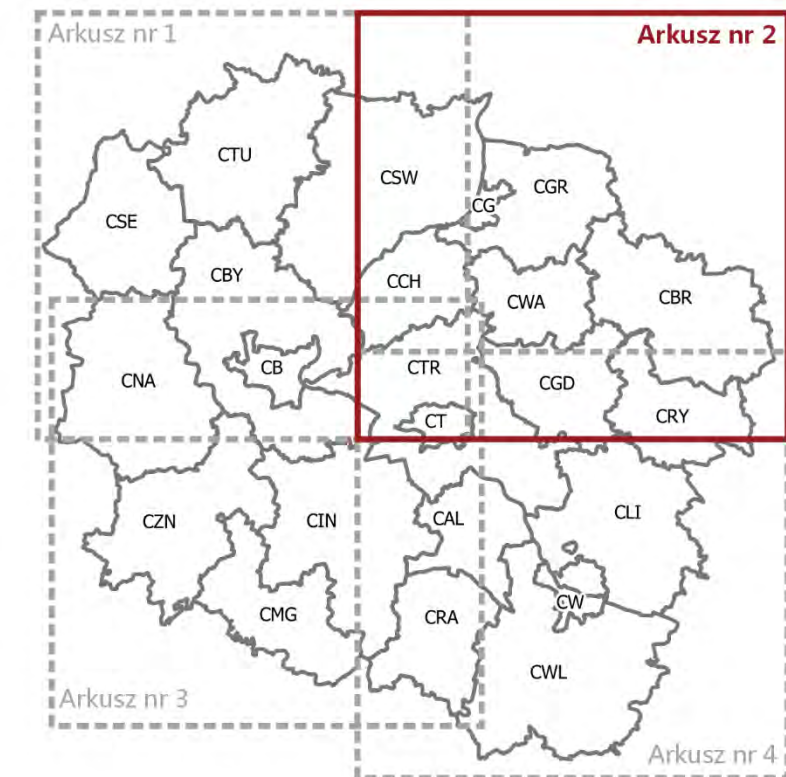
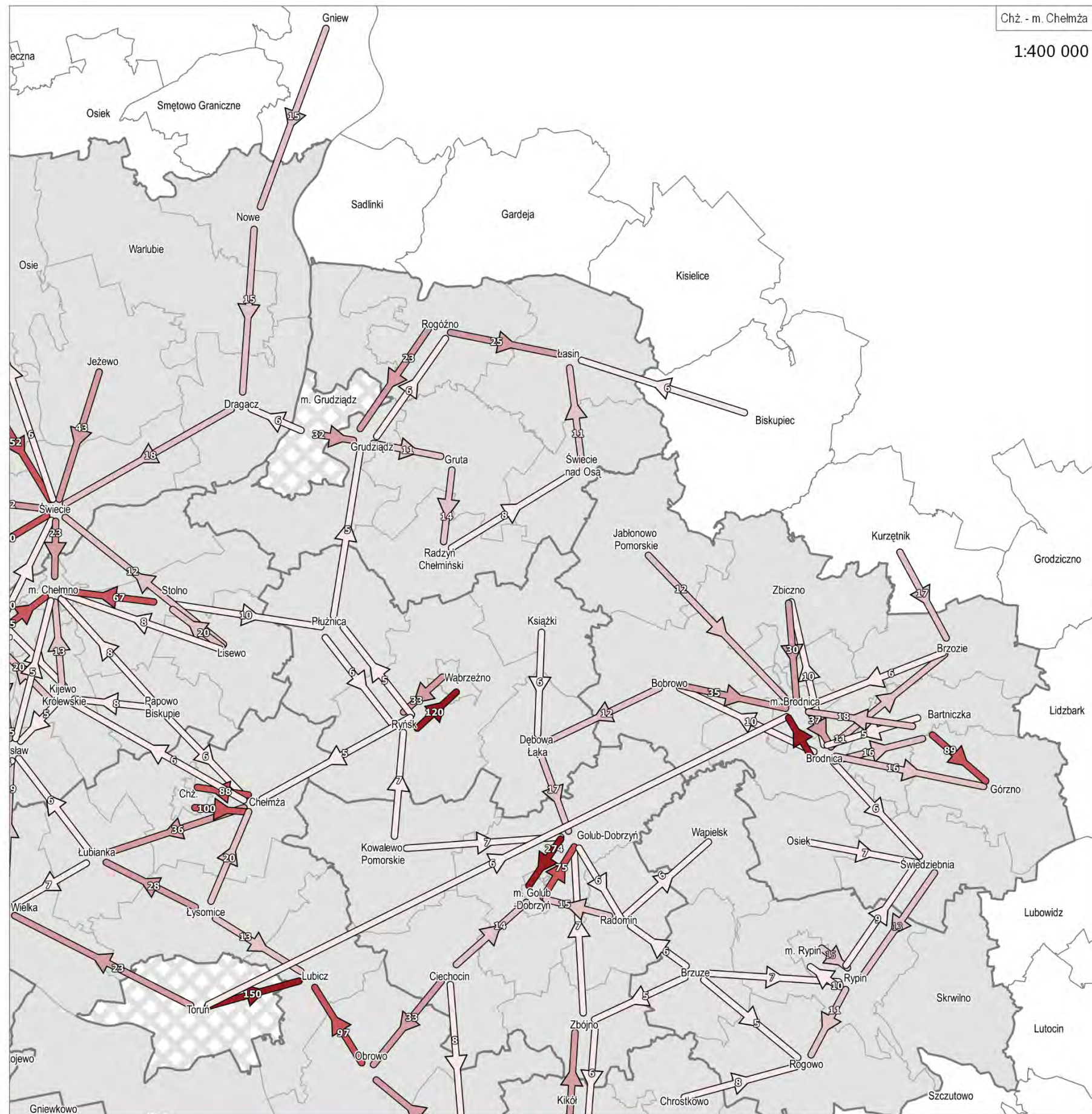
51 - 100

101 - 395

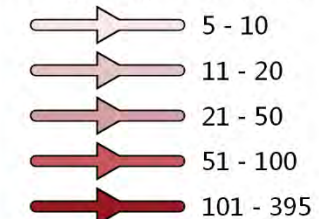
- gminy analizowane
- gminy, które nie dostarczyły danych dot. dojazdów
- miasta nieanalizowane na tym etapie badań
- gminy sąsiadujące z województwem kujawsko-pomorskim
(nie analizowano uczniów wyjeżdżających do tych gmin)

Dojazdy do szkół podstawowych i gimnazjów

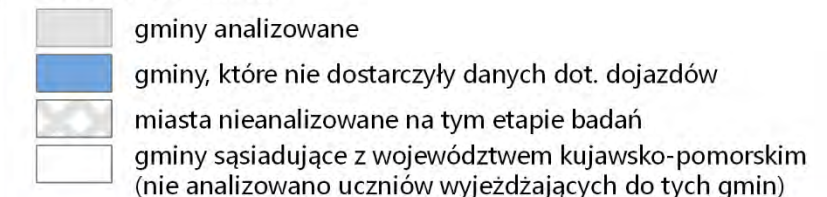
Liczba uczniów spoza obszaru gminy (wskazano jedynie gminy, z których dojeżdża więcej niż 4 uczniów):

Oznaczenie relacji (dojazdu):

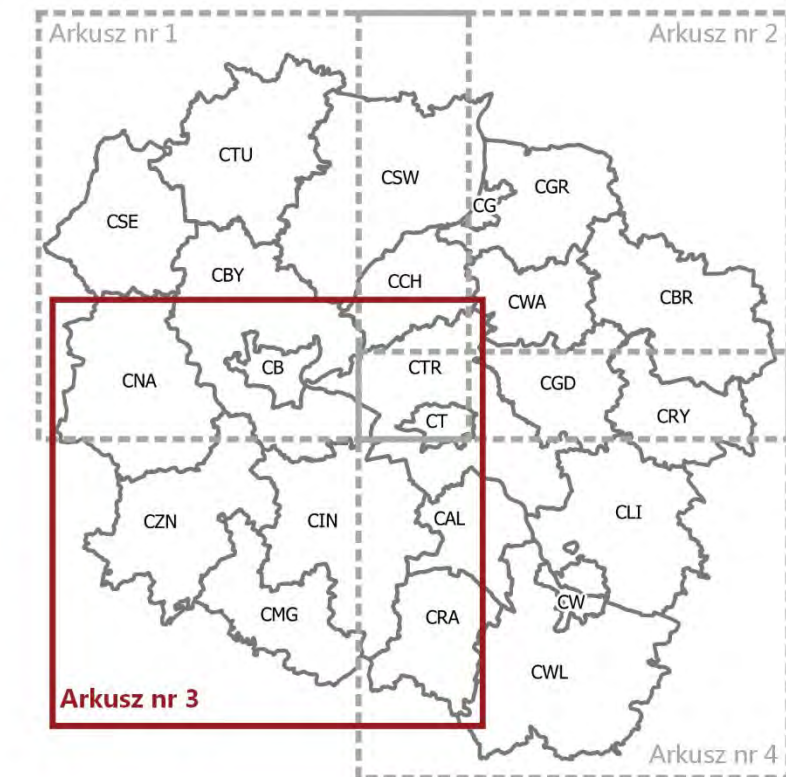
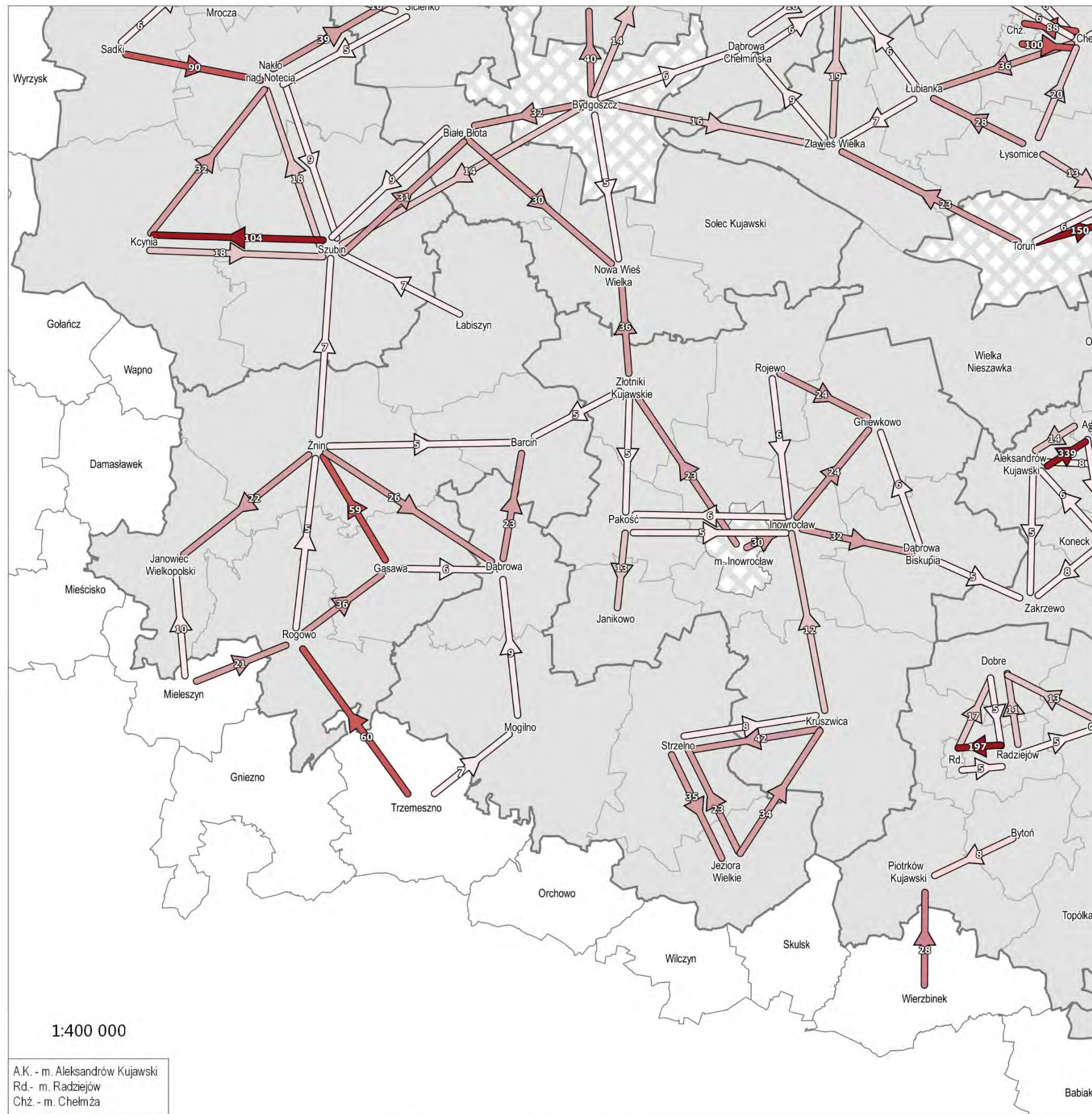

Pozostałe oznaczenia:

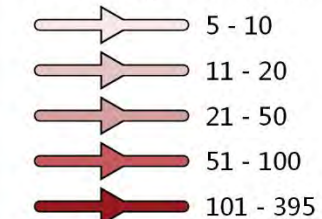

Dojazdy do szkół podstawowych i gimnazjów

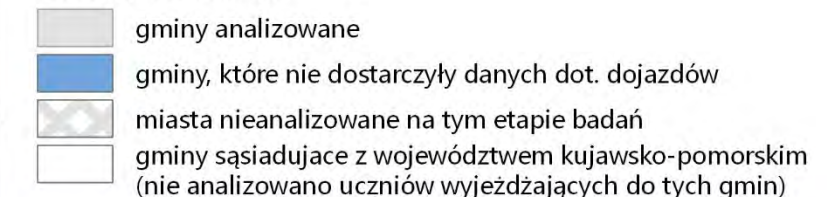
Liczba uczniów spoza obszaru gminy (wskazano jedynie gminy, z których dojeżdża więcej niż 4 uczniów):

Oznaczenie relacji (dojazdu):

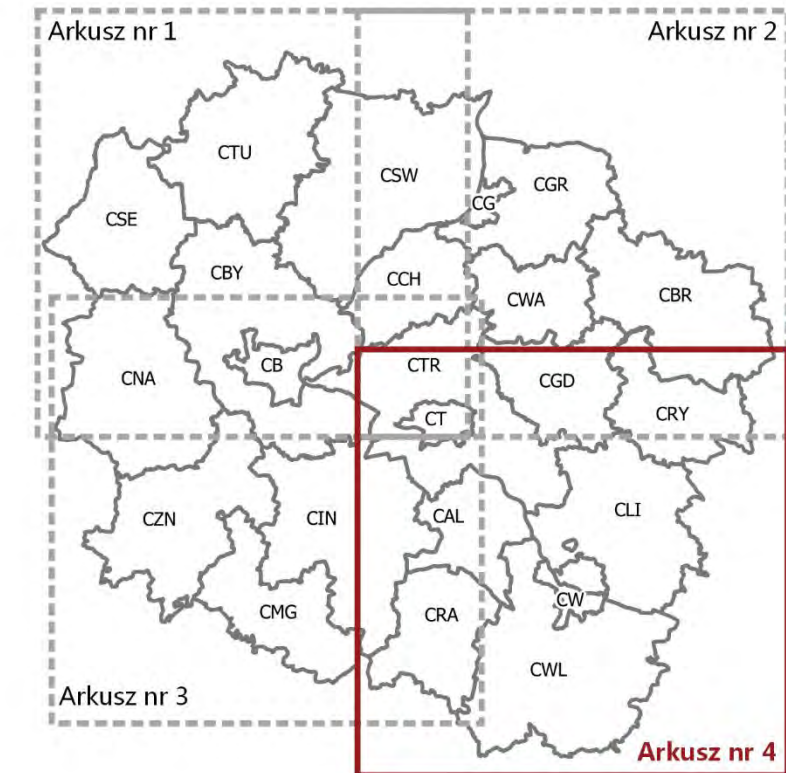
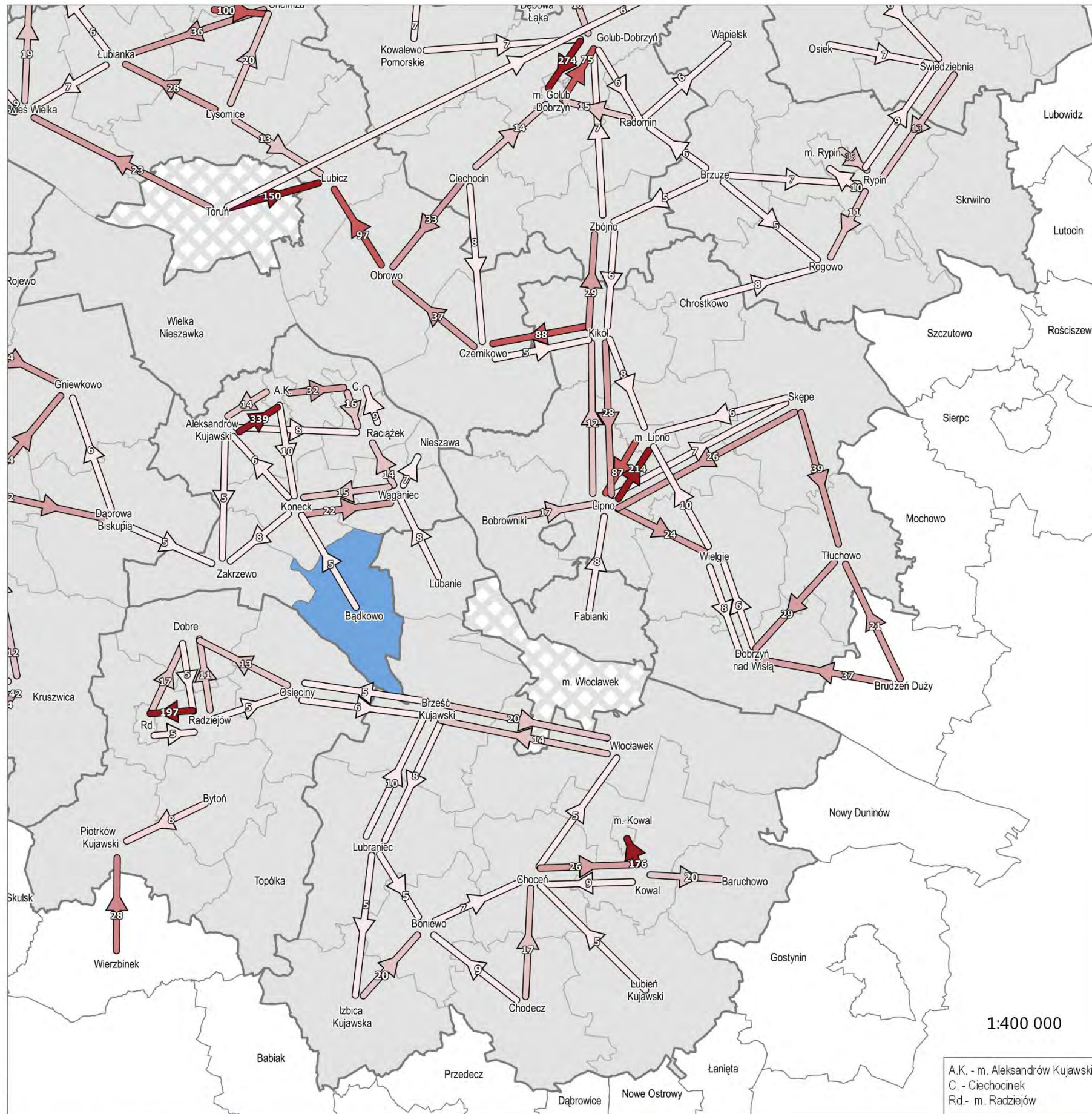
Pozostałe oznaczenia:

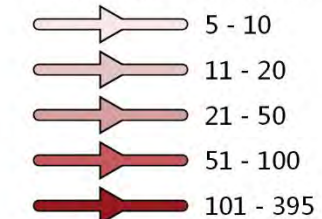
Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Dojazdy do szkół podstawowych i gimnazjów

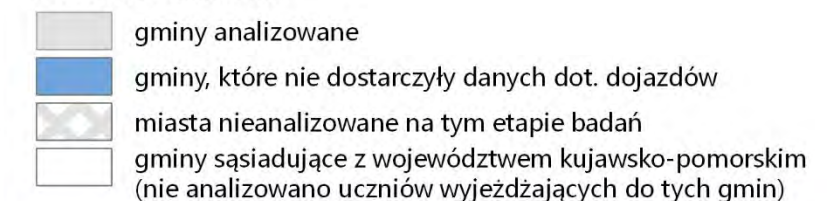
Liczba uczniów spoza obszaru gminy (wskazano jedynie gminy, z których dojeżdża więcej niż 4 uczniów):

Oznaczenie relacji (dojazdu):

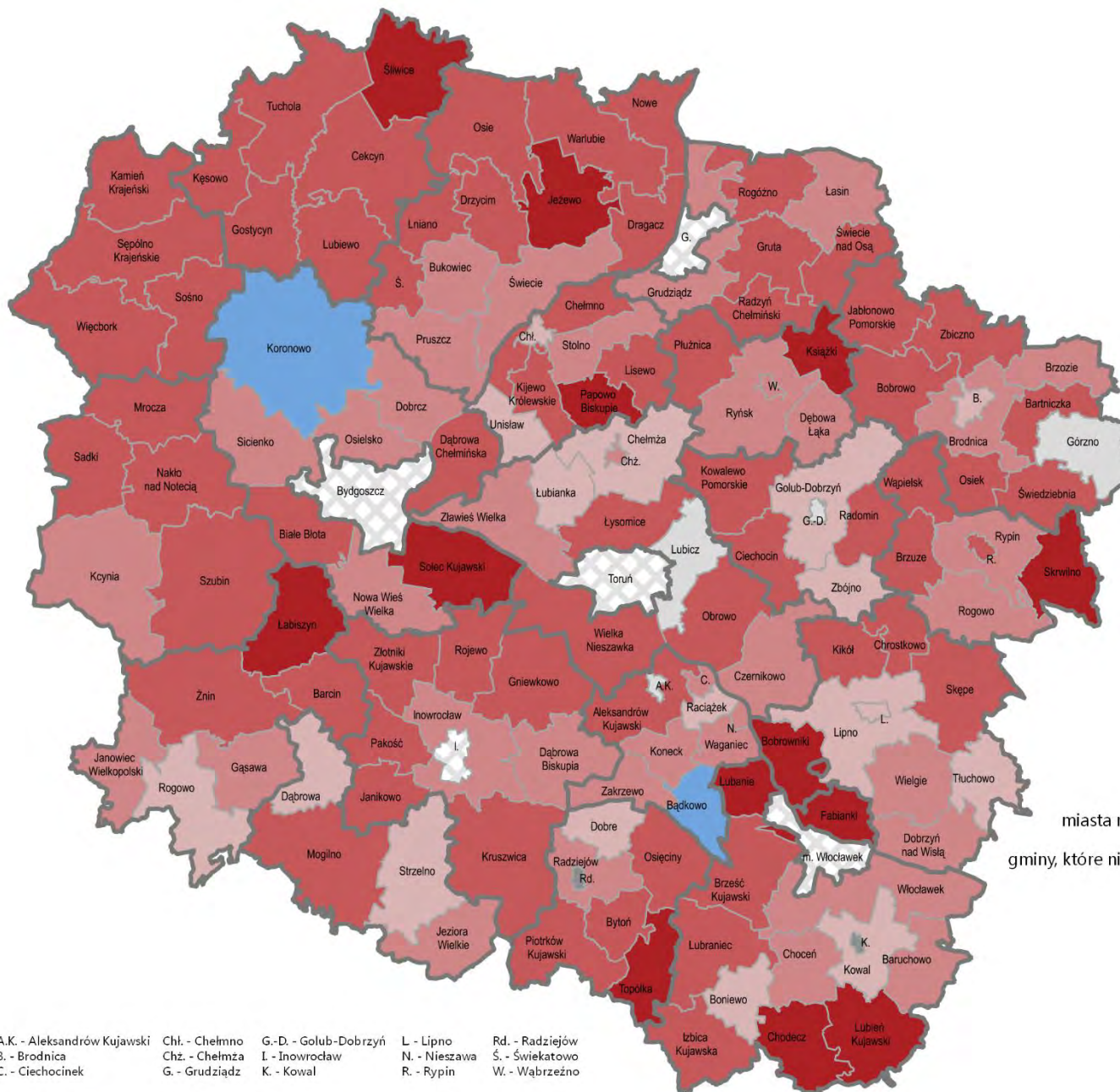

Pozostałe oznaczenia:

Zaspokojenie potrzeb edukacyjnych ludności - szkolnictwo

Udział uczniów pochodzących z terenu gminy i uczęszczających do szkół podstawowych i gimnazjów na terenie gminy w stosunku do ogółu uczniów uczęszczających do szkół na terenie gminy [%]

100

95,1-99,9

90,1-95,0

80,1-90,0

70,1-80,0

58,7-70,0

miasta nieanalizowane na tym etapie badań
gminy, które nie dostarczyły danych dot. dojazdów

A.K. - Aleksandrów Kujawski Chł. - Chełmno G.-D. - Golub-Dobrzyń L - Lipno Rd. - Radziejów
B. - Brodnica Chz. - Chełmża I. - Inowrocław N. - Nieszawa Ś. - Świekatowo
C. - Ciechocinek G. - Grudziądz K. - Kowal R. - Rypin W. - Wąbrzeźno

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

9 Szczegółowa analiza dostępności przestrzennej wybranych usług publicznych

W ostatnich latach zdecydowanie zwiększyła się możliwość prowadzenia analiz przestrzennych rozmieszczenia i dostępności usług. Należy tu zauważyć co najmniej trzy płaszczyzny zmian:

- zdecydowane zwiększenie zakresu tematycznego dostępnych danych przestrzennych,
- zdecydowane zwiększenie poziomu szczegółowości dostępnych danych przestrzennych,
- zdecydowane zwiększenie możliwości analitycznych, wynikające z rozwoju specjalistycznego oprogramowania.

W stosunku do dotąd stosowanych metod analiz rozmieszczenia zjawisk w przestrzeni, nowe uwarunkowania pozwalają na osiągnięcie zdecydowanie wyższego poziomu precyzji w formułowaniu wniosków.

Niniejszy rozdział realizuje dwa cele:

- dokonanie analiz mających na celu uzyskanie informacji istotnych dla polityki regionalnej,
- praktyczne zastosowanie nowoczesnych metod analiz przestrzennych, w celu rozwoju metodologii analiz przestrzennych w polityce regionalnej województwa kujawsko-pomorskiego, a zwłaszcza zweryfikowania na ile dostępne zasoby informacji przestrzennej pozwalają na wykonywanie tego typu analiz. Dla obszaru województwa kujawsko-pomorskiego nigdy dotąd nie przeprowadzono analiz przestrzennych o tak wysokim poziomie szczegółowości oraz nie osiągnięto tak wysokiej precyzji wyników.

Przedmiotowy rozdział prezentuje wyniki analiz dostępności przestrzennej przeprowadzonych dla wybranych usług dla dwóch obszarów analitycznych. Pierwszy z nich to obszar 139 gmin województwa kujawsko-pomorskiego, czyli cały obszar w jakim był realizowany pierwszy etap przedmiotowego badania. W tej części analiz za cel przyjęto określenie udziału budynków mieszkalnych znajdujących się w poszczególnych strefach odległości od wybranych usług w liczbie budynków mieszkalnych z terenu danej gminy. Obiektami, dla których wyznaczano poszczególne strefy dostępności były placówki przedszkolne, szkoły podstawowe i gimnazjalne, place zabaw oraz boiska programu „Moje Boisko – Orlik 2012”. Drugi obszar analiz, który jest w niniejszym rozdziale prezentowany to studium przypadku obszaru powiatu chełmińskiego, w którym punktem odniesienia nie były już tylko budynki mieszkalne, ale liczba i wiek mieszkających tam osób. W dalszej części znajduje się obszerne wyjaśnienie decyzji o przeanalizowaniu w ten sposób jedynie obszaru tego powiatu. Analiza ta pozwoliła nie tylko określać strefy dostępności do obiektów świadczących wybrane usługi publiczne, ale i odpowiedzieć na pytanie, ile w tak wyznaczonych strefach mieszka osób z ewentualnym uwzględnieniem ich wieku (np. ile dzieci mieszka w założonej odległości od placów zabaw). To podejście pozwoliło dokładnie ocenić realną dostępność przestrzenną miejsc realizacji usług publicznych, a co za tym idzie, adekwatność przyjętych rozwiązań.

Dzięki przeprowadzonemu badaniu ankietowemu wśród 139 gmin możliwe było uzyskanie informacji o ich szczegółowej lokalizacji i stworzenie stosownej bazy danych o obiektach, w których realizowane są usługi publiczne. Niestety część udzielonych przez ankietowane jednostki samorządu terytorialnego odpowiedzi i informacji była nieprecyzyjna i niezrozumiała. W efekcie, nie uzyskano pełnego obrazu stanu i rozkładu przestrzennego usług, odpowiadającego stanowi faktycznemu w każdym przypadku. Powyższe braki w stosunku do ogółu pozyskanych i przetworzonych danych miały jednak charakter incydentalny. Spośród analizowanych usług dotyczyło to głównie wskazania lokalizacji placów zabaw, a i tak w tym przypadku z deklarowanej przez urzędy gmin liczby ponad 1400 obiektów, nie udało się ustalić dokładnej lokalizacji jedynie dla ok. 20 obiektów.

Stworzenie bazy danych z lokalizacją wspomnianych usług pozwoliło na przystąpienie do kolejnego etapu prac, jakim była budowa sieci drogowej. Był to niezbędny etap dla przyjętej metody analiz dostępności. Zrezygnowano z dość powszechnej i prostej metody wyznaczenia strefy buforowej od obiektów, usług publicznych w postaci okręgów o określonym promieniu. W kontekście analizy danych, o dokładności odpowiadającej rzeczywistemu położeniu badanych obiektów, określanie stref dostępności w linii prostej pomijającej lokalne uwarunkowania przestrzenne (przeszkody terenowe, charakter sieci osadniczej, rozmieszczenie ciągów komunikacyjnych) jest bezzasadne. Przyjęto zaś, iż strefy dostępności przestrzennej do usług publicznych zostaną przeanalizowane po rzeczywistym przebiegu dróg. Za miarę dostępności przyjęto więc odległość, mierzoną pomiędzy miejscem lokalizacji usługi a najdalej położonymi punktami na sieci drogowej rozchodzącej się we wszystkich możliwych kierunkach (odległość zależna od przyjętej strefy). Wspomniana sieć drogowa nie została zróżnicowana ze względu na występujące klasy techniczne czy własnościowe dróg oraz obowiązującą na jej odcinkach organizację ruchu, które to czynniki determinują prędkości i kierunki przemieszczania się po sieci, gdyż celem przedmiotowych badań nie była analiza dostępności czasowej. Poza tym w szeregu badanych aspektów usług, zasadnicze znaczenie ma realizacja podróży pieszo bądź za pomocą roweru, w szczególności na terenach wiejskich. Słusznie uznano, iż w przypadku analizy ruchu pieszego czy rowerowego nie ma znaczenia klasa jakościowa drogi oraz fakt czy ruch na niej odbywa się w jednym, czy w obu kierunkach. Niestety pomimo najważniejszej cechy, jaką był wysoki stopień odzwierciedlenia rzeczywistej sytuacji obrana metoda posiadała pewne ograniczenia. Trzeba pamiętać, że w niewielkiej części przypadków ruch może odbywać się poza siecią drogową, w oparciu o inne elementy infrastruktury, jak chodniki, ścieżki zlokalizowane pomiędzy zabudową, ścieżki prowadzące przez niezagospodarowane działki. W przypadku przeprowadzonych okazało się, że ma to marginalne znaczenie.

Następnym etapem było przystąpienie do określenia wartości stref dogodnej dostępności przestrzennej od analizowanych typów usług publicznych. Posiłkowano się również ustawowo określonymi dystansami.

Tabela 54. Strefy dostępności przestrzennej użyte do analiz

Typ usługi	Zasięg strefy [w m]	Opis
Placówki przedszkolne	1000	Odległość pieszego dostępu do placówki, którą uznano za akceptowalną z perspektywy uczęszczającego do placówki dziecka i odpowiedzialnego za niego opiekuna. Odległość nie wymaga dużego nakładu sił.
	3000	Odległość nawiązująca do obecnie obowiązujących przepisów prawa. Jeśli miejsce zamieszkania dziecka znajduje się w odległości do 3 km, obowiązek przyprowadzenia dziecka do placówki spoczywa na rodzicu, prawnym opiekunie. W przypadku, gdy droga dzieci wypełniających obowiązek przygotowania przedszkolnego, z domu do placówki przedszkolnej przekracza 3 km, obowiązkiem gminy jest zapewnienie bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu dziecka, albo zwrot kosztów przejazdu dziecka i opiekuna środkami komunikacji publicznej, jeżeli dowożenie zapewniają rodzice. Tym samym odległość powyżej 3 km, nie jest już czynnikiem ograniczającym dostęp do placówki z uwagi na konieczność zapewnienia przez gminę transportu.
Szkoły podstawowe i szkoły gimnazjalne	1000	Odległość pieszego dostępu do placówki, którą uznano za akceptowalną z perspektywy uczęszczającego do placówki ucznia. Odległość nie wymaga dużego nakładu sił. Odległość nieanalizowana w przypadku analizy dla powiatu chełmińskiego.
	3000	Odległość nawiązująca do obecnie obowiązujących przepisów prawa. Jeśli miejsce zamieszkania ucznia klas I-IV znajduje się w odległości do 3 km, obowiązek przyprowadzenia dziecka do placówki spoczywa na rodzicu, prawnym opiekunie. W przypadku, gdy droga dzieci wypełniających obowiązek szkolny, z domu do placówki przekracza 3 km, obowiązkiem gminy jest zapewnienie bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu ucznia, albo zwrot kosztów przejazdu ucznia i opiekuna środkami komunikacji publicznej, jeżeli dowożenie zapewniają rodzice. Tym samym, odległość powyżej 3 km nie jest już czynnikiem ograniczającym dostęp do placówki z uwagi na konieczność zapewnienia przez gminę transportu.
	4000	Odległość nawiązująca do obecnie obowiązujących przepisów prawa. Jeśli miejsce zamieszkania ucznia klasy V-VI szkoły podstawowej i klasy I-III gimnazjum znajduje się w odległości do 4 km, obowiązek przyprowadzenia dziecka do placówki spoczywa na rodzicu, prawnym opiekunie. W przypadku, gdy droga uczniów wypełniających obowiązek szkolny, z domu do placówki przekracza 4 km, obowiązkiem gminy jest zapewnienie bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu ucznia albo zwrot kosztów przejazdu ucznia i opiekuna środkami komunikacji publicznej, jeżeli dowożenie zapewniają rodzice. Tym samym odległość powyżej 4 km nie jest już czynnikiem ograniczającym dostęp do placówki, z uwagi na konieczność zapewnienia przez gminę transportu.
Place zabaw	500	Odległość pieszego dostępu do placówki, którą uznano za akceptowalną z perspektywy rodzica z małym dzieckiem w wózku i dziecka w wieku szkolnym. Odległość nie wymaga dużego nakładu sił.
	1500	Odległość niewymagająca dużego wysiłku i czasu na dotarcie w przypadku opiekuna z dzieckiem lub dzieci w wieku szkolnym (ruch rowerowy).
Boiska z programu „Moje boisko – Orlik 2012”	1000	Odległość pozwalająca na swobodne dotarcie do obiektu rodzica z dzieckiem, dzieci w wieku szkolnym, młodzieży, osób dorosłych (ruch piesz).
	3000	Odległość pozwalające na dotarcie dzieci w wieku szkolnym, młodzieży, osób dorosłych (ruch rowerowy).
	5000	Odległość uznana za dogodny dystans w przypadku poruszania się za pomocą samochodu lub jednośladu w przypadku osób dorosłych. Jest zrozumiałe, że w przypadku podróży samochodem lub motocyklem trudne jest określenie obiektywnej i stałej odległości, w obrębie której dostępność ma charakter optymalny. Jest to uwarunkowane również innymi czynnikami, ale przyjęcie relatywnie bliskiego dystansu dla tych środków lokomocji zawsze przekłada się na niższe koszty finansowe i czasowe odbycia podróży. Odległość nieanalizowana w przypadku analizy dla 139 gmin województwa.

Po zdefiniowaniu zasięgu stref dostępności przestrzennej przystąpiono do ich wyznaczenia w oparciu o wspomnianą wcześniej sieć drogową i punkty z lokalizacją wybranych usług. Ostatnim elementem analiz było wykonanie wyliczeń dla dwóch założonych odległości. Obliczenia te zostały następnie zwizualizowane i opisane. W części dotyczącej analizy 139 gmin obliczono stosunek budynków mieszkalnych w danej strefie dostępności do liczby budynków mieszkalnych ogółem z terenu danej gminy. W tym miejscu należy wspomnieć, iż przedmiotem analizy były tylko strefy dostępności do usług zlokalizowanych na terenie 139 gmin. Zasięg tych stref niejednokrotnie wykraczał poza granice danej gminy, wkraczając na sąsiednią, a tym samym obejmując swym zasięgiem jej zabudowę mieszkaniową. Jednakże zabudowy tej, nie wliczano do obliczeń wskaźnika udziału budynków mieszkalnych znajdujących się w poszczególnych strefach odległości do wybranych usług w liczbie budynków mieszkalnych ogółem z terenu danej gminy. Nie analizowano także zasięgu stref dostępności usług zlokalizowanych na terenie 5 największych miast województwa, wkraczających na tereny analizowanych gmin. Wyniki przeprowadzonych prac zostały zaprezentowane na mapach dotyczących dostępności przestrzennej, z podziałem na wybrane usługi publiczne. W części dotyczącej analizy studium przypadku powiatu chełmińskiego punktem odniesienia było obliczenie liczby ludności, o adekwatnym do badanej usługi wieku zamieszkującej wyznaczone strefy dostępności obiektów, w których te usługi są realizowane. Dane te, zaprezentowano jako udział mieszkańców tej strefy w stosunku do ogółu ludności mieszkającej na analizowanym obszarze.

9.1. Analiza obszaru 139 gmin województwa kujawsko-pomorskiego

9.2.1. Placówki przedszkolne

W odległości 1000 m, znajdowało się 88642 budynków mieszkalnych spośród wszystkich 270216 budynków mieszkalnych zlokalizowanych na terenach gmin (co stanowiło 32,8% wszystkich budynków mieszkalnych). Najwyższym udziałem cechowały się gminy miejskie, na terenie których funkcjonowało zazwyczaj więcej placówek, tj. powyżej 1, zlokalizowanych w różnych częściach miasta, nie zawsze w położeniu centralnym. W efekcie, zasięg oddziaływania położonych stosunkowo blisko siebie placówek przedszkolnych kumulował się i obejmował swym zasięgiem znaczną część gmin miejskich. Sytuacja ta, dotyczyła m.in. gminy miejskiej Radziejów (89,5%), Rypin (83,4%), Lipno (81,6%), Golub-Dobrzyń (80,9%), Aleksandrów Kujawski, (77,3%). W blisko 63 gminach (45,3% wszystkich 139 analizowanych jednostek), udział budynków mieszkalnych w strefie 1000 m od placówki przedszkolnej kształtował się na poziomie od 25 do 50%. Na terenie 9 gmin, od 90,2 do 94,3% budynków mieszkalnych, nie było zlokalizowanych w odległości 1000 m od placówki przedszkolnej. Tylko gmina Bytów cechowała się brakiem budynków mieszkalnych w strefie do 1000 m, co wynikało z braku funkcjonującej placówki przedszkolnej na jej terenie. W ujęciu przestrzennym, najwięcej gmin cechujących się wartością wskaźnika poniżej 20% zlokalizowanych było we wschodniej części, co wynikało przede wszystkim z rozdrobnienia zabudowy mieszkaniowej na ich terenie. Wartością powyżej 50%, prócz większości gmin miejskich (wyjątek Kowal, Ciechocinek) cechowała się gmina Tuchola, Sępólno Krajeńskie, Nakło, Białe Błota, Świecie, Unisław. Po zwiększeniu strefy dostępności do 3000 m, udział budynków mieszkalnych znajdujących się w tejże, kształtował się od 1,7 do 100%. Pomimo iż na terenie gminy Bytów nie prowadziła działalności żadna placówka przedszkolna, po zwiększeniu strefy dostępności z 1000 na 3000 m okazało się, że 1,7% budynków z terenu gminy znajduje się w strefie oddziaływania placówki przedszkolnej z sąsiedniej gminy. Sytuacja ta była dość powszechna, jednakże szersze rozeznanie tego zjawiska i jego skali nie było przedmiotem analiz. Zwiększenie strefy

dostępności do 3000 m skutkowało również tym, że w przypadku gmin miejskich udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie 3000 m w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych wzrósł do 100%. W strefie tej znajdowało 189172 budynków mieszkalnych, co stanowiło 70% wszystkich budynków mieszkalnych z terenu gmin. Pomimo zwiększenia zasięgu strefy do 3000 m, w przypadku 3 gmin zasięg strefy dostępności obejmował mniej niż 25% spośród wszystkich budynków mieszkalnych z terenu gminy (Gruta, Topółka, Dębowa Łąka). W 24 gminach (17,2% z wszystkich 139 analizowanych gmin), wartość wskaźnika nie przekroczyła 50%. Były to głównie gminy zlokalizowane w południowo-wschodniej części województwa (część gmin powiatu włocławskiego, radziejowskiego) i w jego północno-wschodniej części (część gmin powiatu chełmińskiego, wąbrzeskiego, grudziądzkiego, brodnickiego).

9.2.2. Szkoły podstawowe i gimnazjalne

Generalnie na terenach gmin wiejskich, ze względu na ich większą powierzchnię w stosunku do gmin miejskich, czy też większe rozdrobnienie zabudowy mieszkaniowej, wartość wskaźnika udziału budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie 1000 m od placówek, w liczbie budynków mieszkalnych ogółem z terenu gminy, kształtowała się na znacznie niższym poziomie niż w gminach miejskich. W strefie 1000 m znajdowało się 83680 budynków mieszkalnych spośród wszystkich 270216 budynków mieszkalnych z terenu analizowanych gmin (co stanowiło 31,0% wszystkich budynków mieszkalnych). Najwyższe wartości charakterystyczne były dla gmin miejskich, takich jak Aleksandrów Kujawski (93,4%), Golub-Dobrzyń (86,4%), Wąbrzeźno (75,4%), czy Rypin (74,2%). Spośród analizowanych gmin miejskich, najniższym wskaźnikiem dostępności cechowała się gmina miejska Kowal, w której wskaźnik osiągnął wartość 49,9%. Relatywnie dużymi wartościami cechowały się 3 gminy miejsko-wiejskie (Nakło, Sępólno Krajeńskie, Świecie), w których to wartości zawierały się w przedziale od 53 do 59,8%. Spośród gmin wiejskich, najwyższym udziałem budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie 1000 m, cechowała się gmina Unisław. Blisko 89,2% gmin spośród wszystkich 139 analizowanych cechowało się wartością wskaźnika poniżej 50%. Najgorsza sytuacja miała zaś miejsce w przypadku 66 gmin, w których udział budynków mieszkalnych w strefie 1000 m nie przekraczał 25%. W ujęciu przestrzennym były to głównie gminy powiatu toruńskiego, chełmińskiego i grudziądzkiego oraz gminy powiatów wschodniej części województwa (powiatu radziejowskiego, włocławskiego, lipnowskiego, golubsko-dobrzyńskiego, rypińskiego, brodnickiego, wąbrzeskiego). Po zwiększeniu strefy dostępności do 3000 m, w przypadku gmin miejskich udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie 3000 m w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych osiągnął wartość 100% bądź był do niej bardzo zbliżony. W strefie tej znajdowało 71,0% budynków mieszkalnych z terenów gmin, tj. 191898 z 270216. Pomimo zwiększenia zasięgu strefy do 3000 m, w przypadku 3 gmin zasięg strefy 3000 m obejmował mniej niż 33% wszystkich budynków mieszkalnych z terenu gminy (Topółka, Baruchowo, Chodecz). W 18 gminach (12,2% wszystkich 139 analizowanych), wartość wskaźnika nie przekroczyła 50%. Były to głównie gminy zlokalizowane w południowej części powiatu włocławskiego, radziejowskiego, czy powiatu wąbrzeskiego. Aż w 112 gminach (80,6% wszystkich 139 analizowanych gmin) udział budynków mieszkalnych w strefie 4000 m wynosił powyżej 75%. Tylko w dwóch przypadkach zasięg analizowanej strefy obejmował mniej niż 50% budynków mieszkalnych z ich terenu (Topółka, Baruchowo).

9.2.3. Place zabaw

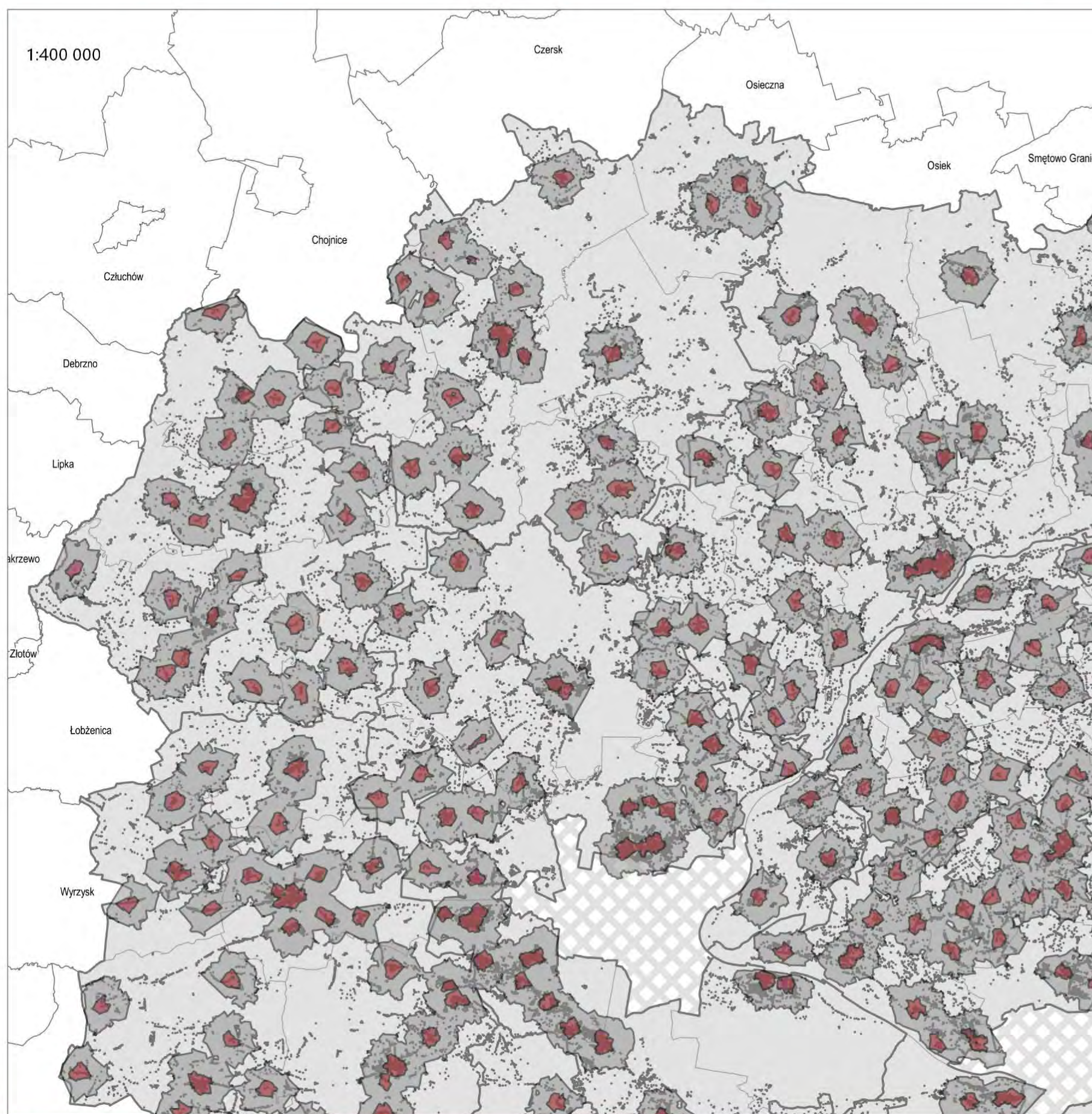
W odległości 500 m, znajdowało się 55071 z 270216 budynków mieszkalnych zlokalizowanych na terenie gmin (co stanowiło 20,4% wszystkich budynków mieszkalnych). Najwyższym udziałem, wynoszącym 55,9% cechowała się gmina Kęsowo. W pozostałych przypadkach wartość wskaźnika wynosiła od 0,2% w przypadku gminy Solec Kujawski do 49,3% w gminie Śliwice. Na terenie gminy Nakło nad Notecią i gminy miejskiej Lipno nie funkcjonowały obiekty tego typu. Po zwiększeniu strefy do 1500 m, liczba budynków mieszkalnych znajdujących się w tejże strefie wzrosła prawie 3-krotnie, tj. z 55071 do 143983. Stanowiło 52,9% ogólnej liczby budynków mieszkalnych z terenu gmin. Spośród analizowanych gmin, w 77 przypadkach wskaźnik wynosił powyżej 50%. Najwyższe wartości charakterystyczne były dla gmin miejskich, takich jak Kowal (99,8%), Aleksandrów Kujawski (98,9%), Radziejów (95,8%), Golub-Dobrzyń (86,4%), Wąbrzeźno (90,6%) oraz gminy wiejskiej Osielsko (91,7%). Spośród gmin miejsko-wiejskich, największym udziałem charakteryzowała się gmina Barcin (85,4%), Tuchola (84,1%) oraz Świecie (81,7%). Wśród gmin cechujących się wskaźnikiem poniżej 50% przeważały gminy wschodniej i północno-wschodniej części województwa, tj. głównie gminy powiatu radziejowskiego, włocławskiego, lipnowskiego, golubsko-dobrzyńskiego czy grudziądzkiego. Dla gminy Nakło nad Notecią, po zwiększeniu strefy dostępności do 1500 m, udział budynków mieszkalnych wzrósł z 0 do 0,3%, co było efektem objęcia zabudowy mieszkaniowej gminy Nakło nad Notecią, strefą dostępności od placu zabaw zlokalizowanego na terenie sąsiedniej gminy.

9.2.4. Boiska programu „Moje Boisko – Orlik 2012”

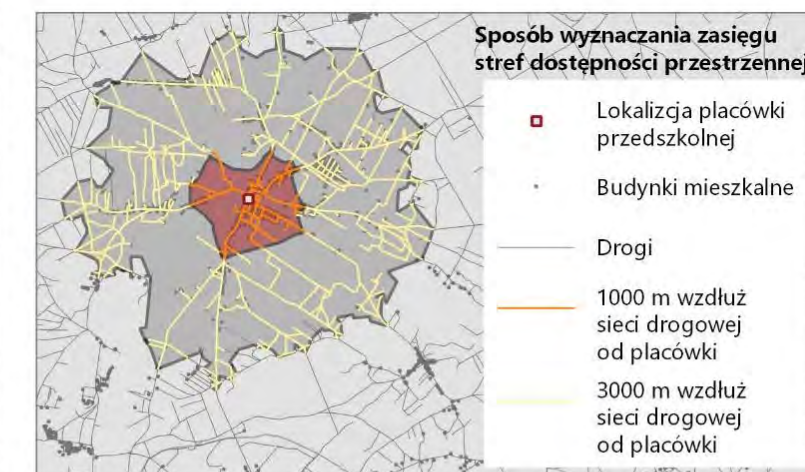
W odległości 1000 m, znajdowało się 15,5% budynków mieszkalnych spośród wszystkich budynków mieszkalnych zlokalizowanych na terenie analizowanych gmin (41871 z 270216). Dla 6 gmin wartość wskaźnika przekroczyła 50%. Sytuacja ta dotyczyła głównie gmin miejskich (Nieszawa, Radziejów, Rypin, Golub-Dobrzyń, Rypin, Aleksandrów Kujawski) oraz gminy miejsko-wiejskiej Sępólno Krajeńskie. Znaczna część gmin wschodniej części województwa cechowała się wartością wskaźnika w przedziale od 0,2 do 25,0%. Najniższą wartość odnotowano w przypadku gminy Górzno, jednakże należy podkreślić, iż na jej terenie nie funkcjonował obiekt w postaci boiska tego typu. Strefa dostępności od boiska, zlokalizowanego na terenie sąsiedniej gminy wkraczała bowiem na teren gminy Górzno przez co wykazywana była dla niej wspomniana wartość. W przypadku zwiększenia strefy dostępności określonej na 3000 m, głównie w gminach miejskich, udział budynków mieszkalnych wzrósł do 100%. W strefie tej znajdowało 37,5% budynków mieszkalnych z terenów gmin, tj. 101356 z 270216. Pomimo zwiększenia zasięgu strefy do 3000 m, w 88 gminach (63,3% wszystkich 139 analizowanych), wartość wskaźnika nie przekroczyła 50%. Były to głównie gminy zlokalizowane w południowej, wschodniej i północnej części województwa. Przy czym 11 z nich nie posiadało boiska tego typu na swoim terenie, a wskazywany niski udział budynków znajdujących się w strefie 3000 m wynikał z objęcia budynków mieszkalnych z ich terenu strefą dostępu od placów zlokalizowanych na terenie gmin sąsiednich.

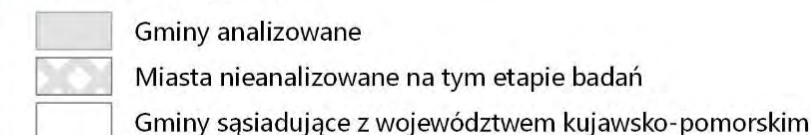
Dostępność przestrzenna placówek przedszkolnych

Zasięg stref dostępności przestrzennej placówek przedszkolnych:

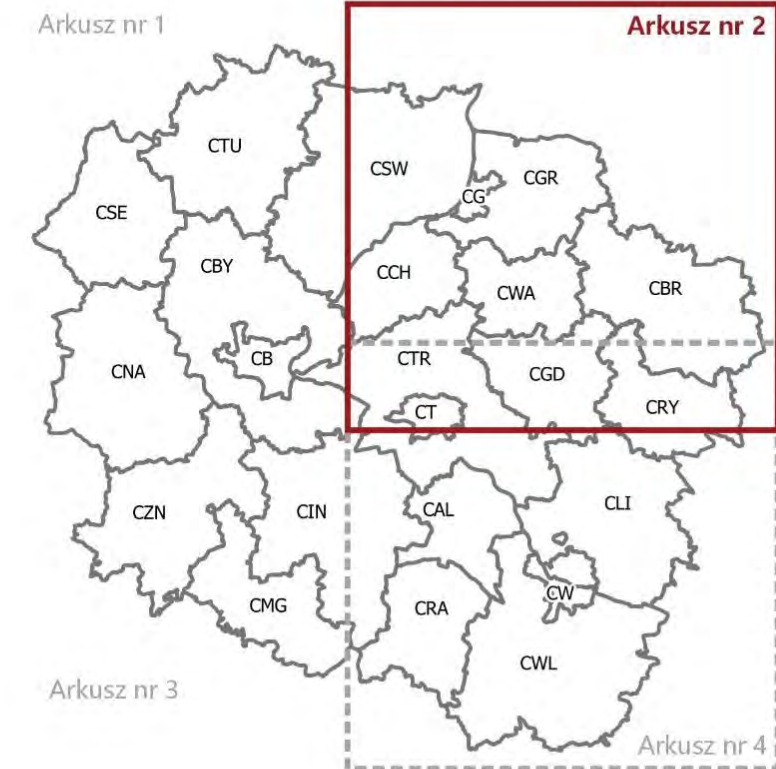
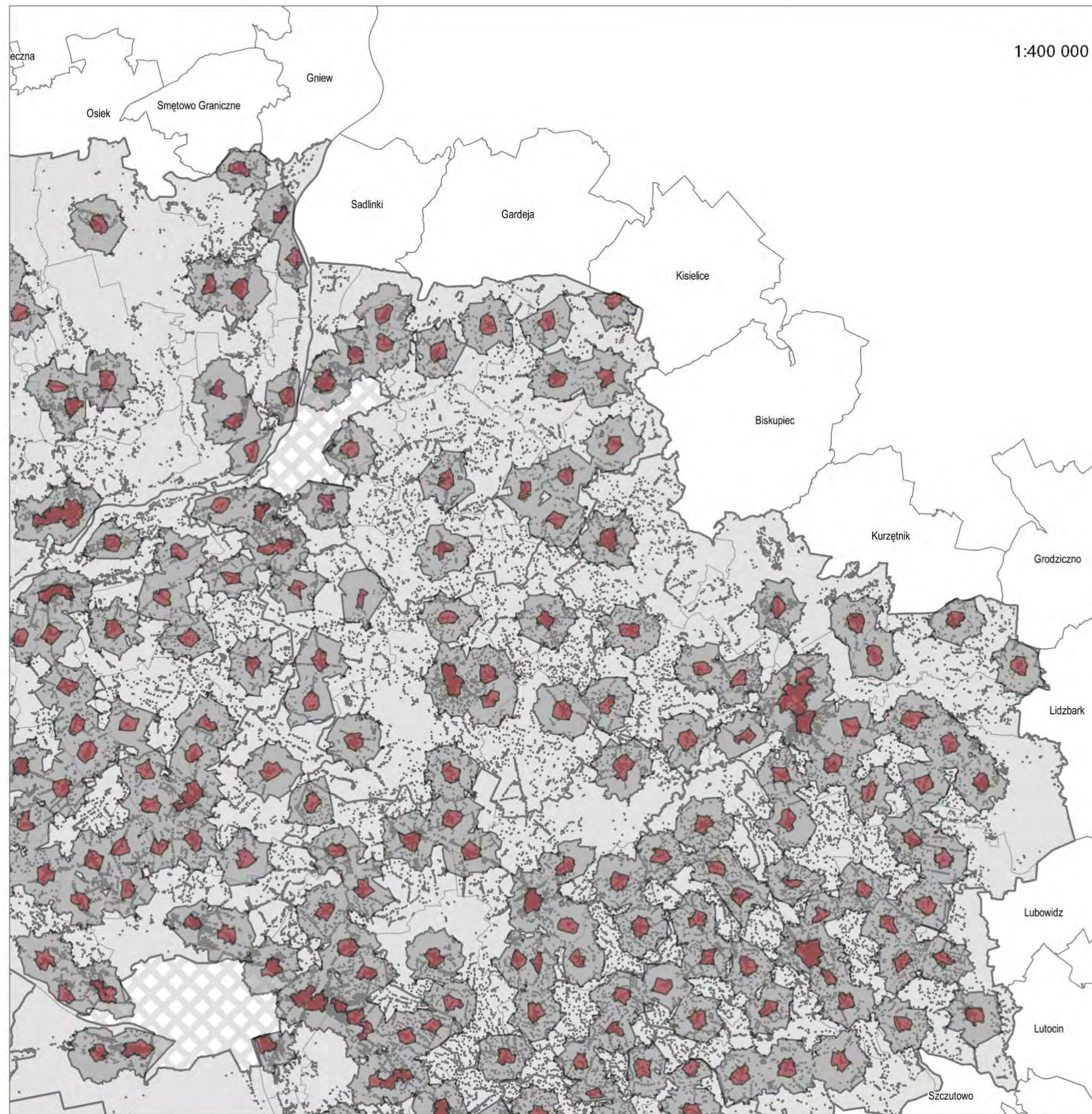

Pozostałe oznaczenia:

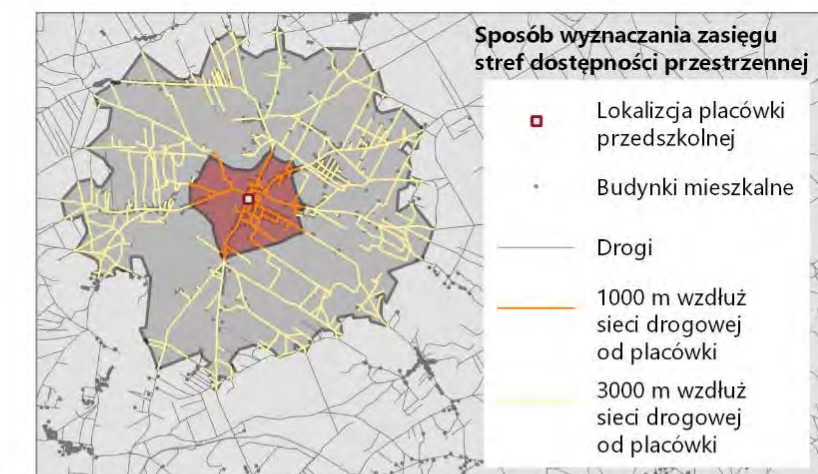

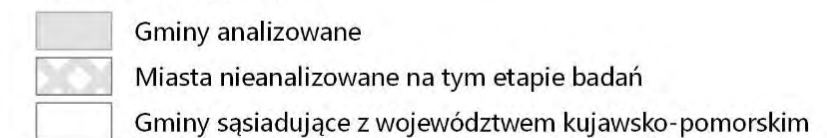
Dostępność przestrzenna placówek przedszkolnych

Zasięg stref dostępności przestrzennej placówek przedszkolnych:

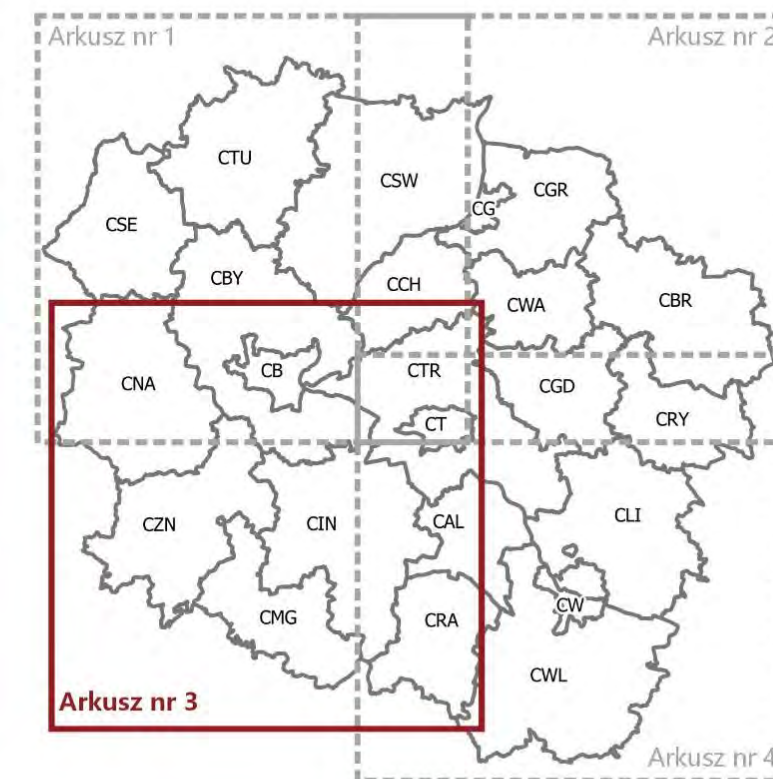
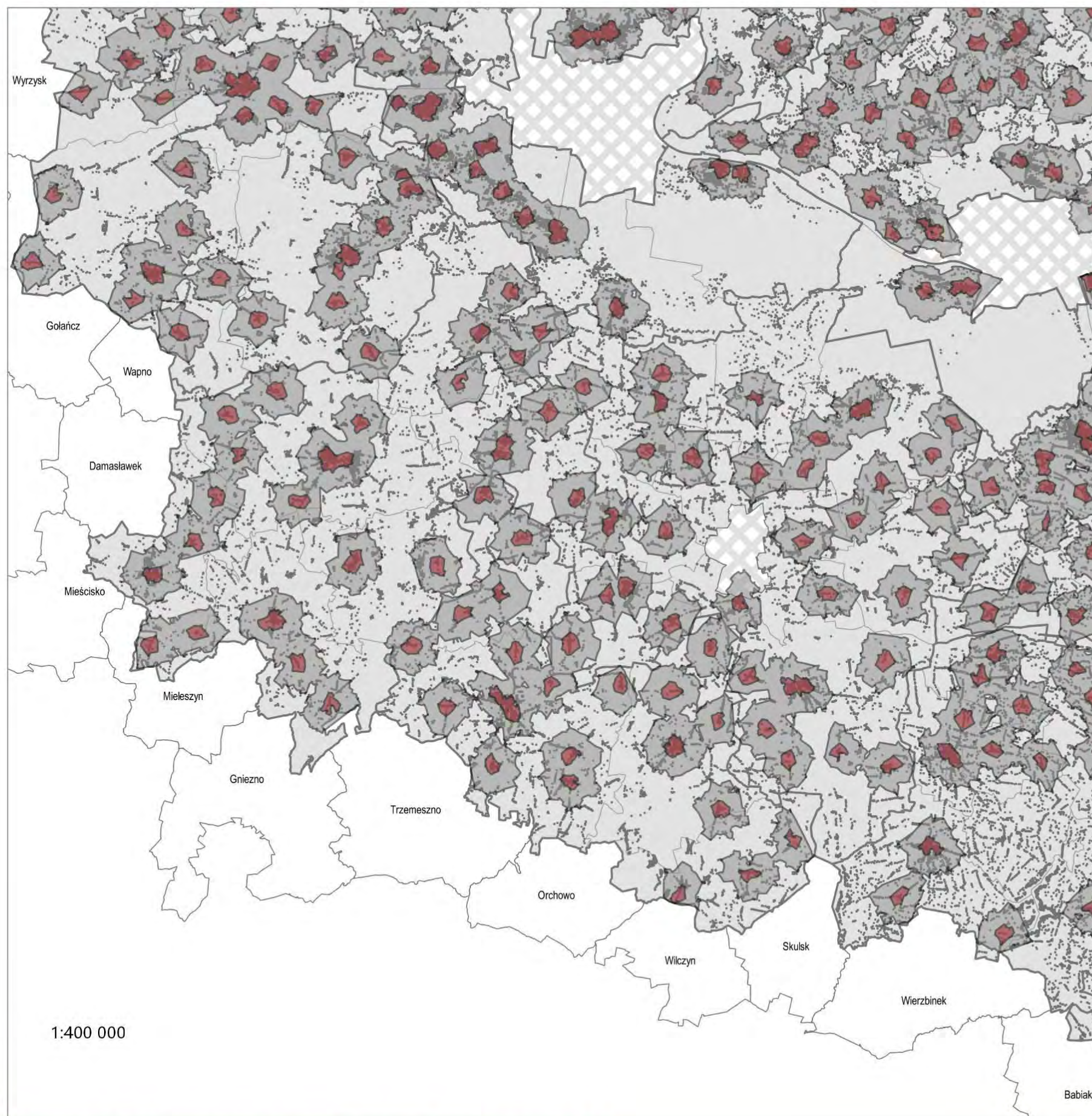

Pozostałe oznaczenia:

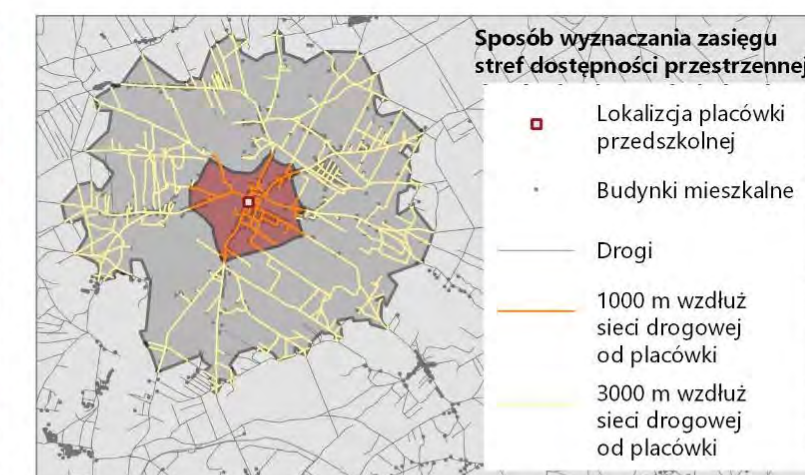

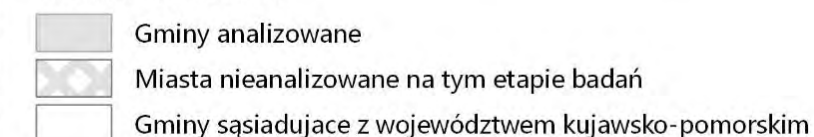
Dostępność przestrzenna placówek przedszkolnych

Zasięg stref dostępności przestrzennej placówek przedszkolnych:

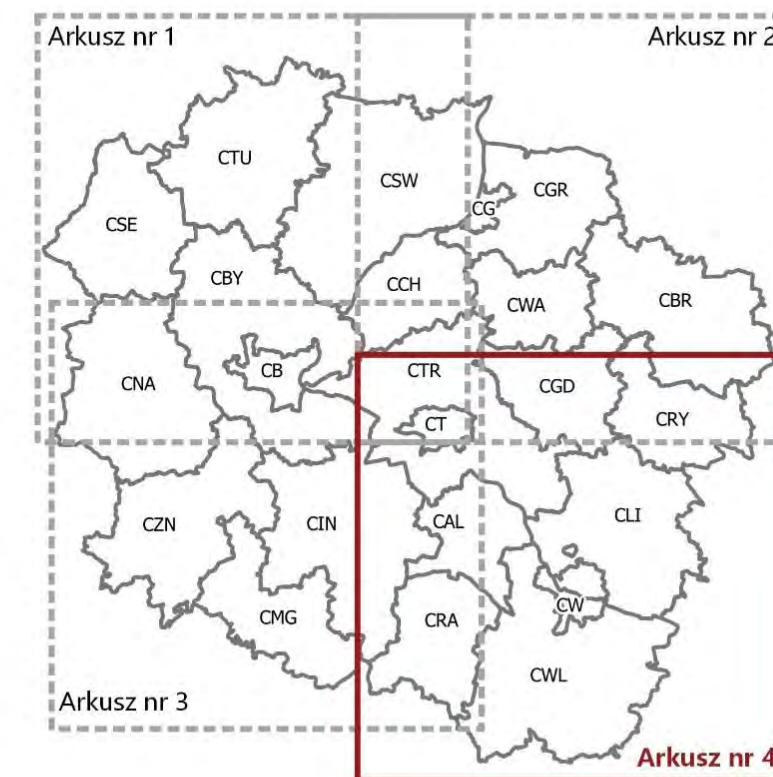
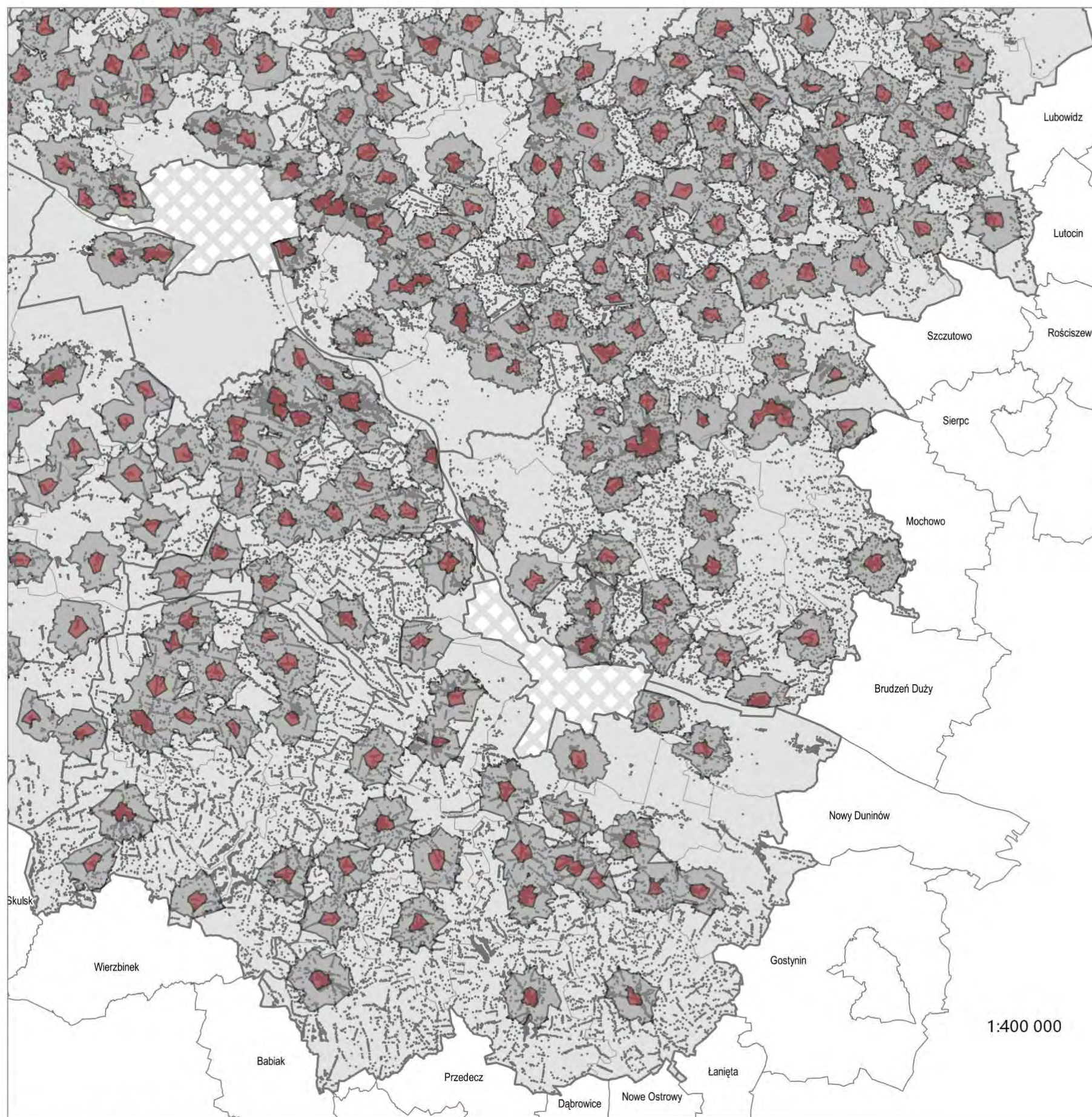

Pozostałe oznaczenia:

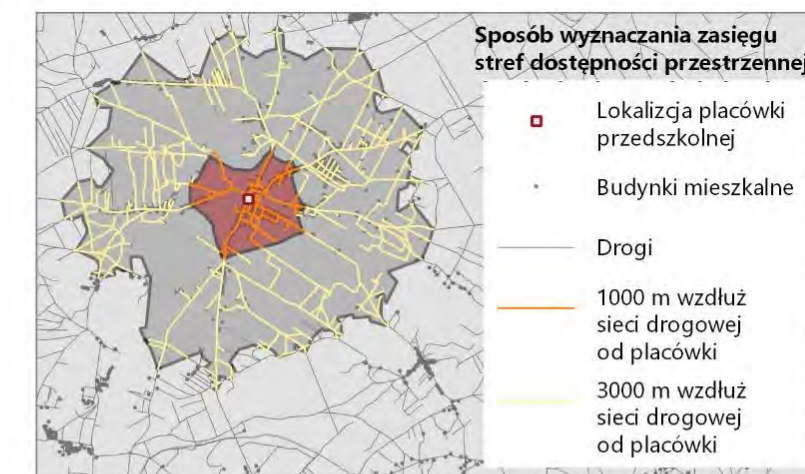

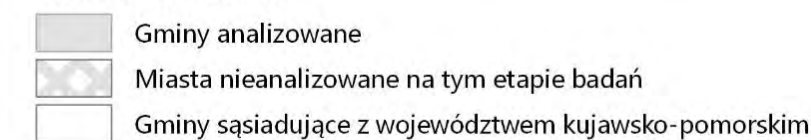
Dostępność przestrzenna placówek przedszkolnych

Zasięg stref dostępności przestrzennej placówek przedszkolnych:

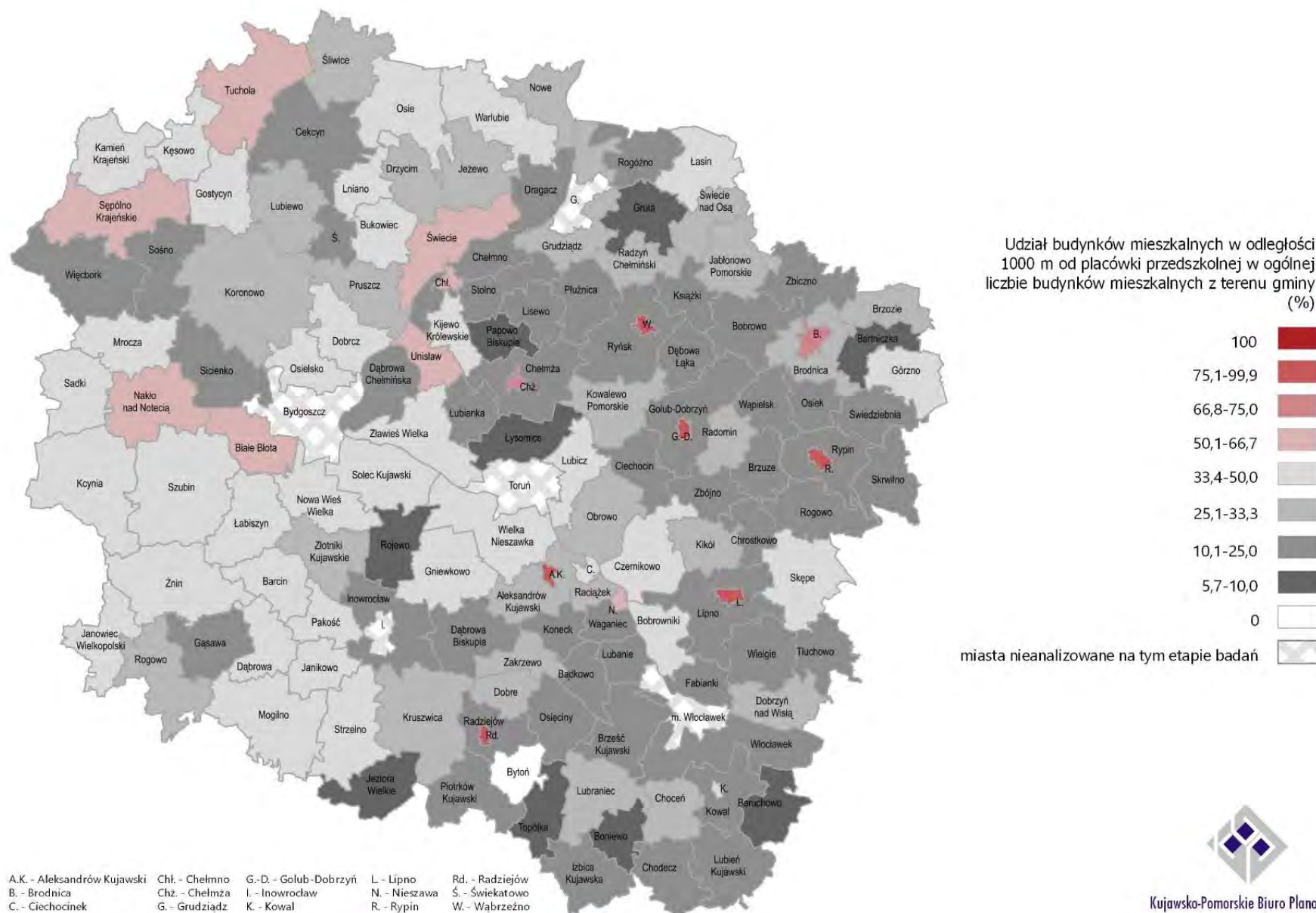

Pozostałe oznaczenia:

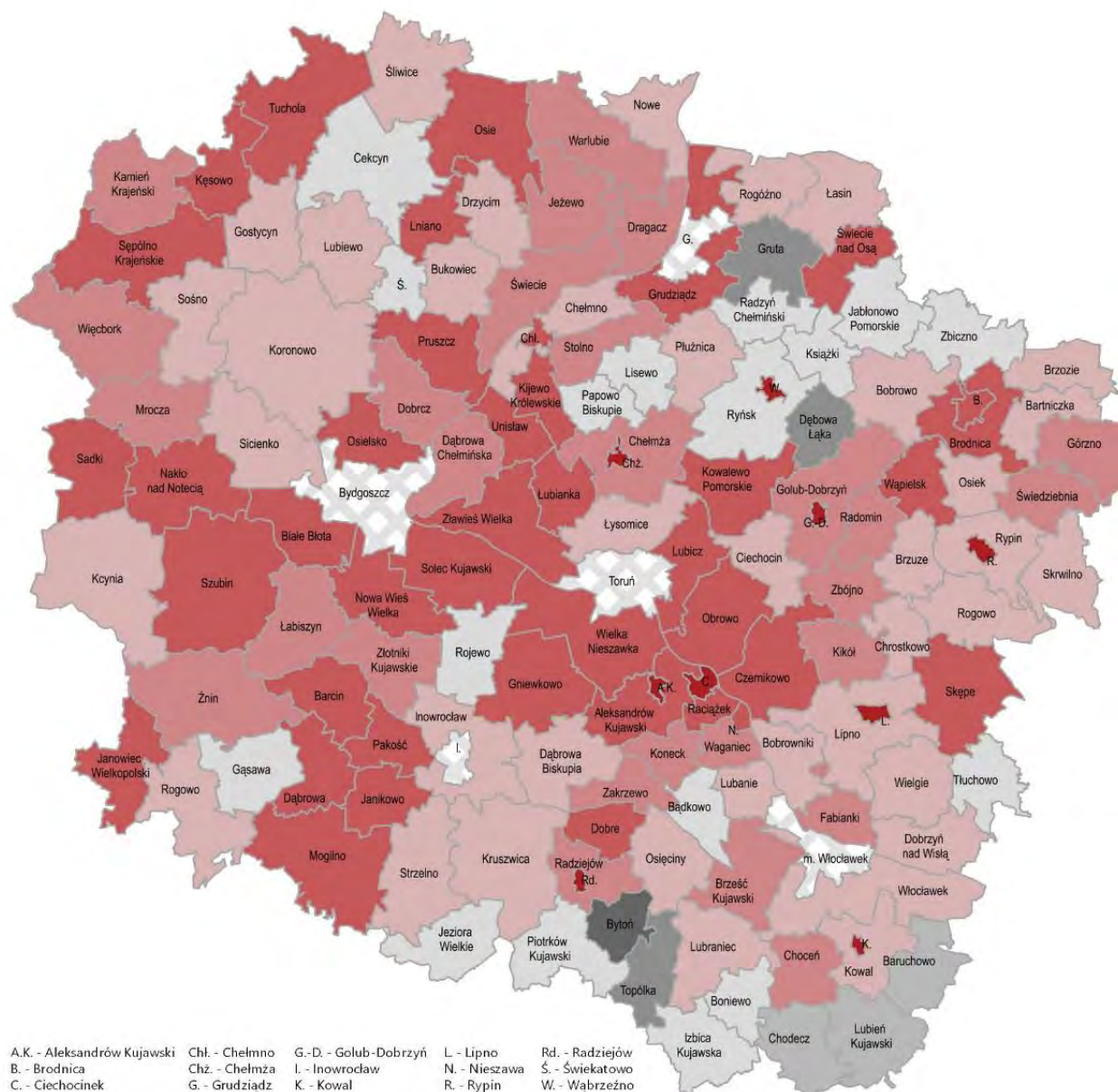

Dostępność przestrzenna placówek przedszkolnych

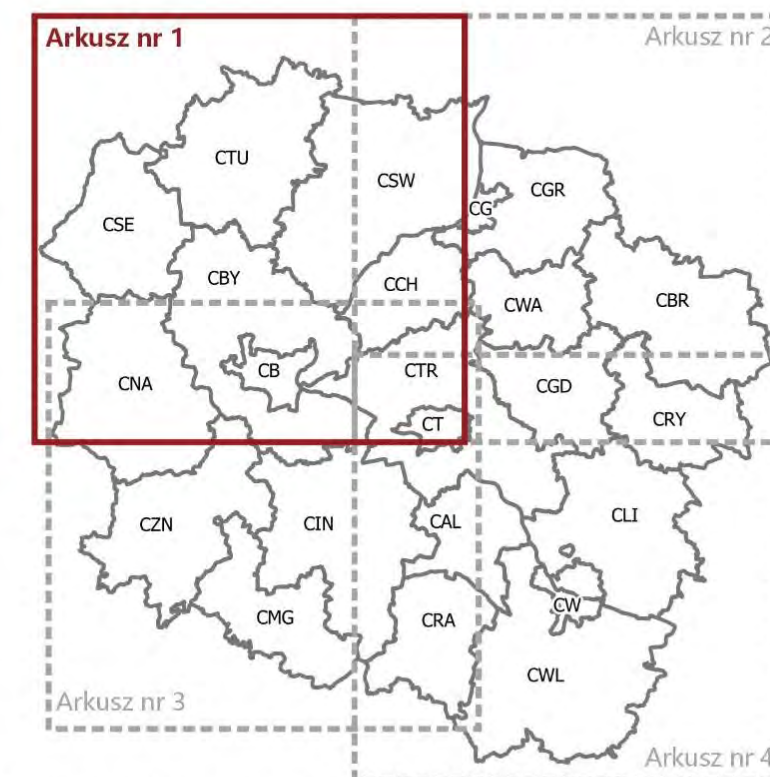
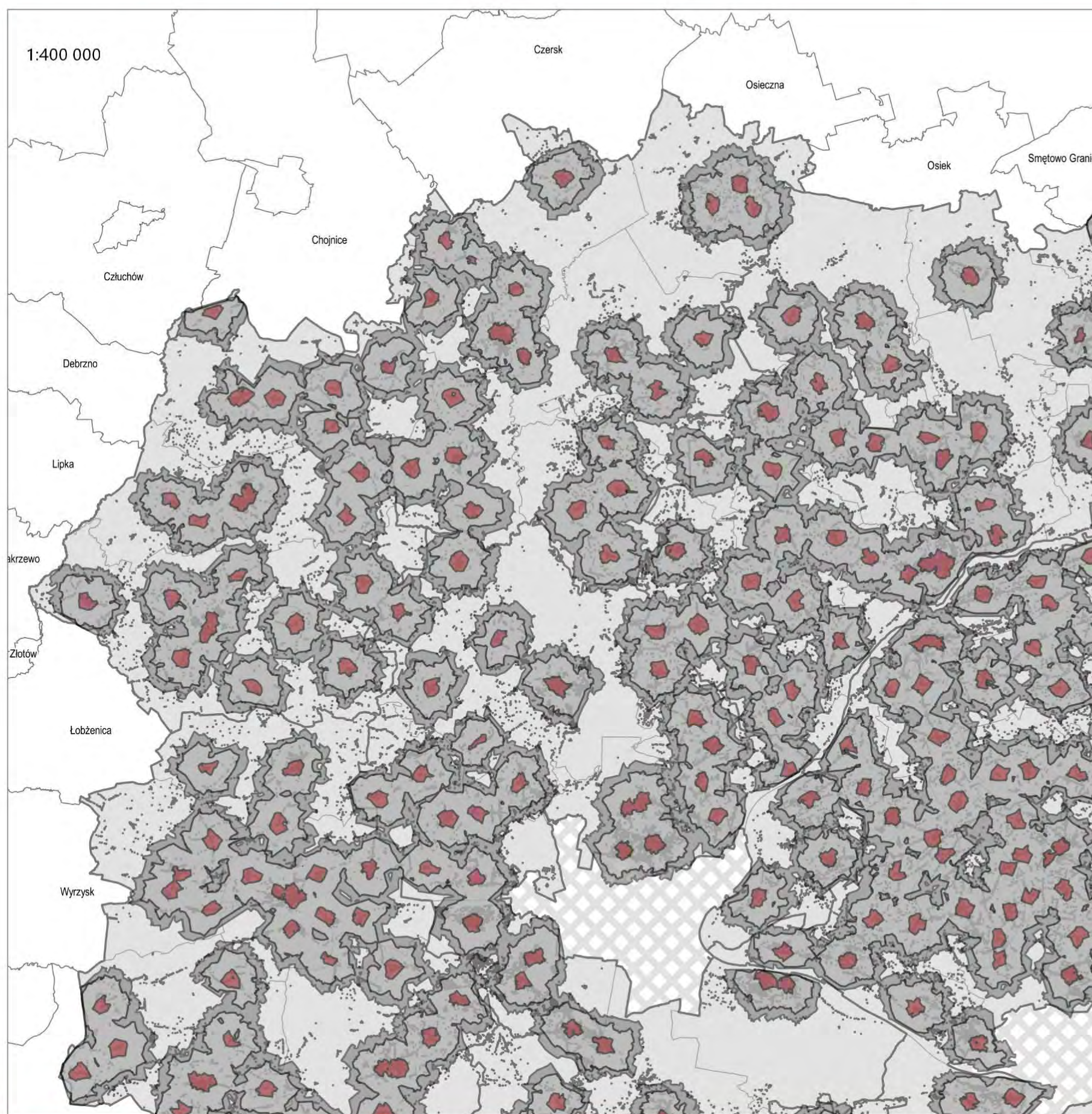

Dostępność przestrzenna placówek przedszkolnych

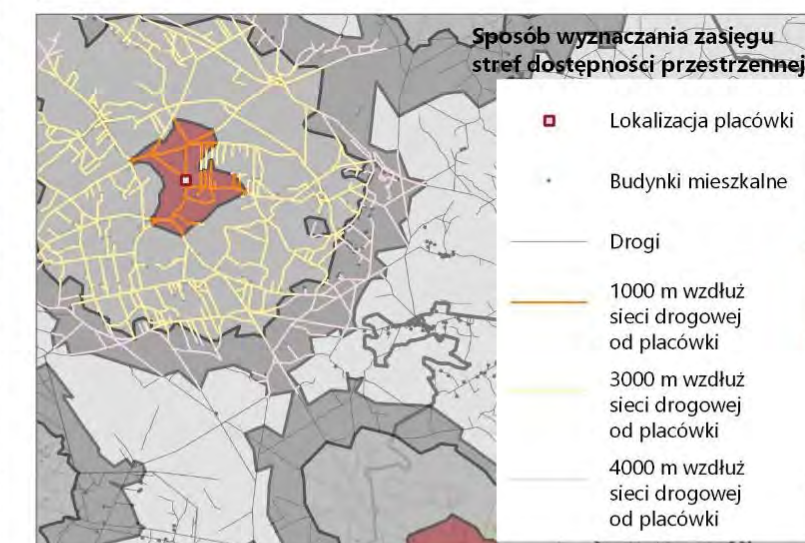
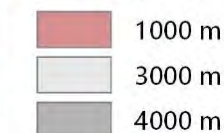

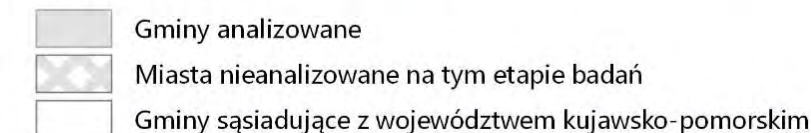
Dostępność przestrzenna szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych

Zasięg stref dostępności przestrzennej szkół podstawowych i gimnazjalnych (bez szkół sportowych, artystycznych, specjalnych)

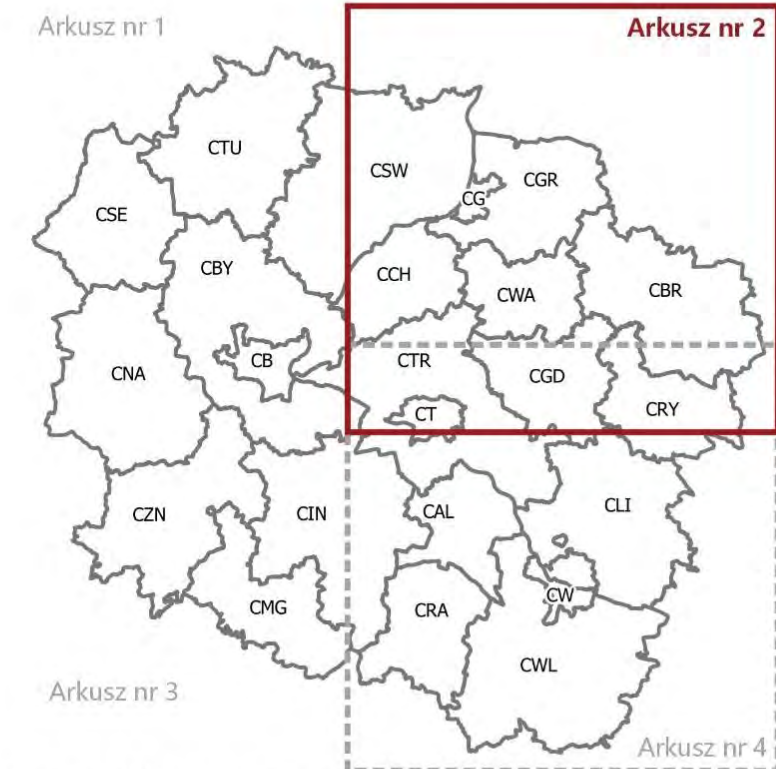
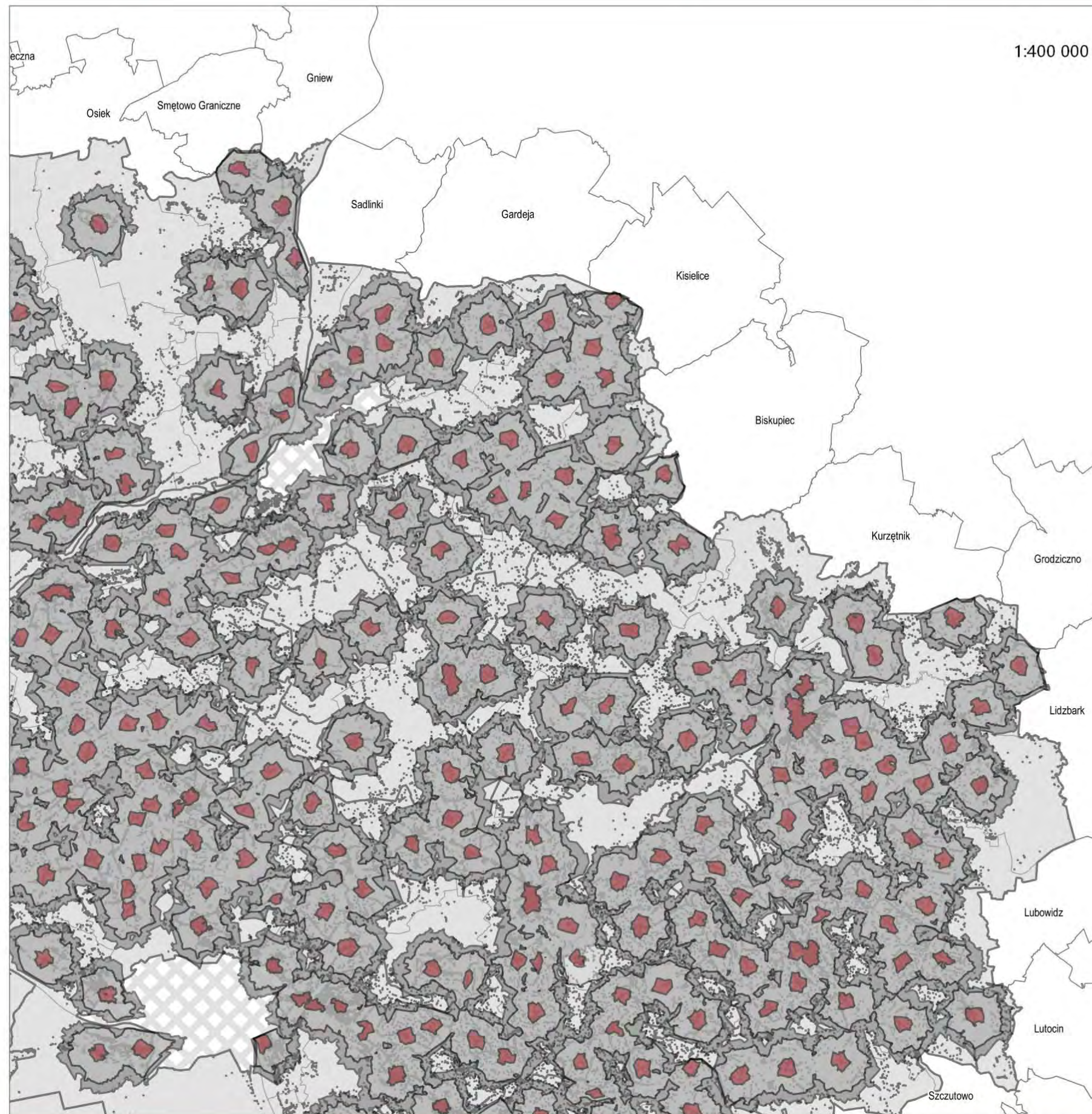

Pozostałe oznaczenia:

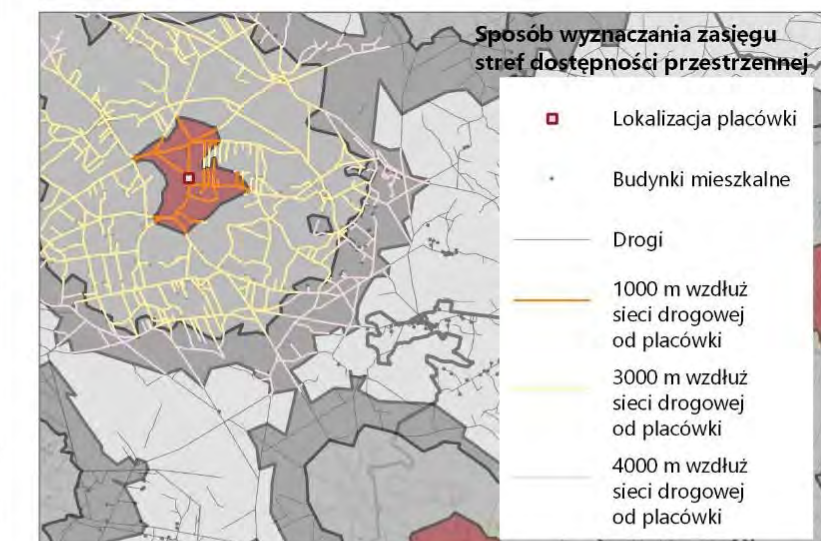
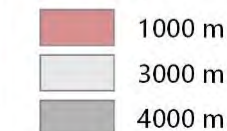

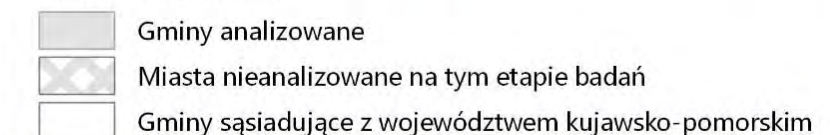
Dostępność przestrzenna szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych

Zasięg stref dostępności przestrzennej szkół podstawowych i gimnazjalnych (bez szkół sportowych, artystycznych, specjalnych)

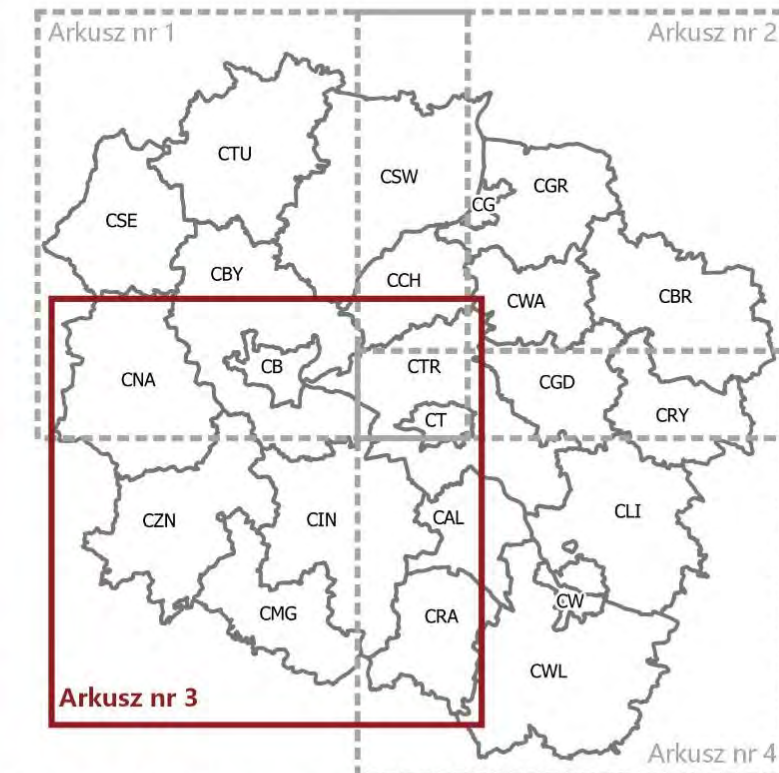
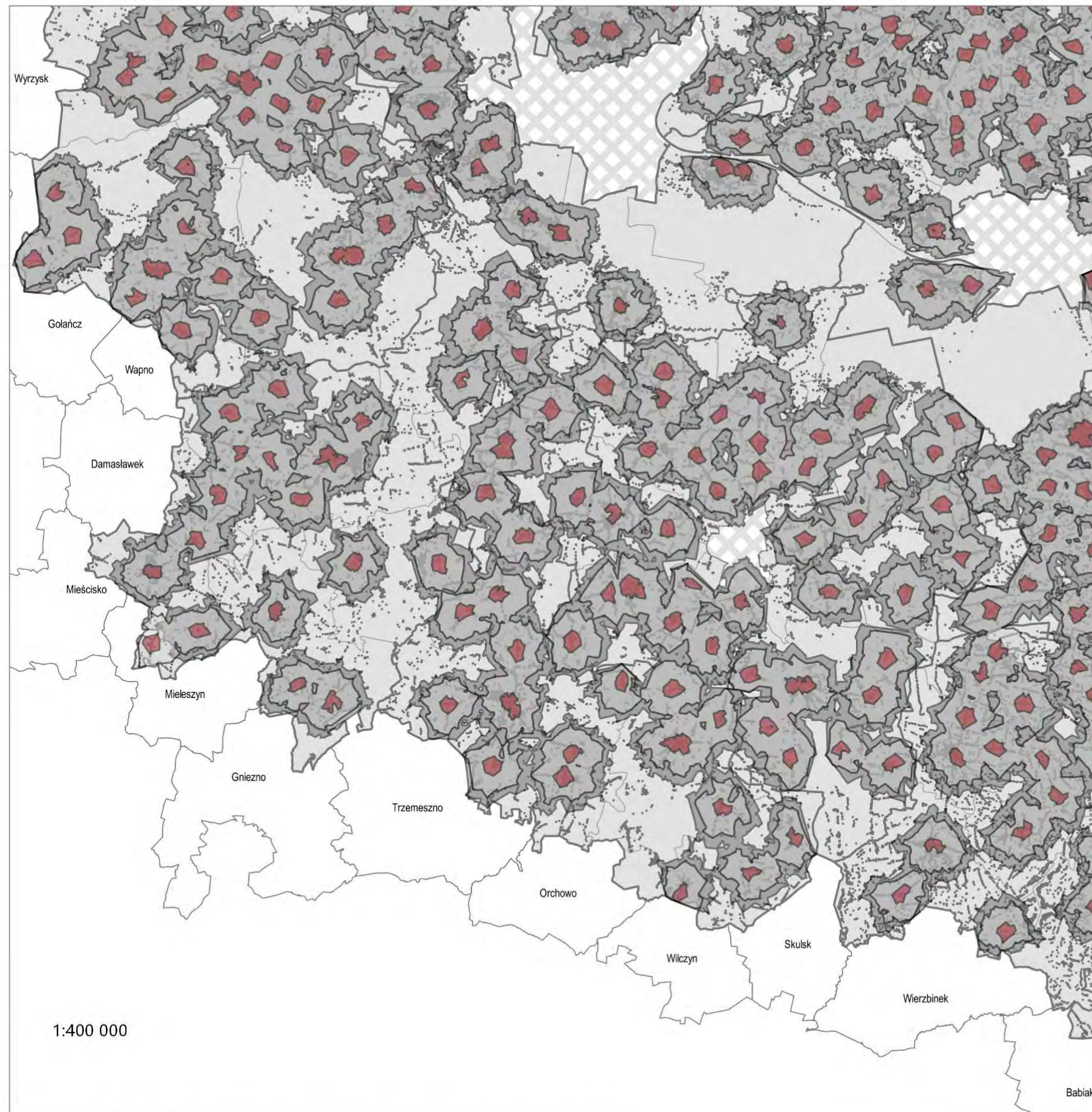

Pozostałe oznaczenia:

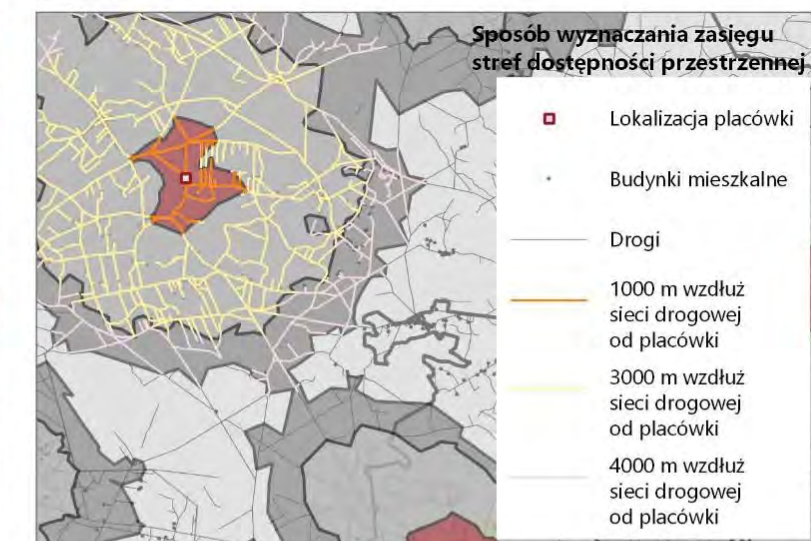

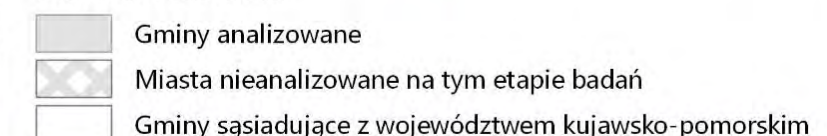
Dostępność przestrzenna szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych

Zasięg stref dostępności przestrzennej szkół podstawowych i gimnazjalnych (bez szkół sportowych, artystycznych, specjalnych)

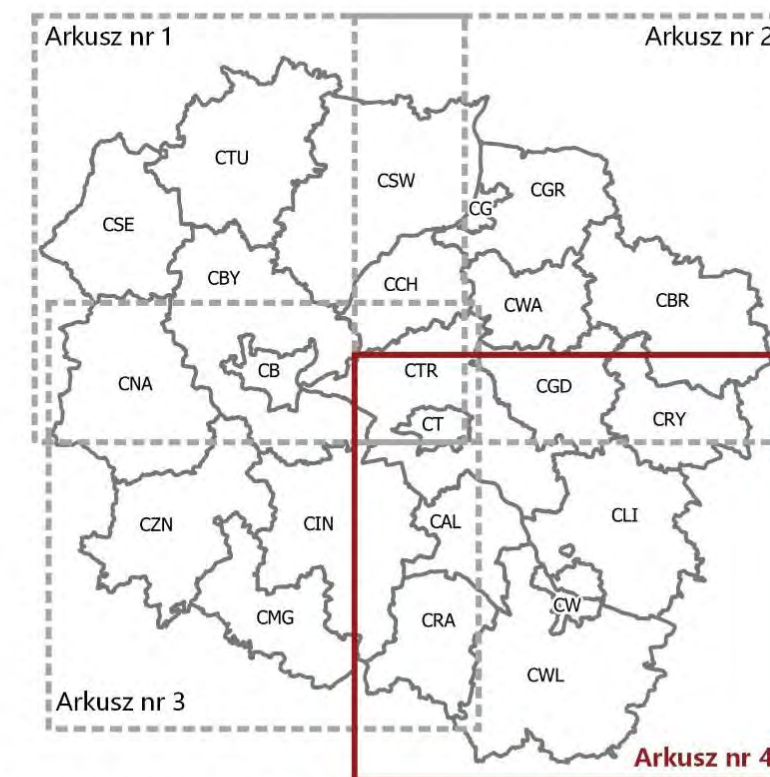
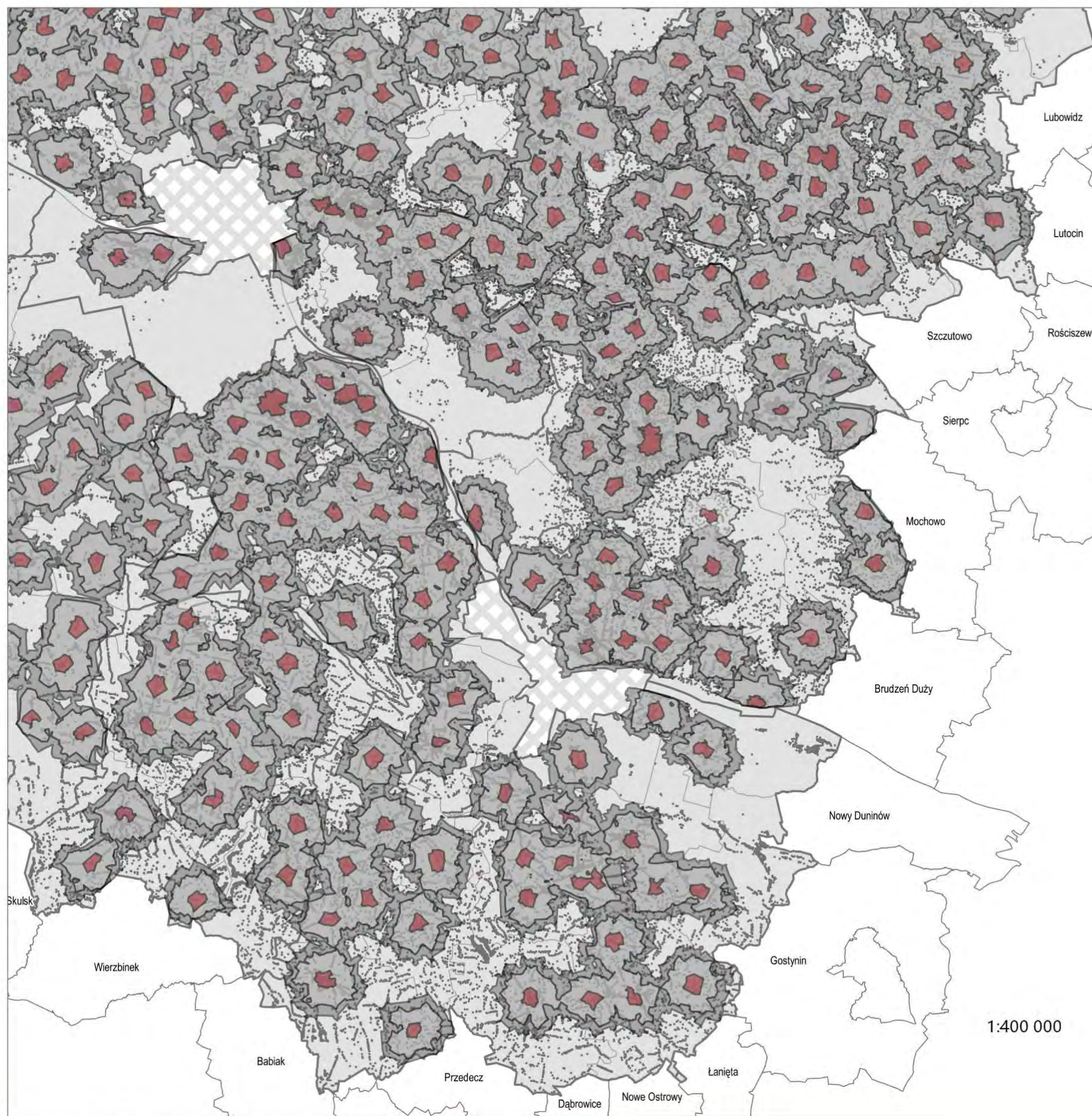

Pozostałe oznaczenia:

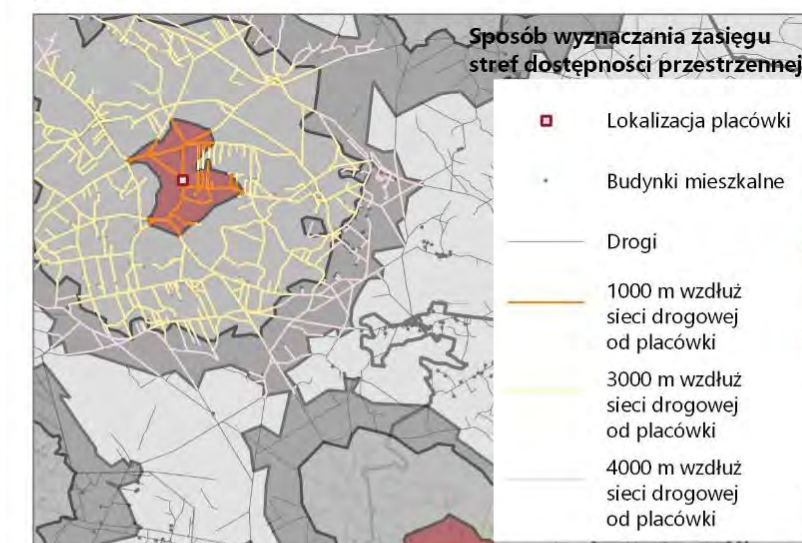
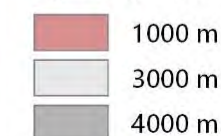

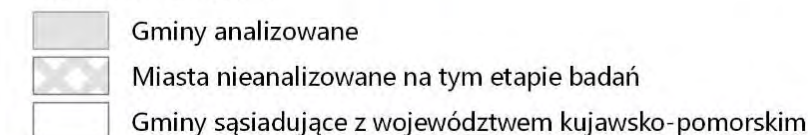
Dostępność przestrzenna szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych

Zasięg stref dostępności przestrzennej szkół podstawowych i gimnazjalnych (bez szkół sportowych, artystycznych, specjalnych)

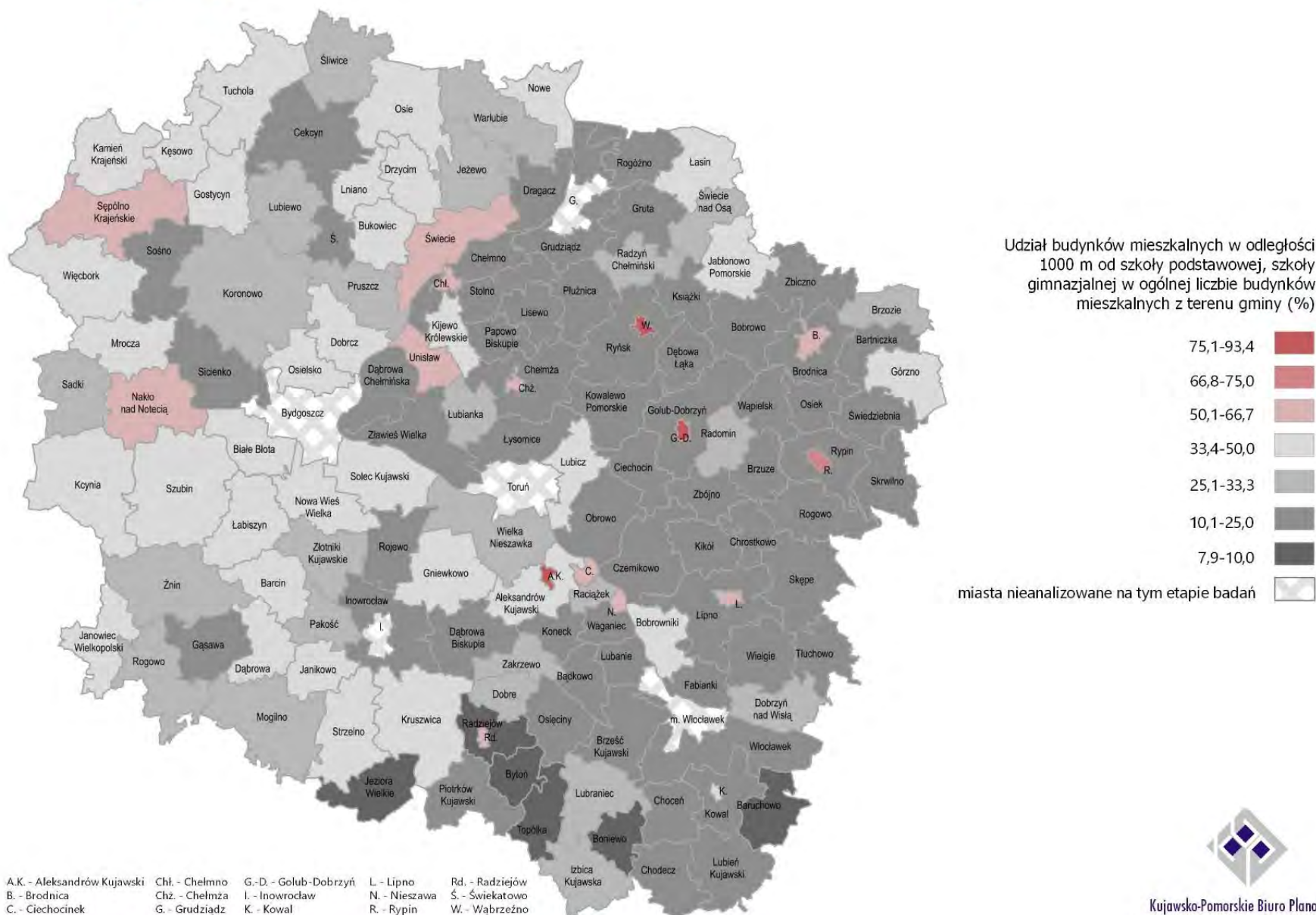

Pozostałe oznaczenia:

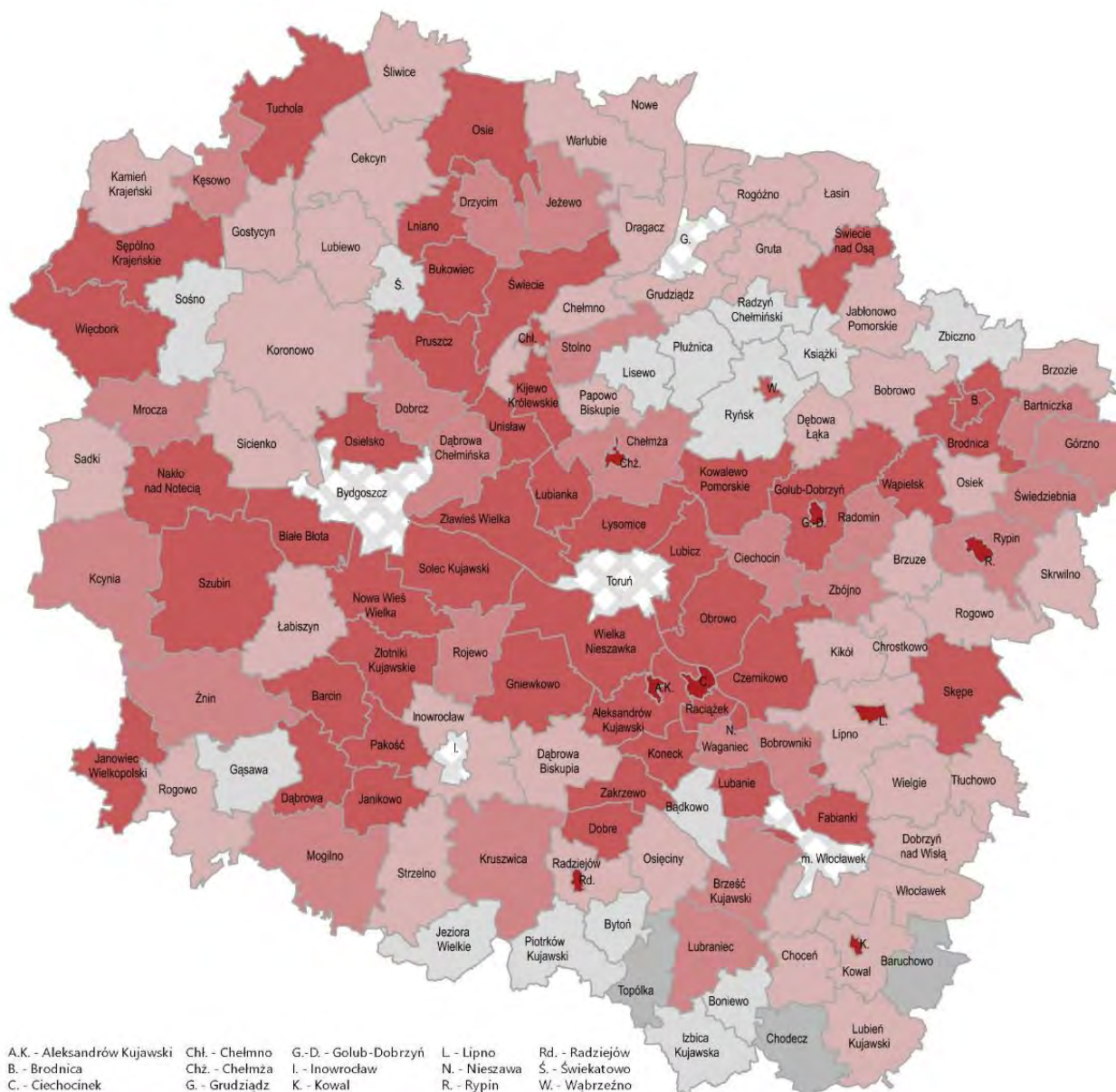

Dostępność przestrzenna szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych

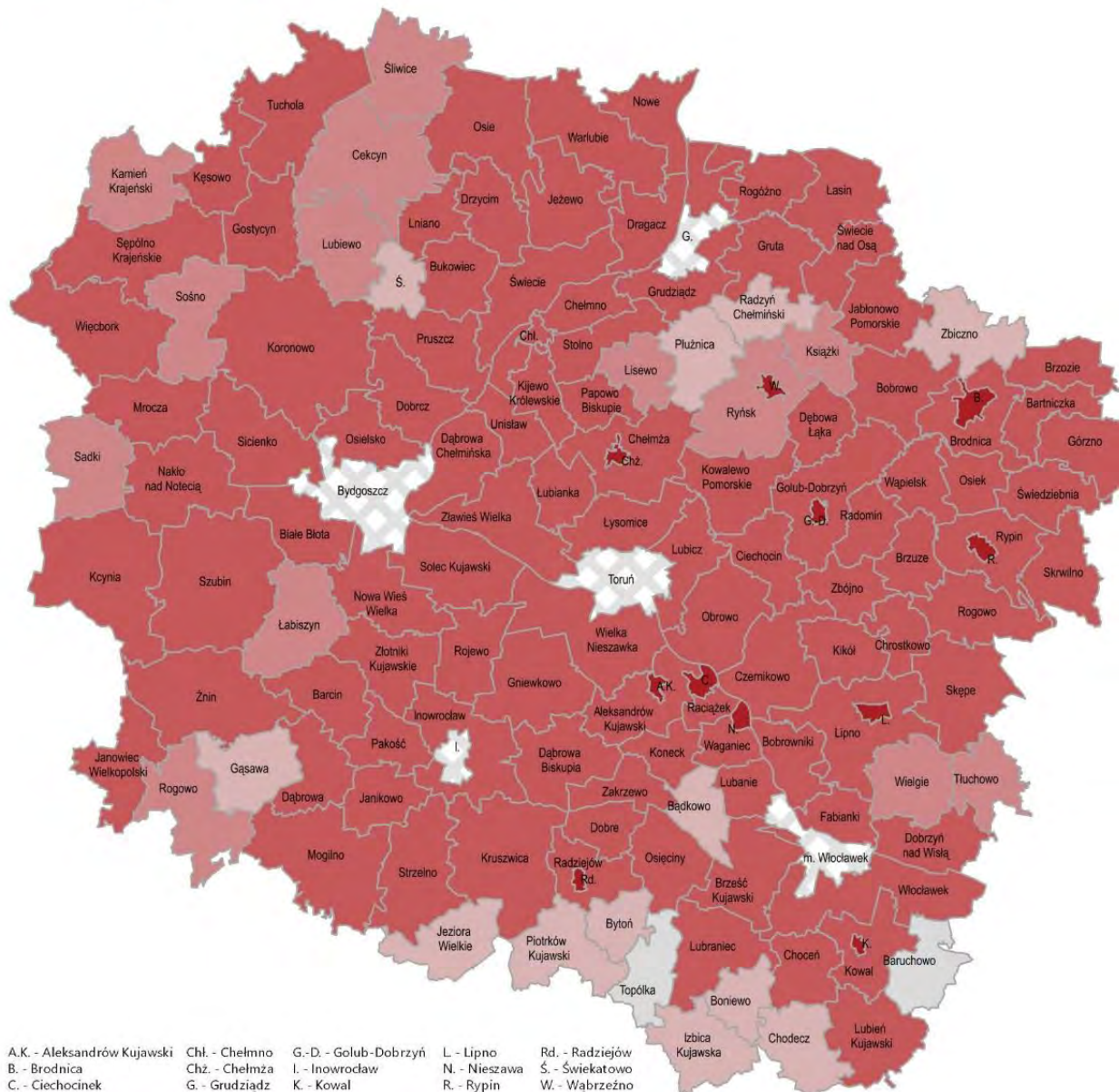

Dostępność przestrzenna szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych

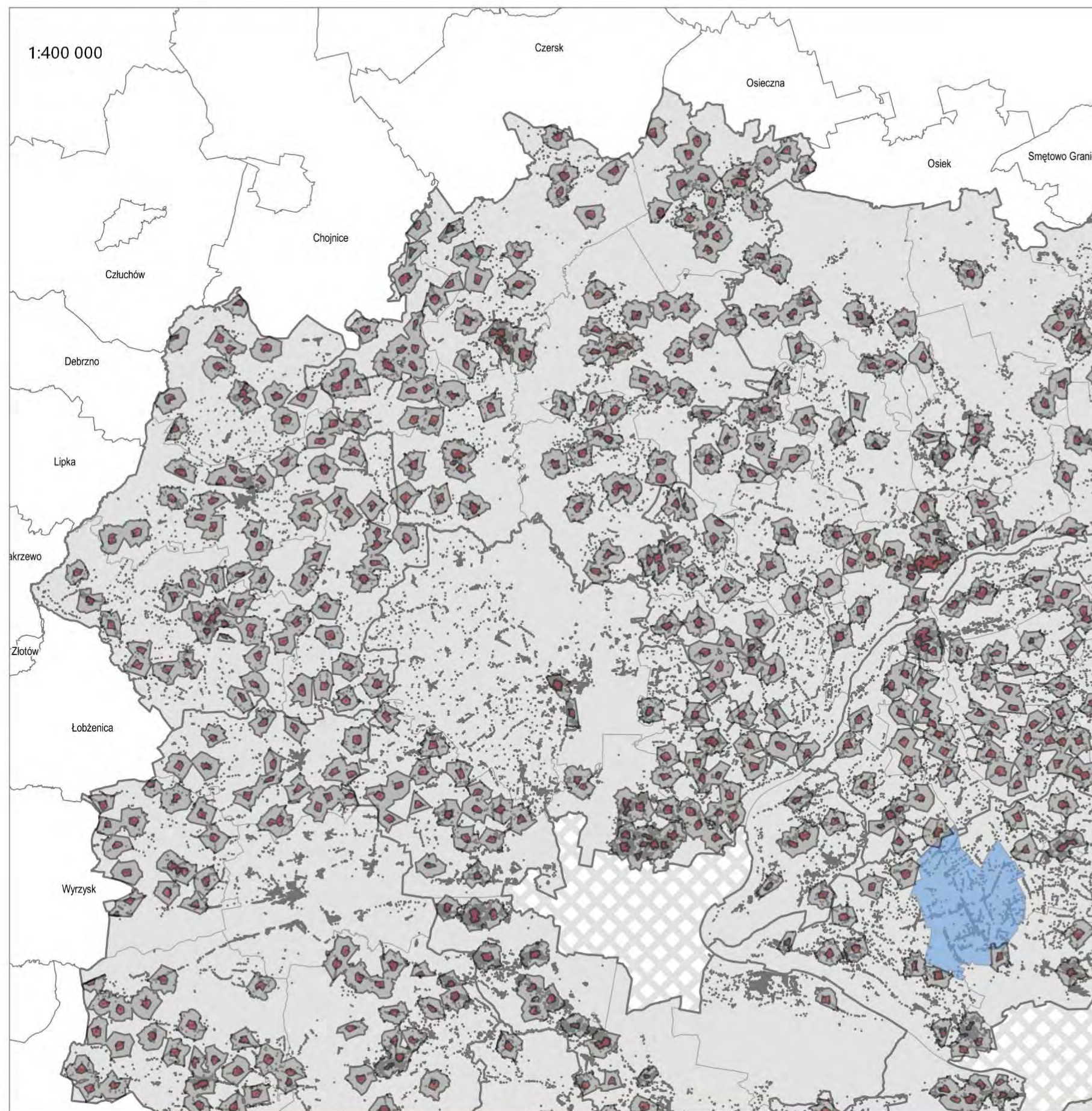

Dostępność przestrzenna szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych

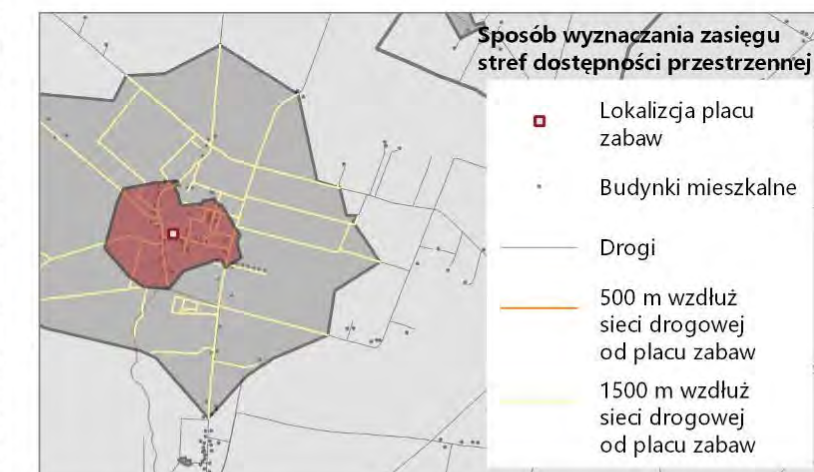

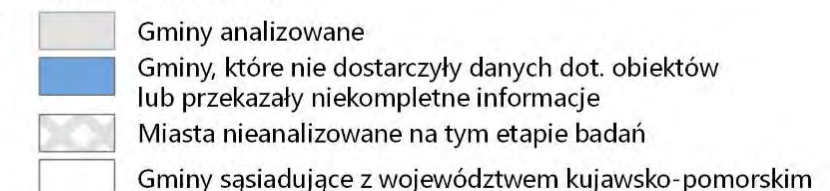
Dostępność przestrzenna placów zabaw

Zasięg stref dostępności przestrzennej placów zabaw:

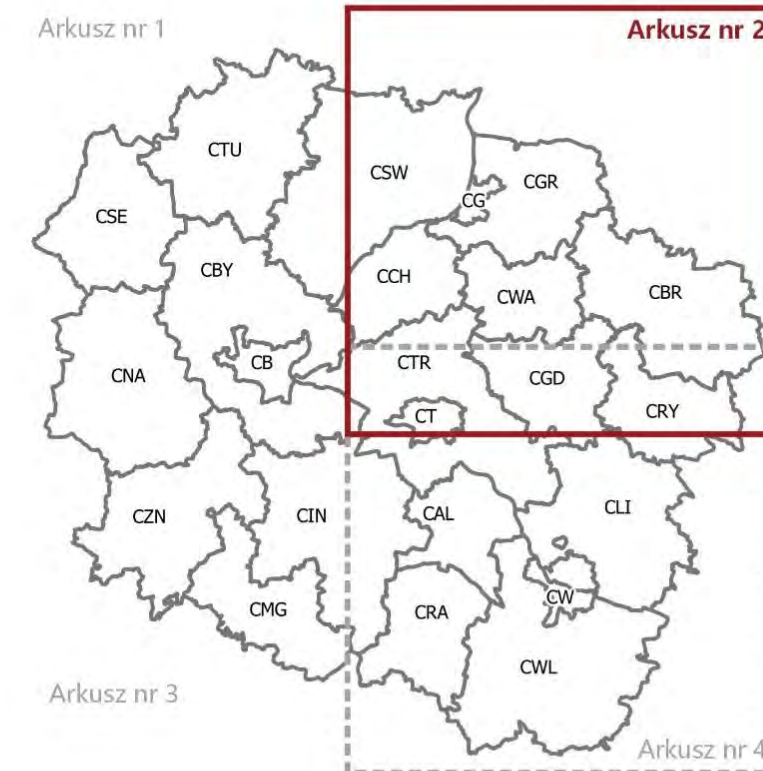
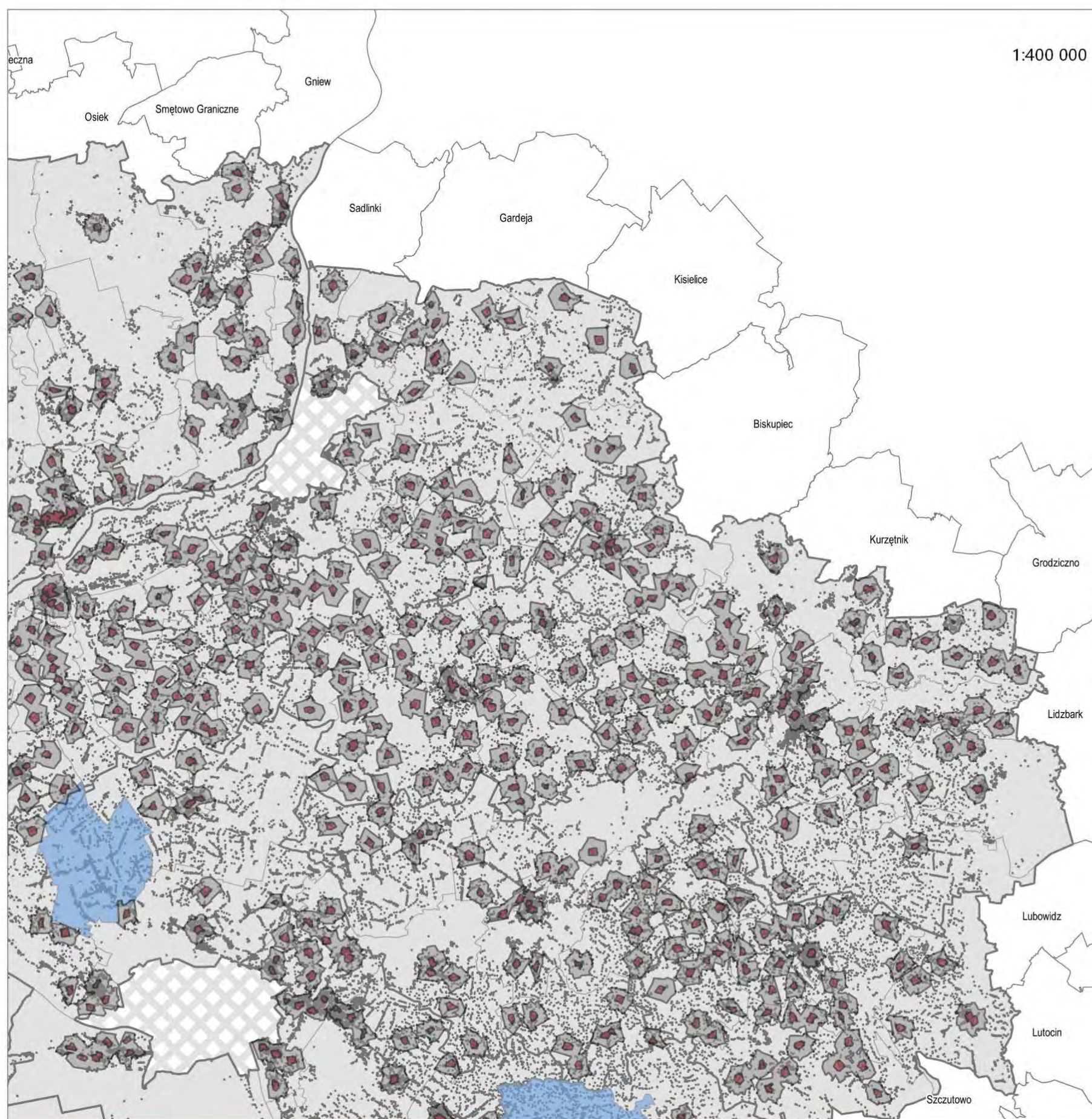

Pozostałe oznaczenia:

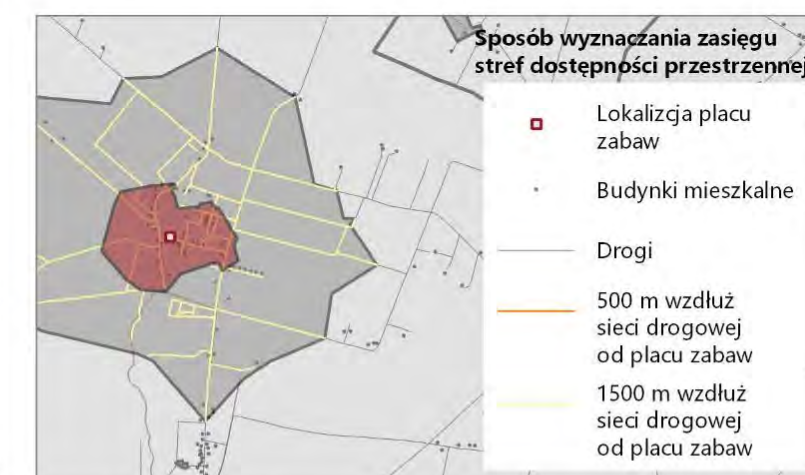

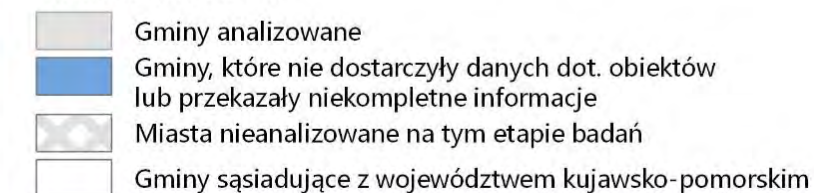
Dostępność przestrzenna placów zabaw

Zasięg stref dostępności przestrzennej placów zabaw:

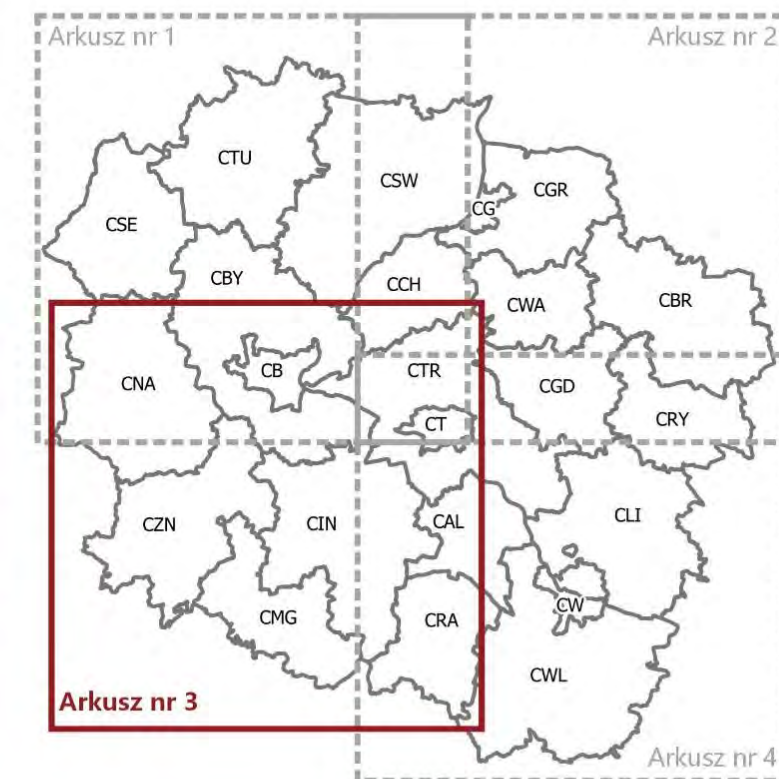
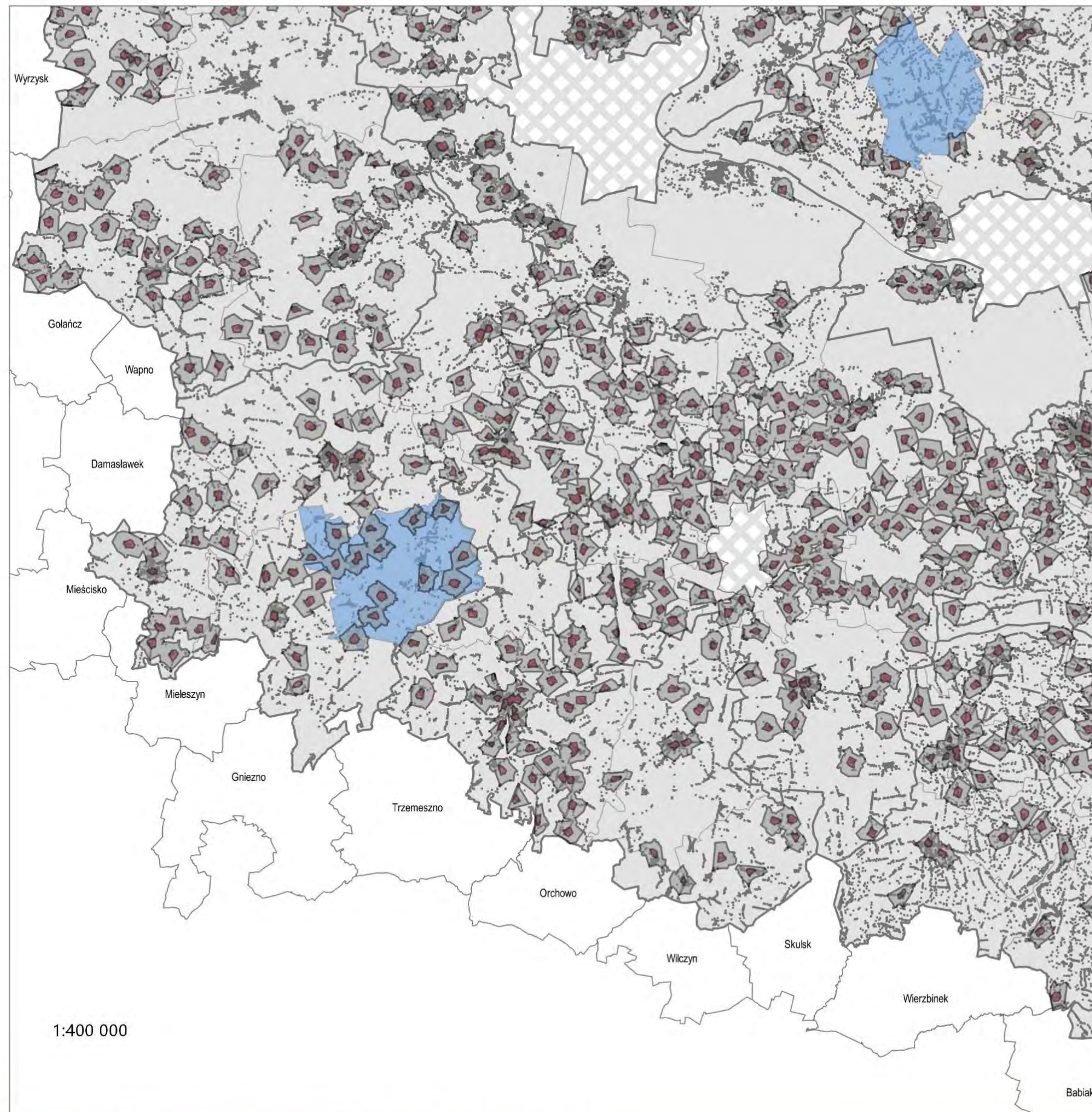

Pozostałe oznaczenia:

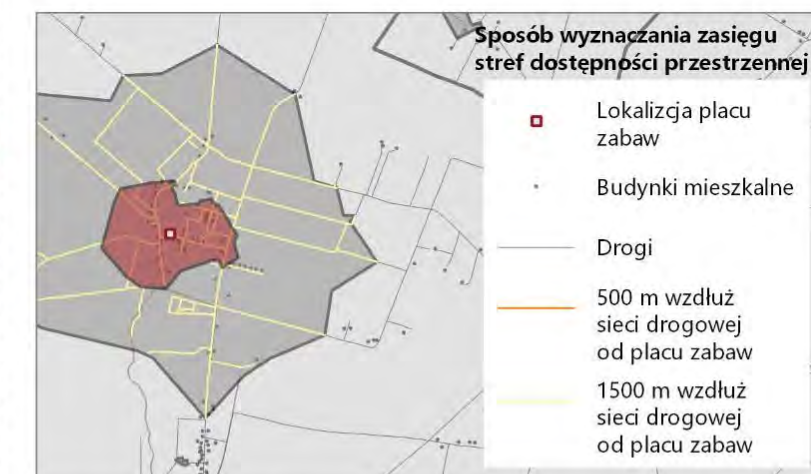

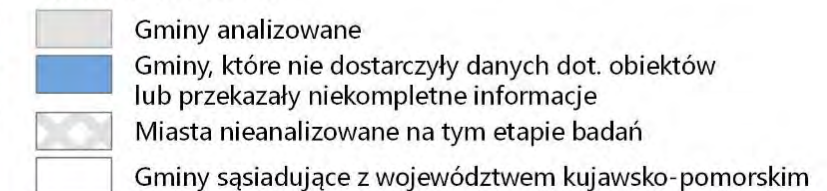
Dostępność przestrzenna placów zabaw

Zasięg stref dostępności przestrzennej placów zabaw:

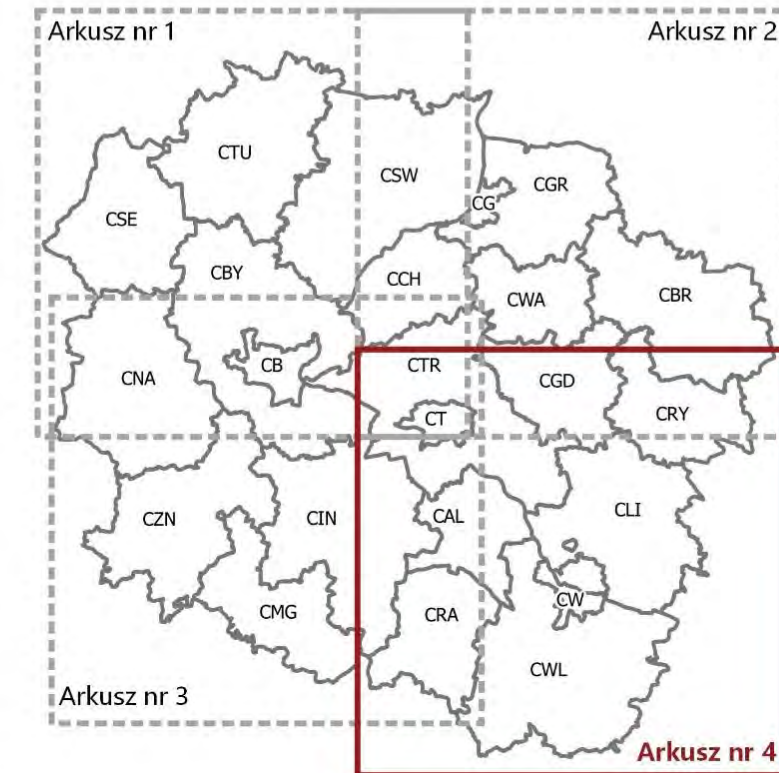
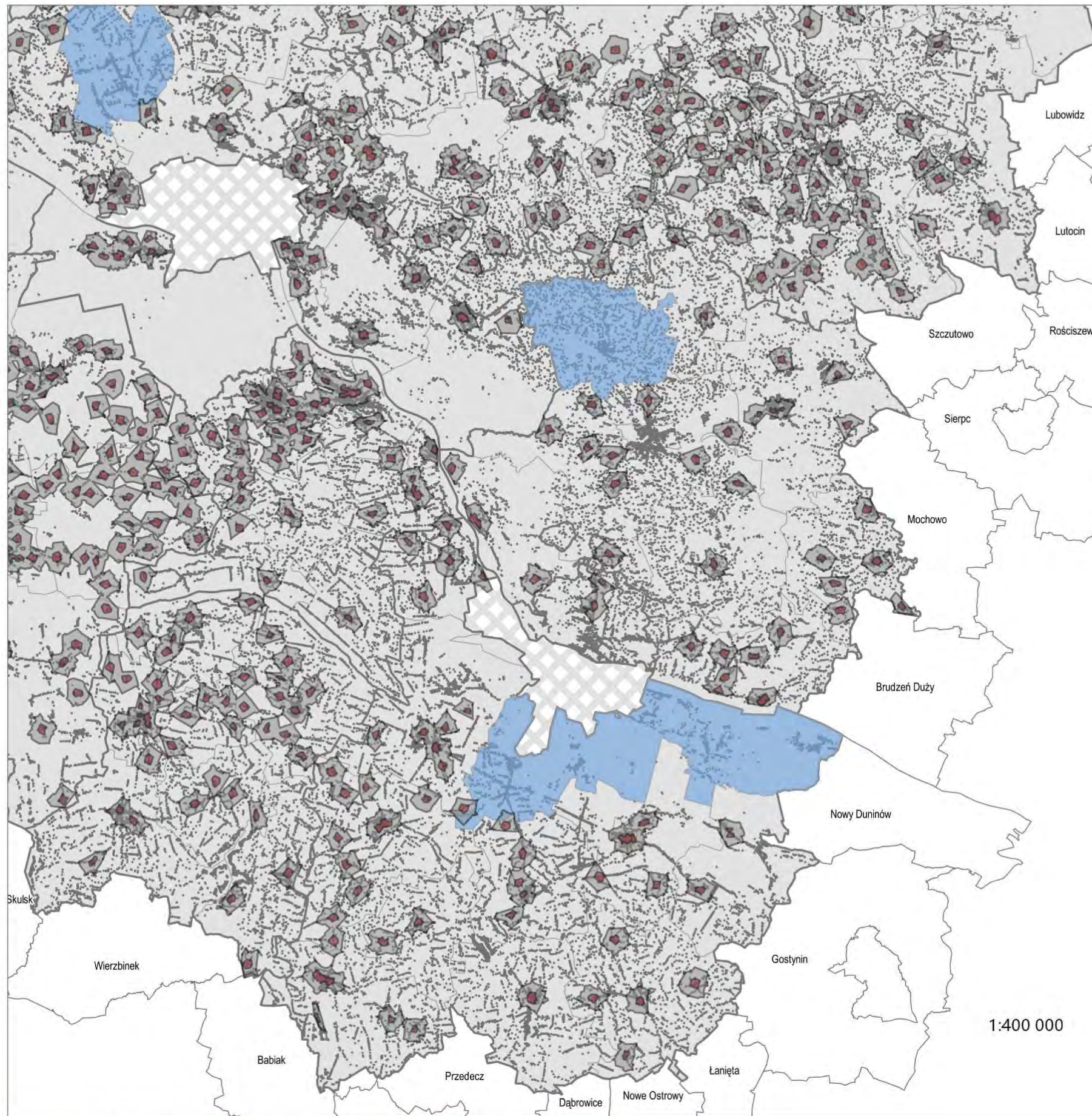

Pozostałe oznaczenia:

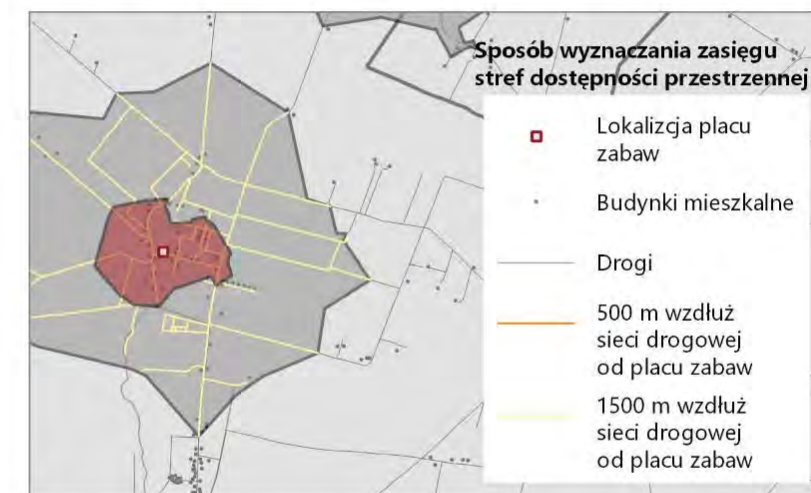

Dostępność przestrzenna placów zabaw

Zasięg stref dostępności przestrzennej placów zabaw:

- 500 m
- 1500 m

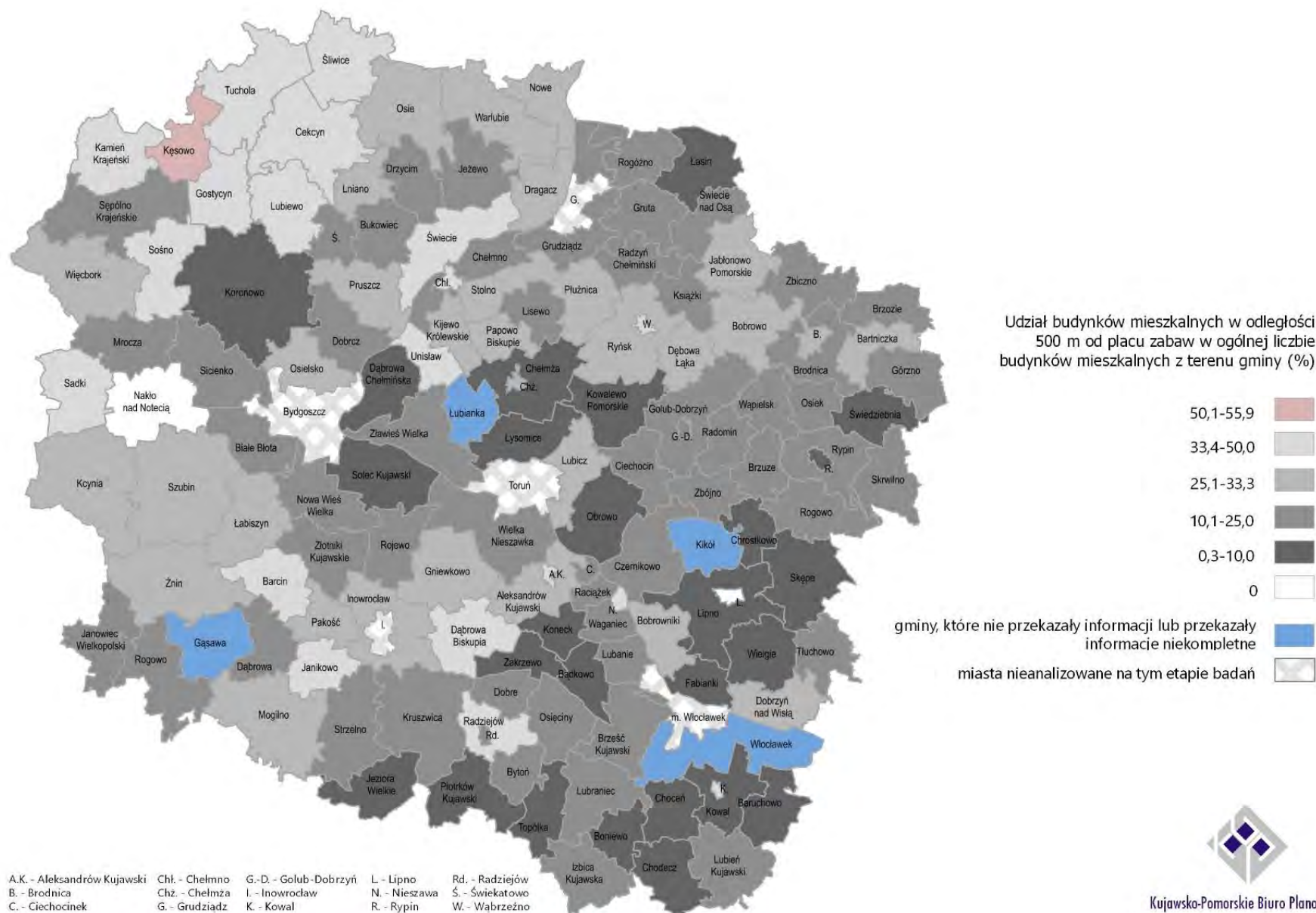

Pozostałe oznaczenia:

- Gminy analizowane
- Gminy, które nie dostarczyły danych dot. obiektów lub przekazały niekompletne informacje
- Miasta nieanalizowane na tym etapie badań
- Gminy sąsiadujące z województwem kujawsko-pomorskim

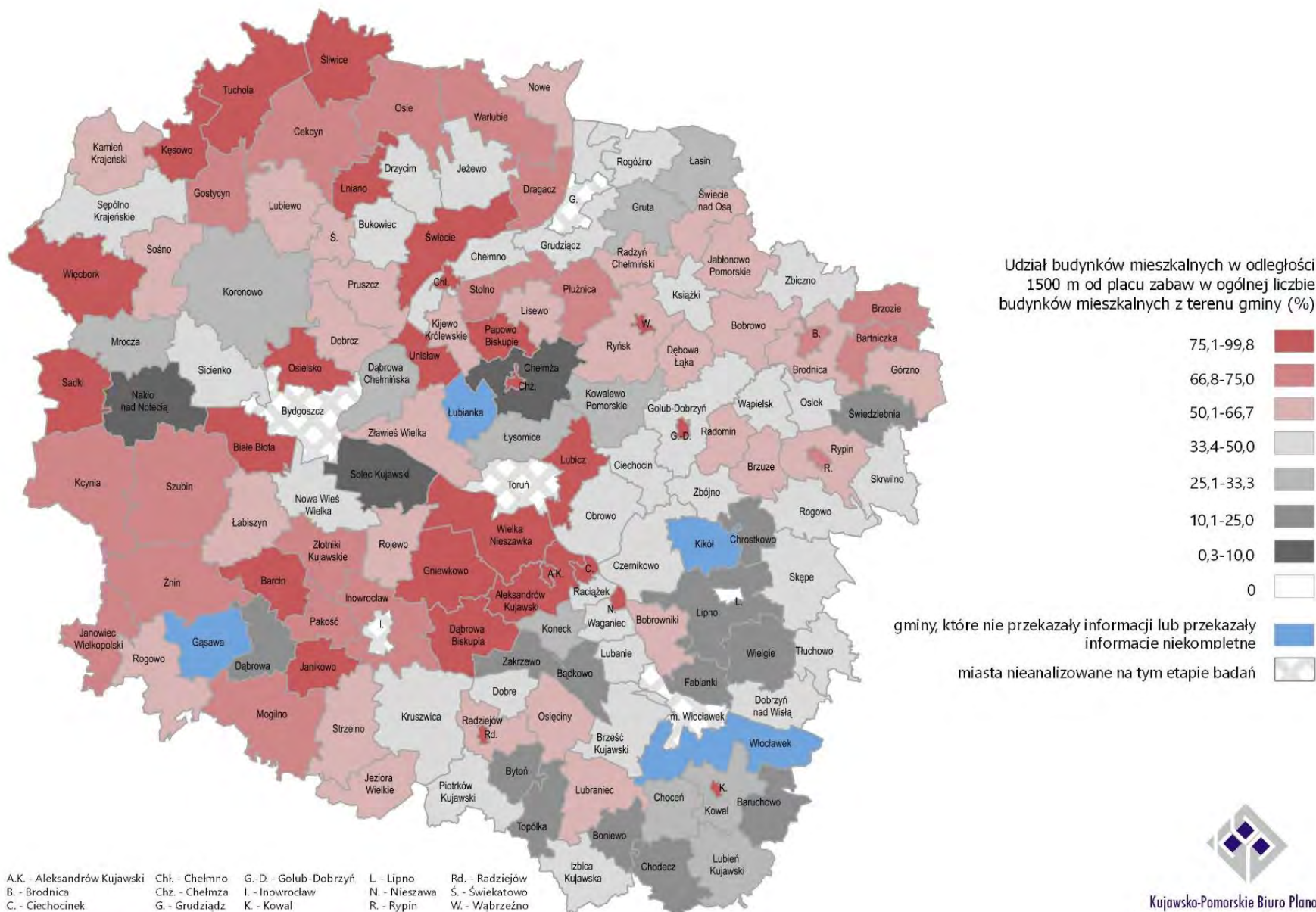

Dostępność przestrzenna placów zabaw

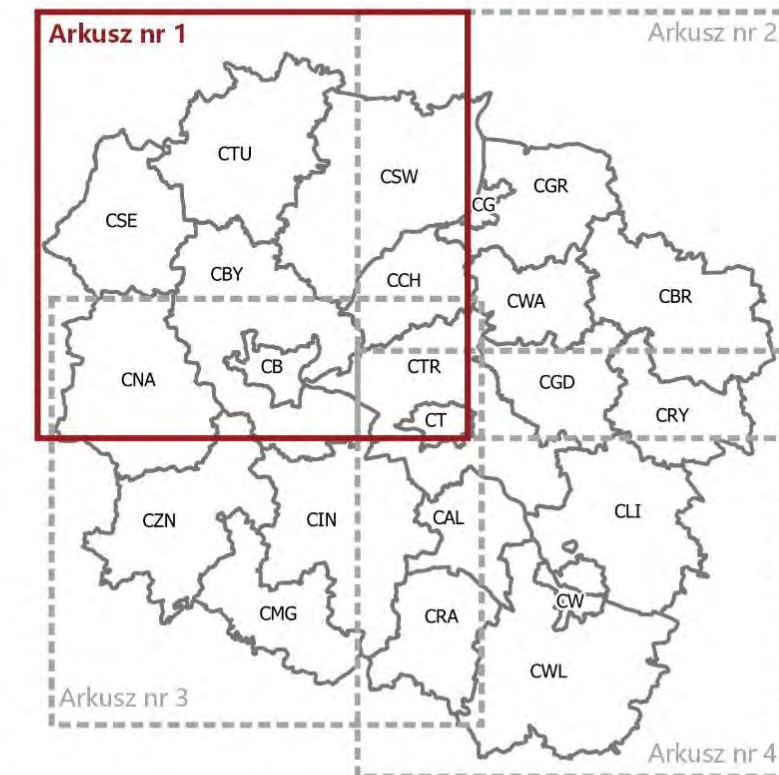
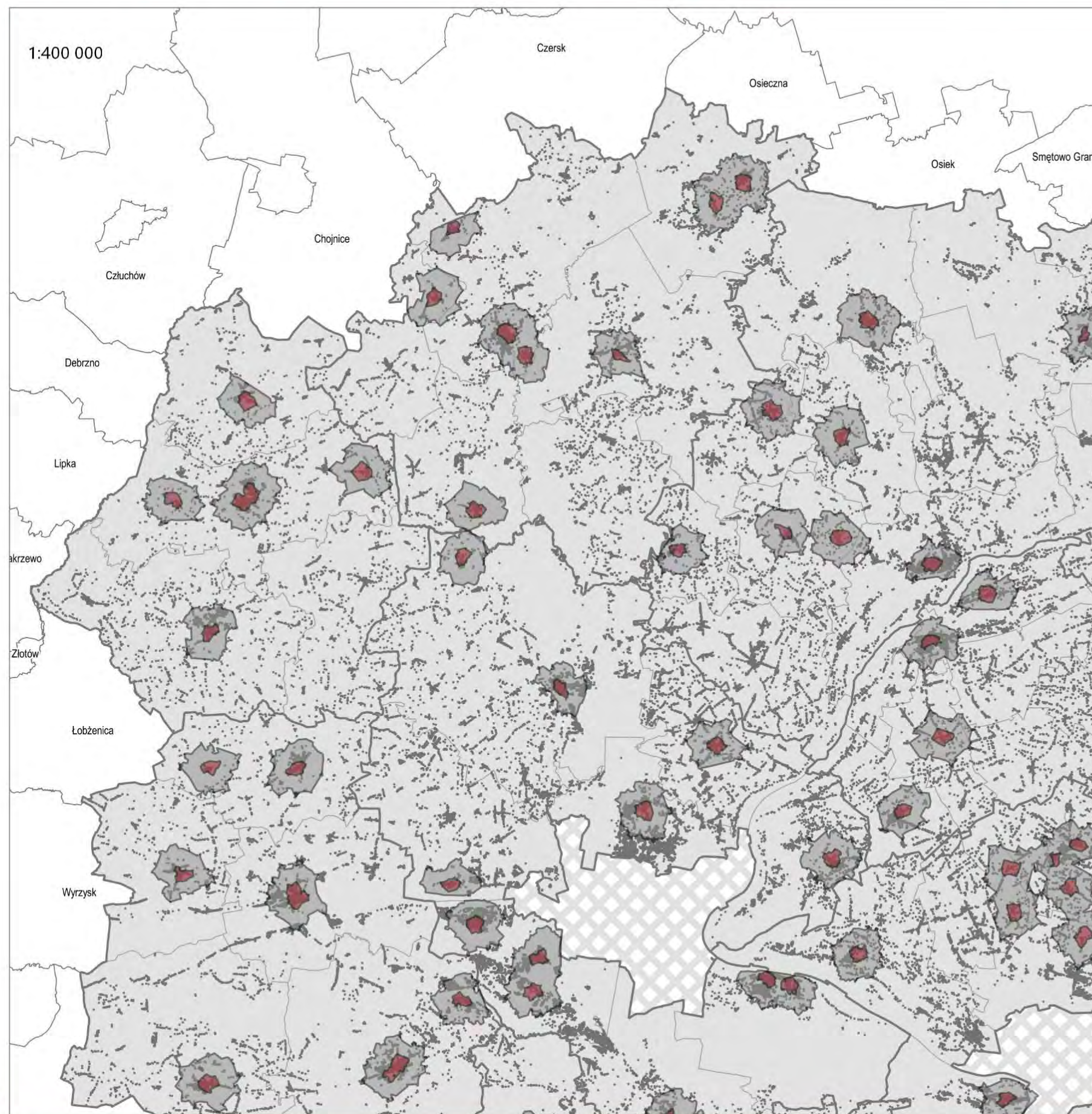

Dostępność przestrzenna placów zabaw

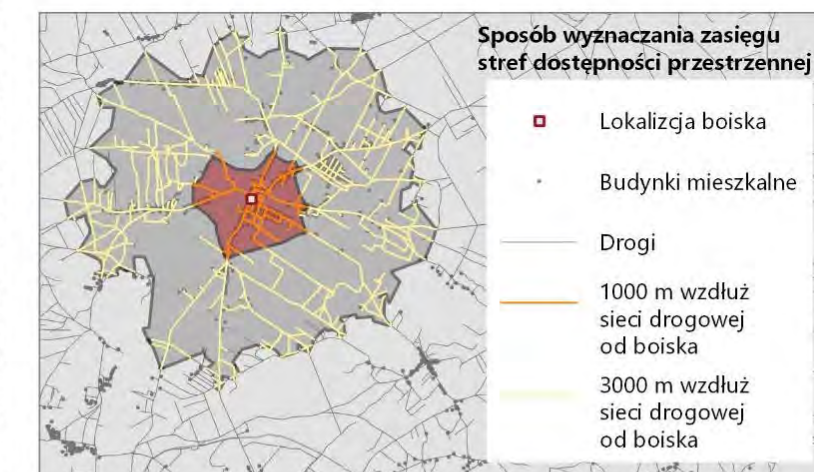

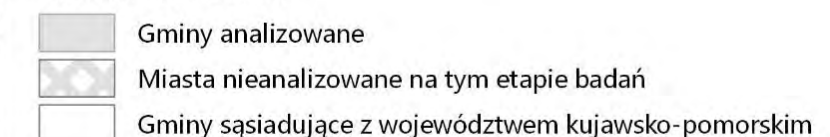
Dostępność przestrzenna boisk programu "Moje Boisko - Orlik 2012"

Zasięg stref dostępności przestrzennej boisk programu "Moje Boisko - Orlik 2012":

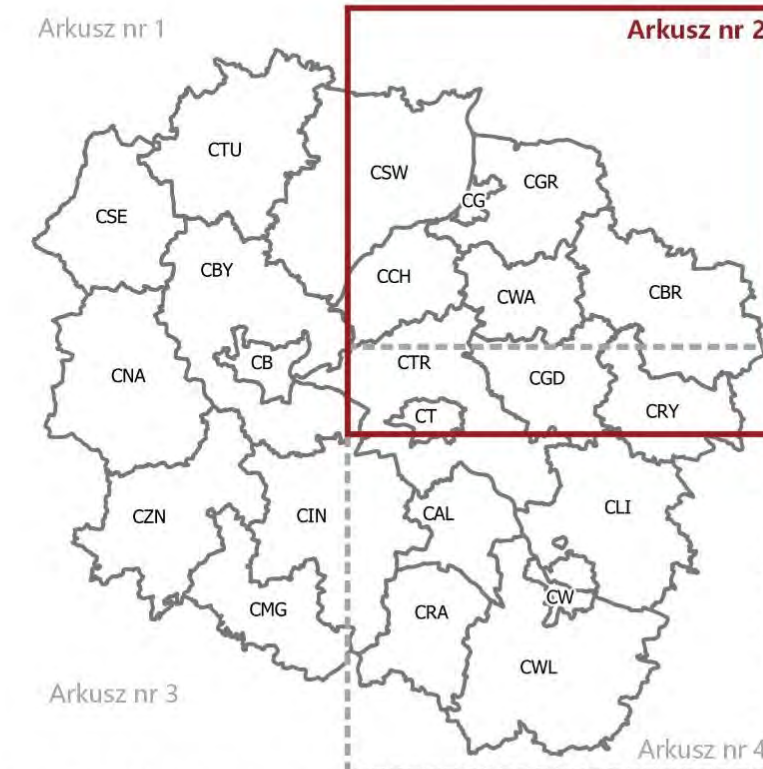
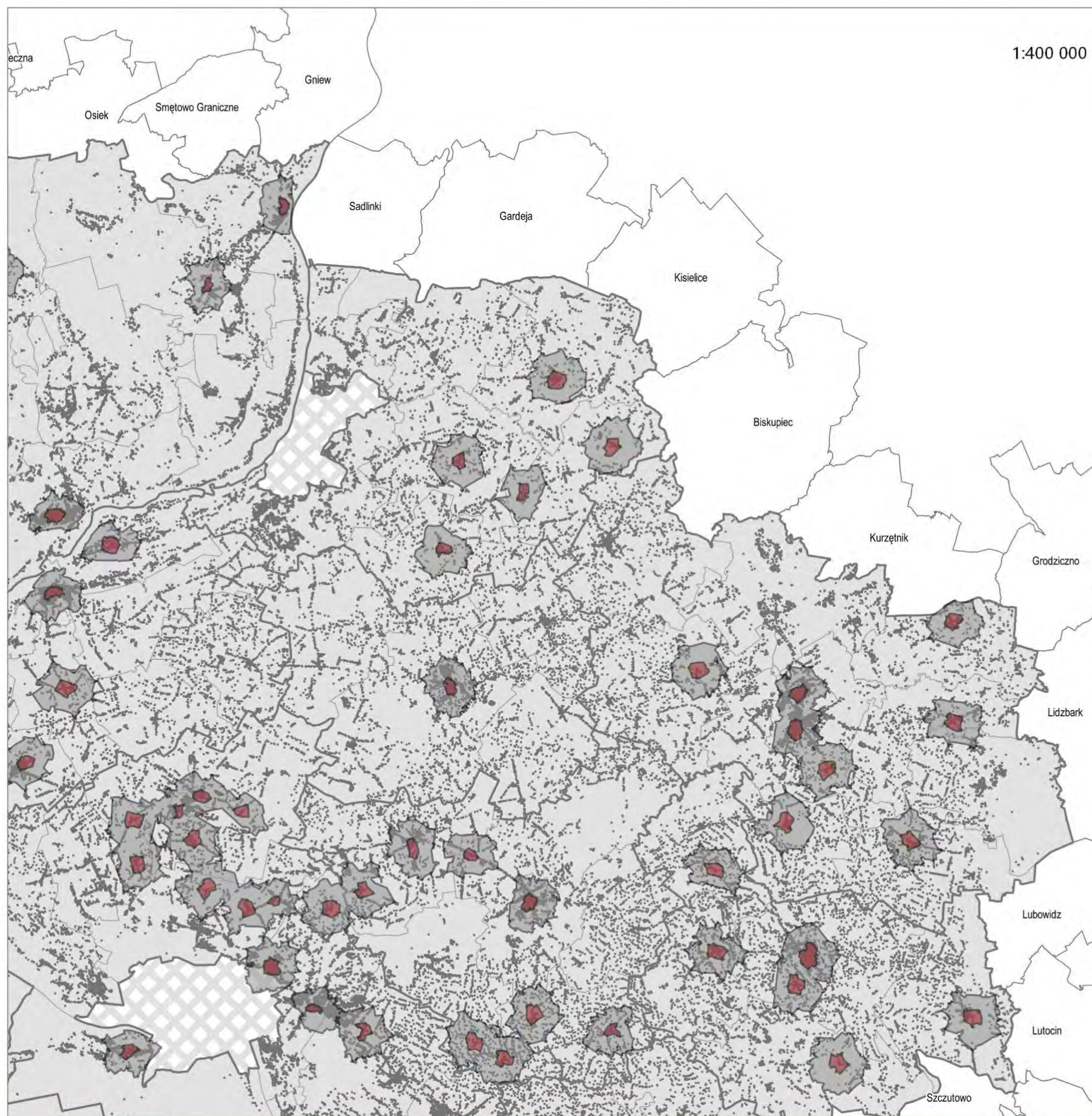

Pozostałe oznaczenia:

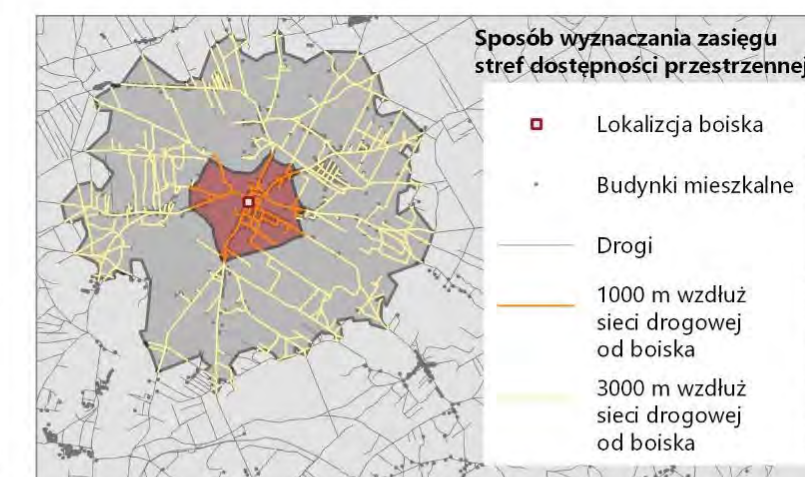

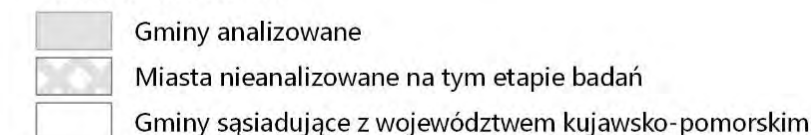
Dostępność przestrzenna boisk programu "Moje Boisko - Orlik 2012"

Zasięg stref dostępności przestrzennej boisk programu "Moje Boisko - Orlik 2012":

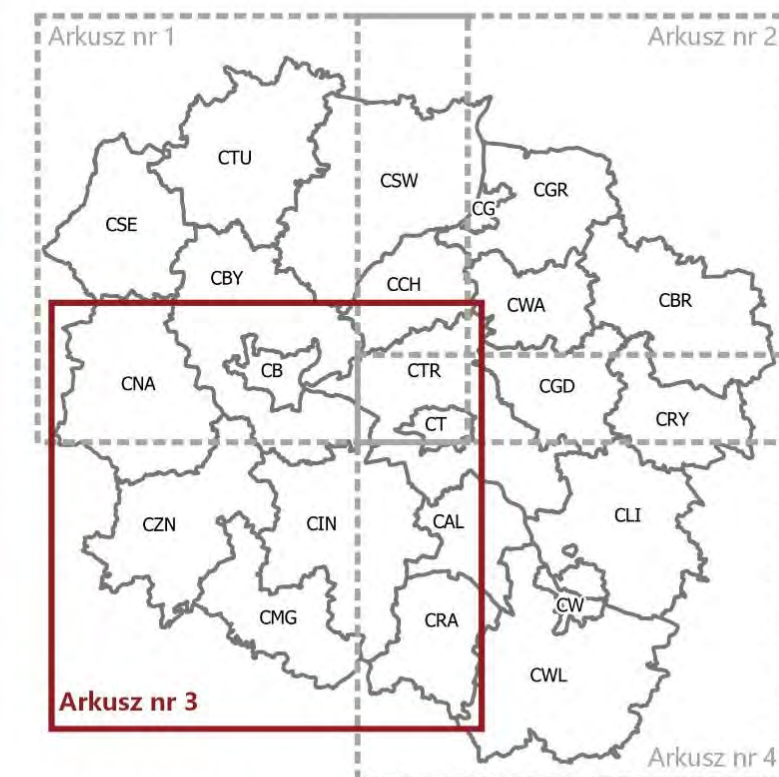
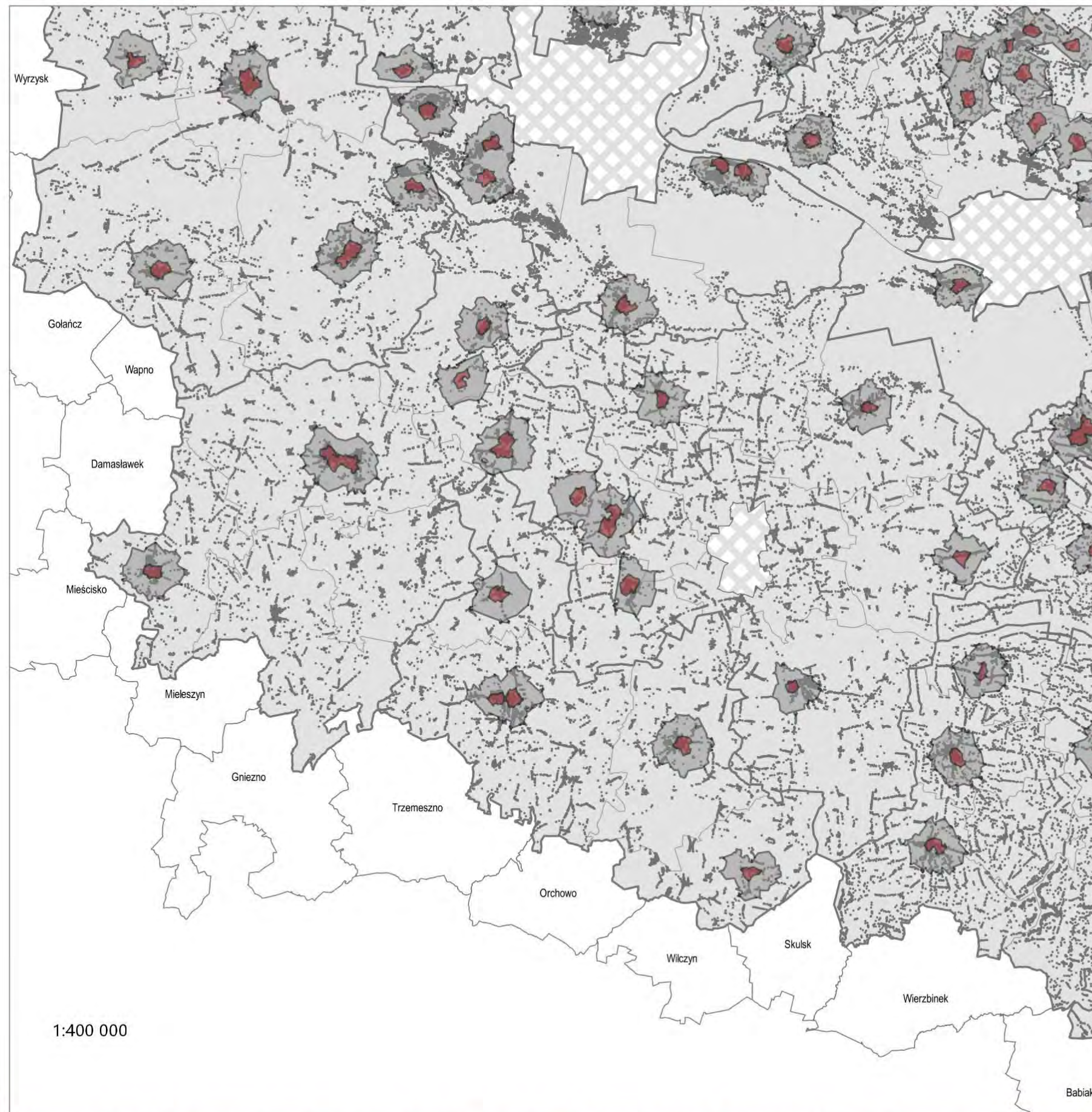

Pozostałe oznaczenia:

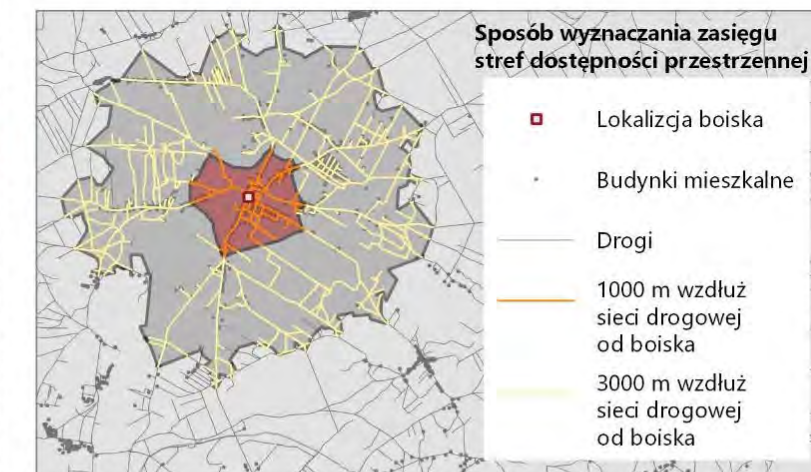

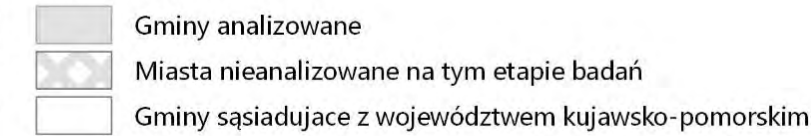
Dostępność przestrzenna boisk programu "Moje Boisko - Orlik 2012"

Zasięg stref dostępności przestrzennej boisk programu "Moje Boisko - Orlik 2012":

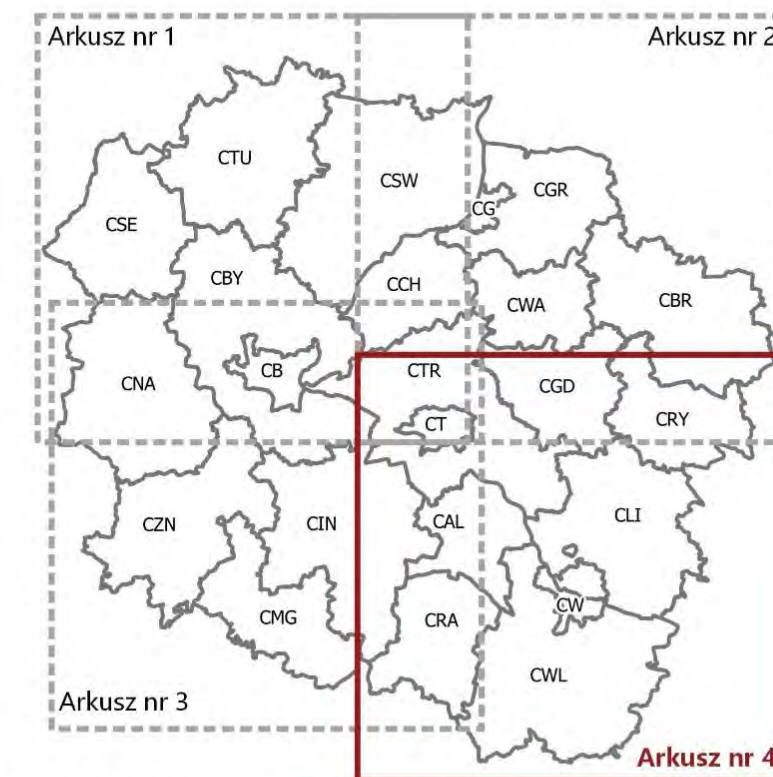
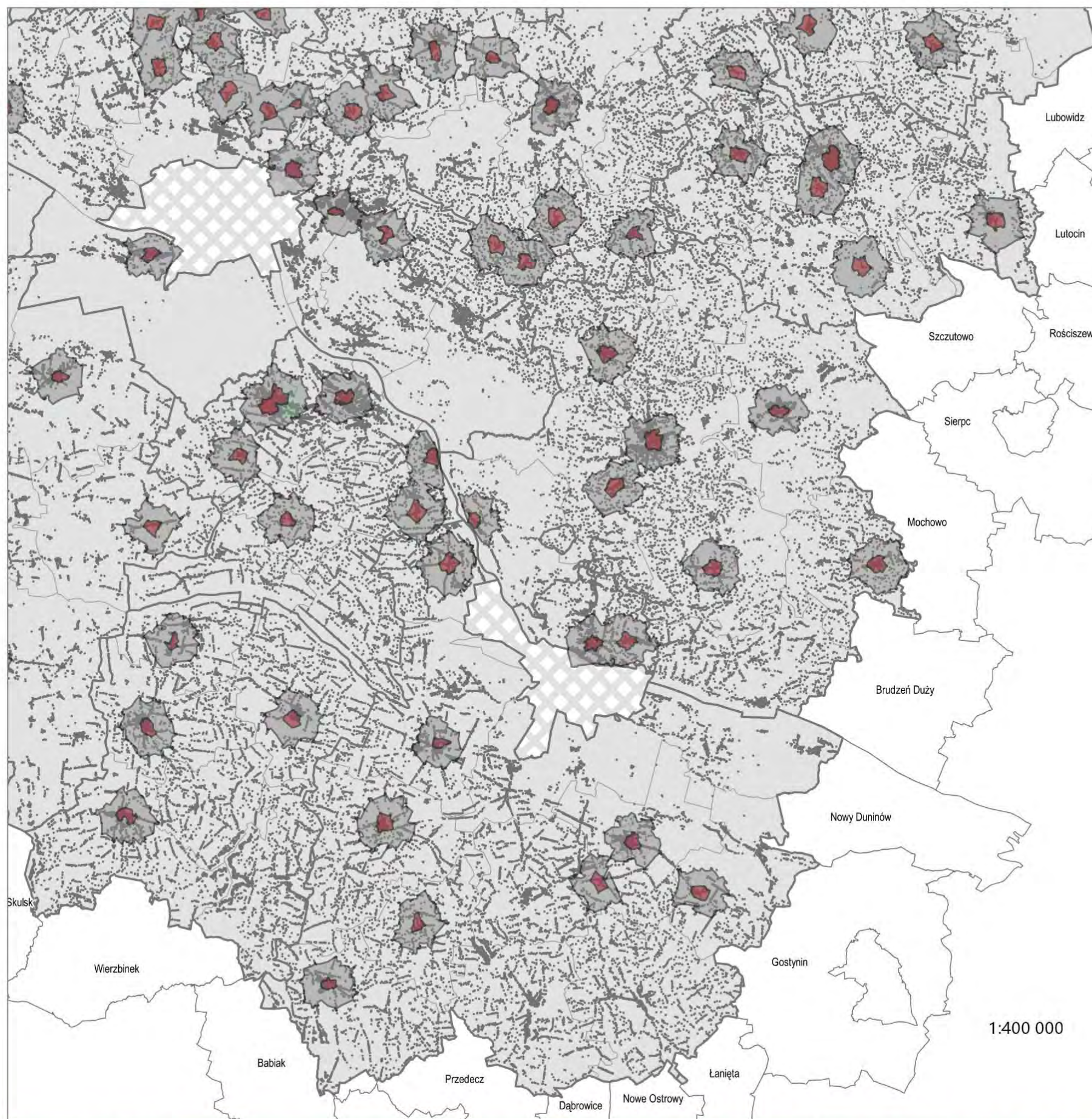

Pozostałe oznaczenia:

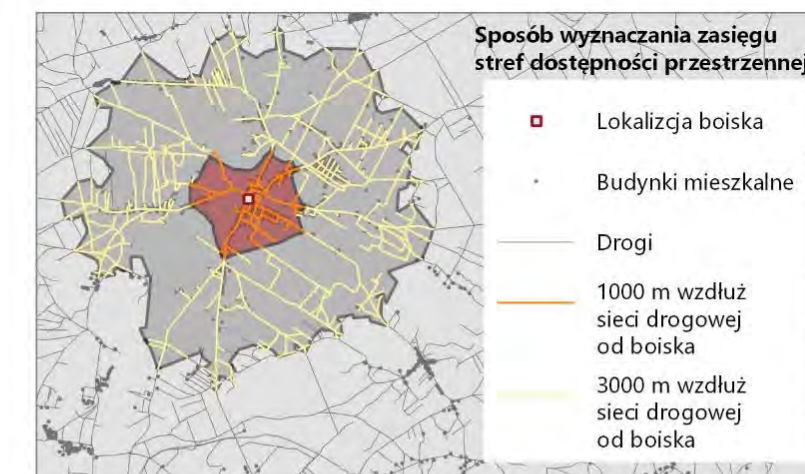

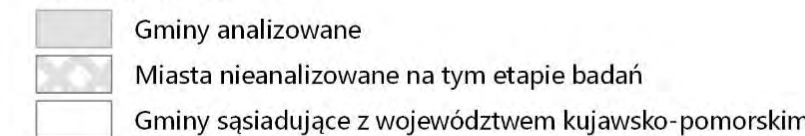
Dostępność przestrzenna boisk programu "Moje Boisko - Orlik 2012"

Zasięg stref dostępności przestrzennej boisk programu "Moje Boisko - Orlik 2012":

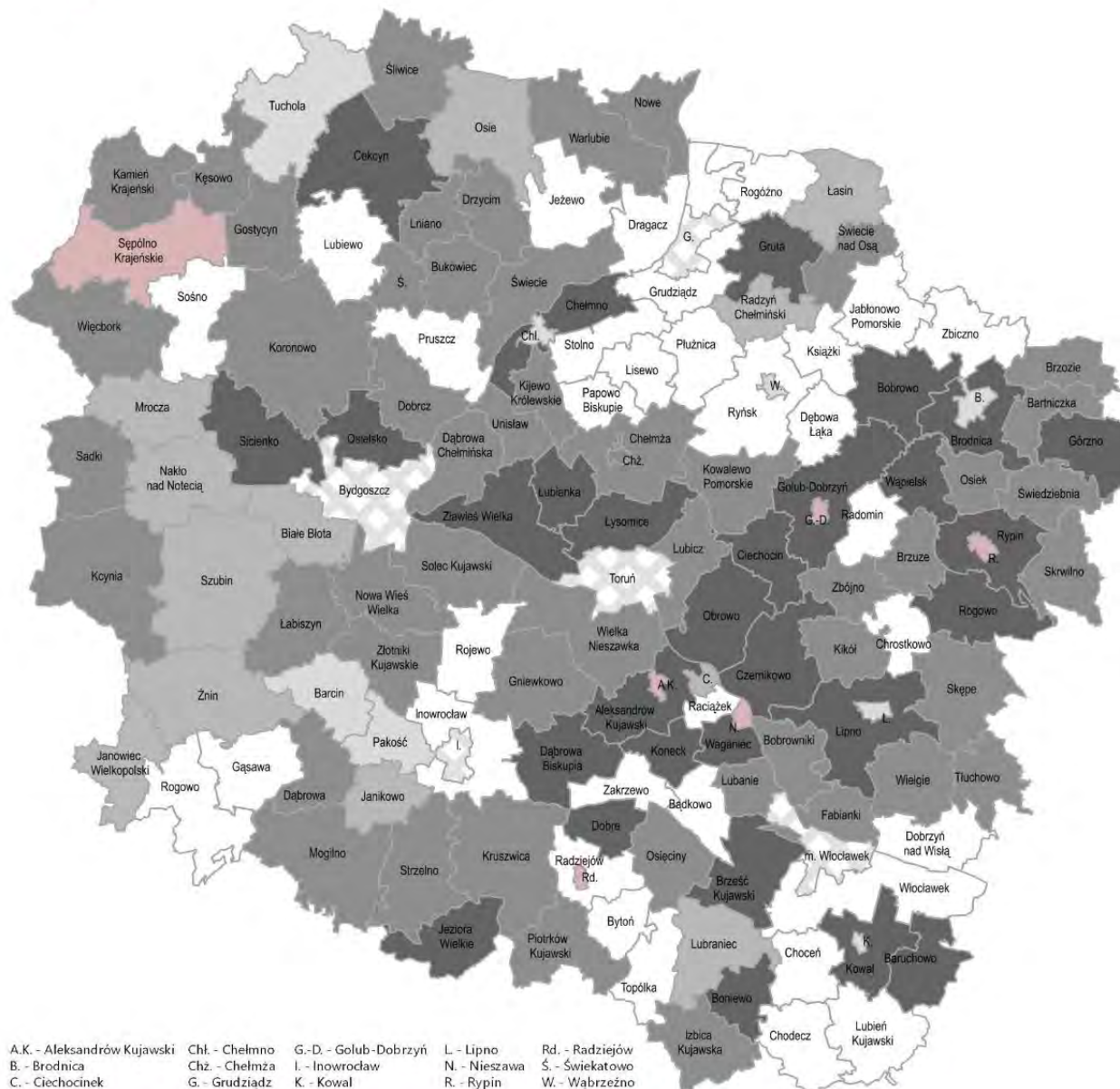

Pozostałe oznaczenia:

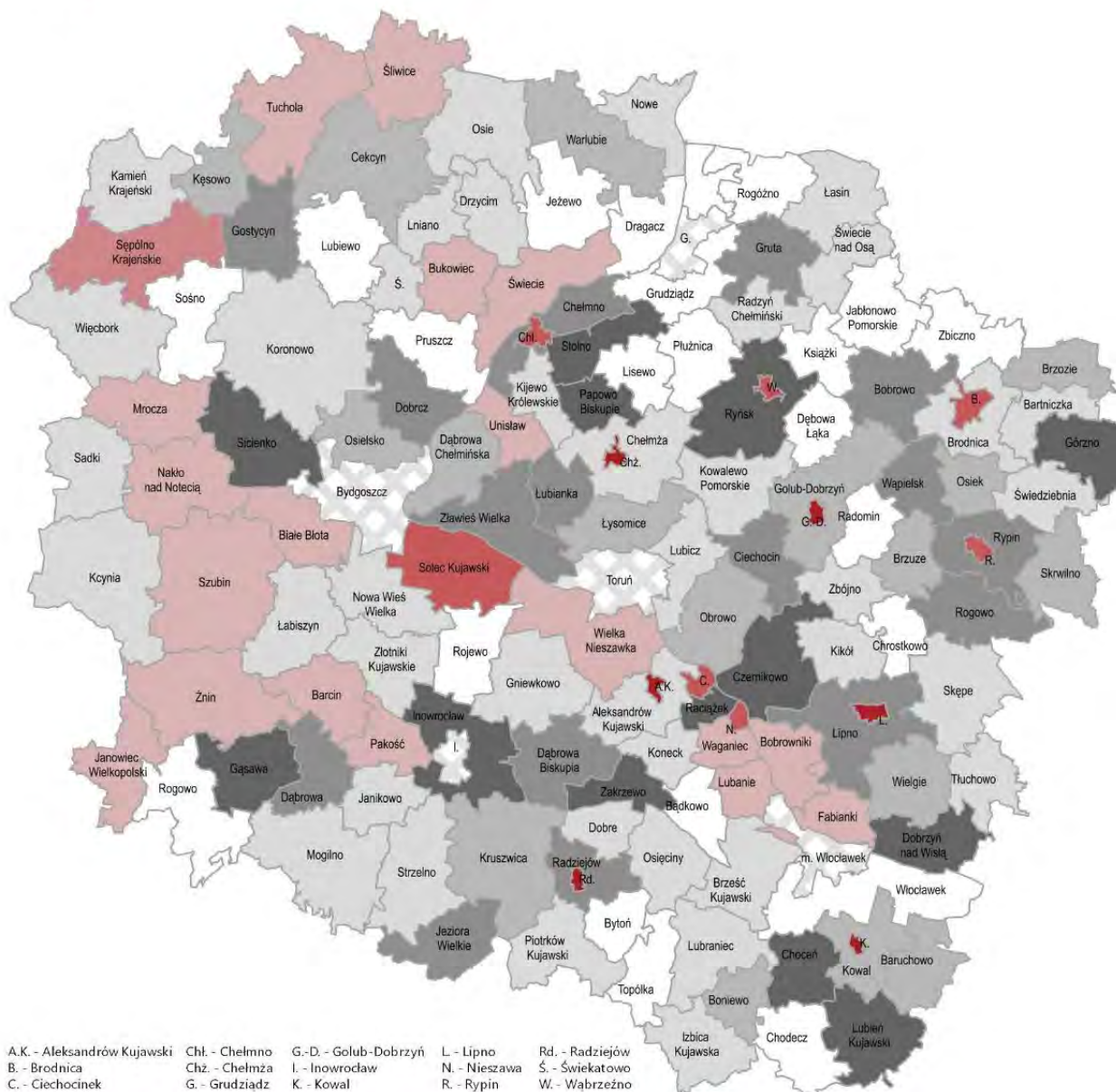

Dostępność przestrzenna boisk programu "Moje Boisko - Orlik 2012"

Dostępność przestrzenna boisk programu "Moje Boisko - Orlik 2012"

9.2. Studium przypadku – powiat chełmiński

9.3.1. Wprowadzenie

Aby wyjaśnić decyzję o wykonaniu niniejszego studium przypadku jedynie dla obszaru powiatu chełmińskiego, a nie całego obszaru województwa konieczne jest szerokie zarysowanie problemu jakości danych referencyjnych zawierających punktu adresowe, które posłużyły wykonaniu analiz dostępności.

Centralny Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej (CODGiK) udostępnia dane przestrzenne o geometrii punktowej, będącej elementem Państwowego Rejestru Granic (PRG). Zawierają one informacje o wszystkich punktach adresowych w kraju pozyskiwanych z gmin (tworzenie i modyfikacja punktów adresowych jest zadaniem gminy). CODGiK stara się udostępniać dla całego kraju możliwie aktualne dane, co przejawia się cotygodniową aktualizacją udostępnianego pakietu punktów adresowych. Instytucja ta jest jednak centralnym ogniwem przetwarzania i udostępniania danych nadsyłanych na bieżąco przez urzędy gmin. W trakcie prac udało się ustalić, że jakość zasilania PRG informacją o punktach adresowych przez gminy budzi duże wątpliwości – według informacji uzyskanych w CODGiK, gminy są zobowiązane to przysyłania na bieżąco zmian w punktach adresowych i służy temu odpowiedni system informatyczny gromadzący dane. Niestety gminy dostarczają nie tylko bieżące zmiany o lokalizacji i strukturze punktów adresowych, ale niejednokrotnie przysyłają jakąś część lub całość zasobu swoich punktów adresowych. Skutkuje to obecnością w PRG danych zdublikowanych, czyli funkcjonowanie w tym samym miejscu lub bardzo bliskim sąsiedztwie dwóch punktów adresowych o tym samym oznaczeniu. Prowadzący PRG CODGiK był świadomy funkcjonowania tego zjawiska i próbował temu zaradzić, ale od momentu rozpoczęcia prac nad opracowaniem w tym zakresie w czerwcu 2016 roku do listopada 2016 roku udostępniane dane nadal zawierały tego typu błąd. Spowodowało to konieczność wyeliminowania zdublowanych punktów adresowych we własnym zakresie.

Kolejnym problemem, który ujawnił się na etapie prac nad łączeniem danych z PRG z danymi z rejestru PESEL były różnice w nazewnictwie ulic w obu rejestrach oraz różnice w obrębie samego PRG lub PESEL (w mniejszym stopniu) w nazewnictwie tej samej ulicy. Przejawiało się to obecnością w tej samej miejscowości zarówno ulic opisanych np. jako „Sikorskiego”, „Generała Sikorskiego”, „gen. Sikorskiego” lub „Władysława Sikorskiego”. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że większość gmin (przynajmniej z obszaru województwa kujawsko-pomorskiego, ale zapewne problem jest powszechny) ma strukturalny problem w przetwarzaniu informacji o ulicy nazwanej na cześć konkretnej postaci, czyli Marii Skłodowskiej-Curie – bardzo często zarówno PRG jak i PESEL (a dane do obu rejestrów generuje ta sama gmina) inaczej nazywają taką ulicę („Marii Skłodowskiej-Curie”, „Curie-Skłodowskiej”, „Curie – Skłodowskiej”, „M.Skłodowskiej-Curie” itp.) . Konieczne więc było przetworzenie nazwy ulicy w obu zbiorach danych do formy całkowicie zgodnej ze sobą, co udało się wykonać, a osiągnięty efekt spowodował, że pomimo obserwowanych w PRG braków można było wykonać założone analizy dla części województwa kujawsko-pomorskiego, jako pewnego rodzaju uszczegółowienie przeprowadzonego badania.

Po wyeliminowaniu opisanych powyżej błędów w punktach adresowych, ujawniono zasadniczy problem dla całego rejestru, mianowicie brak części punktów adresowych w PRG, dla których rejestr PESEL określa liczbę mieszkańców. Dzięki informacji z rejestru PESEL wiadomo, że w danym budynku są zameldowane osoby, ale PRG nie ma adresu takiego budynku. W analizowanym obszarze udało się ustalić, że brakuje prawie 21 tys. punktów adresowych budynków mieszkalnych, dla których wiadomo, że są w nich zameldowane osoby, co stanowi prawie 11% ogółu budynków zamieszkałych wg rejestru PESEL. W budynkach tych jest zameldowanych na stałe ponad 117 tys. osób, co jest równe ponad 9,5% ogółu osób zameldowanych na pobyt stały wg rejestru PESEL.

Tabela 55. Stan połączonych danych z rejestru PESEL i PRG przed i po skorygowaniu nazewnictwa ulic miejscowości

	Nazewnictwo ulic	Zameldowani wg PESEL	Budynki zamieszkałe wg PESEL	Zameldowani wg PESEL pod adresem wskazywanym w PRG	Budynki, w których są zameldowani wg PESEL z adresem wskazywanym w PRG	Zameldowani wg PESEL, dla których PRG nie ma adresu	Budynki, w których są zameldowani wg PESEL, dla których PRG nie ma adresu	Skala błędu – zameldowani, którym nie udało się określić adresu w stosunku do zameldowanych ogółem	Skala błędu – budynki zamieszkałe, którym nie udało się określić adresu w stosunku do budynków zamieszkałych ogółem
Analizowany obszar województwa kujawsko-pomorskiego bez 5 największych miast	Oryginalne	1229347	217510	955068	172363	274279	45147	22,31 %	26,19 %
	Skorygowane			1111544	196557	117803	20953	9,58 %	10,66 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z rejestru PESEL (2016) i Państwowego Rejestru Granic (2016)

Tabela 56. Braki w danych dotyczących punktów adresowych według powiatów (wyróżniono wartości błędów poniżej 5%)

Powiat	Rejestr PESEL		Dane z rejestru PESEL z adresami z PRG		Zameldowani we PESEL bez adresu w stosunku do ogółu zameldowanych [w %]	Budynki w PESEL bez adresu w stosunku do ogółu budynków zamieszkałych [w %]	Liczba zameldowanych bez adresu w PRG	Liczba budynków bez adresu w PRG
	zameldowani	budynki	zameldowani	budynki				
aleksandrowski	54825	11023	48968	9792	10,68	12,57	5857	1231
brodnicki	77749	13583	69374	12058	10,77	12,65	8375	1525
bydgoski	110080	22057	99942	19625	9,21	12,39	10138	2432
chełmiński	50598	7367	47406	7098	6,31	3,79	3192	269
golubsko-dobrzyński	45398	7860	38707	6518	14,74	20,59	6691	1342
grudziądzki	40450	7257	36398	6509	10,02	11,49	4052	748
inowrocławski (bez Inowrocławia)	87172	13003	78800	12078	9,60	7,66	8372	925

lipnowski	66689	13060	64172	12496	3,77	4,51	2517	564
mogileński	46186	7830	40426	7103	12,47	10,24	5760	727
nakielski	84798	13172	79046	11547	6,78	14,07	5752	1625
radziejowski	41800	8942	36577	7637	12,50	17,09	5223	1305
rypiński	44444	7657	41118	7130	7,48	7,39	3326	527
sępoleński	41201	6526	38884	6307	5,62	3,47	2317	219
świecki	96676	15590	87150	14039	9,85	11,05	9526	1551
toruński	102259	19771	81841	16063	19,97	23,08	20418	3708
tucholski	47985	8878	45644	8488	4,88	4,59	2341	390
wąbrzeski	34377	5504	30049	4828	12,59	14,00	4328	676
włocławski	86895	18901	80861	17232	6,94	9,69	6034	1669
żniński	69765	10592	66181	10012	5,14	5,79	3584	580

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z rejestru PESEL (2016) i Państwowego Rejestru Granic (2016)

Skala obserwowanych braków w PRG jest na tyle duża, że wykluczono możliwość analizowania całego obszaru objętego opracowaniem. Sytuacja nie jest w tym przypadku jednorodna w skali województwa. Obserwuje się obszary powiatów o znacznym brakach, jak toruński (błąd w liczbie budynków ponad 23%!), grudziądzki (błąd ponad 20%), radziejowski (ponad 17%), ale i obszary powiatów o małej ich liczbie – sępoleński (prawie 3,5%), chełmiński (prawie 3,8%), lipnowski czy tucholski (oba niewiele ponad 4,5%).

Wykorzystując dostępne dane i narzędzia GIS oraz umiejętności fotointerpretacji można zasób PRG uzupełnić we własnym zakresie do akceptowalnego poziomu, jednak trzeba pamiętać tu o dwóch uwarunkowaniach. Po pierwsze stosunkowo łatwo można uzupełnić brakujące dane adresowe w miejscowościach, w których funkcjonuje system nazwanych ulic. Punkty adresowe mają tam uporządkowany i przewidywalny charakter, co pozwala na wykonanie daleko idących korekt (szacuje się, że większość luk to braki właśnie w tego typu miejscowościach). Jednak sytuacja miejscowości, w których drogi nie posiadają nazw administracyjnych nastrocza już znacznie więcej problemów i nie jest łatwa do skorygowania. Po drugie pomimo stosunkowo łatwej pracy (w wymiarze koncepcyjnym) wymaga ona jednak dość dużych nakładów czasu, a określony harmonogram przedmiotowego opracowania nie pozwalał na wygospodarowanie takich nakładów. Taka korekta nie mogła więc być wykonana w satysfakcjonującym zakresie. Po całościowej analizie zebranych wyników w zakresie zaobserwowanych braków w PRG zdecydowano się na uzupełnienie błędów w punktach adresowych jedynie dla obszaru powiatu chełmińskiego. W efekcie, dokonano zmian względem planowanego zakresu prac analitycznych. Podjęto decyzję, że obszar 139 gmin jakie analizowane są na pierwszym etapie badań zostanie przeanalizowany w kontekście dostępności pod względem położenia budynków mieszkalnych (dane GBODT10k zawierające m.in. informację o lokalizacji każdego budynku mieszkalnego w województwie). Natomiast mając na względzie tak dużą liczbę błędów jakimi okazał się być naznaczony PRG, zdecydowano o wykonaniu analizy w formie studium przypadku dostępności do usług jednego z powiatów o proporcjonalnie niskich brakach. Analiza wykazała, że założone kryteria prac naprawczych spełnia obszar powiatu chełmińskiego i dane właśnie tego powiatu zostaną poddane procesowi uzupełnienia punktów adresowych.

Tabela 57. Dane z rejestru PESEL wraz z danymi z PRG przed i po procesie uzupełnienia

<i>Gmina</i>	Dane rejestru PESEL		Zameldowani we PESEL bez adresu w stosunku do ogółu zameldowanych	Budynki w PESEL bez adresu w stosunku do ogółu budynków zamieszkałych	Liczba zameldowanych bez adresu w PRG	Liczba budynków bez adresu w PRG	Zameldowani we PESEL bez adresu w stosunku do ogółu zameldowanych	Budynki w PESEL bez adresu w stosunku do ogółu budynków zamieszkałych	Liczba zameldowanych bez adresu w PRG	Liczba budynków bez adresu w PRG
	Zameldowani	budynki	Zakres brakujących informacji - pierwotnie				Zakres brakujących informacji – po korekcie			
<i>Unisław</i>	6811	1160	3,88	5,43	264	63	2,29	3,10	156	36
<i>Stolno</i>	5215	838	1,19	2,15	62	18	1,19	2,15	62	18
<i>Papowo Biskupie</i>	4466	617	0,34	1,13	15	7	0,34	1,13	15	7
<i>Lisewo</i>	5225	949	8,02	2,95	419	28	0,52	0,74	27	7
<i>Kijewo Królewskie</i>	4518	906	0,60	1,77	27	16	0,58	1,66	26	15
<i>Chełmno (ow)</i>	5863	1197	0,77	1,67	45	20	0,24	0,92	14	11
<i>Chełmno (m)</i>	18500	1700	10,88	4,59	2013	78	0,21	0,76	39	13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z rejestru PESEL (2016) i Państwowego Rejestru Granic (2016)

Dla obszaru powiatu chełmińskiego dokonano uzupełnień punktów adresowych. Praca ta polegała na analizie budynków zamieszkałych wg rejestru PESEL, które wg PRG nie miały adresu i stworzeniu nowych lub modyfikacji istniejących punktów adresowych. W skali powiatu stworzono w ten sposób 75 nowych punktów adresowych i dokonano korekt kilkunastu istniejących w rejestrze. Eliminacja błędów miała miejsce głównie w przypadku miejscowości z określonymi ulicami. Wykonana korekta przełożyła się na bardzo satysfakcjonujący minimalny poziom błędów, nie mający w praktyce znaczenia dla rzetelności analiz (pozostałe błędy są w zasadzie nie do uzupełnienia w warunkach kameralnych). Po dokonaniu korekt brakuje informacji o miejscu zamieszkania jedynie dla 339 osób z całego ponad pięćdziesięciotysięcznego powiatu (błąd na poziomie 0,67%), więc bez szkody dla planowanych analiz.

Do tak przygotowanych punktów adresowych jednoznacznie określających położenie budynków w przestrzeni, dołączono dane z rejestru PESEL. Złączenia obu zakresów informacji dokonano za pomocą indywidualnego identyfikatora budynku, jaki powstał w oparciu o dane z PRG. Po takim połączeniu otrzymano zestaw danych mówiący o przynależności administracyjnej każdego budynku oraz danych ludnościowych funkcjonujących jako atrybut takiego budynku. Dane ludnościowe zawierają informacje o liczbie osób zameldowanych na pobyt stały w danym budynku ogółem, w podziale na płeć oraz w podziale na płeć i wiek tych osób.

Tabela 58. Przykładowy pojedynczy rekord danych ludnościowych w analizowanych danych pochodzących z rejestru PESEL

ogółem		Liczba zameldowanych na pobyt stały																			
pleć		Kobiety										Mężczyźni									
wiek			0-4	5-10	10-14	15-19	20-24	25-29	...	70-74	75+		0-4	5-10	10-14	15-19	20-24	25-29	...	70-74	75+
wartość		5	3	1	0	0	0	1	0	1	0	2	0	1	0	0	0	1	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne

Ponieważ dane ludnościowe z rejestru PESEL udostępnione są w formie zagregowanych przedziałów, dokonując analizy konkretnej usługi należy brać pod uwagę pięcioletnie grupy wiekowe. Taki układ nie zawsze odpowiada pożądanej grupie wiekowej odbiorców danej usługi, ale pozwala na dokonanie stosunkowo precyzyjnego szacunku. Między innymi z tego względu w wynikach analiz, posługiwano się zawsze udziałem ludności zamieszkałej w strefie w stosunku do ludności ogółem, bo we wspomnianych przypadkach braku kompletnych danych, zostaje zachowany proporcjonalny udział grup.

Ostatnia kwestia, która wymaga podkreślenia, to dokładna informacja o zawartości danych z rejestru PESEL. Wszystkie zawarte wartości w udostępnionych przez Ministerstwo Cyfryzacji danych dotyczą osób zameldowanych na pobyt stały w danym budynku. Nie jest to wprost informacja o osobach mieszkających pod danym adresem. Pomimo, że w ogromnej większości osoby zameldowane na pobyt stały rzeczywiście w danej lokalizacji zamieszkują, to jest zawsze pewna – nieustalona, ale prawdopodobnie niewielka grupa osób zameldowana na pobyt czasowy i przebywająca pod innym adresem niż zameldowanie stałe oraz grupa osób nie zgłaszająca zmian w danych meldunkowych, a rzeczywistości mieszkająca (nawet na stałe) w innej lokalizacji. Świadomość powyższych zagadnień jest o tyle istotna, że zawsze kiedy w niniejszej analizie mowa jest o zamieszkanui, należy przez to rozumieć zameldowanie na pobyt stały.

9.3.2. Wyniki analiz

9.3.2.1. Dostępność placów zabaw

Place zabaw są infrastrukturą rekreacyjną, która na obszarze powiatu chełmińskiego ma powszechny charakter. Według informacji dostarczonych przez urzędy gmin na terenie tym było zlokalizowanych 78 tego typu obiektów. Ponieważ jest to infrastruktura służąca głównie najmłodszej części społeczeństwa przeanalizowano miejsca zamieszkania dzieci w wieku do 9 lat włącznie i wyróżniono 2 strefy dogodnej dostępności dla nich tego typu obiektów. Były to: strefa bardzo dogodnej dostępności pieszej (do 0,5 km) oraz strefa maksymalnej akceptowanej dostępności pieszej i dogodnej dostępności rowerowej (do 1,5 km). Ze względu na wiek użytkowników placów zabaw, wartości progowe tych stref są obniżone w stosunku do wartości dla dzieci starszych i dorosłych. Spośród dzieci w wieku do 9 lat włącznie, zamieszkujących analizowany obszar, 36,3% mieszkało w strefie dogodnej dostępności pieszej. Można więc uznać, że co trzecie dziecko z tej grupy wiekowej mieszkało w strefie bardzo łatwego dostępu do placu zabaw, położonego w bezpośrednim lub bardzo bliskim sąsiedztwie miejsca zamieszkania. Jeśli natomiast weźmiemy pod uwagę dostępność rowerową (np. coraz powszechniejsze przewozy dzieci rowerem użytkowanym przez opiekuna) aż 3 na 4 dzieci mieszkało w sąsiedztwie tego typu obiektów (75,3% dzieci w wieku do 9 lat włącznie). Uzasadniony, więc wydaje się pogląd, że na obszarze powiatu chełmińskiego dostępność placów zabaw jest powszechna. Tym niemniej, pomimo powszechnej dostępności usługi obserwuje się pewne zróżnicowania terytorialne, szczególnie w kontekście obserwowanych braków wyposażenia niektórych miejscowości. Przykładem mogą tu być wsie Trzebcz Królewski i Trzebcz Szlachecki w gminie Kijewo Królewskie, które przy liczbie 69 dzieci w tym wieku oraz dość bliskim położeniu i skupieniu

części zabudowy nie posiadają placu zabaw (jeden plac zabaw zapewniłby tu dogodną dostępność w obydwu miejscowościach). Innym przykładem pewnego rodzaju ograniczonej dostępności jest miejscowość Klamry w północnej części gminy wiejskiej Chełmno. Wieś ta, przy liczbie zamieszkałych dzieci wynoszącej 124 nie posiadała placu zabaw, w sytuacji kiedy sąsiedni zespół wsi Nowe Dobra (83 dzieci), Górne Wymiary (46) i Kolno (69), przy dość podobnym charakterze zabudowy (układ zabudowy, stopień rozproszenia) co Klamry, miał aż trzy place zabaw, gdzie na jeden plac zabaw przypada 66 dzieci w wieku do 9 lat włącznie. Warto zaznaczyć, że najmniejsza pod względem liczby dzieci w analizowanym przedziale wiekowym miejscowość wyposażona w plac zabaw (Trzebczyk, gm. Kijewo Królewskie) liczyła 6 dzieci, przy 6 dzieciach w strefie dogodnej dostępności pieszej, w tym 3 dzieci z sąsiedniej miejscowości Bajerze (plac zabaw obsługuje te dwie miejscowości). Nota bene – realizacja placu zabaw w miejscowości, w której zamieszkuje 6 dzieci stanowi dobry przykład ryzyka popełnienia błędu w planowaniu rozwoju infrastruktury, przy braku dostępności do informacji na temat rzeczywistej skali potrzeb (ten plac zabaw został wskazany jako wykonany lub zmodernizowany w ciągu ostatnich 10 lat).

9.3.2.2. Dostępność placówek przedszkolnych

Na analizowanym obszarze znajdowały się 24 placówki zapewniające opiekę przedszkolną. Na potrzeby analizy dostępności tego typu placówek, wykorzystano dane o miejscu zamieszkania, pochodzące z rejestru PESEL, tej samej grupy dzieci, co w przypadku dostępności placów zabaw, tj. w wieku do 9 lat włącznie. Przyjęcie takiego przedziału wiekowego nie odpowiada wprost grupie dzieci uczęszczających do placówek przedszkolnych, które są w wieku od 3 do 6 lat. Takie podejście jest jednak wymuszone dostępnością danych z rejestru PESEL, które są zagregowane do przedziałów wiekowych: 0 – 4 lat i 5 – 9 lat. Oznacza to, że dzieci w wieku przedszkolnym wg danych z PESEL są rozdzielone do dwóch, wymienionych wcześniej grup. Z uwagi na dostępność tak zagregowanych danych, do analizy dostępności placówek przedszkolnych, uwzględniana jest tu grupa dzieci składająca się z 10 roczników (od 0 do 9 roku życia), mimo, że przy obecnym systemie opieki przedszkolnej, odbiorcami tego typu usług przedszkolnych, są jedynie cztery roczniki (3, 4, 5, 6 lat). Taki podział wydaje się być adekwatny do uzyskania z posiadanych danych możliwie najbardziej rzetelnych wyników. Przyjęto natomiast inne wartości progowe służące stworzeniu stref dogodnej dostępności odpowiednio 1 km (dostępność piesza) i 3 km (dostępność rowerowa). Granica dostępności rowerowej to w tym przypadku jednocześnie początek strefy, w której obowiązuje konieczność organizacji przewozu do placówki dzieci objętych opieką przedszkolną. Wynikiem analizy jest informacja, że 42,6% dzieci w wieku do 9 lat włącznie zamieszkiwało bliżej niż 1000 m od placówki przedszkolnej, natomiast ustawowa konieczność organizacji przewozu nie dotyczyła 75,8% dzieci w wieku do 9 lat włącznie. W tym miejscu warto zwrócić uwagę na przypadek gminy Papowo Biskupie, gdzie miejscowość będąca siedzibą gminy nie posiada placówki przedszkolnej, ale duża część zamieszkałych budynków należących do wsi Papowo Biskupie, w tym część miejscowości o skupionej zabudowie, znajduje się w zasięgu dogodnej dostępności rowerowej względem placówki w Zegartowicach (34,9%). Wyznaczanie stref dostępności jest jedynym sposobem na ujawnienie tak specyficznej sytuacji – analiza dokonana na poziomie miejscowości, wykazuje jedynie, że mieszkańcy Papowa Biskupiego nie mają dostępu do przedszkola w swojej miejscowości.

9.3.2.3. Dostępność szkół podstawowych

Przy analizowaniu dostępności szkół podstawowych posłużono się ustawowymi wymogami w zakresie dowozu dzieci do placówek szkolnych, odpowiednio 3 km dla klas I – IV i 4 km dla klas V-VI. Dostępne dane o miejscu zamieszkania uczniów były zagregowane w pięcioletnie przedziały, dlatego też dla klas I-IV posłużono się danymi z grup wiekowych 5-9 lat i 9-14 (uczniowie kończą IV klasę mając 11 lat). Natomiast dla klas V i VI wykorzystano dane z grupy wiekowej 10-14 lat. Analiza wykazała, że w przypadku uczniów klas I – IV, 76,2% z nich mieszkało w strefie 3 kilometrowego pieszego dojścia do szkoły. W przypadku

klas starszych i strefy 4 kilometrowej było to aż 89,8% dzieci w wieku 10 – 14 lat. Ponieważ w 2017 roku rozpoczyna się proces planowego wygaszania gimnazjów, przy jednoczesnym powiększeniu szkół podstawowych do placówek ośmioklasowych można założyć, że na obszarze powiatu chełmińskiego może się zwiększyć dostępność szkół podstawowych, jeśli dojdzie do przekształcenia dotychczasowych gimnazjów w dwóch miejscowościach (Papowo Biskupie i Podwiesk w gminie wiejskiej Chełmno) w nowe szkoły podstawowe. Są to jedyne miejscowości na terenie powiatu, w których jest zlokalizowane gimnazjum, a nie ma jednocześnie szkoły podstawowej. Oczywiście powyższa teza opiera się na dwóch założeniach. Po pierwsze, że nie zmienią się dotychczasowe wymogi w zakresie obowiązku dowozu uczniów do szkół podstawowych, a po drugie, że gminy zdecydują się na zmianę siatki szkół i w dotychczasowych gimnazjach będą funkcjonowały szkoły podstawowe (a inne szkoły nie zostaną zlikwidowane).

9.3.2.4. Dostępność gimnazjów

Analiza miejsc zamieszkania młodzieży w wieku 10 – 14 lat pozwala odzwierciedlić miejsce zamieszkania uczniów, 13 funkcjonujących gimnazjów na terenie powiatu chełmińskiego. Na potrzebę analizy dostępności posłużono się odległością, od której istnieje obowiązek nałożony na samorządy gmin związany z realizacją dowozu do szkół gimnazjalnych (4 km). Jest to taka sama strefa jak w przypadku klas V – VI szkoły podstawowej, inne jest natomiast rozlokowanie placówek szkolnych. W przypadku powiatu chełmińskiego 73,8% osób w wieku 10 – 14 lat mieszkało bliżej niż 4 km od gimnazjum, co oznacza, że możliwe jest realizowanie obowiązku szkolnego w oparciu o piesze dojście do placówki.

9.3.2.5. Dostępność boisk programu „Moje boisko – Orlik 2012”

Cieszące się dużym powodzeniem wśród użytkowników boiska typu Orlik są przedmiotem zainteresowania różnych grup ludności. Na potrzeby niniejszej analizy wzięto pod uwagę dostępność pieszą (1 km) i rowerową (3 km) dla dzieci i młodzieży w wieku 10 – 19 lat oraz dostępność w granicach 5 km od boiska dla grupy mężczyzn w wieku 20 – 39 lat, gdyż omawiana infrastruktura sportowa jest powszechnie wykorzystywana również przez tę grupę użytkowników. Strefa pięciokilometrowa jest tu określona jako dogodna dostępność samochodowa, choć trzeba być świadomym, że dla tej grupy odbiorców oraz dla tego środka transportu indywidualnego lokalnie pokonywane odległości mają mniejsze znaczenie, choć ciągle bliskość celu podróży jest walorem samym w sobie. W przypadku dostępności pieszej czterech Orlików zlokalizowanych na terenie powiatu, strefę tę zamieszkiwała prawie co piątą osoba w wieku 10 – 19 lat, a strefę dostępności rowerowej już prawie co druga osoba w tym wieku. Jest to tym ważniejsze, że w tym wieku poruszanie się rowerem, nawet samodzielne, nie stanowi już dla dzieci czy młodzieży problemu i jest częstą praktyką. Oznacza to jednak, że ciągle ponad 53,9% dzieci i młodzieży w tym wieku miało utrudniony dostęp do czterech boisk tego typu, które są zlokalizowane na obszarze powiatu. W powiecie chełmińskim 61,4% mężczyzn pomiędzy 20, a 39 rokiem życia zamieszkiwało w strefie dogodnej dostępności samochodowej. Jak dotąd tylko połowa gmin w analizowanym powiecie zrealizowała infrastrukturę w ramach programu „Moje boisko – Orlik 2012”.

9.3.2.6. Dostępność domów kultury i świetlic wiejskich

Urzędy gmin zostały również poproszone o dostarczenie informacji o lokalizacji domów kultury i świetlic wiejskich, czyli obiektów istotnych z punktu widzenia realizacji zadań z zakresu rozwoju i propagowania kultury, ale również integracji społecznej i obywatelskiej. W przypadku powiatu chełmińskiego gmina Kijewo Królewskie nie dostarczyła w ogóle tych informacji, a gmina Unisław nie dostarczyła informacji w terminie umożliwiającym ich uwzględnienie w opracowaniu, stąd obszar analiz w tym zakresie został ograniczony do gmin Stolno, Papowo Biskupie, Lisewo, gminy wiejskiej Chełmno oraz miasta Chełmno. Podobnie jak

w przypadku wcześniej rozpatrywanych zagadnień, przeanalizowano tu strefy dostępności pieszej (1 km) i rowerowej (3 km), ale wykonano to zadanie dla wszystkich mieszkańców bez względu na wiek, gdyż zajęcia i aktywności prowadzone w tych obiektach przewidziane są dla bardzo różnorodnych grup wiekowych odbiorców i uczestników. Przeprowadzone prace wykazały, że w bliskim sąsiedztwie pozwalającym na bezproblemowe piesze dojście do tych placówek mieszkało 48,6% ogółu mieszkańców analizowanych gmin. Ciekawostką jest fakt, że w strefie o dogodnej dostępności rowerowej (3 km) zamieszkiwało aż 97,8% ludności analizowanego obszaru. Interpretuje się to jako bardzo dobrze rozlokowaną i odpowiednio gęstą sieć omawianych placówek. Świadczy to o wyjątkowo dobrej dostępności gminnych placówek kulturalnych, stwarzając tu możliwość rozwoju działalności o potencjalnie bardzo szerokim zakresie oddziaływania społecznego.

9.3.2.7. Dostępność miejsc spotkań, w których gminy organizują regularne zajęcia służące rozwojowi zainteresowań

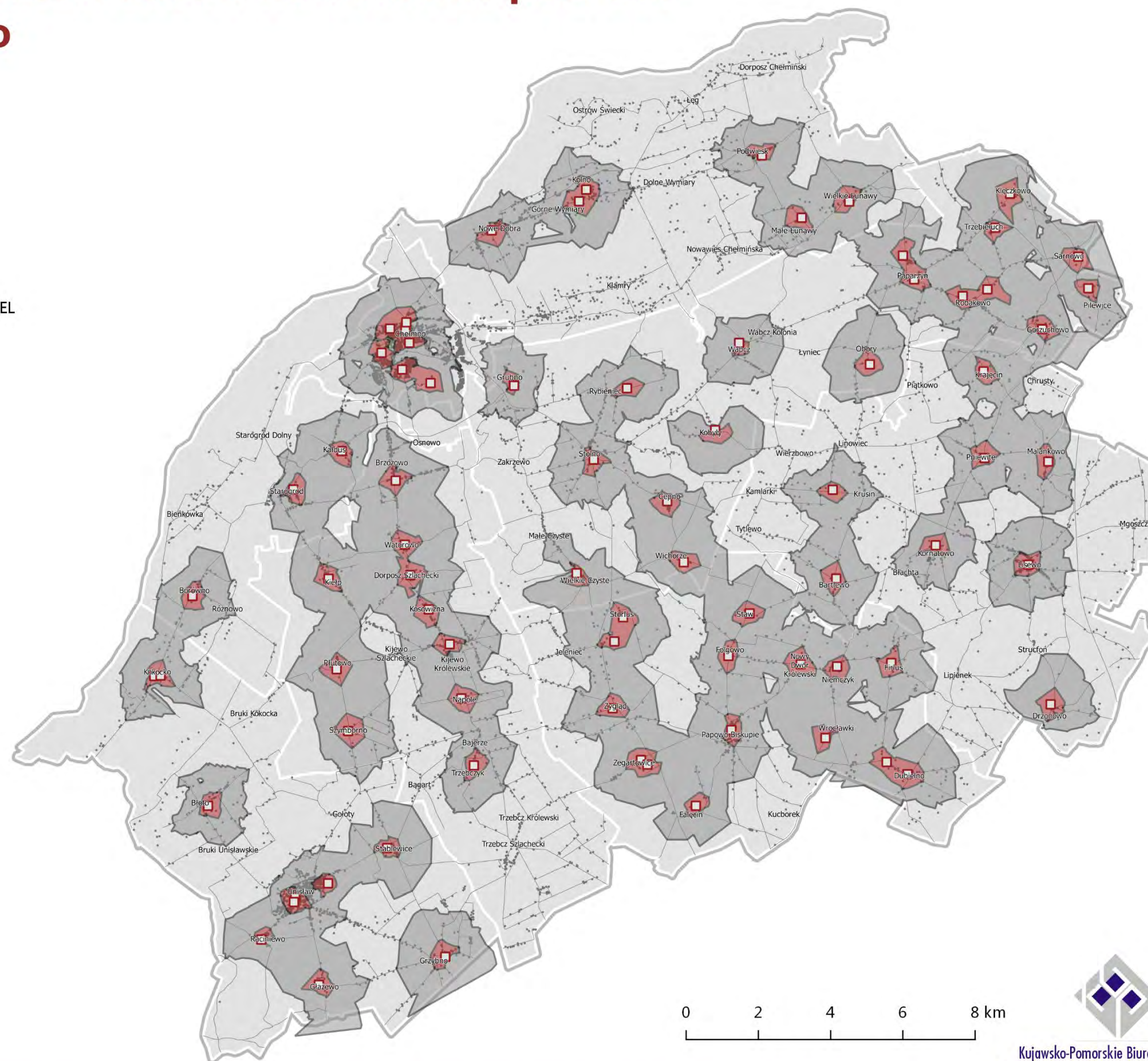
Pewnym uzupełnieniem dostępności gminnych domów kultury i świetlic wiejskich jest analiza lokalizacji miejsc, które w badaniu ankietowym jednostki samorządu terytorialnego określiły jako inne miejsca spotkań mieszkańców, w których gmina organizuje regularne zajęcia służące rozwojowi zainteresowań (bez określenia rodzaju tych zajęć). Przedmiotem analiz była tu grupa mieszkańców powiatu chełmińskiego w wieku 20 lat i więcej. Analizy wykazały, że w strefie dogodnej dostępności rowerowej (3 km) mieszkało 71,5% osób. Konieczne jest zaznaczenie, że jeden z ankietowanych urzędów gmin (Stolno) nie wskazał tego typu obiektów informując, że w skali całej gminy nie prowadzi zajęć regularnych, a jedynie okazjonalne.

Legenda

- Strefy dogodnej dostępności:**

- dostępność piesza (0,5 km)
- dostępność rowerowa (1,5 km)

na analizowanym obszarze 75,3 %
dzieci w wieku 0 - 9 lat mieszka w
strefie dogodnej dostępności
rowerowej placu zabaw

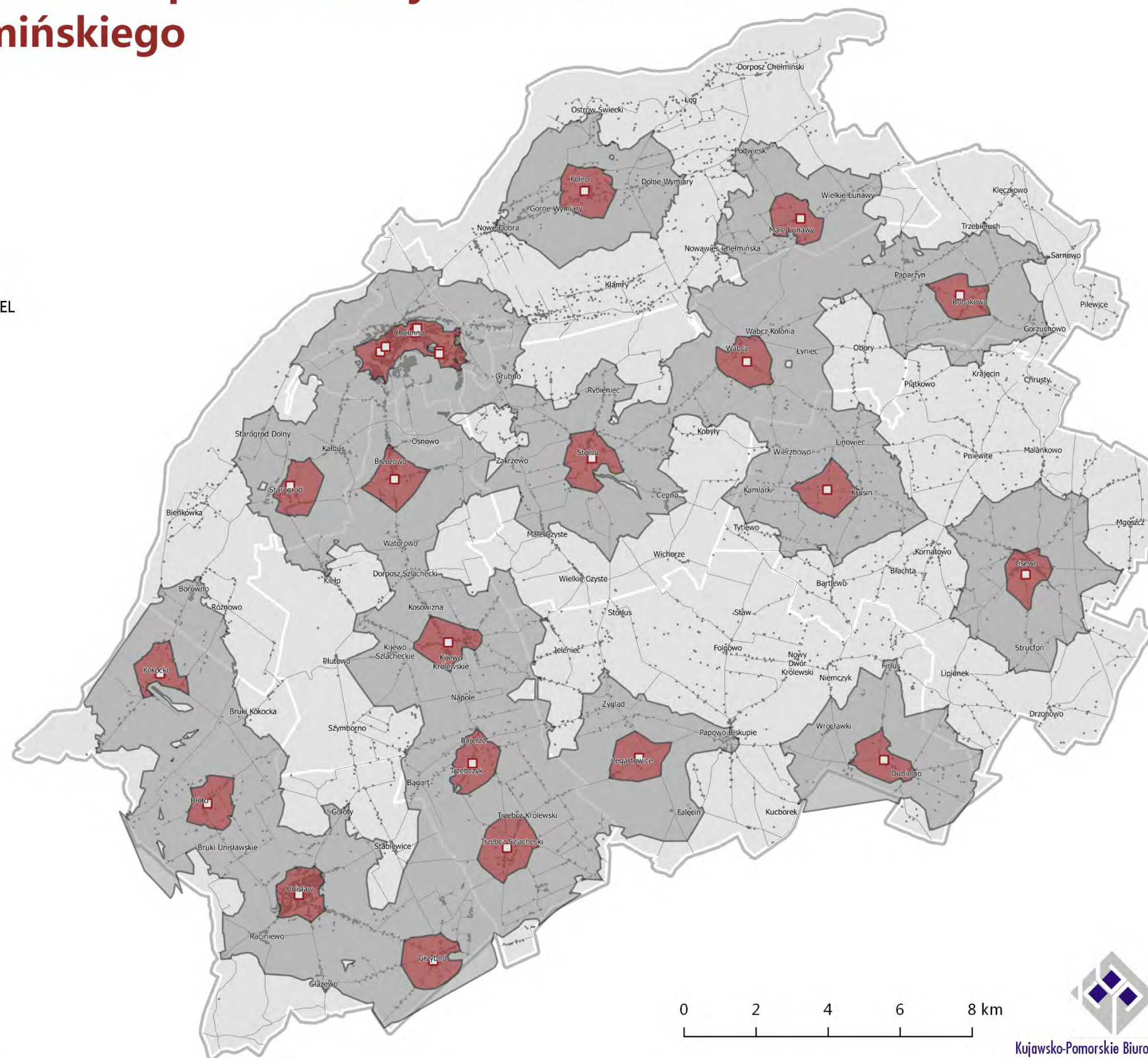

Legenda

- Strefy dogodnej dostępności:**

- dostępność piesza (1 km)
- dostępność rowerowa (3 km)

na analizowanym obszarze 75,8%
dzieci w wieku 0 - 9 lat mieszka w
strefie dogodnej dostępności
rowerowej placówki przedszkolnej

Dostępność szkół podstawowych na obszarze powiatu chełmińskiego

Legenda

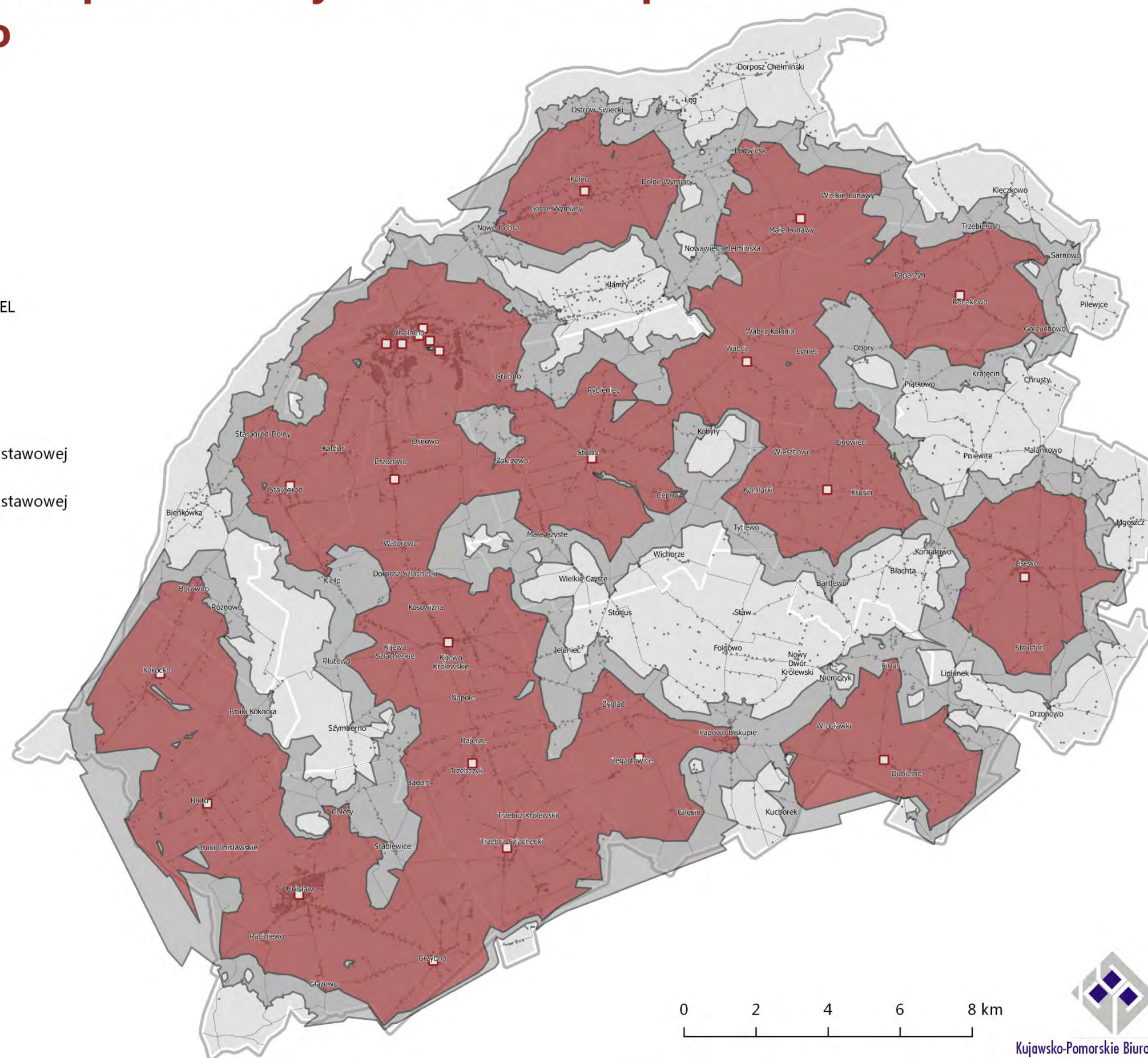
- lokalizacja szkół podstawowych
- budynki zamieszkałe wg rejestru PESEL
- podstawowa sieć drogowa

Strefy dostępności:

- dostępność piesza (3 km) - granica ustawowej strefy dowozu uczniów klas I-IV
- dostępność piesza (4 km) - granica ustawowej strefy dowozu uczniów klas V-VI

na analizowanym obszarze 76,2 %
dzieci w wieku 5 - 14 lat mieszka w
ustawowej strefie dostępności
szkoły podstawowej (3 km)

na analizowanym obszarze 89,8 %
dzieci w wieku 10 - 14 lat mieszka w
ustawowej strefie dostępności
szkoły podstawowej (4 km)

Dostępność gimnazjów na obszarze powiatu chełmińskiego

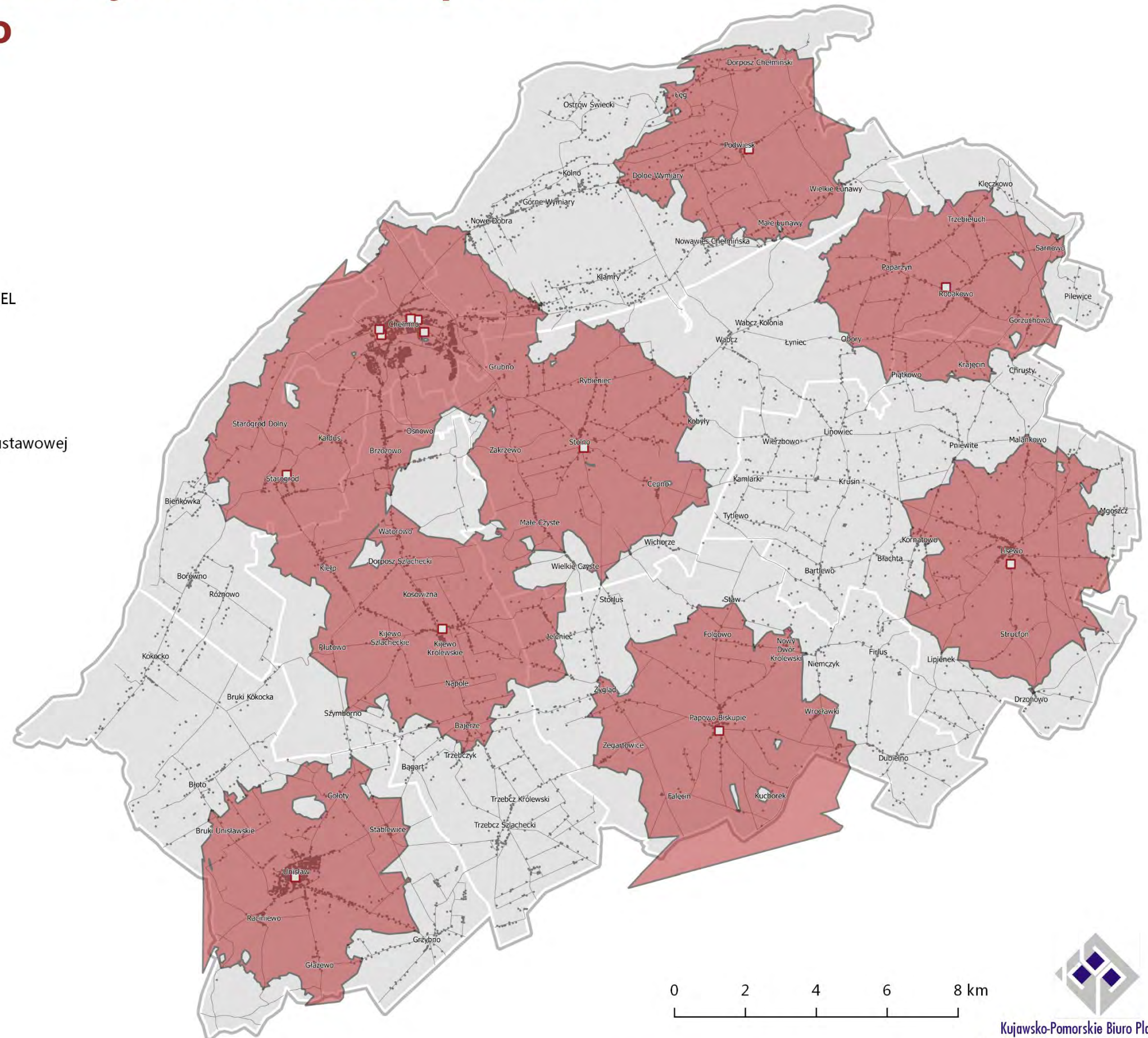
Legenda

- lokalizacja gimnazjów
- budynki zamieszkałe wg rejestru PESEL
- podstawowa sieć drogowa

Strefy dostępności:

- dostępność piesza (4 km) - granica ustawowej strefy dowozu uczniów gimnazjów

na analizowanym obszarze 73,8 %
dzieci w wieku 10 - 14 lat mieszka w
ustawowej strefie dostępności
gimnazjum (4 km)

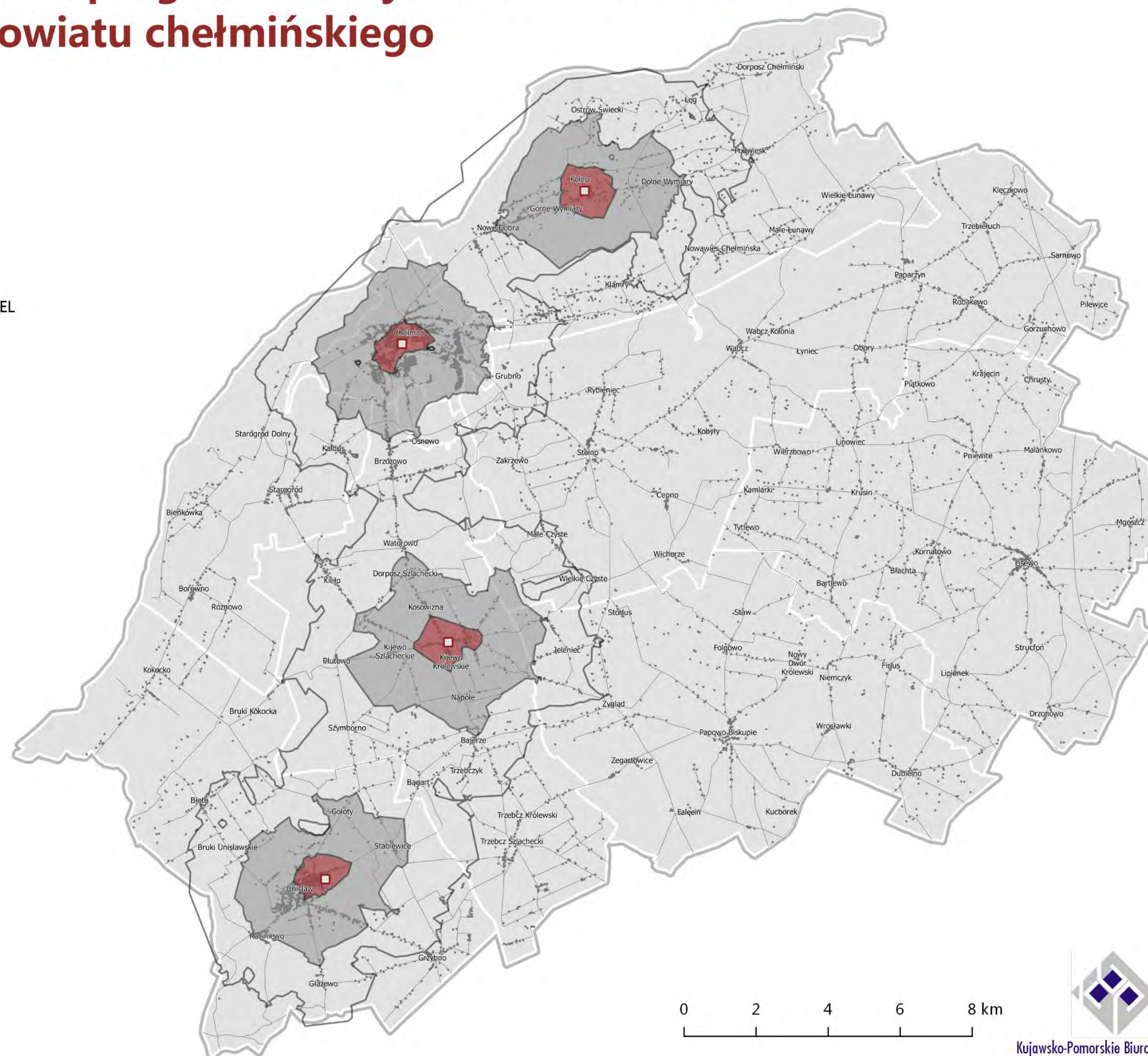
Legenda

- Strefy dogodnej dostępności:**

- na analizowanym obszarze 19,5%
dzieci i młodzieży w wieku 10 - 19
lat mieszka w strefie dogodnej
dostępności pieszej
boiska typu Orlik

na analizowanym obszarze 46,1%
dzieci i młodzieży w wieku 10 - 19
lat mieszka w strefie dogodnej
dostępności rowerowej
boiska typu Orlik

na analizowanym obszarze 61,4 %
mężczyzn w wieku 20 - 39 lat
mieszka w strefie dogodnej
dostępności samochodowej
boiska typu Orlik

Dostępność domów kultury i świetlic wiejskich na obszarze powiatu chełmińskiego

Legenda

□ lokalizacja domów kultury i świetlic wiejskich

• budynki zamieszkałe wg rejestru PESEL

— podstawowa sieć drogowa

obszar nieanalizowany (urzędy gmin Unisław i Kijewo
Królewskie nie dostarczyły danych)

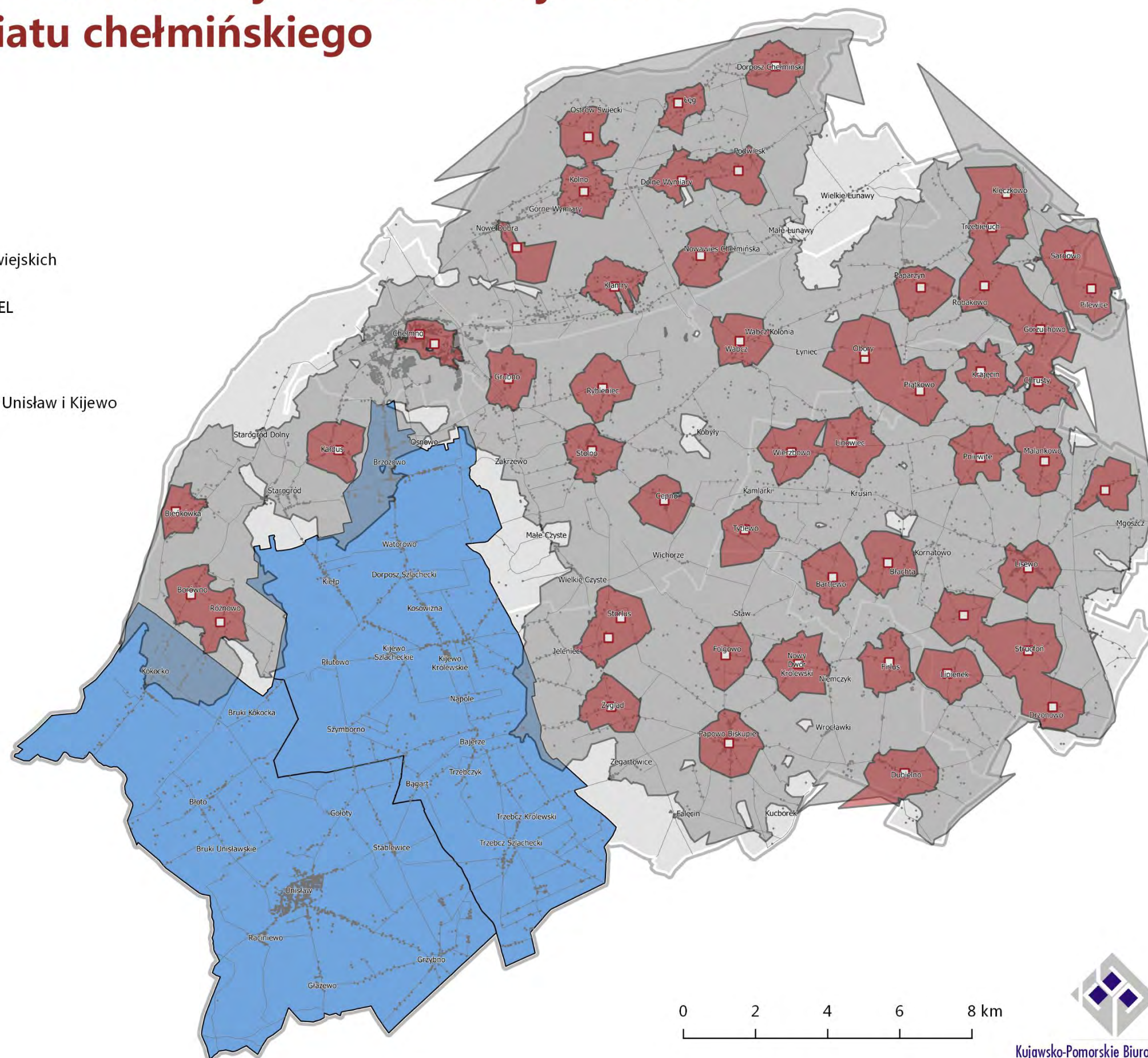
Strefy dogodnej dostępności:

dostępność piesza (1 km)

dostępność rowerowa (3 km)

na analizowanym obszarze 48,6%
osób mieszka w strefie dogodnej
dostępności pieszej domu
kultury lub świetlicy wiejskiej

na analizowanym obszarze 97,8%
osób mieszka w strefie dogodnej
dostępności rowerowej domu
kultury lub świetlicy wiejskiej

Dostępność miejsc spotkań, w których gminy* organizują regularne zajęcia służące rozwojowi zainteresowań na obszarze powiatu chełmińskiego

Legenda

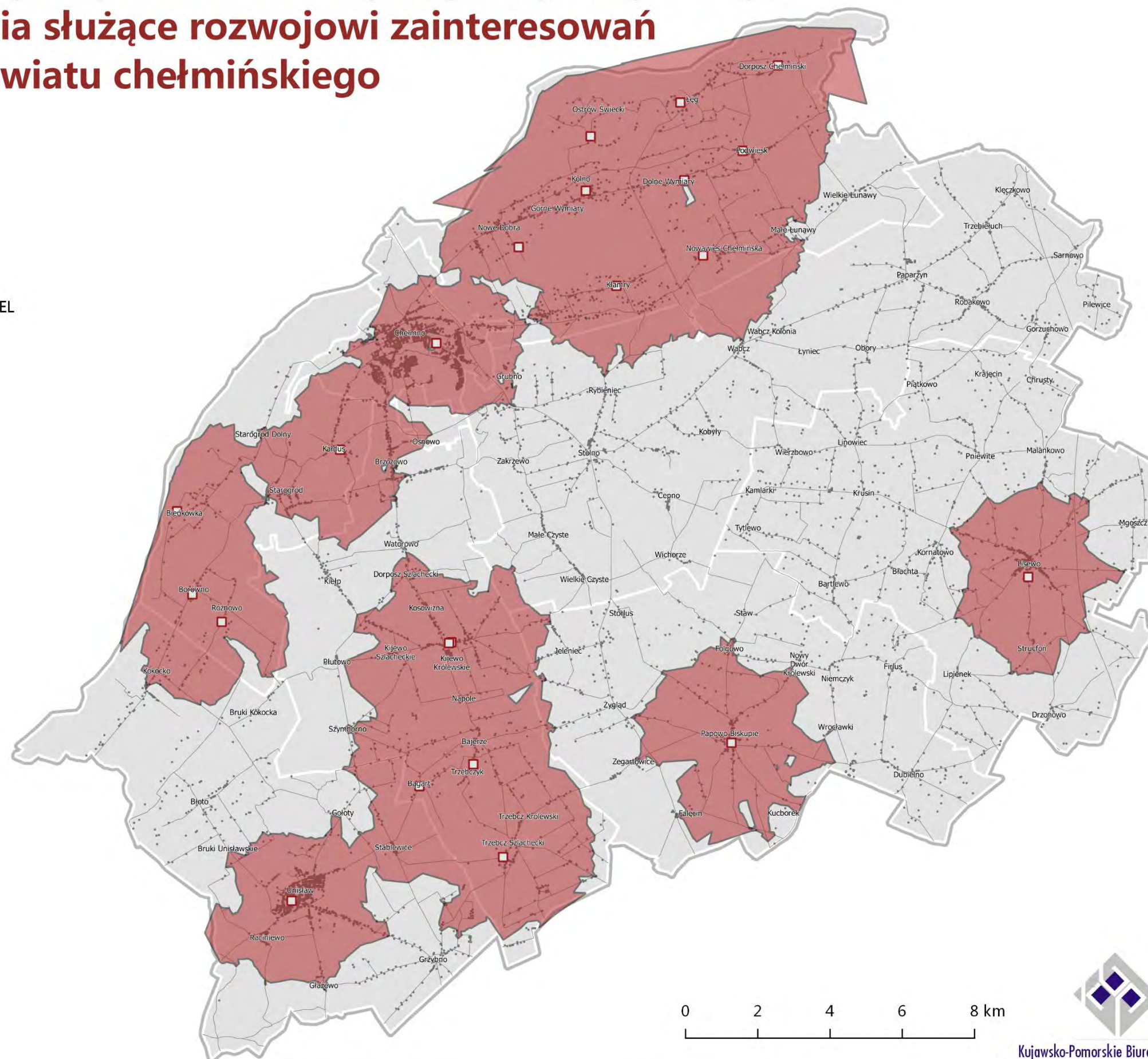
- lokalizacja miejsc spotkań
- budynki zamieszkałe wg rejestru PESEL
- podstawowa sieć drogowa

Strefy dogodnej dostępności:

- dostępność rowerowa (3 km)

na analizowanym obszarze 71,5% osób dorosłych w wieku powyżej 19 lat mieszka w strefie dogodnej dostępności rowerowej miejsc, w których gminy organizują regularne zajęcia służące rozwojowi zainteresowań

* - gmina Stolno podczas badania ankietowego zadeklarowała, że nie prowadzi regularnych zajęć, a jedynie okazjonalne

0 2 4 6 8 km

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

10 Rekomendacje dla polityki regionalnej

Podstawową ideą leżącą u podstaw rozpoczęcia prac nad niniejszym opracowaniem, było wzbogacenie stanu wiedzy istotnej dla kształtowania rozwoju województwa. Aplikacyjny charakter wykonanych analiz wskazuje, że optymalną formą ich podsumowania, jest sformułowanie rekomendacji dla polityki regionalnej.

W dotychczasowej historii województwa kujawsko-pomorskiego nie dokonywano tak szczegółowych i tak rozległych pod względem zakresu badań, analiz stanu rozwoju usług publicznych. Podkreślić należy, że zrealizowano wszystkie pierwotnie zakładane cele opracowania, a poziom braków informacji w niektórych aspektach uniemożliwił wprowadzić dokonanie precyzyjnych analiz na poziomie lokalnym, ale w zasadzie nie stanowił przeszkody dla sformułowania wniosków o charakterze generalnym. Z całą odpowiedzialnością można stwierdzić, że badanie zostało wykonane na wystarczająco szczegółowym poziomie i w wystarczająco szerokim zakresie tematycznym, by mogło stanowić podstawę do sformułowania rekomendacji dla polityki regionalnej.

Przyjęta metoda prac, polegająca na etapowaniu analiz powoduje, że w zakresie niektórych zagadnień, pełna i miarodajna ocena stanu oraz sformułowanie rekomendacji, będą możliwe dopiero po zakończeniu drugiego etapu prac. Jest to w największym stopniu istotne w zakresie wniosków dla powiatu inowrocławskiego, ale także dla wszystkich powiatów mających siedziby w powiatach grodzkich (bydgoski, grudziądzki, toruński, włocławski).

Ze względu na bardzo szeroki zakres i dużą szczegółowość zebranych w trakcie badania informacji, w opracowaniu nie było możliwe zaprezentowanie wszystkich uzyskanych wyników. Wszystkie pozyskane dane i informacje mogą być jednak wykorzystywane dla potrzeb polityki regionalnej do czasu utraty przez nie waloru aktualności.

Rekomendacje zostały podzielone na:

- rekomendacje w zakresie kierunków i priorytetów polityki regionalnej – są to wskazania, które powinny być rozważone przy podejmowaniu decyzji dotyczących wsparcia rozwoju na poziomie gminnym i powiatowym z poziomu samorządu województwa; w szczególności są to wskazania dotyczące pożądanego różnicowania wsparcia w ujęciu terytorialnym lub branżowym, względnie – priorytetowego traktowania pewnych zagadnień,
- rekomendacje dotyczące działań organizacyjnych usprawniających politykę regionalną – są to wskazania dotyczące zmian organizacyjnych, mogących mieć wpływ na usprawnienie procesu prowadzenia polityki regionalnej,

- rekomendacje dotyczące działań na rzecz poprawy stanu wiedzy i rozwoju metodologii analiz na potrzeby polityki regionalnej – są to wskazania dotyczące potrzeby wykonania kolejnych analiz szczegółowych lub wdrożenia nowych metod analiz, dzięki czemu możliwe będzie uzyskanie dodatkowej wiedzy dla potrzeb podejmowania decyzji w polityce regionalnej.

10.1. Rekomendacje

Przeprowadzone analizy uprawniają do sformułowania następujących rekomendacji do polityki regionalnej województwa kujawsko-pomorskiego:

10.1.1. Rekomendacje w zakresie kierunków i priorytetów polityki regionalnej

1. Przeprowadzone analizy wskazują, że na terenie województwa większość miejscowości wiejskich stanowią wsie małe i bardzo małe, zamieszkiwane przez bardzo niewielką część społeczności województwa (mediana wielkości miejscowości wynosi 153, co oznacza, że połowa wszystkich miejscowości liczy mniej niż 153 mieszkańców; miejscowości liczące poniżej 100 mieszkańców, których jest prawie 1,2 tys., stanowią prawie 35% ogółu miejscowości województwa, ale ich ludność to niespełna 7% ludności wiejskiej województwa i tylko 2,9% ludności całego województwa). Realizacja nawet elementarnych zadań własnych w tych miejscowościach, choć jest społecznie niezbędna, jest niezwykle nieefektywna ekonomicznie, a ze względu na bardzo dużą liczbę tych miejscowości – brak jest realnych możliwości zapewnienia w nich jakości życia nawiązującej do notowanej w dużych miejscowościach. Są to miejscowości, w których nigdy obsługa w zakresie usług nie będzie realizowana na satysfakcjonującym poziomie. Rekomenduje się więc podejmowanie wszelkich działań na rzecz ograniczania rozpraszania osadnictwa oraz promocji rozwoju demograficznego i przestrzennego tylko miejscowości dużych. Kompetencje samorządu województwa są w tej dziedzinie bardzo ograniczone i jedynie pośrednie. W największym stopniu mogą polegać na lobbowaniu na rzecz zmian w prawie, mających na celu administracyjne ograniczanie rozpraszania osadnictwa oraz negocjowanie z samorządami gmin usunięcia niekorzystnych ustaleń ze studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego na etapie uzgadniania ich projektów. Działania pośrednie mogą polegać na dofinansowywaniu ze środków publicznych wyłącznie przedsięwzięć realizowanych w miejscowościach przekraczających założony próg ludnościowy.

2. W nawiązaniu do poprzedniej rekomendacji, rozwój usług publicznych na analizowanym obszarze powinien być w pierwszej kolejności wspierany w następujących miejscowościach:

- miejscowościach największych, bowiem zamieszkiwane są one przez nieproporcjonalnie dużą liczbę mieszkańców, a więc poprzez działania na rzecz dużych miejscowości, możliwa jest realizacja potrzeb stosunkowo dużej części ludności. Dlatego też rekomenduje się przy wspieraniu ze środków publicznych rozwoju usług, ustanawianie w postępowaniach kwalifikacyjnych kryteriów, które preferują jednostki większe, kosztem mniejszych. Rozwój usług w jednostkach mniejszych powinien się odbywać, jeśli zostaną wyposażone jednostki większe, ale należy ustanowić minimalne progi wielkości miejscowości, poniżej których wsparcie rozwoju danej usługi jest bezzasadne i nie będzie dokonywane,
- miejscowościach stanowiących siedziby gmin, bowiem są one najczęściej faktycznymi centrami rozwoju społeczno-gospodarczego gminy,

- miejscowościach tworzących skupienia koncentrujące łącznie znaczącą liczbę mieszkańców – w sieci osadniczej województwa występują miejscowości zlokalizowane w bardzo bliskim sąsiedztwie, które formalnie odrębnie są jednostkami niedużymi, ale tworzą spójne systemy funkcjonalne i łącznie skupiają liczbę mieszkańców porównywalną z dużymi miejscowościami; szczegóły identyfikacji takich skupień wymagają doprecyzowania.

3. W nawiązaniu do poprzedniej rekomendacji, jako jej uszczegółowienie i propozycję praktycznej realizacji - rekomenduje się ustanowienie „standardu prawidłowo wyposażonej miejscowości wiejskiej” i wspieranie jego wdrażania w największych miejscowościach (jako punkt wyjścia do dalszych prac uszczegóławiających, proponuje się liczbę mieszkańców nie mniejszą niż 500 osób – miejscowości wiejskie o takiej wielkości są 362 i skupiają one 42,5% ogółu ludności wiejskiej województwa). Standard powinien określić wykaz usług i zagospodarowania niezbędnych dla prawidłowego rozwoju społecznego, których realizacja powinna być w pierwszej kolejności wspierana. Szczegółowy zakres usług powinien zostać ustalony, ale bezdyskusyjnie powinny się tu znaleźć usługi/zagospodarowanie z zakresu: opieki przedszkolnej, opieki żłobkowej, dziennej opieki dla seniorów, oferty kultury i integracji społecznej (co najmniej świetlica prowadząca regularne zajęcia z zakresu kultury i integracji społecznej), sportu (co najmniej boisko wielofunkcyjne), ogólnodostępne tereny zielone służące rekreacji. Wsparcie miejscowości największych nie tylko realizuje ważny interes społeczny, ale także gwarantuje wykorzystywanie tworzonej infrastruktury na odpowiednim poziomie (a więc efektywność przedsięwzięcia).

4. Przeprowadzone analizy wskazują, że na terenie województwa wykształciła się grupa miejscowości – siedzib gmin, liczących od ok. 1,5 do ok. 7 tys. mieszkańców, które pod względem potencjału pełnionych funkcji istotnych dla rozwoju społecznego są podobne, ale różnią się statusem administracyjnym. Szereg wiejskich siedzib gmin jest większych od najmniejszych miejskich siedzib gmin. W polityce regionalnej przy adresowaniu niektórych rodzajów wsparcia, różnicuje się beneficjentów w zależności od statusu administracyjnego. Rekomenduje się odejście od tej praktyki i wyróżnienie odrębnej kategorii „lokalnych ośrodków rozwoju”, która skupiać będzie najmniejsze miejskie (poza miastem powiatowym Radziejów) i największe wiejskie ośrodki gminne (proponuje się wstępnie grupę siedzib gmin liczących od ok. 1,5 do ok. 7 tys. mieszkańców), których rola w rozwoju województwa jest de facto tożsama, a opieranie się wyłącznie na kryterium administracyjnym, może skutkować nieuzasadnionym wykluczeniem z wsparcia części ośrodków. Po wstępnej aprobacie tej idei, niezbędne jest określenie w oparciu przede wszystkim o kryterium ludnościowe, listy „lokalnych ośrodków rozwoju”.

5. W przypadku „par gmin” miejskich i otaczających je gmin wiejskich (dotyczy to następujących par gmin: gmina miejska Aleksandrów Kujawski – gmina wiejska Aleksandrów Kujawski, gmina miejska Brodnica – gmina wiejska Brodnica, gmina miejska Chełmno - gmina wiejska Chełmno, gmina miejska Chełmża – gmina wiejska Chełmża, gmina miejska Golub-Dobrzyń – gmina wiejska Golub-Dobrzyń, gmina miejska Kowal - gmina wiejska Kowal, gmina miejska Lipno - gmina wiejska Lipno, gmina miejska Radziejów - gmina wiejska Radziejów, gmina miejska Rypin - gmina wiejska Rypin, gmina miejska Wąbrzeźno – gmina wiejska Ryńsk), stanowiących niezależnie od podziałów administracyjnych, spójne systemy społeczno-gospodarcze, rekomenduje się wspieranie rozwoju usług publicznych tylko wówczas, jeśli zagwarantuje się, że będą one służyć realizacji potrzeb mieszkańców obydwu gmin, bez względu na miejsce ich formalnej lokalizacji. Takie założenie wymusi współpracę samorządów przy planowaniu rozwoju usług publicznych, w celu uspołnienienia systemów usług tych niezależnych administracyjnie, ale powiązanych funkcjonalnie gmin. Odrębne wspieranie niezależnego rozwoju usług w obydwu gminach jest w takiej sytuacji nieracjonalne i tylko pogłębia sytuację braku koordynacji w realizacji zadań na rzecz ludności.

6. Przeprowadzone analizy wskazują, że na terenie województwa funkcjonuje bardzo duża liczba świetlic wiejskich, które stanowią bazę dla prowadzenia działań z zakresu szeroko rozumianego rozwoju społecznego, zwłaszcza na terenach wiejskich. Działania takie nie tylko wpisują się w ideę Planu Modernizacji 2020+, ale wręcz są uznawane za warunek sine qua non zasadniczej poprawy sytuacji na terenach wiejskich. Niestety rzeczywista skala aktywności prowadzonych w świetlicach jest niewspółmiernie mała w stosunku do potencjału jaki wynika z posiadanej bazy. Rekomenduje się więc rozważenie możliwości wsparcia samorządów lokalnych poprzez dofinansowanie zatrudniania animatorów rozwoju społecznego, którzy z wykorzystaniem bazy lokalowej świetlic wiejskich prowadzić będą programy rozwoju społecznego, realizujące cele istotne dla województwa, ale dostosowane do lokalnie identyfikowanych potrzeb.
7. Uwzględniając znaczenie nowoczesnej bazy sportowej w upowszechnianiu aktywności fizycznej, rekomenduje się by każda gmina wyposażona była w co najmniej jedno boisko z programu „Moje boisko – Orlik 2012”.
8. Rekomenduje się wspieranie działań mających na celu dostosowywanie placówek realizujących usługi publiczne w zakresie administracji, kultury i sportu, opieki nad osobami starszymi i niesamodzielnymi oraz edukacji do potrzeb osób niepełnosprawnych, aby przeciwdziałać występowaniu ryzyka wykluczenia społecznego osób niepełnosprawnych poprzez umożliwienie im samodzielnego korzystania ze wspomnianych placówek.
9. Przeprowadzone analizy wskazują na dosyć zróżnicowany stan rozwoju różnych aspektów funkcjonowania usług publicznych. Sugerowałoby to działania mające na celu przede wszystkim działania naprawcze w tych obszarach, które wykazują gorszy stan. Należy jednak mieć na uwadze, że w wielu aspektach obserwowane obecnie zróżnicowanie jest wynikiem zróżnicowania aktywności i aspiracji samorządów, jak też lokalnie obieranych priorytetów rozwoju na przestrzeni ostatnich dwóch dekad. W takiej sytuacji priorytet „wyrównywania stanu” odbywałby się kosztem obszarów lepiej rozwiniętych. Dlatego też rekomenduje się obranie taktyki „zróżnicowanych prędkości” w stymulowaniu rozwoju poszczególnych dziedzin – to znaczy w ramach tego samego aspektu stosowanie działań naprawczych w rejonach najstabszych, ale jednocześnie działań pozwalających na wykorzystanie już zgromadzonego potencjału w rejonach lepszych. W ten sposób nie doprowadzi się wprawdzie do zniwelowania dysproporcji, ale uzyska się efekt rozwoju i poprawy stanu wszystkich jednostek, niezależnie od sytuacji wyjściowej. W praktyce, obranie taktyki „zróżnicowanych prędkości” oznacza różnicowanie charakteru działań w danej dziedzinie w zależności od stanu rozwoju, a więc odejście od stosowania zunifikowanych kryteriów dla wszystkich wspieranych jednostek.

10.1.2. Rekomendacje dotyczące działań organizacyjnych usprawniających politykę regionalną

10. Przeprowadzone analizy jednoznacznie wykazują dysfunkcyjność gmin miejskich i otaczających je gmin wiejskich (dotyczy to następujących par gmin: gmina miejska Aleksandrów Kujawski – gmina wiejska Aleksandrów Kujawski, gmina miejska Brodnica – gmina wiejska Brodnica, gmina miejska Chełmno - gmina wiejska Chełmno, gmina miejska Chełmża – gmina wiejska Chełmża, gmina miejska Golub-Dobrzyń – gmina wiejska Golub-Dobrzyń, gmina miejska Kowal - gmina wiejska Kowal, gmina miejska Lipno - gmina wiejska Lipno, gmina miejska Radziejów - gmina wiejska Radziejów, gmina miejska Rypin - gmina wiejska Rypin, gmina miejska Wąbrzeźno – gmina wiejska Ryńsk). Gminy wiejskie pozbawione są na swoim terenie miejscowości odpowiedzialnych za koncentrowanie i stymulowanie procesów rozwojowych (w tym także realizujących usługi dla ogółu mieszkańców gminy) i de facto rolę tę pełnią miasta, stanowiące odrębne jednostki administracyjne. Pomędzy tymi parami gmin obserwuje się bardzo duże przepływy osób, związane z codziennym korzystaniem z podstawowych

usług należących do zadań własnych gmin, co wskazuje na bardzo dużą zależność od bazy zlokalizowanej poza miejscem zamieszkania ludności, prowadzonej przez samorząd sąsiedniej gminy, na której rozwój ludność korzystająca nie ma żadnego wpływu. Procesy te stanowią przeszkodę dla racjonalnego planowania i rozwoju infrastruktury należącej do zadań gmin, bowiem rzeczywiste zapotrzebowanie na nie znacznie odbiega od liczby mieszkańców danej gminy. W efekcie wpływa to niekorzystnie na jakość życia mieszkańców zarówno gmin miejskich, jak i otaczających je gmin wiejskich. Podział administracyjny w tych przypadkach okazał się niewłaściwy i niekorzystnie wpływający na warunki kształtowania jakości życia mieszkańców. Utrzymywanie tego stanu prowadzi do narastania dysproporcji pomiędzy gminami dobrze obsłużonymi, a gminami w opisanych układach funkcjonalnych. Rekomenduje się więc podejmowanie działań na rzecz doprowadzenia do scalenia administracyjnego tych gmin, dzięki czemu rzeczywiste lokalne systemy społeczno-gospodarcze, spójne funkcjonalnie i przestrzennie, będą stanowić jedną jednostkę administracyjną. Przykłady gmin miejsko-wiejskich z terenu województwa kujawsko-pomorskiego, w których realizacja zadań publicznych przebiega prawidłowo dowodzi, że jest to optymalny model organizacyjny funkcjonowania miast i otaczających je obszarów wiejskich. Podkreśla się, że w Planie Modernizacji 2020+ zagadnienie optymalizacji podziału administracyjnego jest obecne jako zidentyfikowane przedsięwzięcie, więc powyższa rekomendacja wpisuje się w ustalenia strategii rozwoju województwa.

11. Przeprowadzone analizy wskazują, na dosyć dużą liczbę placówek kultury i aktywności społecznej – domów kultury, bibliotek, świetlic, których działalność w ujęciu ponadgminnym nie jest koordynowana, a więc nie wykorzystuje się teoretycznie dużych możliwości aktywizacji i rozwoju społecznego. Rekomenduje się więc podjęcie działań na rzecz stworzenia regionalnego modelu funkcjonowania placówek rozwoju społecznego, który umożliwiłby wsparcie z poziomu regionalnego placówek gminnych realizujących cele społeczne uznane za ważne dla realizacji interesów województwa. Model powinien być niezależny od podziału administracyjnego – to znaczy, zajęcia w tego typu placówkach powinny być koordynowane na poziomie ponadlokalnym i realizowane dla społeczności zamieszkującej w rejonie dogodnego dostępu placówek, bez względu na gminę zamieszkania.

12. Samorządy wszystkich szczebli powinny powoływać „rady senioralne” stanowiące ciała doradcze w procesie zarządzania JST, dbające w szczególności o stosowanie rozwiązań zapewniających optymalną realizację potrzeb ludności starszej. Rekomenduje się promowanie powyższej idei w polityce regionalnej województwa.

13. Jednym z ważnych wniosków wynikających z analizy jest relatywnie słaby dostęp do lekarzy specjalistów (niewielka liczba ośrodków, w których są dostępni). Należy więc dążyć do poprawy terytorialnej dostępności lekarzy specjalistów poprzez zapewnianie w placówkach podstawowej opieki zdrowotnej na terenie każdej z gmin, dostępu do lekarzy specjalistów w wybrane dni tygodnia. Idea zwiększenia liczby miejscowości, w których lekarze specjaliści będą dostępni, wymaga sprecyzowania (zarówno w zakresie określenia priorytetowych specjalności, jak i możliwości uzupełniania się w tym zakresie przez sąsiednie gminy), ale powinna być rozwijana, gdyż ranga tego zagadnienia wraz ze starzeniem się społeczeństwa (a więc rosnącą skalą potrzeb przy malejącej zdolności do mobilności) będzie rostała. Rekomenduje się podjęcie inicjatywy w zakresie rozpoznania możliwości realizacji tej idei i ewentualnej możliwej roli samorządu województwa w jej realizacji.

14. Gminy powinny w większym, niż dotąd stopniu rozwijać systemy wspierania dużych rodzin. Postuluje się także nawiązywanie porozumień pomiędzy gminami na rzecz wzajemnego honorowania gminnych kart dużych rodzin. Rekomenduje się promowanie w polityce regionalnej idei wsparcia dużych rodzin na poziomie lokalnym.

15. Baza szkolna na terenie województwa wykazuje wciąż znaczący deficyt wyposażenia w infrastrukturę sportową. Rekomenduje się uporządkowanie tego zagadnienia poprzez rozwiązanie systemowe polegające na wsparciu realizacji przyszłych obiektów sportowych lub zapewnieniu możliwości korzystania z nowoczesnych obiektów pozaszkolnych.

16. Aktualny stan rozwoju usług dla ludności starszej ocenić należy bardzo niekorzystnie. Samorządy wszystkich szczebli nie tylko nie są przygotowane do prognozowanego znacznego wzrostu zapotrzebowania, wynikającego z prognozowanego wzrostu liczby ludności starszej, ale także nie są w stanie zapewnić satysfakcjonującej obsługi obecnych mieszkańców. W szczególności wskazuje się na niedorozwój sektora usług opiekuńczych (brak domów dziennego pobytu), niedostosowanie lokalowe części gmin do prowadzenia działalności przeciwdziałających wykluczeniu tej grupy, zbyt małą aktywność lokalnych instytucji kultury w stosunku do grup starszych, brak dostępności do opieki lekarskiej, w tym opieki specjalistycznej. Rekomenduje się więc opracowanie kompleksowego programu rozwoju usług dla seniorów, który powinien przedstawiać szczegółowy wykaz działań inwestycyjnych i organizacyjnych. Realizacja działań na rzecz ludności starszej powinna być prowadzona ponad podziałami administracyjnymi – to znaczy bazując na sieci miejscowości zapewniających optymalną obsługę całego obszaru województwa, a nie optymalną obsługę poszczególnych gmin (zakłada się, że z poszczególnych placówek powinni korzystać mieszkańcy zamieszkujący w ich pobliżu, niezależnie od gminy zamieszkania).

17. Pozyskanie danych na potrzeby niniejszej analizy wymagało bezpośrednich kontaktów z urzędami gmin oraz ich wybranymi jednostkami organizacyjnymi – optymalną formą kontaktów dla przesyłania zapytań i pozyskiwania odpowiedzi, ze względu na charakter wnioskowanych danych i informacji, była poczta elektroniczna. W trakcie prac ujawnił się na bardzo dużą skalę problem braku realnego kontaktu – to znaczy braku jakiegokolwiek odpowiedzi na wysyłane zapytania. Poczta każdorazowo wysyłana była z oficjalnych adresów KPBPPiR, a wszystkie samorządy poinformowane zostały wcześniej pismem Dyrektora Departamentu Rozwoju Regionalnego o prowadzonym badaniu i jego dużym znaczeniu dla polityki regionalnej. Brak reakcji wynikać może z kilku przyczyn: lekceważenia korespondencji, braku obsługi skrzynek pocztowych dla podanych do kontaktu adresów poczty elektronicznej, braku koordynacji pomiędzy zbyt dużą liczbą podawanych do kontaktu adresów poczty elektronicznej, błędnie skonfigurowanych filtrów antyspamowych. Powszechnie dostrzeganymi problemami były także: brak potwierdzania odbioru poczty elektronicznej, mnogość domen, w których JST zakładają adresy poczty oraz podawanie do oficjalnych kontaktów prywatnych adresów pracowników. Brak reakcji na pocztę wysyłaną na oficjalnie podawane na stronach urzędów gmin adresy kontaktowe powoduje nie tylko problemy z nawiązaniem kontaktu z JST, ale także bardzo negatywnie rzutuje na wizerunek urzędów administracji publicznej, obniżając ich prestiż, powagę, rangę. Rekomenduje się więc podjęcie inicjatywy na rzecz uporządkowania powyższej sytuacji. Dodatkowo rekomenduje się utworzenie jednolitego schematu nadawania adresów poczty elektronicznej urzędów administracji samorządowej na terenie województwa w ogólnowojewódzkiej, dedykowanej specjalnie do tego celu, domenie (wraz z zachęcaniem samorządów do wdrażania tej idei). Podobne rozwiązania są z powodzeniem stosowane zarówno przez niektóre urzędy jak i podmioty gospodarcze i pozwalają na bezbłędne i jednoznaczne adresowanie korespondencji

– tu postuluje się rozszerzenie tej idei do wszystkich instytucji samorządowych działających na terenie województwa. Idea powołania tego typu domeny realizowałaby także postulaty wzmacniania tożsamości regionalnej.

18. Rekomenduje się promowanie oraz rozpowszechnianie wykorzystywania wśród placówek administracji publicznej oraz kultury internetowych systemów obsługi – w postaci np. skatalogowanych zasobów cyfrowych dostosowanych dla osób niedowidzących, czy też dających możliwość zdalnej (online) realizacji wybranych usług świadczonych przez wskazane placówki, jako forma pomocy dla osób z niepełnosprawnością ruchową – które ułatwią kontakt osobom niepełnosprawnym ze wspomnianymi placówkami w sposób pośredni.

10.1.3. Rekomendacje dotyczące działań na rzecz poprawy stanu wiedzy i rozwoju metodologii analiz na potrzeby polityki regionalnej

19. Przeprowadzona analiza jednoznacznie dowodzi, że stan rozwoju różnych usług publicznych na terenie województwa jest bardzo zróżnicowany, ale niektóre aspekty, w niektórych lokalizacjach, wykazują dobry stan, nie uzasadniający w żadnym stopniu wspierania rozwoju kolejnych usług tego typu. Przy podejmowaniu jakichkolwiek decyzji dotyczących wsparcia rozwoju infrastruktury usług publicznych, zasadne jest dokonywanie szczegółowych analiz problemowych, prowadzących do ustalenia optymalnych założeń wsparcia. Nie jest właściwe dokonywanie wsparcia całych kategorii usług, bez jego różnicowania terytorialnego. Wskazana potrzeba każdorazowej oceny rzeczywistego stanu rozwoju danej dziedziny przed podjęciem decyzji o udzielaniu wsparcia, wymaga posiadania przez samorząd województwa aktualnej i wiarygodnej bazy informacyjnej na temat usług i aktywności prowadzonych w województwie. Obecnie taka baza nie funkcjonuje, a brak informacji na temat rzeczywistego, aktualnego stanu rozwoju powoduje ryzyko, że podejmowane decyzje dotyczące wsparcia realizacji infrastruktury lub działalności, mogą być błędne lub nie będą optymalne z punktu widzenia interesu rozwoju województwa, zwłaszcza jeśli nie uwzględni się szerszego kontekstu funkcjonowania tego zagadnienia. Niniejsza analiza jest pierwszym w historii województwa kujawsko-pomorskiego przedsięwzięciem mającym na celu rozpoznanie stanu rozwoju usług publicznych. Pomimo zaangażowania bardzo dużych sił i środków, po kilku miesiącach intensywnych prac, przy dołożeniu wszelkich starań na rzecz pozyskania informacji, nie udało się uzyskać kompletnej informacji na temat wszystkich analizowanych zagadnień. Rekomenduje się więc podjęcie działań systemowych prowadzących do utworzenia „wojewódzkiego rejestru usług i zagospodarowania służącego rozwojowi społecznemu”, który w sposób ciągły monitorowałby stan rozwoju tych zagadnień. Powinna zostać nawiązana trwała współpraca pomiędzy Urzędem Marszałkowskim, a JST i innymi gestorami informacji w zakresie budowy baz usług publicznych i monitorowania wszelkich ich zmian. Jednostki samorządu terytorialnego powinny być zachęcane do raportowania stanu rozwoju.

20. Przeprowadzone analizy dostępności usług publicznych wskazują, że niezbędne jest wykonanie uzupełniającej analizy funkcjonowania systemów transportu publicznego na terenie województwa. Znaczna część usług istotnych dla kształtowania jakości życia, dostępnych jest wyłącznie w niezbyt dużej liczbie miejscowości, co powoduje, że przy braku możliwości dojazdu do tych miejscowości powstają rejony de facto nieobsłużone. W przypadku wielu rodzajów usług nie jest uzasadnione nadmierne zagęszczanie sieci ośrodków je realizujących, a satysfakcjonujący poziom dostępności należy osiągnąć właśnie poprzez sprawnie funkcjonujący system transportu publicznego (nie tylko w relacjach do miast, ale również w relacjach międzygminnych – na zasadzie

wzajemnej współpracy JST mającej na celu umożliwienie zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie realizacji usług publicznych w przypadku kiedy dane usługi dostępne są tylko w sąsiednich gminach). Po uzyskaniu informacji na temat dostępności terytorialnej usług publicznych (wynikających z ustalenia miejsc ich realizacji), co było przedmiotem niniejszej analizy, niezbędne jest pozyskanie wiedzy na temat potencjalnych możliwości dojazdów, wynikających ze stanu rozwoju i organizacji transportu publicznego. Rekomenduje się więc podjęcie prac na rzecz wykonania takiej diagnozy. Wykonanie takiego opracowania jest zadaniem określonym w Planie Modernizacji 2020+, więc niniejsza rekomendacja podkreśla tę konieczność.

21. Na terenie województwa w bardzo niewielu ośrodkach funkcjonują szkoły artystyczne. Dostęp do tego typu placówek jest więc (w aspekcie terytorialnym) bardzo ograniczony. Rekomenduje się bliższe rozpoznanie tego zagadnienia i ewentualne podjęcie działań na rzecz zwiększenia liczby ośrodków zapewniających kształcenie o takim charakterze, przy uwzględnieniu priorytetu realizacji placówek w rejonach dotąd ich pozbawionych.

22. W ostatnich latach znacznie zwiększyła się możliwość prowadzenia analiz przestrzennych, co wynika z rozwoju narzędzi analitycznych (oprogramowania) oraz znacznego zwiększenia zawartości i szczegółowości zasobów danych przestrzennych. Na przykład w kontekście tematyki niniejszego opracowania, dla oceny dostępności usług pojawiają się możliwości przejścia od analiz realizowanych dla poziomu miejscowości do analiz realizowanych dla poziomu działki geodezyjnej oraz rzeczywistych miejsc zamieszkania ludności. Oznacza to, że pojawia się możliwość niezwykle precyzyjnej oceny stref dostępności poszczególnych obiektów (np. faktyczna liczba osób w wieku przedszkolnym w rzeczywistej, konkretnie zadanej odległości od przedszkola), ale także możliwość bardzo dokładnego modelowania rozmieszczenia nowych usług dla zapewnienia optymalnej obsługi ludności, jak też możliwość modelowania w jaki sposób realizacja nowej infrastruktury wpłynie na poprawę jej dostępności w danym rejonie. Potencjalną ważną sferą prac analitycznych jest identyfikacja obszarów o najbardziej ograniczonej dostępności do usług publicznych wraz z wsparciem samorządów poprzez proponowanie optymalnych lokalizacji nowych obiektów infrastruktury dla zapewnienia optymalnej ich dostępności. W niniejszym opracowaniu, dla zademonstrowania tego całkowicie nowego poziomu jakościowego analiz, dokonano przykładowych analiz dla wybranych usług i wybranego obszaru. Niestety pełne wykorzystanie tych możliwości nie jest możliwe ze względu na zbyt dużą skalę błędów i braków w rejestrach danych przestrzennych, a także nieprzygotowanie wielu zasobów danych do takiego poziomu szczegółowości (w tym także danych w rejestrach Urzędu Marszałkowskiego). Niezbędne jest uporządkowanie tych zasobów. Rekomenduje się więc podjęcie działań na rzecz uporządkowania i uzupełnienia baz danych przestrzennych „własnych” oraz wystąpienie z taką inicjatywą do odpowiednich zewnętrznych gestorów danych.

23. Dla usprawnienia monitoringu procesów rozwojowych na terenie województwa niezbędne jest pozyskanie danych na temat szczegółowej lokalizacji realizowanych na terenie województwa przedsięwzięć. Rekomenduje się więc stworzenie przestrzennej bazy wszystkich przedsięwzięć realizowanych przy wsparciu środków wojewódzkich. Baza taka powstałaby na podstawie oświadczenia o szczegółowej lokalizacji przedsięwzięcia (wg numerów działek geodezyjnych lub współrzędnych geograficznych), które powinno być przez beneficjenta obligatoryjnie dołączone do dokumentacji projektowej. Powyższa informacja pozwoliłaby jednoznacznie i bezpośrednio powiązać wszystkie informacje dotyczące rodzaju przedsięwzięcia oraz wydatkowanych środków z konkretną lokalizacją, pozwoliłaby więc także na jednoznaczne określenie wysokości alokacji środków pomocowych w danej lokalizacji.

24. Przeprowadzona analiza znacząco zwiększyła stan wiedzy na temat zróżnicowania przestrzeni województwa w zakresie dostępności i stanu usług publicznych. Rekomenduje się, by tego typu diagnoza była aktualizowana nie rzadziej, niż raz na trzy lata.

11 Spis tabel

Tabela 1. Prognoza demograficzna – bezwzględna liczba ludności analizowanego obszaru (wraz z miastem Inowrocław)	18
Tabela 2. Prognoza demograficzna – zmiana liczby ludności na analizowanym obszarze (wraz z miastem Inowrocław)	19
Tabela 3. Gminy o najmniejszej i największej liczbie miejscowości (poza gminami miejskimi)	26
Tabela 4. Liczba gmin wg liczby miejscowości	26
Tabela 5. Koncentracja ludności – rozkład wielkościowy miejscowości wiejskich	27
Tabela 6. Miejscowości wiejskie liczące ponad 1000 mieszkańców	28
Tabela 7. Gminy wiejskie, których siedziba zlokalizowana jest poza terytorium gminy	30
Tabela 8. Funkcje administracyjne analizowanych 47 miast	30
Tabela 9. Rozkład wielkościowy wiejskich siedzib gmin w województwie	32
Tabela 10. Największe i najmniejsze wiejskie siedziby miejscowości	33
Tabela 11. Największe wiejskie i najmniejsze miejskie siedziby gmin	33
Tabela 12. Gminy o największej i najmniejszej koncentracji ludności w największych miejscowościach i w siedzibie gminy (pominięto gminy miejskie)	36
Tabela 13. Rozkład wielkościowy sieci osadniczej według powiatów	38
Tabela 14. Udział ludności zamieszkującej w miejscowościach wyposażonych w placówki opieki przedszkolnej (% ogółu ludności)	55
Tabela 15. Rozkład gmin według liczby miejscowości wyposażonych w placówki opieki przedszkolnej	56
Tabela 16. Rozkład gmin według liczby miejscowości wyposażonych w szkoły podstawowe i gimnazja (dla młodzieży, bez szkół specjalnych, artystycznych i sportowych)	57
Tabela 17. Udział ludności zamieszkującej w miejscowościach wyposażonych w szkoły podstawowe i gimnazja (dla młodzieży, bez szkół specjalnych, artystycznych i sportowych) (% ogółu ludności)	58
Tabela 18. Miejscowości, w których funkcjonowały publiczne gimnazja przy jednoczesnym braku publicznej szkoły podstawowej	59
Tabela 19. Dostępność szkół ponadgimnazjalnych w obszarze analiz	62
Tabela 20. Udział ludności zamieszkującej miejscowości wyposażone w infrastrukturę sportową i rekreacyjną (% ogółu ludności)	69
Tabela 21. Dostępność opieki lekarskiej w obszarze analiz	72
Tabela 22. Obiekty realizujące opiekę przedszkolną na analizowanym obszarze według form organizacyjnych oraz własnościowych	126
Tabela 23. Liczba miejscowości, w których odbywały się organizowane przez samorządy gminne, cykliczne zajęcia adresowane do mieszkańców według grup wiekowych	150

Tabela 24. Liczba miejscowości oferujących cykliczne zajęcia społeczno-kulturalne wg grup tematycznych.....	152
Tabela 25. Wyposażenie placówek bibliotecznych w stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu.....	155
Tabela 26. Usługi administracyjne z zakresu zadań własnych powiatów realizowane poza miejscowością powiatową	159
Tabela 27. Miejscowości wiejskie wykazujące najlepsze wyposażenie w zakresie usług istotnych dla kształtowania jakości życia rodzin z dziećmi.....	168
Tabela 28. Dostosowanie architektoniczne do potrzeb osób niepełnosprawnych, obiektów świadczących usługi publiczne	172
Tabela 29. Wykaz gmin (według wskazań urzędów gmin), na terenie których w instytucjach administracji publicznej zatrudnieni byli pracownicy posługujący się językiem migowym	180
Tabela 30. Wykaz powiatów (według wskazań starostw powiatowych), na terenie których w instytucjach administracji publicznej zatrudnieni byli pracownicy posługujący się językiem migowym	180
Tabela 31. Planowane przedsięwzięcia w zakresie opieki żłobkowej w gminach, które zadeklarowały niedobór tego typu placówek.....	201
Tabela 32. Planowane przedsięwzięcia w zakresie opieki przedszkolnej w gminach, które zadeklarowały niedobór tego typu placówek	203
Tabela 33. Gminy, które zadeklarowały, że odczuwają niedobór szkół podstawowych.....	207
Tabela 34. Problemy z dostępem do szkół ponadgimnazjalnych	208
Tabela 35. Zgłoszone zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w domu osoby starszej	209
Tabela 36. Niedobór infrastruktury w zakresie opieki nad osobami w podeszłym wieku	211
Tabela 37. Zgłoszone zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze (z wyłączeniem osób starszych)	215
Tabela 38. Niedobór infrastruktury w zakresie opieki nad osobami chorymi, niepełnosprawnymi i niesamodzielnymi.....	215
Tabela 39. Szacowane zapotrzebowanie na miejsca w domach pomocy społecznej	218
Tabela 40. Gminy które zadeklarowały, że liczba oferowanych zajęć/miejsc jest niewystarczająca w stosunku do zainteresowania mieszkańców w danej grupie wiekowej	218
Tabela 41. Gminy, które spodziewają się wzrostu zainteresowania ofertą kulturalną.....	220
Tabela 42. Gminy, które wskazały, że są rodzaje działalności w zakresie których zainteresowanie społeczeństwa przekracza możliwości realizacji przez gminne ośrodki kultury.....	223
Tabela 43. Rodzaj bazy infrastrukturalnej lub placówek do realizacji zadań z zakresu kultury, których niedobór odczuwają gminy na swoim obszarze	225
Tabela 44. Potrzeby remontowe i poprawy wyposażenia zgłoszone przez gminy w zakresie domów kultury i świetlic wiejskich	229
Tabela 45. Gminy, które w najbliższych 1-3 latach mają w planach utworzenie nowej świetlicy wiejskiej lub domu kultury*	229
Tabela 46. Liczba zgłoszeń udzielonych przez gminy dotyczących zainteresowania typem bazy sportowej i rekreacyjnej.....	232
Tabela 47. Gminy, które są w trakcie budowy lub przystosowania pomieszczeń na cele lokali socjalnych	235
Tabela 48. Budynki użyteczności publicznej, dla których organem założycielskim jest powiat, które wymagają dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych	236

Tabela 49. Budynki użyteczności publicznej, dla których organem założycielskim jest gmina, które wymagają dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych	237
Tabela 50. Międzygminne dojazdy do placówek przedszkolnych według ich intensywności.....	240
Tabela 51. Dojazdy do placówek przedszkolnych zlokalizowanych w gminach miejskich, dzieci zamieszkałych na obszarze otaczających je gmin wiejskich ...	242
Tabela 52. Międzygminne dojazdy do szkół podstawowych i gimnazjalnych według ich intensywności.....	249
Tabela 53. Dojazdy do szkół podstawowych i gimnazjów zlokalizowanych w gminach miejskich uczniów zamieszkałych na obszarze otaczających je gmin wiejskich	252
Tabela 54. Strefy dostępności przestrzennej użyte do analiz	261
Tabela 55. Stan połączonych danych z rejestru PESEL i PRG przed i po skorygowaniu nazewnictwa ulic miejscowości	291
Tabela 56. Braki w danych dotyczących punktów adresowych według powiatów (wyróżniono wartości błędów poniżej 5%)	291
Tabela 57. Dane z rejestru PESEL wraz z danymi z PRG przed i po procesie uzupełnienia	293
Tabela 58. Przykładowy pojedynczy rekord danych ludnościowych w analizowanych danych pochodzących z rejestru PESEL	294

12 Spis wykresów

Wykres 1. Udział miejscowości wyposażonych w place zabaw w ogólnej liczbie miejscowości w powiatach (%).....	68
Wykres 2. Szkoły podstawowe według miejsc w placówkach	128
Wykres 3. Szkoły gimnazjalne według liczby uczęszczających uczniów	132
Wykres 4. Wyposażenie szkół gimnazjalnych w infrastrukturę sportową	134
Wykres 5. Szkoły podstawowe specjalne według liczby uczęszczających uczniów	139
Wykres 6. Struktura placówek prowadzących cykliczne zajęcia społeczno-kulturalne	149
Wykres 7. Liczba miejscowości według liczby grup organizowanych zajęć tematycznych	153
Wykres 8. Liczba wskazań planowanych prac inwestycyjnych w istniejących placówkach opieki przedszkolnej	206
Wykres 9. Liczba gmin według wartości stopnia obsady placówek przedszkolnych dziećmi zamieszkałymi na terenie gminy	241
Wykres 10. Liczba gmin według wartości stopnia obsady szkół podstawowych i gimnazjów dziećmi zamieszkałymi na terenie gminy	250

13 Spis map

Sieć osadnicza według gmin
Koncentracja ludności w siedzibach gmin
Koncentracja ludności w największych miejscowościach gmin
Koncentracja ludności w trzech największych miejscowościach gmin
Koncentracja ludności w pięciu największych miejscowościach gmin
Koncentracja ludności w miejscowościach liczących 1000 i więcej mieszkańców
Koncentracja ludności w miejscowościach liczących 500 i więcej mieszkańców
Koncentracja ludności w miejscowościach liczących 100 i mniej mieszkańców
Miejscowości liczące powyżej 1000 mieszkańców
Miejscowości liczące powyżej 500 mieszkańców
Miejscowości liczące poniżej 100 mieszkańców
Miejscowości wyposażone w placówkę opieki żłobkowej
Miejscowości wyposażone w publiczną i/lub współfinansowaną opiekę żłobkową
Miejscowości wyposażone w placówkę przedszkolną
Miejscowości wyposażone w publiczne przedszkole
Miejscowości wyposażone w przedszkole integracyjne
Miejscowości wyposażone w szkołę podstawową
Miejscowości wyposażone w szkołę podstawową publiczną
Miejscowości wyposażone w szkołę podstawową niepubliczną
Liczba uczniów w szkołach podstawowych według miejscowości
Miejscowości wyposażone w szkołę podstawową specjalną
Miejscowości wyposażone w szkołę podstawową integracyjną
Miejscowości wyposażone w szkoły podstawowe posiadające boisko do gier wielkich
Miejscowości wyposażone w gimnazjum
Miejscowości wyposażone w gimnazjum publiczne
Miejscowości wyposażone w gimnazjum niepubliczne

Liczba uczniów w gimnazjach według miejscowości
 Miejscowości wyposażone w gimnazjum specjalne
 Miejscowości wyposażone w gimnazjum integracyjne
 Miejscowości wyposażone w liceum ogólnokształcące dla młodzieży
 Miejscowości wyposażone w technikum dla młodzieży
 Miejscowości wyposażone w zasadniczą szkołę zawodową dla młodzieży
 Miejscowości wyposażone w publiczną szkołę ponadgimnazjalną dla młodzieży – umożliwiającą uzyskanie matury
 Miejscowości wyposażone w szkołę ponadgimnazjalną dla dorosłych – umożliwiającą uzyskanie matury
 Miejscowości wyposażone w publiczną zsz – specjalną, przysposabiającą do zawodu oraz integracyjną – dla młodzieży
 Miejscowości, w których odbywają się regularne zajęcia o charakterze społeczno-kulturalnym, prowadzone przez gminy
 Miejscowości wyposażone w placówkę biblioteczną
 Miejscowości wyposażone w świetlicę środowiskową
 Miejscowości wyposażone w dom kultury, świetlicę wiejską lub obiekt pełniący ich rolę
 Miejscowości wyposażone w infrastrukturę służącą organizacji imprez plenerowych
 Miejscowości wyposażone w boisko typu „Moje Boisko – Orlik 2012”
 Miejscowości wyposażone w halę i/lub salę sportową (pozaszkolne)
 Miejscowości wyposażone w siłownię plenerową
 Miejscowości wyposażone w plac zabaw, w tym plac zabaw zrealizowany lub zmodernizowany w ostatnich 10 latach, za który odpowiada gmina
 Miejscowości wyposażone w infrastrukturę dla sportu i rekreacji wodnej
 Miejscowości wyposażone w pozostałe obiekty sportowe ogółem
 Miejscowości, w których dostępna jest podstawowa opieka zdrowotna
 Miejscowości, w których dostępna jest opieka lekarska nocna
 Miejscowości, w których dostępna jest opieka pediatryczna
 Miejscowości, w których dostępna jest publiczna opieka lekarska w zakresie ginekologii i/lub położnictwa
 Miejscowości, w których dostępna jest publiczna opieka lekarska w zakresie otolaryngologii
 Miejscowości, w których dostępna jest publiczna opieka lekarska w zakresie kardiologii
 Miejscowości, w których dostępna jest publiczna opieka lekarska w zakresie diabetologii
 Miejscowości, w których dostępna jest publiczna opieka lekarska w zakresie chirurgii
 Miejscowości, w których dostępna jest publiczna opieka lekarska w zakresie okulistyki
 Miejscowości, w których dostępna jest publiczna opieka stomatologiczna
 Miejscowości wyposażone w placówkę opieki dziennej dla osób starszych i/lub niesamodzielnych

Miejscowości, w których wskazano obecność lokali socjalnych
 Miejscowości, w których znajduje się Komenda Powiatowa Policji, Komisariat Policji lub Posterunek Policji
 Ocena stanu przygotowania żłobków, przedszkoli oraz placówek szkolnych do potrzeb osób niepełnosprawnych
 Miejscowości, w których wskazano prowadzenie cyklicznych zajęć dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym
 Miejscowości, w których wskazano prowadzenie cyklicznych zajęć dla dzieci w wieku szkolnym i młodzieży gimnazjalnej
 Miejscowości, w których wskazano prowadzenie cyklicznych zajęć dla osób dorosłych
 Miejscowości, w których wskazano prowadzenie cyklicznych zajęć dla ludności starszej (seniorów)
 Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia związane z rozwojem czytelnictwa
 Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia związane z nauką języków obcych
 Miejscowości, w których odbywają się cykliczne spotkania Klubów Seniora, Uniwersytetów III Wieku, Kół Emerytów
 Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia sportowo-rekreacyjne
 Miejscowości, w których odbywają się cykliczne warsztaty tematyczne i cykliczne spotkania określonych grup uczestników
 Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia edukacyjne dla dzieci szkolnych
 Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia kulinarne
 Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia manualne (plastyczne, rękodzieła)
 Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia muzyczno-taneczne
 Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia teatralne, filmowe, kabaretowe, cyrkowe
 Miejscowości, w których odbywają się cykliczne zajęcia zabawowe dla najmłodszych dzieci
 Liczba wniosków oczekujących na realizację złożonych przez osoby ubiegające się o przyznanie lokalu socjalnego
 Dojazdy do placówek przedszkolnych – arkusz nr 1
 Dojazdy do placówek przedszkolnych – arkusz nr 2
 Dojazdy do placówek przedszkolnych – arkusz nr 3
 Dojazdy do placówek przedszkolnych – arkusz nr 4
 Zaspokojenie potrzeb edukacyjnych ludności – opieka przedszkolna
 Dojazdy do szkół podstawowych i gimnazjów - arkusz nr 1
 Dojazdy do szkół podstawowych i gimnazjów - arkusz nr 2
 Dojazdy do szkół podstawowych i gimnazjów - arkusz nr 3
 Dojazdy do szkół podstawowych i gimnazjów - arkusz nr 4
 Zaspokojenie potrzeb edukacyjnych ludności – szkolnictwo
 Dostępność przestrzenna placówek przedszkolnych - arkusz nr 1
 Dostępność przestrzenna placówek przedszkolnych - arkusz nr 2

Dostępność przestrzenna placówek przedszkolnych - arkusz nr 3

Dostępność przestrzenna placówek przedszkolnych - arkusz nr 4

Dostępność przestrzenna placówek przedszkolnych – udział budynków mieszkalnych w odległości 1000m od placówki przedszkolnej w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych z terenu gminy (%)

Dostępność przestrzenna placówek przedszkolnych – udział budynków mieszkalnych w odległości 3000m od placówki przedszkolnej w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych z terenu gminy (%)

Dostępność przestrzenna szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych - arkusz nr 1

Dostępność przestrzenna szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych - arkusz nr 2

Dostępność przestrzenna szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych - arkusz nr 3

Dostępność przestrzenna szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych - arkusz nr 4

Dostępność przestrzenna szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych – udział budynków mieszkalnych w odległości 1000m od szkoły podstawowej, gimnazjalnej w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych z terenu gminy (%)

Dostępność przestrzenna szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych – udział budynków mieszkalnych w odległości 3000m od szkoły podstawowej, gimnazjalnej w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych z terenu gminy (%)

Dostępność przestrzenna szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych – udział budynków mieszkalnych w odległości 4000m od szkoły podstawowej, gimnazjalnej w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych z terenu gminy (%)

Dostępność przestrzenna placów zabaw – arkusz nr 1

Dostępność przestrzenna placów zabaw – arkusz nr 2

Dostępność przestrzenna placów zabaw – arkusz nr 3

Dostępność przestrzenna placów zabaw – arkusz nr 4

Dostępność przestrzenna placów zabaw – udział budynków mieszkalnych w odległości 500m od placu zabaw w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych z terenu gminy (%)

Dostępność przestrzenna placów zabaw – udział budynków mieszkalnych w odległości 1500m od placu zabaw w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych z terenu gminy (%)

Dostępność przestrzenna boisk programu „Moje Boisko - Orlik 2012” – arkusz nr 1

Dostępność przestrzenna boisk programu „Moje Boisko - Orlik 2012” – arkusz nr 2

Dostępność przestrzenna boisk programu „Moje Boisko - Orlik 2012” – arkusz nr 3

Dostępność przestrzenna boisk programu „Moje Boisko - Orlik 2012” – arkusz nr 4

Dostępność przestrzenna boisk programu „Moje Boisko - Orlik 2012” - udział budynków mieszkalnych w odległości 1000m od boiska w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych z terenu gminy (%)

Dostępność przestrzenna boisk programu „Moje Boisko - Orlik 2012” - udział budynków mieszkalnych w odległości 3000m od boiska w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych z terenu gminy (%)

Dostępność placów zabaw na obszarze powiatu chełmińskiego

Dostępność placówek przedszkolnych na obszarze powiatu chełmińskiego

Dostępność szkół podstawowych na obszarze powiatu chełmińskiego

Dostępność gimnazjów na obszarze powiatu chełmińskiego

Dostępność boisk programu „Moje Boisko - Orlik 2012” na obszarze powiatu chełmińskiego

Dostępność domów kultury i świetlic wiejskich na obszarze powiatu chełmińskiego

Dostępność miejsc spotkań, w których gminy organizują regularne zajęcia służące rozwojowi zainteresowań na obszarze powiatu chełmińskiego